

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Ambisjon

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
------	--	--	---	--

Mari Gjerdåker	<p>Vi må ikke glemme at verden også må minst halvere utslippene innen 2030 hvis vi skal klare å nå 1,5-gradersmålet, og de rike landene må sannsynligvis kutte mer. Vi må gjennomføre klimatiltak som sikrer at vi BÅDE når klimamålet i 2030 OG i 2050.</p> <p>Hogst står seg ikke i et 2050-perspektiv. Vi må verne mer skog.</p>	<p>Regjeringen har satt et mål om å være netto nullutslipp i 2050, så lavutslippsmålet er utdatert. Vi må se på utfasing av oljeindustrien, og hvordan man kan kutte utslipp fra de vanskeligste sektorene, som luftfart, industriprosesser og skipsfart. Må også forbruket reduseres?</p>	<p>Utslipp fra kjøttproduksjon, men også den må reduseres. Vi kan ikke forvente at de rike landene skal ha noen øvrige utslipp i 2050.</p>	<p>Enhver sittende regjeringen må inngå forpliktelser som også forplikter for kommende periode.</p>
Poppy Kalesi	<p>Elektrifisering av sokkel.</p> <p>For å svare om prioritering</p>	<p>1) Prosessen dere har begynt med å etablere et felles kunnskapsgrunnlag og</p>	<p>Kraftkrevende industri.</p> <p>1) Absolutte utslipp bør være</p>	<p>Ved å melde Norge inn i EU.</p>

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Poppy Kalesi	<p>mellom ulike tiltak bør vi ha en transparent oversikt over tiltak som har funket og tiltak som ikke har funket samt en bedre forståelse av kunnskaps gaps.</p> <p>Elbil politikk virker vellykket. Kan disse virkemidler brukes til lastesykkel, gåing osv.?</p>	<p>bevissthet over størrelse på problemet er det viktigste.</p> <p>2) En robust klimalov med tydelige, årlige milepæl, forpliktelse og straff. Den bør inkludere et mål om å kutte utslipp fra forbruket innen 2030 og bør trumfe både energiloven og PBL.</p> <p>3) Omstilling av Norges fragmentert, siloorientert forvaltning til et samarbeidsorientert forvaltning.</p> <p>4) EU medlemskap. Ingen regjeringen har leverage over olje og gass industrien.</p> <p>5) Et robust system for måling av utslipp, strukturering og</p>	<p>den viktigste indikator med utslippsintensitet som en sekundær indikator for å kunne måle effektivisering av prosesser.</p> <p>2) Verdiskaping i form av bidrag til Norges BNP bør være den andre viktigste indikator.</p> <p>3) Ressursbruk og sirkulæritet bør være en tredje indikator (det krever mer forskning men vi bør starte å eksperimentere med indikatorer)</p> <p>4) Sysselsetting bør være en fjerde indikator.</p>	
---------------------	---	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Poppy Kalesi		<p>kvalitetsheving.</p> <p>6) Naturkartlegging og naturrestaurering: sektorovergripende grunnkart, arealregnskap.</p> <p>7) Målbare indikatorer for arealpolitikk.</p> <p>8) Grønn kommunenøkkel: overføring fra stat til kommuner bør ta hensyn til skala og kostnader for klima og miljøansvar.</p> <p>9) Økt satsing på regional planlegging, kunnskap og kompetanseutvikling i kommunesektoren.</p>		
---------------------	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
------	--	--	---	--

Lars Kristian Sæbø	Vi må sørge for at alle har adgang til kjøling. 1. prioritet er CCS. Vi skal fjerne 200 milliarder tonn CO2 fra atmosfæren. Første hinder er 1. januar 2025 Da skal CO2 utslippene ha passert toppen Husk å måle på rett måte!!	CCS må må være 1. prioritet.	Kjøling!!	Vet ikke!
Eivind Hoff-Elimari	1 A) Elektrifisering av oljeutvinning.		1 D) Nye løsninger må innrettes slik at de bidrar positivt både langsiktig og kortsiktig. Det må trumfe andre prinsipper. Et eksempel er klimabelønning/karbonavgift til fordeling, som (i likhet med NOx-fondet for øvrig) ville bryte med prinsippet om å ikke øremerke bruken av avgiftsinntekter, men som ville effektivt bidratt til å løse de kortsiktige politiske utfordringene ved en kraftig økning i CO2-avgifter.	

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Einar Hasvolds eter	<p>Det må først å fremst bevises å dokumenteres at menneskelig industriell aktivitet påvirker klima i målbar grad.</p> <p>En kan ikke belaste innbyggerne milliarder i skatter å avgifter på tiltak som bare kanskje hjelper.</p>	<p>De menneskelige utslippene tilsvarer mindre en 0.1% av co2 megden i atmosfæren. Diskosjon må heller være hvor mye vil den 0,1% påvirke temperaturen på jorda.</p>	<p>Vi må tilatte utslipp slik at vi har ett velfungerende samfunn</p>	<p>Å nå klimamålene er ikke så viktig. Vi må først dokumentere å bevis³ hvor mye menneskelig industriell aktivitet påvirker klima.</p> <p>Ingen av de klimarapportene som hitill er skrevet har gjort det. Jeg har lest alle.</p>
Einar Hasvolds eter	<p>Variasjon i klima kan likesågodt være naturlige svingninger.</p> <p>Bakgrunnen for dette er at temperatutern ihar svingt like mye før den industrielle revolusjon som etter.</p>			

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Karl Johan Grimstad	<p>1 A) Det viktigste som bør gjøres er å gå gjennom forskningen på klima Opent og fordomsfritt. Svært mye i økologien tyder på at de kanskje ikke er nødvendig med enndringen i utslippet. Forskningen PLIKTER å lete etter en alternativ forklaring og den finnes og kan måles. De andre tiltakene kan tas når dette er gjort. Eller risikeres tiltakene å ende som et gedigent feiltrinn. Miljøet bør prioriteres på samme måte som dette. Et Miljøutvalg . En bør huske på at dette 2 graders målet er en politisk konstruksjon uten rot i reell vitenskap.</p>
----------------------------	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Christian Harholt	<p>1 B) Forslag til tiltak for flytransporten: Innføre personlige årskvoter for flyreiser basert på f.eks gjennomsnittlig flyreiser pr person på verdensbasis i 1985. Kvotene kan omsettes fritt, men uten mellomledd. Da vil vi raskt få vite den reelle verdien på en flyreise. Og folk blir tvunget til å samhandle med hverandre på en helt ny måte.</p> <p>Det politiske verktøyet "avgift" er ikke alltid det beste. Kvoter må også brukes.</p>	<p>1 C) Forslag til tiltak for flytransporten: Innføre personlige årskvoter for flyreiser basert på f.eks gjennomsnittlig flyreiser pr person på verdensbasis i 1985. Kvotene kan omsettes fritt, men uten mellomledd. Da vil vi raskt få vite den reelle verdien på en flyreise. Og folk blir tvunget til å samhandle med hverandre på en helt ny måte.</p> <p>Det politiske verktøyet "avgift" er ikke alltid det beste. Kvoter må også brukes.</p>
--------------------------	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Donald Provan	<p>1 B) Forslag til innføring av kvoter for energiforbruk i Norge Dette er en gammel idé, først fremsatt av geolog Dr. Colin Campbell for Storbritannia og siden fremmet av avdøde Dr. David Fleming,(www.flemingpolicycentre.org.uk). Systemet gir et rettferdig og effektivt system for å håndtere et lands reduksjon i utslipp av CO2 i tråd med Parisavtalen. Som kjent har Norge forpliktet seg til å kutte klimagassutslippene med minst 50 % innen 2030 og 90 % innen 2050 i forhold til nivået i 1990. Hovedtrekkene i forslaget er som følger:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klimautvalget 2050 utformer en trinnvis reduksjon i landets klimagassutslipp fram mot 2050. • Utvalget fastsetter et årlig 'Tradeable Energy Quotas' (TEQs) budsjett, der hver TEQ representerer 1 kg CO2 som slippes ut i produksjon eller bruk av vedkommende energikilde. • TEQs budsjett blir redusert årlig i tråd med det planlagte utslippsreduksjon. • TEQs budsjettet blir delt inn i ett for privatbruk og ett for sektoren næring/offentlige, for eksempel på 50:50-basis. • Hver måned blir 50% av de totale TEQs budsjett tildelt gratis til hver voksen innbygger mens resterende 50% blir solgt på auksjon til næringssektor (prisen må forhandles frem) • Når en energikilde (elektrisitet, bensin, diesel, bunkere og jetparafin) kjøpes, innleverer kjøperen et antall TEQs tilsvarende utslippet fra vedkommende drivstoff • Inntekten fra salget av TEQs til næringssektoren blir kanalisert til bærekraftige energi- eller energibevaringsprosjekter • Kjøperen kan selge ubrukte TEQs på det åpne markedet. Alternativt, hvis han eller hun trenger flere TEQs, kan de kjøpes. Dette vil skape et insentiv til å redusere forbruket. Et eksempel: Norges CO2 utslipp i 2021 var ca 40 millioner tonn. I henhold til Paris-avtalen skal dette reduseres til 17,5 millioner tonn i 2030 og 3,5 millioner i 2050. 40 million tonn i 2021 tilsvarer 40 milliard TEQS (1 TEQ = 1 kg CO2). 20 milliard blir allokert det privat sektor, 20 milliarder til næringsliv/offentlige I det første året, for eksempel 2023, vil hver innbygger (si 4 millioner) motta 5000 TEQs eller 420 TEQs/ måned. Dette blir trinnvis redusert i forhold til Parisavtalen, til 2200TEQs/år i 2030 og 440 TEQs/år i 2050. Energikildene klassifiseres i henhold til utslippet, for eksempel: - • Elektrisitet 0,05 TEQ/kwh • Bensin 2,2 TEQ/liter • Diesel 2,7 TEQ/liter • Bunkers 3,3 TEQ/liter • Jetparafin 2,5
----------------------	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Donald Provan	<p>TEQ/liter Selv om 90 prosent av norsk elektrisitet er vannkraft (bærekraftig), importeres noen fra nabolandene som er avhengige av andre kilder. Jeg foreslår derfor en TEQ også for elektrisitet som insentiv til både å redusere forbruket og å innføre energisparingstiltak. Alternativet til et slikt system er en CO2-avgift. Erfaringene har vist at dette har liten innvirkning på forbruket, og siden det innføres fra sentralt hold blir upopulært. TEQ-systemet skaper insentiver for energisparing i hele samfunnet</p>
----------------------	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Thomas Cottis	1 B) Det viktigste og det som er i tråde med IPCC sine anbefalinger - det er at Norge kutter 3,5 millioner tonn CO2-ekv hvert eneste år fra og med 2022. Det hjelper lite å ha gode ideer om kutt i 3035. Jamfør denne artikkelen i Energi og Klima: https://energiogklima.no/meninger-og-analyse/debatt/norges-andel-av-togradersmalet-er-at-vi-kutter-35-millioner-tonn-per-ar-fra-na/	1 D) Det trengs en informasjonskampanje gjennomført av enkeltpersoner og institusjoner med tillit hos folk flest som er tydelig på at at Norges andel av 2 graders målet - det er at Norge kutter 3,5 mill tonn pr år fra og med 2022. Kampanjen må våge å vise konsekvensene av at verden ikke klarer å stabilisere den globale temperaturøkningen på 2 grader. Dersom en slik informasjonskampanje fungerer må stortinget vedta en lov som pålegger Stortinget å gjennomføre slike kutt i norske utslipp.
----------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-venner for Kjerne-kraft	<p>Vi må ikke glemme at vi sannsynligvis også trenger mer energi etter 2050. De løsningene vi velger nå må skalere etter 2050 også. Og skal vi velge løsninger nå som kan gi en kortsiktig gevinst frem mot 2030 eller noe senere, men som totalt sett ikke har effekt, eller potensiell negativ effekt?</p> <p>Det som har mulighet til å realiseres raskt er ENØK, men effekten her er begrenset til ca. 14 TWh [6] for bygg. En elektrifisering av transportsektoren vil</p>	<p>Regulering av kjernekraft er i dag svært vanskelig. Mye av dette skyldes bruken av ALARA-prinsippet (As Low As Reasonably Achievable) og LNT-modellen (Linear Non-Threshold - at det ikke finnes et nedre, sikkert nivå på radioaktiv stråling) i all virksomhet som opererer med radionuklider. Begge disse metodene gjør det ekstremt vanskelig og dyrt å bygge og drive kjernekraftverk uten at det i praksis gir bedre eller sikrere kjernekraft - dagens anlegg er allerede svært sikre.</p> <p>Disse to metodene gjør at med</p>	<p>1 C) Ingen sektorer skal ha spesiell tillatelse til å fortsette med utslipp. Klimagassutslipp kan betraktes en begrenset ressurs som bør koste. Dagens avgifter på klimagasser må videreføres og utvides til å dekke hele verden. Da vil økonomien håndtere det ved at produkter som fører til høyere utslipp, får høyere prisene som følge av avgiftene, som da forbrukeren til sist må betale for. Markedet vil da inneha intensiver for å finne alternativer som redusere utslipp av klimagasser innenfor sektorer.</p> <p>Det forskes allerede i dag på hvordan man kan få storfe til å slippe ut mindre metangass. Det er sannsynlig at om dette blir avgiftsbelagt så vil det bli marked for genmodifisering av storfe. Et annet alternativ er at det blir bedre økonomi i å dyrker proteiner i større skala enn i dag eller at vegetarmat får større markedsandeler.</p> <p>Når man beregner fotavtrykket til former for energiproduksjon må</p>
--------------------------------------	---	---	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-venner for Kjerne-kraft	<p>også redusere energiforbruket med ca. 14 TWh, men her må vi huske at der vi tidligere har importert petroleumsprodukter, der energien til raffineringen kom fra utlandet, vil vi nå få hele det elektriske forbruket for transport innenlands. Dette vil i 2050 utgjøre ca. 48 TWh [6].</p> <p>Å bygge kraftverk som har kort levetid og som ellers ikke bidrar med nok energi tilbake til systemet er ikke lønnsomt økonomisk eller</p>	<p>en gang det kommer en teknologisk eller prosessuell forbedring innen strålevern eller nukleærteknologi, så fører ikke dette til billigere anlegg eller prosesser, men strengere krav og dermed enda dyrere (eller like dyre) anlegg eller prosesser. Dessuten har ikke andre former for energiproduksjon tilsvarende prinsipper som de må forholde seg til, f.eks. i forbindelse med utslipp fra produksjon av solceller eller vindturbiner eller demningskonstruksjoner i forbindelse med vannkraft.</p>	<p>også indirekte utslipp, som når man utvinner mineraler til solcellepaneler, kobber til overføringskabler eller uran for kjernekraft.</p>
--------------------------------------	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-venner for Kjerne-kraft	for miljø og klima. En slik investering bør gi mest mulig energi tilbake. Denne måten å regne på heter Energy Return on Investment (EROI) [3], men er også en kontroversiell metode. Vi nevner den likevel her fordi det er lett å se at selv om f.eks. vind og sol gir en EROI > 1 (altså at de produserer mer enn det koster i energi å produsere), så er dette tallet mye lavere enn kjernekraft. Vi får derfor mye mer energi tilbake for hver enhet energi investert i kjernekraft.		
--------------------------------------	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-venner for Kjerne-kraft	<p>Et annet poeng er at mye av materialene som trengs for å produsere vindturbiner, solcellepaneler og batterier kommer fra regimer som har et mer avslappet forhold til menneskerettigheter enn hva Norge ønsker. Å bruke minst mulige ressurser fra land som bryter menneskerettigheter bør derfor være et delmål i vår strategi.</p> <p>Vi bør heller ikke skynde oss så mye mot 2030 at vi ender opp med en 2050-</p>		
--------------------------------------	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-venner for Kjerne-kraft	situasjon som er dårligere enn vi ellers kunne klart.			
--------------------------------------	---	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Green-peace Norge	<p>1 B) I dag er både kraft- og arealpolitikken preget av førstemann til mølla-prinsippet. Aktører søker om strøm eller areal, og søknader vurderes enkeltvis. Det grønne skiftet krever at myndighetene prioriterer kraft og areal. Idag sliter f.eks. grønn industri i Finnmark med kraftmangel fordi krafta er lovt bort til oljefeltet Wisting. Det mener vi er en gal prioritering. Likeså kan det være vanskelig å etablere fornybar energi fordi egnede arealer allerede er bundet opp av f.eks. hytter. Vi trenger prioriteringsmekanismer som prioriterer kraft og areal til grønne formål.</p> <p>For det andre må offentlige myndigheter ta inn over seg at arealplanlegging er grunnstenen for et lavutslippssamfunn. Byer må bygges på premissene til myke trafikanter. På små steder kan det etableres knutepunkter som gjør effektiv kollektivtransport mulig. Når staten etablerer større tjenester som sykehus, må det legges tett ved knutepunkter. Dette er</p>	<p>Utslippene i 2050 må begrense seg til utslipp som kutter utslipp på lengre sikt. Det kan for eksempel være bygging av fornybar-infrastruktur som kraftlinjer, fornybar energi eller jernbane. Her kan det forekomme utslipp både fra produksjon og gjennom nedbygging av naturen.</p>	<p>Måten vi løser dette dilemmaet i andre samfunnsområder, er gjennom lovregulering. Kommer det for eksempel en stor mengde flyktninger til Norge i en periode, er det ikke noen debatt om hvorvidt man skal prioritere skolegang for alle barna. Det har barna rett på. På samme måte må Norge erkjenne at klima og miljø er grunnleggende for alle andre rettigheter, og dermed en lovlig rettighet.</p>
--------------------------	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Green-peace Norge	bare noen eksempler på sentrale arealpolitiske punkter som bør reguleres gjennom lov, altså med påbud og forbud.		
--------------------------	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Finans Norge	<p>1 B) Det er nødvendig med prising av klimagassutslipp allerede nå, slik at denne reflekterer alvorligheten av situasjonen vi står i. Det vil være enklere for finansnæringen å prise klimarisikoer riktig dersom de negative konsekvensene knyttet til klimagassutslipp er priset riktig. Samtidig kan ikke prisen bli høy for raskt, fordi det vil skape ustabilitet i økonomien og uforholdsmessig stor belastning for enkelte sektorer, næringer og foretak. Det er nødvendig med en balanse i gjennomføring og oppskalering av utslippsprising, og en prising som bidrar til utslippskutt.</p> <p>Det vil være nødvendig å avklare konkret hvor stort «utslippsbudsjett» Norge har. Et slikt «utslippsbudsjett» vil også gjøre det enklere for finansnæringen å vurdere klimarisikoen knyttet til kundene, og hvor robuste porteføljene er i omstillingen mot 2050. Skal vi lykkes med en slik ambisjon er det nødvendig å utvikle verktøy og metodikk for å innhente data og informasjon om klimagassutslipp fra foretak, spesielt i</p>	<p>1 D) Norge er avhengig av større satsinger innenfor de næringene som hjelper oss i omstillingen. Innenfor energisektoren vil det være ulike former for fornybarsatsinger. Disse bidrar til klimavennlig vekst og verdiskapning, samtidig som de vil redusere effektene av negative konsekvenser knyttet til energisikkerhet og energitilgang. Distriktene i Norge er spesielt egnet for denne form for næringsutvikling og kan potensielt nyte godt av verdiskapningen som dette fører med seg. Det er nødvendig med signifikante endringer i investeringer i energisektoren for å sikre at vi når klimamålene og for å sikre vekst, verdiskapning og arbeidsplasser i Norge.</p> <p>Prioritering av langsiktige mål blir enklere dersom vi har tydelige, tallfestede mål. I tillegg til nasjonale mål for utslippskutt, er det nødvendig med kuttmaal for den enkelte bransjer slik at det blir lettere for enkeltaktører å vurdere sine egne utslipp og posisjon i omstillingen.</p>
---------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Finans Norge	<p>SMB-segmentet. Dette må inkludere scope 3-utslipp. En tilstrekkelig kartlegging av utslipp er nødvendig, både for å gjøre en overordnet vurdering av utslipp og omstilling, men også for finansforetakenes vurderinger av enkeltforetak.</p> <p>For å lykkes med omstillingen av økonomien og utviklingen av nye, klimavennlige næringer, er det behov for stabile og forutsigbare rammebetingelser, og virkemidler som risikoavlastning for næringer og enkeltforetak. Staten må legge til rette for gode prosjekter og foretak som vil hjelpe oss med omstilling og verdiskapning. Virkemiddelapparatet må i større grad organiseres for å bli et omstillingsverktøy. Spesielt prosjekter med stor grad av innovasjon og umoden teknologi vil ha behov for risikoavlastning for å tiltrekke seg mer privat kapital, og bedre forutsetningene for å lykkes. Dette gjelder også egenkapitalkrav i finansnæringen.</p> <p>Virkemidler må være i tråd med satsinger og virkemidler som</p>	
---------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Finans Norge	<p>brukes også utenfor Norges grenser, slik at norske foretak kan konkurrere i internasjonale markeder. En del prosjekter og aktiviteter, for eksempel innenfor fornybar energi, er avhengig av internasjonal kapital for å realiseres. Derfor er det viktig at politikken innrettes slik at det blir attraktivt for internasjonale investorer å se til Norge. Utenlandske aktører som vurderer etablering og investering i Norge opplever usikkerheter knyttet til kostnader og tidshorisont, som påvirker mulige investeringsbeslutninger. Våre internasjonale konkurrenter har ambisiøse utbyggingsplaner for ny grønn industri, og Norge bør øke tempoet i satsingene dersom norske leverandører skal henge med i den internasjonale konkurransen.</p>	
---------------------	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>Klimaetaten støtter utvalget i at man i klimaarbeidet må unngå beslutninger som gir utslippskutt på kort sikt, men ikke på lengre sikt. Det er viktig at man kanalisere investeringer og ressurser til permanente nullutslippsløsninger, og ikke til midlertidige kortsiktige løsninger.</p> <p>Klimaetaten mener bruken av biodrivstoff, med unntak av biogass, kun bør brukes i en overgangsfase, ettersom biodrivstoffproduksjon gir utfordringer knyttet til blant</p>	<p>Omstillingen til et lavutslippssamfunn krever en betydelig sterkere statlig klimaledelse sammenlignet med den vi ser i dag. En god klimaledelse inkluderer blant annet et effektivt styringssystem, kommunikasjon og opplæring, samt tett samarbeid med andre samfunnsaktører. Se nærmere om forslag til organisering og styringssystem i svar til kapittel 2 og 10.</p> <p>Klimaetaten mener at klima og miljø må ha en særstilling i alt relevant regelverk. Det bør</p>	<p>I et lavutslippssamfunn kan nesten ingen sektorer ha gjenværende utslipp. Gjenværende utslipp må utelukkende være fra kilder som ikke er mulig å fjerne. Diskusjonen bør derfor ikke handle om hvilke sektorer som skal tillates å ha utslipp, men hvilke sektorer det er mulig å kutte alt av utslipp.</p> <p>Avfallssektoren er etter vår vurdering en sektor hvor det i utgangspunktet er vanskelig å unngå utslipp fra forbrenning, når avfallet først er oppstått. Selv i en sirkulær økonomi vil</p>	<p>Pandemien viser at politikken og samfunnet kan handle når kriseforståelsen er der. Klimakrisen er i ferd med å bli tydeligere med stadig hyppigere og mer alvorlige forekomster av tørke, vannmangel, flommer og hetebølger. Den nødvendige kriseforståelsen ser likevel i stor grad ut til å mangle hos beslutningstakere. Dagen klimapolitikk står ikke i forhold til det budskapet som FNs klimapanel og klimaforskningen kommuniserer angående omfang av klimakrisen og behovet for rask handling.</p>
----------------------------------	---	---	---	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>annet knappe arealressurser, avskoging, biodiversitet og oppdyrking av arealer som kunne vært benyttet til matproduksjon. Bruken av biodrivstoff og annen bioenergi krever strenge føringer for bærekraft, som også hensyntar klimagassutslipp og negative effekter for naturmiljø som følge av indirekte arealbruksendringer. Indirekte arealbrukseffekter kan for eksempel være at biodrivstoffproduksjon</p>	<p>videre vurderes lovpålagt plikt til å vekte klima- og miljø tungt i alle relevante beslutninger. Ut ifra dette, mener vi at alt regelverk må gjennomgås og utvikles for å bidra til omstillingen. Klimaloven kan spille en enda større rolle som overordnet regulering for å sikre bedre samsvar mellom klimamål, politikk og gjennomføring. Flere lover legger også opp til skjønnsmessige vurderinger og avveininger der klima- og miljøhensyn må få større vekt enn i dagens praksis. Kommunene må gis større</p>	<p>det være avfallsfraksjoner som ikke bør eller kan gå tilbake til kretsløpet for ombruk eller gjenvinning og hvor forbrenning med energigjenvinning er det beste alternativet. Disse utslippene er det likevel mulig å eliminere gjennom karbonfangst og lagring av utslippene. Det bør etter vår vurdering være en svært høy terskel for å vurdere at en sektor kan ha gjenværende utslipp i 2050.</p> <p>Samtidig er vi enig med utvalget i at matproduksjon står i en særstilling. Det er</p>	<p>Dette er etter Klimaetatens vurdering svært alvorlig.</p> <p>En tilstrekkelig forståelse av klimakrisen er nødvendig for å få gjennomført tilstrekkelig raske og effektive tiltak sammenlignbart med effektiviteten i tiltakene som ble gjennomført under pandemien. I Klimaundersøkelsen som Klimaetaten årlig gjennomfører, svarte 62 prosent av Osloborgerne at de er svært eller ganske enige i at politikerne burde vist samme handlekraft overfor klimakrisen som de har gjort i koronakrisen.</p>
-----------------------------------	--	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>fortrenger arealbruk for matproduksjon, som igjen medfører oppdyrking av naturområder for å etablere matproduksjonen et annet sted.</p> <p>Rapporten fra Klimautvalget 2050 nevner blant annet elbiler som eksempel på et dilemma hvor det må gjøres ulike avveininger på kort og lang sikt. Utvalget fremhever at insentiver for overgang til elbiler gjør det mulig med utslippsfri veitransport samtidig som lavere kostnader ved bilkjøp</p>	<p>handlingsrom og plikt til å vektlegge klima og miljø tungt. Plan- og bygningsloven er et eksempel på en lov som må styrkes og videreutvikles som klimaverktøy. Det samme gjelder forurensningsloven, hvor praksis viser et uutnyttet potensiale til å stille vilkår i utslippstillatelsene. Forurensningsloven bør også i større grad enn i dag regulere ikke-kvotepliktige klimagassutslipp, noe Miljødirektoratet også påpeker i Klimakur 2030.</p> <p>Prioritering av klima- og</p>	<p>imidlertid gode muligheter for utslippsreduksjoner også i denne sektoren. Omlegging til mer bærekraftig matproduksjon må balansere en rekke hensyn, inkludert hensyn til matsikkerhet, helse, betydelig forbedring av dyrevelferd, klima- natur- og miljøhensyn, effekten av klimaendringer, sosiale hensyn, med mer.</p> <p>Det synes i dag å være få insentiver for en omlegging av driften til mer bærekraftig produksjon. De fleste utredninger ser på tiltak og</p>	<p>(https://www.klimaoslo.no/articel/befolkning-2/oslo-som-klimaby/)</p> <p>Dagens nasjonale klimamål har i liten grad blitt fulgt opp av tilstrekkelig og konkret handling. Forpliktelsen i målene, ansvarliggjøring og kobling til konkrete tiltak og virkemidler må derfor styrkes. Klimabudsjett er en måte å gjøre dette på, se mer om dette i svar på spørsmål 2B. Regulatoriske virkemidler kan også gi en større grad av forutsigbarhet og stabilitet sammenlignet med strategier</p>
-----------------------------------	---	---	---	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>og –bruk bidrar til økt salg av biler og behov for flere og bedre veier på bekostning av kollektivtransport, sykkel og gange.</p> <p>Klimaetatens vurdering er at elbiler ikke er et overgangsfenomen, og at elbiler vil spille en viktig rolle i et lavutslippssamfunn, der hvor bilbruk er nødvendig. Elektriske delebiler vil være blant løsningene for å redusere antall personbiler på veiene. Behovet for</p>	<p>miljøvennlig areal- og transportplanlegging er etter vår vurdering viktig ettersom utbygginger låser inn infrastruktur i lang tid. Tette byer der folk når nærmiljøfunksjoner innen kort rekkevidde vil beslaglegge mindre areal og gjøre det mulig å klare seg uten bil. Samtidig er det viktig at grønne arealer i tettbygde områder sikres og styrkes for å imøtekomme klimaendringene, ta vare på naturmangfoldet og gi gode leveområder.</p> <p>Samfunnsøkonomiske analyser bør utvikles til å i større grad</p>	<p>virkemidler innenfor dagens rammer og tar ikke for seg hvordan en helhetlig omstilling i matproduksjonen bør gjøres for at Norge skal kunne nå lavutslippssamfunnet. Klimaetaten mener det bør gjennomføres en større utredning som ser på hvordan man kan oppnå bærekraftig matproduksjon i hele verdikjeden, inkludert vurdering av markedsstruktur.</p> <p>Det kan i denne sammenhengen være nyttig å se hen til EUs “A Farm to Fork Strategy” med hensyn til</p>	<p>og ambisjoner som ikke er rettslig bindende. Regulatoriske virkemidler vil også sikre at berørte aktører får like rammebetingelser og konkurransevilkår. Dette kan igjen medføre at klima- og miljø i større grad inkluderes i beslutningsprosesser, også i næringslivets investeringsbeslutninger.</p> <p>Samtidig må klimakonsekvensene av alle beslutninger tydeliggjøres, og vektet slik at beslutningstakerne både tar inn over seg klimakonsekvensen</p>
-----------------------------------	--	--	---	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-etaten, Oslo kommune	mindre biltrafikk må også løses gjennom arbeid med bærekraftig areal- og transportplanlegging sammen med bilrestriktive tiltak og et godt kollektivtilbud. Tette byer der folk når nærmiljøfunksjoner innen korte avstander i hverdagen vil ta opp mindre areal og gjøre det mulig å klare seg uten bil. Samtidig må det grønne i byen sikres og styrkes, for å gjøre byen klimarobust, for å ta vare på naturmangfoldet og for at den skal være god å bo i.	vektlegge klima- og miljøhensyn. Dette gjelder blant annet Utredningsinstruksen, som vi mener har mangelfull veiledning på hvordan påvirkninger på klima og natur skal utredes. Instruksen har en generell karakter, men er for eksempel konkret når det gjelder krav til utredning av virkninger for enkeltpersoner, privat og offentlig næringsvirksomhet, statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning. I denne listen burde også klima- og miljø, inkludert robuste økosystemer og naturmangfold, vært eksplisitt	hvordan også Norge kan starte omstillingen mot en helhetlig systemendring for bærekraftig matproduksjon. Strategien er en del av EUs grønne giv, for å oppfylle EUs klimamål, inkludert det lovfestede målet om karbonnøytralitet i 2050. Strategien inkluderer tiltak og virkemidler langs hele verdikjeden. Målene med strategien er å sikre at verdikjeden for mat har en nøytral eller positiv klima- og miljøeffekt, sikre matsikkerhet ved at alle har tilgang til tilstrekkelig, næringsrik og bærekraftig mat som også	av beslutningen og risikoen ved klimaendringene. Dette ble også påpekt i klimarisikoutvalgets NOU 2018: 17 Klimarisiko og norsk økonomi.
-----------------------------------	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-etaten, Oslo kommune	Det er samtidig viktig at elbilfordelene ikke gjør oss mer bilavhengige. Desto tidligere man forbyr salg av nye fossilbiler og faser ut eksisterende fossilbiler, desto raskere fjerner man behovet for å gi elbilen fordeler.	nevnt. For samfunnsøkonomiske analyserer det sentralt at de forutsetningene som legges til grunn tar hensyn til oppfyllelse av klimamålene og våre mål for naturmangfold. Langsiktige rammebetingelser må innrettes slik at det blir forutsigbart og lønnsomt for næringslivet å investere i klimavennlig teknologi. Lavutslippssamfunnet krever omfattende elektrifisering. Infrastruktur og kapasitet i nettet må tilpasses dette samtidig som man ivaretar hensyn til	holder høy standard for mattrygghet, dyrehelse- og velferd, og at den mest bærekraftige maten også er den som koster minst.	
-----------------------------------	--	---	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Klima-etaten, Oslo kommune		<p>bærekraftig arealforvaltning, robuste økosystemer og naturmangfold.</p> <p>Rammebetingelsene for næringslivet må endres slik at næringslivet i større grad tar innover seg klimarisiko knyttet til ulike investeringer, med strenge rammer for klima- og bærekraftsrapportering. Det må lønne seg å gjøre klimavennlige investeringer.</p>		
-----------------------------------	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Animalia og Matprat	<p>1 C) Matsikkerhet er bærebjelken i et levedyktig samfunn og å sikre befolkningen med råvarer til et fullverdig kosthold bør prioriteres høyt når man skal vurdere utslippsgrenser for de ulike sektorene. Norge er per i dag blant landene med lavest selvforsyningsgrad (ca. 45 %). Vi er imidlertid ca. 95 prosent selvforsynt på kjøtt, egg og melk (mot ca. 10 % på frukt og grønt, og ca. 45 % på grønnsaker). Kjøtt, egg og melk utgjør dermed viktige kilder til næringsstoffer for den norske befolkning, og bidrar med ca. 60 prosent av proteinene i det norske gjennomsnittskostholdet. På grunn av klima og topografi er det svært begrensede muligheter til å dyrke vegetabilsk mat direkte til mennesker på de arealene som brukes til husdyrproduksjon i dag. Tiltak som sørger for å opprettholde norsk husdyrproduksjon i fremtiden er dermed viktig for å ikke svekke matsikkerheten.</p> <p>Klimaendringene er forventet å legge et økende press på matproduksjonen verden over. Tørke, hetebølger og hyppigere forekomst av flom er faktorer som kan true den globale matsikkerheten. I tillegg er det forventet sterk befolkningsvekst frem mot 2050; i Norge på ca. 11 prosent og globalt på ca. 23 prosent.</p> <p>Jordbruket i Norge står for ca. 9 prosent av de nasjonale klimagassutslippene. Mesteparten av disse utslippene er knyttet til husdyrproduksjon, hvorav halvparten (ca. 4,5 %) stammer fra metanutslipp fra fordøyelsen til husdyr. Men i motsetning til klimagassutslipp fra fossilt karbon som har vært lagret i jorden i millioner av år, og som akkumulerer i atmosfæren og blir værende i flere hundre år ved utslipp, er matproduksjon en del av et biologisk kretsløp som både tar opp og slipper ut klimagasser over et langt kortere tidsperspektiv. Forskjellene mellom fossile utslipp og utslipp knyttet til biologiske kretsløp utgjør et prinsipielt og viktig skille.</p>
----------------------------	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Animalia og Matprat	<p>Mens de fossile utslippene i landbruksektoren kan og bør elimineres, vil det alltid være biologiske utslipp knyttet til matproduksjon. Samtidig er det mulig å redusere også disse. Som eksempel er det demonstrert at man kan kutte opp mot 20-30 prosent av metanutslippene i storfeproduksjon ved hjelp av å tilsette rødalger i fôret. Det pågår mye forskning knyttet til dette og innen 2030 har landbruket mål om å redusere klimagassutslippene med 5 millioner tonn CO2-ekvivalenter.</p> <p>Når man skal utarbeide retningslinjer for bærekraftige nullutslippssamfunn er det avgjørende at de grunnleggende behovene i befolkningen ivaretas og prioriteres først. Matsikkerhet og ernæring er blant disse og husdyrnæringen er igjen et av de viktigste elementene i norsk matproduksjon. Vi håper derfor at klimautvalget 2050 oppnår et helhetlig perspektiv når det gjelder bærekraftige norske matsystemer og landbrukssektoren.</p>
----------------------------	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Statkraft	<p>Det er stor usikkerhet knyttet både til i hvilken grad vi når klimamål, hvordan kostnadsutviklingen blir for ulike teknologier, hvordan fremtidens næringsstruktur vil se ut og hvilke barrierer som må overkommes. Det er derfor vanskelig å si allerede i dag hva som vil virke fornuftig på kort sikt, men ikke være fornuftig i et 2050-perspektiv. Særlig siden det også avhenger av beslutninger som tas i fremtiden.</p>	<p>I Norge har vi i dag en elektrisitetsforsyning som nesten utelukkende består av fornybar energi. Dette skiller oss ut fra andre land som er avhengig av å fase ut fossil kraftproduksjon samtidig som de bygger ut fornybar kapasitet. Men fortsatt er bare rett over halvparten av Norges energiforbruk fornybart. For å erstatte bruken av fossil energi vil det være behov for mer fornybar energi, utvikling av ny teknologi og bruk av eksisterende teknologi som per i dag ikke er bedriftsøkonomisk lønnsom.</p>	<p>Det er vanskelig å allerede i dag avgjøre hvor det vil være behov for utslipp. Landbruk, luftfart, og enkelte industrielle prosesser er eksempler på områder hvor det er vanskelig å kutte utslipp helt til null. Det kan også være sektorer hvor det er mulig, men svært kostbart å redusere utslippene helt ned til null. I en vurdering av hvilke sektorer som skal tillates å ha utslipp i 2050 er det viktig å ha med at kostnytte kan endres over tid, teknologisk utvikling, endringer av vaner og preferanse kan ha stor betydning for hva som er</p>	<p>For å lykkes med å redusere globale utslipp i tråd med Parisavtalen vil klimapolitikk måtte være et sentralt politisk tema gjennom hele dette århundret, både når det gjelder behov for utslippskutt og i form av tilpasning til klimaendringer. En langsiktig klima- og energipolitikk må legge opp til at forbrukere og næringsliv har fortløpende incentiver til å redusere utslipp. Det taler også for en politikk som i størst mulig grad er kostnadseffektiv slik at det frigjøres ressurser til å løse andre utfordringer samfunnet vil møte de neste tiårene. Det</p>
------------------	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Statkraft	<p>Dette taler for utstrakt bruk av brede virkemidler som karbonprising. Det gir forbrukere og næringsliv incentiv til å endre adferd og investere i teknologi som reduserer utslipp. En transparent og tilstrekkelig høy pris vil gi aktører et godt utgangspunkt til å vurdere om investeringer står seg i et langsiktig perspektiv og til å unngå investeringer som ikke er lønnsomme dersom vi når klimamål.</p> <p>Klimamål som settes bør</p>	<p>Over tid vil det være lettere å planlegge for å nå klimamål dersom man har trygghet for at en økning i forbruket vil tilsvares av en økning i produksjonen av fornybar energi. Det norske kraftsystemet har over tid vist at det kan bidra med betydelig utbygging, når det er aksept for dette. Manglende støtte til utbygging av fornybar energi vil føre til ubalanse og svekke energiomstillingen. Tilsvarende vil perioder med betydelig overskudd uten økt forbruk gi lave inntekter til produsenter, og utsette fremtidige investeringer.</p>	<p>nødvendige utslipp.</p> <p>Det er også et spørsmål hvor stor kostnaden blir for negative utslipp og fordeling av utslipp mellom ulike land. En høy karbonpris vil være et viktig signal for å fordele mellom sektorer. Et kvotemarked kan være en særlig god løsning for fordeling av utslipp i en residual, siden det vil få tydelig frem betalingsvilligheten i ulike sektorer og kan kobles sammen med kostnaden for negative utslipp.</p>	<p>er viktig at klimapolitikken ikke bare baseres på utgifter over statsbudsjettet. Lovfesting, forbud og påbud kan være eksempler på tiltak som ikke har budsjettkonsekvenser. Karbonprising gir inntekter til myndigheter og har dermed en positiv budsjettvirkning.</p>
------------------	---	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Statkraft	være tydelige, kommuniseres godt og følges opp av myndighetene slik at investorene har trygghet om at målene vil bli nådd. Det vil gi investorer bedre forutsetninger til å fatte gode beslutninger og reduserer faren for feilinvesteringer. Klimamål som ikke blir ansett som reelle eller forpliktende er lite hensiktsmessig politisk og vil svekke heller enn øke tilliten til klimapolitikken.	Siden det tar lang tid å bygge ut fornybar energi er det viktig at barrierene mot utbygging, både i form av landbasert vind og havvind, reduseres. Det er også viktig at skatteendringene som kom på grunnrenteskatten for vannkraft videreføres, ettersom den har økt lønnsomheten og lagt til rette for nødvendige oppgraderinger av norsk vannkraft. NVE frykter et effektunderskudd frem mot 2030, og dette kan gjøre det norske kraftsystemet mindre robust og føre til økte priser. Det er derfor nødvendig med investeringer i vannkraft som		
------------------	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Statkraft		<p>bidrar til økt installert effekt, så vel som at det gis konsesjon til investeringer i nett. Energieffektivisering og sol på tak kan også bidra til å styrke energibalansen.</p> <p>En rekke sektorer er vanskelig å elektrifisere. For å nå helt ned mot 95 prosent reduksjon i klimagassutslipp viser Statkrafts analyser at vi trenger energibærere som hydrogen i de sektorer som er vanskelige å avkarbonisere.</p> <p>Markedsbetingelsene for hydrogen er enda ikke til stede, men dersom Norge skal kunne</p>		
------------------	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Statkraft		<p>nå 2050 målene må det allerede i dag begynne å utvikles verdikjeder for hydrogen, både blått og grønt. Dette behovet gjelder også andre land som har satt netto-nullmål og i de fleste langsiktige energimarkedsanalyser hvor globale utslipp går mot netto-null i 2050 vokser det frem en betydelig hydrogenøkonomi. Karbonprising vil være et viktig virkemiddel for å gjøre hydrogen konkurransedyktig, men det vil også være behov for mer målrettede tiltak som differansekontrakter for å bygge</p>		
------------------	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Statkraft		opp økonomisk bærekraftige verdikjeder.		
------------------	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

SINTEF Energi	Denne problemstillingen er aktualisert av krigen i Ukraina. Vi har en todelt utfordring - gjøre oss uavhengig av russisk gass så raskt som mulig, samtidig som vi holder fast ved netto null utslipp (klimanøytral) i 2050. Utfordringene er ikke nødvendigvis motsetninger, men det trengs en transisjons analyse for å gjøre oss trygge på at gode kortsiktige tiltak faktisk også er en del av en langsiktig plan. Vi foreslår å etablere en scenariestudie som kan	Omlegging til et lavutslippssamfunn er av en slik dimensjon og hastighet at beslutningsprosesser er en del av endringen. De fleste av dagens prosesser er bundet opp av reguleringer og direktiver som er skreddersydd for inkrementelle endringer. FOU/innovasjonsmiljø, myndigheter, næringsliv og kapital må samspille om å skape beslutningsprosesser som er tilpasset utfordringen. Ingen av aktørene kan kun peke på de andre, alle må ta del i endringsprosesser for å nå målene.	Dette er en problemstilling som må tas inn i transisjonsanalysene og valg av mulige "stier" mot 2050. Jo mer vi kvitter oss med av utslipp tidlig, jo enklere blir fortsettelesen. En illustrasjon på prioritering er raskt å bli uavhengig av russisk gass ved å bruke mer fossile energikilder opp mot å tåle høye gasspriser en periode mens en bygger ut fornybar energi. Dette er igjen et argument for en transisjonsanalyse og omforente stier basert på klare prioriteringer.	Løsning av kortsiktige kriser må ikke gå på akkord med muligheten for å nå de langsiktige klimamålene. Transisjonsanalyser, med scenarier og stier til en framtid uten utslipp vil gi et godt styringsverktøy for å sikre dette. Og naturlig nok må planene legges om og "stiene" konsolideres/ legges på nytt om forutsetningene igjen endres av uforutsette hendelser.
----------------------	--	--	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

SINTEF Energi	definere et sett med stier fram mot 2050 målene som også bidrar til å løse den kortsiktige krisen. Omforente stier mot 2050 kan ta ned risikoen for investeringer og bidra til samordning av tiltak og innovasjon som drar i samme retning med i den størrelsesordenen vi trenger, og være et godt verktøy for rangering av tiltak langs en tidslinje. En slik prosess bør være faktabasert, sikre bred oppslutning, og "do no			
----------------------	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

SINTEF Energi	harm" i forhold til FNs bærekraftsmål.			
----------------------	---	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Naturvern forbundet	<p>Tiltak må levere på både klimamål og naturmål.</p> <p>I rapporten "Fossilfritt Norge" legger Naturvernforbundet til grunn at Norge skal være uavhengig av fossil energi innen 2040 og skisserer tiltak for dette. Rask utfasing av fossil energibruk og energiutvinning er viktig for å greie de store omleggingene på lang sikt. Som et rikt og ressurssterkt land som har tjent mye på fossil energi, bør Norge være et forbilde for andre</p>	<p>Økt CO2-avgift er viktig og avgiften bør trappes opp raskere enn klimaplanen har lagt opp til. Vi må se hvordan det kan stilles strengere krav og betingelser til redusert energiforbruk og utslippskutt i alle sammenhenger. I tillegg må styringseffektive grep som forbud og påbud brukes. I 2050-perspektiv er det nødvendig med flere forbud slik vi f.eks. har hatt med forbudet mot fyring med fossil olje.</p> <p>I en verden med tilnærmet nullutslipp i 2050 er det ikke plass til olje- og gassindustrien.</p>	<p>1C) Alle sektorer må kutte utslipp, men det kan være vanskelig å kutte alle utslipp i landbrukssektoren. Olje- og gassindustrien må være avsluttet innen 2050, noe som gir null utslipp der.</p> <p>Selv med sirkulær økonomi vil det være vanskelig å oppnå 100 prosent materialgjenvinning. Det er derfor behov for noe påfyll av nye materialer og mineraler fra prosessindustrien. Prosess 21 har identifisert nye teknologier som vil redusere klimagassutslippene i ulike deler av prosessindustrien.</p>
----------------------------	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Naturvern forbundet	<p>deler av verden.</p> <p>Vi må derfor ikke overvurdere CCS som et tiltak. Det er fornuftig for å bruke CCS til å kutte prosessutslipp, men neppe for å kutte utslipp fra forbrenning av fossil energi. CCS på avfallsforbrenning er et tiltak for å nå klimamål i de store byene som Oslo og Bergen, men kan potensielt ha lock-in-effekter og virke motstridende til mål om avfallsreduksjon. Slike tiltak bør kombineres med en helhetlig nasjonal</p>	<p>All tildeling av petroleumslisenser på norsk sokkel må derfor stanses. Videre må det lages en nedtrappingsplan for å fase ut petroleumsvirksomheten innen 2040.</p> <p>Det må innføres årlige klimabudsjett som skal tallfeste hvordan statsbudsjettet påvirker klimagassutslippene ved å beregne utslippskonsekvenser av alle kapittel.</p> <p>Planer må vise kostnader ved å ikke nå klimamål.</p>	
----------------------------	--	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Naturvern forbundet	avfallsplan som eventuelt prioriterer CCS for noen få anlegg kombinert med en storstilt plan for å redusere avfallsmengder og dernest mengde karbon i restavfallet. Gjennom målrettet satsing på sirkulær økonomi (avfallsreduksjon, lavere materielt forbruk og materialgjenvinning) vil vi oppnå lavere klimagassutslipp fra avfallshåndtering enn ved CCS på avfallsforbrenningsanlegg.	<p>For å sikre bærekraftig produksjon og forbruk trengs det slagkraftige virkemidler for energieffektivisering og energisparing, samt virkemidler som reduserer det materielle forbruket og stimulerer et høyere tjenesteinnhold i forbruket ved lengre levetid på produkter, avgiftslettelser for reparasjon, mv.</p> <p>Hovedtiltaket i transportsektoren ser ut til å være å bytte drivstoff (fra bensin/diesel til el). Elmotoren er effektiv, og elbiler er langt å foretrekke framfor bensin- og dieselmotorer. Men</p>		
----------------------------	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Naturvern forbundet	<p>Elektrifisering av norsk sokkel kan virke fornuftig på kort sikt, men er ikke det verken på kort eller lang sikt. De største utslippene kommer ikke fra produksjonen av olje og gass, men når oljen og gassen vi selger brukes andre steder i verden. Klimaendringer er et globalt problem, og for å unngå farlige klimaendringer må vi fase ut all bruk av olje, kull og gass. Elektrifisering av plattformene løser ikke dette problemet.</p>	<p>virkemidlene som brukes, gjør det billigere og enklere å kjøre bil framfor å reise kollektivt eller velge andre mindre ressurskrevende transportformer som gange og sykle, og de bidrar også til mer reising totalt sett. Det er fortsatt betydelige samfunnsmessige ulemper fra personbilbruk, særlig i byområdene, og det bygges også mye motorvei med begrunnelsen at trafikken skal vokse, med tilhørende store natur- og klimakonsekvenser. Det er også et betydelig klima- og ressursforbruk fra produksjon av elbiler.</p>	
----------------------------	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Naturvern forbundet	<p>Det er viktig å kutte utslipp raskt i transportsektoren, men vi må passe på å velge løsninger som løser flere utfordringer samtidig og ikke låser samfunnet til et transportsystem som kanskje gir noe lavere klimagassutslipp, men ikke løser resten av miljøutfordringene i sektoren. Mer om avgifter på elbiler under spørsmål 1B.</p> <p>Økt bruk av skogen og skogressurser kan framstå som et fristende klimatiltak,</p>	<p>Vi etterlyser derfor to grep:</p> <p>(1) Det må satses mer på å dempe transportbehovet gjennom god arealplanlegging og mer satsing på gange, sykkel og kollektivtransport.</p> <p>(2) De bruksavhengige elbilfordelene bør fases ut. Fordelen bør knyttes til kjøp, slik at folk velger elbil framfor bensin-/dieselbil. Når det etter hvert innføres kjøpsavgifter på elbil, bør disse differensieres på bakgrunn av bilens klima- og ressursfotavtrykk.</p>	
----------------------------	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Naturvern forbundet	men det kan skape nye utfordringer for både klima og natur. Vi omtaler skogbruk nærmere under spørsmål 6G.			
----------------------------	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Samfunnsbedriftene	<p>1 B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?</p> <p>En sirkulærøkonomi vil bidra stort til at Norge blir et lavutslippssamfunn. Følgende grep bør gjøres nå:</p> <ul style="list-style-type: none"> - En sterkere håndhevelse av forurensere betaler prinsippet (PPP). Da trengs det et velrettet produsentansvar som faktisk sørger for at forurenseren betaler og at produsenter/importører ikke slipper unna ansvaret. - Strengere regler for produktdesign vil gjøre at produsenter må designe og produsere for miljøets beste. - Stimulere til sirkulært forbruk ved å innføre en avgift på produkter som må forbrennes, eller deponeres, fordi produktene ikke kan gjenbrukes eller gjenvinnes. - Virkemiddelapparatet må gi økonomisk støtte til alle som vil bidra til det grønne skiftet – uavhengig av sektor og eierskap. Dette burde gjelde både innovasjon og økt bruk av kjent teknologi. - I transportpolitikken og transportplanleggingen benytter en i dag samfunnsøkonomiske modeller som ikke tar tilstrekkelig hensyn til at transportsektoren står for 60 prosent av klimautslippene i ikke-kvotepliktig sektor, redusert naturmangfold mv. Her er det et stort behov for å utvikle nye metoder og modeller som gjør at sektoren reelt sett bidrar til forbedringer. Det vises her også til en interessant svensk utredning fra 2022, SOU 2022:21 Rätt för klimatet, som tar opp denne problematikken. Det må også bli en mer helhetlig planlegging, ikke sektorplanlegging (vei, kyst, bane, luft) som det i realiteten er i dag. Dette kan eksempelvis løses med et eget transportdirektorat el. som er løsrevet fra sektordirektoratene.
---------------------------	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Bergen kommune, ved Klimaetaten	<p>I klimaarbeidet har ein lett for å måle klimagassutslepp innanfor sine landegrenser-sjølv om klimakrisa er eit globalt problem. Me kan gjere tiltak som tek seg bra ut i det nasjonale klimagassrekneskapet, men som bidreg til utslepp utanfor landegrensene. Elektrifisering av sokkelen er eit døme på dette. Tiltaket har ein tvilsam klimaeffekt når ein reknar med utslepp utover det som står i klimagassrekneskapen til Noreg. Nasjonalt kan tiltaket</p>	<p>Klimautvalet legg vekt på at klimapolitikken må vera noko meir enn eit sett sektorplanar. Me seier oss heilt samde i den vurderinga, og støtter oss på innspelet frå ei rekke av leiarane i Nordadapt, som i ein kronikk uttrykker om den varsla nye meldinga om klimatilpassing skriv at dei «håper ... dette er siste gangen det lages en separat stortingsmelding for klimatilpassing». Forskinga og FN ber oss, alle land, byar, organisasjonar og verksemder om å ta tak i berekraftsmål 13, og sjå dette i lys av og samanheng med dei resterande</p>	<p>1 C) Av figuren på side 3 går det fram at for å nå 95% kutt i 2050 kan ein kun sleppe ut 2,6 mill. tonn CO₂-ekvivalentar totalt, medan jordbrukssektoren i 2020 stod for eit utslepp på 4,5 mill. tonn åleine. Me har vanskar med å sjå for oss at dei resterande sektorane kan klare å kutte alle utslepp innan 2050, noko som nok inneber, sjølv med mogelegheiter for CCS, at også den norske matproduksjonen må gjennom ein enorm omstilling for å redusere sine utslepp til eit absolutt minimum.</p> <p>Me i Bergen meiner like fullt at ein bør legge opp til at det nettopp er jordbrukssektoren som slepper ut dei 2,6-5,1 tonn CO₂-ekvivalentane i 2050. Dette grunnjev me med at tilgang til mat er eit grunnleggande behov, at klimaendringane vil gjere framtidig matproduksjon vanskelegare samt at tiltak for å redusere effekten av klimaendringar kan føre til auka konflikt og naud slik at det er viktig å vere mest mogeleg sjølvforsynt framover.</p>
--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Bergen kommune , ved Klimaetaten	<p>vere eit hinder for utvikling av ny industri som er avhengig av fornybar energi, og i Bergensregionen gir dette utfordringar med tilstrekkeleg nettkapasitet.</p> <p>Overgang til el-bilar er eit anna døme på dette. Elektrifisering av bilparken, som følgje av fritak for avgifter ved kjøp og bruk, er eit svært viktig virkemiddel og sentralt i klimaomstillinga. Samstundes har det store omfanget av private el-bilar</p>	<p>16 måla. Fara for mistilpassing (maladaptation) er eit av inntrykka som sitt sterkast i etter å ha satt seg inn i dei siste delrapportane frå FNs klimapanel. Difor håpar me i Bergen kommune at dette utvalet viser korleis ein slik heilskapleg klimapolitikk kan og bør sjå ut i praksis. Kva for institusjonar treng me? Korleis skal dei fungera? Kva type strukturar og reglar må endrast, og korleis? Og, korleis kan og skal klimaomsyn prioriterast høgare enn tilfellet dei siste tiåra? Me synes dette utkastet gir mange gode refleksjonar</p>		
---	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Bergen kommune, ved Klimaetaten	uheldige konsekvensar både for klima og miljø, som arealbruk, indirekte utslipp og mikroplast. Ordningar for å fremje elbilbruk (reduerte bompenger og parkeringsavgifter for eksempel) gjer det mindre attraktivt å nytte kollektivtilbod. Ei diskusjon rundt rolla og omfanget av privatbilisme fram mot 2050 vil vere nyttig om kjem i den endelege rapporten frå Klimautvalget.	kring dette, både det heilskaplege og skilnaden mellom situasjonen på kort og lang sikt, og me voner endeleg rapport gjer stadig fleire svar og tydeleg vegval.		
--	---	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Ungdom mens fylkesutvalg Trøndelag	Fylkeskommunene burde bruke "grønn" asfalt i likhet med Statens vegvesen. Stopp all innkjøp av engangsplast. Fremme samkjøring - bildelingstjenester slik som i Trondheim.	Elektrifisering av tog. Effektivisering av eksisterende vannkraftverk. Utvikling av hydrogen i skipstrafikken.	Tungindustri som må ha utslipp, altså der utslipp ikke kan unngås. Eksempler er stålverk og gruvedrift. Heller en effektivisering for å redusere utslippene.	Sikre at man har en gradvis overgang og lignende struktur som vi har i dag.
Bioagss Norge	I vurderingen av tiltak er det viktig at det er sirkulære verdikjeder som er grunnlaget for vurderingen av hva som er utslippsfritt. Biogass representerer en klimavennlig energiform som har noe punktutslipp i transportleddet, men som i en sirkulær verdikjede kan	Myndighetene må i større grad utvikle et virkemiddelapparat som legger til grunn helhetlige sirkulære verdikjeder. Først da henter vi ut nødvendig klimanytte. I dag er det for mye fokus på enkeltledd i energisektoren. Virkemiddelapparatet legger ikke til grunn de sirkulære	Om det her menes punktutslipp er det viktig å minne om at biogass kan ha lokalt utslipp, men et negativt utslippsregnskap fordi det i produksjonen av flytende biogass både brukes og fanges CO2. Derfor er det igjen viktig å legge til grunn	Tempoet må opp! I dag er det en treghet i det norske virkemiddelapparatet. Biogassbransjen ser at EU satser tungt på biogass, mens vi i Norge kun har tatt i bruk enklere virkemidler. Det er stor avstand mellom virkeligheten EU beskriver og den virkeligheten norske

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Bioagss Norge	vise til negative utslippstall når fangst og bruk av CO2 er inkludert.	sammenhengene og gevinstene, de premierer for eksempel kun produksjonsleddet eller bruksleddet. Skal vi få ned utlippene må vi vri virkemiddelapparatet i retning av helthetstenkning. Først da blir klimaregnskapet tydelig.	sirkulære verdikjeder i politikktutforming.	myndigheter beskriver. Også når det gjelder å møte kriser. Dagens energikrise møtes ikke med offensive tiltak i biogassektoren, selv om det kan levers løsninger på kort sikt. Biogassbransjen kan levere energiproduksjon med kjente løsninger i dag. Biogass er også bærekraftig. Likevel skjer det ikke noe med virkemiddelapparatet som gjør at det skjer. Da møter vi kriser defensivt.
----------------------	--	---	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Offshore Norge	<p>Elektrifisering av sokkelen er nødvendig for å redusere utslippene ved produksjon av olje og gass på både kort og lang sikt.</p> <p>Elektrifiseringsprosjektene som vedtas i dag skal først settes i drift i 2027-2028. Dette er tiltak som vil vare i hele feltets levetid. Dette er derfor tiltak som gir betydelige utslippsreduksjoner over lang tid, også etter 2050. Oljedirektoratets siste ressursrapport viser at det vil være produksjon på</p>	<p>Prioritet nr 1 må være en bærekraftig, rettferdig og kontrollert omstilling fra fossilt til fornybart. Gjenværende olje- og gassproduksjon i 2050 må skje med nær null utslipp, i tråd med Konkrafts klimaambisjoner, og utslippene knyttet til bruk (scope 3) må i størst mulig grad fanges opp og lagres gjennom konvensjonell CCS, ved produksjon av blå hydrogen eller ved andre lavutslippsløsninger.</p> <p>https://konkraft.no/aktuelt/det-er-mulig-a-redusere-co2-utslippene-med-50-prosent-innen-2030/</p>	<p>Det vil være sektorer som er vanskelig å elektrifisere, som tungindustri og enkelte transportsegmenter. For sektorer hvor karbonfangst er en mulighet må dette prioriteres. Det vil fortsatt være behov for olje og gass i 2050. Ambisjonene til petroleumsnæringen i Norge er at utslippene knyttet til produksjonen i 2050 skal være nær null.</p>	<p>Vi må holde fast på langsiktige klimamål, selv om det oppstår kriser underveis som gjør dette utfordrende.</p>
-----------------------	--	--	---	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Offshore Norge	<p>norsk sokkel i 2050, og Miljødirektoratets Grønn omstilling rapport viser reduksjonspotensiale for de ulike elektrifiseringsprosjektene på norsk sokkel.</p> <p>https://www.npd.no/fakta/publikasjoner/rapporter/ressursrapporter/ressursrapport-2022/figurer/ https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2022/september/gronn-omstilling-klimatiltaksanalyse</p>			
-----------------------	---	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	Ved valg av tiltak må en sikre at en velger de løsningene som bidrar til å oppnå både klima- og naturmålene for å sikre langsiktig bærekraftige løsninger. I tillegg har noen tiltak, som f.eks. planting av trær i åpne naturtyper, lite hensikt fram mot 2030 eller 2050, fordi det kommer å ta lang tid (lengre enn 10 år) før trærne bilder blir store nok bar/blad biomasse for å binde betydelige mengder av karbon. Likeså er økt hogst av gammelskog lite hensiktsmessig hverken i	Man nå målene for klima og natur gjennom å bevare og restaurere karbonlagrene og hindre utslipp fra natur jfr. Naturpanelets anbefalinger om sektorintegrering av virkemidler og beslutningsverktøy. NINA viser til anbefalinger i en rapport til KS om bærekraftig forvaltning av natur: i) Harmonisere virkemidler på en synergistisk måte. ii) Revidere/unngå/avslutte virkemidler som er skadelige for natur. iii) Tiltak for bedre kunnskap: o Forbedre datagrunnlag om karbonlager i økosystem, inkl.	Alle sektorer må bidra til å nå klimamålene. Det er ikke realistisk at det ikke skal være noen utslipp i framtiden, men alle sektorer kan redusere sine utslipp enten det er i energiforbruk, arealbruk eller annen ressursbruk som resulterer i utslipp. Energi- og ressursbesparinger og effektivisering er blant de mest effektive tiltakene for å redusere utslipp. Det kan og må gjøres av alle sektorer og samfunnsaktører. I tillegg vil det kreve at befolkningen reduserer sin energibruk som medfører klimagassutslipp,	Befolkningen må få god informasjon om utfordringene og behovene for tiltak. Slik kunnskap er avgjørende for å støtte opp under nødvendige tiltak. Videre må tiltak som kutter utslipp, lønne seg og folk må erfare og forstå at dette kreves og at det ikke trenger å innebære dårligere livskvalitet. Alle de positive effektene for samfunnet av å gjøre de riktige valgene må løftes fram og verdsettes i større grad enn kortsiktige gevinster. Dette krever at politikere klarer å formidle kunnskapsbasert politikk på en god og trygg
--	--	---	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	2030 eller 2050-perspektiv mtp. tilbakebetalingstiden for tilvekst av ny planting. Det er behov for å gardere mot negative miljø- og samfunnsmessige effekter av klimatiltak gjennom strenge og effektive miljøkriterier (environmental safeguards).	kvantifisere utslipp ved arealbruk (forbedret karbonkalkulator). o Kvantitative mål for vern av natur, og landskapsstruktur knyttet til økologiske tilstand. o Kvantitative mål for å restaurere degradert natur. F.eks. EU kommisjonens lovforslag omfatter restaureringsplaner, kvantitative mål, rapporteringsplikt og synergier mellom restaureringsloven og klimaregelverk. Karbonlager, opptak og utslipp fra LULUCF-sektoren er underrapportert, spesielt store karbonlagrene i	noe som krever en målrettet virkemiddelbruk av alle sektorer.	måte over tid og ikke hige etter kortsiktig populistiske løsninger. NINA vil særlig trekke fram følgende tiltak for å hindre at naturverdier med tilhørende karbonlagre og opptaksmekanismer må vike for andre samfunnsøkonomiske hensyn i klimapolitikken: • Styrket kunnskapsgrunnlag og bruk av slik kunnskap rundt verdsetting av natur/klimaverdier er nødvendig for å sikre at klimamålene kan nås på kort og lang sikt. Dette sikrer at avveininger i bla. krisesituasjoner baseres på helhetlig informasjon om ulike
--	--	--	---	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)		<p>jord og myr (AR5 kart underrapporterer f.eks myr).</p> <ul style="list-style-type: none"> o Samling, strukturering og kvalitetsheving av miljøinformasjon. Iverksette et GIS-basert informasjonssystem om arealenes naturverdier, karbonlager, opptak og utslipp. Et system basert på FNs standard for naturregnskap (FNs SEEA-EA rammeverk) for arealplanlegging, rapportering og overvåking. o Nye verktøy for å vurdere klima- og naturpåvirkning. F eks. EU kommisjonens arbeid med overvåking og rapportering om klima og biologisk mangfold 		<p>samfunnsøkonomiske hensyn og deres verdier.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det er viktig å bygge en felles visjon og forpliktende mål på tvers av sektorer og samfunnsinteresser om viktigheten av å ta vare på naturen, også for framtidige generasjoner, og som kan orientere handlinger og beslutninger også gjennom krisesituasjoner. • Det er viktig å fastsette noen skranker (i relevant lovverk) for å sikre naturverdiene og karbonlager som grunnleggende samfunnsøkonomiske verdier
--	--	--	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)		<p>samtidig.</p> <ul style="list-style-type: none"> o Målbare kriterier for arealpolitikk o Økt klima- og naturkompetanse i kommunene o Helhetlig naturkartlegging (areal og kvalitet) o Oppdatering av beregninger og vurderinger i Klimakur bør omfatte naturmangfoldmål (en klima- og naturkur). <p>iv) Økonomiske virkemidler:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Naturavgift o Grønn kommunenøkkel o Gebyrfinansiering av naturbasert klimaberedskap – overvannsgebyrer o «Arealbanker» med potensial 		f.eks. bedre kartlegging og kunnskapsgrunnlag, framskrivninger og scenarier for å sette akutte kriser i perspektiv og gi en bedre forståelse for konsekvenser av ulike veivalg og behov for evt. avbøtende tiltak.
--	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)		<p>for naturrestaurering</p> <ul style="list-style-type: none"> o Incentivordninger for grunneiere, tiltakshavere, utviklere og aktører i planprosessene for kartlegging, arealnøytralitet, restaurering og naturbaserte løsninger. o Direkte støtteordninger til grunneiere (f.eks. kombineres med økologisk kompensasjon, karbon off-setting, sertifisering) for å verne karbonrik og artsrik natur. F.eks. gammelskog, myr og seminaturlig mark. <p>Restaurering av karbonlager og økologisk tilstand.</p> <p>v) Fjerne skadelige støtteordninger til treplanting i</p>		
--	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)		<p>artsrike/karbonrike naturtyper og planting av fremmede treslag, drenering av våtmark (kommunale næringsmidler).</p> <p>vi) Juridiske virkemidler (reguleringer):</p> <ul style="list-style-type: none"> o Revidere kriterier/krav for konsekvensutredningene for å ta hensyn til karbonlager, naturverdier og areal. Settes inn i alle ledd i byggeplaner (planprosesser og konsekvensutredninger i hht. PBL). o Krav om arealnøytralitet i utbyggingsprosjekter med nedbygging og fragmentering av natur. 		
--	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)		<ul style="list-style-type: none"> o Igangsette arbeid med å øke karbonlagring og opptak i natur f.eks. et "net gain" system som i England også med krav om dette i lovverket. o Modernisere lovverk/regelverk som og innarbeider hensyn til klima og natur i forvaltning av arealer/ressurser (f.eks. jordloven og skogloven samt PBL). o Styrke vurdering av og hensyn til naturgoder i naturmangfoldloven. o Styrke plan- og bygningsloven , herunder: <ul style="list-style-type: none"> • Styrke klima- og naturhensyn i PBL 		
--	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)		<ul style="list-style-type: none"> • Krav om oppdaterte plandata • Bryte bånd mellom utreder og utbygger • Økt satsing på regional planlegging • Klargjøre rettslige rammer for dispensasjoner. 		
--	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>FNs klimapanelts siste hovedrapport viste oss at valgene vi gjør i dag vil ha avgjørende betydning for hvor store muligheter vi har for et godt og bærekraftig samfunn i framtida. For å vite hvilke veivalg som er de riktige i dag, må vi ha en forståelse av hvilket framtidsscenario disse veivalgene leder oss i retning av.</p> <p>Det er svært mange aspekter av et bærekraftig samfunn som ikke kan belyses gjennom</p>	<p>1 B) I sin sjette hovedrapport er FNs klimapanel tydelig i sitt budskap om at dersom vi skal lykkes med klimamålene framover er vi avhengig av at perspektivet på klimaomstilling utvides fra et produksjons- og teknologiorientert fokus til å inkludere et etterspørsels- og forbruksbasert perspektiv. I tillegg påpeker de at vår største mulighet til å nå målene våre er dersom vi samtidig lykkes med en omfordeling til et mer rettferdig fordelt forbruk globalt. Analyser av vårt gjenstående karbonbudsjett innenfor et 1,5 graders scenario viser at vi må redusere de globale utslippene til under 3 tonn per person innen 2030 og under 1 tonn per person i 2050.</p> <p>Dersom man oppfatter klimaomstilling definert i et lys av territoriell klimastatistikk og klimapolitikk blir handlingsrommet til den enkelte innbygger veldig lite. Den geografiske metoden er godt egnet til å gi industrispesifikke virkemidler, men lite egnet til å gi råd om alle de mulige måtene du og jeg kan bidra på i hverdagen. I tillegg bidrar denne blindsonen indirekte til å nedvurdere handlinger som kutter utslipp i utlandet. Den kan gi insentiver til å kutte utslipp ved å samtidig øke utslippene i utlandet. (som for eksempel økt import av biodrivstoff eller dyrefôr dersom det forårsaker avskoging, elbilpolitikk dersom den fører til økt total bilproduksjon, energieffektiviseringstiltak dersom det bidrar til økt produksjon av importerte, utslippsintensive byggevarer etc). Det gjelder både offentlig sektor og privatpersoner.</p>
--------------------------------	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>klimagassutslipp. Derfor vil ikke en ren klimaanalyse være omfattende nok – vi må velge tiltak som sikrer lavutslipp, men også stanser nedbygging og forringing av natur og økosystemer.</p> <p>En svensk studie fra 2019 (Four low-carbon futures for a Swedish society beyond GDP growth) har sett på hvordan det svenske samfunnet skal lykkes med et utslippsmål på under 0,82 tonn per person i 2050. I tillegg tok analysen</p>	<p>For å adressere dette problemet trenger vi verktøy som analyserer klimagassutslipp i et forbruksbasert perspektiv og som inviterer aktører på alle beslutningsnivåer til handling og omstilling. For å bidra til en slik utvidelse av klimaomstillingen vil en forbruksbasert klimastatistikk være et godt og nødvendig verktøy. Det vil gi oss en analyse av hvor store klimagassutslipp vi har i dag, hva som forårsaker utslippene og en indikator på hva som kan gjøres for å kutte utslipp mest mulig effektivt.</p> <p>I en prosess hvor vi må redusere utslippene våre fra 11 tonn per person i Norge til ca 3 tonn i 2030 og videre til under 1 tonn i 2050 er det ingen tvil om at denne omstillingen vil berøre alle innbyggere på et personlig nivå. For at vi skal lykkes med dette vil det sannsynligvis også kreve at befolkningen deltar aktivt i og støtter opp om omstillingsprosessen. Det er derfor avgjørende at myndighetene så raskt som mulig kommuniserer nødvendigheten av en slik omstilling, inviterer og oppfordrer befolkningene til å delta og setter i gang prosesser for å gjøre omstillingsprosessen så rettferdig og inkluderende som mulig. Ved å bruke scenarioanalyser mot 2030 og 2050 som beskrevet under punkt 1 a vil det være mulig å synliggjøre hvordan ulike handlinger støtter opp under ulike framtidsscenarioer og dermed skape større bevissthet om omstillingsprosessen.</p>
--------------------------------	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>hensyn til arealbruk, demokrati og sosial utjevning. De skissert fire lavutslippsscenarioer som muliggjør dette.</p> <p>De ulike scenarioene synliggjør viktige veivalg for hvordan vi organiserer samfunnet vårt. Selv om de peker på svært ulike løsninger, er det mange fellestrekk. Noen av disse er:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sterk reduksjon av personbiltransporten: To av scenarioene har redusert all 	
--------------------------------	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>persontransport med opptil 80%, mens to av scenarioene har en vekst i kollektivtransporten. Alle scenarioene forutsetter en høy overføring fra biltransport til kollektivtransport, sykkel, gange og overgang til bildeling.</p> <p>- Plantebasert kosthold: Tre av fire scenarioer forutsetter et fullt ut plantebasert kosthold. Kun scenarioet med lokal selvforsyning inneholder noen grad av kjøtt og/eller</p>	
--------------------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>meieriprodukter.</p> <p>- Mindre boareal: Alle fire scenarioene forutsetter en reduksjon i boligstørrelse per person. To av scenarioene forutsetter sentralisert bosetting, mens to av scenarioene forutsetter desentralisert bosetting.</p> <p>- Redusert forbruk: Alle fire scenarioene forutsetter en sterk reduksjon i privat forbruk. Tre av fire scenarioer forutsetter en større eller mindre</p>	
--------------------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>reduksjon i offentlig forbruk. Det blir tilsvarende sterk reduksjon i import og eksport av varer, men hva og hvor mye varierer med de ulike scenarioene.</p> <p>Det er mulig å utvikle andre analyser for lavutslippssamfunnet, men det er avgjørende at vi allerede nå starter debatten om hvordan samfunnet vårt skal se ut om få tiår. Vi må med stor sannsynlighet forberede oss på en sterk omlegging av landbruket og kostholdet, omstillingen mot</p>	
--------------------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	en helhetlig delingsøkonomi med kraftig reduksjon i forbruk og en omstilling fra en transportsektor som er tilrettelagt for privat eierskap av personbiler og vekst i varehandel til kollektivtrafikk, sykkel, gange, delingsløsninger og redusert internasjonal varetransport. Vi vil i tillegg stå i avgjørende valg mellom blant annet sentralisering og desentralisering, selvforsyning eller spesialisering og ikke minst nye vurderinger av hvordan	
--------------------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	vi balanserer arbeid og lønn opp mot fritid og sivilsamfunnets rolle i velferdssystemet.	
--------------------------------	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Energi Norge	<p>Det er sentralt å legge opp til innfasing av teknologi som kan bidra både til utslippskutt i et 2030-perspektiv og som er naturlige skritt mot ytterligere utslippskutt og til slutt nullutslipp. Lock-in effekter i teknologi som er en forbedring, men som er inkompatible med en videreutvikling mot nullutslipp er en reell risiko. LNG i maritim transport er et kjent eksempel – dette er en moden teknologi som kan gi betydelige utslippskutt på relativt kort</p>	<p>1 B) Vi mener det må legges tydelig vekt på at det er tiden frem til 2030 som er mest prekær, det er i disse få årene vi har et vindu til å kutte utslipp i stor nok skala til å ha en sjanse til å bremse den katastrofale oppvarmingen. Det haster å omsette kunnskap til handling, og umiddelbare og store utslippskutt må skje i alle sektorer. Vi viser særlig til våre løsninger i Fornybarometeret.no. Utviklingen av viktige teknologier og systemer må akselereres. Forsinkende barrierer som politisk usikkerhet rundt både klimamål og klimapolitikk og stor regulatorisk usikkerhet kan forseres med tydelige omforente omstillingsstrategier og omforente bindende klimamål. Sluttrapporten bør inneholde tiltak og virkemidler som bidrar stort til å nå 2030-målene. Disse bør utvikles med mål om å skape tverrpolitisk enighet. Det er behov for langsiktige rammebetingelser og tydelige målsettinger som i langt større grad gir trygghet for investeringer. Adferdsendring og delingsøkonomi kommer til å bli viktig. Vi har behov for teknologi som gjør dette enklere. For å nå netto null i 2050 vil det ikke være nok å kun gå over til fornybar energi. Det vil fortsatt være utslipp fra industri- og</p>	<p>Klimakrisen (og naturkrisen) bør oppfattes og håndteres som den mest akutte krisen. Det er også behov for å peke på tiltak som kan settes i verk relativt raskt ved endringer i f.eks. husholdningers økonomiske situasjon. Siste tids store endringer i strømpriser har blitt møtt med permanente og midlertidige avgiftsreduksjoner. Dette er velegnet for å demme opp mot motstand mot klimapolitikk, men kunne høsten 2021 gjerne ha kommet tidligere og vært kraftigere. Det bør gjøres et arbeid for å sørge for at Norge</p>
---------------------	---	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Energi Norge	sikt, men som trolig vil være til hinder for ytterligere utslippskutt på lengre sikt fordi det vil være svært kostbart bygge om relativt nye skip. Elektrifisering, hydrogen, og enøk er fornuftige tiltak som i seg selv kan være nullutslippsløsninger eller kan muliggjøre det på lengre sikt.	jordbruksprosesser vi ikke vil greie å kvitte oss med. Netto-nullutslipp i 2050 betyr derfor at for hvert tonn CO ₂ som slippes ut må ett tonn CO ₂ fjernes fra kretsløpet. I alle scenarioene i FNs siste hovedrapport som når 1,5°C med 50 % sannsynlighet og 2°C med 67 % sannsynlighet med liten eller ingen overstigning, reduseres klimagassutslippene raskt og umiddelbart i alle sektorer. Utover å redusere pågående utslipp raskt - som er det viktigste klimatiltaket - viser scenarioene at CO ₂ også må fjernes direkte fra atmosfæren for å gjøre opp for restutslipp og historiske utslipp. CO ₂ -fjerning er i dag betydelig dyrere enn å kutte de aller fleste utslipp, men for at CO ₂ -fjerning skal bidra til å nå målet om netto nullutslipp i 2050 er det helt nødvendig å starte nå, både for å skalere opp i tide, og for å generere bedre kunnskap om de ulike løsningene. FNs klimapanel påpeker at hvilke løsninger som bør bli tatt i bruk, avhenger av nasjonale og regionale forhold. Flere land, deriblant Sverige, Danmark, Finland og EU jobber alle med å utvikle ulike insentivsystemer for karbonfjerning, mens Norge ikke har politikk eller planer for å fremme og skalere opp	er bedre forberedt på å håndtere situasjoner som er egnet til å skape motstand mot klimapolitikk. Det er viktig å ha gode omfordelende krisetiltak på plass i en portefølje. Myndighetene innførte vinteren 2021/22 en strømstøtteordning. Dette var et viktig grep som har hjulpet mange økonomisk gjennom en vinter med høye strømpriser og som kan ha bidratt til at oppslutning om klimapolitikk i mindre grad undergraves. På sikt bør denne ordningen erstattes av en vannkraftbonus - ekstraordinære offentlige
---------------------	---	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Energi Norge		<p>CO₂-fjerning nasjonalt. Det haster å utvikle en plan for karbonfjerning, for å nå klimamålene og få å høste industrimulighetene denne fremtidsbransjen bringer. Mulige virkemidler kan være omvendte auksjoner for CO₂-fjerning slik som i Sverige eller differansekontrakter for CCS slik som i Nederland. For å nå målet om nettonull i 2050 bør det innføres som mål i klimaloven. Målet om netto nullutslipp bør være førende for klimapolitikken.</p>	<p>inntekter som følge av høye strømpriser omfordeles direkte til innbyggerne i form av kontantutbetalinger. Dette er et grep som vil sørge for kompensasjon for økte utgifter uten at det forsinkes omstillingen.</p> <p>Vi mener også det er behov for mer forpliktende klimamål der vi viser til EUs klimalov, og politikere må enes om et bredt klimaforlik</p>
---------------------	--	---	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
------	--	--	---	--

Energi Norge			
--------------	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
------	--	--	---	--

Energi Norge			
--------------	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
------	--	--	---	--

Energi Norge			
--------------	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WG4	<p>Elektrifisering av sokkel er et nødvendig tiltak for å få ned klimagassutslippene på kort sikt og nå klimamålene innen 2030. Dette står seg imidlertid ikke i et 2050-perspektiv, ettersom produksjonen av olje og gass må avvikles for å nå Parismålene. Kraft som etter planen skal brukes til å elektrifisere sokkelen burde brukes til å fremskynde overgangen til et nullutslippssamfunn, ikke forlenge fossilalderen. I en situasjon hvor man må prioritere mellom ulike</p>	<p>Alle etater og departementer burde få et tydelig mandat til å tillegge klima større vekt også der det står i motsetning til andre interesser. Dette vil fremskynde mange beslutningsprosesser. Alle etater og departementer bør få opplæring i viktigheten av overgangen til et nullutslippssamfunn, slik at dette kan vektlegges i beslutningsprosesser.</p> <p>Overgangen til et nullutslippssamfunn må vektles tyngre og bli et tverrgående hensyn. Én løsning er å</p>	<p>Jordbruket vil alltid måtte ha utslipp fra f.eks. gjødsel og jordbearbeiding. Dersom man ønsker å utnytte Norges utmarksressurser til matproduksjon vil det også være noen utslipp fra drøvtyggere i 2050. Med god forvaltning kan imidlertid jordbrukssektoren ta opp minst like mye karbon som den slipper ut.</p> <p>Videre vil det være naturlig å tillate noen utslipp - om nødvendig - innen samfunnssikkerhet, beredskap, helse,</p>	<p>Regjeringen burde vurdere å opprette et organ å la fremtidsdepartement, som har i oppgave å tenke langsiktig og kontinuerlig teste hvorvidt politikk står seg i et 2030/2050-perspektiv. Fremtidsdepartementet kan fremme og verne om rettighetene til kommende generasjoner og sådan ivareta etterslektens rettigheter, som formulert i grunnlovens § 112, første ledd.</p> <p>I kriser som covid-19-pandemien, Ukraina-krisen, strømkrise m.fl. må man sette</p>
------------	---	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WG4	<p>klima- og miljøtiltak fremstår det som lite hensiktsmessig å elektrifisere sokkelen. Dette også i lys av petroleumsskatteregimet, der selskaper som Equinor kan få trukket fra om lag 80 % av investeringskostnadene knyttet til elektrifisering av plattformer. Dette betyr i praksis at det er fellesskapets midler som brukes til å elektrifisere sokkelen.</p> <p>Økt bruk av biodrivstoff er et eksempel på et tiltak som</p>	<p>samordna klimaansvaret i en egen ministerpost ved Statsministerens kontor.</p> <p>Klimautvalget kan vurdere hvordan borgerne kan involveres mer i overgangen til et nullutslippssamfunn. Én mulighet er å etablere et rådgivende, representativt utvalg i form av et såkalt "borgerråd" for å sikre en rettferdig, grønn omstilling. Man burde også stimulere til etableringen av tilsvarende strukturer på arbeidsplasser, i bydeler og i borettslag. I beslutningsprosesser på mange</p>	<p>forsvarssektoren og romsektoren samt langdistanse flytransport. Utslippene må nødvendigvis kompenseres med opptak i andre sektorer.</p>	<p>krisepakken i sammenheng med det grønne skiftet. Målet må være å innrette tiltakene på en slik måte at det står seg i et 2050-perspektiv, slik som eksempelvis EU og USA har gjort i senere tid. Særlig utformingen av strømstøtten o.l. burde utformes på en slik måte at gir et incentiv til gode energi- og klimatiltak som etterisolering og installering av solcellepaneler.</p> <p>Vi viser forøvrig til svarene på 1B)</p>
------------	---	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WG4	<p>frem mot 2030 reduserer de totale klimagassutslippene sammenliknet med livsløpsutslippene fra fossilt brensel. I et 2050-perspektiv er det ikke fornuftig med økt bruk av biodrivstoff fordi konvensjonelle biodrivstoff fremstilles av råstoff som også kan brukes til å produsere mat eller dyrefôr. I et 2050-perspektiv er det heller ikke nok andregenerasjons (avansert) biodrivstoff i verden til å dekke global etterspørsel etter drivstoff.</p>	<p>nivåer bør konsekvenser for klima og miljø kartlegges, forstås og vektlegges. Da trenger man enkel tilgang på relevant informasjon.</p> <p>Stortinget bør vurdere om det er hensiktsmessig å endre grunnloven slik at det enklere for domstolene å operasjonalisere/håndheve retten til et miljø som sikrer helsen og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares, slik det er formulert i grunnloven § 112, første ledd. Eksempelvis bør man senke kravet til direkte sammenheng</p>		
------------	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WG4	<p>Hvis kjøttforbruket skal reduseres drastisk vil det heller ikke være fornuftig å belage seg på slakteriavfall i næringskjeden til biodrivstoff.</p> <p>I fremtidsscenarioer der Parismålene oppfylles vil det være behov for mer direkte konsum av planteproteiner. Det har blitt foreslått å satse på oppdrettsfisk og fjørfe fremfor drøvtyggere, men en slik satsing er et kortsiktig klimatiltak som fjerner fokus fra det</p>	<p>mellom utslipp i Norge og klimakonsekvensene. Retten i grunnlovens § 112, andre ledd, til kunnskap om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen burde ivaretas bedre gjennom vektlegging av berørte miljøgoders fremtidige knapphet og betydning. For å ivareta fremtidige generasjoners rett til naturens ressurser i paragrafens første ledd bør man ved tallfesting av verdien av natur bruke lav eller ingen diskonteringsrate i samfunnsøkonomiske analyser.</p> <p>Klimamål burde lovfestes.</p>		
------------	---	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WG4	<p>bærekraftige matsystemet vi trenger i 2050.</p> <p>Jordbruksarealer må frigis til andre formål enn dyrefôr, som for eksempel skog til biomasseproduksjon, vern av natur for å sikre klimatilpasning og karbonopptak.</p> <p>Gjødsling av skog vil på kort sikt gi en raskt effekt på tilvekst og vil kunne gi økt tømmer volum og høyere andel av skurtømmer.</p> <p>Skoggjødsling har imidlertid negative konsekvenser på skogsøkosystemet, og kan</p>	<p>Uavhengige ombud burde overvåke gjennomføringen.</p> <p>For å bidra positivt til overgangen til et lavutslippssamfunn innen 2050 bør man vurdere om man skal ta bort restriksjonene på at oljefondet skal brukes politisk.</p> <p>Aktivistiske strategiske investeringer med utgangspunkt i Parismålene vil trolig fremskynde det grønne skiftet. I utformingen av eierskapspolitikken for statens direkte eierskap i selskaper bør det også vurderes hvorvidt overgangen til</p>		
------------	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WG4	<p>eksempelvis svekke biodiversiteten i skogen og redusere motstandsdyktigheten mot klimaendringer. I et 2050-perspektiv vil skoggjødsling svekke skogens evne til å ta opp og lagre karbon. I tillegg har det negative konsekvenser for vannmiljøet, da skoggjødsling fører til avrenning av næringsstoffer.</p> <p>Klimautvalget bør være oppmerksomme på at enkelte klimatiltak kan bli</p>	<p>nullutslippssamfunnet burde innføres som en selvstendig målsetting på lik linje med dagens mål om høyest mulig avkastning over tid.</p> <p>Klimautvalget burde utforske løsninger med rom for fleksibilitet og politisk kreativitet. På den ene siden bør ikke partiene være bundet til politiske plattformer i møte med ny kunnskap om klima. På den andre siden er det behov for å skape strukturer og løsninger som står seg på tvers av valgperioder, med lengre</p>		
------------	--	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WG4	vanskeligere å gjennomføre i en verden med klimaendringer. Planting av skog kan være et effektivt tiltak i enkelte tilfeller, men ikke alle treslag vil klare å tilpasse seg scenarioer med høy temperatur. Dette må tas høyde for ved planting av skog.	tidshorisont enn neste stortingsvalg.		
------------	--	---------------------------------------	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	1 B) Klimaproblemet er globalt og kan bare løses i et forpliktende internasjonalt samarbeid. Det viktigste grepet Norge kan gjøre for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050 er å arbeide for globale løsninger samtidig som vi viderefører klimasamarbeidet med våre naboer og handelspartnere i EU. Norge må ta vår andel av utslippskuttene i en forpliktende byrdefordeling innenfor EUs klimarammeverk som innmeldt til FN. Så må vi iverksette tiltak og virkemidler som sannsynliggjør at vi vil oppfylle disse forpliktelsene både i kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor. Der er vi ikke i dag. NHO har lenge pekt på forpliktende miljøavtaler mellom staten og næringslivet med tilhørende CO2-fond som et egnet og styringseffektivt virkemiddel for å nå klimamål.
--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Viken fylkeskommune	<p>Utbygging av infrastruktur og bygg har langsiktig påvirkning på areal og klimagassutslipp. Investeringer i bygg og infrastruktur bør derfor alltid vurderes i et langsiktig perspektiv og planlegges for et lavutslippssamfunn. Føre-var-prinsippet bør tas i bruk og sirkularitet, klimafotavtrykk og klimatilpasning bør være hensyn som veier tungt. Klimavennlige materialvalg bør velges og minske rivningstakten av eksisterende bygg og</p>	<p>Klima- og miljøhensyn er sjelden forpliktende i planer og blir ofte nedprioritert når det skal avveies mot økonomiske hensyn. Regionale planer for klima og energi er heller ikke bindende for lokalt og nasjonalt forvaltningsnivå. Klimapolitikken må følges av sterke juridiske og økonomiske virkemidler for å bli prioritert slik at det får større konsekvenser å bryte klimamål og -tiltak. Staten bør utforme konkrete føringer og retningslinjer.</p> <p>Samtidig er det viktig at klimahensyn integreres bedre i</p>	<p>1 C) I Vikens regionale planstrategi er det først og fremst et fokus på å utfase fossile utslipp. Landbrukets og industriens kjemiske og biogene klimagassutslipp må til dels kunne tillates for å opprettholde næringsliv og matproduksjon og produksjon av biobaserte produkter. Utslipp av de biogene klimagassutslippene skal oppveies ved å øke nettoopptak av karbon i jord, myr, skog og hav.</p> <p>Landbrukets rolle i lavutslippssamfunnet bør løftes frem. Omstilling av næringslivet og langsiktige investeringer vies stor oppmerksomhet i utvalgets rapport. En viktig næring i Viken er landbruket. Denne sektoren stiller i en særstilling i omstillingen til lavutslippssamfunnet og bør vies mer oppmerksomhet i avveiningene som gjøres i vurderinger av arealbruk, utslippskutt, klimatilpasning og økt fornybar energiproduksjon. Landbrukets evne til å tåle overgangen til lavutslippssamfunnet er også viktig for å sikre norsk matsikkerhet og dette bør løftes frem. Norge importerer mye mat. Jo mer mat vi selv klarer å produsere, desto</p>
----------------------------	---	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Viken fylkeskommune	<p>infrastruktur. Et lavutslippssamfunn vil også innebære mindre personbiltrafikk som bør hensyntas når beslutninger om bygging og vedlikehold av veier skal tas.</p> <p>I perspektivet fram mot 2050 er det ikke fornuftig å drive ut for mye skog. Spesielt skog i hogstklasse 4 og tidlig hogstklasse 5 vil kunne binde store mengder karbon ved utsatt hogst. Etter sluttavvirking vil ny skog bruke mange år på å bygge opp tilsvarende mengde karbon. En stor</p>	<p>andre sektorplaner slik det nå gjøres i Viken fylkeskommunes tre nye regionale planer der klima, miljø og folkehelse er tre tverrgående tema i alle tre planer. Bedre sektorintegring vil gjøre det lettere å ta i bruk eksisterende virkemidler i andre sektorer og dreie de i en mer klimavennlig retning. Hvordan kan vi få til mest resultater ut ifra de virkemidlene vi har til rådighet, og dermed legge stor vekt på oppfølging av disse. For eksempel bør plan- og bygningsloven og arealforvaltningen kunne brukes mer aktivt som klimaverktøy i</p>	<p>mindre importeres. Det er et viktig forhold all den tid store deler av verdens befolkning sulter.</p> <p>Samtidig påvirkes landbruket av klimaendringene som for eksempel økning av kraftig nedbør/flom og lengre tørkeperioder. Landbruket er også en positiv bidragsyter til utslippskutt i andre sektorer – som husdyrgjødsel til biogassproduksjon, skogressurser til byggematerialer og brensel samt karbonbinding i jorden. Tilrettelegging for omstilling i og av landbruket som følge av klimaendringer og strukturelle forandringer mot mer produksjon av plantebasert mat/vegetabiliske proteiner er her sentralt både for den totale mat- og dyreforproduksjonen, og sikring av arealer til dette, men også for egen selvforsyningsgrad. Det er imidlertid store usikkerheter og konsekvenser knyttet til en omstilling av jordbruket både relatert til konsekvensene av klimaendringer, men også klimatiske og dyrkningsmessige begrensinger i Norge. Fylkeskommunen vil peke på at i en så</p>
----------------------------	---	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Viken fylkeskommune	andel av avvirket tømmer blir i dag relativt raskt omsatt til CO2 fordi det ikke lagres i form av produkter med relativt lang levetid (som hus og møbler). Barskogen i Norge har grovt sett en optimal omsetningstid på 70-90 år. Fram til 2050 vil derfor et høyt uttak av tømmer føre til økte klimagassutslipp.	kommunal arealforvaltning og innsigelsesretten fylkeskommunen har i arealforvaltningen bør også kunne brukes for å følge opp klimamål og klimaloven. På samme måte bør støtteordninger og økonomiske incentiver vris slik at omstilling og klimatiltak blir prioritert. Viken fylkeskommune og flere av kommunene i Viken bruker verktøyene klimabudsjett og arealregnskap som grunnlag for politiske beslutninger. Dette er verktøy som kan styrkes i offentlig forvaltning, blant annet	usikker og kompleks situasjon må gårdsbedriftenes økonomi styrkes til å tåle omlegginger.
----------------------------	--	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Viken fylkeskommune		gjennom bedre datagrunnlag og statistikk fra nasjonalt nivå.	
----------------------------	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
------	--	--	---	--

Viken fylkeskommune				
---------------------	--	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Gjenvinning	<p>Klimatiltak som omfatter biogass og biodiesel er rimeligere å implementere enn elektrifisering eller hydrogen og kan derfor være en kortsiktig løsning fram mot 2030. Biodiesel har mye utslipp som ikke inkluderes i beregningene man gjør for CO2 ekvivalenter i dag, men som helt klart bør med i vurderingen. Elektrifisering og hydrogen er nullutslippsteknologier som bør satses på i et 2050-perspektiv.</p>	<p>Stille krav og tilrettelegge for høyere innblanding av resirkulerte råvarer i nye produkter og design for økt levetid og ombruk. Eksempelvis ville opprettholdelse av deponiforbud av gips bidratt til mer gjenvinning. Her må vi tørre å ta tøffe avgjørelser og sette strenge krav for å akselerere tempo.</p> <p>Offentlige innkjøp i Norge utgjør 600 mrd. kroner årlig. Det offentlige er derfor i en særposisjon som kravstiller for å skape fart og skala i sirkulære omstillinger. Offentlige innkjøp</p>	<p>1 C) Det er helt essensielt for det grønne skiftet å få til gode gjenvinningsløsninger. Med strengere regelverk for klassifisering av farlig avfall vil disse fraksjonene øke i volum. Derfor er det viktig å finne forsvarlige måter å behandle disse ikke-gjenvinnbare fraksjonene på. Livsløpsanalyser bør ligge til grunn og på dette området må det godtas noe utslipp for gode løsninger om det gjør at vi kan verne om naturen og unngå deponi. På dette feltet må det satses på forskning og utvikling, støttet av virkemiddelapparatet. Gjenvinningssektoren mottar forsvinnende liten andel av tildelingene fra virkemiddelapparatet. I følge Deloitte var andelen i perioden 2018-2020 på rundt 0,2 % av de totale andelene.</p> <p>Utslipp i forbindelse med gjenvinning og levetidsforlengelse bør fortsatt tillates i 2050 om det i et livsløpsperspektiv gir et positivt bidrag. Her må vi se på direkte CO2 vs. unngått utslipp i sofistikerte LCA analyser og legge til grunn verdikjedebasert forskning. I LCA analyser er det også viktig å finne gode måter å</p>
--------------------------	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Gjenvinning	<p>Energigjenvinning har store utslipp som kan minimeres ved å implementere CO2 fangst og -lagring. CO2 fangst er en energikrevende prosess og involverer i tillegg mye frakt. Dette er et tiltak som kan gi mening fram til 2030, men på lang sikt bør man satse på annengenerasjonsteknologi hvor CO2 fangst er under mer kontrollerte forhold som f.eks gassifisering.</p>	<p>må stille høye og kvalifiserte krav til miljø og kvalitet. I tillegg er det er viktig at lokale myndigheter utnytter sin posisjon til å levere på nasjonale myndigheters ambisjoner.</p> <p>Høyere CO2-avgift er et kraftfullt grep. Dette treffer forbrenningsanlegg hard og derfor må man på lengere sikt sette krav til design for ombruk, reparasjon og gjenbruk.</p> <p>Strengere krav til merking av produkter slik at forbrukerne får mer makt til å ta gode informerte valg. Merking bør inneholde b.la</p>	<p>regne inn naturpåvirkningen og sosiale forhold i tillegg til å se på utslipp. Eksempelvis må vi se på naturpåvirkningen av gruvedrift og de sosiale forholdene til de som jobber der.</p>
--------------------------	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Norsk Gjenvinning		CO2-utslipp i produksjon, innhold av mikroplast og skadestoffer.	
--------------------------	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond	<p>Hvis vi skal ha et håp om å unngå mer enn 1,5 graders global oppvarming, må vi til null utslipp globalt innen 2050. Da må vi både ha sørget for å fjerne alle menneskeskapt utslipp, og i tillegg begynt å ta opp og lagre klimagasser, slik at de fjernes fra det naturlige CO₂-kretsløpet.</p> <p>Dette betyr at løsningene vi må prioritere, må være utslippsfrie og/eller bidra til å binde karbon.</p> <p>Hvis man kun fokuserer på 2030-målet kan det være lett å velge løsninger som</p>	<p>Vi trenger bedre virkemidler og indikatorer for å styre økonomien vår innenfor planetens tålegrenser; deriblant klima og naturbudsjetter og naturlig karbonlagringsmål Norge må lage gode styringssystemer som gjør det mulig å forberede en langsiktig omstilling. Et eksempel er årlige klimabudsjett som en del av statsbudsjettet. Klimabudsjett vil få fram utslippskonsekvenser av investeringer, enten det er innen energiutbygginger, olje og gass eller innen samferdsel. Klimabudsjett kan også vise utslippseffektene som en</p>	<p>Det er umulig å gå til null i landbrukssektoren, her vil det fortsatt være noe utslipp. Men naturbruk bør bli karbonpositiv, så også landbruket må finne måter å drifte jorda på som gjør at jorda øker karboninnholdet på sikt.</p>	<p>Klimaloven skal bidra til å strukturere klimapolitikken ved å etablere et system for årlig oppfølging gjennom budsjettbehandling og stortingsbehandlinger om klima. Norge trenger en mer presis og systematisk klimapolitikk, der tiltak som reduserer klimautslippene prioriteres og politiske beslutninger som øker klimautslippene unngås, - også i kriser.</p> <p>For å imøtekomme behovet for å dytte alle beslutninger i en retning som bidrar til utslippskutt på lang sikt, bør</p>
------------------------------	---	--	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond	<p>reduserer utslippene i forhold til hva det ville vært med dagens teknologi og ressursbruk fram mot 2030. Men hvis det er en langsiktig investering i en teknologi som vil fortsette å bidra med utslipp etter 2050, er det ikke en god nok løsning. Det er de utslippsfrie løsningene som må prioriteres.</p> <p>I tillegg må vi forvalte naturen slik at den binder karbon på lang sikt i stedet for å slippe løs karbon i atmosfæren. Her er det flere eksempler på at noe</p>	<p>konsekvens av avgifter, bevilgninger og støtteordninger. Dette må settes sammen med sektorvise handlingsplaner som skal vise hva hver sektor vil gjøre for å holde seg innenfor rammene av de tildelte utslippene som holder oss innenfor klimamålene vi har satt oss.</p> <p>Naturkrisen og klimakrisen må sees i sammenheng. Det må settes et overordnet klimamål om at den naturlige karbonlagringen i natur og økosystemer skal øke, og lages en strategi for dette - slik regjeringen lovet i</p>		<p>Norge vurderer å innføre en lov/retningslinjer som sier at investeringer og krisepakker alltid skal prioritere de mest klimavennlige alternativene først. Dette kan bli en del av norsk klimalov.</p> <p>WWF har tidligere eksempelvis utviklet rapportering som viser at klimaeffekten av Norsk krisehjelp under covid var svært dårlig sammensatt. Endringene vi forslår vil stortinget være rapporteringspliktig på klimaeffekten av tiltak og sikring av best mulig klimaeffekt etter tilsvarende</p>
------------------------------	---	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond	<p>som kan virke som en god løsning på kort sikt, fører til at utslippene heller øker på lang sikt.</p> <p>Et eksempel på dårlig klimatiltak mot 2030 er elektrifisering av sokkelen. Dette er et tiltak som skal bidra til å kutte utslippene som kommer fra utvinningen av olje og gass, som regnes inn i utslippsmålet til Norge. Men utslippene fra selve utvinningen utgjør kun mellom 2 og 15 prosent av livsløpsutslippet fra olje og gass, og gassen som ikke</p>	<p>Hurdalsplattformen. Tiltakene som velges må være positive for naturmangfoldet og klimaet. Målsettingen må gjelde alle arealer, også de som faller utenfor LULUCF-forordningen. Utslipp og opptak i natur kun dekker en tredel av de eksisterende norske naturlige karbonlagrene på land, og ingen i havet. Dette henger bl.a. sammen med forholdet til Norges internasjonale klimaforpliktelser, hvor bare visse naturtyper er omfattet av rapporteringskrav (LULUCF). Vi trenger et utslippsregnskap som inkluderer alle arealer, og</p>		<p>prinsipper. https://www.vivideconomics.com/casestudy/greenness-for-stimulus-index/ Klimaloven mangler bestemmelser om prinsipper for offentlig beslutningstaking som tilsvarer bestemmelsene i §§ 7-12 i lovkapittel II i naturmangfoldloven. I naturmangfoldloven sikrer disse bestemmelsene at sentrale miljøprinsipper og kunnskap om naturmangfold vurderes, vektlegges og synliggjøres hver gang det fattes en beslutning som på en eller annen måte vedrører</p>
------------------------------	---	--	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond	<p>vil brukes til å elektrifisere sokkelen, vil bli solgt og brent.</p> <p>Et annet eksempel knyttet til opptak av karbon er skogsforvaltningen. Når skogen vokser, tar den opp karbon, og opp til 80% av dette karbonet lagres i jordsmonnet gjennom sopp og biologisk materiale, mens kun en liten andel av karbonet er lagret i tømmeret. Hvis skogen flatehogges og markberedes, ødelegger man det fine biologiske systemet som binder</p>	<p>en Naturkur tilsvarende Klimakur. Naturkur må se på sammenhengen mellom klima og natur, fokusere på naturens evne og potensial for å ta opp mer klimagasser, og evaluere alle relevante naturtyper og økosystemtjenester, og identifisere de mest effektive tiltakene, som tas med i en handlingsplan for økt naturlig karbonlagring.</p> <p>Dette vil måtte få konsekvenser for arealforvaltning, for næringer som påvirker naturlig karbonlagring, og for restaurering av natur. Tiltak vil ofte ha positive virkninger også</p>		<p>naturmangfoldet.</p> <p>Naturmangfoldloven er et tiltak som bidrar til oppfyllelse av Grunnlovens § 112, og lovkapittel II, §§ 7-12 er et viktig ledd i operasjonaliseringen av annet ledd i § 112, som sier at: «Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.»</p> <p>Naturmangfoldlovens § 8 (kunnskapsgrunnlaget) fanger likevel ikke de indirekte virkningene på natur som følger av klimaendringer. En ny</p>
------------------------------	--	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond	<p>karbon, og man får en stor karbonlekkasje fra jordsmonnet som tar lang tid å bygge opp igjen. En skog kan altså bidra til betydelige utslipp på kortere og lengre sikt hvis den flatehogges. Målsetningen og strategien for naturlig karbonlagring som regjeringen presenterte i Hurdalsplattformen bør sørge for å ta med hele karbonsyklusen i hele økosystemet i skogen i vurderingen, og ta med konsekvensene i et langsiktig perspektiv.</p>	<p>for andre mål. Eksempelvis vil karbonlagring i matjord bidra til økt matsikkerhet, da jord med høyere andel organisk materiale har mer karbon og økt evne til å absorbere og lagre vann. Tilsvarende vil økt karbonopptak i sjø bidra til økt produktivitet i havområdene våre og langsiktig lagring av karbon på sokkelen. Det vil være behov for forbedrede utslippsregnskap for nhavnæring, da fesk utslippene fra bunntåling, både gjennom energibruk for tråler og gjennom påvirkning på havbunnen og de karbonutslippene som frigjøres</p>		<p>paragraf om kunnskapen om klimavirkninger vil derfor bidra til en oppfyllelse av Grunnlovens § 112 som i større grad klarer å møte den økende trusselen klimaendringene utgjør på naturmangfoldet.</p> <p>WWF foreslår at det inkluderes en ny paragraf i klimaloven som speiler kunnskaps- og begrunnelseskravet i naturmangfoldlovens §§ 7 og 8. Forslaget til ny paragraf innebærer at all utøving av myndighet som direkte eller indirekte kan ha en klimavirkning skal, vurderes,</p>
------------------------------	--	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond		fra oppvirvling av sedimentene der.		vektlegges og synliggjøres ved beslutningen.
--------------------------------------	--	-------------------------------------	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

UiO:Energi	<p>1 D) Mange relevante lover gir adgang til å ta klimahensyn, men få lover innebærer en plikt for myndighetene til å ta klimahensyn ved avgjørelser eller gir konkrete regler om hvordan (og hvor tungt) klimahensyn skal veies mot andre hensyn.</p> <p>Et annet tiltak kan være å utarbeide troverdige indikatorer for «grønn økonomi» eller «naturbelastning», som ansvarliggjør politisk ledelse nasjonalt og lokalt, og som spesifiserer</p> <ul style="list-style-type: none"> - målsettingen for ulike klimamål (et problem at vi opererer med mange, fra FN, til norske storting til Hurdalsplattform) - faktiske direkte og indirekte utslipp, dvs. forbruksbaserte utslipp, som gir et mer realistisk bilde av situasjonen - faktisk forbruk av naturressurser innenlands og i land vi importerer råstoffer, materialer og produkter fra. Kvantifisering av dette er viktig for å gi et reelt bilde av den miljømessige belastningen av det «grønne skiftet», kanskje spesielt knyttet til energibruk (inkludert transport). <p>Hvis vi vet mer om den faktiske naturbelastningen, så vil det vært vanskeligere å skyve på målene når kriser oppstår.</p>
-------------------	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Trønde- lag fylkes- kommune	<p>I ENOVA SFs scenarioreport fram mot 2050 pekes det på følgende utfordringer:</p> <p>1. Et stabilt globalt samfunn: En økonomisk politikk som sikrer en rettferdig fordeling av verdiskapingen, både internt innen enkelte land og mellom land, må etableres. I dag utfordres denne forutsetningen, på globalt nivå, av en systematisk tendens til økt konsentrasjon av samfunnets verdiskaping.</p>	<p>For det første må det skje en dekarbonisering av energisystemet, primært ved økt utbredelse av fornybar energi. I tillegg må verdiskapingens energiintensitet reduseres, ved et fortsatt og økende fokus på energieffektiv teknologi. Å redusere avhengigheten av fossile brensler uten samtidig å øke presset på økologiske og øvrige naturressurser ut over et bærekraftig nivå, vil være den sentrale utfordringen i teknologistrategien mot lavutslippssamfunnet.</p>	<p>Det må være ressursbruk som sikrer eksistensielle behov for samfunnet: matproduksjon</p>	<p>Veien mot lavutslippssamfunnet kan sannsynligvis ikke staves ut uten at de dype målkonfliktene som ligger i det rådende økonomiske og politiske paradigmet blir gjenstand for en mer eksplisitt diskusjon på politiske arenaer. Denne målkonflikten kan oppsummeres ved følgende påstand: Vi lever i en global økonomi som MÅ fortsette å vokse som følge av sin politiske konstruksjon, men som IKKE KAN fortsette å vokse som følge av begrenset ressurstilgang. Hvor reell og</p>
--	--	--	---	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Trønde- lag fylkes- kommune	<p>2. Klimaendringer utspiller seg allerede, og vannmangel og høye temperaturer gjør levevilkårene vanskelige i enkelte deler av verden. Ressurskonflikter og migrasjoner som følge av dette, vil kunne legge press på det globale samholdet. En god internasjonal håndtering av denne type utfordringer er antakelig en forutsetning for å opprettholde legitimiteten til og gjennomføringskraften i den internasjonale</p>	<p>Strukturell innovasjon I tillegg til et rent teknologispør, vil også redesign av mange av samfunnets grunnleggende strukturer måtte bidra på veien mot lavutslippssamfunnet. Mer kompakte og effektive bystrukturer vil være en viktig del av en slik omstilling, med større tetthet og bedre samordning mellom ulike funksjoner i samfunnet. Transportsystemene, med økt bruk av kollektiv, sykkel og gange, vil stå sentralt i en slik omstilling, det vil også en mer effektiv produksjonslogistikk basert på sirkulære</p>		<p>påtrengende denne konflikten er, er et vanskelig spørsmål å svare på. Forstyrrelser i f.eks. økologiske, hydrologiske eller klimamessige systemer er komplekse prosesser og det er ikke alltid klart hvordan effekten av slike forstyrrelser kommer til uttrykk. Typisk vil det være vanskelig å skille effekter som skyldes grunnleggende endringer i systemene fra naturlige variasjoner. Det vil derfor alltid være noe uenighet, faglig og ikke minst politisk, knytta til hvor travelt en har det med å adressere denne konflikten. Noen indikasjoner</p>
--	--	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>klimapolitikken.</p> <p>3. Stabile og levedyktige økosystemer: Verdensøkonomiens økologiske fotavtrykk er i dag 60 % over antatt bærekraftig nivå. Biosfærens integritet er under press, og en fortsatt forringelse av det økologiske og ressursmessige grunnlaget vil kunne true levedyktigheten til et framtidig samfunn. Et bærekraftig lavutslippssamfunn</p>	<p>materialstrømmer.</p> <p>Sosial innovasjon</p> <p>Det tredje hovedsporet vil være å utvikle nye måter å forstå og tilfredsstille samfunnsmessige behov og funksjoner på. Nye forretningsmodeller kan bidra til både økt relativ effektivisering og absolutt reduksjon i både energi- og materialbehov, samtidig som de også utfordrer den etablerte forståelsen av produkter og markeder på et kulturelt nivå. Personlig transportbehov dekket ved selvkjørende kjøretøy uten personlig eierskap står i kontrast</p>		<p>har vi imidlertid. Stockholm Resilience Centre har utviklet konseptet «naturens tålegrenser». Dette innebærer identifikasjon av ni systemer/prosesser som antas å være sentrale i å regulere stabiliteten i det langsiktige samspillet mellom natur og samfunn. Det defineres en trygg tilstand for disse systemene, som innebærer at dersom menneskelig aktivitet begrenses til innen disse grensene, vil stabiliteten i systemene med stor sannsynlighet ikke forstyrres. Vi har, som et resultat av</p>
--------------------------------	--	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Trøndelag fylkeskommune	forutsettes å ha funnet gode løsninger på denne utfordringen.	til dagens privatbilisme, og har potensial til betydelige gevinster hva angår ressursbehov. Ulike konsepter innen delingsøkonomi kan bidra i samme retning.		menneskelig aktivitet nå har krysset denne grensen for fire av de ni systemene. Disse knytter seg til klimaendringer, tap av biodiversitet, omforming av landareal og bio-/geokjemiske systemer (fosfor- og nitrogenkretsløpene). Kilde: ENOVA SF, Det norske lavutslippssamfunnet etter 2050.
--------------------------------	---	---	--	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Manjana Milkoreit	<p>1 B) The preliminary report rightly acknowledges that some countries need to decarbonize earlier than others, and Norway ought be aiming for net zero emissions in 2040 or 2045. The logic for emission reduction currently misses an important consideration: the importance of early and more ambitious mitigation to avoid crossing irreversible climate tipping points even below global average temperatures of 2C. Based on the current science (Armstrong-McKay et al. 2022), the risk of crossing climate tipping points exists even now (above 1C above preindustrial), including the destabilization of the Greenland Ice Sheet, the AMOC, and the Barents Sea Ice. This risk increases significantly when global average temperatures reach 1,5C, which is likely in the early 2030s. Many of the tipping points to be triggered well before the world reaches 2C affect the Arctic region and Norway directly.</p> <p>Therefore, it is important that rapid and early emission reductions minimize global temperature increase. Given that</p>	<p>1 D) Long-term decision making and governance has to become an important principle and capacity of the Norwegian government and administration. There should be an explicit debate about the relevant time horizons for Norway's policies, taking into account the scientifically known linkages between decisions today (the coming 5 years) and effects in the distant future (multiple decades). Processes and tools exist to support long-term policy-making, such as scenario processes. The scientific and futures community in Norway can support and conduct such processes with the aim to increase decision-makers' and institutions' capacity to address the long-term in present-day policy making</p>
--------------------------	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Manjana Milkoreit	<p>emission reductions are needed at the global scale, Norway has to revise its approach to oil production. Although Norwegian oil is exported and emissions from the use of Norwegian oil does not 'count' when it comes to Norway's obligations under the Paris Agreement, Norwegian oil factually contributes to increasing tipping point risk. Along with domestic efforts to create a low-emission society before 2050, Norway also has to phase out its global carbon emissions from Norwegian oil exports before 2050.</p> <p>Further, the report makes an important argument for carbon removal. Removal will be needed for emissions that are hard to abate (e.g., aviation and shipping), but ultimately, removal capacity will have to grow beyond these kinds of emissions. Norway should double its efforts in CCS immediately to ensure that removal capacity is available at scale in the 2030s and 2040s.</p>	
--------------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Erik Olden	<p>1 B) Det burde settes krav til kvalitet på alt av, skjermer, kjøleskap, vaskemaskin osv. Det burde ikke være noe annet en A og A+ energimerking på alt.</p> <p>Det burde også tas hensyn i Norge til overvann. alle boliger burde ha en tank på minimum 500liter. Den skal samle opp regnvann, alle takrenner er koblet sammen og vannet går rett i tanken. I tanken er det en pumpe og filter. Dette vannet kan da brukes til å trekke ned i do, vanning av uteområder og spyling/vask av bil. Hvis hus hadde hatt 500liter fordreining på overvanns nettet ville dette vert flott med tanke på fremtidsutsiktene for overvann.</p> <p>Det bør gis dobbelt så mye penger til forskning og utvikling av fusjonsenergi. kina har dratt til månen å funnet helium 3 nå nylig. Da kan man trolig kutte ut alt av olje og kull til fremstilling av energi.</p> <p>Vi burde gjøre alt vi kan for å få fusjonsenergi. Drivstoff til fusjonskraftverk finnes i rikelige mengder. Det som trengs for å få til den enkleste fusjonsprosessen er to varianter av hydrogen. Deuterium finnes naturlig i vann, mens tritium kan utvinnes fra metallet litium som finnes overalt i jordskorpa. For å illustrere hvor mye energi som kan utvikles ved fusjon, er det slik at litiumet i</p>	<p>man bør bare bestemme ting på bakgrunn av sannhet og fakta. hvis realiteten er så alvorlig må noen bare bestemme hvordan det skal være.</p>
-------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Erik Olden	ett pc-batteri og deuteriumet fra et badekar fylt med havvann kan gi like mye energi som én enkelt europeer bruker i løpet av hele sin livstid.	
-------------------	---	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Forum for utvikling og miljø (ForUM)	<p>1 B) Det har ikke manglet ambisiøse politiske klimamål, tiltaksutredninger og rapporter de siste 30 årene. Likevel er norske klimagassutslipp kun redusert med noen få prosent siden 1990.</p> <p>Årsaken til svak måloppnåelse må derfor ligge et annet sted enn i beslutningsverktøyene. Vi tror at svak folkelig oppslutning og effektiv lobbyvirksomhet fra sterke interessegrupper som olje/gassnæringen, har bidratt til at politikere og skiftende regjeringer har vegret seg for å innføre nødvendige virkemidler og tiltak.</p> <p>Klimautvalgets rapport må derfor presisere at en innføring av nødvendige virkemidler vil trenge en befolkning og politikere som forstår nødvendigheten av en omstilling og at dette settes overordnet alle andre mål. Rapporten må derfor inneholde anbefalinger om opplæring og formidling i et større omfang enn tidligere.</p> <p>Fortsatt er det en oppfatning i deler av befolkningen og politikere at Norge er verdensmester i klimatiltak og</p>	<p>Norge er i dag 36 prosent selvforsynt gjennom egen matproduksjon. Dette gjør oss sårbare og svekker matsikkerheten. Norsk matproduksjon må derfor styrkes vesentlig.</p> <p>Rapporten må omfatte en vurdering av ulike alternativer for klimavennlig og arealvennlig matproduksjon. Dette gjelder forbruksendringer og utslipp fra importerte matvarer så vel som utslipp og fotavtrykk fra importert kraftfôr og fôrvarer i eksportlandene. Det må også vurderes hvordan utslipp kan reduseres vesentlig</p>	<p>Staten må spille en vesentlig rolle i likhet med tiltakene under COVID-19 og dagens situasjon med energiknapphet og høye priser. Dette må skje både gjennom påbud/forbud, skattlegging og kompensasjonsordninger. Forskning og utdanning må tilpasses klimamålene. Staten bør styrke det økonomiske grunnlaget gjennom f.eks. skattlegging av «superprofitt» i energisektoren. Midlene bør settes i et klimafond, omstillingsfond eller lignende.</p>
---	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Forum for utvikling og miljø (ForUM)	<p>klimabistand. Dette svekker oppslutningen rundt klimatiltak. Klimautvalgets rapport må korrigere denne misoppfatningen og formidle at Norge har redusert mindre og har større utslipp per person enn mange andre land. Det må gjøres allment kjent at Norge har tjent seg rikt på petroleumsvirksomhet som i 50 år har økt CO₂-innholdet i atmosfæren mange ganger vår befolkningsstørrelse, med store skadevirkninger, også i fattige land. Norges klimabistand utgjør derimot mindre enn 1 promille av statens inntekter fra olje/gass.</p>	<p>ved en dreining bort fra animalske produkter til plantebasert og ved å optimalisere produksjonen.</p>	
---	---	--	--

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

ZERO	<p>Svar på spørsmål 1 B:</p> <p>For å nå de internasjonale klimamålene holder det ikke lenger å kutte utslipp. FNs Klimapanel viser i sjette hovedrapport at CO2 må fjernes fra atmosfæren i stor skala for å holde global temperaturøkning til godt under 2 grader. Oppskaleringen må starte i dag.</p> <p>Norge har ingen mål eller politikk for CO2-fjerning. I motsetning til Sverige og Finland som har mål for netto null- og netto negative utslipp. Sverige har vedtatt et mål om å fjerne 3 millioner tonn CO2 årlig innen 2030 og skal bruke omvendte auksjoner for å finansiere CCS på biogene punktutslipp.</p> <p>Det er store muligheter for å skalere opp løsninger i Norge, med lang erfaring innen karbonfangstteknologi og geologisk CO2-lagring. CO2-fjerning kan skape nye forretningsmodeller og øke klimanytten i eksisterende biobasert industri. Flere aktører ønsker å etablere anlegg for direkte luftfangst i Norge, som skaper nye industrimuligheter. Med store land- og havområder har Norge også gode forutsetninger for å øke opptaket av CO2 i naturen og utvikle nye grønne næringer.</p> <p>Å fjerne CO2 fra atmosfæren er ikke en lønnsom aktivitet i dagens marked, og det frivillige markedet for klimakreditter har for kort tidshorisont til å sikre nødvendige investeringer (forutsigbarhet). Norge har også et historisk ansvar. Parisavtalen slår fast at rike land, med høyere historiske utslipp og større økonomiske ressurser, har et større ansvar for å redusere utslipp raskere enn fattige land som historisk sett har bidratt mindre til global oppvarming.</p>
-------------	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

ZERO	<p>ZERO lanserte nylig en rapport om CO₂-fjerning, som gjennomgår prinsipper, ulike løsninger og en virkemiddelanalyse (ZERO.no/rapporter). CO₂-fjerning skal ikke utsette utslippskutt. ZERO foreslår at det opprettes egne mål for teknologisk og naturbasert CO₂-fjerning, og at kun løsninger med permanent lagring kan brukes mot nasjonale utslippsreduksjonsmål (med et tak). Finansiering utover dette kan skje i det frivillige markedet.</p> <p>Innfør et lovfestet mål om netto nullutslipp i Norge senest i 2050. 90-95 % skal være i form av utslippskutt. De resterende 5-10 % kan være permanent CO₂-fjerning. Sammenlignet med 1990 betyr dette at CO₂-fjerning kan stå for 2,5-5 millioner tonn CO₂. Innfør Hurdalplattformens mål om 55 % utslippskutt i 2030 i klimaloven, og målfest at 2 % av dette kan oppnås med permanent CO₂-fjerning. (tilsvarer 1 millioner tonn CO₂ i 2030).</p> <p>Innfør et eget naturmål i klimaloven som vektet økt opptak av CO₂ i tillegg til andre positive nytteverdier på økosystemer. Det må utredes hvordan et slikt naturmål kan utformes, og potensialet for økt opptak av CO₂. Målet for naturbasert CO₂-fjerning bør være på samme nivå som teknologisk i 2030 og 2050.</p> <p>ZERO anbefaler omvendte auksjoner eller differansekontrakter for karbon (med konkurranse) for å realisere teknologiske prosjekter i Norge. For naturbasert CO₂-fjerning anbefales finansiering gjennom Bionova.</p>
-------------	---

Hvem	1A) Er det noen tiltak som virker fornuftige fram mot 2030, men som ikke står seg i et 2050-perspektiv, og hvordan skal vi prioritere mellom ulike tiltak?	1B) Hvilke grep må gjøres nå, for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050? For eksempel: hvilke nye virkemidler og beslutningsverktøy må vi ta i bruk for å endre beslutningene som tas i dag?	1C) Hvilke sektorer skal fortsatt tillates å ha utslipp i 2050, og hvordan skal vi prioritere mellom disse?	1D) Hvordan kan vi sikre at oppnåelse av langsiktige klimamål blir prioritert også når beslutningstakere står ovenfor akutte kriser?
-------------	---	---	--	---

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Omstilling

<p>Organisasjon</p>	<p>2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?</p>	<p>2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?</p>	<p>2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?</p>	<p>2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine</p>	<p>2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?</p>
----------------------------	---	---	--	---	---

<p>Poppy Kalesi</p>	<p>1) Forpliktelser til UNFCCC bør også være juridisk bindende i klimaloven. Nasjonal klimapolitikk bør gjenspeile Norges NDC og følges opp gjennom et forpliktende men dynamisk gjennomføringsplan. 2) De bør suppleres av en årlig, juridisk bindende klimabudsjett. 3) Staten bør være mer transparent og inkluderende i den prosessen. Status er at Norges mål, både</p>	<p>Norge bør enten innlemme EUs styringssystem for energiunionen med årlige klima & energi planer og rapporteringsplikt til ESA eller eksperimentere med et nasjonalt system som gjenspeile samme logikk. Så lenge Norge ikke er juridisk forpliktet internasjonalt, det er ikke realistisk å forvente at arbeidet med sektorvise omstillingsplaner kan være effektiv. Regjeringen har ikke nok leverage mot olje og gass industrien.</p>	<p>Ved å vedta en robust klimalov som skal være "lovenes lov" og skal legge til rette for mainstreaming av klima på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Siden Norges styresett er desentralisert bør kommunesektoren har en tydeligere rolle i gjennomføring av klimapolitikk. I EU er det tydelig at 70%-80% av klimapolitikk gjennomføres i kommunesektoren. For å lykkes bør fylkeskommuner og kommuner få en tydelig rolle og mandat, virkemidler og finansiering</p>	<p>Alle bør kunne medvirke og prosessen dere fører er et godt eksempel på det. Samtidig er det viktig å engasjere alle til en diskusjon og det innebærer at alle ansatte i det offentlige bør utvikle seg i den retning av innbygger involvering og klimaomstilling. Klimaomstilling handler om politikk og samfunnsutvikling. Det er derfor naturlig at myndigheter skal få lov til å være pådrivere for dette arbeid med ansvar</p>	<p>Ifølge FNs Sustainable Development Report, Norges samfunnsutvikling bremser samfunnsutvikling i andre land (spill over score) og utslipp fra forbruk er en viktig årsak til det. Å øke bevisstheten av konsekvenser av forbruk er et slik "no regret option". Mer systematisk finansiering av forskning og innovasjon er et annet slik "no regret</p>
----------------------------	--	--	---	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

	på overordnet nivå og for enkeltsektorer er implisitt bestemt av klimaavtale med EU. Norges NDC nevner ikke juridisk bindende delmål eller sektorielle mål.		samt et felles kunnskapssystem.	for bred inkludering av hele samfunnet, ikke bare næringslivet og fagforeningene. Enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet kan være både viktige premissleverandører og pådrivere for effektiv gjennomføring av klimapolitikk.	option" siden samfunnet skal alltid trenge mer kunnskap og kompetanse. Forskning og innovasjon er sentral for bærekraftig samfunnsutvikling. Klima er et globalt samfunnsutfordring da er mer forpliktende internasjonalt samarbeid en tredje "no regret option".
--	---	--	---------------------------------	--	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Byggmesterforbundet	2D) Byggmesterforbundet registrerer at det særlig innenfor industri- og energisektoren er ett aktivt trepartssamarbeidet (NHO, LO og myndighetene), mens det i øvrige sektorer er mer eller mindre fraværende. Dette skyldes at hovedorganisasjonene er langt svakere organisert her og derfor mangler både kunnskap og engasjement. Det er ett stort potensial i trepartssamarbeidet forutsatt at myndighetene søker ut mot organisasjoner utenfor tradisjonell industri, og utenfor hovedorganisasjonene. Skal man sikre bredere involvering og fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine områder, må myndighetene gå bredere ut.				
Eivind Hoff-Elimari	2D) Eksempelet fra Frankrikes "klimaborgerråd" viser at det er et visst potensial i en slik type medvirkning for å løse vanskelige floker. Rådet kom, etter å ha arbeidet i et års tid, fram til en rekke forslag som tidligere ville ha framstått som politisk urealistisk, som å sette ned fartsgrensen på motorveiene fra 130 til 110 km/t. (At det var ett av to forslag som president Macron ikke ville videreføre, er en helt annen sak.)	Ressurseeffektivitet - enten det handler om areal, energi eller andre naturressurser. Klimatiltak som bidrar til redusert økonomisk ulikhet har potensial til å styrke samfunnslimet. Nye former for medvirkning/mer levende demokratiske prosesser vil styrke samfunnets evne til å motstå både klimapolitiske endringer			

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

					og fysiske klimaendringer, direkte og indirekte.
Klimavenner for Kjernekraft	<p>2E) Norge bør satse på kjernekraft slik som Frankrike og Sverige gjorde på 70- og 80-tallet. Da viste de at det kunne gjøres raskt og økonomisk (høy andel kjernekraft). Det har ingen vist for vindkraft. Vi kan kjøpe brensel for flere tiår og bygge opp forsyningsikkerhet.</p> <p>Vi kan også jobbe med forskning og utvikling av “breeder reactor” (en del av generasjon IV reaktor konseptet), som kan fusjonere fertilt materiale, og forbedre metoder for utvinning av thorium. På den måten kan Norge også bli selvforsynt med fertilt materiale ettersom vi besitter en relativt stor andel thorium som i dag ikke er drivverdige..</p> <p>Vi kan produsere og selge lilla hydrogen, ammoniakk og syntetiske drivstoffer (produsert med strøm og varme fra kjernekraft) i stedet for å selge fossile drivstoffer.</p>				
Greenpeace Norge	2A) Mål må være transparente, forståelige og juridisk bindene. I dag opererer ulike organisasjoner (f.eks Regjeringen, Equinor og Norges offisielle bidrag som meldes inn til FN) ofte med helt ulike måter å måle klimamål. Det er et problem.				

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Finans Norge	Det er viktig at det forutsigbarhet i politikken og myndighetene forholder seg til de klimamålene og planene som foreligger. Stadige diskusjoner om endring i mål, planer, virkemidler eller regulering kan virke forstyrrende. Næringslivet og finansnæringen har jobbet i flere år allerede for å tilpasse seg disse, og jobber aktivt for å både tilpasse seg omstillingen, tillegg til å sikre klimavennlig verdiskapning i årene	Det er viktig at Norge benytter relevante og gode referansebaner for utslipp, både for enkeltsektorer, -næringer og økonomien totalt. En del av utfordringen med å nå klimamålene for 2030 og 2050 er at det er uklart hvordan utslippene skal tas, og i hvilket tempo. Med referansebaner blir det enklere for den enkelte sektor og næring å følge opp sine mål for utslippskutt. Her finnes det gode modeller fra for eksempel One Earth Climate Model og IEA.	Dersom vi klarer å etablere næringsutvikling og -satsinger innenfor klimavennlige næringer og sektorer vil dette bidra til vekst og verdiskapning over hele Norge. Dette kan også vil bidra til å bygge oppslutning rundt klimaarbeidet, sikre arbeidsplasser ute i distriktene og sørge for større grad av for eksempel energisikkerhet – samtidig som vi bidrar til å nå klimamålene. Lokale klimatilpasningstiltak og skadeforebyggende aktiviteter vil bidra til å	Norge trenger en fullstendig omstillingsplan der rollen til ulike grupper er beskrevet, slik at det kommer tydelig frem både hva som er forventet av den enkelte gruppe og aktør, med både ansvar og muligheter. Videre er det viktig at relevante og viktige diskusjoner organiseres og presenteres på en måte som gjør at enkeltpersoner, lokale grupper og mindre bedrifter kan delta og bidra med sine perspektiver. Det er viktig	Dette gjelder blant annet tiltak som reduserer ressursbruk, satsning på utvikling av teknologi for energieffektivitet og sirkulære forretningsmodeller. Ressursknapphet er en stadig større utfordring, som blant annet er drevet av en ikke-bærekraftig utnyttelse av ressurser og innsatsmidler i økonomien. Dette må håndteres uavhengig av trender eller forbigående hendelser. Norge har potensielt stor innflytelse i å gå
--------------	---	---	---	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Finans Norge	<p>som kommer.</p> <p>Næringslivet er omstillingsdyktig, men trenger stabile rammebetingelser og klare politiske signaler for å styre riktig. Det må være en grunnforutsetning i politikktutforming at vi faktisk skal klare klimamålene. Usikkerhet rundt denne måloppnåelsen skaper utfordringer hos næringslivet og finansnæringen, som skal vurdere og håndtere klimarisikoer på en god måte. Med</p>	<p>Privat næringsliv, bransjeorganisasjoner og offentlige myndigheter må jobbe sammen for å sikre korrekte referansebaner. Det vil sikre realistiske mål for utslippskutt, samtidig som myndighetene må bidra med det overordnede perspektivet slik at totaliteten av utslippskutt bidrar til at vi når klimamålene.</p>	<p>bygge robuste lokalsamfunn, skape aktivitet og vise hvordan klimarelevante tiltak og aktiviteter kan ha positive effekter lokalt.</p> <p>Samtidig skal vi anerkjenne den sosiale dimensjonen ved omstillingen og hvordan tiltak og virkemidler vil treffe ulikt ulike steder i landet. Det er viktig at alle deler av landet og alle regioner inkluderes i omstillingen, og at vi sikrer sammenhengende politikk som fungerer. Dette inkluderer for eksempel ladeinfrastruktur for el-kjøretøy,</p>	<p>at det blir lav terskel for å engasjere og involvere seg i diskusjonen, uavhengig av kompetansenivå.</p> <p>Omstillingen må beskrives i praktiske termer, som viser positive utfall for enkeltpersoner, privathusholdninger og lokalsamfunn. Samtidig må insentiver og virkemidler bidra til faktisk endring, for eksempel i atferd og forbruk. Offentlig sektor både lokalt, regionalt og nasjonalt må bruke sin innkjøpsmakt til å skape markeder for</p>	<p>foran i utvikling av nye løsninger og innovasjon, som kan etterfølges av andre land. Teknologit utvikling innen offshore og havvind er et eksempel der vi har gode forutsetninger for å ligge langt fremme internasjonalt, og bør være et satsingsområde. Norge kan være en leverandør av løsninger som bidrar til at andre land kan realisere sine klimamål.</p>
--------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Finans Norge	<p>stabile og langsiktige rammebetingelser vil markeder håndtere endringer og bidra til omstillingen, dersom vi har riktig prising av klimagassutslipp.</p> <p>Klare klimamål og krav til rapportering og informasjonsdeling om utslipp og fremdrift i omstillingen er avgjørende for å sikre troverdigheten til sektorer, næringer og enkeltforetak.</p>		lavutslippstransportmidler og kollektivtrafikk og billig, fornybar energi i hele landet.	<p>klimavennlige løsninger, og stille strengere klimakrav i sin innkjøpspolitikk. Det gjelder også innenfor bygg og eiendom.</p> <p>Det bidrar til ytterligere forvirring og manglende engasjement fra befolkningen når politikken inneholder en stor del av motsigelser mellom mål og virkemidler.</p>	
--------------	---	--	--	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune	Det er viktig med klare og operasjonelle mål om utslippskutt. For å få til en helhetlig omstilling, er det også viktig at et overordnet mål om utslippskutt sees i sammenheng med andre, relaterte mål og samfunnsområder. Oslos klimamål kombinerer både et overordnet utslippsmål på 95 % reduksjon i 2030 sammenlignet med 2009, i tillegg til spesifikke sektormål for skog- og arealbruk, energi, indirekte utslipp og klimatilpasning.	2B) Etter Klimaetatens vurdering bør en helhetlig strategi for omstillingen være både sektorovergripende og godt forankret i alle sektorer. Den helhetlige strategien må være en integrert del av sektoransvaret. Klimaarbeid må ikke kunne settes til side fordi man prioriterer eget sektoransvar. Klimaansvar må være en del av sektoransvaret. Oslos klimastrategi er sektorovergripende og det var en bred medvirkningsprosess i	2D) Klimapolitikken må selvsagt vurderes i lys av andre samfunns mål. Etter Klimaetatens vurdering er FNs bærekraftsmål som er knyttet til biosfæren, inkludert klima- og miljø, en forutsetning for å nå øvrige bærekraftsmål. En nyttig fremstilling av bærekraftsmålene er gjort av Stockholm Resilience Center, som også fremhever bærekraftsmålene knyttet til biosfæren som grunnpilar og vilkår for å nå bærekraftsmålene relatert til samfunn og økonomi. I en helhetlig strategi for omstilling av det norske samfunnet, så bør klima- og miljø settes i en særstilling. Klima- og miljøhensyn bør ha en prioritet som reflekterer at biosfæren er grunnleggende for eksistensgrunnlaget på kloden, både for mennesker, dyr og naturmiljø. Samfunns mål knyttet til bærekraftig matproduksjon og folkehelse forutsetter også at man når klimamålene på en måte som ivaretar hensyn til naturmangfold og økosystemer. Med klima- og miljøhensyn mener vi også hensyn til klimatilpasning og klimarisiko. Vi viser til FNs klimapanelers siste hovedrapport som peker på at klimaendringene rammer mennesker og natur hardere og raskere enn forventet og at tiltak for utslippskutt må ses i sammenheng med tiltak for klimatilpasning. Robuste, velfungerende økosystemer er i denne forbindelse fundamentalt. Dette bør også reflekteres i relevant regelverk og annet rammeverk, som styrende for beslutninger både i offentlig sektor og privat næringsliv.
---------------------------	--	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune	For å sikre helhetlig omstilling og progresjon, bør det samtidig være delmål for mellomliggende år. Oslo har god erfaring med at klimabudsjettet vårt ansvarliggjør sektorene, gir en systematisk oppfølging og tydelig retning med årlige utslippsrammer. Utslippsrammene angir årlig reduksjonsbehov for å nå klimamålet. Vi anbefaler at klimabudsjett også innføres på statlig nivå, se nærmere svar på spørsmål 2B.	utformingen av den. Den har også med mål utover kun utslippsreduksjoner, innen klimatilpasning, energibruk, skog og areal og indirekte utslipp. Klimaetaten mener at en helhetlig, statlig strategi må ha overgripende mål som viser en felles retning for hele omstillingen til et lavutslippssamfunn. Samtidig må strategien identifisere og stake ut prinsipper for hvordan sektorene bør jobbe sammen og hver for seg. I Klimastrategien til Oslo er dette gjort ved å			
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>Innsatsen for å nå målene bør være transparent og mulig å forstå og følge med på for allmennheten. Oslos årlige klimabudsjett er tydelig på hvilke virkemidler som skal iverksettes for å nå klimamålene, samt hvem som er ansvarlig for at de blir gjennomført. Dette bidrar til transparens og sterkere eierskap og oppfølging i ulike sektorer.</p> <p>For at overordnede klimamål skal ha effekt,</p>	<p>ha inn 16 strategiske satsninger med tilhørende byrådet-vil punkter under hvert av de 5 klimamålene.</p> <p>I Oslo bruker vi også Klimabudsjett som verktøy både for å ansvarliggjøre ulike sektorer internt i kommunen og for å ha en helhetlig, tverrsektoriell tilnærming til utslippsreduksjonene. Ved bruk av et klimabudsjett blir klimatiltak og -virkemidler integrert som en del av den årlige</p>			
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune	er det viktig at sektorene selv oppfatter at målet også gjelder dem. Målene bør derfor operasjonaliseres for hver sektor. Dette kan for eksempel gjøres ved at sektorene melder inn hvor store utslippskutt de kan klare å oppnå innenfor en gitt tidsperiode, og at det gjøres analyser på om dette er tilstrekkelig for å nå delmål mot 2050. Samtidig er det viktig at en diskusjon om sektorvise mål ikke går på bekostning av faktiske	budsjettssyklusen. Noen virkemidler gjelder enkeltetater, mens andre går på tvers av hele kommunen. Etatene foreslår virkemidler i samarbeid med Klimaetaten eller andre, og har krav om rapportering på fremdrift på disse på lik linje som budsjettbevilgninger. I klimabudsjettet er effekten av vedtatte virkemidler beregnet og presentert som bidrag for å nå klimamålet i budsjettfremleggelse. Det resterende utslippsgapet ned til	
---------------------------	---	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>klimagassreducerende tiltak.</p> <p>Klimaetaten har god erfaring med å lage veikart for ulike sektorer. Veikartene tar utgangspunkt i eksisterende virkemidler, identifiserte nye virkemidler, teknologiutvikling, med mer innen hver sektor, for å se hvor store reduksjoner som er mulig. Dette brukes for å identifisere hvilke sektorer det er mest sannsynlig å oppnå større</p>	<p>målet former utgangspunktet for neste års klimabudsjett og viser hva som kreves av utvikling/forsterking av nye/eksisterende virkemidler.</p> <p>Svært mange tiltak har en direkte eller indirekte innvirkning på naturen eller klimaet. I tillegg er det også for svært mange tiltak relevant å vurdere klimarisiko. Vi har mye kunnskap, likevel benyttes ikke denne til å se nærmere på disse konsekvensene og vektlegge klimahensyn</p>			
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune	utslippsreduksjoner i og i hvilke sektorer det er viktig å prioritere innsatsen på kort og lang sikt.	<p>tilstrekkelig når beslutninger skal tas. En årsak er at beslutningene gjerne tas av myndigheter som ikke har klima som sitt primære ansvarsområde og som ønsker å prioritere andre hensyn. Sektormyndigheter må ansvarliggjøres for utslippskutt på sine områder, og legge tilstrekkelig vekt på klima- og miljøhensyn.</p> <p>Vi mener at et statlig klimabudsjett også vil fungere som insentiv for sektorvise</p>			
---------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune		omstillingsplaner, både fordi det ansvarliggjør sektorer, men også fordi budsjettet kan ha et overordnet perspektiv på hvilke tiltak som bør settes inn på tvers av sektorer. Det er også en god måte å kommunisere og være åpen om statens klimaarbeid. Samtidig er staten kompleks med sterkere sektorinteresser, og større utrednings- og kunnskapsbehov. Det er essensielt at arbeidet organiseres slik at virkemiddelvurderinger gjøres mer			
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

		sektornøytrale og har høyere tillit enn hva som er tilfelle i dag, se svar på spørsmål under kapittel 10.			
--	--	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Statkraft	Klimapolitikk i et 2050-perspektiv må legge til grunn at alle utslipp i alle sektorer skal ned mot null. Siden klimaomstilling forutsetter at en rekke ulike aktører tar beslutninger som er gjensidig avhengige av hverandre kan det å sette delmål om utslippskutt og rapportering på om målene nås bidra til koordinering mellom aktører som må fatte beslutninger som er gjensidig avhengig av hverandre.	For å nå målene om 95 prosent utslippskutt må utslippene i alle sektorer ned mot null. Dette skiller seg fra tidligere mål hvor det har vært et spørsmål om hvilke sektorer det er mest kostandeffektivt å redusere utslippene først. Det er fortsatt viktig med en kostnadseffektiv klimapolitikk og siden det er de kumulative utslippene som avgjør om i hvilken grad vi når klimamål er det viktig med raske utslippskutt.	Statkrafts analyser viser at fallende kostnader på fornybar energi fører til at kostanden med et fornybart energisystem ikke er vesentlig høyere enn dagens system. Men siden et fornybart energisystem er mer kapitalintensivt kan det være økte kostnader i en overgangsfase. Et fornybart energisystem gir en rekke andre positive fordeler. I tillegg til lavere klimagassutslipp gir det mindre lokal forurensning. Energiomstillingen er også en mulighet til å utvikle nye verdikjeder som gjort riktig		Det er ingen scenarier hvor det ikke vil være fornuftig med en storstilt satsning på utbygging av fornybar energi i Norge og Europe. Det vil fremover både være behov for styrket forsyningsikkerhet og tilgang til grønn energi for norsk industri.
-----------	---	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Statkraft	Et eksempel på dette kan være at det for å erstatte bruk av fossil energi med fornybar må det investeres i ny kraftproduksjon. Samtidig vil nivået av fornybarinvesteringer avhenge av fremtidig etterspørsel. Dersom forbrukere er usikre på fremtidig tilbud og produsenter er usikre på fremtidig etterspørsel kan det føre til underinvesteringer og at det dermed blir vanskeligere og dyrere å nå klimamål.	Men parallelt med dette må vi også legge til rette for teknologiutvikling, oppskalering og utvikling av verdikjeder som må til for å nå null i hver enkelt sektor. Planer og veikart for sektorer kan gi signaler om hvor mye energi det vil være behov for og dermed gi klarere investeringsignal for utbygging av fornybar energi.	kan redusere geopolitisk risiko.		
-----------	---	---	----------------------------------	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

SINTEF Energi	<p>Utfordringene er å etablere et fornuftig hierarki av mål, delmål og aksjoner. Overordna mål for 2050 (og 2030?) må ligge fast. Delmål for perioder (for eksempel 5 år) bør etableres og følges opp i forhold til måloppnåelse. Omforente, godt forankrede "stier" basert på scenarier og transisjonsanalyser kan være et godt utgangspunkt. Omfattende og raske endringer krever veivalg en må være tro</p>	<p>En overordnet strategi bør gi en rimelig fordeling mellom ulike sektorer basert på størrelse på utslipp og effekt av endringer som kreves. Med utgangspunkt i dette kan den enkelte sektoren ha en relativt åpen innovativ prosess for valg av handlinger, metode omlegging. Gitt den positive effekten av å fjerne utslipp tidlig er det naturlig å umiddelbart sette fokus på sektorer som har de største utslippene.</p>	<p>FNs bærekraftsmål er en konkretisering av en ønsket balansert samfunnsutvikling. Store endringer er alltid smertefulle og skaper ofte konflikter. Bred forankring er viktig. Klimautfordringen kan ikke håndteres isolert, men må bli en flerfasetert utfordring hvor utvikling mot et bedre samfunn fokuseres, men med klimamålene som en ramme. Et eksempel er å bruke hele verdens omlegging til å utvikle produkter og tjenester som ikke bare løser våre utfordringer, men også</p>	<p>Her er det bare å gjenta ett ord om og om igjen, brede diskusjoner og forankring, forankring og forankring på alle nivå. Alle må involveres og bidra, det offentlig, næringslivet, FOU miljøene og "folk flest";</p>	<p>All reduksjon av utslipp teller, så vi bør gjøre det vi kan hjemme. Gode løsninger knytta til utslippskutt i form av produkter og tjenester vi utvikler kan bidra til at andre tar dem i bruk en raskere global reduksjon. Utslppsreduksjoner som bidrar til økt effektivitet og oppfyllelse av andre bærekraftsmål er klart fornuftige.</p>
---------------	--	--	---	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

SINTEF Energi	<p>mot over tid om de skal bidra med å dempe risikoen for investeringer og tiltak om en skal lykkes med reelle satsinger. Systemanalyser som viser fordelingen av tiltak og kost/nytte deling mellom aktører gjennom hele prosessen kan bidra til å skape tillit og oppslutning. Forventningsmessig vil dette kreve løpende justeringer av velferdsdeling mellom aktører gjennom politikk og markedsreguleringer.</p>		skaper en bærekraftige eksportnæringer.		
---------------	---	--	---	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Norges Skogeierforbund		2C) Det sentrale spørsmålet er hvordan norsk næringsliv kan bidra til at vi når klimamålene. Ved å investere i skogressursen bidrar vi både til å binde og lagre karbon, samtidig som det produseres fornybar biomasse vi vil ha stort behov for i fremtida. Dette gir igjen grunnlag for bærekraftig verdiskaping og grønne arbeidsplasser i Norge. Skogbruk og skogindustri bidrar til stor verdiskaping i distrikts-Norge. Vi har lang tradisjon for å bruke og bygge i tre, og i fremtiden må vi bruke mer av dette klimavennlige byggematerialet. Samtidig må vi bygge på en måte som stimulerer til gjenbruk, slik at trematerialet er i bruk lengst mulig. Rester og andre sortiment som ikke egner seg til trelastproduksjon gir også grunnlag for en rekke produkter vi trenger mer av fremover, f. eks. biodrivstoff. I dag eksporterer Norge mye slikt virke. Økt videreforedling i Norge vil gi positive utslag både i klimagassregnskapet vårt og for verdiskaping i Norge.	2E) Økt investering i skogressursen vil ha positiv effekt på klimaet og er viktig for å forsyne samfunnet med fornybare råvarer, uavhengig av hvordan verden utvikler seg. Økt videreforedling av tømmer i Norge er viktig for økt verdiskaping og fremtidas arbeidsplasser i fornybar sektor. Det slår også positivt ut i vårt klimagassregnskap (karbonlagring i produkter gir økt opptak i LULUCF-sektoren).
------------------------	--	--	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Bergen kommune, ved Klimaetaten	<p>2B) Det må leggjast til rette for, og krevjast, tverrfaglegheit og tverrsektorielt arbeid og diskusjon som del av organisasjon og kultur, og ikkje minst som del av styringssystem.</p> <p>For å få til denne heilskaplege, store omstillinga av samfunnet kan ein ikkje verte hindra av enkeltvedtak eller om det er målkonfliktar er det viktig at klimamål vert prioritert høgst . Som kapittelet syner, er det naudsynt at målkonfliktar vert synleggjort og diskutert, samt at det er tydeleg kva som vart lagt til grunn for avgjerda. Å gjera klimavurderingar i alle saker er naudsynt, og eit grep kommunar no utviklar metodar for å gjera. Dette er eit stort arbeid, som også er naudsynt på nasjonalt nivå. Når målet er å fjerna nær alle utslepp innan 2050, kan ein ikkje ha 60-70 års perspektiv på klimanøytralitet. Det trengs med andre ord retningslinjer for korleis og med kva tidsperspektiv slike vurderingar skal gjerast.</p> <p>Ei viktig rolle for det offentlege er, som Klimautvalet påpeikar, å legge føreseielege rammer for næringsliv og innbyggjarar. Dimed er det naudsynt med ein gjennomgang av dei lover og reguleringar som står i vegen for den utviklinga som trengst. Dette er til dømes relevant for feltet sirkulærøkonomi. At storbyane i Noreg opplev at det tek lang tid å få på plass avklaringar om dei juridiske moglegheitene for å innføre nullutsleppssonar er eit anna døme på dette</p>	2E) Generell reduksjon av all type forbruk, inkludert elektrisitet, gir meining uavhengig av korleis verda utvikler seg og kva for kriser me møter.
---------------------------------	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Naturvernforbundet	<p>Norges klimainnsats må være i tråd med vår rettferdige andel av de globale klimakuttene for å nå 1,5 grader.</p> <p>Naturvernforbundet mener følgende mål må gjelde og nedfelles i klimaloven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • § 3. Klimamål for 2030: Målet skal være at utslipp av klimagasser i 2030 reduseres med minst 55 prosent i Norge fra referanseåret 1990. • § 4. Klimamål for 2050: Målet skal være at utslipp av klimagasser i 2050 	Sektorvise omstillingsplaner er viktig. Disse må legges føringer for og samkjøres med eksisterende sektorplaner. Et eksempel er transportsektoren, der Nasjonal transportplan (NTP) ikke kan være en egen sektorplan som ikke underlegges omstillingsplanen. Et annet eksempel er jordbruksoppgjøret, som inneholder store beløp der det kan stilles krav om omstilling som betingelser for tilskudd.	Klimautfordringen skal løses samtidig som tapet av naturmangfold reduseres og bærekraftig produksjon og forbruk fremmes. Tidligere vurderinger er at i vår del av verden må økoeffektiviteten bedres med en faktor 10.	Myndighetene må stille klare krav, gjerne med tid til å omstille seg, kombinert med avgifter og økonomisk støtte. For å skape entusiasme må sivilsamfunnet, bedrifter og lokalsamfunn trekke fram gode eksempler på omstilling. En parallell kan være myndighetenes arbeid på 1990-tallet med å fremme kildesortering av avfall.	Vi tolker dette spørsmålet til å gjelde klimatiltak som også har andre positive miljø- og samfunnsgevinster. Det er mye av dette, og vi nevner her noen eksempler: Omstilling til sirkulærøkonomi i form av redusert materielt forbruk og høyere ressurseffektivitet vil dempe press på arealbruk og utvinning av naturressurser, redusere energiforbruk til produksjon og transport av varer, samt redusere mengden
--------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

Naturvernforbundet	reduseres med minst 95 prosent i Norge fra referanseåret 1990. Målet om at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050, må bety utslippskutt i Norge. Opptak og utslipp av CO2 fra skog og arealbruk og arealbruksendringer må holdes utenfor reduksjonsmålet og omfattes av et eget mål. Naturvernforbundet mener videre at klimaloven bør være en lov som styrker eksisterende	En helhetlig strategi for omstilling må inkludere "innovasjonsnøtter", det vil si problemer som gjennom FOU må løses fram mot 2050. Kostnadseffektivitet er viktig, men kan hemme en nødvendig langsiktig omstilling. Å utelukkende basere seg på at utslippene skal reduseres i et kvotemarked kan gjøre at den nødvendig omstillingen kommer seint og brått.			avfall. Det er viktig at en slik omstilling prioriterer tiltak øverst i avfallshierarkiet. Omlagging av transportsektoren, særlig i byene - vekk fra areal- og ressurskrevende privatbilisme - vil gi bedre luft, kreve mindre areal, redusere køkostnader og gi en positiv helsegevinst (om det bidrar til mer gange og sykling). En omstilling til en mindre oljeavhengig økonomi vil gjøre
---------------------------	--	--	--	--	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Naturvernforbundet	<p>sektorlovgivning, og at loven må gjøre det mulig å bruke klima som juridisk argument for å stanse utbygginger som låser oss til høye utslipp i framtida, som utvidelser av flyplasser, bygging av motorveier, etablering av bilbaserte kjøpesentre og tilsvarende.</p> <p>Planer må vise utslippskutt i Norge hvert år fram til 2050. Norge må kutte utslipp med 3 millioner tonn CO2 hvert år fra og med 2022 til og med 2030.</p>				<p>samfunnet og næringslivet mer robust.</p> <p>Energieffektivisering og energisparing, samt høyere tjenesteinnhold i forbruket, vil også være bra av flere grunner.</p>
--------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Samfunns-bedriftene	De ulike sektorene må ha tydelige klimamål, strategiske satsinger, konkrete planer med klar ansvarsfordeling og tidsplaner, samt vurdering av effekter av tiltakene. Klimamålene innenfor hver sektor må også systematisk vurderes i lys av andre samfunns mål, som f.eks. bevaring av natur, arbeidsplasser og mindre ulikheter mellom folk og landsdeler. For å kunne se ulike mål i sammenheng bør klimapolitikken utformes gjennom en	2B) I dette arbeidet er det viktig at sirkulærøkonomien faktisk realiseres. At ressursene beholdes lenger i kretsløpet og at man reduserer uttaket av jomfruelige ressurser. Dette vil bidra til å kutte klimagassutslipp, samt bevare miljøet og biologisk mangfold. De viktigste elementene er: - Økt tverrfaglig tilnærming - Statsstøtteregulering må avklares med tanke på tilrettelegging for effektivt samarbeid	2D) I dag styres politikken fortsatt etter en lineærøkonomisk tankegang. Vi er bare i starten av å endre til en sirkulærøkonomisk tenkning. Det vises eksempelvis gjennom en sektorvistilnærming til politikken. Regler for ett område står i veien for å utnytte ressurser noen tenker på som avfall inn i nye prosesser hvor andre ser det som en ressurs. Et annet eksempel er krav til miljøledelse og styring av virksomheter. Implementering av ulike former for miljøledelse, gir flere effekter. Ved å stille krav til selskapene knyttet til miljø og klima, vil stadig flere se verdien av miljøledelsesverktøy. Disse verktøyene vil i neste omgang også gi virksomhetene en bedre oversikt over hvordan ressurser brukes i organisasjonene/selskapene, og er i seg selv med på å effektivisere bruk og tilgang til både kapital og materialer, og ikke minst hvordan arbeidsoppgaver kan effektiviseres i et samfunn som har behov for flere hender i tiden som kommer.
---------------------	---	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

Samfunns-bedriftene	<p>helhetlig tilnærming der tiltak og virkemidler vurderes samlet, ikke enkeltvis. Dette er i tråd med EUs tilnærming til klimapolitikken under EUs grønne giv.</p> <p>For eksempel innenfor transport, som står for 60 prosent av ikke-kvotepliktige utslipp, trengs snarest en tidsplan for mer effektiv transport der de ulike transportformene sees/vurderes i sammenheng og utfyller hverandre.</p>	<p>privat-offentlig og offentlig-offentlig.</p> <p>- Virkemiddelapparatet må gi støtte til alle som vil bidra til det grønne skiftet – uavhengig av sektor og eierskap, og må gjelde både innovasjon og økt bruk av kjent teknologi.</p> <p>- Dagens særnorske skille mellom husholdningsavfall og næringsavfall som ligner (f.eks. plast, matavfall m.m.) bør fjernes og regelverket bør harmoniseres med EUs definisjon av municipal waste.</p> <p>I dag stiller Norge</p>	
----------------------------	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Samfunns-bedriftene	<p>Dette innebærer både transportformer på vei, bane og sjø, samt fornybare energiformer. Hvordan kan Norge elektrifisere transporten raskere? Hvilken miks av andre fornybare drivstoff som hydrogen, ammoniakk og avansert biodrivstoff (fra avfall, slam og andre restprodukter) skal inngå i en slik plan? Dette vil kunne redusere de store usikkerhetene som fins omkring fornybare drivstoff til langtransport og skip.</p>	<p>konkrete krav til materialgjenvinning for bare 1/5 av avfallsmengdene (husholdningsavfallet), mens en harmonisering vil øke mengdene til 2/5 (husholdningsavfall + lignende avfall fra næringsliv). Dette vil gjøre Norge bedre i stand til å møte forpliktelser og nå målet om 65 % materialgjenvinning. Det øker også muligheten for effektive løsninger der vi i dag ser at det er for små mengder når regelverket hindrer</p>	
---------------------	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Samfunns-bedriftene	<p>Det svenske klimapolitiske rådet har foreslått en systematisk vurdering av andre samfunns mål i lys av klimamålene, og en liknende vurdering kan være nyttig i Norge.</p> <p>I likhet med virksomheter, må også regjeringen forankre bærekraft og klimamål gjennom aktiv politisk utøvelse. I tillegg bør regjeringens politikk gå igjennom en stresstesting, dvs. om vedtatte eller planlagte tiltak bidrar til at klimamålene kan nås.</p>	samarbeid om samme type avfall.			
---------------------	---	---------------------------------	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Ungdommens fylkesutvalg Trøndelag	Skipstrafikk: Man må gå over til hydrogen og bunnstoff som ikke er basert på tungmetaller. Flytrafikk: Redusere flytrafikken til et minimum, og prioritere annet kollektivtilbud. Hurtigtog på strøm langs Norge: Dette vil gjøre det mulig å dra på lange reiser klimavennlig. Nullutslippsbusser: Dette er en god måte å få et klimavennlig lokalt kollektivtilbud.	Felleskap. Vi må jobbe i lag for å nå de målene vi har satt i dag.	F.eks. i distriktene hvor man må ha bil kan være vanskelig å få bytte over til mer miljøvennlige metoder som også har lavt karbonfotavtrykk - spesielt de som ikke har god råd. Måten dette kan løses på er ved et styrket kollektivtilbud, også i distriktene.	Betalingsordning for hvor mye karbondioksid man slipper ut i lufta. Dette vil resultere i at man selv begrenser hvor mye utslipp man har, slik at man finner fram til nyttige oppfinnelser angående dette. Det er viktig å involvere og inkludere barn og unge i arbeidet med klimaomstilling.	Hydrogenbasert kollektivtransport og nullutslipps kollektivtransport. Utbygging av atomkraftverk, thoriumbaserte atomkraftverk, spesifikt saltsmeltreaktorer.
-----------------------------------	---	--	---	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Biogass Norge	<p>Biogass er en del av fremtidens bærekraftige og klimasmarte energiløsninger. Skal vi ta ut klimagevinsten i sektoren må Norge gjøre som i Sverige og Danmark. Der har de definert et klart produksjonsmål og innrettet virkemiddelapparatet slik at de når målet som er satt. Da får de også realisert klimagevinsten biogass representerer.</p> <p>Produksjon og bruk av biogass er kjent teknologi. Det gjenstår</p>	<p>Å sette klare mål og lage en handlingsplan for å nå målene. Det er den beste og mest effektive veien videre. Hvordan danske og svenske myndigheter har innrettet sin politikk for å nå definerte mål er gode eksempler på at denne politikken virker.</p> <p>I dag står Europe midt oppe i en energikrise. Da kan det være interessant å merke seg at Danmark i dag får omtrent all gass fra biogassproduksjon. I Danmark benyttes gass til oppvarming av blant</p>	<p>Norge må gjennom en grønn omstilling. Da skal det skapes nye grønne arbeidsplasser. Det kan vi få til - det er mange muligheter i for eksempel biogassbransjen. Norge er langt fremme når det gjelder kunnskap om produksjon av biogass og har med det et fortrinn. Det ligger et potensiale for sysselsetting i alle ledd: leveranser av utstyr til produksjonsanlegg, drift og vedlikehold av anlegg, distribusjon av biogass og i markedet for bruk av biogass. Bransjen regner med at det er mulig å skape 16 000 nye jobber i</p>	<p>For biogassbransjen er det forutsigbarhet i virkemiddelapparatet som er viktig. I dag er det gjennomført positive tiltak som likestilling av el, hydrogen og biogass i offentlige innkjøp. Det er også lagt til rette for fritak i bomringen for kjøretøy på biogass. Samtidig er kriteriene for tildeling av investeringsstøtte innrettet slik at det stopper utviklingen i bransjen. Vi bør ha et virkemiddelapparat som er innrettet sirkulært og der hoveddriveren er klimagevinstene et</p>	<p>I biogassektoren er det å sette et klart produksjonsmål veien å gå. Det vil bane veien for en raskere omstilling.</p>
---------------	---	--	---	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Biogass Norge	bare å realisere potensialet. Her har norske myndigheter noe å lære av EU, Sverige og Danmark. Vi trenger ikke vente til 2050 med å ta ut klimagevinsten. Det kan vi gjøre i dag.	annet husholdninger, de er dermed mindre sårbare enn de var i forhold til markedet for naturgass. Og de får realisert en klimagevinst. Konklusjonen er: politikk virker!	denne sektoren. Igjen, for å nå målet bør vi sette et klart produksjonsmål for biogass i Norge og skape et virkemiddelapparat som øker tempoet i utviklingen.	prosjekt skaper. Det er paradoksalt nok ikke tilfelle i dag. Utover dette er det viktig at markedet får virke og at de ulike aktørene tar sin rolle i verdikjeden for å skape de resultatene vi jobber for: et samfunn der klimautslippene minimeres.	
---------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Amnesty International Norge	<p>2A) Amnesty International Norge savner et menneskerettslig perspektiv i Klimautvalgets rapport. Vi anbefaler at Klimautvalget legger til Norges Institusjon for Menneskerettigheters (NIM) rapport som en del av sakgrunnet for utvalgets arbeid.</p> <p>Amnesty International Norge konstaterer at klimaendringene allerede krenker mange menneskers grunnleggende rettigheter, og fremover truer selve muligheten til å ivareta menneskerettighetene. Det handler om retten til vann, mat, bolig, helse, arbeid, utvikling, et sunt miljø, kultur, selvbestemmelse, og i siste instans til å være fri for diskriminering og grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling, samt retten til liv. Klimaendringene berører befolkningen ulikt og forsterker ulike maktforhold basert på økonomi, sosial gruppe og kjønn, og de øker sårbarheten til utsatte grupper som flyktninger, funksjonshemmede og urfolk.</p> <p>Det menneskerettslige perspektivet må være en del av analysen og følgelig også en vesentlig faktor når klimapolitikken utformes frem mot 2050. I utformingen av klimapolitikken – både for å avverge en oppvarming over 1,5 grader og for å tilpasse samfunnet til klimaendringer – må menneskerettighetene ivaretas.</p> <p>Amnesty International Norge mener det er i strid med menneskerettighetene å unnlate å ta ambisiøse skritt for å håndtere klimaendringene. Fossil energi er uforenelig med beskyttelse av menneskerettighetene. Det påhviler Norge som en rik oljenasjon å gå foran i fossil utfasing både hjemme og ute.</p>	<p>2C) Amnesty International Norge mener at Norge må forplikte seg til utfasing av produksjon og forbruk av olje og gass, på en slik måte at fossil-utfasingen og opptrappingen av fornybar energiproduksjon ikke kommer i konflikt med menneskerettigheter som retten til eiendom, arbeid eller kulturutøvelse. Investeringer i fornybare og energisparende løsninger må økes. Venter vi for lenge, vil andre, og enda mer grunnleggende menneskerettigheter, som retten til et hjem, helse og liv være truet. Avverging av oppvarming til mer enn 1,5 grader er nødvendig for å unngå at klimaendringene i seg selv tar liv, ødelegger hjem og helse. Det vil også avverge mer omfattende menneskerettslige inngrep i fremtiden som kan bli nødvendig fordi fortsatt oppvarming vil få svært dramatiske konsekvenser. Klimatiltak må ta særskilt hensyn til urfolk og sårbare gruppers rettigheter. Amnesty anerkjenner at en rask omstilling fra fossilt til fornybart er mer politisk krevende enn noen tidligere snuoperasjon. Det</p>
-----------------------------	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Amnesty International Norge	<p>Det må derfor være et mål at Norge halverer utslipp av klimagasser før 2030 og når nullutslipp i 2030 eller så raskt som mulig etter det, det vil si godt før 2050. Subsidier av fossil energi må stanses umiddelbart. Det må også innføres forbud mot investeringer i ny fossil letevirsomhet og stans i finansiering av fossil energiutvikling i andre land.</p> <p>Politiske myndigheter må innføre reguleringer som sikrer at næringslivet kutter utslipp iht. Paris-målene. Den nye åpenhetsloven skal sikre at norske selskaper gjør sin del for at menneskerettighetene respekteres. Siden klimagassutslipp påvirker muligheten til å ivareta menneskerettighetene, må loven innebære et krav om at selskaper utfører aktsomhetsvurderinger på klimaområdet.</p> <p>I alle sektorer må det innføres krav om konsekvensutredning av klimaeffekten av all virksomhet.</p> <p>All omstilling må skje i konsultasjon med berørte parter og grupper, og berørte må ha tilgang til erstatning av tap og skade.</p>	grønne skiftet må likevel ikke bidra til å forsterke ulikhet og diskriminering.
-----------------------------	--	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

Offshore Norge	Den norske olje- og gassnæringen har blant de laveste produksjonsutslippene globalt og har satt seg ambisiøse mål om ytterligere utslippskutt. I 2020 vedtok KonKraft en klimastrategi om å redusere utslippene av klimagasser fra norsk olje- og gassindustri med 40 prosent innen 2030 og til nær null innen 2050. KonKraft legger i den videre oppfølgingen mot måloppnåelse i 2030 til grunn Stortingets mål om 50 prosent absolutt utslippsreduksjon,	Petroleumsnæringen har gjennom Konkraft ambisjon om 50 % reduksjon av absolutte utslipp i 2030 (sammenlignet med 2005) og et utslipp som er nært null i 2050. Progresjon mot målet rapporteres hvert år på bakgrunn av planlagte tidspunkter for implementering av alle besluttede og planlagte klimagassreduksjonsprosjekter av forskjellig modenhetsgrad korrigert mot planer for nye feltutbygginger (gir økt utslipp) og avvikling av eksisterende felt (gir	Vi må sørge for at reduksjon i tilgangen på fossilt reduseres i takt med økningen av fornybar produksjons- og lagerkapasitet (både på kort og lang sikt). Ubalanse i energimarkedene vil gjennom redusert forsyningsikkerhet kunne ha svært negative samfunnsmessige konsekvenser som kan underminere klimapolitikken og kunne drive utslippene i feil retning.	Alle må bidra til å redusere sine utslipp, det er derfor petroleumssektoren i Norge har som mål å halvere sine egne utslipp i 2030 og at utslippene skal være nær null i 2050. Klimamål bør ideelt sett etableres på alle nivåer og progresjon målene bør vurderes hvert år, helst ved hjelp av “nedenifra og opp” metoder.	Vi må holde fast på langsiktige klimamål, selv om det oppstår kriser underveis som gjør dette utfordrende.
-----------------------	--	--	---	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

Offshore Norge	vedtatt i forbindelse med behandling av de midlertidige endringene i petroleumsskatten. I parallell med at utslippene fra dagens petroleumsvirksomhet kuttes, skal det bygges opp en ny og fremtidsrettet energinæring på norsk sokkel med blant annet havvind, hydrogen, og CO2-fangst og -lagring. Nasjonale mål på overordnet nivå for mellomliggende år må være ihht til en utslippsbane som er i tråd med nær null utslipp i 2050.	reduerte utslipp). Se ellers kommentarer til 2A.			
-----------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

Offshore Norge	Sektorvise mål for mellomliggende år bør også ta hensyn til planer og implementering av de store utslippsreducerende tiltakene slik at fokus ikke blir på å følge en jevn nedadgående målkurve (“veien er humpete”). Det er ikke hensiktsmessig å etablere årlige mellomliggende mål. En mindre hyppigere frekvens enn dette bør vurderes – for eksempel hvert hvert femte år.				
-----------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Offshore Norge	For at det skal være mulig å nå målene på overordnet nivå og for enkeltsektorer må progresjon mot overordnede mål og delmål vurderes hvert år, helst ved hjelp av “nedenifra og opp” metoder. Den årlige rapporteringen sammenstilt mot målene for de mellomliggende år vil sammen med være viktig styringsverktøy for vurdering av progresjon.				
----------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

Norsk Institutt for Naturforskning	En må sikre at målene og løsningene til ulike sektorer ikke undergraver mulighetene for andre sektorenes måloppnåelse for klima, miljø og natur på kort og lang sikt fram mot 2050 (samt de resterende 14 bærekraftmålene).	En omstilling for å nå et så stort samfunnsoppdrag som å nå klimamålene krever en god og felles forståelse av 1. Aktørene 2. Kunnskapsgrunnlaget (hva har vi og hva mangler vi), 3. Virkemidler, 4. Avveininger, 5. Effektmåling, evaluering og justering underveis. Alle sektorer må kartlegges og ses i sammenheng for å sikre at arealbruk i en sektor ikke nuller ut tiltak i en annen sektor f.eks. forbud mot nydyrking	Klimapolitikken må forsøke å finne løsninger som ikke er skadelig for naturverdier, i tråd med f.eks. EU Taksonomien for bærekraftig finans og krav om “Do no significant harm”. Gjennom å velge klimatiltak som både hjelper å reversere trendene med tap av naturverdiene, og som verner og bidrar til restaurering av karbonlagrene, kan man oppnå synergieffekter mellom klima- og naturmålene. Når det gjelder forvaltningen av arealer (klimatiltak under LULUCF sektoren), har man	Det er viktig å kartlegge hvordan nytter og kostnader (materielle, økonomiske og andre) av omstillingen er fordelt mellom ulike aktørene. For å få en slik oversikt, må alle relevante aktører høres (‘inclusive governance’, IPBES 2019) spesielt de som bærer på kostnadene. Løsningene må inkludere gode legitime/aksepterte avbøtende tiltak som sikrer gode og nødvendige forutsetninger for omstillingen.	Klimarisiko og naturrisiko må ses i sammenheng og påvirker sektorenes evne til produksjon og deres behov for tilpasning. Det er viktig å skape en felles visjon og forståelse av hva det må til for å oppnå alle bærekraftmålene og hvordan manglende måloppnåelse på klima og natur vil påvirke de andre målene.
---	---	---	---	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Norsk Institutt for Naturforskning		OG forbud mot nedbygging må til for å sikre klima- og miljøverdier. Alle sektorer må med for å nå målene. Alle sektorlover som jordloven, vannressursloven, skogloven og plan- og bygningsloven må i større grad gjenspeile naturmangfoldloven og klimaloven for å kunne sikre en helhetlig omstilling på tvers av sektorer. De to sistnevnte lovene må ha forrang foran andre lovverk, eller det settes opp tydelige skranker	hittil i noen tilfeller tenkt løsninger som har dokumenterte skadelige effekter på natur (f.eks. gjødsling av skog, tettere planting av trær i skog, planting av trær i åpne naturtyper og planting av fremmede treslag). Hadde man stilt krav til å oppnå mål for klima og natur samtidig, skulle man ha funnet gode løsninger som både er bra som klimatiltak og for å ta bedre vare på natur.		
------------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Norsk Institutt for Naturforskning		som ivaretar natur og klima i relevante sektorlover.			
------------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

SINTEF AS	<p>2B) En helhetlig strategi vil oppfatte klimaproblemet som kompleks (wicked problem) og ikke som sektorproblem. Komplekse problemer trenger en systematisk tilnærming, da helhetlige og bærekraftige løsninger kan bare finnes på tvers av sektorer. I tillegg til veikart til sektorer trengs det en systematisk tilnærming på regions-, by- og områdenivå.</p> <p>Mesteparten av nordmenn bor i byer og byer står for over 70% av alle utslipp i Norge og det trengs derfor en geografisk tilnærming for å løse klimautfordringer på tvers av sektorer og i samskaping av alle aktører (forvaltning, næringsliv, akademia, innbygger, etc.). Byer må derfor har en prioritert stilling som målgruppen i virkemiddelapparat. Samtidig må dettes også gjenspeiles i forskningsutlysninger. Tidligere samfinansert BYFORSK program av NFR må settes opp igjen for å danne grunnlag for en helhetlig forskning og innovasjon.</p> <p>Fysiske løsninger (Områder) som støtter et bærekraftig hverdagsliv er et viktige strategiske virkemidler, mye kunnskap finns, men i Norge mangler vi virkemidler og verktøy som kan sikre slike områder. For å nå klimamål kreves det løsninger som er helsefremmende både for folk og klode. Med helsefremmende for folk mener vi områder der folk trives med å bo, der det er rom for rekreasjon og som støtter opplevelsen av felleskap og deling.</p>
-----------	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Framtiden i våre hender	Norge bør utvikle utslippsmål mot 2030, 2040 og 2050 både på territorielle utslipp og på forbruksbaserte utslipp. I Sverige har Miljømålsberedningen nylig lagt fram et forslag om netto null utslipp i 2045 for både territorielle utslipp og forbruksbaserte utslipp i Sverige. Norge bør sette i gang en tilsvarende prosess. For de forbruksbaserte utslippene er det nødvendig at utslippene reduseres til 3 tonn per person innen 2030 og til under	2B) Det er avgjørende at vi som samfunn begynner å diskutere hvilken visjon vi har for lavutslippssamfunnet for at vi skal ha noe å styre virkemidlene og omstillingspolitikken etter i årene som kommer. Scenarioanalyser slik som beskrevet under vårt svar på punkt 1 a er gode verktøy for å starte debatten om samfunnsvisjonen. Det vil belyse hvilke veivalg som er avgjørende for å oppnå de ulike scenarioene. Disse scenarioene eller visjonene bør se helhetlig på bærekraftig omstilling og ikke begrense seg til klimautslipp alene, ettersom vi kan risikere å gjøre valg som kutter utslipp, men til eksempel forsterker naturkrisen (f eks førstegenerasjonsbiodrivstoff). Ved å ta i bruk et forbruksbasert klimaregnskap (beskrevet under punkt 1b) som et supplement til det territorielle klimaregnskapet, er det enklere å ta hensyn til denne typen problemstillinger. Dette skyldes at det forbruksbaserte perspektivet inkluderer utslipp som skjer i utlandet under produksjon og transport, og fordi det er stor grad av overlapp mellom forbruksbaserte utslipp og ressursforbruk. Sektorvise		
-------------------------	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Framtiden i våre hender	<p>1 tonn per person i 2050.</p> <p>For å sikre troverdighet i klimapolitikken er det først og fremst viktig at myndighetene tydelig kommuniserer at denne omstillingsprosessen krever noe av oss alle. Det er mye å lære av covid-pandemien på dette området, med tanke på effektene av tydelig lederskap, kommunikasjon om utviklingen, og god veiledning om hvordan den enkelte kan bidra. Omstillingsprosessen vi skal inn i er mer</p>	omstillingsplaner bør derfor utvikles i et forbruksbasert perspektiv, men suppleres med det territorielle perspektivet for å omfatte eksportnæringer.		
-------------------------	---	---	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Framtiden i våre hender	kompleks, men nettopp derfor er det mer avgjørende at aktører på alle nivåer involveres i omstillingsprosessen. Det vil si alt fra politikere, til næringsliv til husholdningene. En involvering kan utløse handling og synliggjøre nye endringspotensialer, mens manglende involvering kan føre til motstand mot endring ala bompeng opprøret eller apati.			
-------------------------	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Energi Norge	Det blir viktig å koble klima- og næringspolitikk. Det er handlingens tiår nå, og i et 2050-perspektiv er det viktig å også kutte i 2030-perspektiv. Det er i de neste 10 årene vi har et lite vindu til å kutte utslipp i stor skala, og hva vi får til vil påvirke hvilken fremtid vi får. Verden nærmer seg raskere 1,5 graders oppvarming enn tidligere analyser har tilsagt, og klimaendringene er allerede her i større skala enn forventet. Netto null er varslet å	Vi mener nøkkelementer er rettferdig omstilling. Det blir viktig å identifisere muligheter der klimapolitikk også innebærer næringsutvikling. Det er et sårt behov for en helhetlig strategi, samtidig som tiden begynner å løpe fra oss. Det er bred enighet om at det norske samfunnet må elektrifiseres dersom vi skal klare å utvikle ny grønn industri og nå våre klimamål. Men det mangler en helhetlig			
--------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Energi Norge	<p>bli flere tiår forsinket. Selv om utvalget har veivalg mot 2050 som mandat, så kan vi ikke legge nok vekt på at handling nå er en forutsetning for å komme mot riktig bane mot 1,5 graders målet.</p> <p>1,5 graders-målet i Parisavtalen må ligge til grunn. Etter Parisavtalen skal utslippsmålene reflektere landets «høyest mulige ambisjon», og klimamålene skal oppdateres hvert femte år. Utvalget bør derfor i</p>	<p>tilnærming til disse komplekse problemstillingene. Mange store beslutninger må koordineres på tvers av sektorer i det offentlig og i det private. Derfor har Energi Norge lenge ment at Norge trenger en elektrifiserings- eller omstillingsstrategi. Vi er derfor veldig glade for at Klimautvalget 2050 skal se nærmere på en helhetlig plan for å nå klimamålene. Energi Norge mener at det er viktig at det først tas tak i hvordan Norge skal nå sine mål i 2030. Det er</p>			
--------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Energi Norge	sitt arbeid ta høyde for endringer i eksisterende målsettinger. For eksempel er målet for ikke-kvotepiktig sektor i klimameldingen allerede utdatert, da klimaavtalen med EU baseres på EUs gamle klimamål for 2030. I tillegg er både netto null i 2050 samt 55 % kutt nevnt i omtalen av klimapolitikk i Hurdalsplattformen. Endringer skjer raskt, og det er behov for planer som kan tilpasses endringer f.eks. i politisk	<p>nå vi har handlingsrom.</p> <p>Vi mener at en nasjonal elektrifiserings-/omstillingsstrategi må belyse følgende, og vår anbefaling er at utvalget fokuserer særlig på:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan sikres rask og rettferdig innfasing av nullutslippsløsninger på en måte som gjør omstilling attraktivt for forbrukerne, aktiverer kunder og sikrer kontinuerlig sosial aksept? • Hvordan sikres tilstrekkelig, lønnsom 			
--------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Energi Norge	<p>virkelighet.</p> <p>Strømnettutvalget leverte sin sluttleveranse på forsommeren 2022. Siden elektrifisering er det viktigste klimatiltaket er det avgjørende at klimapolitikk og nettutvikling sees i sammenheng. En viktig suksessfaktor er at klimautvalget og strømnettutvalgets anbefalinger korresponderer – en anbefaling fra klimautvalget om utslippskutt i en</p>	<p>kraftproduksjon, samt gjenbruk av energi gjennom sektorkobling og bruk av overskuddsvarme?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan sikres energiinfrastruktur til nye behov raskt nok og på en mest mulig kostnadseffektiv måte? • Hvordan kan Norge skape ny og i hovedsak eksportrettet næringsvirksomhet knyttet til produksjon, transport og forbruk av elektrisitet, hydrogen og ammoniakk? 			
--------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Energi Norge	bestemt sektor eller geografi må gjøres basert på kunnskap om at det er nettmessig mulig.	Energi Norge har konkrete forslag på hvordan flere av disse problemstillingen kan løses, men det er viktig at elektrifiseringsstrategien er bredt forankret. Vi presenterte i Fornybarbarometeret høsten 2021 noen av de løsningene som vi mener bør være en del av en nasjonal elektrifiseringsstrategi. Fornybarometeret.no oppdateres to ganger i året, og neste gang i mars 2023. Energi Norge har i			
--------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Energi Norge		<p>Fornybarometeret regnet ut at Norges fornybarandel er 52,1 % i 2021. For å nå 2030 målene må vi komme oss opp på rundt 80 %. Dette er helt sentralt. Vi anbefaler at utvalget legger stor vekt på å foreslå konkrete effektive tiltak og virkemidler som kan få Norge fra 52,1 til 80 % på 7 år.</p> <p>Se for øvrig Energi Norges anbefalinger til den nye regjeringen om utarbeidelsen av en helhetlig strategi for elektrifisering som blant</p>			
--------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Energi Norge		<p>annet bidrar til oppnåelse av norske klimamål her: https://www.energinorge.no/publikasjoner/rapport/2021/fornybarometert-host-2021/energinorges-rad-til-en-ny-regjering/</p> <p>Klimapolitikken må fremme helhetlig omstilling, ikke begrenses til enkelttiltak. Ambisjonene må følges opp med kraftfulle tiltak og virkemidler. Dette er den eneste måten å innfri klimamålene for 2030 og mer langsiktig.</p>			
--------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Energi Norge		Tiltakene må bygge opp under det næringslivet vi har, og gi insentiver til omstilling, ikke avvikling. Det er behov for en strategisk satsing på sektorer hvor Norge har fortrinn og har løsninger på klimaproblemet.			
--------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

WG4	<p>2A) Utslippskutt burde fordeles med et karbonbudsjett for hver sektor.</p> <p>Hvis vi skal satse på karbonlagring i f.eks. Nordsjøen bør man ha en klar forestilling om hvor det skal være opptak og hvordan dette skal sørge for å nå målene i Parisavtalen.</p> <p>Vi burde også ha egne mål for norske utslipp i andre deler av verden. Dette gjelder ikke minst mål for utslippene fra olje, gass og kull som er brent innenlands og utenlands.</p>				
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	<p>Norges klimamål for 2050, og for mellomliggende år, bør samordnes med EU, og være en del av byrdefordelingen innenfor EUs klimarammeverk. Eventuelle supplerende mål må utarbeides i tett samarbeid med berørte næringer.</p>		2E) Det viktigste Norge kan gjøre, uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg, er å sikre utbygging av nok og tilgjengelig fornybar energiproduksjon både til klimaomstilling og industrielle satsinger i Norge, og til utveksling av balansekraft med våre europeiske naboer. Selv om Norge har et tilnærmet utslippsfritt kraftsystem, er fortsatt over halvparten av energiforbruket vårt fra fossile kilder. For å nå klimamålene og bli et lavutslippssamfunn må all energibruken i Norge bli utslippsfri, enten gjennom elektrifisering, biobaserte løsninger eller med CO ₂ -fangst og lagring. Norge har også mye å hente på energieffektivisering og smartere energibruk, både i bygninger og i industrien.		

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Viken fylkeskommune	Helhetstankegangen må vektlegges sterkere. Utredningen peker både på behovet for helhetlig tenking, og andre ganger vektlegges behovet for sektoroppfølging. Begge deler er nødvendige. Veien til et lavutslippssamfunn og arbeidet med å oppnå FNs 17 bærekraftsmål er to sider av samme sak. Premissene for FNs bærekraftsmål om en helhetstankegang som en motsats til tradisjonell sektortilnærming må/bør vektlegges mye	Det er spesielt to store systemiske endringer som vi vil fremheve: 1. sirkulær økonomi og 2. overgangen til et energisystem basert på fossilfrie energikilder. 1. Fra et lineært til et sirkulært økonomisk system: Essensen i sirkulær økonomi handler om å redusere avfallsstrømmene ved ombruk, å beholde ressursene lengst mulig i kretsløpet. Dette vil lette presset på arealer og jomfruelige ressurser ved at vi gjenbruker og gjenvinner mer. Produksjon av varer og	En klimapolitikk som sikrer minst mulige utslipp av sirkulært (f.eks. i skog) og semifossilt karbon (i myr) vil samtidig bidra til bevaring av naturmiljøer, dvs. naturtyper og arter. Dette vil igjen redusere faren for tap av biologisk mangfold, og det vil bidra til å gi befolkningen bedre tilgang til varierte naturopplevelser som igjen gir positivt utslag for folkehelsen. Fortsatt bruk, ombruk og rehabilitering av eksisterende bygningsmasse fremfor riving og nybygg kan bidra	2D) Samarbeid og eierskap er viktig for å skape muligheter for omstilling og vilje til omstilling. Alle samfunnssektorer og grupper må med. Partnerskap mellom offentlig, privat og akademia bør løftes frem og medvirkningsprosessene i planarbeidet kan styrkes og utnyttes i større grad for å skape eierskap og større vilje til omstillingen. Større involvering av lokalsamfunn kan bidra til større omstillingsvilje og -evne hos enkeltpersoner. Frivilligheten er unik i Norge sammenlignet med andre land og har fått lite fokus i denne rapporten. Mobilisering av nærmiljøer og frivillige organisasjoner kan bidra til større eierskap og vilje til omstillingen i befolkningen. Videre er skolen og arbeidslivet arenaer der det kan tilrettelegges for meningsutvekslinger, og verdi- og holdningsbasert arbeid. På skolen kan elever utdannes, utover å ta i bruk ny teknologi som utvalget legger vekt på.	
---------------------	---	---	---	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Viken fylkeskommune	sterkere i arbeidet. Perspektivene på «helhet» i praksis risikerer å utvannes, fordi sektorvis tenking og handling er så institusjonalisert. Uten å ta det paradigmeskiftet som er nødvending over til helhetlig tilnærming vil utviklingen fortsette som til nå, og med de manglende resultatene som konsekvens. Premissene for utviklingen må gå fra lineært til sirkulært. Dette dilemmaet har vært omtalt i ulike sammenhenger et	avfallsforbrenning har store klimagassutslipp, en utslippsfaktor som betydelig reduseres i en sirkulær økonomi. En slik omlegging stiller krav til hele verdikjeden og tilhørende reguleringer og lover. Produkter må være holdbare og lette å gjenvinne, og det må finnes systemer eller tjenester for ombruk, reparasjon og materialgjenvinning. Virkemidler (investeringer, insentiver, støtteordninger, lovendringer m.fl.) som	til å bevare viktige kulturmiljøverdier.		
---------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Viken fylkeskommune	mangfold av ganger, uten at vi klarer å snu kursen.	stimulerer til å etablere et marked for sirkulære løsninger og produktutvikling, må komme på plass. 2. Overgang til et effektivt energisystem basert på fossilfrie energikilder: For å fase ut fossile energikilder må man enten erstatte fossile energikilder med fossilfrie eller redusere aktiviteten som skaper utslippene. For å erstatte fossile energikilder er det viktig å ha tilgang til fornybare energikilder og et utvalg av energibærere. Dette både i form av å bruke			
---------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Viken fylkeskommune		den fornybare energien vi har mer effektivt og øke produksjonen av energi fra fornybare kilder som erstatning for fossil energiproduksjon (for eksempel, sol, vann og vind), men også gjennom å tilrettelegge for bruk av fossilfri energi. For transportsektoren innebærer dette for eksempel tilrettelegging av infrastruktur som ladestasjoner og fyllestasjoner og tilgang til fossilfrie kjøretøy. For stasjonær fossilfri energi er det viktig å			
---------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Viken fylkeskommune		tilrettelegge for bruk av andre energibærere enn elektrisitet, for eksempel fossilfri fjernvarme, vann-vann varmpumper, og vedfyring i områder uten utfordringer med lokal forurensing. Det er også viktig å legge til rette for prosumpsjon av energi, for eksempel gjennom solceller, solfangere, mikrokraftverk og bergvarmpumper. I industrien er det viktig å legge til rette for gjenbruk av energi, for eksempel gjennom utnyttelse av			
---------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Viken fylkeskommune		reststrømmer fra egen produksjon (slam, bark, avlut, og lignende), eller ved at spillvarme utnyttes i annen nærliggende industri eller til fjernvarme. For å klare overgangen til et fornybart energisamfunn må høyverdige energibærere som strøm i minst mulig grad brukes til oppvarming, men heller prioriteres til industriprosesser og transport. Det norske energisystemet lider i dag under stort energisvinn, trolig på nivå med matsvinnet:			
---------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Viken fylkeskommune		dårlig isolerte boliger og kontorbygg fyrer for kråka, det fakles store mengder biogass, flere TWh med spillvarme tømmes ut i fjorder og elver, overføringsnettet for strøm har unødvendig stort tap, og forbrenningsmotorer i kjøretøy og prosesser har ofte en effektivitetsgrad på bare 30-40 %. Om ikke dette energisvinnet håndteres vil en vesentlig del av den nye fornybare energien som bygges ut gå til spille.			
---------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond	For å skape en troverdig omstillingspolitikk på tvers av perioder og år trengs det et tydelig underlag som beskriver klimatiltak for samtlige sektorer i norsk økonomi. Eksempelvis har man utredet en klimakur for ikke-kvotepiktig sektor. Tilsvarende må også legges frem for kvotepiktig sektor og landbruket. Dette må igjen brukes til å definere underindikatorer for hva slags teknologi som skal utvikles,	Klimabudsjett som en del av statsbudsjettet vil kunne bli Norges viktigste styringsverktøy for klimapolitikken fordi prioriteringer synliggjøres for alle sektorer og fordi statsbudsjettprosessen binder sammen beslutningsprosessene fra laveste til øverste del av byråkratiet. Prioriteringene som legges i statsbudsjettet vil kunne skape endret handlingsmønster og igangsetting av store prosjekter. Et klimabudsjett kombinert med god og	2C) Et viktig verktøy for å sørge for at klima og natur ivaretas i offentlige beslutninger er å sette krav til vurdering av klima- og naturhensyn, og natur- og klimarisiko, i utredningsinstruksen og tilhørende veileder. WWF mener at natur- og klimahensyn bør være et vurderingstema i alle statlige utredninger av tiltak, og at natur- og klimarisiko vurderes spesifikt der det er relevant. Utredninger av statlige tiltak som har innvirkning på naturen eller klimaet, direkte eller indirekte, inneholder ikke vurderinger av klima- og naturhensyn. Kun der et tiltak har vesentlig innvirkning på miljøet skal utredningen forelegges Klima- og miljødepartementet. Å se bort fra alle andre enn vesentlige virkninger på miljøet hindrer effektiv forebygging av negative effekter for natur og klima og gir beslutningstagere et dårligere beslutningsgrunnlag. Utredningsinstruksen mangler også en henvisning til risikovurderinger som naturrisiko og klimarisiko, noe som gjør staten og virksomheter dårlig forberedt på kommende naturendringer og omstilling, og vi risikerer dermed feilslåtte investeringer eller tiltak. Til støtte for vårt forslag vises det til Klimarisikoutvalget, NOU 2018:17, som på side 25 anbefaler at “det utarbeides ytterligere veiledning for å sikre at klimarisiko faktisk integreres ordentlig i beslutningsgrunnlaget ved viktige offentlige investeringsbeslutninger, samt i ledelse og økonomistyring for offentlig virksomhet.” Vi viser også til Energi- og miljøkomiteens behandling av forslag om oppnevning av et naturrisikoutvalg som fremhevet at «naturrisiko» bør integreres
-----------------------	---	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond	implementeres og skaleres for å muliggjøre omstillingen. Dette må omfatte også løsninger forankret i sirkulær økonomi, og natur og biobaserte løsninger. Det må også knyttet til langsiktig kraftplanlegning, og slik sett tilrettelegge for at kraftsystemet innrettes for å løse viktige samfunnsoppdrag. Dette vil muliggjøre at man kan se på hva slags prosjekter som finansieres på statsbudsjette og hvordan de bidrar til å	presis klimarapportering og sektorvise handlingsplaner knyttet til målene som er satt vil sette retning på klimapolitikken, dersom det gjøres grundig og presist. Vi trenger en mer presis og systematisk klimapolitikk, og vi trenger vilje til å gjennomføre en politikk der tiltak som reduserer klimautslippene prioriteres og politiske beslutninger som øker klimautslippene unngås. Klimamål må derfor også overføres i andre statlige planer, som NTP	i alt arbeid av viktighet for naturmangfoldet, for å styrke arbeidet og for at konseptet kan utvikles i tråd med denne miljøutfordringens særtrekk”. Vi foreslår forskriftsendring og oppdatering av veileder med følgende endringer: 1.Under «minimumskravene til utredning» i utredningsinstruksens § 2-1 (2)skal det legges til “natur og klima”. 2.Under «omfang og grundighet» i utredningsinstruksens § 2-2 (3)legges "natur-og klimarisiko» inn som et eget tema som må vurderes. a.Til dette foreslås det at det utarbeides et eget rundskriv om natur-og klimarisiko som kan være en mal for denne risikoanalysen. Eventuelt kan en slik mal bakes inn i rundskriv for «Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser» som vist til under veileder til utredningsinstruksens pkt. 2.2.3 3.Under «foreleggelse for berørte departement» i utredningsinstruksens § 3-2 (2)skal klima- og miljødepartementet nevnes som et departement som skal forelegges utredninger ved vesentlige virkninger for miljøet (slik at dette løftes opp fra veilederen til selve instruksens).
-----------------------	---	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond	løse den helhetlige omstillingsoppgaven. Dette inngår i en tilnærming basert på klimabudsjetter og klimahandlingsplan som diskutert under i 2B og i avsnitt 10. I tillegg bør det her defineres «ikke kvantifiserbare» indikatorer for å lykkes, hvor man ikke regner direkte utslippskutt, men snarere forbedring av «omstillingsevnen», eksempelvis gjennom å tilrettelegge for kompetansebygging, digitalisering eller annet.	og lignende. Det bør derfor innføres et klimabudsjett for å tallfeste hvordan statsbudsjettet totalt sett påvirker klimautslippene, ved å måle utslippskonsekvensen av alle kapitler og poster. Hvert sektordepartement må også tildeles et utslippsbudsjett i tråd med klimamålene. Ut fra dette lages sektorvise handlingsbaner som viser hvordan utslippsmålene skal nås. Utrekningene av	
-----------------------	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond		<p>klimaeffekten skal være et verktøy for å sørge for at statsbudsjettets disponeringer bidrar til å nå politisk vedtatte klimamål, og gjensidig danne føringer for budsjetteringer og omdisponeringer slik at Norge når klimamålene vi har satt oss.</p> <p>Budsjettpostene må sorteres i grupper med kortsiktige, langsiktige og både kort- og langsiktige utslippseffekter. Det må sikres åpenhet om tallmaterialet og metode ved å offentliggjøre</p>	
-----------------------	--	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond		beregningsgrunnlaget for klimavurderingen av ulike tiltak og virkemidler. Klimaloven oppdateres i tråd med et nytt klimamål som justeres til 55% i 2030 i forhold til 1990, der utslippskuttene skal tas nasjonalt. Det innføres et klimabudsjett for å tallfeste hvordan statsbudsjettet totalt sett påvirker klimautslippene, ved å måle utslippskonsekvensen av alle kapitler og poster. Hvert sektordepartement			
-----------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond		<p>tildeles et utslippsbudsjett for utslipp som faller under deres sektor, som er i tråd med klimamålene, og ut fra dette lages sektorvise handlingsbaner som viser hvordan utslippsmålene skal nås. Videre er det behov for en helhetlig plan for bruk av havområdene våre og hvilke næringer og hvilke teknologier som prioriteres. Det er derfor behov for marine arealplaner som en del av de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder. I</p>	
-----------------------	--	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond		utformingen av disse arealplanene bør klimabudsjett brukes som et verktøy for å vurdere hvilke aktiviteter som skal tillates hvor, for eksempel havvind- eller petroleumaktivitet, tråling eller linefiske, skipstrafikk eller havbruk.			
-----------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

Norsk Gjenvinning	<p>2E) Forsyningssikkerhet av råvarer er fundamentalt i en tid med geopolitisk usikkerhet. Vi må sikre begrenset geografisk nedslagsfelt for fullstendige verdikjeder innenfor EUs grenser og finne gode nedstrøms løsninger så vi sikrer råvarer i et langtidsperspektiv.</p> <p>Vi lever i en verden med økende råvarepriser, knapphet på flere kritiske råvarer og et økende fokus på lokalt marked for bærekraftige råvarer. Sirkulære verdikjeder vil derfor ha en sentral rolle i å redusere de negative klimapåvirkningene, samt sikre ressursene Norge og våre naboland trenger til vår produksjon. Myndighetene må i så måte være sitt ansvar bevisst. Det trengs reguleringer om innblanding av resirkulert avfall, i nye produkter, som et virkemiddel til å øke andelen sirkulære kretsløp.</p>
--------------------------	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Norsk Friluftsliv	<p>2B) I dag lages det utallige handlingsplaner og stortingsmeldinger, fra ulike departementer og direktoratet, som svarer på klima- og naturutfordringene innenfor hvert sitt fag- og ansvarsområde. Denne silo-organiseringen av myndighetsutøvelse vanskeliggjør helhetlige avveininger mellom motstridende politiske mål og prioriteringer. Skal man få til sektorvise omstillingsplaner som ivaretar helheten er det behov for en mer helhetlig klima- og miljøpolitikk, integrert i den overordnede politikken, slik at man sikrer positive samspillseffekter mellom klimatilpassing, klimagassreduksjon, bevaring av biologisk mangfold og naturbaserte løsninger. I dag mangler vi en god balanse mellom ulike samfunns hensyn, som politikken har som sin fremste oppgave å skape.</p> <p>Forestillingen om at fornybar energi kan bidra til å løse klimakrisen ene og alene har bidratt til at politikken for å utvikle denne energiformen videre dominerer over hensynet til å ivareta naturmangfold og klimatilpassing. Denne prioriteringen er også et resultat av strukturelle forhold: de departementene som styrer energipolitikken og politikk for reduksjon av klimagassutslepp har en posisjon og makt innover i regjeringen som er vesentlig større enn departementet som har ansvar for klimatilpassing og naturmangfold.</p> <p>Norsk Friluftsliv mener det er viktig at Klimautvalgets utredning synliggjør hvordan man skal sikre et tettere samarbeid og samhandling på tvers av departement og sektorer, slik at eierskap og legitimitet sikrer at politiske beslutninger ser omstilling, klimatilpassing, naturmangfold, arealforvaltning, spare- og energieffektiviseringstiltak og behovet for ny energiproduksjon i sammenheng.</p> <p>Klimautvalget bør også koble ulike veivalg for veien til et lavutslippssamfunn med bærekraftsmålene på en måte som gjøre utredningen relevant og overførbar til regional og kommunal planlegging etter bærekraftsmålene. Alle de 17 bærekraftsmålene er viktig for å oppnå en bærekraftig utvikling og for at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050. Likevel er mål nummer 6 Rent vann, 13 Klima, 14 Livet i havet og 15 Livet på land helt grunnleggende for samfunnets eksistens. Og mål nummer 17 samarbeid er avgjørende for at disse grunnleggende bærekraftsmålene implementeres i felles målsetninger og samhandling på tvers av departement og sektorer. Uten en</p>
-------------------	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Norsk Friluftsliv	<p>velfungerende natur som kan levere naturgoder eller økosystemtjenester, har vi ingen muligheter til å oppnå en bærekraftig utvikling, de andre bærekraftsmålene, eller til å nå målet om et lavutslippssamfunn i 2050. Figuren til Stockholm Resilience Center framstiller dette på en svært illustrativ måte, der naturgrunnet danner selve fundamentet for en bærekraftig utvikling . En slik forståelse av bærekraftsmålene fordrer en økosystembasert forvaltning, med en felles erkjennelse av at bruk og forvaltning av naturen må følge naturens egne tålegrenser. Denne forståelsen av bærekraftsmålene må ligge til grunn for en helhetlig strategi for omstilling.</p>
-------------------	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

UiO:Energi		<p>Denne delen kunne med fordel hatt tittelen: Fra omstilling til samfunnsendring, fordi det trengs en fundamental endring av samfunnsstrukturer fremfor en overfladisk «quick fix».</p> <p>Slik teksten står, legges det vekt på å jobbe på tvers av enkelttiltak og enkeltsektorer. Det er et godt poeng at man må se utover det som vanligvis defineres som klimapolitikk – til at klima og miljø/naturaspektene ved all aktivitet får</p>	<p>Det er flere viktige problemstillinger knyttet til sosiale aspekter ved en omstilling til et lavutslippssamfunn, som for eksempel hvordan vi kan skape nye arbeidsplasser for å erstatte de som forsvinner. Som i EU, bør det tydelig vektlegges at en grønn omstilling skal være rettferdig, og ikke bidra til å øke sosiale forskjeller.</p>	<p>Utdanningssektoren bør nevnes med hensyn til rolle i omstillingen, se fylldig kommentar under «Annet».</p> <p>Det er også viktig å få med frivillig sektor, og spesielt miljø- og ungdomsorganisasjonene s rolle. Næringslivet og finansmarkeder og det offentlige er alle nevnt som viktige endringsaktører, men altså ikke frivillig sektor og organisasjoner – det bør jobbes tett med slike for å finne frem til rettferdige og helhetlige</p>	<p>Uavhengig av verden rundt, bør det materielle forbruket til nordmenn reduseres, samtidig som man sikter mot en langt mer sirkulær økonomi. Gjennom mer effektiv ressursutnyttelse, vil vi både kunne bruke mindre energi og redusere negative klima- og miljøeffekter.</p>
------------	--	---	---	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

UiO:Energi		oppmerksomhet og blir målt (at miljøraken institusjonaliseres).		løsninger (inter- og intra-generasjoner).	
------------	--	---	--	---	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>Det må være et samsvar mellom klimapolitiske mål og institusjonene som skal sørge for måloppnåelse. Med institusjonalisering menes hvordan ulike forhold er «satt i system». Dette betyr for eksempel hvordan ansvar og roller er fordelt (organisering), budsjettprosesser er organisert, hvilke finansieringsordninger som finnes, og hvilke kompetanseutviklingsprogram som finnes og hvordan disse er organisert. Uten systematisk institusjonalisering kan endringsprosesser lett begrenses til engasjement og debatt, uten at dette resulterer i konkrete resultater. Institusjonalisering har vært viktig for å håndtere samfunnsutfordringer. Eksempler på institusjoner som har hatt og har stor betydning for utvikling av offentlig sektor er Statoil, kommunale eiendomsselskap, energiloven, interkommunalt vannverk, næringsklyngeprogram, bymiljøavtaler, forskningsprogram, utdanningstilbud, nytt statlig veiselskap og prisutdelinger. Institusjoner er viktige for å sørge for at tema settes på dagorden, og fortsetter å ha fokus i kommunenes arbeid.</p>	<p>2C) Trøndelag fylkeskommunes Strategi for klimaomstilling bygger på KS sitt arbeid med klima og energiplaner, som har framstilt rapporten Kortreist kvalitet. I norsk forvaltning og politikk har klima ofte blitt oppfattet som et miljøvernsspørsmål. Det er ikke tilstrekkelig å se klimautfordringen som et miljøproblem som kan håndteres innenfor dagens organisering.</p> <p>Omstillingen til lavutslippssamfunnet må se klimautfordringen som et gjenstridig problem. Et gjenstridig problem er kjennetegnet av at utfordringen kan virke tilsynelatende uløselig, for eksempel på grunn av motsetninger (målkonflikter), ufullstendig informasjon, og at</p>	<p>Målene i klimapolitikken må oppnås parallelt med en rekke andre samfunns mål, blant annet de som kommer til uttrykk i FNs bærekraftsmål. En helhetlig politikk for å nå lavutslippssamfunnet må systematisk</p>
-------------------------	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>problemet har flere uoversiktlige og sammenvevde underliggende årsaker. Forsøk på å løse problemet kan føre til at det blir enda mer gjenstridig, for eksempel hvis man ikke går i dybden og gjennomfører en tilstrekkelig bred analyse av utfordringene og de underliggende drivkreftene. Et gjenstridig problem har heller ikke faste oppskrifter som kan følges, verken når det gjelder løsninger, arbeidsformer eller metoder. Det vil være vanskelig å håndtere et gjenstridig problem ved å tenke på den samme måten som la grunnlag for problemet. En del av et gjenstridig problem er knyttet til våre forestillinger (mentale modeller). Dette betyr at i omstillingen til lavutslippssamfunnet vil det være avgjørende å ramme inn</p>	<p>utnytte mulighetene omstillingen gir til å styrke andre mål og avverge negative konsekvenser, for eksempel knyttet til rettferdig fordeling, bevaring av naturmangfold og bærekraftig verdiskaping. Der målkonflikte</p>
-------------------------	---	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune		<p>klimautfordringen på en hensiktsmessig måte. Dette kan gi økt oppmerksomhet på drivkreftene bak, eller årsakene til, klimautfordringene. Det foreslåtte tema fokuset for lavutslippspolitikken (bygg, transport, mat), og inndelingen i tiltak på tre ulike nivå, kan gi en hensiktsmessig ramme for omstillingsarbeidet i den enkelte kommune. Generelt kan også fokus på (legitime) behov og underliggende forutsetninger framfor virkemidler og løsninger, åpne mye mulighetsrom. Det utvikles gode, bærekraftige løsninger for innbyggerne (barnhagebygg, kollektivtransport og hvilken mat kommunale foretak etterspør og serverer) som først og fremst hever lokal livskvalitet, men som også reduserer klimagassutslipp.</p>	<p>r ikke kan unngås, må det gjøres tydelige avveininger og valg for å oppnå nødvendig aksept. For å kunne se ulike mål i sammenheng på denne måten, bør klimapolitikken utformes gjennom en helhetlig tilnærming der tiltak og virkemidler</p>
-------------------------	--	--	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune			vurderes samlet, ikke enkeltvis.
-------------------------	--	--	----------------------------------

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
---------------------	--	--	---	--	--

Miljømerking Norge/ Svanemerket	<p>2D) Omstillingen vi skal gjennom er så stor at alle må bidra. Det er det viktig å informere, inspirere og legge til rette for at det blir lett å gjøre mer klimavennlige valg, enten du er en forbruker, produsent, innkjøper eller en annen type beslutningstaker.</p> <p>Klimakrisen angår oss alle, men vi er ikke alle klimaeksperter. Derfor er det et stort behov for verktøy som gjør det enkelt å gjøre gode valg som reduserer klimabelastningen, selv om den enkelte forbrukeren eller innkjøperen kan så veldig mye om det selv.</p> <p>Svanemerket, som er det offisielle miljømerket i Norden, stiller krav til all relevant miljøbelastning, også klima. Det betyr at varer og tjenester som er sertifisert etter denne ordningen oppfyller krav som tar hensyn til klimakrisen. Ikke bare med tanke på CO2-utslipp, men også når det gjelder overgang fra fossile til fornybare energikilder og materialer, god kvalitet og økt levetid på produktene, resirkulering og reduksjon av avfallsmengder – som jo har en indirekte klimaeffekt.</p>
--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Manjana Milkoreit	<p>2A) Norway's overall climate policy goals need to be adaptive – responsive to changes in the world, including political, economic and technological changes as well as climate impacts, and responsive to changing scientific knowledge about climate change, especially regarding climate tipping points. Thinking about climate policy purely in terms of creating a low-carbon society is likely too narrow to address the challenges presented by climate change, excluding questions of adaptation, geo-engineering, loss and damage, and cultural change.</p> <p>Currently, the government's sectoral approach puts industry in the driver's seat of decarbonization with a supporting role for policy, e.g., providing funding, support for R&D and facilitating the dissemination of low-emission technologies. A low-emission society is narrowly conceived as a low-emission economy. Climate policy should take a broader perspective, considering the implications of decarbonization beyond the economy, touching on social, cultural and political life. Major questions concern the redesign of current institutions (or even the introduction of new ones) and decision processes to increase the government's capability of taking the long-term into account as well as managing the fundamental changes in environmental systems from ocean salinity to permafrost thaw and boreal forest shifts. This requires new governance capacities, such as far-sightedness, adaptiveness and managing complexity and non-linearity. There are also questions of value and behavior changes in society and major concerns of deepening or creating inequalities in the process of the green shift.</p> <p>Government's role in this process goes beyond guidance for industrial transitions. Importantly, government has a democratic responsibility to facilitate a broad, inclusive public debate about the Norwegian society's vision for 2050 – what kinds of futures are desirable beyond the technologies deployed in the economy? This committee is a first and important step in this process, but its work cannot achieve the full task of national visioning in the context of climate change. The public, collective, inclusive imagination of Norway</p>
-------------------	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Manjana Milkoreit	in 2050 should be conducted in collaboration with the scientific community and there should be accountability regarding the use of its outcomes.
-------------------	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

ForUM	<p>ForUM savner et menneskerettslig perspektiv i Klimautvalgets rapport. Vi anbefaler at Klimautvalget legger til Norges Institusjon for Menneskerettigheters (NIM) rapport som en del av saksgrunlaget for utvalgets arbeid.</p> <p>Vi konstaterer at klimaendringene allerede krenker mange menneskers grunnleggende rettigheter, og fremover truer selve muligheten til å ivareta menneskerettighetene. Det handler om retten til vann, mat, bolig, helse, arbeid, utvikling, et sunt miljø, kultur, selvbestemmelse, og i siste instans til å være fri for diskriminering og grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling, samt retten til liv. Klimaendringene berører befolkningen ulikt og forsterker ulike maktforhold basert på økonomi, sosial gruppe og kjønn, og de øker sårbarheten til utsatte grupper som flyktninger, funksjonshemmede og urfolk.</p> <p>Det menneskerettslige perspektivet må være en del av analysen og følgelig også en vesentlig faktor når klimapolitikken utformes frem mot 2050. I utformingen av klimapolitikken – både for å avverge en oppvarming over 1,5 grader og for å tilpasse samfunnet til klimaendringer – må menneskerettighetene ivaretas.</p> <p>ForUM mener det er i strid med menneskerettighetene å unnlate å ta ambisiøse skritt for å håndtere klimaendringene. Fossil energi er uforenelig med beskyttelse av menneskerettighetene. Det påhviler Norge som en rik oljenasjon å gå foran i fossil utfasing både hjemme og ute.</p>	2C) ForUM mener at Norge må forplikte seg til utfasing av produksjon og forbruk av olje og gass, på en slik måte at fossil-utfasingen og opptrappingen av fornybar energiproduksjon ikke kommer i konflikt med menneskerettigheter som retten til eiendom, arbeid eller kulturutøvelse. Investeringer i fornybare og energisparende løsninger må økes. Venter vi for lenge, vil andre, og enda mer	2E) Flere overdimensjonerte prosjekter i samferdselssektoren må stanses. Det foregår nå en ny gjennomgang av behovet for, og nytten av økt transportkapasitet, hastighet, effekten på klima og natur, og utredning av alternative løsninger for å dekke transportbehovet. <p>Slike utredninger må omfatte en kritisk vurdering av transportbehovet ved ulike utviklingsbaner av samfunnet. Nedskalering av veiprosjekter kan spare</p>
-------	---	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

ForUM	<p>Det må derfor være et mål at Norge halverer utslipp av klimagasser før 2030 og når nullutslipp i 2030 eller så raskt som mulig etter det, det vil si godt før 2050. Subsidier av fossil energi må stanses umiddelbart. Det må også innføres forbud mot investeringer i ny fossil letevirkosomhet og stans i finansiering av fossil energiutvikling i andre land.</p> <p>Politiske myndigheter må innføre reguleringer som sikrer at næringslivet kutter utslipp iht. Paris-målene. Den nye åpenhetsloven skal sikre at norske selskaper gjør sin del for at menneskerettighetene respekteres. Siden klimagassutslipp påvirker muligheten til å ivareta menneskerettighetene, må loven innebære et krav om at selskaper utfører aktsomhetsvurderinger på klimaområdet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • I alle sektorer må det innføres krav om konsekvensutredning av klimaeffekten av all virksomhet. All omstilling må skje i konsultasjon med berørte parter og grupper, og berørte må ha tilgang til erstatning av tap og skade. 	<p>grunnleggende menneskerettigheter, som retten til et hjem, helse og liv være truet. Avverging av oppvarming til mer enn 1,5 grader er nødvendig for å unngå at klimaendringene i seg selv tar liv, ødelegger hjem og helse. Det vil også avverge mer omfattende menneskerettslige inngrep i fremtiden som kan bli nødvendig fordi fortsatt oppvarming vil få svært dramatiske konsekvenser.</p>	<p>både store økonomiske ressurser, natur/landskap og gi lavere utslipp av klimagasser og forurensning samt energibruk. El-ferger vil være en mer fleksibel løsning enn investeringstunge broer og tunneller med tanke på endringer i transportbehov, transportmåter og regional fordeling.</p> <p>En TWh spart energi er bedre enn 1 TWh produsert (fornybar) energi. Klimagevinsten ved å spare er større og virkningene på naturmangfold og ressursbruk mye mindre.</p>
-------	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

ForUM		<p>Klimatiltak må ta særskilt hensyn til urfolk og sårbare gruppers rettigheter. ForUM anerkjenner at en rask omstilling fra fossilt til fornybart er mer politisk krevende enn noen tidligere snuoperasjon. Det grønne skiftet må likevel ikke bidra til å forsterke ulikhet og diskriminering.</p>	<p>Potensialet av, og fordelene ved energieffektivisering er sterk underestimert, ikke minst i Norge. IEA+ IPCC understreker at omfattende energieffektivisering er nødvendig for å begrense behovet for mer energi og dermed unngå kontroversielle, kostbare og natur- og klimaødeleggende energiformer og -prosjekter.</p> <p>Energieffektivisering bør omfatte ikke bare tekniske tiltak som isolasjon, varmepumper og bedre</p>
-------	--	--	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

ForUM			hvitvarer osv. men også måten å organisere samfunnet på. Effektiviseringen må bidra til å dekke folks behov med mindre ressurser. F.eks. vil 2/3 felts veier med 90 km istedenfor firefeltsmotorveier med 110 km ha et mye lavere energiforbruk både til anlegg, vedlikehold og drift samt bruk. Dette gjelder ikke minst når en tar med trafikkveksten som kommer i kjølvannet av utbyggingen. En mer kompakt by- og tettstedsutvikling er vesentlig for å redusere energibehovet. Her må
-------	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

ForUM			man imidlertid passe på at det ikke bygges så kompakt at folk må reise bort for å dekke behov for rekreasjon etc. Mindre boligstørrelse, utnyttelse av overskuddsvarme fra industri og andre store bygg til oppvarming av badeanlegg, boliger og varmtvann, er også vesentlige tiltak. For å få dette til trenger en insentiver, ikke bare til tekniske løsninger, men også til planlegging og gjennomføring av organisatoriske tiltak. Redusert tap og spill av mat er et annet eksempel som sparer penger,
-------	--	--	--

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

ForUM			<p>naturressurser og kutter klimagassutslipp, forurensning og naturinngrep, både i jordbruket og oppstrøms og nedstrøms. For redusert tap og spill av mat er det viktig å få på plass en matkastelov.</p>
-------	--	--	---

Organisasjon	2A) Hvordan bør målene for norsk klimapolitikk utformes for 2050 og for mellomliggende år – både på overordnet nivå og delmål, for eksempel for enkeltsektorer – for å sikre både helhetlig omstilling og troverdighet i gjennomføring av politikken?	2B) Hva er de viktigste elementene i en helhetlig strategi for omstilling, og hvordan bør arbeidet med sektorvise omstillingsplaner videreutvikles, slik at hensyn til helheten blir bedre ivaretatt enn i dag?	2C) På hvilke måter kan klimapolitikken understøtte andre samfunns mål, og hvordan bør politikken organiseres for å sikre at andre mål støtter opp under omstillingen til et lavutslippssamfunn?	2D) Hvilke roller bør ulike grupper – enkeltpersoner, bedrifter, lokalsamfunn, myndigheter, partene i arbeidslivet og det sivile samfunnet – spille i omstillingen, og hvordan kan klimapolitikken fremme omstillingsviljen slik at alle aktører bidrar på sine	2E) Hvilke eksempler finnes på endringer vi kan gjøre som vil være fornuftige uavhengig av hvordan verden rundt oss utvikler seg?
--------------	---	---	--	---	---

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Fotavtrykk

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Poppy Kalesi	Ja. Den bør suppleres med internasjonalt samarbeid, forskning - og innovasjon og teknologiutvikling innen måling og overvåking av utslipp samt dialog med produsenter.	3B) Jeg mener at det kan være mer effektivt hvis Norge fortsetter i retning av felles målsetting med andre land som produserer olje og gass og en mer forpliktende samarbeid med både forbrukere og investorer.	3D) Vi har veldig lite kunnskap og erfaring men hvordan vi kan best ivareta felles ansvar men et mål om å kutte utslipp fra forbruk, gjerne i samarbeid med EU, kan ha et viktig effekt globalt. Den bør suppleres med et forsknings og innovasjons program som drar nytte av EUs CO2 og CH4 observatory og bedre investering i humaniora, for å bedre forstå hvilke insentiver kan bidra til atferdsendring.	Nei, ikke ennå men både satellitt teknologi og globale målinger av CO2 og CH4 utvikler seg veldig rask. Verden skal ha nok kunnskap for å kunne innføre effektiv politikk innen 2025 og EUs CO2 og CH4 observatory kan være et viktig verktøy. Sverige vil sette seg et nasjonal mål og det har være pådriver for en viktig innovasjonsprogram i Naturvårsverket. Kanskje Miljødirektoratet og SSB kan bli med?
Eivind Hoff-Elimari		3D) EUs CBAM-forslag er en god start, men generelt vil det være en fordel å legge avgifter og andre krav på sluttforbruk framfor produksjon der det er mulig. Slike avgifter bør antakelig med fordel ikke baseres først og fremst på et		Ja - men det er store forskjeller mellom produkter, så det er viktig

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

		<p>klimagassregnskap, men ta innover seg et bredere ressurs- og avfallsperspektiv. Forslag om f.eks. fast avgift på klesplagg (uavhengig av opprinnelse) er et eksempel på det.</p>		<p>å ikke begrense politikkforslag til et rent klimaperspektiv, jf. forrige svar.</p>
Thomas Cottis	3A) Absolutt. Vi må være ærlige. Dette betyr at vi også må ta ansvar for den olje og gass som vi har produsert og tjent penger på.			<p>Det bør vi ha</p>

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Klimavenner for Kjernekraft	<p>FNs bærekraftsmål nr. 7: "Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle".</p> <p>Det er i utgangspunktet bare en type energi som kan dekke alle disse målene og som ikke er fossil: Kjernekraft. Det er den mest pålitelige, mest bærekraftige og rikelig nok til å sørge for at tilstrekkelig energi, primært i form av elektrisitet, men også prosessvarme, til at vi kan ha en</p>	3B) Analogt med over, utslipp av klimagasser skjer ikke før evt. ved forbrenning og skal regnes hos importør. Dette tar høyde for at f.eks. karbonfangst kan benyttes av importør slik at utslipp kan redusere eller eliminere det en forbrenning kan skape utslipp.	3D) Med en offensiv politikk på kjernekraft, både utvikling og finansiering, kan Norge bidra til rask avvikling av bruk av fossile kilder for energi. Kjernekraft har rekorden for raskest utbygging av grønn strøm.
-----------------------------	---	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Klimavenner for Kjernekraft	<p>overkommelig pris også når det ikke blåser eller der solen ikke skinner stole deler av året.</p> <p>Norge har stabil geografi og stabilt politisk styre. Derfor er Norge perfekt for lokalisering av kjernekraft og utvikling av sivil kjernekraft for bruk av andre land.</p> <p>Norge kan også bidra med finansiering av utenlandsk kjernekraft slik at land slipper å bygge ut kullkraft. SMRer (små modulære</p>		
------------------------------------	---	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Klimavenner for Kjernekraft	<p>reaktorer) er aktuelt. Norge kan se på det som en langsiktig investering ettersom disse kraftverkene varer i 60-80 år.</p> <p>Ettersom klimagassutslipp ikke er lokale og fordi ulike land har ulike måter å beregne utslippene på og fordi noen land underrapporterer sine utslipp [5], vil det være rimelig at import av klimagassavtrykk også følger import av varer. Dette må selvfølgelig</p>		
------------------------------------	---	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Klimavenner for Kjernekraft	settes i et system med eksport.		
-----------------------------	---------------------------------	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Greenpeace Norge	<p>Ja. Fordi det gjeldende regelverket i FN-systemet er mangelfullt og i stor grad preget av globale maktsjevheter, trengs det en helhetlig tilnærming til utslippskutt. Det betyr å ta ansvar for alle utslipp vi er ansvarlige for.</p> <p>Her er det også relevant å se på hvilken teknologi vi deler med omverdenen (altså om vi deler fossil eller fornybar energi) og statlig eide selskaper i utlandet.</p>	Ja. Av samme grunn som nevnt over bør Norge ta sikte på å redusere de totale utslippene fra petroleumsressursene i tråd med klimamålene.			
------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
Greenpeace Norge					

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Finans Norge	<p>3B) Det er viktig at Norge har en god måling av indirekte utslipp (scope 3) fra eksport av varer og tjenester, spesielt innenfor store eksportnæringer. Måling og rapportering er avgjørende for at relevante næringer kan jobbe målrettet med omstillingsaktiviteter innenfor sine områder. Samtidig bør prinsipper om «forurenser betaler» ligge til grunn i klimapolitikken og vurderingen av utslippene. Etterspørselen etter for eksempel olje og gass vil reduseres i takt med omstillingen, noe som vil redusere utslippene fra denne eksporten. Selve utslippene bør dekkes av kvotesystem, CO2-avgift eller lignende virkemidler der utslippene faktisk skjer.</p>
---------------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>3A) Handel og forbruk er en betydelig driver for klimagassutslipp. Med økt globalisering, frihandel og et internasjonalt vare- og tjenestebytte er det etter vår vurdering helt nødvendig at Norge og andre land også ser hen til sine indirekte, forbruksbaserte utslipp og inkluderer dette som en del av sin klimapolitikk.</p> <p>Klimaetaten mener Norge bør sette et mål for reduksjon av indirekte utslipp. Dette kan også gjøre klimapolitikken mer tilgjengelig og relevant for private husholdninger og den delen av næringslivet med klimafotavtrykk først og fremst knyttet til indirekte utslipp. Ifølge klimapanelet er det et betydelig potensial for å redusere klimagassutslipp på dette området innen 2050. Dette omfatter både endret bruk av infrastruktur, ny bruk av teknologi, kulturelle endringer og atferdsendringer.</p> <p>Det fremgår av OECDs vurdering av Norges miljøprestasjoner (2022) at Norge har en betydelig</p>	<p>3D) Reduksjon av Norges forbruksbaserte utslipp krever grunnleggende systemendringer med hensyn til marked og forretningsmodeller, samtidig som man utvikler kunnskap og kommunikasjon omkring redusert og bærekraftig forbruk og effekten dette har for blant annet klimagassutslipp.</p> <p>Tiltak som kan endre forbruksmønstre i retning av et redusert og mer bærekraftig forbruk krever god kommunikasjon for adferdsendring og økt bevissthet om klimafotavtrykk fra forbruk. Det kan i dag være svært krevende å ta informerte valg med hensyn til bærekraftige produkter. Dette krever blant annet bedre rammer for hvilke produkter som plasseres på markedet, og forskning og utvikling som gjør det enklere å ta informerte klima- og miljøvennlige valg, både for næringsliv og private husholdninger.</p> <p>Klimaetaten vil fremheve virkemidler som stimulerer markedsutviklingen og sirkulære verdikjeder og</p>	<p>Et argument mot fastsetting av mål for indirekte utslipp kan være at det per i dag er vanskelig å tallfeste og måle utviklingen mot et konkret og tallfestet reduksjonsmål. Dette bør imidlertid ikke være et argument for å utsette handling for reduksjon av indirekte forbruksbaserte utslipp. Det foreligger kunnskap om tiltak som kan dra utviklingen i riktig retning. FNs klimapanel nevner tiltak innen mat, industri, transport, bygninger og mobilitet. Klimapanelet trekker også</p>
----------------------------------	--	---	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>vei å gå når det gjelder bærekraftige forbruksmønstre. Ifølge samme rapport står også Norge overfor store utfordringer for å oppnå en sirkulær økonomi. Norge har ikke lyktes med å frakoble økonomisk vekst og avfallsgenerering. Norge er blant landene med høyest materielt forbruk, og kun en liten del av produktene sirkulæres tilbake i økonomien. Norsk økonomi har altså et stort potensiale for å bli mer sirkulær, noe som også vil bidra til økt konkurransekraft i næringslivet.</p> <p>Oslo kommune har per i dag et mål for indirekte utslipp som ikke er tallfestet: Oslos bidrag til klimagassutslipp utenfor kommunen skal være betydelig lavere i 2030 enn i 2020. Oslo har også vedtatt en strategi for redusert og bærekraftig forbruk. Kommunen arbeider med å finne gode indikatorer som kan måle hvorvidt forbruksutviklingen og utviklingen for indirekte</p>	<p>forretningsmodeller. I denne sammenhengen er regulatoriske virkemidler som krav til økodesign, produkters varighet, utvidet produsentansvar og bruk av innkjøpsmakt gjennom krav i anskaffelser sentralt. Staten har et stort potensiale for å bruke innkjøpsmakten mer aktivt for å fremme bærekraftige produkter.</p> <p>Klimaetaten vil også fremheve EUs handlingsplan for sirkulærøkonomi og det foreslåtte rammeverket for bærekraftige produkter som skal stimulere til mer sirkulære forretningsmodeller gjennom bl.a varige produkter, og tilrettelegging for ombruk og reparasjon. Norge bør prioritere oppfølging av dette arbeidet høyt og arbeide for rask implementering etter hvert som rettsaktene vedtas.</p>	<p>frem økt andel av mer bærekraftige produkter som varer lenger og lettere kan repareres, mer klimavennlig infrastruktur for produksjon, resirkulering og ombruk av ulike produkter, og klimakrav i anskaffelser som øker andel klimavennlige produkter og tjenester.</p> <p>EUs handlingsplan for sirkulærøkonomi representerer etter vår vurdering et godt utgangspunkt for videre arbeid på området, som også er fulgt opp gjennom</p>
----------------------------------	---	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	klimagassutslipp går i riktig retning både for kommunens eget forbruk, næringsliv og private husholdninger.		konkrete forslag til regelverksendringer i EU. Handlingsplanen angir sju nøkkelverdikjeder, herunder elektronikk, batterier og kjøretøy, emballasje, plast, tekstiler, byggevarer og mat, i tillegg til tiltak for å redusere avfall. EU foreslår endringer i rammebetingelser for hele livsløpet til produkter innenfor de sentrale verdikjedene. Norge bør prioritere oppfølging av dette rammeverket. Kunnskapsgrunnlaget må samtidig videreutvikles.
---------------------------	---	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune			<p>Oslos erfaring er at vi i dag ikke har tilstrekkelig kunnskap til å utvikle et kvantifisert utslippsmål for kommunens samlede forbruksbaserte utslipp. Det er likevel etter vår vurdering fullt mulig å starte med overordnede målsetninger, tiltak og virkemidler som kan ta oss i riktig retning, samt indikatorer som kan måle utviklingen mot målet.</p> <p>Krav i anskaffelser til tredjepartssertifiserte miljødeklarasjoner for produkter, for eksempel EPD-er (Environmental</p>
---------------------------	--	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune			<p>Product Declarations), er eksempel på et første steg som drar både kunnskaps- og markedsutviklingen i riktig retning. Oslo kommune har i flere år stilt krav om dokumentasjon gjennom EPD eller tilsvarende miljødeklarasjoner for blant annet byggematerialer. Dette har vært en forutsetning for å kunne følge opp krav i våre anskaffelser til utslippsreduksjon over et byggs livsløp.</p> <p>Kunnskapsgrunnlaget og forutsetningene for</p>
---------------------------	--	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune			tallfestede mål vil variere for ulike forbrukskategorier. Klimaetatens erfaring er at det finnes god kunnskap om flere av de forbrukskategoriene med høyest klimafotavtrykk. Et eksempel er mat, hvor vi vet at kjøtt og særlig rødt kjøtt, er en stor bidragsyter til utslipp. Dette fremgår også av Klimakur 2030. Vår vurdering er at det er mulig å etablere målrettede tiltak og virkemidler for å redusere kjøttforbruket. Ifølge Oslos klimastrategi skal
---------------------------	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune			<p>kommunen arbeide for at klimagassutslippene fra forbruket til byens innbyggere og næringsliv reduseres, blant annet ved å legge til rette for mer klimavennlig kosthold. Kommunen skal arbeide for å redusere matsvinn i Oslo med 50 prosent per innbygger innen 2030. Kommunen skal også arbeide for å redusere kjøttforbruket og øke andel grønt i kommunale virksomheter, samt utvikle en handlingsplan for å fremme et mer vegetarisk kosthold, i tråd med helsefaglige råd.</p>
---------------------------	--	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Attac Norge	<p>3C) Norges klimapåvirkning internasjonalt er mye større enn hva det lille bistandsbudsjettet omhandler og følgelig må man forholde seg til hele spekteret og ikke kun bistand.</p> <p>Spesielt klimaeffekten av all olje og gass Norge selger må tas i betraktning når vi skal vurdere hva slags påvirkning på vi har på omverdenen.</p> <p>Et annet aspekt er de internasjonale avtalene vi er med i idag. Handels- og investeringsavtaler omfatter i dag langt mer enn kun tollbarrierer og kvoter. De setter standarder for varer og tjenester, regulerer om det er mulig å sette krav om lokalt innhold, og fremmer liberaliserende politikk på viktige offentlige områder som er vanskelig å reversere.</p> <p>Forhandlingene i det multilaterale handelssystemet i WTO har ligget med brukket rygg i over 20 år. Trendene innad i organisasjonen og på verdensbasis er at land bryter ut og forhandler bilateralt eller plurilateralt. Det går mot Norges hovedstrategi for å sikre løsninger gjennom multilateralt samarbeid.</p> <p>Mandatutforming og forhandlinger foregår i dag bak lukkede dører og i tett samarbeid med næringslivets interesseorganisasjoner. Samtidig mangler tilstrekkelig innsyn fra folkevalgte, sivilsamfunn, fagbevegelse eller representanter fra marginaliserte grupper. Stortinget får meget kort behandlingstid av ferdige avtaleutkast. Det gjør at folkevalgte ikke har mulighet til å godt nok vurdere konsekvenser av en avtale, som sett i behandling av avtalen mellom EFTA og Storbritannia. Så lenge avtalene forhandles fram i hemmelighet uten demokratisk kontroll og medvirkning, vil det ikke være mulig å få på plass et rettferdig og økologisk bærekraftig globalt handelssystem.</p> <p>Mercosur-avtalen har skapt mye motstand fra nasjonalt og internasjonalt sivilsamfunn og politiske partier. Kapitlet om handel, miljø og bærekraftig utvikling har vist seg å være lite annet enn tomme løfter. Videre er paragrafene om miljø og bærekraftig utvikling vage og lite substansielle, og kan ikke håndheves. Miljøpåvirkningen av denne avtalen ville derfor vært stor. Slike kapitler legges nå inn i en rekke</p>
--------------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Attac Norge	<p>avtaler. De er likevel ikke tilstrekkelige. Bestemmelser i andre deler av avtalene eller hovedteksten forplikter og binder avtalepartene til å bryte med avtalenes egne bærekraftbestemmelser. Bærekraft og menneskerettigheter må være overordnet samtlige handels- og investeringsavtaler, og avtaler må derfor konsekvensutredes på miljø og sosiale forhold.</p> <p>Investeringsavtaler gir gjennom investor-stat-tvisteløsningsmekanismer (ISDS) internasjonale selskaper en særegen rett til å saksøke land i private «domstoler» og kreve enorme summer i erstatning for miljøpolitikk som selskapene taper penger på. Pengebeløpene som selskapene krever inn regnes ut basert på deres forventede framtidige avkastning. Dette gjør at i alle saker hvor handel og investeringer kommer i konflikt med miljø, blir det dyrt å velge miljø.</p>
--------------------	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

SINTEF Energi	<p>Dette er et virkemiddel som bør være et av verktøyene som vurderes i arbeidet med å kutte utslipp. Slike verktøy er mer effektive jo større økonomier som setter denne type krav/tar det med i sitt regnskap, så det er en god strategi å jobbe for eksempel sammen med dette området.</p>	<p>De samlede globale utslippene fra petroleumssektoren må reduseres uavhengig av hvor den brukes og produseres. Gitt målene for 2050 vil bruk av fossile kilder til energiformål som gir utslipp gå mot null. Dette vil med stor sannsynlighet skje gradvis og hvem som står igjen som produsent på ulike tidspunkt på veien dit er et markedsmessig og politisk spørsmål. En mulig strategi for produsenter er å redusere utslipp knyttet til egen produksjon ved</p>	<p>Klimautfordringen er en global utfordring det er naturlig å ta inn som et element i norsk bistandspolitikk. Det er helt nødvendig å sikre seg at lavinntektsland hopper over fossil energi og direkte til fornybare alternativ. Klimaløsninger og velferdsutvikling er to sider av samme sak.</p>	<p>Utslippsfri produksjon av varer og tjenester i benytter oss kan med fordel prioriteres knyttet til bistand og felles krav til importvarer. Det siste helst sammen med en stor økonomi vi er en del av - som Europa. Alle løsninger i form av utslippsfrie produkt og tjenester vi selv utvikler bør ha sin parallell i en ambisjon om eksport - det kan sikre vår velstand og bidra til raskere utslippskutt globalt.</p>	<p>En realisering av denne type tiltak for utslippskutt bør baseres på kunnskap og fakta. Gitt hastigheten som kreves i omstillingen bør en starte der en er trygg på resultater parallelt med FOU på tiltak og følgeforskning for å komme raske i mål med høyere kvalitet og lavere risiko.</p>
----------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

SINTEF Energi		krav om CCS hos bruker eller å levere utslippsfri vare gjennom konvertering til hydrogen med CCS. Dette kan være en strategi for å utnytte kjente ressurser inn i en utslippsfri verden. Nye felt for produksjon må vurderes nøye opp mot risikoen for feilinvesteringer og politiske målsetninger.			
---------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Norges Skogeierforbund	<p>3E) Verden har stor etterspørsel etter fornybart trevirke. I Norge har vi en stor og økende skogressurs som vi kan hente mer trevirke fra innenfor bærekraftige rammer. Norge er et av få land hvor tilnærmet hele skogarealet er miljøsertifisert. Ved å utnytte hogspotensialet i Norge, bidrar vi til å redusere presset på skogressurser i andre land hvor skogforringelse og avskoging er et stort problem.</p> <p>Økt bruk av trebaserte produkter fra Norge vil redusere importbehovet av fossilbaserte og energiintensive produkter.</p>
------------------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Naturvernforbundet	<p>Ja, det bør vi. Klimaeffekt av importerte varer og innsatsfaktorer bør inngå i et nasjonalt klimaregnskap der målet er å redusere importerte utslipp minst like raskt som reduksjon i nasjonale utslipp.</p> <p>Et helhetlig klimaregnskap bør inkludere både utslipp i andre land og utslipp innsatsfaktorer som trengs i norsk produksjon av råvarer (eksempel aluminium). Det bør settes egne</p>	<p>Mål for klimaeffekten av norsk eksport bør gjelde all eksport. Dommen fra Høyesterett i klimasøksmålet slo fast at Norge også har et ansvar for eksporterte utslipp fra petroleumsproduksjonen. Klimaeffekten fra norsk eksport må knyttes til 1,5-gradersmålet.</p> <p>Vi må redusere både på tilbuds- og etterspørselssiden, og det er derfor viktig å legge en plan for å redusere produksjonen (og eksporten) av olje og gass</p>	<p>Handel og økonomiske overføringer til utviklingsland utgjør mer enn bistanden, og mål for klimaeffekt bør derfor omfatte både handel, bistand og annet samvirke. Men det bør være et eget mål for bistand.</p> <p>I rapporten "Norway's fair share of meeting the Paris agreement" (https://www.kirkensno dhjelp.no/globalassets/lanserte-rapporter/2018/norway-s-fair-share-2018_web.pdf), utgitt</p>	<p>Norge bør innføre et eget klima og naturregnskap for forbruk med trinnvise mål om å kutte klimagassutslipp og naturfotavtrykk globalt som resultat av norsk forbruk.</p> <p>Innføring av sirkulær økonomi med stimulanser til høyere tjenesteinnhold i produksjonen, materialavgift, ulike virkemidler som gjør det billigere å reparere, og krav om å bruke gjenvunnet materiale i ny produksjon, er aktuell</p>	<p>De største klimagassutslippene er fra norsk eksport er fra olje- og gassutvinning. Se svar på tidligere spørsmål. Vi trenger mer kunnskap om effekten av vår fossile eksport samt effekten av fornybar krafteksport og utveksling.</p> <p>Sverige har innført et offisielt klimaregnskap over forbruksrelaterte utslipp i utlandet: https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomstallningen/omraden/klimatet-och-konsumtionen/</p>
---------------------------	---	--	---	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Naturvernforbundet	norske mål for reduksjon av slike utslipp.	fra norsk sokkel. I tillegg bør det jobbes for at produksjonslandene går sammen om en avtale om å redusere eksporten, og Norge bør bli medlem i Beyond Oil & Gas Alliance (BOGA).	av en gruppe miljø og bistandsorganisasjoner, er det på grunnlag av Norges historiske utslipp og kapasitet til å møte utfordringene kalkulert at Norges rettferdige andel av globale utslippsreduksjoner vil langt overstige våre faktiske nasjonale utslipp. Bare en begrenset del av dette kan løses gjennom tradisjonell bistand. I tillegg er det behov for betydelig økning i norske bidrag	politikk. CO2-utslipp fra forbrenning av biomasse regnes som null i det landet utslippet skjer. Importert bioenergi gir derfor nullutslipp for Norge, men kan gi betydelige utslipp i landet der ressursen høstes. Det kan gi Norge insitamenter til å importere biodrivstoff, med risiko for økte globale klimagassutslipp eller i hvert fall utslipp som er langt fra null, framfor å velge løsninger som gir mer robuste og	Vi vil anta at svenskenes metodikk har stor overføringsverdi for Norge, slik at det blir mulig å skaffe seg et bedre bilde over situasjonen og dermed innføre politikk/virkemidler som kan begrense slike utslipp.
--------------------	--	---	---	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utlippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utlippene?
--------------	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet			til institusjoner som det grønne klimafondet og også kommersielle investeringer i klimaløsninger.	<p>langsiktige kutt. Det er nok vanskelig å se for seg at det globale regelverket for regnskapsføring av slike utslipp vil endres. Dette hensynet samt det faktum at biomasse er en knapp ressurs som det er bruk for til mange formål i hele verden, tilsier at Norges energipolitikk ikke bør baseres på import av bioenergi.</p> <p>Strengt, norske klima- og bærekraftskrav kan bidra til at "dårlig" bioenergi ikke tillates brukt her hjemme. Det er et skritt i riktig retning med strenge</p>	
--------------------	--	--	---	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Naturvernforbundet				slike krav, men om ikke de store kjøperne av bioenergi globalt stille samme strenge krav, vil det fort kunne bli slik at den "gode" biomassen går dit det stilles strenge krav, mens det dårlige havner andre steder, og at det i verste fall ikke bidrar til noen endringer i produksjonen. Det mest robuste er derfor at Norge gjør seg mindre avhengig av bioenergi og stanser importen.	
--------------------	--	--	--	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Bergen kommune, ved Klimaetaten	3A) Me i Bergen meiner ein bør ha eit mål for kutt i utslepp i andre land på grunnlag av norsk konsum. På lokalt nivå er det behov for et norsk rekneskap over dei indirekte utsleppa, på lik linje med arbeidet som gjerast i Sverige. Nordmenn har høgt konsum av varer og reiser, og dimed eit høgt indirekte utslepp. Kor høgt dette er finnest det anslag på, men eit tydelegare rekneskap, inkludert analysar av utsleppa frå inntektskategoriar ville kunne vorte eit nyttig reiskap både lokalt, regionalt og nasjonalt.
---------------------------------	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Ungdommens fylkesutvalg Trøndelag	Ja. Vi bør sette et eget norsk klimamål for utslipp, grunnet vår inkludering til de landene vi importerer fra. Vi som et pionerland bør sette gode eksempler for andre land ved å ta ansvar for vårt eget forbruk, både innenfor og utenfor det norske landets grenser.	Den norske stat bør sette et generelt mål for bruk av petroleumsressurser og eksport. Dette for å hindre og begrense store utslipp fra både oss selv og andre land.	Det er hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, fordi en konkret problemstilling er enklere å løse enn en generell.	Det som er aktuelt for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, er FNs bærekraftpolitikk, merking av forbruksvarer, ressurser osv., samt større fokus på et gjenbrukssamfunn, istedenfor et bruk- og kastsamfunn.	Vi har ikke nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport, men vi bør likevel jobbe mot mer lokale, kortreiste varer og ressurser.
-----------------------------------	---	---	---	---	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Biogass Norge	<p>3E) Det enkle svaret er nei. I dag eksporterer vi bioavfall til andre land, bioavfall som kunne blitt benyttet til biogassproduksjon i Norge. Dermed øker vi klimautslippene mer enn det som er nødvendig.</p> <p>EUs taksonomi vil i økende grad bevisstgjøre norske aktører som importerer og eksporterer varer og tjenester når det gjelder eget fotavtrykk, men norske myndigheter har også et ansvar for å øke tempoet i omstillingen til et mer sirkulært samfunn. Hvordan vi skal komme dit mangler vi kunnskap om.</p>
----------------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Amnesty Internationa I Norge	<p>3B) Amnesty International Norge mener det påhviler rike, utviklede land som Norge et ansvar for å kutte utslipp raskere og i større omfang enn fattige land. Norge har store mengder fornybar energi, men vår velstand bygger på fossile utslipp gjennom inntektene fra eksport av olje og gass. Høyesterett har i klimadommen i 2020 slått fast at Norge ikke kan fraskrive seg ansvaret for konsekvensene av eksportert olje og gass som fører til utslipp i andre land. Klimaeffekten av eksporterte klimagassutslipp fra petroleumsressursene på norsk sokkel må følgelig regnes med. Oppdaterte vitenskapelige kilder tilsier at det ikke er rom for å godkjenne ny produksjon av olje og gass innenfor det gjenværende karbonbudsjettet for å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader.</p> <p>Norge holder en høy menneskerettslig og klimabevisst profil i internasjonalt samarbeid. Men Norge mangler troverdighet i klimaspørsmål så lenge vi arbeider for nye lete- og konsesjonsrunder for olje- og gass på norsk sokkel. Amnesty understreker at det påhviler rike, utviklede stater – som Norge – et ansvar om å handle raskere og bidra tyngre for å finansiere tap og skade etter klimaendringene i de mest berørte statene, og for å sikre et rettferdig grønt skifte.</p>
---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Offshore Norge	<p>Det er et grunnleggende prinsipp i internasjonal politikk at forurenser har ansvar for egne utslipp. Slik bør det også være.</p> <p>Et mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk kan føre til at globale utslipp økes, selv om norske utslipp reduseres, fordi utslipp flyttes fra Norge til andre land.</p> <p>Norge bør utnytte sine konkurransefortrinn og kompetanse til å utvikle løsninger og</p>	<p>Metodikken i Norges utslippsregnskap baserer seg på retningslinjene til FNs klimakonvensjon som sier at utslipp av klimagasser måles og rapporteres i det landet hvor utslippene faktisk finner sted. Dette gjelder ikke bare for Norge men for andre land også.</p> <p>Vi bør fortsatt ha som prinsipp at hvert enkelt land har ansvar for egne utslipp. Vi tror ikke det er formålstjenlig med et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport. Vi må huske på</p>	n/a	<p>Norge bør utnytte sine konkurransefortrinn og kompetanse til å utvikle løsninger og lavkarbonverdikjeder basert på CCS, hydrogen, havvind, mineralvirksomhet til havs som kan tilbys Europa/verden og bidra til en reduksjon av det globale klimafortavtrykket.</p> <p>Satsingen på nye verdikjeder som hydrogen og karbonfangst og –lagring (CCS) vil bidra til å redusere utslipp som</p>	<p>Norge eksporterer olje og gass til Europa og resten av verden. Det er meget godt dokumentert at norsk sokkel produserer olje og gass med et lavt CO2 fotavtrykk sammenlignet med olje og gass produsert i andre provinser. Dette skyldes et robust regelverk med strenge krav til utslipp og bruk av beste tilgjengelige teknologier og en høy karbonkostnad forbundet med CO2 utslipp.</p> <p>Gjennom Parisavtalen er hvert enkelt land pålagt å redusere sine utslipp.</p>
-----------------------	---	--	-----	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Offshore Norge	<p>lavkarbonverdikjeder basert på CCS, hydrogen, havvind, mineralvirksomhet til havs som kan tilbys Europa/verden og bidra til en reduksjon av det globale klimafortavtrykket.</p> <p>I KonKrafts klimastrategi har olje- og gassnæringen satt konkrete utslippsmål for egen virksomhet og tilknyttet offshore maritim aktivitet, men i tillegg skal olje og gassindustrien i Norge gradvis skape en ny og</p>	<p>at kundene som kjøper norsk olje og gass har etablert egne klimamål for eksempel innenfor industrisektorene i Europa. Felles for dem er at de fleste har etablert ambisiøse klimamål på veien mot netto nullutslippsmål mellom 2040 og 2050. Dette betyr at den totale etterspørselen etter olje og gass etter hvert vil gå ned. I overgangsperioden bør derfor fokus vårt være på å levere norsk olje og gass med lavt CO2 fotavtrykk sammenlignet med andre olje/gass</p>		<p>skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom vår eksport av naturgass. Eksempelvis bidrar utviklingen av CCS til å etablere et marked hvor Europa kan kvitte seg med utslipp.</p> <p>Se ellers kommentarer til 3B.</p>	<p>Norge kan bidra med marked for karbonlagring og økt produksjon av fornybart, hydrogen og andre lavutslippsløsninger.</p> <p>Se ellers kommentarer til 3B og 3D.</p>
-----------------------	--	--	--	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Offshore Norge	fremtidsrettet energinæring på norsk sokkel som inkluderer havvind, hydrogen og CO2 -fangst og -lagringsprosjekter som tilrettelegger for store utslippskutt i Norge, Europa og resten av verden. Dette legger grunnlaget for videre verdiskaping og arbeidsplasser i en næring med høy kompetanse og teknologikraft på vei mot et framtidig nullutslippssamfunn.	<p>provinser. Fokuset bør ikke være på å redusere tilbudet av den norske oljen og gassen.</p> <p>Norsk sokkel vil kunne dekke en betydelig del av Europas lagringsbehov. Norge har svært gode forutsetninger for utvikling av CO2-transport og -lagring. Vi har nærhet til CO2-markedet i Europa, har en geologi som er velegnet for lagring, og ikke minst kan vi bygge videre på den kompetanse og erfaring selskapene har utviklet i forbindelse med</p>			
-----------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Offshore Norge		<p>petroleumsvirksomheten. Transport og lagring av CO₂ vil kunne gi arbeidsplasser under utbygging og drift. I tillegg vil utvikling av CCS i Norge kunne bidra til eksport av norsk teknologi og kompetanse.</p> <p>Flere av Offshore Norges medlemselskap har satt egne mål for reduksjon av scope 3 utslipp.</p> <p>Kilde for CO₂ lagringskapasitet: https://www.npd.no/globalassets/1-1-2020/1-1-2020_npd/publikasjoner/rappor</p>			
-----------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Offshore Norge		ter/ressursrapporter/2020/no/ressursrapport-leting-2020-norsk-final.pdf			
----------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utlippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utlippene?
--------------	--	---	--	---	---

Norsk Institutt for Naturforskning	Norge kan sette egne mål for utslipp ved import, eller vi kan slutte oss til evt. internasjonale standarder. Dette kan være sertifiseringsordninger, reguleringer og/eller bruk av økonomiske virkemidler som ivaretar sirkulær økonomi og «vugge til grav»-prinsippet, forurensere betaler og føre var-prinsippene. Gjennom EUs taksonomi og andre miljøstandarder fra finanssektoren kan man utvikle kraftige		En effektiv måte for Norge å bidra til den globale omstilling er å hjelpe andre land, for eksempel gjennom bistandsmidler for omstilling til fornybar energi innenfor naturens tålegrenser. Det bør settes strenge krav til klima- og naturhensyn i ved norsk bistand. Bistandsarbeidet må vektlegges helhetlige og gode løsninger som ivaretar både natur, karbonlagre, klima, klimatilpasning og		
------------------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Norsk Institutt for Naturforskning	virkemidler (se også McElwee et al. 2020 for noen anbefalinger på globalt nivå). https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590332220304802		lokalsamfunnene som blir berørt.		
------------------------------------	---	--	----------------------------------	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

SINTEF AS	Ja. Et helhetlig bilde av denne bør inkludere både utslipp som skjer innenlands og utslipp i andre land som skyldes norsk forbruk (konsumbasert klimaregnskap).	Både produksjonsbaserte og konsumbaserte regnskap bør med for å få et helhetlig bilde av norsk petroleumsnærings klimapåvirkning. Dersom man bare har produksjonsbaserte tall vil man ignorere påvirkningen som skjer i andre land når norske petroleumsprodukt blir brukt.	Klimaeffekten av bistand er vanskeligere å estimere siden bistand ikke har en utslippskomponent. Hvilke prosjekt går bistanden til? Hvordan fører denne bistanden til endring sammenlignet med dagens situasjon i mottakerlandet? Slike ting må ofte undersøkes manuelt heller enn med en etablert livsløpsbasert metode.	Det første steget er bevisstgjøring av hvor i verden forbruket vårt faktisk fører til utslipp. Her kreves livsløpsmetoder. Når dette er gjort kan man evaluere hvilke alternativ som finnes til dagens situasjon for å bidra til utslippsreduksjon på global basis. I tillegg kreves det en politisk innsats for å skifte forbruket vårt fra å kjøpe nye varer i store kvanta til å øke levetiden på de produktene vi kjøper ved å tilrettelegge for gjenbruk, reparasjon og	Ja, det finnes en håndfull multiregionale kryssløpsanalyse-databaser (EXIOBASE, Eora, GTAP, WIOD, GLORIA) som er basert på nasjonalregnskap og bilaterale handelsdata som kan svare på disse spørsmålene. Vi må ta i bruk og utnytte denne kunnskapen i større grad.
------------------	---	---	---	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
SINTEF AS				utskifting av mindre komponenter heller enn hele produktet. Dette må kombineres med reduksjon i konsum.	

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Kirkens Nødhjelp	<p>3C) Ifølge utregninger av Norges rettferdige klimainnsats, basert på prinsipper fra Parisavtalen, må Norge kutte utslipp langt over 100 prosent av våre nasjonale utslipp, med andre ord langt over det som er mulig å kutte nasjonalt. Derfor må vi gjennomføre store kutt også i utlandet. For å oppnå dette må Norge føre en oversikt over hvor mye vi kutter gjennom vår internasjonale innsats. Derimot mener vi at spørsmålet er litt feil stilt. Spørsmålet burde være «Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av klimafinansieringen[...]». Grunnen til at vi poengterer dette er at klimafinansiering må komme i tillegg til bistand. Dette for å unngå en vridning bort fra bistand sitt hovedmål om fattigdomsreduksjon, og fordi bistandsbudsjettet er i seg selv ikke stort nok til at Norge skal innfri våre klimaforpliktelser ved å ta fra dette budsjettet.</p> <p>Derimot er det en fallgrube ved å føre oversikt over dette, og spesielt viktig er dette så lenge pengene tas fra bistandsbudsjettet. Det vil gi insentiver til å vri innsatsen mot der det er mulig å få mest utslippskutt per krone brukt. I utgangspunktet er dette en positiv ting, og noe norsk klimafinansiering som tas utenfor bistandsbudsjettet burde ha som mål å gjøre. Men det vil føre til mer finansiering i mellominntektsland og mer til prosjekter med minimal utviklingseffekt, noe som understreker vårt poeng om at pengene ikke kan hentes fra bistandsbudsjettet. En annen ting man må være obs på, er at Norge har forpliktelser til å finansiere også tilpasning og tap og skade. Man må unngå at disse to temaene blir underfinansiert fordi man ikke kan telle konkrete utslippskutt fra dem.</p> <p>I tillegg er det viktig at utregningen av klimaeffekten utføres av en uavhengig tredjepart. I mange tilfeller vil det være tvilstilfeller av hvordan man skal regne på effekten. Et eksempel på dette vil være regnskoginnsatsen, der det er komplisert å regne på hva klimaeffekten er. I det tilfelle vil også spørsmål knyttet til permanens være en del av bildet. Det vil være viktig at en uavhengig tredjepart er med i disse vurderingene.</p>
------------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

WG4	Ja	<p>Ja, Norge bør sette et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport som er i tråd med Paris-avtalen. Ikke legge opp til at alle andre ikke når sine klimamål. Norge bør rapportere på scope 1, 2 og 3. Eksport og rapportering må tilpasses til en verden som skal nå klimamålene.</p> <p>Gitt at man skal ha en økning i eksport fra Fastlandsnorge fremover bør Norge satse på sektorer som har en grønn leverandørkjede. I utenrikstjenestens arbeid</p>	<p>Man burde ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene. Innen bistand bør man prioritere utslippsreducerende tiltak og klimatilpasningstiltak. Dersom man skal fokusere på klimatilpasning bør man ha mål for klimarobust utvikling og prioritere tiltak som fører til (a) utslippskutt, (b) tilpasning og (c) bærekraftig utvikling.</p>	<p>For det første bør man slutte opp om karbontoll som f.eks. CBAM. Norge bør føre en selektiv handelspolitikk der man prioriterer handel med land som har en troverdig klimapolitikk.</p> <p>For det andre bør man ha et fokus på å drastisk redusere forbruk. Aktuelle tiltak inkluderer sirkulærøkonomi, delingsøkonomi, lånebibliotek. Deling og utlån av verktøy og turutstyr mv. på arbeidsplasser. Utlån av</p>	
-----	----	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

WG4		med næringsfremme bør det gis absolutt prioritet til grønn teknologi og sektorer med en grønn leverandørkjede.		leker og klær per barnehage. Handle lokalt.	
-----	--	--	--	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>Framtiden i våre hender mener dette er avgjørende for at vi skal lykkes med 1,5 gradersmålet. Se også vårt innspill under punkt 1 b og 2 a.</p> <p>Nordmenn forårsaker i dag utslipp av over 24 millioner tonn klimagassutslipp i en lang rekke land og på alle kontinenter gjennom forbruket vårt. Det er utslipp vi har en mulighet til å kutte eller redusere gjennom omstillingsprosesser og virkemidler nasjonalt.</p>		<p>I tillegg til at bistanden må fremme omstilling, og at klimafinansieringen må stå i stil med Norges historiske ansvar for klimagassutslipp, er det viktig at Norges samlede engasjement trekker i samme retning. SPU, Norfund og andre investeringsmuskler må følge de samme politiske styringssignalene som er gjeldende for Norges øvrige bistandsengasjement.</p> <p>Norge bør øke sitt</p>	<p>Norge bør sette i gang en prosess for å utvikle politiske virkemidler for en omstilling mot forbruksbaserte utslippskutt som tar oss til 3 tonn per person i 2030 og under 1 tonn i 2050. Dette vil automatisk innebære store utslippskutt globalt ettersom Norge i dag forårsaker over 24 millioner tonn klimagassutslipp i utlandet gjennom forbruket vårt.</p> <p>Virkemidlene som bør tas i bruk for denne</p>	<p>Når det gjelder klimaeffekten av norsk import, eller nærmere bestemt norsk forbruk, så har Framtiden i våre hender allerede fått beregnet Norges forbruksbaserte klimaregnskap i samarbeid med Asplan Viak. Selv om metodikken for å beregne slike utslipp er kompleks er det på ingen måte umulig. Flere norske kommuner og fylkeskommuner har allerede etablert et samarbeid med stiftelsen Ducky om dynamisk forbruksbasert klimastatistikk for sin</p>
--------------------------------	--	--	---	---	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	Ved å unnlate å adressere disse utslippene kan vi i verste fall forårsake at disse utslippene globalt øker (f gjennom import av biodrivstoff eller gjennom elbilpolitikk som fører til en økning i bilparken) Utfordringen er at behovet for raske utslippskutt er så stort at FNs klimapanel nå påpeker at vi ikke lenger har noe valg enn å ta i bruk virkemidler rettet mot etterspørselssiden, dvs forbruket vårt. Det svært positive er at potensialet for		bidrag spesifikt til klimafinansiering av tiltak for utslippsreduksjon og klimatilpasning i land i sør slik blant annet Kirkens Nødhjelp anbefaler. https://www.kirkensno dhjelp.no/nyheter/aktu elt/klimarettferdighet-vi-ma-ta-var-rettmessige-del-av-regningen/ Midler til klimafinansiering må ikke tas fra bistandsbudsjettet, men komme på toppen av bistandsmidlene.	omstillingen kan omfatte alt fra nudging til forbud og påbud, men må som helhet være tilstrekkelige for å nå målene. United Nations Environment Programme har publisert en lett tilgjengelig oversikt ("Enabling Sustainable Lifestyles in a Climate Emergency" https://hotorcool.org/wp-content/uploads/2022/05/Enabling-Sustainable-Lifestyles_UNEP.pdf) over en rekke mulige virkemidler på dette feltet. Politiske virkemidler som bidrar til	kommune/fylke og for utslippene nasjonalt. Statistikken gir nødvendig veiledning for å utforme politiske virkemidler og for å prioritere hvor man skal rette innsatsen. På sikt gir den også muligheten for å måle effekter av tiltakene. Problemet i dag er ikke mangel på kunnskap, selv om vi fortsatt mangler offentlig, nasjonal statistikk, men mangel på lederskap og handling. Politiske virkemidler må utformes i en konstruktiv dialog med befolkningen ettersom vi er avhengig av
--------------------------------	---	--	--	---	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>utslippskutt globalt gjennom en slik tilpasning ligger på mellom 40 og 70% av de globale utslippene.</p> <p>Vi skal gjennom en omstillingsprosess hvor vi i løpet av få år skal reduserer fotavtrykket vårt fra over 11 tonn for en gjennomsnittsnordmann i dag til under 3 tonn om bare 7 år og under 1 tonn innen 2050. Klimapolitikken i dag er designet på en måte som lett kan virke fremmedgjørende i</p>			<p>sirkulærøkonomisk omstilling er også overlappende med forbruksbaserte utslippskutt. Det er viktig å forstå at denne typen omstillingen også omfatter en revurdering av langsiktige prioriteringer og investeringer vi gjør i dag, hvor til eksempel nybygging av motorveier eller flyplasser i nesten alle tilfeller vil framstå som en feilprioritering. For å være sikker på at vi gjør de riktige prioriteringene på veien mot lavutslippsamfunnet</p>	<p>at befolkningen er villige til å omstille seg. Se punkt 2 a. De politiske virkemidlene kan spenne fra forbud, påbud, avgifter, standarder, informasjon og nudging. Men det viktigste grepet akkurat nå er at myndighetene tydelig kommuniserer hva som er målet: En rask og rettferdig omstilling mot 3 tonn per person i 2030 og 1 tonn i 2050.</p>
--------------------------------	--	--	--	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utlippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utlippene?
---------------------	---	--	---	--	--

Framtiden i våre hender	<p>hverdagen ettersom den styrer perspektivet mot store utslippskilder i industrien. Klimastatistikken usynliggjør de fleste bidrag som befolkningen kan velge å gjøre på egenhånd, ettersom mange av disse handlingene først og fremst vil påvirke utslipp i utlandet gjennom endringer i forbruksvaner. Det kan bidra til handlingslammelse og deretter mostand mot eventuelle tiltak som krever at den enkelte</p>			<p>i 2050 er vi avhengig av at vi har en visjon for hvordan dette samfunnet vil se ut. (Se punkt 1 a) Dersom den visjonen vi velger for 2050 innebærer sterk vekst i persontransporten og først og fremst ved hjelp av høy overføring av transport til jernbane, betyr det at vi prioriterer å legge store deler av fotavtrykket vårt i byggingen av denne infrastrukturen. Dersom visjonen isteden innebærer stor grad av lokal selvforsyning og desentralisering vil</p>	
--------------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Framtiden i våre hender	<p>endrer seg.</p> <p>Norge har allerede forpliktet seg til å kutte de forbruksbaserte utslippene sine gjennom samarbeidet i Nordisk Ministerråd, som sier at disse utslippene skal reduseres allerede innen 2024. Dette målet bør integreres i Norges klimamål som et forbruksbasert klimamål.</p> <p>Forbruksbaserte utslippsmål trenger og bør ikke defineres som utslippsmål som kun omhandler utslipp i</p>			transportbehovet i denne scenarioanalysen nesten forsvinne og gi rom for helt andre prioriteringer.	
-------------------------	--	--	--	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Framtiden i våre hender	utlandet. Det gjør det enklere å forstå helhetene av sammenhenger og handlingsalternativer dersom vi setter mål for forbruksbaserte utslipp som helhet. Vi anbefaler derfor at Norge setter seg mål om å redusere de totale forbruksbaserte utslippene (nasjonale utslipp og import) til 3 tonn per person i 2030 og under 1 tonn i 2050.				
-------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Næringslivet s Hovedorganisasjon (NHO)	<p>3B) Norge bør ha et bevisst forhold til klimaeffekten og utslipp fra produkter som eksporteres, både olje- og gass og andre produkter. Et eget norsk mål for klimaeffekten av norsk eksport er ikke veien å gå. Hvert land må ta ansvar for utslipp i sitt eget land, men Norge bør ha mål om å redusere klimasporet fra alle produkter vi produserer og eksporterer, også olje og gass. Den norske satsingen på utvikling av teknologi for CO₂-fangst og lagring er et godt eksempel på dette, -og ikke minst Langskip-prosjektet hvor Norge tar posisjon som fremtidig sentrallager for CO₂ fra Europa. Konkrafts klimaveikart for norsk sokkel er et annet eksempel. På sikt bør det være et mål å eksportere tilnærmet utslippsfri energi fra norsk sokkel.</p>		<p>3D) Det viktigste bidraget til reduserte utslipp andre steder i verden er deltakelse i internasjonalt klimasamarbeid med andre land, både klimaavtalen med EU, og FNs klimaforhandlinger og oppfølging av Parisavtalen. Global utslippshandel kan også bli avgjørende for å nå klimamålene i tide og til overkommelig kostnad. Andre gode eksempler på politikk som Norge har hatt suksess med for å bidra til reduserte utslipp andre steder er CCS-satsingen og elbilpolitikken. Statens Pensjonsfond Utland er også en muskel som kan brukes til å redusere utslipp og bidra til grønn omstilling.</p>
---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Viken fylkeskommune	<p>3A) Kommuner og fylkeskommuner har lenge etterspurt felles utslippsfaktorer og beregninger for indirekte utslipp. Det må ledes nasjonalt. Et eget mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk vil kunne bidra til at felles utslippsfaktorer og beregninger for indirekte utslipp kommer på plass nasjonalt og at fylkeskommuner og kommuner lettere kan følge opp egne mål på indirekte klimagassutslipp. Norge bør ha en overordnet målsetting som omfatter både klimaeffekter og natur-/arealbeslag.</p> <p>Global naturkrise og ivaretagelse av biomangfold bør ikke begrenses geografisk til Norge Klimautvalget tar fortjenestefullt opp naturkrisen som ett av sine hovedtema. Men fokus begrenses geografisk til bevaring av norsk natur. Dette er for snevert. Norge forbruker store mengder importerte varer som både har et klimafotavtrykk og et økologisk fotavtrykk. Som utvalget peker på, er det «tett sammenheng mellom tap av natur og utslipp av klimagasser». Som en konsekvens av dette, bør utvalget se Norges globale fotavtrykk for klima og naturbruk i sammenheng. En stor del av verdens vareproduksjon er basert på fossil energi og arealbeslag som utløser klimagassutslipp. Vi har eksempler på varig endring av økosystemer som fører til at sirkulært karbon i vesentlig grad bidrar til den menneskeskapte klimaeffekten. Eksempler er regnskogsødeleggelse for å utvinne konvensjonelle råvarer (f.eks. bauxitt i Amazonas) og råvarer til «grønn teknologi» (f.eks. til batteri-produksjon), og de enorme regnskogsutryddelsene i SØ-Asia knyttet til storskala produksjon av palmeolje til bruk bl.a. som innblanding i mer klimavennlige drivstoff.</p>
----------------------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

SLUG - Nettverk for rettferdig gjeldspolitik k	<p>3D) Innspillet er ikke et direkte svar på dette spørsmålet, men har med klimafinansiering å gjøre.</p> <p>Klimafinansiering må gis som bistand, ikke som lån. Land med store gjeldsbyrder har ikke mulighet til å prioritere klimatiltak, og ytterligere lån forverrer bare situasjonen. Mange av landene som er mest utsatt for klimaendringene, har også stor gjeld. Norge regner ikke lån som klimafinansiering, men mange andre land gjør dette. Norge må derfor oppfordre andre land til å gi all klimafinansiering som bistand. Å sikre klimafinansiering som ikke samtidig bidrar til å øke sårbare lands gjeldsbyrder er helt nødvendig for å nå klimamålene.</p>
---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond	Norges totale klimafotavtrykk blir svært mye større dersom man medregner importerte utslipp. Et forbruksbasert perspektiv på klimaomstilling vil kunne gi oss en bredere og mer legitim klimaomstilling i Norge. Det vil også kunne ha synergier til andre målsetninger, som sirkulær økonomi, og klimarisiko. Et forbruksbasert klimaregnskap vil gi større bevissthet rundt klimafotavtrykket til	Konsekvensene av forbrenning av petroleumsressurser bør i første instans vurderes når investeringsbeslutningen tas. Klimarisiko må vurderes for hver utbygning, ihht et 1.5 grades scenario. Analysene som i dag fremlegges finansdepartementet i siste perspektiv og energimelding er svært mangelfull, og bygger på utdaterte antakelser og dårlig metodisk grunnlag. I et større omstillingsperspektiv ser	Svaret på dette er ikke et enten/eller, men begge deler. Samtidig som at det bør være et eget klimamål for bistanden er samstemthet i norsk samvirke med andre land nødvendig. Effekten av bistanden bør derfor inngå som en del av den helhetlige målsetningen.	Det finnes flere virkemidler som kan brukes – på overordnet nivå bør Norge støtte EUS arbeid med CBAM, hvor det jobbes for å sette en egen tariff for klimafotavtrykket til importerte varer. Tilsvarende vil kunne være vanskelig å gjøre unilateralt. Likevel er det mulig å utarbeide produktstandarder og andre tekniske importkrav, som rapportering på karbonintensiteten til importerte produkter. Eksempelvis er det i dag	SSB fører i dag ikke forbruk eller eksportbaserte klimaregnskap. Likevel har man på importsiden tilgjengelige data som innrapporteres til eksterne statistikker, til at man kan lage gode importbaserte klimaregnskap. Dette gjøres i dag gjennom å bruke databaser for utslipp assosiert med forskjellige produkter og tolldata. Estimer som gjøres egner seg derfor godt som generelle benchmarks. Disse kan potensielt brukes i samsvar med spesifikk data som innhentes av importør. Det må da stilles
------------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond	import og konsum. Dette kan gi grunnlag for at både privatpersoner og bedrifter kan ta bedre valg. Eksempelvis vil bedrifter dra nytte av å tenke på hvor karbonintensive deres innsatsfaktorer er, slik at de kan jobbe for å sikre seg lavutslippsalternativer. Tilsvarende vil man på forbrukersiden internalisere livssyklusutslipp, slik at bedrifter vil måtte innhente bedre informasjon for å	vi at norsk eksports overveiende avhengighet av petroleumsressurser utgjør en betydelig risiko til norsk økonomi. Det er derfor et uttalt mål at eksporten skal differensieres. Her kan det med fordel settes et tydelig mål som reflekterer et overnevnt 1.5 graders scenario, hvor man legger til grunn en absolutt reduksjon i petroleumsandelen grunnet forventet nedgang i olje og gass eksporter, samt et relativt mål for andelen nye, og/eller grønne næringer.		eksempler på visse importvarer som er forbudt grunnet store miljøkonsekvenser, som teak. Tilsvarende forbud kan utredes og innføres på flere varegrupper, fra palmeolje, til soya. Det kan i tillegg vurderes miljøavgifter som virkemiddel for å vri forbruk vekk fra enkelte importerte råvarer. I tillegg bør selskap få incentiver til å kartlegge og forstå klima og rapportere på miljøkonsekvensene fra sin verdikjede. Det tas i dag for lite hensyn til	krav til klimagassutslipp som del av produktinformasjonen som må oppgis av selger, samt pliktig scope 3 rapportering hos selskaper. Slik kan man sørge for at bedrifter kan få incentiver til å redusere karbonintensiteten til sine innsatsfaktorer under benchmark. På eksportsiden vil man måtte se det som et totalregnskap som må utformes som underlag for en god analyse av 1.5 gradersmålets betydning for produksjon på norsk sokkel. Det er for olje og
------------------------------	---	---	--	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

WWF Verdens naturfond	markere at deres leverandører og produkter har lavere utslipp. Det er derfor viktig at det slikt mål støttes med god statistikk og verktøy som kan hjelpe bedrifter med å innhente og rapportere på utslippene fra verdikjeden. Tilsvarende bør det også sees opp mot evt skjerping av klimamerking av produkter.	Tilslutt har det vært diskutert hvorvidt man kan sette seg mål om frivillige produksjonskutt for å begrense scope 3 utslipp, samt scope 1+2 utslipp fra produksjon. Sistnevnte har vært regnet på som et potensielt kostnadseffektivt klimatiltak av SSB. Dette vil kunne være et effektivt virkemiddel først og fremst som del av et større globalt samarbeid. Fossil Fuel Non Proliferation Treaty er et eksempel på dette. Et annet er Beyond Oil and		fotavtrykket til importerte varer, noe som gjør at høyt norsk forbruk bidrar til negative konsekvenser for klima og natur i andre land. I land som Frankrike har man innført en lov (Devoir de vigilance) som krever at bedrifter over en viss størrelse, eller med et visst importvolum, er pliktig til å identifisere og unngå brudd på menneskerettigheter, miljø og klimafotavtrykk eller annet mislighold som korrupsjon, hos leverandører i sin verdikjede. Her kan den	gass i dag slik at man selger produktet på globale råvaremarkeder. Selv om det er varierende forbrenningseffektivitet på tvers av land og bruksområder vil man likevel kunne få gode resultater ved bruk av globale utslippskoeffisienter. For gasseksporter er det mer komplekst da man må modellere spesifikke markeder og forbrenningsmåter. Det finnes flere gode modeller for dette allerede, brukt i både forskning og forretningsvirksomhet. Det
-----------------------	---	--	--	---	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

WWF Verdens naturfond		Gas Coalition, hvor bla Danmark har stått i spissen gjennom kutt i nye lisenser. Problemet som ofte trekkes frem ifb slike initiativer er at de ikke omfatter store produsentland. Norge står her i en særstilling, hvor vi er høyinntektsland som er svært godt rustet til å gjennomføre en overgang vekk fra økonomisk avhengighet av olje og gass. Dette vil sende en signaleffekt til andre tilsvarende land, og vil slik sett kunne forsterke effekten av		nylig antatte Åpenhetsloven med fordel utvides til å markere et tydeligere ansvar eksempelvis for miljø og klima. Slik åpner man for at interessenter som berørte lokalsamfunn, NGOer eller bedriftene selv, kan kreve innsyn eller utbedring fra partene. Tilslutt må også det offentlige bruke sin samlede innkjøpsmakt til å stille tydlige krav til utenlandske leverandører. Dette gjelder for staten og offentlig sektor, samt	er viktig at man her opererer med gode markedsdata og oppdaterte elastisiteter og antakelser, slik at man kan få et korrekt bilde av hvordan tiltak i Norge vil få effekt på kort og lang sikt. Dette har vi eksempelvis sett i forbindelse med Norsk olje og gass rapporten bestilt fra Rystad, som viser at produksjonskutt i Norge vil gi høyere globale utslipp. Tilsvarende viser forskningsmiljøene fra SSB til andre resultater og påpeker at det er brukt utdaterte antakelser i
--------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utlippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utlippene?
--------------	--	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond		produksjonskutt i Norge. Det dreier seg i første omgang av leting og åpning av nye områder, samt tildeling av produksjonslisenser. Det er viktig at man her legger til grunn en god beregning av 1.5 graders utviklingsbane for produksjon, slik at man kan synliggjøre i hvilken grad tiltak gir reell effekt. Uten dette kan man risikere at det iverksettes mer symbolske tiltak, hvor man eksempelvis utelukker reserver eller områder som har lav eller		statlig eide selskap. Her bør det stilles tydelige krav fra NFD om at det må innhentes informasjon om miljø og bærekraft, samt andre relevante indikatorer. Det bør også jobbes for at man samler flere aktører fra forskjellige bransjer/industrier om felles krav. Eksempelvis oljebransjen, kraftbransjen, vinmonopoler i Norden, osv.	Rystad rapporten om hvor fort man vil kutte eller øke i olje eller gassforbruk basert på prisendring. Dette er høyst aktuelt også for elektrifiseringsdebatten. I lys av EUs nye planer for utfasing av gass bør man i slike utredninger ha en antakelse som i langt høyere grad baserer seg på vedtatt politikk fremfor elastisiteter basert på tilbakeskuende data.
--------------------------	--	--	--	---	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
WWF Verdens naturfond		ingen sannsynlighet for økonomisk utvinning.			

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Gjenvinning	<p>3E) Harmonisering av regelverk på tvers av de nordiske landene. Markedet i Norge er for lite til at det kan skapes effektive skalaløsninger innen gjenvinning, vi er avhengig av å se det nordiske markedet under ett om vi skal kunne være konkurransedyktige. Ulike regelverk og byråkratiske prosesser hemmer vekst og utvikling, samt kan oppleves konkurransevridende og ufordelaktig for Norge. Vi mener også at harmonisering av regelverket i Norden kan hjelpe oss å unngå skade på miljø og samfunn. Eksempelvis at avfallshåndtering har samme spilleregler slik at vi kan ha sømløse prosesser og ikke treffes av utfordringer dersom vi for eksempel ønsker å frakte avfall over grensene.</p> <p>Gitt at Norge lener seg på EU må vi sikre rask innlemmelse av disse reglene i Norge.</p> <p>Videre må vi satse ombruk og gjenvinning av de ressursene som allerede finnes i Norge så vi blir mindre avhengige av å importere fra andre land. I en lukket sirkel er det mulig å ha full kontroll på utslippene de sosiale forholdene og inngripen i naturen.</p>
--------------------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Friluftsliv	<p>3A) De siste 40 årene har det globale ressursforbruk firedoblet seg. Noen forbruker og slipper ut mer enn andre, og har dermed et større ansvar for miljøkrisa. Dersom hele jordens befolkning skulle levd som nordmenn, hadde vi trengt 3,5 jordkloder. Med andre ord: vårt ressursforbruk er langt ifra bærekraftig. Nordmenn er på europatoppen når det gjelder personlig konsum. En gjennomsnittlig nordmann consumerer 25 prosent mer enn en gjennomsnittlig EU-borger. For eksempel ligger vi nordmenn på verdenstoppen når det gjelder å kjøpe sports- og friluftslivsutstyr. Under spørsmålet om økonomisk vekst peker vi på noen viktige tiltak og løsninger.</p> <p>Når nesten halvparten av klimafotavtrykket til hver nordmann er knyttet til forbruk av varer og tjenester med utslipp i andre land, sier det seg selv at vi bør sette et eget norsk mål for utslipp i andre land.</p>		<p>3D) Store deler av utslippene fra nordmenns forbruk telles ikke i det norske klimaregnskapet. De utgjør vårt skjulte klimaavtrykk. Dette gjelder særlig forbruk av varer og tjenester, som i stor grad er importert fra andre land, og reisene som vi gjøre utenfor Norges grenser. Dette forbruket har et skjult klimaavtrykk som utgjør nesten halvparten av klimafotavtrykket til hver nordmann.</p> <p>Vi oppfordrer derfor klimautvalget til å utarbeide metodikk for forbruksbasert klimaregnskap som inkluderer norske bidrag til utslipp i andre land gjennom vårt forbruk, og som tas med i Norges offisielle klimastatistikk. På denne måten blir det tydelig hvordan myndighetene kan gjøre det enklere for folk i hverdagen å velge klimavennlig. Et åpent og tilgjengelig forbruksbasert klimaregnskap kan også bedre involvere befolkningen i den offentlige debatten om klimapolitikken, og kan bidra til en raskere nasjonal omstilling.</p>
--------------------------	--	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Friluftsliv	Per dags dato er det ikke vesten og de rike landene som lider av klimaendringer, som resultat egne handlinger og høyt forbruk, det er de fattigste landene. Et forbruksbasert klimaregnskap er viktig for at vi skal synliggjøre vårt globale forbruksavtrykk og skape forbruksendring, slik at vi i større grad kan ta vårt rettmessige ansvar i den globale klima- og naturkrisen vi står i.		
--------------------------	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

UiO:Energi	Utslipp knyttet til norsk forbruk er viktig, uavhengig av om utslippet skjer i Norge eller utenlands, og bør behandles på en mest mulig enhetlig måte, da dette reflekterer den reelle naturbelastningen. Det bør imidlertid ikke være et så ensidig fokus på utslipp at eksempelvis menneskerettighetsbrudd og dårlige arbeidsforhold ikke gis nødvendig oppmerksomhet.	Vi bør ha mål/oversikt over klimaeffekt av petroleumsressurser fra vår egen sokkel. For øvrig har Norge som stor olje- og gassnasjon et spesielt ansvar for å få ned utslippene også i et globalt perspektiv.		I rapporten nevnes det at det «også er naturlig å vurdere tiltak for å begrense tilbudet» (fossil energi). Dette virker passivt, og det er behov for et mer aktivt forhold til hva Norge skal gjøre med sin olje- og gasssektor fremover.	
------------	--	---	--	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	Både Sverige og Danmark har nå mål knyttet til forbruksbaserte utslipp, og Norge har det til dels gjennom Nordisk ministerråd. Det bør settes et slik mål for Norge også.		<p>3F) FNs klimapanel synliggjør i sin siste rapport at vi kan kutte mellom 40 og 70 prosent av alle globale utslipp gjennom å gjøre endringer i forbruket av varer og tjenester. De rike landene med høyt forbruk har den største muligheten til utslippskutt. For å gjøre effektive kutt, må vi vite hvor og hva vi skal kutte, som gir mest uttelling. Et forbruksbasert klimaregnskap er et verktøy for å få til dette.</p> <p>Et forbruksbasert klimaregnskap tar utgangspunkt i utslippene fra alle valg vi gjør som forbrukere i hverdagen. Det inkluderer alle direkte og indirekte utslippsbidrag, men bryr seg ikke om hvor disse utslippene skjer. For eksempel vil utslippene fra produksjonen og frakten av en genser regnes inn, selv om utslippene skjedde i Kina.</p> <p>Et forbruksbasert klimaregnskap er derfor et nyttig verktøy som identifiserer hvilke forbrukeraktiviteter som er årsaken til store klimagassutslipp globalt. Det kan hjelpe oss til å gjøre effektive valg og tiltak som kan kutte disse utslippene. Og det er nyttig som veileder både for deg som enkeltperson og for myndigheter som skal utforme politikk.</p> <p>Sverige og Storbritannia benytter seg allerede av et slikt verktøy, og det bør Norge</p>
-------------------------	---	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune			også gjøre. Forbruksbasert klimaregnskap bør likestilles med økonomiske regnskap, og brukes som beslutningsverktøy i alle nivå av forvaltningen.
-------------------------	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Miljømerking Norge	Vi mener det er nødvendig å sette mål for de utslippene vi er ansvarlige for. Det vi bestiller og importerer som gir utslipp andre steder, er vi helt klart ansvarlige for og må inngå i våre mål. Vårt ansvar for den olje og gassen vi eksporterer, som fører til store utslipp i andre land, og bør også avklares og settes mål for.				
---------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Manjana Milkoreit	It would be legally, politically, and practically challenging to try and change emission-creating activities in other countries. Targets regarding emissions in other countries would therefore be 'passive' – their achievement would depend on what other countries decide and on Norway's ability to shape those decisions via its foreign policy. A much more effective and direct approach would be to address Norwegian	Reducing emissions globally is key for reducing climate risks, including the risk of triggering irreversible climate tipping points. With a global perspective, Norway's contribution to emissions from fossil fuel exports is very important. Norway should take responsibility for emissions from its oil exports to other countries. To achieve global (net) zero ideally earlier than 2050 has to involve a phase down/out of Norwegian oil and gas.			
--------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Manjana Milkoreit	consumption directly. This could start with a transparency measure – obligations to display information about the carbon content of (certain products) to consumers combined with information campaigns about Norwegian consumption emissions. This would help consumers make more conscious choices if they desire to reduce their carbon footprint. It is also possible to consider import levies on products based on	An explicit target or plan for the reduction and eventual phase-out of oil production and exports is necessary not only for managing climate risks, but also for managing the unavoidable economic transition. Given the importance of the oil and gas industries for Norway's economy, and of oil revenues for tax income, the oil fund and the future financial security of Norwegians, this is the central policy challenge for the Norwegian government today. Creating a plan in			
--------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

Manjana Milkoreit	their carbon content, including the carbon emitted during transport, or a carbon tax on consumer goods based on their carbon content.	interaction with industry and society stakeholders that has broad political and public support should be a priority for the government.			
-------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

ForUM	<p>3B) Det er behov for en klarlegging av størrelsen, kildene og utviklingen av Scope 3- utslippene, samt å sette tydelige reduksjonsmål. Det bør settes et eget mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport av petroleum spesielt. Norge er en stor energieksportør og bør bidra til å redusere utslippene ved overgang til ikke-fossile energikilder også hos sine kunder. Dette kan skje gjennom å tilby andre energivarer (f.eks. elektrisitet, hydrogen eller ammoniakk) og eventuelt bistand til ta disse i bruk. For å få til dette så må energiprodusentene (les olje- og gasselskapene) produsere og selge mer fornybar og mindre fossil energi. Staten kan spille en stor rolle her, spesielt i Equinor der staten fortsatt har en aksjemajoritet. Utforming av rammebetingelsene for all olje/gassvirksomhet er viktige virkemidler. Aksjonærene må komme med forslag om endring. Spesielt har aksjonæraktivistorganisasjonen "Follow This" vært aktiv med klimaresolusjoner og forslag og fått olje/gasselskapene på gli i retning av å ta</p>	<p>3D) Det må satses på redusert forbruk, spesielt av klima- og naturskadelige produkter som soya og palmeolje til dyrefôr, drivstoff og klær. Dersom dette er vanskelig som f.eks. for råstoff til batterier kan en bidra til forbedring av utvinningen. For vår eksport av olje/gass kan Norge "hjelp" kundene sine til å redusere utslippene ved overgang til ikke-fossile energikilder. Hjelpen kan være tilbud av andre energivarer (elektrisitet mm) og eventuelt investeringsbistand til ta disse i bruk. Se også vårt svar på 3.2.</p> <p>Norges indirekte bidrag til klimautslipp gjennom endringer i arealbruk (såkalt ILUC: Indirect Land Use Change), må regnes med. Det typiske eksemplet på dette er hvis norsk forbruk fører til avskoging i andre land, f.eks. gjennom bruk av palmeolje eller soya. Når Oljefondet skal ha klimanøytrale investeringer i 2050, så bør denne typen indirekte klimaeffekter tas med.</p>	<p>Det er lett å beregne utslippene av eksportert olje/gass. Vi har derfor nok kunnskap om klimaeffekten av norsk eksport til å starte med utforming og gjennomføring av en relevant politikk.</p> <p>For en rekke importprodukter som soya og palmeolje, vet vi at belastningen på klima og natur i bl.a. Brasil og Indonesia, er stor. Derfor bør det utformes politikk for redusert import. Også importert miljøsertifisert råstoff vil ha en negativ</p>
--------------	---	---	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

ForUM	<p>ansvar også for utslippene ved bruk av olje/gass. Høyesterett har i klimadommen i 2020 slått fast at Norge ikke kan fraskrive seg ansvaret for konsekvensene av eksportert olje og gass som fører til utslipp i andre land. Klimaeffekten av eksporterte klimagassutslipp fra petroleumsressursene på norsk sokkel må følgelig regnes med. Oppdaterte vitenskapelige kilder tilsier at det ikke er rom for å godkjenne ny produksjon av olje og gass innenfor det gjenværende karbonbudsjettet for å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader. Norge holder en høy menneskerettslig og klimabevisst profil i internasjonalt samarbeid. Men Norge mangler troverdighet i klimaspørsmål så lenge vi arbeider for nye lete- og konsesjonsrunder for olje- og gass på norsk sokkel. ForUM understreker at det påhviler rike, utviklede stater – som Norge – et ansvar om å handle raskere og bidra tyngre for å finansiere tap og skade etter klimaendringene i de</p>		<p>virkning siden det er med på å drive opp etterspørselen etter lignende råstoff. Videre målretting og finjustering kan skje i takt med videre kunnskapsinnhenting</p>
--------------	---	--	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

ForUM	mest berørte statene, og for å sikre et rettferdig grønt skifte.		
-------	--	--	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

ZERO	<p>3D) Norge var i 2020 den 12. største eksportøren av olje og gass globalt, ifølge IEA. I Perspektivmeldingen anslår Solberg-regjeringen at norsk olje- og gassproduksjon vil falle med 65 % mot 2050. De landene som skal fortsette å produsere olje og gass bør regulere produksjonen for å være i tråd med forpliktelsene i Parisavtalen, om å holde temperaturøkningen til godt under 2 °C. ZERO gir i dette innspillet forslag til hvordan dette kan gjøres gjennom krav om karbonretur.</p> <p>Krav om karbonretur er et virkemiddel for å finansiere økt geologisk lagring av CO₂, og det er et virkemiddel som kan regulere olje- og gassproduksjonen mot netto nullutslipp. Internasjonalt omtales dette som Carbon Takeback Obligation, og innebærer et produsentansvar for CO₂-utslipp fra olje og gass. Norske olje- og gassprodukter fører til utslipp på et sted mellom 400-500 millioner tonn CO₂ i bruk, og utslippene rapporteres i utlandet. Stadig flere olje- og gasselskap tar ansvar og setter mål for sine scope 3-utslipp. Equinor er blant de selskapene som har satt et netto-null mål som omfatter utslippene knyttet til bruk av produktene.</p> <p>FNs klimascenarioer viser at jo mer fossil CO₂ som tas opp og brukes, jo mer CO₂ må fanges og lagres for å være i tråd med de internasjonale klimamålene. Krav om karbonretur regulerer at produsenter og importører av olje og gass må lagre en progressivt økende andel av CO₂ som genereres i bruk (scope 3-utslipp). Virkemiddelet skiller ikke mellom lagring av fossile utslipp (CCS) og utslipp av atmosfærisk opprinnelse (BECCS og DACCS). Et krav om karbonretur kan starte på et moderat nivå, for eksempel 10 millioner tonn CO₂ (2,5 prosent). Kravet bør rask trappes opp til 10 prosent senest innen 2030, og gradvis øke til 100 prosent senest i 2050. På denne måten støtter virkemiddelet mål om nullutslipp.</p> <p>Forpliktelsen bør legges så tidlig i verdikjeden som mulig; på produsent eller importør av olje og gass. Internasjonalt kan virkemiddelet, på samme måte som karbontoll på grensa for industriprodukter, begrense import til land som har implementert krav om karbonretur. Norge</p>
-------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

ZERO	bør søke å innføre virkemiddelet i en allianse med flere land, for eksempel en Nordsjøallianse. På den måten kan et land, som Norge, bidra til å regulere en olje- og gassproduksjon som er i tråd med våre felles klimamål internasjonalt.
-------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

Naturviterne	<p>Krav om klimakutt må gjelde Norge både som konsument (importør) og produsent (eksportør). Da kommer man ikke utenom at det må gjøres store omstillingsgrep i energisektoren. Bruken av kompetanse må vris fra fossil energiproduksjon til langsiktige investeringer og utvikling av teknologi og produksjon for fornybar energi. Den forbigående europeiske energikrisen kan ikke bli en bremsekloss for energiomstilling, men bør utnyttes som en katalysator for fremgang i energieffektivisering, fornybarutbygging og offentlig diskusjon om prioritering i bruken av energi som en begrenset ressurs.</p>
---------------------	---

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
---------------------	---	---	---	--	---

TEKNA	<p>Tekna er enig i at utslippene i Norge må ned, og at norsk politikk samtidig også må redusere det norske globale klimafotavtrykket og slik også til at verden blir et lavutslippssamfunn. Her mener Tekna prinsipielt at det er viktig å plassere ansvaret for ulike typer klimautslipp hos de aktørene som naturlig bærer ansvaret for og lettest kan gjøre noe for å redusere utslippene. Når det gjelder industriell produksjon av varer og tjenester vil ansvaret for utslipp alltid måtte deles mellom forbruker og produsent, men klargjøring av ansvarsdelingen er viktig samtidig som spørsmål rundt dette er omstridt.</p> <p>Eksempelvis ligger ansvaret for klimagassutslipp fra produksjon av aluminium hos produsentene som lettest kan utvikle nye klimagassreduerte metoder mens ansvaret for hvor mye aluminium som anvendes i andre produkter og løsninger ligger hos produsentene av disse. Samtidig påligger det alle disse aktørene i fellesskap et ansvar for å gjenbruke og resirkulere så mye aluminium som mulig gjennom sirkulære prosesser. Dette fordrer at aktørene tar felles ansvar gjennom samarbeid gjennom verdikjedene og at myndighetene tilrettelegger for dette gjennom passende offentlige tiltak.</p> <p>Tekna mener at en løsning der man gjennom internasjonale avtaler setter rammebetingelser for internasjonale markeder og tilrettelegger for reduksjon av utslipp som regel er å foretrekke. Et eksempel på dette ville være å komme frem til å sette globale kvotepriser for klimagassutslipp på riktig nivå og på mest mulig forutsigbar måte. Tekna støtter den videre utviklingen av det europeiske kvotesystemet ETS, som nylig ble vedtatt utvidet til flere deler av økonomien. Vi støtter også EUs karbontoll som beskytter europeisk industri mot konkurrenter utenfra som ikke betaler avgifter for sine klimautslipp.</p>
--------------	--

Organisasjon	3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?	3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?	3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?	3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?	3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?
--------------	--	--	--	---	--

	<p>Tekna vil ellers peke på behovet for å tilrettelegge for, og stimulere til, et mer bærekraftig forbruk og mer bærekraftige husholdninger. Her må ansvaret deles mellom myndigheter som har muligheter for å tilrettelegge, private markedsaktører som er ansvarlige for produktutforming og distribusjon og den enkelte samfunnsborger som i siste instans, innenfor ulike rammer, er ansvarlig for sitt eget forbruk og sin egen husholdning og bolig. Den mulige kraften fra enkeltmenneskets bidrag er på langt nær utnyttet godt nok, men ansvaret for den må deles mellom en rekke ulike samfunnsaktører og ikke reduseres til bare et moralsk spørsmål for den enkelte.</p>
--	--

<p>Organisasjon</p>	<p>3A) Bør vi sette et eget norsk mål for utslipp i andre land knyttet til norsk forbruk?</p>	<p>3B) Hvilken tilnærming bør Norge ha til utslippene fra forbrenning av petroleumsressurser fra norsk sokkel, når forbrenningen skjer i andre land? Bør det settes et eget norsk mål knyttet til klimaeffekten av norsk eksport, for de eksporterte petroleumsressurser?</p>	<p>3C) Er det hensiktsmessig med et eget mål for klimaeffekten av bistanden, eller bør man for eksempel heller ha en mer overordnet målsetting for klimaeffektene av Norges interaksjon med andre land gjennom handel, bistand og annet samvirke?</p>	<p>3D) Hva slags politikk er aktuell for å bidra til å redusere utslipp som skjer andre steder, men som er knyttet til Norge gjennom for eksempel forbruk eller eksport?</p>	<p>3E) Har vi nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for disse utslippene?</p>
----------------------------	--	--	--	---	--

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Natur

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Byggmesterforbundet	4C) Byggmesterforbundet anbefaler at plassering av nye bygg og utforming av bygningsskall i større grad tilpasses bruk av natur, energibruk, behovet for å beskytte bygningskroppen mot klimabelastninger og redusert vedlikehold.		4D) Byggmesterforbundet anbefaler strammere statlige føringer ovenfor kommunene der hvor overordnede myndigheter har definert en arealpolitikk av klimahensyn på nasjonalt nivå. Dette vil skape større forutsigbarhet og effektivisere planarbeidet regionalt og lokalt.		
Motvind Norge	4A) Å rasere naturen med vinturbiner er ikke miljøvennlig, konsekvens utredning er mangelfull. Avskalling av turbin blad, Bisolfal A, får vi i drikkevann, grunnvann, fugler, dyr og folket. Norge har vannkraft, Eu får feie for egen dør.				
Eivind Hoff-Elimari			Ja. Nasjonale myndigheter må bestemme definisjoner og deretter fastsette mål mht. arealnøytralitet for den enkelte kommune, med en differensiering som er mest mulig objektiv.	Ja, i høyeste grad. Kommunenes inntektssystem må også endres for å ikke inneha et grunnleggende insentiv til å tiltrekke seg flest mulig innbyggere med høyest mulig skattbar inntekt - i alle fall ikke så lenge kommunene i så stor grad	Nei. Naturmangfoldlovens regler må bli gjeldende og tilpasses hele økonomisk sone. Forvaltningsplanene må tydeliggjøres som styrende for øvrige planer. Havmiljøet mangler miljøkvalitetsnormer som kan gjøre forvaltningen av havet forutsigbar og bærekraftig.

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

				har arealplanmyndigheten som i dag.	
Thomas Cottis	4A) All unødvendig nedbygging av natur må stanses fra nå. Det betyr slutt på nye hyttefelt og nye veier. Trolig må vi bygge ny fornybar energi og det må ta areal.				
Klima-venner for Kjernekraft	Det har i prinsippet ingenting å si at vi har en målsetning om et lavutslippssamfunn: Alle areal har en verdi og bør brukes på en mest mulig skånsom måte, også når det kommer til elektrisitetsproduksjon. Samtidig er det et poeng at minst mulig areal blir brukt.	Havforskningsinstituttet må få gjøre den forskningen som er nødvendig for å trygge en evt. utbygging av havvind FØR dette blir påbegynt.	4C) Utslipp av CO2 har opp gjennom historien vært gratis og det er bare de siste årene at dette har kostet for forurensere, men bare i noen land. Det har altså ikke vært forbundet med en kostnad å slippe ut CO2 eller andre klimagasser. Bruk av areal er i dag også i prinsippet gratis: Ja, man må kjøpe et stykke land for å bruke det, men eier man først området så er det ikke forbundet med en kostnad om man velger å bygge ned natur, f.eks. en skog kontra å la skogen stå (innenfor en kommunens reguleringsplaner). Tilsvarende så er det heller ikke forbundet med kostnad å forursake på annen måte, f.eks. sjødeponi eller gruvedrift. Man kan tenke seg en avgift på nedbygging av areal. Dette		Nei. Det har vist seg at kommunenes forvaltning av arealer på land har vært basert på for lite kunnskap og medvirkning, f.eks. i forbindelse med utbygging av vindkraft på land. Dette har ført til sterk lokal og nasjonal (og tildels internasjonal) motstand mot videre utbygging av vindkraft på land. Havforskningsinstituttet har

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Klima-venner for Kjernekraft	<p>For å bruke minst mulig areal bør vi se på energitetthet. Fossile kilder har høy energitetthet, og erstatter man dette med energikilder med lav energitetthet som sol og vind, går det med mye areal. Kjernekraft har desidert høyest energitetthet og kan brukes til å gjøre eksisterende elektrisitetsproduksjon arealnegativ ved å f.eks. erstatte vindkraft med kjernekraft.</p>		<p>må selvfølgelig veies opp mot privat eiendomsrett. En slik avgift bør i så fall ikke kunne brukes til alminnelig driftsoppgaver i en kommune, men forvaltes av et fond. Hvilket nivå dette fondet bør administreres på må utredes nærmere.</p>		<p>uttalt at vi mangler kunnskap for vindkraftutbygging til havs [5]. En kunnskapsløs utbygging av vindkraft til havs har potensiale for en tilsvarende motstand samt effekter i lokale miljøforhold som vi ikke kjenner til.</p> <p>Konsekvensene av en utbygging av kjernekraft er derimot godt kjent da dette er en velprøvd teknologi.</p>
-------------------------------------	---	--	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Klima-venner for Kjernekraft	I tillegg bør man tenke på energiinfrastruktur som kraftlinjer. Høy kapasitetsfaktor og valgfri plassering kraftverk krever lite høyspentlinjer. Sentrale solkraftanlegg og vindkraftparker krever veldig mye mer kraftlinjer enn vi har i dag.				
Finans Norge	Vi er avhengig av en bærekraftig og naturvennlig bruk av arealene, også når Norge er blitt et	4B) For å kunne gjøre en helhetlig vurdering trengs mer offentlig tilgjengelig data. Det gjelder også for finansforetakene. Dette kan tilrettelegges og administreres av det offentlige og kan brukes av flere ulike offentlige og private aktører for å vurdere risiko, både ut fra naturrisikoperspektivet, men også i et klimarisikoperspektiv. Det kan være stor risiko for dårlige vurderinger uten en helhetlig samlet datatilgang. Vi			

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Finans Norge	lavutslippssamfunn. En helhetlig klimapolitikk må ivareta andre miljømål, som for eksempel mål knyttet til tap av natur og biologisk mangfold. Her er EUs taksonomi for bærekraftige økonomiske aktiviteter et rammeverk til etterlevelse, der en aktivitet må respektere alle de overordnede miljømålene i rammeverket.	ser i denne sammenheng med interesse på undersøkelsen gjort av Sabima, som ser på kommunenes informasjon om ivaretagelse av natur: https://www.sabima.no/naturkampen-vurderingskriterier/	
---------------------	--	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Finans Norge	Satsinger innenfor fornybar energi vil legge beslag på store arealer, og det er avgjørende at disse inngrepene gjøres på en så bærekraftig og skånsom måte som mulig. Alle slike prosjekter vil gjøre inngrep i naturen, og det er derfor nødvendig med en helhetlig og god plan for hvor og hvordan denne utbyggingen skal skje. Vi trenger riktig prioritering av hvilke arealer som kan benyttes til		
--------------	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

	fornybar energiproduksjon.		
Animalia og Matprat	<p>4A) I et lavutslippssamfunn vil Norge bruke arealene på en slik måte at de grunnleggende behovene, som for eksempel nasjonal matforsyning, dekkes i høyest mulig grad med minst mulig negativ miljø- og klimapåvirkning. For å opprettholde nasjonal matsikkerhet er det avgjørende å ta hensyn til de norske prinsippene for matproduksjon. Norge har den laveste andelen matjordareal i hele Europa, med unntak av Island. Vi har kun 3 prosent dyrkbart areal, hvorav ca. 2/3 i all hovedsak egner seg til grovfôr, mens om lag 1/3 egner seg til å dyrke korn og andre matvekster.</p> <p>Samtidig er ca. 45 prosent av landarealet godt egnet for utmarksbeite, som kun drøvtyggere kan utnytte til matproduksjon. I Distrikts-Norge er det i all hovedsak kun husdyr som kan utnytte ressursgrunnlaget til matproduksjon, de er dermed et viktig virkemiddel for å opprettholde geografisk spredt bosetting. I tillegg begrenser vår geografiske plassering vekstsesongene, noe som gjør det mer utfordrende å dyrke matkorn og proteinrike plantevekster i Norge sammenlignet med land sørover i Europa.</p> <p>Landbrukssektoren er tett knyttet til landarealene, både jordbruksarealene og skogen. Produksjonen av mat medfører riktignok utslipp av klimagasser, men har også en unik mulighet til å virke inn på opptaket av karbon i naturen. For å opprettholde matproduksjonen og samtidig bidra positivt til miljø og klima, er det foruten jordvern også viktig med forskning og virkemidler som stimulerer til å økt karbonbinding i jord både gjennom optimal beiting, opptakseffektiv skogdrift, bærekraftig forvaltning og bruk av arealene, utslippsreducerende rutiner når det gjelder gjødsling samt andre praksiser som kan bidra til å øke opptak, binding og lagring av karbon i naturen.</p>		

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Den Norske Turistforening	<p>SSB sin rapport om utbygd areal viser at hele 4/5 av ny bebyggelse og infrastruktur de siste 10 årene har blitt bygget på natur og landbruksareal, mens kun 1/5 av ny bebyggelse og infrastruktur er blitt bygget innenfor allerede bebygde areal.</p> <p>I et lavutslippssamfunn hvor vi også ønsker stoppe naturtap, må arealbruksmønsteret</p>	<p>Det er en utfordring både for demokrati og offentlig styring at vi ikke kjenner den samlede konsekvensen av de politiske vedtakene som gjøres, hvor mye natur som bygges ned og konsekvenser dette vil ha for naturmangfold og klima.</p> <p>Det bør innføres krav til areal og naturregnskap både på kommunal, regionalt og nasjonalt nivå. Det er viktig at dette ikke blir opp til hver enkelt kommune,</p>	<p>Ja, men det må sikres at et slikt mål får reelle konsekvenser for hvordan arealene i kommunen brukes, og at dette ikke bare blir teoretiske regneøvelser.</p> <p>Som viktigste planmyndighet, mener vi at kommunene i størst mulig grad bør gjøres ansvarlige for egen arealbruk, og vi mener i utgangspunktet mål om arealnøytralitet også må gjelde innad i de enkelte kommunene.</p> <p>Arealnøytralitet sikrer imidlertid ikke at naturverdier av kvalitet</p>	<p>Ja, vi mener kommunene må ansvarliggjøres innenfor klarere nasjonale mål og rammer, samtidig er det også viktig at statsforvalteren gis styrket mandat til å følge opp de nasjonale målene. Konkret er det eksempelvis behov for klare nasjonale føringer på hvilke naturverdier som skal tas vare på.</p> <p>Hyttebygging i fjellet har stått for en stor andel av utbygd areal de siste de årene (cirka 24 prosent i følge SSB), og dette er også et konkret område hvor vi mener det trengs klarere</p>	<p>Økt press på havarealene, som antakeligvis vil forsterkes betydelig i framtiden, kan bety at det er behov for en mer helhetlig nasjonal politikk og retningslinjer på tvers av sektorlover, og sektormyndigheters ansvarsområder og interesser.</p> <p>Når det konkret gjelder bygging av fornybar energi til havs vil dette gi økt press på marin natur, og naturmangfoldloven bør derfor også gjøres gjeldende til havs utenfor 12 nautiske mil, og legges til grunn for</p>
---------------------------	--	---	---	--	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Den Norske Turistforening	<p>vårt endres betydelig.</p> <p>Ny bebyggelse og infrastruktur må i størst mulig grad bygges innenfor og i tilknytning til allerede bebygde areal, slik at vi betydelig reduserer eller unngår nedbygging av natur. Vi må bygge slik at vi utnytter eksisterende infrastruktur mest mulig effektivt og begrense bebyggelse som gir økte transportbehov og økt behov for ny infrastruktur.</p>	<p>og avhenge av hva de har av ressurser og ambisjoner. Sammen med et slikt nasjonalt krav bør det også bevilges midler som sikrer nødvendig kompetanse i kommunene.</p> <p>Det er også viktig at det sammen med innføring av areal og naturregnskap fastsettes og rapporteres på målbare mål, slik at det er mulig å evaluere konsekvensene av de politiske vedtakene som</p>	<p>ivaretas. Det er derfor også behov for klare nasjonale føringer på hvilke naturverdier som skal tas vare på og følgelig også et innsigelsesinstitutt som fungerer. For å sikre en god kontrollfunksjon bør Statsforvalterens myndighet styrkes.</p> <p>Det er også viktig at kommunene kartlegger uutnyttet fortettpotensialet innenfor allerede bebygde områder, og at dette potensialet i større grad utnyttes før det åpnes for å bygge i urørt natur.</p>	nasjonal politikk og retningslinjer.	<p>krav om utredninger og konsesjoner. Tilsvarende bør krav som stilles til utredninger av natur- og miljøhensyn på land også gjelde til havs så langt det er relevant.</p> <p>Konsekvenser av ilandføring og framføring av strøm må også utredes med tanke på naturinngrep, og det er behov for en helhetlig plan for samordning av kabeltraseer og ilandføringsstasjoner.</p>
---------------------------	--	--	--	--------------------------------------	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Den Norske Turistforening	<p>Der det ikke er mulig å unngå nedbygging av natur, må vi unngå å bygge ned natur med høy betydning for karbonlagring, naturmangfold og friluftsliv, og natur må kompenseres der nedbygging av natur er uunngåelig.</p> <p>For å redusere nedbygging av natur og klimautslipp må vi i større grad utbedre eksisterende bygg og infrastruktur. Opprusting av eksisterende</p>	gjøres i løpet av en kommunestyreperiode.			
---------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Den Norske Turistforening	<p>infrastruktur må der det er mulig prioriteres foran nybygg.</p> <p>Det er et dilemma at det ofte er enklere og rimeligere å bygge på nye areal framfor å fortette eller bygge om innenfor allerede bebygde områder.</p> <p>Kompliserte eiendomsforhold, mer omfattende planprosesser og krav til bebyggelse, og høye tomtepriser innenfor tettbygde</p>				
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Den Norske Turistforening	<p>strøk, kan eksempelvis gjøre at det ofte er rimeligere og mer attraktivt å bygge på urørt mark.</p> <p>Et dilemma som forsterker dette er at det i dag er gratis for den enkelte utbygger å bygge ned og ødelegge natur, til tross for at ødeleggelsen av natur innebærer et stort tap for samfunnet.</p> <p>Vi mener at det må utredes en form for naturavgift på lik linje</p>				
---------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

<p>Den Norske Turistforening</p>	<p>med en klimaavgift. Dette er blant annet foreslått av flere offentlige utvalg, herunder NOU om Naturens goder (NOU 2010), NOU fra Grønn skattekommisjon (NOU 2015:15) og NOU om verdiskaping etter pandemien (2021:4).</p> <p>Samtidig må det også ses på andre økonomiske og strukturelle virkemidler som gjør det enklere og mer</p>				
---	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Den Norske Turistforening</p>	<p>lønnsomt å fortette innenfor allerede bebygde areal, samt mer attraktivt å oppgradere og utbedre eksisterende bygg.</p> <p>Også når det gjelder kraft må vi utbedre og utnytte eksisterende kraftanlegg mest mulig effektivt. Samtidig må vi sørge for at utbygging av eventuell ny vindkraft på land, bidrar til minst mulig nedbygging av natur.</p>				
---	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Den Norske Turistforening	Som et førende prinsipp må norsk energipolitikk å ha minst mulig miljøbelastning og naturnedbygging per produserte kilowatttime. Man må også her se på muligheter for å etablere nye anlegg i tilknytning til allerede etablerte industriområder, og der det er uunngåelig å bygge ned naturområder sørge for at man unngår nedbygging av verdifulle				
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Den Norske Turistforening	naturområder. Det må stilles strengere krav til lokalisering, bedre konsekvensutredning er og miljøkrav.				
Klimaetaten, Oslo kommune	Klimakrisen og naturkrisen er tett sammenvevd og påvirker hverandre gjensidig. Arealbruk er hovedårsak til tapet av naturmangfold som mangler sidestykke i historien. Arealbruksendringer er også en viktig årsak til klimagassutslipp. Klimaendringer fører	Klimaetaten mener det er svært positivt at Klimautvalget 2050 adresserer behovet for en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og naturmangfold. Norsk natur, ikke bare utvalgte naturtyper og truede arter, vil stå overfor store utfordringer med et endret klima. Etter	Et mål om arealnøytralitet kan gi positive virkninger ved at naturen blir vektet tyngre i plansammenheng. Samtidig er det viktig at et arealnøytralitetsmål ikke brukes som argument for utbygging av naturområder uten at muligheter for fortetting og resirkulering av utbygget areal først er vurdert. Det må være krav om tungtveiende grunner for at nedbygging av natur	Klimaetaten mener en tydeligere formulert statlig arealpolitikk er helt nødvendig. Arealbruk og utbygging preges ofte av enkeltbeslutninger ("bit-for-bit") som isolert sett vurderes å ha begrenset effekt for klima- og miljø sett opp mot fordelene utbyggingen kan ha for sysselsetting, økonomi, med mer. Den samlede klima- og	I forvaltningen av hav og fjord er det viktig å legge til rette for restaurering av tapte naturverdier og ivaretagelse av de vi har. Tare, tang og sjøgress kalles 'Den blå skogen' og er svært viktig for karbonopptak og -lagring. I tillegg har de viktige funksjoner for klimatilpasning av havet. Den samlede biomassen av blå skog utgjør mindre enn 0,5 % av verdens

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>til og vil føre til ytterligere negative konsekvenser for natur og biodiversitet. Samtidig trenger både mennesker og natur robuste økosystemer for å håndtere klimaendringene.</p> <p>I et lavutslippssamfunn må naturverdier tillegges stor vekt i beslutninger, ikke bare på grunn av karbonlagring og konsekvensene for</p>	<p>Klimaetatens vurdering er det derfor nødvendig med en mer helhetlig tilnærming til naturhensyn sammenlignet med dagens fokus på enkeltområder, utvalgte naturtyper og truede arter. En bedre og samlet nasjonal oversikt er også avgjørende for at beslutningstakere skal få et bedre grunnlag for å vurdere samlet belastning på økosystemer i tråd med naturmangfoldloven. Dette er en krevende øvelse i dag.</p>	<p>skal tillates.</p> <p>Et arealnøytralitetsmål må ikke brukes for å legitimere utbygging ved at man kompenserer et verdifullt naturområde med et mindre verdifullt grøntområde. Det kan samtidig være usikkert om man klarer å restaurere et område til samme tilstand som et areal hadde før nedbygging. Noen naturområder vil mest sannsynlig ikke kunne erstattes med nye eller restaurerte arealer, for eksempel gammelskog. Arealnøytralitet kan imidlertid være et godt</p>	<p>miljøkonsekvensen av utbygging er imidlertid stor. Bit-for-bit-utfordringen og stadig økende nedbygging av naturområder i Norge viser etter vår vurdering at det er et klart behov for en helhetlig nasjonal arealpolitikk som gir klare rammer og føringer for lokale beslutningstakere.</p> <p>En statlig arealpolitikk må ta utgangspunkt i at arealer er en stadig mer begrenset ressurs, og at naturområder har en grunnleggende funksjon i lavutslippssamfunnet, både for karbonlagring og for</p>	<p>havoverflate. Likevel er det beregnet at den står for 70 % av karbonlagringen i havet.</p> <p>Systemer for måling, beregning og rapportering av opptak og utslipp fra den blå skogen bør derfor utvikles, slik at det kan vektas tyngre i omstillingen til lavutslippssamfunnet, og eventuelt også inkluderes i forvaltningsplaner for havet.</p>
---------------------------	---	--	---	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>klimagassutslipp, men også på grunn av verdien de har for klimatilpasning og naturmangfold. Konsekvenser for både klima og naturmiljø må tas med i samfunnsøkonomiske vurderinger av utbygging. Nasjonale myndigheter bør se hen til anbefalingene i Naturpanelets rapport om verdsetting av natur for å sikre både tilstrekkelig kunnskap og riktig verdsetting,</p>	<p>En bedre samlet oversikt er også nødvendig for å sikre grøntkorridorer hvor naturmangfold kan flytte seg over større områder. Dette kan også gi et bedre grunnlag for regionalt samarbeid om ivaretagelse av naturmangfold og økosystemer. Det er videre svært positivt at Miljødirektoratet har fått i oppdrag om å utvikle et nasjonalt naturregnskap. Dette bør vies nok ressurser til</p>	<p>verktøy dersom det kombineres med følgende føringer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Økt gjenbruk og fortetting av arealer som allerede er utsatt for menneskelige inngrep - Arealbudsjett og -regnskap i alle kommuner - Rekkefølgebestemmelser i planlegging som følger hierarkiet unngå, avbøte, restaurere, kompensere <p>Dersom det stilles krav om arealbudsjett for alle kommuner, mener vi at et</p>	<p>klimatilpasning, i tillegg til en rekke andre nødvendige økosystemtjenester. En arealpolitikk bør også legges til grunn at naturens egenverdi, internasjonale forpliktelser og mål for naturmangfold må tas på alvor. En statlig arealpolitikk bør derfor legges føringer som angir en høy terskel for inngrep i naturområder, se svar under 4A, B og C.</p>	
---------------------------	--	--	---	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>slik at natur inngår og vektas tilstrekkelig tungt i beslutninger.</p> <p>Inngrep i myr bør være utelukket gjennom nasjonal lovgivning. Avskoging bør kun tillates dersom det er tungtveiende grunner for det. Det bør være høy terskel for inngrep i naturområder, og et vilkår for inngrep bør som et minimum være at arealene kompenseres gjennom restaurerte</p>	<p>at det blir et relevant og godt verktøy for alle forvaltningsnivåer. Et nasjonalt naturregnskap vil kunne gi bedre oversikt over samlet belastning, samt være ressurseffektivt hvis det også innebærer å lage et digitalt verktøy som kommuner kan benytte i egen arealplanlegging.</p> <p>For å få en bedre, samlet oversikt over naturkvaliteter, er det nødvendig med en forsterket innsats innen nasjonal kartlegging. Dette må gjøres jevnlig</p>	<p>nasjonalt naturregnskap bør tilrettelegges slik at det også kan brukes i kommuner, gjerne som et digitalt kartverktøy. Mange små kommuner vil ikke nødvendigvis ha tilstrekkelig ressurser til å kunne gjøre slike grundige analyser. Det kan i verste fall kan gi beslutninger som bygger ned natur.</p> <p>Som del av arealnøytralitetsprinsippet, har blant andre Sabima argumentert for arealavgift for å redusere presset på natur. Grønn skattekommisjon (NOU</p>		
---------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>naturområder andre steder. I urbane områder bør naturområder styrkes og utvides.</p> <p>Når det gjelder kraftutbygging, bør dette gjøres på en måte som minimerer inngrep i naturområder. Overordnet bør energieffektivisering prioriteres langt høyere enn hva som har vært tilfelle de siste årene. Vurderinger av kraftutbygging bør</p>	<p>og være landsdekkende. Det er gjort et betydelig løft gjennom det økologiske grunnkartet, men mye kartlegging gjenstår, og resultatene er ikke enkelt nok tilgjengelig for kommunal sektor som har ansvar for arealforvaltningen.</p> <p>Hvis en slik oversikt skal ha nytte for kommuner som planmyndighet, er det viktig at det både er tilstrekkelig kartlagte områder og at kartleggingene ikke er utdaterte. Dette vi</p>	<p>2015:15) har også anbefalt å innføre en avgift på naturinngrep. Klimaetaten mener det bør utredes om arealavgift eller andre aktuelle mekanismer for betaling for ødeleggelse av natur er et grep som kan tas for å bedre ivareta hensyn til natur i plansammenheng. Det skal imidlertid en svært høy prising til for at den skal kunne være effektiv i beslutninger om utbygging. En avgift bør derfor kombineres med andre virkemidler for å sikre tilsiktet effekt.</p> <p>Klimaetaten stiller seg bak</p>		
---------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>følge et hierarki der man først vurderer opprustning, deretter utvidelser og til slutt behov for nybygging dersom de to første alternativene ikke vil avhjelpe behovet.</p> <p>Ved fortetting i byene må avveiningene mellom hensynene til klimatilpasning, mobilitet, bolig, og annen arealbruk fremheves.</p> <p>Byområder hvor man ikke forebygger konsekvensene av klimaendringene vil</p>	<p>kreve ressurser, men bør prioriteres høyt for å håndtere naturkrisen og klimarisken i sammenheng, inkludert hensynet til klimatilpasning. Eksempelvis vil et område kunne fremstå som uten naturverdier i et nasjonalt kart dersom det ikke har vært kartlegging der, men har viktige naturverdier likevel. Det er en risiko for at man tar feil beslutning i en kommune hvis man kun bruker en nasjonal oversikt som ikke er</p>	<p>utvalgets vurderinger om en strengere fortettingspolitikk og at det må sikres at utbygging i hovedsak skjer i eksisterende traseer og allerede nedbygd areal. Klimaetaten støtter også utvalget med hensyn til realisering av vedtatt skogvern og at man i større grad bør anvende lukkede hogstformer. Det bør også vurderes om flere naturområder bør vernes i tråd med anbefalinger fra blant annet FNs klimapanel. Som nevnt under spørsmål 4A så vil robuste naturområder med velfungerende økosystemer</p>		
---------------------------	---	--	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>være mer utsatt for naturfare og også ha dårligere bokvalitet. I vurderinger av arealbruk i et lavutslippssamfunn må man også sikre at man ikke bygger sårbarhet for klimaendringene inn i byen. Barrierer for drift og vedlikehold av større grønne områder må adresseres.</p> <p>Industri med grunnlag i ressurser fra naturen må drives på en måte som balanserer</p>	<p>detaljert nok. Dette kan løses ved at det stilles strengere krav til utredninger av eksisterende naturmiljø og hvordan inngrepet påvirker arealenes økosystemtjenester. Samtidig gir ikke det en oversikt som kan brukes til å vurdere samlet belastning av stykkevis nedbygging.</p> <p>NIBIO har på oppdrag fra Oslo kommune utviklet kart som ser konsekvenser for klima og natur i sammenheng, både med hensyn til</p>	<p>være fundamentalt for at mennesker og natur skal kunne tilpasse seg klimaendringene, i tillegg til at naturområder er viktig for karbonlagring. For forvaltningen av Oslo kommunes skog har Klimaetaten og Bymiljøetaten anbefalt at kommunen bør vurdere vern av flere områder av hensyn til klimatilpasning og behovet for å sikre mest mulig robuste økosystemer.</p>		
---------------------------	---	---	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Klimaetaten, Oslo kommune	næring-, klima- og naturhensyn på en bedre måte enn i dag. Vi trenger råstoff fra skog til å erstatte fossile produkter i det grønne skiftet. Bestandsskogbruket som er vanlig i Norge i dag har imidlertid sterk negativ påvirkning på økosystemer i skogen. En klimastrategi for skogbruket som innebærer mer intensiv drift gjennom tettere og ensartet planting av gran vil gi	karbonlagring, naturmangfold, temperaturregulering og overvannshåndtering. Oslo vurderer nærmere hvordan dette kan brukes i for eksempel arealplanlegging. I tillegg arbeider Oslo kommune med system for registrering av alle enkelttrær gjennom Oslotrær-prosjektet, og har også utviklet et grøntregnskap som oppdateres jevnlig.			
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Klimaetaten, Oslo kommune	dårligere klimatilpasning og høyere klimarisiko for skogbruket. Utvalget bør se hen til EUs skogstrategi som etter vår vurdering balanserer både hensyn til skogsdrift, klima og naturmangfold på en god måte. Strategien fremhever mer variert skog, mer naturlig skogsdrift og lukkede hogstformer, og vurderer samtidig at dette er forenlig med mål om økt opptak og				
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

	karbonlagring for skog- og arealsektoren.					
Statkraft	<p>4A) Areal er et knapphetsgode. Globalt er en rekke arter under press som og i Norge er nesten over 2700 arter truet, i hovedsak som følge av arealendringer. Sammen med klimaendringer er arealendringer den største trusselen mot biologisk mangfold.</p> <p>Presset på areal kommer fra en rekke ulike kilder. For å nå Norges klimamål vil det være behov for areal til utbygging av fornybar energi og nett. For å begrense nedbyggingen av natur dette fører med seg er det viktig at beslutningstagerer er i stand til å balansere behovet for arealendringer til energiformål med andre arealendringer og tar høyde for det samlede presset på natur.</p> <p>Fornybar energi er mer arealkrevende enn tradisjonelle energikilder. Siden behovet for fornybar energi øker fremover er det viktig at arealplanlegging i dag tar hensyn til at det i fremtiden vil være økt behov for arealbruk til energi. Selv i et scenario hvor det bygges lite ny energi i natur i fastlands-Norge kan det</p>			<p>4D) Samlet sett vil mange regionale beslutninger få nasjonale konsekvenser. Både nett og vindkraft kan være eksempler på dette. For å sikre helhetlige beslutninger som tar hensyn til alle dilemmaer i energi og klimapolitikken bør arealpolitikk være et område hvor det også tas nasjonale hensyn.</p> <p>Det er viktig at arealpolitikken tar hensyn til at natur og naturverdier er særegne og at det er vanskelig å gjøre sjablongmessige vurderinger. Det er viktig med gode konsesjonsprosesser som tar hensyn til ulike dilemmaer knyttet til arealbruk. Utbygginger som ikke påvirker menneskelig aktivitet, ikke gir visuell forurensning eller reduserer rekreasjonsverdier vil måtte foregå i områder hvor det fra før er liten menneskelig påvirkning. Dermed kan det stå i motsetning til viktige naturverdier.</p>		

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

	være betydelige behov for nettoppgradering og oppgradering av vannkraftverk for å sikre tilstrekkelig fleksibilitet og effekt.				
Attac Norge	<p>4C) I spesielle tilfeller der det finnes et uunngåelig behov for å bygge i naturområder bør dette kompenseres gjennom restaurering andre steder. Men siden vi allerede har bygd ut for mye i naturområder, bør hovedregelen være en svært restriktiv holdning til videre utbygginger. Det er grunn til å frykte at et prinsipp om arealnøytralitet kan fungere som en unnskyldning for å fortsette nedbygging av natur. Arealnøytralitet fordrer at man verdsetter verdien av et areal. Dette er langt ifra trivielt og vil åpne dørene for "feilprising" i begge retninger - at man underdriver konsekvensene av utbygging og overdriver gevinsten av arealet man verner som kompensasjon.</p> <p>Erfaringer med bruk av lignende "offsetting"-mekanismer på klimaområdet er ikke gode, med mange problemer med kompensasjonsprosjekter av dårlig kvalitet som bunner i at de involverte aktørene har få insentiver til å sikre at prosjektene faktisk oppnår reelle utslippskutt. Tilsvarende kan man se for seg restaureringsprosjekter som ikke bidrar til biomangfold i like stor grad som naturområdene de er ment å erstatte, for eksempel i form av skogplanting med ensformede monokulturer. Arealnøytralitet kan iverksettes på ulike måter, men det er generelt grunn til å advare om at en ytterligere markedsretting av tilgang til å bygge ned naturareal vil forsterke de økonomiske forskjellene - aktører med store økonomiske muskler vil kunne bygge ut så mye areal de ønsker ved å kjøpe seg fri andre steder.</p>				
SINTEF Energi	Fornybar energi som sol, vind og vannkraft krever arealer. Dette må inngå i en	Dette bør være kunnskapsbasert og basert på "do no harm"-prinsippet.	Også her er kunnskapsbasert et viktig stikkord. Beslutninger og forankring må skje på et	Globale utfordringer krever globale føringer, men realiseres oftest på lokalt nivå. Dette må hensyntas i	Klimautfordringen er sektorovergripende. Det anses som overveiende sannsynlig at det blir behov

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

SINTEF Energi	helhetlig vurdering i forhold til løsning av klimautfordringen og oppnåelse av bærekraftsmålene.	Det må også innen for gitte rammer veies opp mot øvrige bærekraftsmål.	nivå hvor overordnede naturhensyn sikres.	styringsprinsippene som velges. Brede og gode forankrede beslutningsprosesser er essensielt.	for samordninger mellom disse om en skal løse utfordringene raskt nok. Utforming av nye styringssystemer er like viktige som teknologi- og næringsutvikling.
NTNU	Det er en kjensgjerning at intakte naturtyper som myr/våtmark og gammelskog er de beste arealene for å bidra til et lavutslippssamfunn. Disse arealene har gjennom tusener av år bundet enorme mengder karbon, og er blant de mest	For å gjøre de riktige prioriteringene trengs en bedre oversikt over biologisk mangfold både til lands og til havs. Dette oppnås ikke uten et kontinuerlig fokus på grunnleggende kunnskap om naturmangfold. Kompetanse om naturmangfold tar tid å utvikle, og den er oftest	Arealregnskap for å oppnå arealnøytralitet eller naturnøytralitet kan være nyttige verktøy, spesielt lokalt. Et fundamentalt problem med dagens bruk av konseptet er fravær av romlig kontekst. Endringer i landskapsstruktur kan ha store konsekvenser for levedyktigheten til bestander av arter, og dermed også økosystem. Fra	En tydelig formulert nasjonal arealpolitikk og styringsverktøy er derfor sannsynligvis helt nødvendig. Arealbudsjett for naturtyper og økosystem, eller tilsvarende verktøy, må derfor utformes og håndheves på nasjonalt nivå. Implementering vil nødvendigvis være knyttet til lokale forvaltningsnivåer. Dette krever både tydelige	Vi må forvente et større press på arealer til havs og ved kysten i overgangen til lavutslippssamfunnet. Spesielt gjelder dette etablering av ny fornybar energi som havvind. En utfordring er at sektorbaserte forvaltningsplaner for høstbare arter og annen næringsutvikling legger premisene for

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

NTNU	effektive karbonbindende systemene også i dag. Et lavutslippssamfunn opprettholder det unike potensialet for reduksjon av utslipp som slike økosystem representerer gjennom å unngå inngrep i slike arealer, samt restaurere når mulig. Dette vil både redusere Norges utslipp og virke positivt på naturmangfoldet. Konsekvenser av naturbruk må inn i klimaregnskap. For	stedsspesifikk slik at den ikke kan kjøpes på det internasjonale markedet, eller lett overføres fra en naturtype til en annen eller ett sted til et annet. Data og fysiske prøver fra naturmangfold som samles inn gjennom ulike typer undersøkelser og studier representerer unike og uerstøttelige tidsbilder på vår natur. Disse må gjøres åpent tilgjengelig både for å sikre transparens i beslutningsprosesser og	et rent naturvitenskapelig perspektiv er det meningsløst å forvalte arter og naturtyper kun ut fra et lokalt perspektiv. Krav til samlet størrelse på leveområder, eller bestandsstørrelse for å opprettholde livskraftige bestander, er i de fleste tilfeller mye større enn det som kan oppnås innenfor lokale forvaltningsenheter som f.eks. en kommune.	forskrifter, gode veiledere og god lokal kompetanse, men også en god overordnet styring på regionalt eller nasjonalt nivå.	arealpolitikken, ofte uavhengig av hverandre. Det er vanskelig å se hvordan en arealpolitikk som ivaretar omstilling til lavutslippssamfunnet og samtidig ivaretar de nødvendige naturhensyn skal kunne implementeres om ikke miljøforvaltningen får et mer overgripende ansvar.
-------------	--	---	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

NTNU	eksempel vil utvikling av mer fornybar energi imidlertid ikke være mulig uten naturinngrep. For å minimalisere negative effekter på naturmangfoldet er det derfor nødvendig at utbygging av ny energi legges til områder som fra før har redusert naturverdi, og basert på et grundig natur- og klimaregnskap. Tiltak vi vet har god effekt med relativt lave kostander, som et forbud mot	for å sikre en effektiv videreutvikling av kunnskap. Det er i dag ingen systematikk i sikring av kunnskap om natur på samme måte som vi for eksempel har for kulturhistoriske verdier. Kunnskap om naturmangfold må sikres gjennom sterkere krav til systematisk tilnærming, stabile strukturer, uavhengighet og åpenhet rundt undersøkelser utført eller pålagt av det offentlige.			
------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

	nedbygging av myr, bør gjennomføres umiddelbart.				
Samfunnsbedriftene	<p>4A) I en åpen økonomi som den norske er havner viktig for at næringslivet skal utvikle seg og arbeidsplasser sikres og skapes. Men i fremtiden er det viktigere enn noen gang at industri og arbeidsplasser bidrar til et bærekraftig samfunn der fotavtrykkene i naturen blir minst mulig. Da er også bruk av arealer sentralt. Til mer areal vi bygger ned til større trussel er det for naturmangfoldet. Transportsektoren er en av de sektorene som tradisjonelt har beslaglagt betydelig arealer, spesielt i forbindelse med veiutbygging.</p> <p>Derfor bør det legges til rette for at mest mulig gods kan reise kollektivt sjøveien. Sjøtransporten beslaglegger minimalt med arealer, men har behov for effektive</p>	<p>Siden transportsektoren er så sentral i forhold til arealbruk, så bør arealbruken få en betydelig mer sentral plass i arbeidet med nasjonal transportplan (NTP) enn det den har i dag. Nå er arbeidet med neste transportplan, som skal komme i 2024, startet opp. Vår erfaring er at arealbruk og naturmangfold har hatt en perifer innvirkning på hvordan en planlegger transportinfrastrukturen for fremtiden. Å styrke dette fokuset i arbeidet med den</p>	<p>På samme måte som arealbruk er sentralt for nasjonal transportplan, vil det være viktig at arealdisposisjoner får en sentral plass i lokale infrastrukturprosjekter. Se også vårt svar på 4a og 4c.</p>	<p>I motsetning til transport på vei og bane, beslaglegger sjøtransporten så å si ingen arealer for å transportere gods mellom havner. En satsning på sjøveien vil derfor avlaste arealbeslag og utbygging av veinettet i natur, dyrka mark, kulturminner osv.</p> <p>Noen tilpasninger av leder må likevel til på enkelte strekninger og rundt havner. Vi ser et stadig økende press på sjøarealene. Det kan medføre ulike</p>	

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Samfunnsbedriftene	<p>havnerterminaler for lasting og lossing. Havnene har derfor behov for en del arealer, men det totale arealbehovet for sjøtransport og havn er betydelig mindre enn på vei. Klarer vi å få overført større godsmengder fra vei til sjø vil det kunne avlaste veiinfrastrukturen, redusere veislitasje og redusere behovet for arealer til vei. Eksempelvis vil en sjørute direkte fra kontinentet til Vestlandet eller Nord-Norge redusere behovet for veitransport versus en rute som går til det sentrale Østlandet før videre distribusjon på vei.</p> <p>Beslutninger som tas i dag innenfor transportsektoren vil påvirke utslipp og karbonopptak i mange tiår fremover, også etter 2050. Det haster derfor å få bygget inn mekanismer som kalkulerer inn kostnader på utslipp og natur før beslutningene tas.</p>	<p>neste transportplanen bør derfor være helt sentralt om en skal kunne ivareta naturmangfoldet i årene fremover. Det kan eksempelvis gjøres ved å a et eget arealregnskap kombinert med et krav om nettonull arealforbruk, eventuelt også et krav om tilbakeføring av natur. Et slikt regnskap kan eventuelt også spesifiseres på ulike naturtyper, eksempelvis myr og gammelskog.</p> <p>Vi viser til en interessant svensk utredning fra 2022, SOU 2022:21 Rätt för klimatet. Denne</p>		<p>interessekonflikter mellom miljøvern, fiske, energi, oppdrett og transport. Men pr i dag har ikke forvaltningsplaner og sektorlovgivning stor betydning på sjøtransporten. Vi ser derimot ikke bort fra at dette kan bli en problemstilling og da er det viktig at sjøtransportens viktige rolle både for miljø- og klima, transport, industri og næringsutvikling vektlegges.</p>
--------------------	---	--	--	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Samfunnsbedriftene	<p>Areal og grønn industri</p> <p>En grønnere fremtid forutsetter produksjon, distribusjon og bruk av karbonfri energi. Flere steder i Norge er det nå på trappene å fremstille hydrogen og ammoniakk i eller i nærheten av havner og i tillegg kommer batteriproduksjon flere steder. En annen næring som vi vil se mer av er vindmøller, både på sjø og på land. Slike gigantiske turbiner vil trenge effektive havner for transport og montering, så vel som service og vedlikehold i årene fremover. Også fangst og lagring av karbon (CCS) blir viktig flere steder i landet. Mye av dette er også en del av regjeringens nye nærings- og industripolitikk</p> <p>Havnene er en viktig brikke i denne utviklingen. Paradokset er at denne aktiviteten vil ha behov for større arealer, både på grunn av produksjon, men også fordi en del av disse drivstoffene vil</p>	<p>utredningen tar et oppgjør med tradisjonell bruk av samfunnsøkonomiske modeller i transportplanlegging og mener at de i seg selv bidrar til økt transportvekst, noe som ikke er forenlig med kravene på klima og naturmangfold.</p>		
---------------------------	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Samfunnsbedriftene	trengte større sikkerhetssoner. Det er også betydelig usikkerhet med hensyn til hvilke drivstoff som blir dominerende i årene fremover og om havnene må ha en større "meny" av energitilbud. Uansett vil det være mer hensiktsmessig å ha mye av denne aktiviteten langs kysten slik at mesteparten av transporten går på skip. Det vil både avlaste annen infrastruktur og redusere behovet for større arealinngrep andre steder.				
Naturvernforbundet	Et lavutslippssamfunn er et samfunn som har tilpasset seg planetens tålegrenser for utslipp av klimagasser. Et lavutslippssamfunn må også anerkjenne naturens tålegrenser og kan derfor ikke	Vi må ha bedre nasjonal kunnskap om naturen med et økologisk grunnkart. Det må stilles strengere krav og brukes mer penger. Vi må ha mer naturkartlegging og uavhengige kartlegginger	Med en naturkrise hvor nedbygging av natur er den største trusselen mot naturmangfoldet, bør nye utbygginger skje allerede nedbygde områder. Derfor er arealnøytralitet et nyttig mål, men det har sine begrensninger dersom det skal inneholde ordninger	Det er et åpenbart behov for tydeligere nasjonale rammer for arealpolitikken, dersom nasjonale naturmål skal bli nådd. Problemet er godt beskrevet i den ferske rapporten "Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av lokalt selvstyre", skrevet av NINA, Oslo Met og Holt	Forvaltningsplanene er et godt utgangspunkt, men har hittil i liten grad blitt brukt som verktøy for å sikre måloppnåelse til havs, ettersom mye av debatten har fokusert på åpning for oljevirkosomhet eller ikke. I kommende periode bør havpanelets mål om 30

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Naturvernforbundet	<p>basere seg på å bygge ned mer naturareal. Det vil være svært viktig for et lavutslippssamfunn å ta vare på karbonrik natur som myr og gammelskog samt naturtyper som vil hjelpe oss å tilpasse oss et endret klima (vassdrag og våtmark).</p> <p>Dette oppnås gjennom å bruke allerede utnyttede arealer smartere samt fortette på en kvalitativt god måte</p>	<p>(sertifisering/offentlig). Digitalisering av planprosesser er i utvikling, men bør forsterkes. Det er behov for investering i hele prosessen knyttet til et digitalt økologisk grunnkart, fra innhenting av kunnskap (fjernmåling, modellering av data), analyse og produksjon av data (offentlig dataservere, samarbeid om digital kartproduksjon) til brukerverktøy (veiledning,</p>	<p>som kompenserer for nye inngrep, eksempelvis tap av vassdragsnatur.</p>	<p>& Winge (https://www.ks.no/content/assets/d6808fa016bf45d185e397b865f86d3c/BerekraftigArealbruk.pdf). Rapporten inneholder mange gode tiltak, men adresserer på grunn av begrenset mandat i liten grad behovet for nasjonale og sektorovergrepene retningslinjer for arealpolitikken. I tillegg til de foreslåtte 15 grepene mener vi det også er behov for økt bruk av rikspolitiske retningslinjer, sterkere involvering fra statsforvalter og økt fokus på nasjonale utvalgte arter og naturtyper</p>	<p>prosent marint vern gjøres førende for havpolitikk og oppfølging av forvaltningsplaner, samtidig som tilbakemeldinger om at miljøkvalitetsindikatorer ikke blir nådd (som på for eksempel sjøfugl) må føre til at det gjennomføres forvaltningstiltak. Naturmangfoldsloven med hele sitt apparat av utvalgte områder, naturtyper og arter må utvides til hele den økonomiske sonen.</p>
---------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

Naturvernforbundet	<p>(beholde grønne lunger). Den viktigste naturen må vernes, slik at vi ikke trenger å bruke tid på stadige omkamper, men heller kan konsentrere seg om å utvikle innovative løsninger for ombruk av allerede nedbygde arealer</p> <p>Omstillingen til en slik arealbruk vil kreve kraftig omlegging av dagens praksis. SSB sin rapport om utbygd areal viser at hele fire femdel av</p>	<p>automatisering av søknadsprosesser). Det arbeides nå med å utvikle bedre grunnlagsdata tilrettelagt for selvbetjening i søknadsprosesser. Digitalisering vil føre til et bedre og mer oppdatert kunnskapsgrunnlag og at samfunnet bedre kan ta stilling til dilemmaer og konsekvenser ved arealutbygging, noe som vil bedre beslutningsgrunnlaget. Det må også være ambisjon om at alle</p>		<p>i arealplanleggingen. Koplingen mellom KLD som miljømyndighet og statsforvalterens rolle i planprosessene må gjenopprettes, gjennom tilbakeflytting av plan- og bygningsloven til KLD som fagdepartement.</p> <p>OECDs gjennomgang av norsk miljøpolitikk våren 2022 viste også tydelig at det er for svak kopling mellom nasjonale mål på naturområdet og lokal gjennomføring. https://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-</p>	
---------------------------	--	--	--	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Naturvernforbundet	ny bebyggelse og infrastruktur de siste 10 årene er blitt bygd på natur- og landbruksareal, mens kun en femdel av ny bebyggelse og infrastruktur er blitt bygd innenfor allerede bebygde areal. https://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/_attachment/415893?_ts=17ef74fe760 Artsdatabankens oversikt over antallet	biologiske kartlegginger bør være gode nok til å gå inn i offentlige, digitaliserte naturdatabaser. Det er de siste årene kommet flere rapporter som viser at dagens praksis gjør at avgjørelser som har store betyninger for naturmangfoldet, tas på et mangelfullt grunnlag. Se for eksempel årets rapport fra Artsdatabanken "Artskartlegging i konsekvensutredninger etter plan- og		performance-reviews-norway-2022_59e71c13-en	
--------------------	--	--	--	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Naturvernforbundet	truede arter som påvirkes negativt av ulike former av arealendringer på land viser at utbygging og skogbruk er de største truslene mot norske arter, med opphørt landbruksdrift på tredjeplass og jordbruk på fjerdeplass (https://artsdatabanken.no/Media/F41350 ?). Arealbruken til utbygging, skogbruk og jordbruk er altså i en særstilling og må	byggningsloven” (https://www.artsdatabanken.no/Pages/334985/Rapport__vi_kartlegger_ikke_godt) samt rapport fra 2015 som viser store avvik i naturkartleggingen før vannkraftutbygginger (https://biofokus.no/biofokus-og-miljofaglig-utredning-med-nedslaende-rapport-om-biologisk-mangfold-og-smakraft/). Forbindelsen mellom utbygger og kartlegger må brytes for å sikre uavhengige utredninger			
--------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Naturvernforbundet	<p>dermed få særskilt fokus i et lavutslippssamfunn.</p> <p>Skogbruket dekket store arealer og utgjør en stor påvirkning på naturen. Opp mot 80 prosent av karbonet som er lagret i skogøkosystemet, finnes i jorda. Utfasing av flatehogst vil bedre naturmangfoldet og redusere klimagassutslippene fordi flatehogst øker CO2-utslippene fra</p>	<p>og tillit til arbeidet. Vi mener at uavhengige kartlegginger må gjøres for eksempel gjennom en sertifiseringsordning/stikkprøveordning for kartleggere eller gjennom at det offentlige tar over bestilleransvaret. Slik det er i dag, er det utbygger som er ansvarlig for å bestille naturkartleggingene. Utbyggerne har altså et stort insentiv til å velge den tilbyderen som gir det billigste tilbudet, eller til å velge en</p>			
--------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Naturvernforbundet	<p>jorda, som det tar mange tiår å kompensere med ny skog. Og det er smart å utsette hogst i eldre skog fordi den tar opp og lagrer mye CO2, selv 50-100 år forbi hogstmoden alder.</p> <p>Les mer: https://media.wwf.no/assets/attachments/SKOGKUR-2030-til-TRYKK-NY-TOTAL.pdf</p> <p>Det norske jordbruket bør omstilles for både å ivareta biologisk mangfold, bli mer klimavennlig og</p>	<p>tilbyder som har en historikk som tilsier at de svært sjelden finner sjeldne arter. Utbygger har få insentiver til å bestille en grundig og omfattende naturkartlegging som gir et reelt inntrykk av naturverdiene i utbyggingsområdet.</p>			
---------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Naturvernforbundet	bærekraftig samt øke vår selvforsyningsgrad. Dyrka mark må vernes, og på de 5,6 millioner dekar dyrkajord der det er mulig, bør det dyrkes korn, belgvekster, grønnsaker, potet, frukt og bær istedenfor å bruke arealene til beite eller dyrefôr. Slik kan bonden produsere i størrelsesorden 10 ganger så mye menneskenyttbar mat målt i matenergi som nå. Kjøtt- og				
--------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Naturvernforbundet	<p>melkeproduksjon bør baseres på lokale, fornybare ressurser og ikke på importert kraftfôr og kunstgjødsle innmarksbeite.</p> <p>Klimaendringer er en raskt økende trussel mot norske arter (https://artsdatabank.no/rodlisterforarter 2021/fordypning/klimaendringerokeribetydning). Jo mer presset artene og naturen er, jo mer sårbar blir naturen mot klimaendringer og de</p>				
--------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

Naturvernforbundet	andre negative påvirkningsfaktorene. Jo mer rom vi gir til naturens naturlige prosesser og økosystemenes naturlige samspill, jo mer robust blir økosystemene mot påvirkning og endringer.				
Ungdommens fylkesutvalg Trøndelag	I en ideell verden brukes norske arealer til smart og moderne infrastruktur, der bærekraft og naturpreservasjon er i fokus.	Vi kan sette større fokus på marin- og landbruksforskning, dette vil gi oss flere ideer og løsninger som vil hjelpe oss i framtiden.	4C) Areal/ naturnøytralitet er viktig fordi de to balansere ut hverandre. Ved å bruke biologiske løsninger og se på naturen for ideer når vi utvikler infrastruktur, forsikrer vi en bærekraftig utvikling av norsk areal.		

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Biogass Norge		I Norge har vi arealplaner som forvaltes av kommuner og fylker. Disse planene omhandler også naturkvaliteter og biologisk mangfold og kan videreutvikles. Tilsvarende planer burde vi også utvikle for havområdene.	I regulering av areal bør det også gjøres en vurdering av hvilket klimaavtrykk virksomheten som skal benytte arealet har. Skal det gis tillatelse til en utbygging bør det være klart hva ny virksomhet innebærer av utslipp. I Norge er arealplaner lokalt forankret. Det bør de fortsatt være.	Det kan gis føringer på klimeffekter av arealbruk.	Arealpolitikk til havs er basert på andre premisser enn på land. Det bør i større grad lages arealplaner til havs som beskriver kvalitetene på havområdene og nye tiltak i norsk sone bør avkreves en beskrivelse av både klima og miljøeffekter. Arealpolitikk til havs krever også i større grad samarbeid på tvers av land, men det er også geopolitikk.
Offshore Norge Offshore Norge	Se svar under 4E.	Se svar under 4E.	Se svar under 4E.	Se svar under 4E.	Systemet med helhetlige forvaltningsplaner ble etablert for å oppnå bærekraftig bruk av havressursene. De skal være

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Offshore Norge					<p>et verktøy for å legge til rette for verdiskaping og samtidig opprettholde naturmangfoldet i havområdene utenfor Norges kyst. Dette gjøres ved at oppdatert kunnskap legges til grunn for å vurdere påvirkning fra ulike næringer. Den totale belastningen vurderes så opp mot naturens tålegrenser.</p> <p>Forvaltningsplanene er et viktig verktøy som må videreutvikles og også i fremtiden ligge til grunn for helhetlige og kunnskapsbaserte arealvurderinger.</p>
----------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norges Skogeierforbund	Skogarealene benyttes på en slik måte at vi både tar hensyn til artsmangfoldet, klimaet og produksjon av bærekraftige produkter. Det er en positiv utvikling for biologisk mangfold i skog. Miljøsertifiseringen av skogbruket har bidratt til dette. Denne utviklingen må fortsette.	All kartlegging av natur må følge Natur i Norge sitt type- og beskrivelsessystem. Det bør igangsettes et arbeid med å identifisere ulike sektorer sitt kartleggingsbehov med mål om utvikle en omforent metode som gjør at man kartlegge et areal en gang og dekke ulike sektorens behov. Det vil redusere unødvendig dobbeltkartlegging og slik at ulike sektorer samlet og på en effektiv måte kan bidra til å øke	I Norge avskoges det områder tilsvarende omtrent 50 km ² hvert år, noe som gir store utslipp (3,1 mill. tonn CO ₂ -ekv. i 2019). Disse arealene går til utbygging av infrastruktur og bygninger, samt til jordbruksformål. Det er et åpenbart klokt klimatiltak å redusere avskogingen, men det vil være vanskelig å unngå helt. Derfor bør man plante til ny skog minst tilsvarende det arealet som avskoges hvert år. Planting på nye arealer (hovedsakelig gjelder dette gjengroingsarealer) er nøye utredet og utprøvd i Norge.		
-------------------------------	---	--	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norges Skogeierforbund		kunnskapen. Det bør vurderes om man ved bruk av ny teknologi som miljø-DNA kan opprette systematisk prøveflatenett for overvåking av arters utvikling.	Vi har store arealer som egner seg for planting uten at dette gir store negative konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv. FNs klimapanelers scenarier viser at enorme arealer må tilplantes globalt dersom vi skal greie 1,5-gradersmålet. Derfor bør vi også bidra til å plante mer skog enn det vi bygger ned.		
SINTEF AS	Sameksistens og restaurering må prioriteres for at vi skal forhindre ytterligere nedbygging. Sameksistens har lenge vært en	Mangelen på kunnskap om havet, fiskearter og mangfoldet som utfordres av menneskelige aktiviteter har ført til blant annet overfiske - en av de fem sterke	Ja, om det følger et hierarkisk system som først og fremst skal unngå nedbygging av uberørte arealer, og så restaurering og/eller kompensasjon når det ikke kan unngås. Dette bør ligge nasjonalt, i det	Absolutt, men slike formuleringer må følges opp med nødvendig personell også. Globale mål om arealnøytralitet kan bare nås om lokale konsekvenser hensyntas og settes i perspektiv, og kompenseres	Nei – dagens flernivå forvaltningssystem er utfordrende i alle ledd, inklusive industridekket, som ønsker raskere beslutninger. Dette er vanskelig når forskjellige forvaltningsledd følger forskjellige planer for

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

SINTEF AS	utfordring til havs, ofte på grunn av overlappende jurisdiksjoner mellom sektorer og forskjellige forvaltningsnivåer. Dersom vi skal nå mål om å leve i harmoni med naturen innen 2050 må vi prioritere å komme opp med teknologiske løsninger som bidrar til at vi både kan utvinne ren energi (vindturbiner, solceller) og beholde for eksempel transportknutepunkt	driverne av tap av naturmangfold globalt. Dette er ikke ukjent, en av de globale bærekraftsmålene tar dette for seg under SDG14, delmål 4. Til tross for gode intensjoner så både kom og gikk deadline for å nå dette målet fra FN som skulle gjøre slutt på ulovlig, urapportert og uregulert fiske allerede i 2020. Målet om en slutt på subsidier som bidrar til overkapasitet og overfiske er også på overtid. Dette kan	minste koordinering av denne. Dette er et arbeid som krever sameksistens av industriaktører som i dag legger beslag på arealer hvor ingen andre aktiviteter kan ta plass samtidig. Utfordringene ved å samlokalisere vindmøller til havs med tang og tare dyrking er en interessant løsning, som skal utforskes i Horizon Europe prosjektet OLAMUR som ledes av HI fra 2023. Flere slike initiativ bør prioriteres også gjennom forskningsrådet og andre virkemidler, og med sameksistens mellom andre næringer også. Her må flere	når det er mulig. Det er behov for kunnskapsutveksling mellom forvaltningsnivåene, og bedre kunnskapsgrunnlag for å bygge kompetanse lokalt, som i kommunene.	møter og beslutninger og kan overprøve hverandre. En samordning av forvaltningen er kritisk for at arealpolitikken skal gå raskere, slik at vi kan omstille oss i takt med til tider veldig raske endringer i miljøet.
------------------	---	--	--	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

SINTEF AS	og havbaserte næringer innenfor bærekraftige rammer for fiskeri, havbruk, mineralutvinning, mudring mm. Vi må lære av og fremme eksempler hvor natur og industri sameksisterer. Havnesektoren i Norge er presset på arealer, særlig når de skal bli knutepunkt for både transport og energi. De er presset både til havs, hvor større moderne skip, og sikkerhet, krever mudring, men hvor	knyttes sammen med sterk befolkningsvekst og økt behov for mat fra havet for å lette presset på landbaserte kilder. Det positive er at mange nå i økende grad ønsker å vite at fisken de spiser er bærekraftig og at fangsten ikke bidrar til enda mer tap av naturmangfold. De ønsker verifiserbar dokumentasjon på at reguleringer har blitt etterlevd og at ressursene har blitt fangstet på optimalt, noe som også vil kunne bidra til mer til rettelagt	problemstillinger hensyntas, som forsikringsutfordringer, synergier i verdikjeden, sambruk av fartøy mm. Norge må ønske å investere i en restrukturering av forvaltningssystemet slik at det er mer strømlinjeformet og mindre tidskrevende slik at næringen lettere kan komme med innovative løsninger som er reaktive om nye muligheter finnes. Dette er utfordrende forvaltningsmessig. Restaurering av områder til lands og havs må også prioriteres, slik som det skal jobbes med i Horizon Europe prosjektet		
-----------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

SINTEF AS	dette kan ha uante konsekvenser både for økosystem, og risiko rundt evt. sedimenter med giftstoffer. Og også til lands, hvor de konkurrer om areal som skal gå til boligbygging og byutvikling, og ikke minst naturreservater og friluftsområder. Vi må fremme løsninger som gjør at industri og havner optimaliserer og utnytter arealet de allerede har, på best mulig måte, både	forvaltning. Dette er dessverre fremdeles en utfordring i dagens fiskerier, hvor data som fiskerinæringen i dag er pålagt å registrere og rapportere til norske myndigheter er basert på selvangivelse og manuelle registreringer. Selv om rapporteringsløsningene i all hovedsak er elektroniske, registreres opplysningene som oftest manuelt i systemene uten at det stilles krav om dokumentasjon. Vi kan	CLIMAREST som ledes av SINTEF Ocean. Samtidig trengs en koordinert samstyring med og mellom kommuner og forvaltningsnivåene kommune, fylkeskommune og nasjonale myndigheter. Det er behov for kunnskapsutveksling i deres arbeid med arealforvaltning og naturhensyn. Kommuner sitter på et enormt ansvar som forvaltere av plan- og bygningsloven, og opplever samtidig å komme for sent inn i planprosessene for å kunne påvirke og ivareta naturhensyn, spesielt når dette skal vurderes opp mot		
-----------	---	---	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

SINTEF AS	med nye teknologiske løsninger, men også organisatoriske, strukturelle eller regulatoriske innovasjoner som kan støtte og bidra til dette. Automatisering av utstyr i havn, samt automatiserte lettere sjødroner kan bidra til mindre press på arealet på land og havbunn. Men det må også jobbes mer å fremme dialog mellom ulike arealbrukere på et tidlig stadium. Særlig der det er uenigheter.	også få redusert datakvalitet ved ubevisst feilrapportering. Dette er i tillegg mye jobb for fiskerne. Noe som kan gjøres enklere ved automatisk fangstrapportering. Fiskeridirektoratet jobber allerede med dette under FangstID programmet, og dette bør styrkes og samarbeidet med næringen bør bli enda sterkere slik at opptak av løsninger lettere kan implementeres når de er testet.	tallfestet lønnsomhet, kost og nytte, i for eksempel vurderingen av store nasjonale vegprosjekter. Det er behov for å forbedre verdsetting av arealbruk, og teste ut en integrering av naturregnskap med samfunnsøkonomisk analyse for å undersøke om og hvordan dette kan bidra til et bedre beslutningsgrunnlag, og at dette skjer gjennom medvirkning mellom alle tre nivåene.		
------------------	---	--	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

SINTEF AS	Vi må ikke minst fremme løsninger på naturens premisser, naturbaserte løsninger som utnytter det potensialet som allerede ligger i omgivelsene og grunnen i området industriområdene ligger.	Det er likevel en sannhet at det er utfordrende å jobbe med informasjon fra havet, da vi til enhver tid mangler koordinert oversikt på grunn av både manglende forskning (og manglende prioritering av forskningsmidler på dette) og manglende teknologi for å kunne automatisere innhentet data og unngå at denne – når innhentet - likevel faller under immaterielle rettigheter (IPR). Offentlig tilgjengelig data bør			
-----------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

SINTEF AS		være et krav når det kommer til informasjon om naturmangfold, og dette kan gjøres blant annet gjennom automatisert fangstdatainnhenting fra fiskefartøy som foreslås fra FangstID programmet, og som det som har blitt utviklet i blant annet i EU prosjektet Smartfish og videreføres i HorizonEurope prosjektet EveryFish. Fokus på innhenting av data automatisk, og en fordeling av denne dataen gjennom			
-----------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

SINTEF AS		blockchain bør prioriteres med tilhørende infrastruktur som legger til rette for at man kan hente og dele informasjonen automatisk.			
Bergen kommune, ved Klimaetaten		For å sikre at areala som enten inneheld mykje karbon og/eller areala som bind mykje karbon vert ivaretatt i arealforvaltninga trengst det meir kartlegging av kvar desse finst. Det er ikkje hensiktsmessig at kvar og ein kommune set i gang ein slik kartlegging. Dette bør	Endring og nedbygging av areal er den største trugsmålet mot naturmangfald i Norge. Klimautvalet bør difor sjå på kva arealnøytral arealforvaltning i kommunane kan bidra med i omstillinga, som grunnlag for å nasjonalt vurderer påbod om dette. Med ei slik ramme vil ein berre bygge ned jomfrueleg areal om det		

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Bergen kommune, ved Klimaetaten		skje i nasjonal regi med ein innretning som sikrar at dataa er relevante i ein kommunal kontekst, der arealforvaltinga skjer.	er høgst nødvendig. Eit krav om arealnøytralitet vil kunne hindre storstilt nedbygging av jomfrueleg areal som for tida skjer i samband med bygging av fritidsbustadar. Urbanisering og fortetting for å redusere arealbruk, minimere reisebehovet og legge til rette for deling for fellestenester er viktige grep. Bur mange på lite areal med kort veg til naboen, kort veg til tenestetilbod og kort veg til jobb eller skule sparar ein areal som kan avsetjast mellom anna karbonlager,		
---------------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

Bergen kommune, ved Klimaetaten			vassopptak og for å sikre naturmangfaldet.		
Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	<p>Dette er et avgjørende spørsmål. Det internasjonale naturpanelet (IPBES 2019) slår fast at til tross for at naturen er grunnleggende for vår eksistens på kloden, så har mennesket på global basis aldri før lagt beslag på og tatt ut så mye fra naturen som vi gjør i dag. I dag bruker vi nesten dobbelt så mye av</p>	<p>Forvaltning av arealer må framover skje på en måte som er bra for både natur og klima - både med hensyn til å sikre naturlig karbonlagring i økosystemene og for å sikre økosystemer og arealer som kan bidra til samfunnets klimatilpasning. Vi viser i denne sammenheng til vårt høringsinnspill til Klimakur, der vi peker på en del svakheter i</p>	<p>Prinsippene for arealnøytralitet bør bygge på bevaring, restaurering og forbedring av naturtilstand og ivaretaking av karbonlagring og -opptak i naturlige økosystemer. Dagens arealpolitikk fører både til fjerning av habitater, men også til degraderingen av deres økologiske tilstand. Dette blir lett glemt i iveren etter å kun fokusere på å unngå arealtap som klima og miljøtiltak. God forvaltning</p>	<p>NINA mener at det trengs en tydeligere statlig arealpolitikk. Vi viser i denne sammenheng til anbefalingene fra forskningsprosjektet EVAPLAN (EVAPLAN 2018) og anbefalinger et prosjekt som NINA har bidratt i på oppdrag fra KS .</p> <p>Statlige planretningslinjer, tydelige nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging og tydelige retningslinjer om</p>	<p>Forvaltningsplanene for havområdene er et svakt instrument for forpliktende oppfølging av enkeltsektorer. Planene må følges opp av forpliktende tiltak, reguleringer og virkemidler som støtter opp under nasjonale og internasjonale mål på natur- og klimaområdet. NINA viser til en avlagt doktogradsavhandling fra 2019 som har sett på forvaltningsplanene som et instrument for</p>

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	<p>jordas biologiske ressurser som i 1980 og 75 % av jordens arealer er betydelig endret som følge av menneskelig aktivitet, noe som har resultert i at en million arter i dag regnes som utrydningstruet. I Norge har det også vært økende og betydelig arealnedbygging og -fragmentering, og dette er den langt største påvirkningsfaktoren for biologisk mangfold i Norge.</p>	<p>kunnskapsgrunnlaget, rapporteringssystemet og foreslåtte tiltak og virkemidler når det gjelder å sikre en slik god helhetlig virkemiddelbruk (NINAs høringsinnspill til Klimakur 2030).</p> <p>Naturregnskap er et metodisk rammeverk for å gi oversikt over mengde og utstrekning av naturverdier og naturgoder som grunnlag for avveininger mellom hensyn og beslutninger om arealbruk. NINA viser til</p>	<p>av arealene fordrer ikke bare arealnøytralitet, men også en positiv utvikling i den økologisk tilstand som følgelig også kan bidra til reduserte klimagassutslipp, økt opptak og bedre klimatilpasning gjennom naturbaserte løsninger, og som er nødvendig for å ha en robust natur som opprettholder sin funksjon og tilpasningsevne.</p> <p>Partslandene i konvensjonen for biologisk mangfold (CBD) vil snart vedta nye internasjonale mål for naturmangfold. Visjonen for gjennomgripende endringer</p>	<p>nasjonale og vesentlig regionale interesser som gir grunnlag for innsigelser koblet opp mot et godt kunnskapsgrunnlag for de nasjonale interesser knyttet til natur og klima, vil gi viktige rammer og føringer for arealpolitikken. Hensynet til viktige naturverdier og naturgoder må omtales på en tydelig og planmyndigheter må ha tilgang til et godt, oppdatert og lett tilgjengelig kartgrunnlag som kan brukes i sine planprosesser og – beslutninger.</p> <p>Arealpolitikken bør i større</p>	<p>økosystembasert forvaltning . Avhandlingen understreker at det viktigste er at den nasjonale regjeringen tar et overordnet ansvar for å samordne forvaltningen og avklare politikken. Havet utsettes for mange negative påvirkninger som til sammen forverrer havmiljøet. For å motvirke dette må man finne ut hvorfor, fordele ansvaret for effektive tiltak og sette disse ut i livet. Dette er kjernen i helhetlig, økosystembasert havforvaltning. Det pekes videre på at økosystembasert havforvaltning for lenge</p>
--	---	--	--	---	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)</p>	<p>Også i Norge er et stort antall arter truet av utryddelse.</p> <p>Klimaarbeidet har de senere årene medført forvaltning og tiltak som i mange tilfeller har negative konsekvenser for natur og naturgoder (som f.eks. naturlig karbonlagring i økosystemene). FNs klimapanel understreker at en bærekraftig arealforvaltning og ivaretagelse av gjenværende vill</p>	<p>arbeidet som er gjort med å utvikle og teste ut metoder for naturregnskap i Norge og andre land. NINA har gjennom flere avsluttede og pågående prosjekter skaffet vesentlig kunnskap om hvordan informasjon om økosystemenes arealutstrekning, tilstand og økosystemtjenester kan sammenstilles i det metodiske rammeverket som FNs standard for naturregnskap utgjør. NINA mener at dette</p>	<p>(transformative change) har ambisjon om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2030, og reversere tapet fram mot 2050. For å følge CBDs mål må vi iverksette både arealnøytralitet og restaurering/forbedring av miljøverdier. Et eksempel på et utviklet verktøy for å synliggjøre naturgoder, er det følgende, som er utviklet i England; The Environmental Benefits from Nature Tool - Beta Test Version - JP038 (naturalengland.org.uk). I England har myndighetene (DEFRA, Natural England) også igangsatt et system for</p>	<p>grad ivareta viktige arealer for natur og karbonlagring og også omfatte hvordan man bruker arealer i produksjonssammenheng som besluttes både på lokalt og regionalt nivå. Jordbruket og skogbruket er to store påvirkningsfaktorer på arealbruksendringer, naturressurser og skjøtsel av seminaturlige naturtyper.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilskuddssystemet for jordbruket og skogbruket (inkludert skogfond) bør i større grad stimulere til produksjon av klima- og naturgoder <p>Naturbaserte løsninger bør lønne seg i større grad for sektorer som</p>	<p>vært dominert av ønsket om å få nok kunnskap om økosystemene, og at det i alt for liten grad vært fokusert på behovet for å formulere og iverksette effektive tiltak. For å ha en fungerende økosystembasert havforvaltning er man avhengige av at det gjøres helhetlige vurderinger av havmiljøet for områder, noe som innebærer en form for strategiske konsekvensutredninger. Sander, G. (2019). Implementation of ecosystem-based ocean management. Tromsø: UiT</p>
---	---	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)</p>	<p>natur er avgjørende i det videre klimaarbeidet (IPCC 2022). De foreslår effektiv ivaretagelse og vern av 30-50 % av økosystemene er nødvendig for å sikre tilstrekkelig robusthet i økosystemene ved de klimaendringene vi kan forvente å få framover.</p> <p>Å unngå å bygge ned og påvirke arealene er det viktigste, ellers er arealnøytralitet kombinert med en helhetlig og storskala</p>	<p>per i dag er av de beste rammeverkene for å få et spekter av sentral informasjon som grunnlag for beslutninger som har konsekvenser for arealene og de goder de skaper. Det krever imidlertid satsing på innhenting av tilstrekkelig data og kunnskap som kan tas med i regnskapene. Dette krever satsing på både kartprodukter tilpasset ulike brukergrupper og det krever innhenting av bakkesannheter om</p>	<p>å måle og implementere en slik "Biodiversity Net Gain" i planlovverket for bruk av natur. Det skal stilles krav til utbyggere til å både sikre eksisterende naturverdier basert på en "biodiversity metric", samtidig som de også skal øke verdien med minimum 10 %. Dette skal sikres i minst 30 år. Systemet er utviklet i samarbeid med utbyggere og næring med bred støtte der det også gir andre positive verdier som bedre lokalmiljø, helse, karbonbinding og klimatilpasning. Slike systemer må til for å bruke</p>	<p>braker arealer og innsatsfaktorer. Vi viser også til NINAs høringsinnspill om innretning av BIONOVA .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dreining av jordbruksavtalen i en mer klima- og miljøvennlig retning går alt for å nå både 2030- og 2050-målene for klima og miljø. Det er behov for en felles visjon for bærekraftig matproduksjon og skogbruk basert på internasjonale mål for natur og klima. • Kanaliseringspolitikken i jordbrukspolitikken er en mekanisme som stadig har blitt forsterket de siste 10-årene av relativt kortsiktige 	<p>Norges arktiske universitet https://munin.uit.no/handle/10037/15191 Sander, G. (2018). Ecosystem-based management in Canada and Norway: The importance of political leadership and effective decision-making for implementation. <i>Ocean and Coastal Management</i>, 163, 485 – 497. https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2018.08.005</p>
---	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	<p>satsing på restaurering av natur viktige ledd i gjennomgripende endringer for å nå klimamålene fram mot 2050.</p> <p>Arealbruken i et lavutslippssamfunn må ivareta følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjenbruk av arealer som alt er nedbygget • La gjenværende natur være i fred, unngå nye inngrep så langt det er mulig • I størst mulig grad restaurere natur som har dårlig tilstand, slik at økosystemene 	<p>naturen og karbonlagrene gjennom langsiktig overvåking. For mer informasjon om hva som er gjort i Europa, se: https://ecosystem-accounts.jrc.ec.europa.eu/.</p> <p>Det er behov for bedre analyser over hvilke natur- og karbonressurser som er tapt siden 1990 og at trender kan analyseres for å lage framskrivninger for arealbruk på ulike økosystemer på lik linje</p>	<p>arealene på en bærekraftig måte og oppnå målet om et lavutslippssamfunn. Vi anbefaler Klimautvalget å ta kontakt med DEFRA for å undersøke hvordan de iverksetter dette regelverket og hvilke samfunnsøkonomiske vurderinger som er presentert i forbindelse med deres ambisiøse plan om ikke bare arealnøytralitet, men også en reversering av tapet. I Norge kan man eksempelvis som et første steg sette mål for redusert nedbygging av natur basert på system for jordvernmålet for jordbruksarealer og følge</p>	<p>produksjonshensyn. Balansen i kanaliseringspolitikken bør evalueres og justeres for å optimalisere jordhelse blant annet gjennom bedre karbonopptak, redusert erosjon, gjenbruk av næringsstoffer og skjøtsel av karbonrike seminaturlige naturtyper som kystlynghei og slåttemark. NINA Brage: Karbonlagring i norske økosystemer (revidert utgave)</p>	
--	--	---	--	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	<p>oppnår god tilstand, reduserer fragmentering og bedrer økosystemtjenestene.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innrette virkemiddelbruken slik at punktene over ivaretas samtidig som skadelige virkemidler fjernes. <p>Hanssen & Aarsæther (red.) (2018). Evaluering av plan- og bygningsloven (EVAPLAN 2008) - OsloMet NINA Prosjektnotat (ks.no)</p>	<p>som for klimagassutslipp – da vil man i større grad se klima og natur i sammenheng og ta bedre forvaltningsbeslutninger på kort og lang sikt inkludert vurderinger av samlet belastning for natur, klima og samfunn.</p> <p>Digitaliseringens rolle for optimalisering av klima- og miljøovervåking er i rask utvikling. Eksempler på metoder som allerede er i ferd med å tas i</p>	<p>samme forvaltningssystem/ansvarfordeling. Det bør settes konkrete mål basert på kunnskap om forekomst, utstrekning og tilstand av naturtyper/økosystemer med en helhetlig rapportering og vurdering av samlede naturområder. Et slikt system er allerede etablert for jordvern og bør kunne utvides til karbonrike naturtyper. Det andre steget vil være å stille krav til tilsvarende restaurering av nedbygde/drenerte naturtyper. Målene kan fastsettes både på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå</p>		
---	---	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)		bruk i energisektoren for å overvåke miljøeffekter og naturmangfold er økt bruk av fjernmålingsdata sammen med bakkesannheter og maskinlæring, måling av karbonflukser og miljøDNA. Teknologiutviklingen drivers fram av bl.a. ny sensorteknologi og stordatahåndtering.	og følge CBDs målstruktur. Rapporteringen fra kommunene bør inngå i nasjonal miljøstatistikk og internasjonal rapportering om endringer i naturverdier med tilhørende klimagassutslipp.		
Energi Norge	4B) Anlegg for produksjon og overføring av kraft medfører påvirkning av natur og areal. FNs naturpanel melder at naturmangfoldet aldri har vært så truet som i dag og at hovedgrunnene er menneskeskapte. Klimaendringene og arealbruk er blant de fem hovedgrunnene. Vi har et omfattende og godt system for konsesjoner for utbygging og drift av energianlegg i Norge som sikrer transparente prosesser og involvering. Likevel kan nyetablering være kontroversielt, og det tar lang tid å utvikle nye kraftanlegg. Det er viktig at beslutninger om arealendringer er basert på et godt kunnskapsgrunnlag. Utvidelse og etablering av naturfaglig kunnskapsgrunnlag tar tid og vi har dårlig tid				

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Energi Norge	<p>om klimamålene skal nås. Vi anbefaler derfor en vurdering av mulighetene og behovet for nasjonal kartlegging av naturmangfold slik at det eksisterer et bedre grunnlag når ny kraftproduksjon og nytt nett skal etableres. En slik kartlegging er omfattende og vil ta tid, men er viktig i et 2050-perspektiv.</p> <p>På kortere sikt er det vesentlig at eksisterende kunnskapsgrunnlag, som for eksempel underlaget for Nasjonal ramme for vindkraft, blir benyttet både av myndighetene og tiltakshavere. Vi anbefaler også at det legges opp til at konsesjonsmyndighetene skal gi bedre veiledning og raskere avklaring av utredningsomfang for nye tiltak. For raskere utvikling av ny fornybar kraftproduksjon bør man også se på mulighetene for raskere avklaring av om natur- og miljøverdier i området er forenlig med nyetablering. En slik screening kan bidra til at man unngår å bruke tid og ressurser på prosjekter som uansett ikke blir realisert.</p> <p>Rapporten "En grønnere fornybarnæring – Muligheter & utfordringer" dokumenterer at påvirkning av areal og landskap, inkludert konflikt med reindrift oppleves å være blant de største utfordringene for drift og videreutvikling av kraftsystemet. Energi Norge er opptatt av å fremskaffe og dele kunnskap slik at de negative konsekvensene kan reduseres. Samlokalisering med annen infrastruktur og større bruk av kabel i jord kan trolig bidra til bedre miljøløsninger og øke både aksept og tempo.</p>
WG4	<p>4A) Vi har ikke lenger årlige arealbruksendringer fra natur og jordbruksjord til bebyggelse. De arealene som har blitt bygget ned gjenbrukes og fortettes. Et forbud mot nedbygging av utmark til fritidsboliger har sikret at arealene til fritidsbebyggelse har holdt seg under 0,45 mill dekar. Stans i nybygging og utvidelse av veier har holdt arealene til transport og infrastruktur under 2,2 mill dekar. Jordbruksarealet er redusert fra 9,8 mill. dekar til ca 7,4 mill. dekar.</p> <p>Som følge av endring mot et mer plantebasert kosthold har arealene som brukes til å dyrke fôr Korn blitt redusert og det dyrkes bygg og</p>

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

WG4	<p>havre på ca 1 mill. dekar. Dette har gitt rom for å øke arealet hvor det dyrkes erter, åkerbønner og oljevekster til mat til rundt 550 000 dekar. Hveteararealet er økt til 800 000 dekar og sikrer selvforsyning av mathvete i tillegg til fôr til verpehøns. Samlet kornareal er på 2,4 mill dekar mot dagens 2,85.</p> <p>Arealet med poteter og grønnsaker er økt fra 200 000 dekar til 240 000 dekar med en dreining fra poteter til grønnsaker. Arealet med frukt og bær er økt fra 30 000 dekar til 70 000 dekar. Arealet med eng er redusert fra 6,5 mill dekar til 2 mill dekar og arealet med beite er på 2,7 mill dekar.</p> <p>Av overskuddet på 2,4 mill dekar som før var eng og fôrkorn har hele arealet på 0,7 mill dekar dyrket organisk jord blitt tatt ut av drift og tilbakeført til sin naturlige tilstand. De resterende 1,7 mill dekar med jordbruksjord som før var eng og fôrkorn har blitt plantet til med skog eller annen biomasseproduksjon. Dette gir et totalt areal med våtmark på 18 mill dekar og et skogarealet på 123 mill dekar.</p> <p>Dersom det lykkes myndighetene å sikre konkurransedyktige betingelser for nøtteproduksjon i Norge vil noe av denne skogen kunne være produktiv nøtteskog som i tillegg til å lagre karbon vil kunne gi verdifulle proteiner og fett. Arealene til grønnsaksproduksjon kan også økes betydelig dersom tollvernet styrkes og det legges til rette for helårs veksthusproduksjon. Arealene til fôrkorn kan reduseres dersom alternative fôrråvarer som f.eks. insekter, gjærprotein, skogsmelasse og alger blir tatt i bruk.</p>				
Norges Jeger- og Fiskerforbund	4B) Arealregnskap er et godt verktøy som kan bidra til at kommunene får en mer tydelig oversikt over arealene de har, hvor mye som kan bygges ut, og hva slags areal som blir borte	Alle kommuner bør som et minimum ha et arealregnskap som sikrer en oppdatert oversikt over sin	Det er helt klart behov for en mer tydelig statlig arealpolitikk. I dag finnes det ingen nasjonal oversikt	Dagens system er ikke tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og	

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

	<p>ved eventuell nybygging. Det er viktig at veilederen for arealregnskap som er under utarbeidelse sikrer lik fremgangsmåte blant alle kommuner og fylkeskommuner. På den måten kan det enklere hentes ut data og sikre en samlet oversikt over hvilke naturkvaliteter og hvilket biologisk mangfold som finnes på landsbasis. Arealregnskapene bør være lett tilgjengelige også på nasjonalt nivå. Kommunal- og distriktsdepartementet anbefaler nå at kommunene utarbeider arealregnskap som del av kommuneplanarbeidet, og flere fylkeskommuner og statsforvaltere er i gang med å hjelpe kommunene. F.eks. er Viken fylkeskommune i gang med et prosjekt for å overvåke endringer i arealbruk over tid: https://viken.no/tjenester/planlegging/kommunal-planlegging/arealregnskap/</p>	<p>arealbruk til enhver tid. Dette er et godt verktøy som vil kunne være med å styre arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn.</p>	<p>over hvor mye natur som bygges ned, og konsekvensene blir ikke hensyntatt.</p> <p>Mulighetene på et nasjonalt nivå til å ivareta naturen og begrense ny utbygging er i dag begrenset gjennom det kommunale selvstyret. Selv om nasjonale myndigheter har innsigelsesrett i plansaker etter pbl. § 5-4, trådte det i 2018 i kraft et skjerpet krav om begrunnelse for innsigelse fra statlige og regionale organer. Det kommunale selvstyret ble ytterligere styrket ved</p>	<p>hensyn i omstillingen. Utbygging av havvind må skje innenfor rammer som sikrer nødvendig hensyn til naturmiljøet og det må stilles krav til konsesjonsbehandling av havvindsøknader tilsvarende utbygging av fornybar kraft på land. Det må på plass en helhetlig strategi for energipolitikken. Denne må si noe om utbygging av ny fornybar energi, om energisparing og energieffektivisering. Videre må den legges frem samlet og være konkret på hvordan myndighetene skal finne gode løsninger som både</p>
--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Norges Jeger- og Fiskerforbund	Dette er en god start på veien til å få en bedre oversikt over landarealet.		<p>lovfesting i ny kommunelov. Disse endringene har medført at det er vanskeligere å sikre at nasjonale og regionale hensyn blir ivaretatt i arealsaker.</p> <p>I klagesaker etter plan- og bygningsloven har også endringen i forvaltningsloven § 34 andre ledd siste punktum medført en begrensning i den statlige klageinstansens mulighet til å overprøve kommunens avgjørelse. Med lovendringen ble terskelen for overprøving av kommunens frie skjønn</p>	<p>ivaretar klimautfordringene samtidig som man også må løse utfordringene med å stanse tapet av natur, også innenfor dagens energikrise.</p> <p>Naturmangfoldloven bør gjøres gjeldende også for havområder som er aktuelle for havvindutbygging og som ligger utenfor de 12 nautiske milene hvor loven gjelder i dag. Det vil gi bedre sikkerhet for at nødvendige hensyn til naturmiljøet blir ivaretatt ved utbygging også i disse områdene.</p> <p>Vi mener det bør være Miljødirektoratet, i nært</p>
--------------------------------	---	--	---	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norges Jeger- og Fiskerforbund				<p>hevet. Dette begrenser samtidig en helhetlig statlig arealpolitikk der det kan tas hensyn til samlede konsekvenser for klima og natur, og medfører en bit for bit-nedbygging av naturen.</p>	<p>samarbeid med Fiskeridirektoratet, som har ansvaret for kartlegging av natur- og miljøhensyn og til å stille minimumskrav for konsekvensutredningene som skal gjennomføres for å kartlegge miljømessige konsekvenser av havvindprosjekt.</p>
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	<p>4A) I september 2022 utarbeidet NHO, KS og Naturvernforbundet et felles forslag til forbedring av konsesjonsprosesser for fornybar energi, som innspill til regjeringens Topplederforum for bærekraft. Tross ulikt utgangspunkt har våre tre organisasjoner greid å samle oss om 13 felles anbefalinger til hvordan konsesjonsprosessene for utbygging av fornybar energi kan gjøres raskere, bedre og mer kunnskapsbasert, og samtidig ivareta hensyn til natur og biologisk mangfold. NHO ønsker i denne sammenheng å løfte tre av anbefalingene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Styrke utredningskapasiteten og -kompetansen. Det er ofte konflikt mellom behovet for utvikling av ny fornybar energi og hensynene til natur- og biologisk mangfold. Vi ser betydelig utvikling i kunnskap og kravene til å ivareta sårbar natur. Beslutningsgrunnlaget må være godt og basert på faglig uavhengige kartlegginger og oppdaterte økologiske vurderinger. Det bør vurderes sertifiseringsordninger for de som står for miljøkartleggingene. • Styrke saksbehandlingsskapasiteten. Med økende antall konsesjonssøknader og større forventninger til involvering av berørte parter er det viktig at det er tilstrekkelig kapasitet hos konsesjonsmyndighetene. Unødige stopp i saksbehandlingen bør unngås som følge av manglende 				

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	<p>kapasitet. Behov for rask gjennomgang av kapasiteten hos relevante konsesjonsmyndigheter for å forsikre seg om at kapasiteten står i stil med ambisjonsnivået.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrede tidsfrister for å fjerne liggetid. Det er mulig å redusere ledetidene betydelig innenfor dagens prosess ved å redusere eller fjerne liggetiden for konsesjonssøknadene. Tidsfrister som virkemiddel for å fjerne liggetid i søknads- og konsesjonsprosessen bør vurderes, men må ikke gå på bekostning av faggrunnlag og medbestemmelsesprosesser. Det bør også fastsettes tidsfrister for hvor lenge et godkjent tiltak er gyldig. Ved oversittelse av frist må tiltakshaver søke på nytt. 				
Viken fylkeskommune	<p>Det er høy bevissthet om arealbruk og samfunnet er arealeffektivt i langt større grad enn i dag. Man unngår fragmentering så langt det er mulig, og sikrer funksjonelle korridorer for å dempe virkning av fragmentering. Arealforvaltningen legger avgjørende</p>	<p>Vi bør sikte mot å utvikle areal- og naturregnskap for alle deler av Norge, fra kommunalt til nasjonalt nivå. Det bør også stilles krav om slike regnskap til aktører i offentlig og privat sektor som har råderett over store arealer (f.eks. Statskog, Opplysningsvesenets fond og store skogeiere). Det</p>	<p>Arealnøytralitet/naturnøytralitet forstått som areal-/naturforvaltning som gir sikkerhet mot tap av biomangfold kan være et nyttig virkemiddel for styring av arealpolitikken. Et slikt premiss vil kunne bidra til at viktig natur ikke blir «veiet og funnet for lett» ved økonomiske kost/nytteanalyser av arealtiltak, slik vi ofte ser ved vurdering av infrastrukturbygging.</p>	<p>Ja, det trengs en tydeligere, statlig arealpolitikk slik spørsmålet er formulert. Samtidig bør det innføres et system som svekker statens mulighet til å overprøve kommunale og fylkeskommunale vedtak når slik overprøving går på bekostning av lokalt og regionalt naturmangfold og klimamål. En kunne f.eks. tenke seg utvikling av en ombudsordning med</p>	<p>Arealforvaltningen og naturressursforvaltningen i kystnære havområder fungerer åpenbart ikke godt nok. De store arealbeslagene knyttet til oppdrettsnæringen truer i dag det marine miljøet i mange fjordarmer og har ført til en svært alvorlig utvikling for anadrom laksefisk langs størstedelen av norskekysten. Tidligere overbeskatning har ført til</p>

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

Viken fylkeskommune	vekt på klimatilpasning, livskvalitet og levekår, og naturområder restaureres der det er behov for dette (som f.eks. langs vann og vassdrag). Arealbruken preges av at samfunnet er basert på ressursøkonomisering og gjenbruk. Lavutslippssamfunnet har en variert utnyttelse av naturgrunnlaget, i større grad enn i dag, men på en slik måte at naturgrunnlaget	nasjonale naturregnskapet bør omfatte et økosystemregnskap som er basert på fylkeskommunale regnskap som igjen er basert på kommunale regnskap. All offentlig planlegging og budsjettering bør bygge på naturregnskap. For å komme hit kreves en betydelig innsats for systematisert artskartlegging i Norge, og en forvaltningsrettet registrering av naturtyper og økosystemer, inkludert	Virkemiddelet bør kunne brukes på alle tre forvaltningsnivåer. Brukt på regionalt nivå (interkommunalt eller fylkes-nivå) kan det gi insentiv til økt aktsomhet både i presskommuner og distriktskommuner. Dersom en kommune båndlegger et areal med en naturtype som en nærliggende kommune finner det nødvendig å bygge ned, bør det etableres en kompensasjonsordning som tilgodeser kommunen for sin areal-avståelse (vern). I Norge har vi allerede et sammenlignbart system for kommuner som	oppgave å vurdere nasjonale hensyn opp mot regionale og lokale, og kanskje ha en meklerrolle når konflikter oppstår.	alvorlige økosystemforstyrrelser. Hvis Norge skal kunne dra nytte av sine produktive og enestående marine økosystemer, kreves et bedre forvaltningsregime. Samtidig er det viktig med en balanse mellom statlig og regional/lokal lovgivning. For eksempel bør det ikke være enkelt for staten å gjennomføre virksomhet knyttet til ressursutnyttelse i marine områder der dette ikke tåler en uavhengig vurdering av tiltakets bærekraft, eller det kommer i strid med lokal eller regional naturforvaltning.
----------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Viken fylkeskommune	ikke forringes, verken til lands eller til vanns. Norge har en enestående lang kystlinje og et naturlig næringstilsig som gir de kystnære områdene stort produksjonspotensial. Dette grunnlaget gir Norge et ressursmessig fortrinn som tas i bruk på en variert måte. Vi har med andre ord utviklet en marin næring som i relativt liten grad gjør arealbeslag.	kartlegging av viktige vandringsveier/ funksjonsområder. Videre vil det være nødvendig å utvikle gode metoder for verdisetting av viktige naturgoder/ økosystemtjenester.	avstår areal til vannkraft. På nasjonalt nivå bør man ha naturnøytralitet som et mål også på landsdelsnivå. Det er videre viktig å få på plass mekanismer som gjør at arealregnskapet/arealregnskap ikke blir grønnvasking i praksis, men får reell betydning i beslutningsprosesser.		
----------------------------	--	---	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

Institutt for urbanisme og landskap (Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo)	I et lavutslippssamfunn tas natur med sitt biologiske mangfold på alvor. Arealbruken tar derfor i større grad hensyn til den naturen som er der, både det abiotiske og det biotiske mangfoldet. Praktiske løsninger balanseres opp mot arealenes biologiske mangfold, arealets rolle i en større økosystemhelhet og forståelse for hvordan økosystemene henger sammen. Biologisk	Først erkjenne at vi mangler oversikt over brorparten av våre arealer. For biologisk mangfold mangler vi kartlagt oversikt både med hensyn til faktiske forekomster av arter og natursystemer, hvordan natursystemene arkitektonisk og strukturelt henger sammen og med hensyn til hvordan systemene er i endring. En samlet oversikt over biologisk mangfold og natursystemer, gjerne med mål om å ligge i økologisk grunnkart, må	Det tar århundrer å bygge opp et integrert og rikt økosystem, rike karbonlagre eller friske jordsystemer. Ingen natursystem/økosystem kan derfor desimeres i ett område for så å oppstå i et annet, med mindre tidshorizonten er vesentlig lengre enn det vi kan legge til grunn her. Arealnøytralitet som begrep er derfor mer et nyttig begrep for å påpeke trender i vår tid framfor å være et direkte styringsmål. Det er videre et begrep som kan være farlig å bruke med mindre det er tydelig hvilke	Ja. Men arealpolitikken kan ikke stå alene. Den må knyttes nært opp mot en tydeligere formulert statlig politikk for både biologisk og abiotisk mangfold og intakte økosystemer. Det må også stilles krav til kommuner (dersom det fortsatt er kommunene som skal forvalte arealplanene) om å tilveiebringe presis kunnskap om biodiversitet og karbonlagring i sine arealer. De plikter å orientere seg i den kunnskap som finnes. Der det ikke finnes informasjon,	Nei. Havet med sine økosystemer er som på land, nær ikke kartlagt. Uten god viten om disse økosystemene risikerer man endringer i blindsonen til forvaltningen, med endringer vi for sent kommer i inngrep med. Økosystem-endringer kan potensielt få store konsekvenser for dagens såvel som framtidens lavutslippssamfunn.
--	--	---	---	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Institutt for urbanisme og landskap (Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo)	mangfold måles ikke bare i isolerte areal, men ses i sammenheng med arealene omkring, fasilitert gjennom lett tilgjengelige økologiske grunnkart. Natur og kultur er integrert på vis som opprettholder biologisk mangfold (slik vi har historisk tradisjon for). Skolen sikrer nye generasjoner kunnskap om hvordan natursystemene fungerer og endres.	derfor trekke veksler på eksisterende kunnskap fra de kilder som finnes, hvilken tid kunnskapen er innhentet, samt sikre innsamling der vi ikke har kartlagt. En samlet oversikt er heller ikke endelig og må kontinuerlig oppdateres, selv der det finnes tidligere kartlegging. I teksten for dette temaet framkommer det at våre økosystem, eller natursystem, alle er viktige for klimaregulering. Alle	type areal som ikke omfattes av begrepet, det være seg areal med unikt eller arealmessig sjeldent biologiske mangfold, arealets rolle i en større økosystem-helhet og forståelse for hvordan økosystemene henger sammen. Natur og biologisk mangfold er videre ikke tilsvarende areal. Det bør derfor heller være et styringsmål at man sikrer restaurering av natur, og med det legger til rette for kommunalt og fylkesvis tilgang på, i første omgang, stede egne plantearter som	må den skaffes til veie. Se for øvrig innspill på 4b.	
--	---	--	--	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Institutt for urbanisme og landskap (Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo)	<p>Slik vil det med større sannsynlighet være både vilje og kunnskap til å gjøre inngrep skånsomme. I et slikt samfunn er omdømmetap ved desimering av natur vel så stort som for utslipp av klimagasser, om ikke større.</p> <p>Selv om arealbruken i et slikt samfunn er basert på en dyp forståelse i befolkningen omkring alvorligheten av tap av naturmangfold og destruksjon av</p>	<p>systemene binder karbon gjennom fotosyntesen og har karbonlagre. Et større fokus på at karbonlagring også skjer i åpen natur som eng-systemer, der dyr beiter, er forøvrig manglende. Disse systemene er viktig å nevne da en rekke arter og natursystemer er betinget beitedyr for nettopp ikke å gro igjen med kratt og skog og er dessuten oftest sentrale kilder til nektar for insekter og fugler.</p>	<p>kan sikre faktisk restaurering.</p>		
--	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerne på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

Institutt for urbanisme og landskap (Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo)	karbonlagre som myr og våtmark, finnes det likevel strenge reguleringer og statlig kontroll på hvilke inngrep som kan godtas.	I teksten for dette temaet bør det også komme fram at biologiske mangfoldet er en sikkerhet for at natursystemer kan tilpasse seg eller endre seg i takt med klimaendringene, og med det være en sikkerhet for stadig kontroll på klimagasser.			
WWF Verdens naturfond	Om lag halvparten av den karbonmengden som globalt tilføres atmosfæren på grunn av menneskelige aktiviteter, bindes naturlig i hav og på land. Det foregår	Norge bygges ned bit for bit, men det mangler en samlet oversikt over både arealbruk og naturtilstand. Utbyggingsvedtak fattes i stor grad uavhengig av	Areal- og naturnøytralitet innebærer at arealer og natur som forringes kompenseres med restaurering av andre arealer og natur, slik at det totale naturarealet og naturkvaliteten	Det trengs et tydelig mål om areal- og naturnøytralitet på land, langs kysten og ut til og med grunnlinja, slik at vi kan få mer natur med god økologisk tilstand, og om å ivareta naturlig karbonlagring. Klima- og	Det er behov for å styrke rollen til de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder og utstyre disse med flere verktøy. Det er behov for flere overgripende virkemidler, herunder

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

WWF Verdens naturfond	altså netto karbonbinding i natur og landskaper. Opptak og lagring av karbon i økosystemene påvirkes av hvordan for eksempel kystnære havområder, myr, jordbruksjord, skog og beitemark blir forvaltet. Et lavutslippssamfunn ser naturkrisen og klimakrisen i sammenheng, og ivaretar naturmangfoldet og naturens egne	hverandre, og det mangler god nok samordning på tvers av kommuner og regioner. Når vi ikke vet hva vi har, vet vi heller ikke hva vi mister. Det er derfor avgjørende å få på plass arealregnskap og naturregnskap. Et enkelt arealregnskap er en oversikt over nåværende og fremtidig arealbruk i henhold til kommuneplanens arealdel, oversikt over hva LNFR-områder omdisponeres til, og en oversikt over arealressursene i LNFR-	opprettholdes. Dette vil hindre at naturens evne til klimatilpasning og lagring av klimagasser svekkes, og bør derfor være et tydelig virkemiddel i overgangen til et lavutslippssamfunn. På land og innenfor grunnlinja bør arealnøytralitet være en målsetting for hver enkelt kommune, men likevel med et samarbeid på tvers av kommunegrensene. Noen kommuner kan ha store arealer som kan eller bør restaureres, og man bør da vurdere om restaurering av disse kan kompensere for utbygging i en annen	miljøhensyn må styrkes i Plan- og bygningsloven og aktuelle sektorlover, og muligheten for å gi dispensasjon etter PBL må strammes inn og tydeliggjøres. Det må også stilles krav om at gamle reguleringsplaner ikke automatisk videreføres, men må vurderes med tanke på klima og miljø ved rullering av kommuneplanens arealdel. For å nå målsettingen må instruksjonen som ble sendt statsforvalterne i 2014, om å begrense bruken av innsigelse, reverseres. Statsforvalterne må stå	verktøy for marin arealplanlegging for å veie ulike hensyn mot hverandre og ha en helhet i bruken av norske havområder. Slik det er i dag er det i for stor grad motstridende regler for ulike sektorer og ingen helhet i planleggingen. Natur – og klimahensyn må ligge til grunn for alle beslutningsprosesser om hvilke næringer og hvilke teknologier som tillates i hvilke områder. I forbindelse med forvaltningsplanene for norske havområder må disse også styrkes med flere og bedre marine
------------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

WWF Verdens naturfond	<p>karbonlagre. Norge må bli areal- og naturnøytralt. Natur og landskap forvaltes slik at de varige karbonlagrene i jord, sedimenter og biomasse øker, og slik at øvrig klimapåvirkning minimeres. Arealer og natur som bygges ned må kompenseres med restaurering av forringet natur et annet sted, slik at både naturarealet og naturkvaliteten opprettholdes. Fastlands-Norge har</p>	<p>områdene (Statsforvalteren i Nordland). Det er altså en samling av informasjon kommunene allerede bør ha tilgjengelig, og som derfor ikke bør være vanskelig å implementere. Flere kommuner har også allerede gjort dette. Et naturregnskap bygger på arealregnskapet, men inneholder også opplysninger om økologisk tilstand på arealene. FN anbefaler at også</p>	<p>kommune. Arealnøytralitet må følges av kommunale arealregnskap som rapporteres til staten i forbindelse med KOSTRA-rapportering e.l. Naturnøytralitet og -restaurering på land og innenfor grunnlinja bør skje på regional skala, hvor fylkeskommunen og/eller statsforvalteren styrer restaureringsprosjektene. Dette vil sikre tilstrekkelig kompetanse og et stort nok utvalg av restaureringsarealer til at man kan velge de prosjektene som til enhver tid er mest hensiktsmessige</p>	<p>friere til å fremme innsigelse enn de gjør i dag, slik at regionale hensyn tas og nasjonale interesser ivaretas tilstrekkelig</p>	<p>verneområder etter naturmangfoldloven (innenfor 12 nautiske mil) og kommende havmiljølov (utenfor 12 nautiske mil). Det er avgjørende at marint vern skjer gjennom et helhetlig tversektorielt lovverk og ikke gjennom lovverk for enkeltsektorer da dette gjør verneområder for sårbare for skade fra andre sektorer enn det spesifikke lovverket gjelder. For å muliggjøre disse tingene er det behov for å styrke ressursene til havforvaltning og marin arealplanlegging i miljømyndighetene.</p>
------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

WWF Verdens naturfond	mer enn dobbelt så store naturlige karbonlagre som gjennomsnittet av verdens landområder. De største lagrene finnes i skog, myrer og fjellområder. Størsteparten ligger i jordsmonnet. Samtidig har vårt overforbruk av naturen ført til at eksempelvis skogens karbonlagre er mindre i skoger preget av industrielt skogbruk sammenlignet med i naturskoger som ikke	økosystemtjenester og økonomisk verdisetting, basert på de foregående elementene, inkluderes i naturregnskapet. Dette er i liten grad kartlagt, og det må derfor iverksettes et kartleggingsprogram for å innhente mer kunnskap om naturen og økosystemtjenester. Dette vil kunne bidra også til å lage bedre beregninger av klimagassutslipp og -opptak fra og i natur. Havvnæringene er i rask vekst med utbygging av	med tanke på økologisk tilstand, økonomi og tilgjengelige ressurser. Det bør opprettes regionale arealbanker, oversikter over arealer med potensiale for restaurering. Restaureringen bør finansieres med en naturavgift, som ilegges alle prosjekter av en størrelse som krever konsekvensutredning og innbetales til et restaureringsfond. Naturavgiften bør tilsvare kostnaden ved å restaurere natur tilsvarende den som bygges ned, inkludert prosjektering og tomtekostnad. For å sikre at		
------------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

WWF Verdens naturfond	har vært drevet på samme måte. Det er viktig at skogbruket tilpasses klimaendringene, med mer variasjon i hogstformer, foryngelse og treslag. Vitenskapskomiteen for mat og miljø påpeker at klimaendringene vil føre til mer ekstremvær og skogskader, og at dagens bruk av monokulturer i skogbruket vil bli mer utsatt for dette. Det vil derfor være	fornybar energi og nye større havambisjoner. Samtidig mangler vi en helhetlig plan for bruk av norske havarealer. Det er derfor behov for marine arealplaner som en del av de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder. Som et grunnlag for havforvaltning er det viktig at man har god oversikt over naturkvalitet og naturmangfold. Dagens kunnskap om biologien i havområdene våre reduseres det dypere vi går, og det er behov for	restaurerte arealer bevares må det etableres et regelverk som hindrer senere nedbygging av disse arealene.		
-----------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

WWF Verdens naturfond	nødvendig med et større biologisk mangfold og variasjon i skogene. Også havet tar opp og lagrer mye karbon, særlig i tareskogene. Tareskogene langs norskekysten binder over 13 millioner tonn CO2 i året. Det tilsvarer rundt en firedel av de norske CO2-utslippene hvert år. Det er usikkert hvor mye av karbonet fra tare som blir langtidslagret fordi karbonet ikke lagres der vegetasjonen	en helhetlig og systematisk kartleggingsinnsats for å identifisere viktige områder for marint liv. Det beste er å utnytte allerede eksisterende programmer som Mareano for bunnkartlegging, men det er også behov for en nasjonal innsats på kartlegging av vannsøylen. I Norge kartlegger også industrien mye i havområdene våre, men ofte med kartleggingsmetodikk og			
-----------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

WWF Verdens naturfond	vokser, men fraktes til dypet. Norsk forskning anslår at mengden karbon fra tareskog som til slutt havner i sediment i våre havområder tilsvarer mengden karbon som lagres i norsk skogsjord. Det er derfor viktig at både hensyn til både tareskog og sedimenter tas med i forvaltningen av norske havområder og setter rammene for hvilken aktivitet som tillates hvor. Lavutslippssamfunnet	datainnsamlingsmetoder som vanskeliggjør sammenligning med andre datakilder Båndet må brytes" mellom kartlegger og utbygger, og derfor må bestilling av naturkartlegging og konsekvensutredninger gjøres av staten selv. Det er derfor ønskelig at myndighetene heller tar på seg kartleggingsoppgaven, og at selskaper heller kjøper ut data ved behov når det kommer til lisensiering. Dette gjøres f.eks i havvindprosjekter i			
-----------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

WWF Verdens naturfond	ivaretar også matjorda. Jord med høyere andel organisk materiale har mer karbon og økt evne til å absorbere og lagre vann. Dette vil være viktig i et endret klima med hyppigere og forverrede flommer og tørkeperioder, og dermed være flom- og tørkeregulerende og bidra til økt matsikkerhet.	Danmark. Kartverket har også ansvar for digital infrastruktur og kartleggingsdata, men vi ser at flere direktoratet, f.eks Oljedirektoratet, ikke deler data sin videre. Skal vi få et helhetlig bilde av marin natur er vi avhengig av god bruk og merbruk av eksisterende data. Det er derfor nødvendig at alle statlige etater som kartlegger eller samler inn data faktisk deler dette.			
-----------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Norsk Gjenvinning	<p>4A) Samarbeid i verdikjeder er helt avgjørende for å sikre løsninger som kan bidra til en sirkulær økonomi. Fysisk nærhet er en nøkkel i samarbeid og samfunnskritiske roller som avfallshåndtering er avhengig av å være tett på produksjonen av avfallet. Det er viktig å sikre at industriell produksjon kan gå hånd i hånd med boliger og næring i samme område.</p> <p>Videre er det viktig for avfallshåndteringen å ha tilgang på areal i sentrumsnære strøk for å forhindre lang transportvei, høye kostnader og lite plass til industrielle prosesser. Avfallsbransjen er avhengige av at veinettet er dimensjonert for trafikk som inkluderer store kjøretøyer, samt setter av plass til å drifte effektive avfallslosninger. Dette inkluderer håndtering av masser der prosjektene utføres, for å gjenbruke massene i andre, lokale infrastrukturprosjekter som reduserer utslipp og øvrige trafikale belastninger. En helhetlig strategi vil muliggjøre midlertidige bruksdisponeringer, eksempelvis til håndtering av overskuddsmasser.</p> <p>Oppmuntring til økosamfunn der det allerede er industrielle prosesser, kan skape sirkulære kretsløp klynger kan tjene godt på. Et godt eksempel er blant annet Industriparken Øra, hvor man utnytter overskuddsstrømmer inn i nye strømmer hos nærliggende selskaper. Et annet eksempel som vokser frem</p>	<p>4D) Ambisjonene må settes på toppen, men det er viktig å vurdere de totale konsekvensene og legge LCA til grunn for beslutninger. Konsekvensene må ses i et helhetlig perspektiv, samtidig som forankring lokalt er avgjørende for at det skal lykkes. Dersom det settes høye ambisjoner av nasjonale myndigheter må det være mekanismer som sikrer at det gjennomføres lokalt. Det er lite hensiktsmessig å sette høye ambisjoner om disse ikke implementeres eller blir ivaretatt lokalt. Det kan skape konkurransevridende tilfeller, og forskjeller hos lokale myndigheter, der det et sted vil bli etterlevd, og et annet ikke. Det vil kun skape usikkerhet i markedet. Forutsigbare rammevilkår er helt avgjørende for at bedrifter skal tørre å investere og bidra til å drive frem overgangen til en sirkulær økonomi.</p>
-------------------	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Gjenvinning	gjennom Den sirkulære hovinbyen er tetthet mellom Celsia og avfallshåndtering, slik at logistikken ikke skaper økte utslipp og mer trafikk over lengre strekninger for avfallet som skal forbrennes.				
Norsk Friluftsliv Norsk Friluftsliv	I et lavutslippssamfunn; - Er verdien av naturens økosystemer en naturlig del av beslutningsgrunnlaget og de samfunnsøkonomiske analysene ved arealbruk, på lik linje som andre økonomiske og næringsrelaterte parameter. - Forvaltes arealene etter prinsippet om	Naturkartlegging bør i større grad innrettes med sikte på å etablere et kunnskapsgrunnlag for løsninger som kan redusere klimagassutslipp, gi redusert klimarisiko og som samtidig gir bedre forutsetninger for å ivareta norsk naturmangfold. Det er behov for kartlegging av økosystemer og deres tilstand, kunnskap om utviklingen til arter og naturtyper, og oversikt	Ja. Arealnøytralitet bør være et viktig mål/virkemiddel for å øke gjenbruk av arealer og mer effektiv utnyttning av arealer som allerede er utsatt for menneskelige inngrep, slik at man unngår ny utbyggingsvirksomhet og endret arealbruk. Gjennom å utvikle og innføre nasjonale, regionale og kommunale arealregnskap, så vi vet hva vi har og hva vi eventuelt mister, slik at vi kan bli arealnøytrale – til det trengs blant annet mer kartlegging av natur,	Ser man på dagens kommunale arealforvaltning, på tvers av kommune- og fylkesgrenser, er resultatet av den samlede arealbruken, en fragmentert natur som blir stadig mer sårbar for endringer, og hvor evnen til å levere livsnødvendige økosystemtjenester, herunder gode naturopplevelser og livskvalitet, stadig svekkes. Naturen bygges ned bit-for-bit fordi ingen ser helheten. I OECDs rapport	Vi har langt større kunnskap om livet på land enn i havet. For å sikre en bærekraftig arealpolitikk til havs er det behov for langt mer forskning og kunnskap om økosystemprosesser i havet og effekter av ulike tiltak. Det er i tillegg avgjørende at alle sektorlover som er gjeldene til havs samordnes og får tydelige koblinger til plan- og bygningslovens bestemmelser om bærekraftig arealbruk og planprosesser. Naturmangfoldlovens

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

Norsk Friluftsliv	arealnøytralitet. - Er bevaring av natur og restaurering en naturlig del i arbeidet med klimatilpasning og reduksjon av klimagasser. - Ivaretas intakte og helhetlige naturområder, som kilde til friluftsliv, livskvalitet og folkehelse. - Er naturens rettsvern styrket i det rettslige rammeverket slik man sikrer at plan- og bygningsmyndighetene ser klima- og	over økosystemtjenester (karbonlagring, flomdemping, pollinering m.m.). Etablering av slik miljødata gir et viktig faglig grunnlag for å vurdere samspillseffekter mellom klimatiltak, areal- og naturforvaltning (dvs. naturmangfold, reduksjon av klimagassutslipp og klimatilpasning). Bedre oversikt over naturkvaliteter og	kunnskaper om natur og om sammenhenger i natur.	identifiseres den viktigste systemutfordringen å være at kommunene har fått stadig større ansvar for miljø- og arealforvaltningen, uten å få tilsvarende kompetanse og kapasitet til å ivareta ansvaret på en god måte. Dermed settes ikke kommunene i stand til f.eks. å fremme nærings- og stedsutvikling på naturens og klimaets premisser. Resultatet er en lokal utvikling med omfattende tap av natur, som i sum gjør at vi ikke når nasjonale mål . Vi mener det er behov for en tydeligere formulert	formål og virkeområde må også utvides til å gjelde for hele Norges økonomiske sone til havs.
--------------------------	--	---	---	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Norsk Friluftsliv	<p>naturhensyn i sammenheng.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Forvaltes arealene av kommuner med tilstrekkelig kompetanse og kapasitet om plan, natur, klima og friluftsliv. - Brukes arealene i tråd med naturmangfoldlovens intensjoner. - Sees arealbruk på tvers av kommunegrenser i sammenheng, gjennom regionalt samarbeid og regionale planer med 	<p>biologisk mangfold vil sikre mer langsiktig og mer rettferdig planlegging i kommuner og i sektorer. Det vil dempe konflikter, øke forutsigbarhet, effektivisere beslutningsprosesser og alt i alt være bra for investorer, beslutningstakere, planleggere, utbyggere og innbyggere. Og ikke minst bidra til å ta vare på mer natur.</p> <p>Ny miljødata må fremme utvikling av nye og brukervennlige</p>		<p>statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå. Dette kan gjøres gjennom målbare kriterier for gjennomføring av klima- og arealpolitikk i tråd med nasjonale mål, hvor god måloppnåelse f.eks. kan belønnes gjennom kommunenes inntektssystem.</p> <p>Som et ledd i en tydeligere statlig arealpolitikk mener vi utvalget også bør se på hvordan fylkeskommunen kan bidra til å sikre helhetlig arealplanlegging på tvers av kommunegrenser. Et grep</p>	
-------------------	---	---	--	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Friluftsliv	rettslig virkning. - Er båndet mellom utreder og utbygger kuttet. Uavhengige utredninger, bekostet av utbygger, er normen.	verktøy for å vurdere sumvirkninger av ulike planlagte arealendringer, og for å vurdere samspillseffekter av foreslåtte endringer for både naturmangfold og klima (inkludert karbonlagring og -opptak, reduksjon av klimagassutslipp, og redusert klimarisiko). Nye verktøy inkluderer arealregnskap, naturregnskap, klimakalkulatorer og verktøy for å planlegge naturrestaurering og naturbaserte løsninger.		kan være å styrke kompetansenivået i fylkeskommunene slik at kommunene i større grad kan bruke fylkeskommunene som fagressurs i plansaker. Et annet grep kan være å innføre krav om arealregnskap på fylkeskommunalt nivå slik at kommunenes arealregnskap også kan ses i en større sammenheng. På denne måten kan fylkeskommunen bidra til å håndtere problematikken med bit for bit-nedbygging. Det er også behov for mer	
--------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Norsk Friluftsliv		Disse verktøyene må være kompatible på alle forvaltningsnivå slik at alle kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og statlige myndigheter benytter seg av samme verktøy.		forpliktende helhetlige regionale planer som har større legitimitet og som bidrar til bedre koordinering av ulike interesser på tvers av kommunegrenser, sektorgrenser og nivåer. Utvalget bør se på hvordan det kan innføres bestemmelser som gir mulighet for å gi regionale planer rettslige virkninger, f.eks. at regionale plan kan vedtas som reguleringsplan . På denne måten vil kommuner i større grad bli bundet av regionale planer ved at kommunene ikke har anledning til å vedta kommunale planer i strid	
-------------------	--	--	--	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Norsk Friluftsliv				med en regional plan. For en regional reguleringsplan er det i utgangspunktet kommunen best egnet til å tilpasse innholdet i planen ift. lokale behov og interesser. Poenget er at gjennom regionale planprosesser har man en felles arena for å kartlegge interesser og avklare interessekonflikter som vil styrke planens posisjon og status som styringsverktøy, men ikke minst skape større forutsigbarhet med tanke på den fremtidige arealbruken.	
Spire	4A) I et lavutslippssamfunn blir minimum 50% av land- og havareal beskyttet for å ivareta naturmangfold og sikre biodiversitet i		Arealnøytralitet er et nyttig mål for styring i arealpolitikken, men det bør	4D) Det trengs en tydeligere statlig arealpolitikk, men det er samtidig viktig å ikke undergrave viktigheten av lokale beslutninger. Et område hvor vi trenger mer statlig	

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Spire	<p>fremtidige generasjoner. En viktig prioritering vil være et sterkere vern om biologisk mangfold og karbonlagre i skog, myr og jord og arbeide for å øke det naturlige karbonopptaket.</p> <p>Lavuslippssamfunnet må benytte seg av eksisterende landbruksarealer istedenfor nye, for å ta vare på mest mulig uberørt og intakt natur. Det må også gi støtte til å ta i bruk viktige virkemidler for å sikre naturmangfold i matjord, som bl.a. småskala landbruk og regenerativt jordbruk, på eksisterende landbruksarealer.</p> <p>Bevaring av natur må alltid være i tråd med urfolk og marginaliserte gruppers rettigheter. I prosesser og beslutninger om vern av natur og hvordan arealene i lavutslippssamfunnet skal brukes, skal urfolk inkluderes og sikres retten til land og fritt, informert samtykke.</p>	<p>også arbeides for restaurering av viktige naturområder utover dette. Areal som tar særlig lang tid å restaurere, som myr og gammelskog, skal ikke inkluderes som areal hvor det er mulig å bygge ned i bytte mot restaurering av andre arealer.</p> <p>I styring av arealpolitikk må det være en helhetlig tankegang, med et godt samarbeid mellom nasjonalt og lokalt. Dagens styring av arealpolitikk er mangelfull, og vern natur blir ofte nedprioritert i bytte mot andre interesser.</p>	formulert arealpolitikk er i plan og bygningsloven, hvor det er behov for et sterkere vern av myr og matjord, samt en helhetlig tilnærming til jordvern.
-------	---	---	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Spire		Søknader om dispensasjon fra lov og forskrifter for naturvern bør kun gis i særskilte tilfeller, og behandles av en komité med nasjonale og lokale representanter. Komiteen bør arbeide etter strenge retningslinjer som verdsetter naturens egenverdi og økosystemtjenester. Det må inkluderes data om naturkvalitet og biologisk mangfold i kommunenivå i naturindeksen.			
UiO:Energi	Energiomstillingen fra fossilt til fornybart	Konsesjonsprosessene bør utnyttes aktivt til å			

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

UiO:Energi	handler blant annet om at arealer er en begrenset ressurs – på land, men også til havs. Et generelt trekk bør være at areal utnyttes på en god måte og om mulig til flere formål, eksempelvis at energiproduksjon sameksisterer med fiske, jordbruk, industri, bygg og annen infrastruktur. Det er dessuten behov for vern av langt større arealer både til lands og til havs, jfr. IPCC AR6	utvikle kunnskapsgrunlaget rundt naturkvaliteter og biologisk mangfold.			
------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

UiO:Energi	<p>WG2.</p> <p>Kulturell bærekraft er et annet viktig aspekt koblet til arealutfordringer og interessekonflikt. Spesielt urfolk er utsatt både i Norge og globalt. Et konkret norsk eksempel er hvordan utbygging av vindkraft på land har kommet i konflikt med samenes tradisjonelle forvaltning av naturen.</p>				
------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>Vitenskapsbaserte mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Tverrfaglig kunnskap om naturmangfold, urbefolkningens bruk av areal og økosystemer må ligge til grunn for all arealforvaltning. <p>Styrke jordvernet</p> <p>«vokse innover»:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Fortetting bra, men går en grense der også o Krav til grøntareal i byplanlegging 	<p>Institusjonell innovasjon: et arealbruksdirektorat som har myndighet/kunnskap/mandat til å regulere land og hav-arealer på tvers av sektorene.</p> <p>Behov for helhetlig tilnærming, der staten tar ansvar for marin grunnkartlegging fra havbunn til havoverflate.</p>	<p>Arealnøytralitet defineres som å stanse tap av natur og restaurere natur like mye som bygges ned.</p> <p>Naturnøytralitet er å stanse tap av natur og restaurere like mye natur som bygges ned. Til forskjell fra arealnøytralitet, indikerer naturnøytralitet at kvaliteten på naturen og økosystemene skal opprettholdes.</p> <p>Arealnøytralitet er et godt mål, naturnøytralitet er bedre</p> <p>Utfordringene er de</p>	JA!	<p>Systemet eksisterer, men har ulemper fordi det ikke er tilstrekkelig samordnet. Kunnskapsgrunnlaget mangler. Det er ikke finmasket nok mtp ferskvann og saltvann.</p> <p>Vi har ikke sterkt nok vern av hav/kyst. Her kreves at vi knytter oss til internasjonalt lovverk.</p>
--------------------------------	---	---	---	-----	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>Utvide nasjonalparker</p> <p>Styrke kunnskapsgrunnlaget om råvareressurser:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Det er ikke nok skog til alle gode formål o Arealregnskap er et kunnskapsverktøy som kan utvikles og formidles o Verdiskaping knyttet til restråstoffer for å fremme sirkularitet og ressurseffektivitet <p>Omstilling transportsystem: dagens bilbaserte</p>		<p>geografiske og tidsmessige grensene. For eksempel hvis en våtmark fylles ut våtmark, hvor skal «ny» våtmark ligge for at naturkvaliteten opprettholdes? Er det overhodet mulig? Verdsetting av naturgoder er teknisk krevende, som fører til at naturgoder verdsettes for lavt i økonomisk forstand.</p> <p>Kommunalt nivå har for lav administrativ kapasitet og habilitet vil være en utfordring. Regionalt nivå kan fungere bedre dersom fylkene er omforente i</p>		
-------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>samfunn, store bo og arbeidsregioner krever for mye energi og areal, derfor må transportbehov i antall og lengde reiser reduseres</p> <ul style="list-style-type: none"> o Digital infrastruktur og fysiske pendlerkontorløsninger kan opprettholde bosetting i distrikter o Dagens vegplanlegging legger vekst i biltrafikk til grunn, noe som gir overdimensjonering av veg. Dette fører til en innlåsnings-effekt på mål om å overføre 		<p>grenseområder. Statlig innregulert kan målet knyttes til forpliktelser internasjonalt. Staten har oversikt over et større geografisk område, og har dermed bedre mulighet til å vurdere hvilke områder som egner seg best til hva.</p>		
-------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>gods fra veg til sjø og bane.</p> <p>o Vi må ha sømløse kollektivløsninger for flere over større avstander</p> <p>Dilemma mellom ivaretagelse av natur på lang sikt og profitt på kort sikt?</p> <p>- Karbonbinding som hovedmål for skogbruket, pris og omsetning må være sekundært. Statlig støtte til skogbruk som legger til rette for karbonbinding</p> <p>- Hurtigvokst skog</p>				
-------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>legger til rette for næringsvirksomhet, men binder mindre CO2</p> <p>Problemstillinger knyttet til fritidsøkonomien og utvikling der hytte er sekundærbolig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arealene avsatt til fritidsbebyggelse må reduseres - Veg og infrastruktur til fritidsbolig er veldig arealkrevende - Manglende begrensinger på hyttestørrelser gir høyt energiforbruk 				
-------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>- Manglende omfordelingsmekanismer: inntekter til grunneier, kostnad for samfunnet.</p> <p>- Høyt transportbehov</p> <p>Alle vurderinger av konsekvenser må basere seg på streng vitenskapelige undersøkelser og følges nøye i beslutningsprosessen.</p> <p>Denne kunnskapen styrker argumentasjonen til å satse betydelig mer</p>				
-------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>på for eksempel Nasjonalt utvalgte kulturlandskap prosjektet, som et ledd i omstruktureringen av landbruket og bevaring av verdifullt kulturlandskap og naturmangfold i Norge.</p> <p>Mulig ønsket utvikling - Se eksempel fra Oppdal kommune: Grønn fjellhageby</p>				
ForUM	I et lavutslippssamfunn skjer nedbygging av arealer til	Utvidelse av støtte til kartlegging av naturtyper og økosystemtilstand,	Arealnøytralitet og naturnøytralitet kan være bra, men også skape en falsk illusjon. Naturverdier og	Ja, det trengs en så klar formulert arealpolitikk, at den ikke kan misforstås eller brukes feil. Myndighet for	Dagens system har ført til betydelige forbedringer, men er ikke tilstrekkelig i et lavutslippssamfunn. I en

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

ForUM	<p>infrastruktur, boliger, fritidshus og næringsarealer osv. i vesentlig mindre omfang enn befolkningsveksten. Nedgang i vekst av areal - og ressurskrevende aktiviteter og mer effektivt bruk av arealer som allerede er bygget ut gjør dette mulig. Valg, nedbygging og bruk av nye arealer skjer slik at klimaeffekt og tap av naturmangfold, inkludert effekten av</p>	<p>gjennomført av en kompetent og nøytral instans. Altså det motsatte av kuttet som ligger i forslag til statsbudsjett 2023. Mens nedbygging gjennom veier, hytter mm bare fortsetter</p> <p>Mens karbonlageret i norsk natur på land kunne anslås til 7 milliarder tonn C har dette vært vanskelig til havs. Omfang, tilstand og karbonlager i tang og tareskoger og ålegrasenger langs norskekysten er lite</p>	<p>økosystemer som går tap ved arealbruk- og arealbruksendringer kan ikke bringes tilbake ved restaurering et annet sted. En vei gjennom et naturområde fører ikke bare til tap av arealet under og en sone langs veien, men i et langt større område sammen med en fragmentering av naturen. Restaurering kan ikke avbøte dette, og kan lett bli misbrukt. Styringsnivået bør ligge på fylkesnivå med kontroll på nasjonalt (Statsforvalteren).</p>	<p>arealplanpolitikken må føres tilbake til Klima- og miljødepartementet og innsigelser fra Statsforvalteren må få tilbake den betydningen hen hadde før overføring til Kommunal- og moderniseringsdepartement et.</p>	<p>artikkel i Nature av mars 2021 antydes f.eks. at bunntåling ødelegger store områder på havbunnen og frigjør årlig rundt 1 milliard tonn CO2 (mellom 0,6 og 1,5 milliard tonn). Karbontapet fra bunntåling i norske havområder anslås til 26 millioner tonn CO2. Altså store karbon og naturtap og skader på økosystemer. Altfor store for et lavutslippssamfunn.</p>
--------------	--	---	--	--	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

ForUM	<p>fragmentering blir minst mulig. Klarlagt gjennom en konsekvensvurdering utført av en nøytral part. Alternativer er også utredet.</p> <p>Utbyggeren betaler for karbontap og naturforringelse, eventuelt supplert med restaurering av andre arealer. Størrelsen på betaling og eventuell restaurering fastsettes av en uavhengig og kompetent instans.</p>	<p>avklart. Dermed kan vi heller ikke forvalte de på en god måte. I en artikkel i Nature av mars 2021 anslås at bunntråling ødelegger store områder på havbunnen og frigjør årlig rundt 1 milliard tonn CO₂ (mellom 0,6 og 1,5 milliard tonn). Altså store karbon og naturtap og skader på økosystemer. Bildet var det samme i norske havområder.</p>			
-------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

ForUM	<p>For karbontap foreligger allerede en mulighet for prissetting ved å bruke kvotepris på CO₂, eller marginalkostnad for utslippsreduksjon. For naturforringelse og -tap må det settes i gang et arbeid for bedre, og omforent økonomisk verdsetting. Risikoen for at ødeleggelse av natur aksepteres bare man legger nok penger på bordet må ivaretas.</p>				
-------	--	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	---	---

ForUM	Skog- og jordbruksareal drives med overordnet vektlegging av klima- og naturhensyn og i samsvar med bærekraftsmålene, basert på solid kunnskap. Området med vernet skog er økt kraftig, spesielt produktiv skog i lavlandet.				
Sabima	I et lavutslippssamfunn brukes arealene slik: 1. Det styres etter mål om	I dag er bare 25 prosent av antatt verdifull natur kartlagt. Med verdifull natur mener vi natur som er spesielt viktige	a, arealnøytralitet og naturnøytralitet vil være svært nyttige mål og verktøy for styringen av arealpolitikken i overgangen	Ja, vi mener kommunene må stilles ansvarlige innenfor klarere nasjonale mål og rammer. Samtidig er det også viktig at	Havet hjelper oss med å redusere karbonutslipp og effekter av klimaendringene. Vi trenger intakte, robuste marine

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
---------------------	---	---	---	--	---

Sabima	arealnøytralitet og naturpositivet: med sterke, juridisk bindende mekanismer som sikrer måloppnåelse. Tiltakshierarkiet er juridisk bindende: <ul style="list-style-type: none"> - Unngå å bygge ned viktig natur (viktigst) - Gjenbruke og fortette - Avbøte for ødeleggelse - Restaurere ødelagt natur i tilknytning til det enkelte prosjekt - Kompensere for de resterende utbygde arealene 	for å bevare biomangfold. I dag er ca. 43.705 arter dokumentert i Norge, men det antas at det finnes rundt 16.000 uopptagede arter i landet vårt. Blant artene vi kjenner til er over halvparten leddyr, og insekter er den mest artsrike gruppa blant dem. Med sine vel 18.000 arter utgjør insektene 42 prosent av alle kjente arter i Norge. Til sammenligning utgjør pattedyrene bare 0,2 prosent av artsmangfoldet. En	til et lavutslippssamfunn. Det må sikres at det får reelle konsekvenser for hvordan arealer brukes, og at det ikke blir en teoretisk regneøvelse. Arealnøytralitet betyr å drive sin virksomhet, kommune, bedrift eller nasjon på en måte som bidrar til å sikre god tilstand i naturen. Enten ved at man unngår å ødelegge natur, og/eller at man gjør tiltak som begrenser og om nødvendig kompenserer for ødeleggelsen. Vi har ettersendt en utfyllende tekst.	statsforvalteren gis styrket mandat til å følge opp nasjonale mål. Kommunen har fått vide fullmakter til å forvalte naturen. Det lokale selvstyret er sterkt. Det kan slå ut begge veier: at naturen taper eller at naturen vinner. Utviklingen viser at det første har vært tilfelle i altfor stor grad. Naturen taper i interessekonflikt mellom utbygging, næringsutvikling og kommunens behov for arbeidsplasser. Dette på tross av nasjonale mål om å sikre god tilstand i naturen. Naturen bygges ned bit-for-bit, mekanismene for å	økosystemer for å få det til. Havet er i ferd med å slites ut av et overveldende press fra oss mennesker. Norske havområder gjennomgår store, omveltende kjemiske, fysiske og biologiske endringer på grunn av menneskeskapte klimaendringer, hvor Norge som oljenasjon har et stort ansvar. Flere norske marine kystøkosystemer har allerede mistet sine evner til å holde marine dyrebestander med leveområder og nok mat på grunn av menneskelig press som arealendringer, forurensning, overhøsting
---------------	--	---	---	--	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Sabima	<p>2. Arealbruken styres etter et sterkt virkemiddelapparat som sikrer god økologisk tilstand i økosystemer og naturtyper</p> <ul style="list-style-type: none"> - Økosystemene leverer økosystemtjenester som blant annet karbonlagring, vannrensing, flomdemping, pollinering og folkehelse - Det er opprettet et «landdirektiv» og et «havdirektiv» som 	<p>annen stor gruppe er sopp. Hver femte art i Norge er en sopp.</p> <p>Det er imidlertid utfordrende at: - Kartdata er ikke systematisk tilgjengelig for forvaltningen - Det finnes ikke heldekkende kart over økosystemer og naturtyper - Det er ikke sterk nok kunnskap om samlet belastning</p> <p>Naturregnskap og arealregnskap Norge må få på plass et heldekkende økosystemkart som skal</p>	<p>Målet må ligge nasjonalt, men alle underliggende etater og kommuner må rapportere at arealregnskapet over endringer i økosystemer samlede verdi (areal, tilstand, naturgoder) går i null (eller pluss).</p> <p>- Delegert myndighet og mekanismer som sikrer at det jobbes for å innfri mål på alle nivå</p> <p>Vi foreslår en sterk virkemiddelpakke for å sikre god tilstand i naturen. Virkemidlene må være</p>	<p>hindre nedbygging er for svak, og det er mangel på en offensiv naturpolitikk. Nasjonale virkemidler og mekanismer må styrkes, likevel har kommunen mulighet til å velge arealnøytralitet gjennom dagens lover og regler. Det krever politiske valg – som kan sikres gjennom kommunens planer. Systemet for å oppnå god økologisk tilstand må ferdigstilles med tilhørende sterke virkemidler. Det må være virkemidler som fastsettes nasjonalt og som får følger på det lokale nivået. Nå venter vi på at</p>	<p>og inntog av fremmede arter.</p> <p>Hele 90 prosent av noen sjøfuglbestander er borte, en tydelig indikator på at det er noe som er alvorlig galt lenger ned i matkjeden. Oppdrett av fisk skal femdobles, havbunnen skal finsiktes for metall, og store vindkraftanlegg skal plasseres til havs. Med vår forhistorie med bruk og ødeleggelse av norsk natur på land og svake juridiske verktøy for å beskytte marin natur, kan dette bety dårlige nyheter for livet i havet og vårt langsiktige livsgrunnlag.</p>
--------	--	--	---	--	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagerer på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	--	--

Sabima	<p>sikrer mål om god tilstand i økosystemene og tiltak for å nå dem, på samme måte som for ferskvann (EUs jordlov følges)</p> <p>3. Viktig ødelagt natur er restaurert, eller skal restaureres etter en langtidsplan og som finansieres av et restaureringsfond som blant annet får inntekter fra naturavgift</p> <p>4. Det bygges ikke på myr, og ødelagt myr restaureres.</p>	<p>ligge til grunn for naturregnskapet. Dernest må denne infrastrukturen fylles med innhold, i første rekke for å påpeke tilstanden og naturgodene disse økosystemene inneholder. Utviklingen av det heldekkende økosystemkartet kan utvikles blant annet gjennom å ta i bruk potensialet i satellitteknologi, der NINA er ledende i Norge. En rekke av naturgodene karbonlagring,</p>	<p>sektorovergripende.</p> <p>1. Styrke naturens rettsvern</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lovfestet forbud mot nedbygging av viktig natur - Lovfestet krav om gjenbruk av nedbygde områder - Lovfestet krav om restaurering av forringet natur - Lovfestet krav om kompensasjon av nedbygd natur det ikke er mulig å unngå - Lovfestet krav om naturregnskap og naturbudsjett i alle planer, endringer som omfatter natur - Lovfestet krav om å oppnå god økologisk tilstand 	<p>systemet skal bli forvaltningsrelevant, og at det settes klare mål for hvilken tilstand vi skal oppnå. Når det er klart, må det også prioriteres hvilken natur som skal restaureres og hvilken natur som ikke kan ødelegges. Sabima har ved flere anledninger foreslått at arealer på land, og til havs vil forvaltes på en måte som minner om vanddirektivet. Vi har kalt det «landdirektivet» til inspirasjon (ref. høring av EUs nye jordlov som foreslå dette nå). Det vil være et omfattende system, som jo systemet for økologisk</p>	<p>Det gjelder å være føre var og ikke gjøre det samme i havet som vi har gjort på norsk landjord. Naturmangfoldet i havet må få sterkere beskyttelse, livsviktige marine områder må vernes, sjøfuglene må reddes og kysten vår trenger en kraftig restaurering.</p> <p>- Mer og bedre marint vern. Enkelte marine norske områder er enten så utslitte, verdifulle eller sårbare at de må vernes mot bruk. Det lønner seg økonomisk å gi biologisk viktige områder en pause fra menneskelig aktivitet.</p>
---------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Sabima	<p>5. Det bygges ikke på andre karbonrike arealer, og karbonrike arealer er restaurert.</p> <p>6. Eksisterende bygg og infrastruktur vedlikeholdes, det bygges minimalt på nye arealer. Unødvendig infrastruktur er fjernet og restaurert tilbake til opprinnelig natur.</p> <p>7. Vi har stoppet fragmenteringen av natur.</p> <p>8. Alle kommuner har satt byggegrenser som gjør at ikke nytt</p>	<p>pollinering kan også fremstilles ved hjelp av samme teknologi. Å kunne måle tilstand innebærer videre en storstilt satsning på å få frem flere tidsserier på artsgrupper, altså mange forskere i felt – for også å kunne se økosystemer i sammenheng med nærliggende økosystemer - også kalt konektivitet.</p> <p>https://www.nina.no/english/Sustainable-society/GreenPlan</p> <p>Vi trenger:</p>	<p>- Juridisk bindende regionale planer</p> <p>- utrede hvordan Pbl kan sikre natur og klimamål</p> <p>2. Sterke økonomiske insentiver for å hindre nedbygging av natur</p> <p>- Tilskudd til kommunedelplan for natur</p> <p>- Tilskudd til tiltak for å oppnå god tilstand i naturen – Natursats</p> <p>- Inntektssystemet for kommunen belønner kommuner som hindrer nedbygging</p> <p>3. Økt bruk av eksisterende virkemidler</p>	<p>tilstand også er. Gjennom vanddirektivet lages det forvaltningsplaner på vannregionnivå, med mål og tiltak på lokalitetsnivå (vannforekomster). Tidligere regjeringer har gitt uttrykk for at det skal utarbeides nasjonale forvaltningsplaner for hovedøkosystemene som skal sette ramme og mål for hvilken tilstand som skal oppnås for de ulike økosystemer, og hvordan det skal gjøres. Det er nå uklart hvor dette står nå.</p> <p>Viser til I NINA-rapport om «nye virkemidler i arealforvaltningen» «Det</p>	<p>- Sterkere juridisk beskyttelse i hele havet. Havet er også natur. Havet trenger sårt sterkere beskyttelse gjennom naturmangfoldloven. I dag gjelder naturmangfoldloven kun for marine arter og deres leveområder ut til 12 nautiske mil. Men Norge er internasjonalt forpliktet til å ha en økosystembasert forvaltning av havområder og et sektorovergripende lovverk som beskytter biologisk viktige områder. Naturmangfoldloven er den eneste loven vi har som oppfyller disse kravene. Derfor må</p>
---------------	---	---	---	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Sabima	<p>naturareal tas i bruk.</p> <p>9. Det tas beslutninger ut fra en sterk vurdering av samlet belastning.</p> <p>10. Vi følger mekanismer som sikrer god tilstand i økosystemene, som også hindrer klimagassutslipp.</p> <p>11. Det må utføres en nasjonal kartlegging av «grå arealer». Det bør, i tråd med mål og prinsipper for arealnøytralitet, fastsettes en rekkefølgebestemmelse om at fornybart</p>	<p>- Krav om å rapportere inn kunnskap om natur – i KOSTRA for alt kommunen har ansvar for. Det er viktig at all kunnskap om kommunen kobles inn i samme system. Det må være krav og politisk vilje til å samkjøre.</p> <p>- Det må stilles krav om naturregnskap. Det må være krav om å ha et naturbudsjett som går i balanse, eller i pluss. Det må være forbudt å ha et naturbudsjett i minus – det må ikke være lov til å sette seg i naturgjeld. En</p>	<p>- 30 prosent vern innen 2030</p> <p>- 100 utvalgte kulturlandskap</p> <p>- langt flere prioriterte arter</p> <p>- Langt flere utvalgte naturtyper</p> <p>4. Sterkere nasjonale forventninger</p> <p>- Mål om arealnøytralitet beskrives i nasjonale forventninger til kommuner og fylkeskommuner</p> <p>- Opplæring og kompetanseheving sikres</p> <p>- Sterkere kontrollmekanismer</p> <p>- Innsigelsesinstituttet styrkes</p>	<p>har pågått et større arbeid for å utvikle rammeverk og metoder for vurdering av økologisk tilstand i Norge (Nybø & Evju 2017). Vurderingen av økologisk tilstand inkluderer å vurdere både økologiske funksjoner, struktur og produktivitet, og sette dette sammen til et helhetlig bilde av hvordan tilstanden er, sammenliknet med referansetilstanden intakt natur (dvs. natur med minimale negative effekter av menneskelig aktivitet på naturmangfoldet).»</p>	<p>naturmangfoldloven gjelde hele havet, slik at marine verneområder utenfor 12 nautiske mil kan hjemles i naturmangfoldloven – på lik linje med marine verneområder langs norskekysten.</p> <p>- Naturregnskap til havs. Vi kan ikke belaste systemet mer, og ny aktivitet i norske havområder må bidra til naturpositivitet. Marint vern er et viktig tiltak for å sikre intakte marine økosystemer, spesielt i verdifulle og sårbare områder som SVO og marine IBA. Men tillater vi ny aktivitet, som for eksempel havvind, vi må</p>
---------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Sabima	(som ny solkraft og små kraftanlegg) skal bygges på grå arealer.	mekanisme for å sikre dette kan være, at dersom det ikke er mulig å erstatte eller kompensere for en type naturverdi, så må det kjøpes et annet sted. I systemet som nå rulles ut i England er dette gjort vesentlig dyrere enn å kompensere i prosjektets nærområder. - Økt kartlegging og kunnskap om natur	<ul style="list-style-type: none"> - Dispensasjonspraksis endres - Endring av hvordan natur måles – økt krav om rapportering på nedbygging av natur 5. Økt kunnskap om naturmangfold - Fullføre system for økologisk tilstand - Fullføre nasjonale forvaltningsplaner for hovedøkosystemene - Skille mellom utbygger og naturutreder, slik at utredningen bestilles av nøytral part - Sterkere krav om naturkunnskap i utredninger 		også kompensere via restaurering og andre tiltak som bidrar med å redusere den nåværende samla belastningen. Naturregnskapet til havs må også gå opp og bidra til positiv avkastning for sjøfugl og vårt felles livsgrunnlag i havet.
--------	--	--	---	--	---

Organisasjon	4A) Hvordan brukes arealene i Norge i et lavutslippssamfunn?	4B) Hvordan kan vi sikre en bedre samlet oversikt over naturkvaliteter og biologisk mangfold på land til havs?	4C) Er arealnøytralitet / naturnøytralitet et nyttig mål for styringen av arealpolitikken i overgangen til et lavutslippssamfunn? Hvordan bør det i så fall fungere i praksis, og på hvilket styringsnivå (kommune, fylke, nasjonalt) bør målet ligge?	4D) Trengs det en tydeligere formulert statlig arealpolitikk for å gi rammer for beslutningstagere på lokalt nivå, slik at beslutningene i arealpolitikken tar hensyn til de samlede konsekvensene for klima og natur på nasjonalt og globalt nivå?	4E) Arealpolitikken til havs hviler på systemet for forvaltningsplaner i tillegg til relevant sektorlovgivning. Er dette systemet tilstrekkelig for å ivareta samordning og prioritering mellom ulike interesser og hensyn i omstillingen til et lavutslippssamfunn?
--------------	--	--	--	---	--

Sabima			<ul style="list-style-type: none"> - økt kunnskap om påvirkningsfaktorer på natur - økt kartlegging og overvåking av natur - Krav om naturregnskap i alle planer, utredninger, lovendringer og budsjetter - Nasjonal restaureringsplan - Styrke kompetanse og kapasitet i kommunen - Krav om oppdaterte plandata 		
--------	--	--	--	--	--

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Rettferdighet

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
Byggmesterforbundet		Byggmesterforbundet mener at fokus, regelverk og stimulerings tiltak må innrettes inn mot der det gir effekt, men samtidig så bredt at de fleste får en nærhet til utfordringene og de tiltak som må gjøres. Det er også åpenbart at tiltak rettet innbyggerne også må ha en mer sosial profil. I dag opplever mange folk og flere samfunnssektorer ett utenforskap.	Så lenge trepartssamarbeidet i all hovedsak knyttes til de såkalte hovedorganisasjonene har dette store begrensninger. Dette fordi disse har sterkest nedslagsfelt innenfor energi- og industrisektoren og innehar begrenset engasjement i andre sektorer og samfunnsområder.		
Eivind Hoff- Elimari	Flertallet må merke positive endringer - jf. forslag om klimabelønning/karbonavgift til fordeling.		5E) Eksempelet fra Frankrikes "klimaborgerråd" (150 mennesker valgt ut ved loddtrekning kombinert med representativitet) viser at det er et visst potensial i en slik type medvirkning for å løse vanskelige floker. Rådet kom, etter å ha arbeidet i et års tid, fram til en rekke forslag som tidligere ville ha framstått som politisk urealistisk, som å sette ned fartsgrensen på motorveiene fra 130 til 110 km/t. (At det var ett av to forslag som president Macron ikke ville videreføre, er en helt annen sak.)		

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Klimavenner for Kjernekraft	<p>5A) Ved å sørge for god medvirkning og samtidig gjøre omstillingen minst mulig "vondt" for alle: enkeltpersoner, familier, bedrifter og frivillighet. Samtidig må de som har evnen til å betale også faktisk gjøre det. Dette gjelder både nasjonalt og internasjonalt. Alle har behov for energi og ved å gjøre den billig nok så kan overgangen gå mye lettere for hele samfunnet og verden.</p> <p>Kjernekraft gir billig og stabil energi slik at fokus kan legges der det faktisk trengs, f.eks. tilpassing av landbruket, teknologiutvikling og sikre forsyning av nok mat og rent vann.</p>				
Greenpeace Norge	<p>5B) Ja. Vi trenger en helhetlig politikk som flytter ressurser og arbeidskraft fra fossil sektor til fornybar sektor. I dag har fornybare industrier vanskelig for å etablere seg pga. mangel på (spesielt) arbeidskraft, kraft, areal og kapital. Disse ressursene er i stor grad bundet opp i petroleumsnæringen.</p>				

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Finans Norge	<p>5A) Det er viktig at omstillingen innebærer tiltak og aktiviteter som bygger robuste lokalsamfunn i Norge. Det vil sikre tilpasningsdyktigheten og robusthet knyttet til å håndtere klimaendringer, samtidig som det skaper positiv lokal aktivitet og verdiskapning. Tiltak og virkemidler for omstilling kan ikke treffe skjevt geografisk og bør i visse tilfeller sees i sammenheng med hvordan like tiltak kan treffe ulikt ulike steder.</p> <p>Som en stor olje- og gassnasjonal er det nødvendig å ha en god plan for bortfallet av inntektene fra denne sektoren. Det er urealistisk at en enkeltnæring skal klare å erstatte disse inntektene, og det blir nødvendig med en mer fragmentert økonomisk satsning i Norge for å sikre klimavennlig verdiskapning. Den sosiale dimensjonen i reduserte offentlige inntekter må kartlegges og avklares, slik at det kan legges en langsiktig plan for hvordan dette inntektsbortfallet kan kompenseres. En stortilt satsning på fornybar energi vil bidra til å redusere konsekvensene av manglende inntekter fra olje og gassproduksjon, og dermed sikre den norske velferdsstaten i årene som kommer. Det er også avgjørende for å sikre robuste lokalsamfunn at vi lykkes med omstillingen og reduserer de negative konsekvensene av klimaendringer.</p>				
--------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>Staten bør ha en aktiv rolle for å øke kunnskap om klimatiltak og -omstilling. Både nasjonale og kommunale klimamål vil innebære at store deler av befolkningen og næringslivet må gjennomføre store og små atferdsendringer.</p> <p>Godt kommunikasjonsarbeid kan gi motivasjon og konkrete råd for hvilke tiltak som kan og må gjøres. Kommunikasjonen må være relevant, forståelig og gjenkjennbar slik at folk kan inspireres til å gjøre gode klimavennlige valg i hverdagen. Klimautvalget 2050 peker på behovet for aksept, anerkjennelse av ulike grupper, deltagelse og fordeling.</p>	<p>Allmenn aksept for klimapolitikken forutsetter allmenn forståelse for hvorfor tiltakene som gjøres er viktige. Løsningene må oppleves som relevante for den enkelte og de må se verdien av tiltakene som gjøres, også utover klimagevinsten. Det kan være økonomiske eller helsemessige gevinster. I Klimaundersøkelsen som Klimaetaten årlig gjennomfører, svarte 62 prosent av Osloborgerne at de er svært eller ganske enige i at politikerne burde vist samme handlekraft overfor klimakrisen som de har gjort i koronakrisen. (https://www.klimaoslo.no/article/befolkning-2/oslo-som-klimaby/)</p>	<p>Klimaetaten mener trepartssamarbeidet bør spille en større rolle i lavutslippsomstillingen. Samfunnet står ovenfor store omstillinger, noe som også vil ha stor betydning for arbeids- og næringsliv. Noen sektorer vil bli mindre viktige og andre vil bli viktigere framover. Når partene i trepartssamarbeidet tar eierskap til problemet og løsningene, så vil det gjøre omstillingen enklere både for den enkelte og for samfunnet. Partene bør utfordres konkret på å finne løsninger, og det bør jobbes med hvordan partene kan få økt kunnskap og forståelse for klimautfordringen.</p>	<p>Små kommuner har gjerne mindre kapasitet til å gjennomføre grundig og sektorovergripende klimaarbeid. Staten bør derfor utvikle veiledning og standardiserte oppsett for klimaberegninger, referansebaner og utslippsfaktorer som er enkelt tilgjengelig for alle kommuner.</p> <p>Eksempelvis har Oslo, Hamar og Trondheim kommune laget en veileder for klimabudsjett for kommuner og fylkeskommuner: https://www.ks.no/fago/mrader/samfunnsutvikling/klima/veileder-for-klimabudsjett/</p> <p>Veilederen skal kunne</p>	<p>Omstillingen til lavutslippssamfunnet krever nye løsninger. Store endringer kan gi motstand, særlig når den kommer ovenfra. På tross av flere og flere ekstremværhendelser synes klimautfordringen for mange å være abstrakt og lite reell. Deltagende prosesser gir større forståelse for klimautfordringen, større forståelse for behovet for tiltak, med innspill til tiltak og virkemidler. Imidlertid kan det være en utfordring å ha gode prosesser der både samfunnsproblem og løsning er komplekse og abstrakte, slik klimautfordringen kan være.</p> <p>En metode for å medvirke som er brukt i flere land, og som også er forsøkt i</p>
----------------------------------	--	---	--	---	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>Kommunikasjon er særlig viktig for de tre første punktene. Kommunikasjonsarbeidet må vise løsninger og begrunnelser, og kombineres med deltakelse for å fungere. Aksept for klimatiltak handler også om hvordan tiltakene er utformet og konkret oppleves – noe som igjen har å gjøre med deltakelse og innflytelse.</p> <p>Samtidig vil ikke alle omstille seg samtidig, og det er en kostnad ved å gå først, ofte både økonomisk og praktisk. Folk med interesse og god nok økonomi kan ofte gå foran å prøve ut nye løsninger. Det kan bidra til å få ned prisen og gjøre løsninger allment kjent. Eksempelvis har elbiler lavere takst i</p>	<p>I den årlige spørreundersøkelsen som gjøres som en del av Prosamsamarbeidet, så framgår det at aksepten for bompenger øker når folk får vite hva bompengene går til. Virkemiddelpakker er trolig også helt nødvendig for å håndtere komplekse samfunnsspørsmål som by, trafikk og klima. Gjennom forpliktende samarbeid mellom ulike forvaltningsnivåer skapes forutsigbarhet og langsiktighet, og pakkene i seg selv omfordeler fra utfordringen (trafikkvekst), til løsning (kollektiv og sykkel). Byvekstavtalene har også, sammen med avtalenes forløpere og langvarig samarbeid om bypakker langt på vei gitt langsiktige og mer</p>	<p>Trepartssamarbeidet med de forane de bringer, som lønnsoppgjør, kan være viktige fora for å diskutere løsninger og forpliktelser knyttet til miljø og klima. Trepartssamarbeidet er en unik form for samarbeid i Norden. Det er også et viktig forum for å få til den nødvendige omstillingen som trengs.</p> <p>Mulighetene for å styrke miljøfokuset er mange, fra å inkludere miljøkrav i hovedavtaler til nye prinsipper for tildeling av grønn bonus i bedrifter, til konkrete muligheter for lokalt partssamarbeid rundt klima- og miljø på lokale</p>	<p>brukes av alle kommuner – uavhengig av størrelse, ressurser og hvor langt man har kommet i arbeidet med klimabudsjett. Slik veiledning og standardisering er etter vår vurdering nødvendig for å sikre en kunnskapsbasert oppfølging av klimamålene.</p> <p>Miljødirektoratets kommunefordelte klimagassregnskap må videreutvikles og forbedres, slik at kommuner i hele landet skal få bedre kunnskap om hvilke utslippskilder som bør prioriteres. Utslippsregnskapet må utvikles til å kunne ta opp i seg og synliggjøre effekten av lokale tiltak. Det bør også etableres</p>	<p>Oslo, er borgerpanel. Både i England og Canada har de hatt borgerpanel med spørsmål om hvordan de kan oppnå et nullutslippssamfunn på en effektiv og rettferdig måte. I Danmark har man jobbet med Klimaborgerting både nasjonalt og lokalt. Borgerpanel kan etter vår vurdering gi større allmenn forståelse for de komplekse spørsmålene som samfunnet står i. Det kan også gi større legitimitet for de beslutningene som tas i etterkant, ettersom det har vært «vanlige» folk med i prosessen og at kommunen lytter til hva borgerne mener. I Oslo er borgerpanel brukt for å diskutere overvann på Kjelsås og områdeløft på Romsås.</p>
----------------------------------	---	--	---	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>bomringsystemet, og bompenger har vært en av flere incentiver som har bidratt til at elektriske biler har blitt mer og mer vanlig i Norge. Vi vet at det er menn med høy inntekt som betaler mest i bompenger (Ellis et al 2017, Norconsult 2022). Samtidig er dette en gruppe som både har råd til det og kan tilpasse seg på ulike måter. Byrden ved å betale er større og fleksibiliteten i omstillingen er lavere for de som har lite. To norske studier viser at folk med lavere inntekt i mindre grad tilpasser seg bompenger ved å kjøpe elektrisk bil (Halse et al. 2022; Isaksen and Johansen 2021). Over tid har imidlertid brukmarkedet for elektriske biler begynt å</p>	<p>bærekraftige rammer for arealpolitikken i by.</p> <p>Adferd skapes også av de rammene som legges rundt den enkelte. For å lykkes med at klimavennlig valg skal bli de enkleste alternativene kreves gjerne en sammensatt virkemiddelpakke der handling som gir klimagassutslipp blir mindre attraktivt, og slik at det blir lettere å velge klimavennlige løsninger. En slik tilnærming krever sammensatte virkemiddelpakker.</p> <p>Karbonskatt er etter Klimaetatens vurdering et effektivt klimavirkemiddel. For at en slik avgift skal gi mest mulig klimaeffekt, er det nødvendig at avgiften er</p>	<p>arbeidsplasser. Staten som arbeidsgiver er en sentral part i mange trepartssamarbeid, og bør etter vår vurdering ta en pådriverrolle. Mange arbeidstakerorganisasjoner har etter det vi er kjent med etterspurt et sterkere miljøfokus i lønnsoppgjørene, noe som er positivt. Samarbeidsfora som Broen til Framtiden kan være nyttige støttespillere for et grønnere trepartssamarbeid. Partene bør utfordre hverandre på å finne løsninger, og det bør jobbes med hvordan partene kan få økt kunnskap og forståelse for problemet.</p>	<p>fora for kunnskapsdeling og veiledning rundt klimaarbeid på tvers av kommuner og fylkeskommuner.</p> <p>Man bør man også se på næringslivets og små bedrifters behov for tilgjengelig informasjon, veiledning og standarder, som kan hjelpe dem i klimaarbeidet og til å følge opp egne klimamål.</p>	<p>Mer tradisjonelle medvirkningskanaler kan også brukes til å diskutere klimautfordringen, som ungdomsråd og eldreråd. For å opprettholde legitimitet er det viktig at medvirkningsprosesser er reelle. Å komme med ferdige løsninger som skal høres er ikke alltid den beste, og det vil være et spørsmål om hvordan medvirkning kan være reell og samtidig bidra til løsninger. Det vil kreve at en klarer å skape eierskap til problemet.</p> <p>I tillegg til dette vil de ordinære formene for medvirkning fortsatt være viktige, som offentlige høringsprosesser. Det bør vurderes nærmere hvordan dagens prosesser kan utvikles til å få en bredere virkning. Offentlig</p>
----------------------------------	---	--	---	--	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>utvikle seg, og dette reduserer inntektsgradienten for hvem som eier elbil (Johansen 2022). For å få klimaløsningene til å bli allment tilgjengelig i samfunnet trenger vi dermed både at noen kan ta kostnaden ved foran, og løsninger som får alle med over tid. I eksempelet fra bomringen brukes også midlene til å finansiere kollektivtransport, noe som langt på vei er en løsning for alle og et enda bedre klimaalternativ enn elbil. Løsningene, eller virkemidler, både for omstilling og for at alle skal med må dermed være sammensatte, jamfør utvalgets spørsmål om virkemiddelpakker.</p>	<p>høy nok og følges opp på tvers av sektorer. Eventuelle kompensasjonsordninger må ikke være innrettet slik at de reelt sett svekker effekten av karbonprisen. Eksempler på avgifter som bør endres er for det første innretningen av veibruksavgiften, som i dag kompenserer deler av CO2-avgiften. CO2-avgift for avfallsforbrenning ble vedtatt med virkning fra 1. januar 2022. Avgiften er satt langt lavere enn for andre sektorer. Tilstrekkelig høy karbonprising i avfallssektoren er viktig blant annet for å gi langsiktige insentiver til investeringer i karbonfangst og lagring. Avgift eller prising må ifølge Klimakur 2030 ligge</p>			<p>forvaltning har også et særlig ansvar for å vurdere om det er grupper som kan bli særlig rammet av et mulig virkemiddel og vurdere hvilke implikasjoner det har for medvirkning og for utforming av virkemidlet.</p>
----------------------------------	--	--	--	--	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune		<p>svært høyt for å kunne utløse investeringer i karbonfangst og lagring.</p> <p>For at en karbonskatt skal bidra til omstilling kan det å gjøre klimavennlige alternativer mer allment tilgjengelige både bidra til aksept og effektivitet. Alternativt, eller i tillegg, kan en karbonskatt følges av et skattepakke som kompenserer grupper med lavere inntekt tilsvarende. Dersom dette skjer samtidig og kommuniseres i sammenheng er det etter vår vurdering ikke nødvendig å formelt knytte en karbonskatt til omfordelingstiltak. Dersom midler er knyttet helt direkte til inntekter fra en karbonskatt bør de etter vår vurdering brukes til klimaomstilling,</p>			
----------------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune		gjern med en sosial profil.			
---------------------------	--	-----------------------------	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Statkraft	<p>5A) Statkraft analyser viser at kostnadene ved et fornybart energisystem ikke er mye høyere enn kostnaden ved dagens system. Men det kan være endringer i fordeling av inntekter mellom grupper og regioner.</p> <p>Klimapolitikken bør i størst mulig grad rettes inn mot å sikre en rask og effektiv omstilling, så kan fordelingsvirkningene løses med andre og mer målrettede politiske virkemidler. Over tid er det viktig for klimapolitikkens legitimitet at den leverer utslippskutt.</p>
------------------	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Attac Norge	<p>5A) For å få folk med på en såpass dramatisk samfunnsendring som klimaomstillingen er, vil det være avgjørende at fordelingen av byrdene ved omstillingen er rettferdige, dvs. at de rike må ta en forholdsmessig større andel av kostnaden for omstillingen gjennom mer progressiv skattlegging av inntekt, formue og arv. Siden fossil energi er en sentral innsatsfaktor i nesten hele økonomien, vil betydelige begrensninger på utvinning og bruk av slik energi også medføre en generell prisøkning på mange viktige varer. Å kompensere denne prisøkningen på en måte som oppfattes rettferdig vil være helt avgjørende for å vinne aksept for det grønne skiftet. I den forbindelse mener vi at innføringen av en høy og gradvis stigende karbonskatt til fordeling (KAF) er et sentralt virkemiddel, fordi den effektivt begrenser utvinning og bruk av fossil energi samtidig som den kompenserer for de usosiale virkningene av en slik utfasing på en veldig tydelig og direkte måte. For at en slik avgift skal virke etter hensikten er det viktig at den settes høyt og stiger med et fast beløp hvert år, slik at man oppnår synlige omfordelingseffekter fra de mest forurensende selskapene og rike individene til personer med vanlige og lave inntekter.</p> <p>Til spørsmålet om redusert politisk handlingsrom som følge av øremerking av avgiftsinntektene: Det finnes mange andre steder å hente inntekter til mer langsiktige statlige investeringer i ny teknologi eller andre klimatiltak, slik som reduksjon i fossile investeringer og subsidier, progressiv skattlegging av inntekt og formue, bekjempelse av skatteunndragelse, utstedelse av statsobligasjoner i NOK, eller bruk av SPU. En karbonavgift er først og fremst et virkemiddel for å begrense utvinning og bruk av fossil energi, og avgiftsinntektene bør brukes for å kompensere for de usosiale utslagene som avgiften får.</p> <p>Generelt er det også viktig med samstemthet mellom ulike politiske tiltak - man kan ikke si “fly mindre” og samtidig akseptere utbygging av ny terminal på Gardemoen, eller la tognettet forfalle til fordel for vei og forvente reduksjon i biltrafikk. Hvis implementeringen av det grønne skiftet fra myndighetenes side fremstår selvmotsigende og uten noen klar retning, vil det være vanskeligere for folk å slutte opp om det.</p>
--------------------	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

SINTEF Energi	EUs prinsipper om "do no harm", "leave no one behind" er gode rettesnorer, sammen med kunnskapsbasert omstilling, bred forankring og vilje/evne til omstilling til et bærekraftig næringsliv. I bunn må tillit til nødvendigheten av omstillingen ligge.	En bredt anlagt scenaribasert felles utvikling av mulige "stier" fram til 2050 vil også her kunne gi en trygghet for hva vi står foran og bidra til å skape oppslutning fra alle aktører.	Partene kan sammen utvikle de "stiene" som leder til målene, og skape trygghet for at de ulike aktørenes interesser er ivaretatt.	Følge Parisavtalen og EUs eksempel: Sett et overordnet felles nasjonalt mål, gå en runde med regionene som melder inn hva de kan bidra med. Dette summeres opp og sjekkes mot hva effekten er. Er det for lite går en tilbake for å utfordre regionene til mer kreativitet og fler bidrag. Tilsvarende kan regionene utfordre sine kommuner. Metoden gjør det enkelt å ivareta ulike forutsetninger og muligheter, samtidig som det skaper arenaer for utveksling av ideer, erfaringer og åpner muligheter for samarbeid på tvers. Godt norsk dugnadsprinsipp. SE Paris avtale	Parisavtalemodellen kan brukes på mange arenaer i samfunnet. Den bidrar til å spre kunnskap, støtte dialoger og måle egne bidrag til utslippsreduksjon.
----------------------	--	---	---	--	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Bergen kommune, ved Klimaetaten	<p>Det er ei stor utfordring av vi har veldig dårleg tid på å omstille oss, og samstundes veldig stort behov for medverknad og forståing for klimapolitikk. At klimatiltak ikkje slår urettferdig ut, spesielt med tanke på vanskeligstilte grupper, er viktig for legitimitet og evna til å få gjennomført omstillinga.</p>	<p>Det trengst tiltak som innrettast for å løyse to floker samstundes – senka avtrykka frå befolkninga og minska dei økonomiske skilnadane. Som Klimautvalet nemner er subsidiering av kollektiv eit viktig tiltak som er etterspurd av låginntektsgrupper og ungdom.. Samstundes er ein sentral del av rettferdigheitsutfordringa overforbruk frå dei best bemidla. Dimed gir det meining med tiltakspakker som adresserer begge deler .- subsidiering av ynskjelege val, som kollektivtransport, sykkel, reparasjon og ombruk, og ordningar for å dempe luksusforbruk og . På den måten vert det både absolutt og relativt betre å velje den eine framfor</p>			
--	--	---	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
Bergen kommune, ved Klimaetaten		den andre livsstilen. De i me lågare inntekt har stort sett ein meir berekraftig livsstil, og det må visast fram som framtidsretta og til inspirasjon.			

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

NTNU	<p>Ved å legge til rette for inkluderende prosesser der behovene og perspektivene til ulike grupper i befolkningen blir forstått og anerkjent. Det er behov for åpne, transparente og involverende prosesser som kan bidra til gjensidig forståelse mellom folk (individene) og samfunn (helheten, politikken). Forskning viser at omstillingsviljen blir større om den treffer relativt likt. Med andre ord er rettferdig klimapolitikk også en betingelse for endringsvilje, ikke bare et resultat. Samtidig kan begrepet 'rettferdig' være ladet og lede til en diskusjon om hvem sin rettferdighet det er som skal prioriteres. Skal rettferdighet innebære å</p>	<p>Vi må ha politiske pakker som ikke forsterker ulikhet slik mye av dagens klimapolitikk gjør. For eksempel, bedre og billigere kollektivtilbud, jernbane, elsykler, bildeling og andre mer eller mindre kreative transportløsninger vil ikke favoriserer ikke de som allerede har svært god økonomi (slik dagens elbilpolitikk gjør). Dette kan også gi vesentlig større klimaeffekt og større grad av legitimitet. Forskingen advarer imidlertid mot økt bruk av statlig styring i form av påbud og forbud i klimapolitikk. Effekten kan være lav, både på grunn av gradvis økt motstand mot denne formen for styring i vestlige samfunn, og at staten eier og forvalter</p>	<p>Kanskje kan trepartssamarbeidet bidra til å løse opp i silotenkning mellom forskjellige domener i samfunnet og politikken. Vi klarer neppe å implementere god klimapolitikk uten at vi samtidig har en god nærings og arbeidslivspolitik (så vel som energipolitikk og politikk for naturforvaltning).</p>	<p>Samtidig kan regionale forskjeller være noe vi langt på vei må akseptere, i klimapolitikken som på alle andre områder i samfunnet (helse, kollektivtilbud, veier og annen infrastruktur, boligpriser, vær og natur for den del også videre). Forskjellige regioner har og vil ha forskjellige fordeler og ulemper. Ideen om et rettferdig bærekraftig omstillingsfond bør utredes. Det kan finansieres gjennom en ekstra grunnrenteskatt for operatører med oljelisenser på norsk sokkel. Næringsaktører og gründere som vil satse i regioner som er avhengige av olje- og gass-aktivitet, kan søke</p>	<p>Ved å senke terskelen for inkludering gjennom å forbedre prosesser for inkludering/medvirkning. Ved å tenke mer helhetlig om inkludering/medvirkning – inkludering kan skje på mange arenaer (ikke bare de formelle). Og ved å tenke inkludering som en langvarig prosess – ikke noe man gjør en gang eller som ett tidspunkt i en lang prosess . Det er viktig å sørge for at ulike typer kunnskap får lov til å telle i klimapolitikken (se f.eks. litteraturen på epistemic justice, Jasanoff). Dette handler om å både gi samfunnsvitenskapen og humaniora større plass i politikkkutforming, men også nye perspektiver og lekmannskunnskap. Framtidsanalyser og</p>
------	---	---	---	--	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
NTNU	<p>rette opp eksisterende skjevheter i samfunnet og næringslivet (og mellom land), eller betyr rettferdighet å unngå at de relative (økonomiske) forholdene mellom mennesker, bedrifter og sektorer i minst mulig grad endrer seg som følge av klimatiltak?</p> <p>Kanskje kan 'legitimitet' være et bedre begrep enn 'rettferdighet'. Det grønne skiftet utfordrer etablerte aktører og forbruksmønstre, og bidrar til strukturell endring i energisystemet og omfordeling av makt og inntekt. Jo mer omfattende det grønne skiftet er, jo viktigere er oppfatningen av legitimitet for at folk skal akseptere og, i neste omgang, yte sin skjerv. Manglende legitimitet i</p>	<p>færre områder enn tidligere.</p> <p>Med tanke på utbygging av ny fornybar energi er det viktig å styrke lokalsamfunnene. Ikke nødvendigvis i form av grunnrente; gode arbeidsplasser kan være vel så viktig. I forbindelse med konsesjonstildelinger og anskaffelser kan det være en mulighet å kreve at turbinleverandører må dele data og tillate at lokale aktører/ansatte står for en vesentlig del av drift og vedlikehold.</p>		<p>om midler. Et slikt fond vil bremse utvinningstakten innen olje og gass og samtidig stimulere lokalt arbeid med klimaomstilling. Se også FME Ntrans-rapporten 'Politikk for en rettferdig grønn omstilling i olje- og gassavhengige regioner' av Asbjørn Karlsen (IGE).</p>	<p>deliberasjon kan være gode metoder for å jobbe med vanskelige problemstillinger. 'Vanskelige' betyr i denne sammenheng problem hvor det ikke er klare veivalg og, eller hvor det kan oppstå målkonflikter eller det er eksisterende konfliktlinjer, slik som i klimapolitikk.</p> <p>Forutsetningen for gode prosesser er bred demokratisk deltagelse. Dette innebærer ofte involvering ut over tradisjonell stakeholder-innovering (hvor stakeholder ofte allerede er en kjent stemme i politikfeltet). Og helt til slutt... Kanskje kan det iblant være nødvendig å ta voksenrollen og si "sånn må det være og sånn blir det" uten å ta hensyn til</p>

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

NTNU	<p>befolkningen kan gi polarisering, populisme, konspirasjonstenkning osv.</p> <p>Tverrfaglig kunnskap om klima og klimapolitikk kan også styrkes, i skole og utdanningssammenheng. Forskning viser at det er mange årsaker til at man oppnår aksept (legitimitet) for klimapolitikk. En årsak som ofte underkommuniseres er nødvendigheten av tiltak og behovet for forståelse for at politikken/tiltaket er noe som gagnar fellesskapet, også i et fremtidsperspektiv. Ofte er behovet for omstilling underkommunisert – og målet 'individualisert' slik at det handler om oss som konsumenter heller enn samfunnsborgere. Bedre kunnskap om</p>				<p>hvorvidt flertallet umiddelbart forstår og aksepterer nødvendigheten av tiltaket.</p>
-------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

NTNU	<p>kompleksiteten og rekkevidden av klimaendringer kan også gi større grad av aksept for klimapolitikk. Ofte blir klimaendringene fremstilt som ppm CO2 i atmosfæren, prosentvis reduksjon i isdekke, økning i millimeter havnivå eller temperatur siden industrialiseringen. Dette fremstår udramatisk for de fleste. Det er viktig å få fram at klimaendringer (og også effekten av andre lands klimapolitikk) vil gi store effekter i samfunnet, også for Norge. For eksempel kan tørke og kamp om naturressurser ha stor betydning for matvarepriser og forsyningssikkerhet, politisk stabilitet, arbeidsplasser, migrasjon etc.</p>				
------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

NTNU	<p>Når vi snakker om klima og rettferdighet er det også viktig å være bevisst på at norsk klimapolitikk er del av en europeisk (så vel som en global) klimapolitikk, og at den europeiske politikken også kan ha betydelige negative konsekvenser i det globale sør. For eksempel i forbindelse med mineralutvinning til det grønne skiftet.</p>				
------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Samfunnsbedriftene	<p>Norge står midt oppe i en krevende omstilling og samtidig en energikrise som går hardt utover de som tjener minst. Regjeringen har lansert en god strømstøtteordning som avlastet husholdningene i en ekstraordinær situasjon. Tiltak for å sikre husholdninger i en omstillingsfase og bygge opp under folks tillit til politikere og fornybar energi, er helt nødvendig for å styrke troen på en positiv omstilling av Norge til et lavutslippssamfunn.</p> <p>Videre, skal vi lykkes med å omstille økonomien til å bli mer sirkulær kreves systematisk arbeid og målrettede virkemidler. En sterkere håndhevelse av forurenser betaler</p>	<p>Vi trenger et rettferdig organisert produsentansvar og/eller en materialavgift på produkter som ikke kan gjenbrukes eller gjenvinnes. Vi trenger tiltak som får bukt med overproduksjon. Videre kan det også stilles strengere krav til produktdesign som muliggjør mer ombruk, reparasjon og gjenvinning. Dette er tiltak som bør rettes mot produsenter og importører fordi det er de som designer og utvikler produktene. Det bør tvinge fram bedre produkter og tjenester, samt gjøre det enklere for norske forbrukere (innbyggere og næringsliv) å velge klima- og miljøvennlig.</p>	<p>5C) Partene i arbeidslivet kan på flere måter bidra til å redusere klima- og miljøavtrykket. Dette understreker blant annet Hovedavtalen inngått mellom KS og fellessammenslutningene, hvor det presiseres at «partene er enige om at klima- og miljøtiltak som fremmer bærekraftsmålene inngår som en del av partssamarbeidet etter hovedavtalen».</p> <p>Samfunnsbedriftene er positive til at partssamarbeidet kan brukes til å nå klimamålene. Et av de mest konkrete tiltakene vi mener dette kan gjøres på er gjennom kompetanseutvikling. Bransjeprogrammene er eksempler på hvordan man kan bruke trepartssamarbeidet for å finne løsninger som kan bidra til klimaomstilling, og der kompetanseutvikling er nøkkelordet.</p> <p>Samfunnsbedriftene nominerte sammen med KS, LO, YS og Akademikerne avfalls- og gjenvinningsbransjen til et nytt bransjeprogram, som ble etablert våren 2021. Programmet vil bidra til at aktørene som har sentrale roller i å bidra til sirkulærøkonomi fra husholdnings- og næringsavfall får økt kompetanse til å gjøre nettopp dette. For å nå målet om sirkulær økonomi må både produksjon, forbruk og avfallshåndtering endres. Innovasjon og investeringer må gå hånd i hånd med at bedriftene må sikres den kompetansen de trenger for å ta i bruk de nye innovative løsningene, for eksempel for avfallshåndtering og gjenvinning av materialer. Dette er viktig for at Norge skal nå det ambisiøse målet om 65% materialgjenvinning i 2035.</p> <p>Det er i dag 11 bransjeprogrammer for ulike bransjer. Elektro-, automasjon-, fornybar- og kraftnæringen er et bransjeprogram som er inne i sitt siste år. Det er et sterkt behov for at bransjeprogrammet videreføres og videreutvikles. Vi mener at egne tilpassede bransjeprogram kan få en viktig rolle i omstillingen, også for flere bransjer enn de som allerede har fått et dedikert opplegg.</p>
---------------------------	---	---	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Samfunns- bedriftene	<p>prinsippet vil styrke aksepten for klimapolitikk og viljen til å bidra. På avfallsområdet betaler ikke forurenseren (produsent/importør) de fulle kostnadene for et produkt når det blir avfall. Faktisk betaler husholdningene i norske kommuner for behandlingen av avfall to ganger – først ved kjøp av produktet og deretter gjennom avfallsgebyret. En sterkere håndhevelse av forurenser betaler prinsippet, i kombinasjon med nye virkemidler og politikk (se svar på spørsmål 9c og 9d), vil styrke evnen og viljen til omstilling i samfunnet gjennom en sirkulær økonomi. Løsningene må ligge på systemnivå og må være enkel for innbygger.</p>	<p>Det må også bygges ut mye infrastruktur (f.eks. sorteringsanlegg). Dette krever investeringer i milliardklassen. I følge Menon Economics sine beregninger er det økte kostnader og behov for investeringer opp mot 2,2 milliarder hvert eneste år fram mot 2035. Derfor trengs det finansieringsordninger for avfallsinfrastruktur- og teknologi for både offentlige og private aktører. I dag gis bare støtte til kommersielle aktører. Dette blir feil når alle sektorer skal bidra, og en sterk økning i offentlig gebyrer svekker oppslutningen om grønn omstilling.</p>			
---------------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Naturvern-forbundet	<p>Innføring av klimatiltak må gjøres på en måte som oppfattes rettferdig og sosialt akseptabel. Vi må anerkjenne at endringer kan bidra til frykt og motreaksjoner, særlig om de griper inn i jobbsikkerhet eller sosiale strukturer. Det bør ikke legges opp til at de rikeste kan "kjøpe seg ut" av alle klimareguleringer, selv om forurenser-betaler-prinsippet må holdes høyt.</p> <p>En ordning med klimaavgift til fordeling bør utredes som en mulighet som kan skape større begeistring for rask opptrapping av CO2-avgiften, på en måte som ikke gjør staten avhengig av høye inntekter fra miljøavgifter.</p>	<p>Ja. Klimatiltak som folk forstår og også gir andre fordeler vil bli tatt bedre imot. En målrettet virkemiddelbruk bør kombinere reguleringer, informasjon og økonomisk støtte og redusere negative fordelingsvirkninger. Det har tidligere vært gode erfaringer med miljøpakker for å skape lokal begeistring og entusiasme.</p>	<p>Miljøbevegelsen bør inviteres med til et firepartssamarbeid. Fagbevegelsen bør utfordres til å presentere egne tiltak for klimakutt og redusert forbruk.</p>	<p>Staten må både legge til rette for omstilling, stille tydelige krav og ta ansvar for at alle gjennomfører utslippskutt og omstilling. Vi må ha statlige planretningslinjer som følges opp.</p>	<p>Vi må ha åpne, demokratiske prosesser som involverer sivilsamfunnet og gir frivillige aktører og organisasjoner mulighet for å bidra. Organiserte turneer der både problemer og muligheter blir lagt fram for diskusjon (jamfør. Siri Kalvigs turne "Himmel og hav"), kan være en mulighet. Åpne verksteder med idedugnader og bruk av sosiale medier kan være en annen.</p>
----------------------------	---	---	---	---	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Ungdommens fylkesutvalg Trøndelag	<p>Vi styrker dette best ved å ta hensyn til stedene der vi skal påvirke i en grønnere retning. Distriktene og byene kan ikke drive samme klimapolitikk da de har forskjellige behov. Det at noe vil fungere i praksis og ikke bare på papiret vil trolig styrke omstillingsvilje. Vi må komme med lavterskel forslag som gjør det lett å tenke bærekraftig og miljøvennlig. Heller flere små, enkle tiltak, enn store, urealistiske tiltak. For å skape aksept rundt det å være miljøbevisst, er det nødt til å bli trendy og in. Det må være populært å tenke miljø.</p>	<p>Ja, det kan det. Eksempel på dette kan være apper, konkurranser og premieringer. Det må være aktuelt for alle aldre. Det må bli lønnsomt å velge grønne løsninger.</p>	<p>Staten må gå i spissen for dette, og sette tydelige føringer og konsekvenser. Slik at arbeidsgivere og arbeidstakere vet hva de må forholde seg til, og hvilke konsekvenser man får dersom man ikke velger å opptre miljøvennlig.</p>	<p>For å kunne kutte klimautslipp, kan ikke alle stedene kutte det samme. Det må være tilrettelagt ut fra geografisk beliggenhet og mulighetene det valgte stedet har, i tillegg til situasjonen folk på stedet står i. Alle skal bidra like mye, men alle kan ikke bidra med det samme.</p>	<p>Det er nødt til å være en åpen klimapolitikk med et bredt utvalg av innspill. Det må bli snakket om i barnehagene, på skolene, på arbeidsplassene og på andre arenaer. Om barn tidlig får et forhold til klima, samtidig som det blir snakket om på skolene og blant de voksne i samfunnet, vil de yngste vokse opp med å høre om klima, på samme tid som de voksne jobber med det, sammen med ungdom og eldre.</p>
--	--	---	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Biogass Norge	Grønn omstilling skaper nye arbeidsplasser. Det er et viktig premiss for omstillingsevne og vilje.	Positive virkemidler er viktig. Virkemiddelapparatet må også være forutsigbart. I Danmark operer de innenfor EU regelverket med 20 års avtaler. Hvorfor gjør vi ikke det her hjemme? Forutsigbarhet skaper trygget og vilje til å investere i ny aktivitet.	Trepartssamarbeidet er viktig med tanke på stabilitet i norsk arbeidsliv. Det er ingen grunn til å endr på det i den grønne omstillingen vi står midt oppe i.	Regionale forskjeller finnes også i dag. Det er naturlige forskjeller i Norge fordi naturessursene er ulikt fordelt. Den virkeligheten endrer seg ikke fremover. Samtidig er det viktig at virkemiddelapparatet tar helhetlige hensyn. I Nord Norge er det for eksempel gitt støtte til fyllestasjoner for biogass og støtte til kjøretøy på biogass. Det er IKKE gitt støtte til produksjon av biogass. Manglende helhet i politikken gjør at det er vanskelig å lykkes i den grønne omstillingen, og i et område som Nord Norge merkes denne sårbarheten særlig godt.	I Norge er det gode medvirkningsprosesser. Det er ikke manglende medvirkning som gjør at omstillingen går for sakte.
----------------------	--	---	---	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Amnesty Internationa I Norge	<p>5A) Klimaendringene krenker allerede mange menneskers rett til liv og helse, og truer muligheten til å ivareta menneskerettighetene. Informasjon og opplysningsarbeid omkring sammenhengen mellom klimakrisen og menneskerettigheter er essensielt for å øke bevisstheten omkring faren for alvorlige menneskerettighetsbrudd. Amnesty International Norge mener dette kan bidra til å øke aksepten for den nødvendige omstillingen i samfunnet.</p> <p>Også klimatiltak kan ha menneskerettslige konsekvenser, og må derfor ta særskilt hensyn til urfolk og sårbare gruppers rettigheter. All klimatilpasning må vurdere menneskerettslige konsekvenser.</p> <p>Det er å forvente at aksepten for klimapolitikk og omstilling vil øke hvis myndighetene både anerkjenner de menneskerettslige utfordringene og dilemmaene knyttet til klimatiltak og omstilling og gjennomfører omstilling i konsultasjon med berørte parter.</p>
---	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Norsk Institutt for Naturforskning</p>	<p>Naturpanelets verdirapport (IPBES 2022) omhandler hva slags betydning verdier og verdisyn har for beslutninger om natur i verden. De etterlyser et bredere verdisyn for å få til samfunnsendringer som skal til for at vi skal ta vare på naturen og nå FN's bærekraftsmål. Naturpanelet påpeker at for å bedre ivareta naturens verdier i bred forstand, trengs det metoder som omfatter verdier knyttet til menneskenes forhold til naturen. Det samme vil gjelde klimapolitikk der disse er nært knyttet.</p>	<p>Verdsettingsprosesser kan skreddersys slik at verdiene for flere berørte grupper og interessenter ivaretas i beslutningsprosessene. Dersom verden skal ha en bærekraftig og rettferdig framtid, sier naturpanelets eksperter at det trengs institusjoner som muliggjør, anerkjenner og integrerer ulike naturverdier og naturgoder.</p> <p>Gjennomgripende endringer i samfunnet for å løse naturkrisen innebærer at vi må gå bort fra å legge kortsiktige og individuelle verdigevinster til grunn for beslutninger. I stedet må hele samfunnet legge felles verdier til grunn som er tilpasset en bærekraftig utvikling.</p>			<p>5E) Klima- og naturutfordringene oppleves for mange uoversiktlig og tiltakene oppleves urettferdig og uoverkommelige. Det er uklart hvilken langtidseffekt energitiltakene som nå foreslås vil ha for samfunnet på sikt, og også hva dette vil medføre for hver enkelt forbruker i ulike tidsperspektiv.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klimapolitikken må knyttes tettere til naturforskningen gjennom at ulike tiltak kommuniseres med bakgrunn i forskningsbasert kunnskap, og må kommuniseres med større forutsigbarhet. • Politikere og forskere må ha en tettere dialog hvor forskningen får en større og tydeligere rolle. Slike dialoger må skje på alle nivå - nasjonalt, regionalt og lokalt. • Det bør også legges opp til dialogmøter og en tydelig formidling og kommunikasjon av hvordan en omstilling til lavutslippssamfunn kan gi effekter på ulike nivå (fra husholdningsnivå til konsernnivå), og hvilke gevinster dette vil medføre for samfunnet både på kort sikt, men ikke minst i et langsiktig perspektiv. • De ulike tiltakene må også knyttes tettere opp til konsekvenser for naturen. <p>En endring i folks atferd krever at folk opplever at de aktivt bidrar til å oppnå et felles mål. Dette krever konkret kunnskap om hvilke konsekvenser enhver atferdsendring vil medføre, og at det ikke er enkeltpersoner som må stå for disse endringene</p>
--	---	---	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Norsk Institutt for Naturforskning</p>		<p>Informasjon, ressurser (f.eks. tekniske og økonomiske) og mangel på kapasitet hindrer inkludering av naturverdier i beslutningstaking. Kapasitetsbygging og utvikling samt samarbeid mellom en rekke samfunnsaktører kan bidra til å bygge bro over disse barrierene.</p>		<p>alene, men at det er en kollektiv innsats på flere nivå (husholdninger, bedrifter, geografisk fordeling etc). Forskingen kan bidra til å formidle kunnskap rundt hvilken effekt de ulike tiltakene vil kunne ha, mens politikerne må vise vilje til å legge denne forskningen til grunn for de tiltakene som innføres. Tillit til at den enkeltes tiltak faktisk er et bidrag vil være enklere å få til om forskning og politikk kan samhandle, og at forskningskunnskapen formidles gjennom media, dialogmøter og kunnskapsdeling.</p> <p>IPBES 2022 sier følgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Det er fire måter verdier bedre kan ivaretas på i arbeidet med en mer bærekraftig og rettferdig framtid: <ol style="list-style-type: none"> a. Å anerkjenne mangfoldet av naturens verdier gjennom en relevant og robust verdivurdering b. Å integrere verdivurdering i de ulike fasene av beslutningsprosesser c. Reformere politikk for å tilpasse insentiver, rettigheter og juridiske reguleringer til naturens verdier og for å styrke ulike aktørers mulighet til å uttrykke seg og handle basert på sine bærekraftsverdier. d. Skape rom for å overveie, utvikle og skifte samfunns mål og normer tilpasset de vedtatte globale målene for bærekraftig utvikling og rettferdighet.
--	--	--	--	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>I 2021 foretok vi en grundig gjennomgang av flere store befolkningsundersøkelser om holdninger til klima og miljø, samt gjennomførte en egen kvantitativ undersøkelse, og kvalitative intervjuer. Vår klare oppfatning, er at folks tilslutning til mer offensiv klimapolitikk allerede er ganske stor. Høylytt motstand mot klimatiltak i media er ikke alltid representativt for hva flertallet mener.</p> <p>I Opinions Forbruker og bærekrafts-undersøkelse fra 2021, sier hele 6 av 10 at myndighetene må innføre strengere reguleringer for å tvinge folk og bedrifter til å leve mer bærekraftig, og 4 av 10 mener det bør innføres like kraftige</p>	<p>For å endre folks adferd, er det spesielt tre kategorier utslipp som er viktige – utslipp knyttet til mat, transport og bolig. Disse forbrukskategoriene utgjør en stor del av det private klimafotavtrykket. Det er også viktig å ha fokus den sosioøkonomiske bakgrunnen til de som blir rammet av strengere regulering, og parallelt sørge for at det finnes gode, rimelige og bærekraftige alternativer tilgjengelig for lavinntektsgrupper.</p> <p>Innsatsen mot klimaendringer og sosial ulikhet bør sees i sammenheng, og politikerne bør innføre klimatiltak som er mest mulig rettfærdige. Dette</p>	<p>5C) I en kontekst hvor vi er nødt til å snu et økonomisk system som er designet for stadig økt kjøpekraft for å sikre fortsatt økonomisk vekst må fagforeningene begynne prosessen med å omdefinere mål om lønnsvekst til andre måter å måle velferd, rettfærdighet og anstendige arbeidsforhold.</p> <p>Staten, KS og de andre arbeidsgiverorganisasjonene kan justere sin arbeidsgiverpolicy, og tilrettelegge for at ansatte kan ta ut mer fritid i stedet for lønnsvekst, for eksempel ved å redusere arbeidsdagen til 6 timer, tilby færre arbeidsdager pr uke, eller lignende. På arbeidsplasser hvor det ikke lar seg gjøre å utføre de nødvendige oppgavene med redusert arbeidstid kan man bruke de midlene som ellers ville gått til lønnsvekst på å ansette flere personer slik at flere kan delta i arbeidslivet.</p> <p>I en tid hvor mange sliter med tidsklemme, psykiske og fysiske helseproblemer som følge av tøffe yrker, og skvisen mellom arbeid og å ivareta familie, kan kortere arbeidstid ha positiv effekt på folkehelsen. Samtidig kan redusert arbeidstid og mindre lønnsvekst bidra til å minske kjøpepresset i norsk økonomi, som er en av hovedårsakene til at vi nordmenn forbruker langt mer av verdens</p>	<p>5E) Det er viktig at myndighetene følger opp ord med handlinger og virkemidler som signaliserer at vi faktisk står midt i en akutt krise. Det vil innebære at de prioriterer klima og miljø langt høyere i den praktiske politikken, selv om det av og til ville kunne gå på bekostning av andre mål om for eksempel økonomisk lønnsomhet, eller personlig frihet. Det vil også innebære at det offentlige leder an i omstillingen, adresserer overforbruk, og prioriterer sirkulære løsninger og lavutslippsteknologi i sin virksomhet.</p> <p>Det er avgjørende å øke forståelsen av at klimaomstillingen vil kreve noe, og kanskje mye, av oss alle hvis vi skal lykkes.</p>
--------------------------------	---	--	---	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Framtiden i våre hender</p>	<p>tiltak for å stoppe klimaendringene, som vi har hatt for å stoppe korona.</p> <p>I vår undersøkelse sier et flertall at de er villige til å redusere forbruket sitt, og 45% sier de ville oppleve et liv med mindre forbruk som mer meningsfullt. 58% mener politikerne i større grad bør bruke økonomiske virkemidler som miljøavgifter og støtteordninger. 26% mener også det trengs mer forbud, påbud og kvoter for å sikre at individer og selskaper handler på en bærekraftig måte.</p> <p>For å øke omstillingsviljen er det viktig å være tydelig på at klimaendringene tvinger</p>	<p>er viktig for å øke folks vilje til å kutte egne utslipp, og stemme frem progressiv klimapolitikk.</p> <p>Som en rik nasjon må vi alle kutte utslippene våre så mye vi kan, og enhver handling teller. Men vi mener samtidig det er både mest rettferdig og mest effektivt at det er de med høyest forbruk og klimafotavtrykk som må kutte mest.</p> <p>Det er en sterk sammenheng mellom høy inntekt og et høyt personlig klimafotavtrykk. Ifølge World Inequality Database hadde Norges 10 prosent rikeste et gjennomsnittlig klimafotavtrykk i 2019 på hele 32,5 tonn CO₂e per person, mens gjennomsnittet blant de</p>	<p>gjenværende karbonbudsjett og naturressurser enn vi egentlig har “rett til” i et globalt perspektiv.</p> <p>Partene i arbeidslivet kan også øremerke en betydelig andel av sine budsjetter og oppsparte midler til å fasilitere omstillingen til en sirkulær- og lavutslippøkonomi. Arbeidsgiverorganisasjonene og arbeidstakerorganisasjonene kan for eksempel starte en spleisepakke med regjeringen om et omstillingsfond som skal hjelpe arbeidere i en overgangsperiode (til omskolering, dekke tapte lønnskostnader etc.) mens de finner seg en annen jobb, dersom nødvendige endringer gjør at bedrifter må nedskalere, arbeidsplasser legges ned osv.</p> <p>https://fagbladet.no/nyheter/na-ma-vi-innfore-sekstimersdagen-og-dele-pa-jobbene-mener-jord-29-se-hvordan-forskere-og-lopolitikere-argumenter-for-og-imot-6.91.714633.c55491ea73</p>	<p>Dersom de fleste oppfatter at omstillingsprosessen ikke burde kunne merkes i hverdagen, vil det utløse mye frustrasjon hver gang det kommer nye politiske virkemidler. Vi må også sørge for at byrdene og fordelene fordeles mest mulig rettferdig, og trygge folk i overgangsfasen. Et virkemiddel for å gjøre dette er gjennom scenarioanalyser som viser hvordan det fortsatt kan være mulig å leve gode liv med et betraktelig lavere økologisk fotavtrykk og klimafotavtrykk enn i dag. Scenarioanalyser er gode verktøy for å ta bevisste veivalg.</p> <p>Samtidig bør myndighetene bli flinkere til å kommunisere hvordan et lavutslippssamfunn vil gi bedre livsvilkår for oss selv</p>
---------------------------------------	---	--	---	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>endringer på oss uansett, og at vi må gripe sjansen til å forme endringene mens vi kan. Vi kan i sterkere grad kommunisere at resten av verden jobber på spreng med å gjøre seg mindre avhengig av fossil energi, og at vår oljeavhengighet gjør oss sårbare på sikt.</p> <p>Vi tror det vil være lettere for folk å godta regulering dersom de opplever at tiltakene er rettferdige, og at det mest overflødige luksusforbruket kuttes først, som privatfly, cruiseturisme og store fritidsbåter, men også overflødig industri - som kryptomining. Flere sier også de vil godta økte CO2 avgifter dersom inntektene øremerkes til klimatiltak og</p>	<p>50 prosentene med lavest inntekt var på kun 6,5 tCO₂e. 10 prosent av befolkningen står altså for en like stor andel av Norges forbruksbaserte utslipp som halve Norges befolkning til sammen.</p> <p>Siden høyinnteksgrupper har et høyere klimafotavtrykk, og dermed også et større kuttspotensial, er det særlig viktig at de politiske virkemidlene er godt egnet til å redusere overforbruket blant denne gruppen. Det vil bidra til store og raske kutt i Norges forbruksbaserte utslipp innen 2030. Flate klima- og miljøavgifter vil i størst grad påvirke forbrukeradferden til de som tjener og forbruker lite i utgangspunktet,</p>		<p>og våre barn. Vi trenger gode visjoner for framtida å styre etter. Når folk forstår hva som kreves, men også de potensielle gevinstene vil de trolig være mer villige til å bidra, noe vi for eksempel så under koronakrisen.</p> <p>Ved å ta i bruk et forbruksbasert klimaregnskap i tillegg til det territorielle, vil myndighetene også kunne engasjere flere mennesker i klimaomstillingen. Se tidligere innspillpunkter.</p> <p>Klimapanelet understreker at det er viktig med kollektive og deltagende beslutningsprosesser for en rettferdig omstilling (D.3.3). Vi mener det bør opprettes inkluderende råd for rettferdig omstilling både på nasjonalt og lokalt</p>
--------------------------------	--	---	--	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>kompensering av grupper som blir uforholdsmessig hardt rammet av avgiften.</p> <p>Covid-krisen har vist oss at viljen til å delta på dugnad for fellesskapet er stor når det virkelig er krise. Dersom de positive effektene av omstillingen synliggjøres vil nok også aksepten øke, som at man skisserer en tryggere fremtid med bedre miljø og livsbetingelser.</p> <p>Vi tror også at omstillingsviljen er større hvis folk blir gitt en garanti på at man vil bli godt ivaretatt og kompensert av velferdsstaten og at oppslutning kan øke over tid. F.eks. med røykeloven var oppslutningen høyere</p>	<p>men vil trolig ikke være tilstrekkelig for å redusere klimaskadelig adferd blant de som tjener best, siden de har råd til å betale avgiftene, og fortsette som før.</p> <p>Det bør innføres et forbruksbasert klimaregnskap i Norge som i tillegg til å vise gjennomsnittlig klimafotavtrykk, også viser hvordan utslippene er fordelt, og varierer med inntekt, altså den nasjonale utslippulikheten. På samme måte som kunnskap om et lands økonomiske ulikhet er viktig for å kunne utforme god økonomisk fordelingspolitikk, er kunnskap om utslippulikhet viktig for å kunne innføre rettferdig</p>		<p>plan (borgerråd), med sivilsamfunn, næringsliv, urfolksgrupper, fagbevegelsen, m.fl. for å sørge for at alle berørte parter blir hørt, får mulighet til å forstå hverandre og gi innspill til klimapolitikken. Fokuset for slike råd kan blant annet være på å dele drømmer og fremtidsvisjoner for hva som er et godt liv, definere mål for sitt eget samfunn, og komme med forslag på løsninger om hvordan dette kan oppnås på en rettferdig måte, osv. Dette vil kunne være veiledende eller avgjørende i politiske prosesser om tiltak, for å sørge for at tiltakene henger sammen med målene.</p> <p>Det er særlig viktig å sikre deltagelse fra berørte</p>
--------------------------------	--	---	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Framtiden i våre hender	<p>etter at den ble innført enn før.</p> <p>Aksept for endring vil trolig også øke med en god og konkret plan for hvordan endringen kan gjennomføres i praksis, så næringsliv og privatpersoner sikres forutsigbarhet i omstillingen.</p> <p>https://www.framtiden.no/202111297767/aktuelt/folk-flest-stotter-strengere-klima-og-miljotiltak.html</p> <p>https://opinion.no/baerekraft/</p> <p>https://www.framtiden.no/202102177690/aktuelt/klima/slik-blir-co2-avgiften-spiselig-for-flertallet.html</p>	<p>og effektiv klimapolitikk.</p> <p>https://hotorcool.org/wp-content/uploads/2021/01/15_Degree_Lifestyles_MainReport.pdf</p> <p>https://www.sum.uio.no/include/publikasjoner-media/sommerstudier/2021/norges-klimaplan-et-rettferdig-prosjekt-bjornnes-og-kjolstad.pdf</p> <p>https://www.framtiden.no/aktuelle-rapporter/886-forbruksbasert-klimaregnskap-for-norge/file.html</p>		<p>grupper med lav inntekt, og som har liten tid og innflytelse over politikken ellers. Det er generelt viktig å sørge for at borgere og sivilsamfunn blir godt representert i politiske utvalg, slik at disse ikke blir uforholdsmessig sterkt dominert av f.eks. næringslivet.</p> <p>https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652619324096</p>
--------------------------------	--	--	--	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Energi Norge	<p>5A) Klimapolitikk må være rettferdig. Oppslutning om klimatiltakene i befolkning og næringsliv er avgjørende for en vedvarende omstilling. Svingende strømpriser og økende kostnader for utslipp av klimagasser er utfordrende for samfunnet. Samtidig er det avgjørende at kompensasjon for økte kostnader ikke forsinkes omstillingen.</p> <p>Vi trenger tiltak som jevner ut effekten av økte utslippskostnader som CO2-avgiften og økningen av pris på klimakvoter. Høye CO2-priser har kommet for å bli. Dette understreker behovet for å permanent kutte elavgiften som en kompensasjon for merkostnadene knyttet til økte utslippskostnader. Dette er et grep som kompenserer for økte kostnader samtidig som det ikke bidrar til å forsinke omstillingen.</p> <p>Myndighetene innførte vinteren 2021/22 en strømstøtteordning. Dette var et viktig grep som har hjulpet mange økonomisk gjennom en vinter med høye strømpriser, men det er viktig at ordningen også gjelder for andre energikilder, slik som fjernvarme. På sikt bør denne ordningen erstattes av en vannkraftbonus - ekstraordinære offentlige inntekter som følge av høye strømpriser omfordes direkte til innbyggerne i form av kontantutbetalinger. Dette er den type grep som vil sørge for forutsigbarhet for kompensasjon for økte utgifter dersom strømprisene øker, uten at det forsinkes omstillingen. Forutsigbarhet gir trygghet, trygghet gir støtte.</p>				
---------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

Næringslivet s Hovedorganisasjon (NHO)		<p>Ja. Elbilpolitikken og resultatene av denne er et godt eksempel. Samtidig har denne satsingen kostet mye i form av tapte avgiftsinntekter, og gitt et provenytab som må dekkes inn andre steder. NHO tror på en kombinasjon av pisk og gulrot i klimapolitikken for å mobilisere atferdsendring hos folk og bedrifter. Det må lønne seg å gjøre miljøvennlige valg. Prising av utslipp i kombinasjon med tilrettelegging for klimavennlige alternativer bidrar til å gjøre de klimariktige valgene enklere.</p>	<p>5C) Trepartsamarbeidet er en nøkkel for å lykkes i omstillingen av samfunnet. Klimamålene vil ikke bli nådd dersom bedriftene og arbeidstakerne ikke er med på laget og bidrar med innsats og løsninger. LO og NHO har samarbeidet nært i utvikling av posisjoner og løsninger i klima-, energi og industripolitikken de senere årene, og har blant annet vært med å berede grunnen for felles gjennomføring av klimamål med EU og inntreden i EUs klimarammeverk. Partssamarbeidet er også av stor betydning for å lykkes med gjennomføring av klimaomstillingen i industrien, på sokkelen og transportsektoren fremover. LO og NHO er begge aktive pådrivere for etablering av klimapartnerskap med regjeringen innenfor disse områdene.</p>
---	--	--	---

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Viken fylkeskommune</p>	<p>Å få aksept for omstillingen Norge skal igjennom for å bli et lavutslippssamfunn vil være krevende og er avhengig av både opplevelsen av en rettferdig prosess så vel som resultat. Vi trenger både forskning på dette feltet som tas i bruk i praksis (slik som FMEen Include) og ikke minst gode rollemodeller. Ledende politikere må vise vei. Hvis vi ikke har tillit til at våre ledere etterlever de samme grep de ber befolkningen om å rette seg etter, vil det være veldig uheldig.</p> <p>Det er viktig at alle får eierskap til omstillingen og føler et ansvar for å bidra. Medvirkning og innbyggerinvolvering spiller her en viktig rolle.</p>	<p>Det er viktig at klimapolitikk ikke sees separat fra annen samfunnsutvikling. Helhetlige politiske pakker kan være en løsning på dette også for å sikre integrering av klimahensyn i andre sektorer. I bygdemiljøpakkene i Viken sees klimatiltak i sammenheng både med næringsutvikling, mobilitet (samt areal og stedsutvikling). Videre sees det på muligheten for differensiere klimapolitikk spesielt mellom bygd og by i utarbeidelse av Vikens nye regionale planer for å redusere byrden som oppleves av generelle klimatiltak i rurale strøk.</p>			
-----------------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Viken fylkeskommune	<p>Kommunikasjon hva et lavutslippssamfunn er og hvorfor det er nødvendig må nå ut bredt. De positive så vel som de negative konsekvensene av lavutslippssamfunnet må vises. For eksempel bidrar nullutslipps kjøretøy til bedre luft og helse. Dette kan bidra til å skape en forståelse av at lavutslippssamfunnet også er grunnlaget for sosial bærekraft og nødvendig for at fremtidens generasjoner skal ha gode levekår, helse og livskvalitet Det kan også være lurt å vise konkrete negative konsekvenser av klimaendringer som for eksempel opptørkede elver og innsjøer. Norge ligger i toppen på klimafornektene. Da kan det være lurt å bruke</p>				
----------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Viken fylkeskommune	<p>lokale miljøsaker for å koble på klimaargumentet. For eksempel tørke og konsekvensene dette har for enkeltpersoner og jordbruket. Samtidig må man påse at klimatiltak som skal gjennomføres er sosialt bærekraftige og motvirker økte sosiale forskjeller. Det må utvikles gode verktøy for å balansere den enkeltes ønsker om å gjennomføre klimatiltak opp mot andre viktige samfunnshensyn, slik som for eksempel utskifting av vinduer, etterisolering og montering av solceller og lignende på bygninger som er verneverdige eller har viktige estetiske kvaliteter.</p> <p>For å skape aksept for videre utbygging av fornybar energi bør det</p>				
----------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Viken fylkeskommune	også vurderes om lokalt eierskap og involvering bør styrke slik at innbyggere ser en tydelig gevinst av å realisere prosjektets.				
---------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

KFUK-KFUM Global	<p>Ved å kommunisere klimabudskapet på en måte som bidrar til at folk forstår alvoret og ansvaret vi har for å redusere klimautslipp, uten at det skaper apati, kan vi skape aksept for klimapolitikk. Mye kunnskapsformidling på feltet kan opptattes som oven-fra og ned, og skape et dystert bilde av fremtiden. Det er viktig å formidle hva vi kan gjøre for å redusere klimagassutslipp på en folkelig måte. Ved å fokusere på løsninger til hvordan vi kan skape grønn omstilling sammen, heller enn å komme med en pekefinger om hva befolkningen gjør galt, kan vi gå i riktig retning for aksept av klimapolitikken.</p>			<p>Staten kan gi lokale insentiver til å utvikle grønn infrastruktur, at det blir mer lønnsomt for mindre kommuner å bli med på det grønne skiftet.</p> <p>Investere i utviklingen av grønn teknologi.</p>	<p>Vi kan bedre legge til rette for medvirkning i klimapolitikken, ved å kommunisere mulighetene for å delta i høringsinnspill, miljøorganisasjoner og innspillmøter. For det første må vi tilgjengeliggjøre eksisterende tilbud for allmennheten, for eksempel ved å legge møter til kveldstid og bedre markedsføre muligheter til medvirkning. For det andre må vi skape arenaer der ungdom kan påvirke klimapolitikken.</p>
-------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

WWF Verdens naturfond	<p>Gjennom å styrke kunnskapen om hvilke klimatiltak som er nødvendig, og hvorfor, samt ryddige og transparente prosesser som inkluderer medvirkning når politikken får lokal påvirkning. Departementet og myndighetene som står for gjennomføringen av politikken bør også sørge for å koordinere og tilpasse denne til innspillene fra andre departement og myndigheter for en helhetlig implementering. Man må her utrede ikke bare klimaeffekten, men også fordelingseffekten av tiltak, både ift inntektsgrupper og geografisk fordeling. Det finnes flere eksempler her på politikk som har</p>	<p>Se ovenfor – dersom man gjennomfører helhetlige utredninger av hvordan incentiver eller støtte fra eksisterende virkemidler er distribuert finner man en diskrepans hvor de med lavest betalingsevne «fanges» da de ikke har råd til å betale seg ut av avgiften, og at støtteordninger i høy grad tilfaller dem med høyest betalingsevne, som ville hatt minst byrde av avgiften. En helhetlig utredning av «rettferdighet» i eksisterende klimapolitikk ville vært god politikk. I alle tilfeller burde fordelingseffekten være et grunnprinsipp for all ny klimapolitikk, hvor avgiftssiden og støttesiden må sees i sammenheng.</p>	<p>Det norske trepartssamarbeid har vært en god ide for å forme helhetlige beslutninger for samfunnet. Her vil man kunne sammenfatte avtaler som i større grad legger til grunn sikkerhet rundt arbeidsplasser og virksomhet i hele landet, noe som vil gjøre det lettere å gjennomføre en omstilling. Problemet med trepartssamarbeidet er at det i dag ikke ligger til grunn en tydelig nok definisjon av hva omstillingen må innebære mtp klimaløsninger og natur. Løsningsbildet til partene er lite ambisiøst og forankret i eksisterende</p>	<p>Se ovenfor – man må vurdere både inntektsmessige og regionale dimensjoner i klimapolitikken. Man må også styrke klimasats og målrettet arbeid i kommuner. Overordnet er det også behov for en målrettet omstillingspolitikk i områder som vil være særlig utsatt grunnet høy avhengighet av petroleumsnæring.</p>	
------------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

WWF Verdens naturfond	<p>rammet skjevt, både ENOVA støtte til energieffektivisering og elbil subsidier. Det er på avgiftssiden tilsvarende skjevheter eksempelvis CO2 avgift, hvor evnen til avbøtende tiltak er mindre hos folkegrupper med lavere inntekt. Det er også varierende kollektive muligheter på tvers av distrikter som vil kunne gjøre utslag. Samlet sett fører slike skjevheter til polarisering i klimapolitikken, hvor det er motstand mot høyere co2 avgift, eller eksempelvis kraftutbygginger og/eller større Enova-prosjekter, da husholdninger føler de ikke får noe igjen. WWF har derfor stilt seg bak en co2 avgift som er 3000 kr tonn co2 i 2030, men hvor deler av</p>		<p>virksomhet, som petroleumsnæringen, hvor man holder fast på en ekspansiv petroleumpolitikk, men peker på elektrifisering som en løsning som i global målestokk vil ha liten nytte som tiltak. Det hensyntar heller ikke naturhensyn i nevneverdig grad, eksempelvis ift ønsket utbygning av vindkraft på land. WWF har derfor argumentert for at vi i et samfunn der klima-, og naturkrisen krever at vi tilpasser beslutninger så at de medvirker til å løse disse, må trepartssamarbeidet i omstillingsspørsmål utvides til firepartssamarbeid, der miljøorganisasjoner og forskningsinstitusjoner</p>		
------------------------------	---	--	---	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

WWF Verdens naturfond	<p>provenyet omfordeles basert på karakteristikk som inntekt, husholdning og region. Resten vil gå til ENOVA, hvor deler av midlene også må gå til treffsikre tiltak som kommer husholdninger til gode, som eksempelvis varmpumper og andre energieffektiverende tiltak.</p> <p>WWF har også spilt inn tilsvarende avgifter til grønt skatteutvalg, hvor det foreslås at man samler flere eksisterende og nye miljøavgifter rundt samme prinsipp. Slik kan man eksempelvis utrede flere virkemidler for andre varer med høye miljøfotavtrykk, som diskutert ovenfor, eksempelvis plast, soyaprodukter, osv. Dette vil gi incentiver til å dreie forbruk, uten at det vil</p>		<p>som kan representere en stemme for naturen og klimaet inngår.</p>		
------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

WWF Verdens naturfond	påvirke forbrukerens evne til å ta riktige valg. Det vil på produksjon/importsiden gi incentiver til å endre praksis, uten å påvirke evnen eller markedet.				
--	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Norsk Gjenvinning</p>	<p>God kommunikasjon og tilrettelegging vil bidra til å skape aksept i samfunnet for å velge bærekraftige løsninger fremfor alternativet som ofte kan være mer forlokkende. Det er viktig å skape forståelse av utfordringene uten å rette pekefinger.</p> <p>Med langsiktige kommunikasjonsplaner, tidlig forankring og historiefortelling kan man redusere noe av NIMBY (not in my backyard) problematikken. Det må også ligge til grunn at politikere tørr å ta tøffe beslutninger.</p>				
---------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Norsk Friluftsliv</p>	<p>For å styrke aksepten for klimapolitikk og behovet for omstilling er det behov for å utforme en troverdig politikk med reguleringer og økonomiske virkemidler som fordeler kostnader og ulemper rettferdig, mellom by og land og ulike sosioøkonomiske nivåer. Det er viktig at klimapolitikken tar innover seg effekten av det økonomiske systemet som har ført med seg store ulikheter i samfunnet. Når ulikhetene innad i Norge øker og folk samtidig blir bedt om å redde klimaet gjennom forbrukermakt skapes et skille mellom de som har råd til å "bidra" i klimakampen og dem som ikke har råd til det. Det er derfor avgjørende med målrettet</p>	<p>Ja. På veien til et lavutslippssamfunn er det behov for en kombinasjon av økonomiske incitamenter med prismekanismer som belønner klima- og miljøvennlige tiltak, og skattlegger eller gjør lite miljøvennlige aktiviteter mer kostbare i tråd med prinsippet om at forurensere betaler. Samtidig er det viktig å sikre aksept og forståelse for klimapolitikken gjennom målrettet virkemiddelbruk, som folk opplever rettferdig på tvers av ulike sosioøkonomiske nivåer og mellom by og land.</p> <p>Vi mennesker er stort sett rasjonelle og responderer på incitament: når prisen går opp, går gjerne etterspørselen ned. Høye</p>			
---------------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

<p>Norsk Friluftsliv</p>	<p>virkemiddelbruk som er sosialt rettferdig.</p> <p>For å styrke forståelsen for omstilling er det også behov for å skape en mer transparent og forståelig politikk for folk flest. Politikken må synliggjøre klimatiltakenes virkninger for folks hverdag på en lettfattelig måte.</p>	<p>drivstoffpriser er bra for miljøet i form at det reduserer privatbilisme, og fører til at man bytter ut bensinbilen med mer miljøvennlige fremkomstmiddel, elbil eller kollektivt. Høye strømpriser er også bra for miljøet, det gir et kraftig signal om at vi bør spare strøm eller bruke strømmen mer effektivt. Men høye drivstoff- og strømpriser rammer også de som ikke har råd til å investere i elbil, de som av ulike grunner ikke får hverdagen til å gå opp med kollektivt, eller de som ikke har råd til å etterisolere, bytte til nyere vinduer eller installere solcelleanlegg. Dagens offentlige støtteordninger som er iverksatt for å dempe høye strømutgifter er</p>			
---------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Norsk Friluftsliv		<p>innrettet slik at den gir mest støtte til de som bruker mest. Dette er et eksempel på virkemiddelbruk som kunne vært enda mer målrettet ved å hjelpe dem med dårlig råd. En annen effekt av strømstøtten er at alt incitament til å spare strøm blir mindre. Og ikke bare gir det mer utslipp, det kan i seg selv kunne drive prisene videre opp, fordi vi ikke bruker mindre av den.</p>			
-------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

UiO:Energi	Først må vi utvikle troverdige mål og metoder, dernest øke kunnskapsgrunnlaget om hvordan politikk og tiltak slår ut i lys av rettferdighet.	Både klimakrisen og klimapolitikk kan forsterke ulikhet. Fremfor å starte med å si at omstillingen «vil være enkel for noen og vanskelig for andre», så bør man presisere at ulike grupper har ulike ressurser, muligheter og motivasjon til å delta i omstillingen. Kunnskap om ulike gruppers posisjon, eksisterende miljøbelastning og hvordan ulike tiltak vil slå ut, blir vesentlig for å skape legitimitet for tiltak.		Man kan i noe grad dempe regionale forskjeller ved å fokusere på hvordan man kan skape attraktive lokalsamfunn (dvs tenke helhetlig: ikke bare miljø, men også inkludere arbeidsplasser, helsetilbud og andre typer tjenester).	
-------------------	--	---	--	---	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>Her må alle ambisjoner sees i et globalt perspektiv. Begrepet utslipp kan virke overdimensjonert. De dekker ikke kompleksiteten i det globale bildet, der levestandarden mellom de rikeste og fattigste øker stadig og dermed trykket på denne delen av befolkningen til å nå en levestandard som er ekstremt energikrevende basert på utslipp som skal bli til null og som skaper arealbruk konflikter som medfører økt fare for klimaendringer belastninger.</p> <p>Ett av hovedbudskapene fra analysen til Thomas Piketty er at vi ser en systematisk trend i retning av at ikke alle får ta del i økonomisk</p>				
--------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>veksten. Spesifikt er den økonomiske avkastningen på kapital systematisk større enn arbeidsavkastningen, slik at over tid vil en stadig større del av samfunnets verdiskapning og verdier konsentreres på de gruppene som eier verdier i form av ulike typer kapital. En slik økende skjevfordeling av godene kan over tid både skape og forsterke sosiale forskjeller, og føre til samfunnsmessige utfordringer som dårlige økonomiske kår og følelse av utenforskap for store sosiale grupper. Uten aktiv politisk korreksjon kan en slik utvikling bidra til å undergrave legitimiteten til den rådende økonomiske politikken.</p>				
--------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>En opplevd rettferdig fordeling av samfunnets goder og deltakelse i samfunnet, betraktes som en forutsetning for realisering av et bærekraftig lavutslippssamfunn. Den sosiale dimensjonen er en sentral del av bærekraftsbegrepet, og har relevans både innad i de ulike økonomier, mellom regionene i verden, og mellom dagens og framtidens generasjoner. Den underliggende bekymringen som kommer til uttrykk i denne diskusjonen, er at en global økonomi som fortsatt må prioritere vekst, ikke vil være i stand til å ta de nødvendige fordelingsmessige hensyn.</p>				
--------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	Kilde: ENOVA: Lavutslippssamfunnet 2050				
-------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
--------------	--	--	--	---	--

ForUM	<p>Klimaendringene krenker mange menneskers rett til liv og helse, og truer muligheten til å ivareta menneskerettighetene. Informasjon og opplysningsarbeid omkring sammenhengen mellom klimakrisen og menneskerettigheter er essensielt for å øke bevisstheten omkring faren for alvorlige menneskerettighetsbrudd . Dette kan bidra til økt aksept for omstillingen i samfunnet. Også klimatiltak kan ha menneskerettslige konsekvenser, og må derfor ta særskilt hensyn til urfolk og sårbare gruppers rettigheter. All klimatilpasning må vurdere menneskerettslige konsekvenser. Det er å forvente at</p>	<p>Virkemidlene må utformes og gjennomføres på en måte som enten gjør den ønskede atferd også den billigste for den enkelte, eller at den er obligatorisk, slik at “alle” deltar og bidrar. Svakere grupper må støttes økonomisk for å kompensere for økte kostnader/avgifter. Omskolering/etterutdanning må tilbys til de som mister arbeidet i fossilrelaterte næringer. Tiltak og virkemidler må forklares og begrunnes godt og informeres om.</p>			
--------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	5A) Hvordan styrker vi best aksept for klimapolitikk og omstillingsevne og -vilje i samfunnet?	5B) Kan en mer målrettet virkemiddelbruk og/eller helhetlige politiske pakker bidra til å fremme aksept for klimapolitikk og mobilisere folk til å endre adferd?	5C) På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen av samfunnet?	5D) Hvordan kan vi unngå regionale forskjeller i overgangen til lavutslippssamfunnet?	5E) På hvilken måte kan vi legge til rette for bedre prosesser for involvering og medvirkning i klimapolitikken?
---------------------	---	---	---	--	---

ForUM	aksepten for klimapolitikk og omstilling vil øke hvis myndighetene både anerkjenner de menneskerettslige utfordringene og dilemmaene knyttet til klimatiltak og omstilling og gjennomfører omstilling i konsultasjon med berørte parter.				
--------------	--	--	--	--	--

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Energi

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Byggmesterforbundet	<p>6A) Byggmesterforbundet merker seg den beskrivelsen gjeldende bygg- anlegg og eiendom som fremkommer av Solbergregjeringens Klimaplan(Meld. St. 13 (2020–2021) Del III, Kap. 7 s. 192 -195), og henvisningen til sektorens energibruk, klimagassutslipp og fotavtrykk knyttet til materialproduksjon, byggeprosesser, transport, avfall og arealbruk. Videre at eksisterende bygningsmasse vil være den dominerende også i 2050, og at "å rehabilitere og oppgradere noverande bygningsmasse difor er viktige bidrag for å redusere utsleppa frå sektoren".</p> <p>Dessverre kan ikke Byggmesterforbundet se at man i klimaplanen eller i den påfølgende stortingsbehandlingen, fremkom med svar på den utfordringen som beskrives.</p> <p>De fleste bygg som skal være med oss frem til 2050 er allerede bygget. Iht. til SSB er det i 2020 registrert 2 610 040 boliger i Norge inkludert 643 631 boliger i blokk. 70 % av boligmassen, dvs. ca. 1,8 millioner boliger er bygd før 2000. I perioden 1960 – 1990 var det tilførsel av drøyt 500 000 eneboliger og 342 000 andre typer boliger. I tillegg kommer omfanget av næringsbygg oppført i samme periode. Hvis den betydelige byggsektoren skal bidra til at klimamålene nås, er tiltak på eksisterende bygg ett viktigere satsningsområde enn ytterligere innstramminger av energikrav for nybygg. I tillegg til at materialene må være mer egnet for ombruk og gjenvinning, mener Byggmesterforbundet at det også er viktig å se sammenhengen mellom graden av materialbruk, energigevinst og det totale klimafotavtrykk.</p> <p>Byggmesterforbundet gir følgende anbefalinger til Klimautvalget 2050:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Med unntak av bygg hvor det tas antikvariske hensyn, må det stilles krav til at det gis en begrunnelse hvis rehabiliteringen <ul style="list-style-type: none"> - ikke gir ett mer energieffektivt klimaskall - installasjoner ikke bidrar til lavere energibruk
---------------------	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

	<p>- ikke gjøres en vurdering av ombruk av bygningsmaterialer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Byggmesterforbundet anbefaler økt ombruk av bygg istedenfor å bygge nytt. • For å gjennomføre energieffektivisering og økt ombruk innenfor realistiske tekniske og økonomiske rammer, anbefales det etablering av egen forskrift for tekniske krav til arbeider på eksisterende bygg. Dette gjennom en egen teknisk forskrift for ombygging og rehabilitering ("Rehab-TEK"). • Ombyggings-/ utbedringsarbeider knyttet til klimaskall og energibruk i bygg, og som ikke er søknadspliktig tiltak i henhold til gjeldende byggeregler, underlegges en forenklet digital registreringsplikt. Meldingen skal kortfattet beskrive arbeidene, hvem som er ansvarlig foretak og bekreftelse på at foretaket oppfyller nødvendig kvalifikasjonskrav for utførelse av arbeidene. • Kvalifikasjonskrav til foretakene for prosjektering og utførelse på eksisterende bygg må korrespondere med tilsvarene krav gjeldende for nybygg i byggesaksforskriften. <p>I mange år har det vært oppmerksomhet om ulike tilskuddsordninger, innretning og organisering gjennom virkemiddelapparatet. Byggmesterforbundet vil påpeke behovet for mer effektive stimulerings tiltak som oppmuntrer boligeiere / sameie og øvrige eiendomsinnehavere til oppgradering av energistandarden i eksisterende bygningsmasse. Samtidig understrekes det at hovedgrepet for energieffektivisering av eksisterende bygg er regulatoriske grep. Ved bruk av stimulerings tiltak anbefales et lavere definert oppgraderingsnivå enn for nybygg, koblet sammen med kvalifikasjonskrav til foretak.</p>
--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Eivind Hoff-Elimar i	6 C) Den reduserte el-avgiften for industri må fases ut. Vi trenger et næringsnøytralt prisregime.	6G) Det er svært stor etterspørsel etter flytende bioenergi globalt. Norge har en forsvinnende liten egenproduksjon sammenliknet med forbruk. Unntaket er biogass, som bør promoteres videre som nullutslippsdrivstoff. Flytende biodrivstoff er imidlertid mye mer problematisk, og Norge skiller seg fra EU ved å kategorisere bl.a. drivstoff fra slakteavfall som avansert (med tilhørende dobbelttelling), noe som har ført til at vi ligger på topp i Europa i bruken av dette. Det er grunn til å tro at klimagassregnskapet inkl. ILUC og kaskadeeffekter for slikt drivstoff er negativt. I tillegg kommer naturmangfoldsproblematikken. Alt dette er blitt enda mer prekært i kjølvannet av krigen i Ukraina. Miljødirektoratet har påpekt disse problemstillingene tidligere, og det haster at politiske myndigheter stikker hull på klimaselvbedraget det norske innblandingskravet i dag utgjør. Se for øvrig https://tankesmiapan.no/images/content/Pan-rapport-2-21-BI%C3%B8ffen-om-biodrivstoffet.pdf
-----------------------------	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Thomas Cottis	6 A) Det må lønne seg å være energieffektiv	6 E) Det trengs mer vindkraft på land, men det hjelper ikke dersom vi ikke kutter utslipp med 3,5 mill tonn hvert eneste år, og det skjer bare med en styrt utfasing av forbruket av fossil energi.	6 F) Myndigheter må fortelle folk alvoret i klimakrisen.
----------------------	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Klimavennner for Kjerne kraft	Ifølge Figur 2 så utgjør oppvarming av bygg bare 1 % av samlet CO ₂ -utslipp. Det er ikke her vi bør begynne. Samtidig er potensialet for den total energieffektivisering som kan frigjøres i det norske samfunnet estimert til ca. 13 TWh av et samlet forbruk på ca.	Vi bør være selvforsynte og ha et strømoverskudd. I tillegg kan vi fortsette å være en energiekspertør, men da med CO ₂ -frie drivstoff som ammoniakk, hydrogen og syntetiske drivstoff. Norsk kompetanse	Ustabil produksjon av elektrisitet, uregulert elektrisitet, er bare tilgjengelig når det blåser eller solen skinner, men også f.eks. når det renner vann gjennom elvekraftverk. Grunnlast er det som legger grunnlaget for stabiliteten i et elektrisitetsnett og skal matche forventet	Blå og grønn hydrogen er blindspor. Blå hydrogen krever CCS som igjen er svært energikrevende. Grønn hydrogen har svært lav virkningsgrad, ca. 30 %. I stedet foreslår vi lilla (noen ganger også kalt rosa) hydrogen. Dette er hydrogen som er produsert vha. kjernekraft der elektrolysen (som selvfølgelig får strøm	Det er ingen kjent utbygging av noen form for elektrisitetsverk som kan få dispensasjon og bygges slik at det står klart til 2030, inkludert vindkraft. Men ved å bygge kjernekraft kan man teknisk, bygge 100 TWh ny	Kjernekraft kan gjøres arealnegativ ved at både vannkraft - og vindkrafta nlegg kan saneres og frigjøre mye større areal enn kjernekraftverk	Generelt er biomasse også et blindspor. Arealbruken for energi produsert vha. biomasse er meget stor, se figur 3. Det er en grunn til at vi gikk bort i fra det. Storbritannia hadde jo nesten ikke skog igjen da de byttet til fossil kraft. Nå er energibehovet mye større. Den eneste fornuftige måten å bruke biomasse på er å utnytte dagens forbruk, det være seg avfall fra husholdninger, institusjoner og næring og fra kloakkrensaneanlegg, i stedet for at dette naturlig råtner og slipper ut metan og andre klimagasser direkte. Brenning
--------------------------------------	---	--	---	---	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

150 TWh. Dette er inkludert i DNV sitt estimat om at vi i Norge trenger ca. 100 TWh ny produksjon av elektrisitet frem mot 2050 [6].	og infrastruktur kan brukes til dette. F.eks. rør til utlandet og Norges ekspertise innenfor ammoniakk. Ettersom det krever så enormt med energi å produsere disse drivstoffene må vi ha et	gjennomsnittlig forbruk. Mange land bruker fossile kilder som kull, gass og olje som grunnlast, mens f.eks. Frankrike og Finland bruker kjernekraft for det samme. Balansekraft er elektrisitet som skal kunne reguleres hurtig for å ta topper. Dette er svært ofte gasskraft.	fra kjernekraftverket) hjelpes vha. prosessvarme fra kjernekraftverk. Dette øker virkningsgraden betydelig. Effekten er dobbel: Man bruker varme i stedet for noe av strømmen og man får høyere virkningsgrad pga. høyere temperatur. Uansett trenger vi en massiv økning i	elektrisitetsproduksjon i løpet av 15 år. Dette er ikke innen 2030 (med mindre man bygger NÅ, men det er ikke realistisk), men når målet om 2050 med god margin. Samtidig har man rigget samfunnet for det som kommer etter	beslaglegger. I tillegg bruker kjernekraft mye mindre ressurser og skaper mye mindre avfall enn annen elektrisitetsproduksjon. Som vi	av ved som supplement på kalde dager er også akseptabelt ettersom at dette allerede er innenfor karbonkretsløpet.
--	---	---	---	---	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

	(elektrisitet) og samtidig sørge for at denne elektrisiteten blir produsert på en så bærekraftig måte som mulig. Kjernekraft er en av de mest bærekraftige måten å produsere elektrisitet på.	massivt overskudd. Det kan vi klare med utbygging av kjernekraftverk. Ved å bruke varmen fra de, og ved å drifte drivstoffabrikken døgnet rundt (de leverer jo stabilt) kan man oppnå lønnsomhet	I Norge bruker vi vannkraft både som grunnlast og balansekraft. Prisingen av disse "kvalitetene" baserer seg på hvor forutsigbare og tilgjengelige de er. Uregulert elektrisitet er, uten ytterligere regulering, den elektrisiteten som stort sett må selges billigst ettersom den ikke kan samles opp og	elektrisitetsproduksjon hvis det skal monne. For å sette det i perspektiv. Norge eksporterer 2 000 TWh energi i form av olje og gass per år. Vi produserer kun 150 TWh med elektrisitet.	2050. Et kjernekraftverk vil produsere elektrisitet i 60-80 år. Et vindkraftverk i 25 år - offshore, på grunn av driftsprofilen, anslår enkelte analytikere at dette er så kort som 20 år. Altså, må man fortsette	kan se av Figur 3 så scorer kjernekraft generelt lavt på et sett av fotavtrykk-faktorer, dette inkluderer materialbruk og avfall, som også er viktig i et	
--	---	--	--	--	---	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

		og nedbetalt capex [9].	selges når behovet er størst. Samtidig er værssystemene over store områder ganske like så når f.eks. vandanlegg i Tyskland opplever mye vind, så er det samme i Danmark, Sverige og Norge og prisene i hele området faller. Baselast er basert på langsiktige kontrakter og gir stabile priser gitt at det er nok grunnlast.		å bygge vindkraft etter at man er ferdig med å bygge vindkraft fordi den eksisterende vindkraften må erstattes. De turbinene vi bygger nå må bygges på nytt før 2050.	miljøperspektiv.	
--	--	-------------------------	--	--	---	------------------	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

			<p>Balansekraft gir de høyeste prisene ettersom de kan levere når behovet er størst.</p> <p>Tyskland, Danmark og delvis Sverige har baser store deler av sine nybygde elektrisitetsproduksjon de siste 20 årene på ustabil vind- og solkraft. Historisk har Norge hjulpet til med balansekraft og</p>				
--	--	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

			<p>stabiliseringslast basert på vår vannkraft. Etter krigen i Ukraina brøt ut og russisk gass har blitt kraftig begrenset, har prisen på all elektrisitet steget voldsomt - så mye at det truer økonomien [7] i Europa. Dette kan i sin tur slå ut på den politiske stabiliteten i hele Europa. Ved å bygge ny baselast</p>				
--	--	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

			basert på kjernekraft kan Norge fortsette å ha en god avkastning på vannkraften samtidig som vi sikrer tilstrekkelig elektrisitet og stabilitet i systemet.				
--	--	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Green peace Norge	6A) Norge har i alt for liten grad lovpålagt dette feltet. Nye bygg må bygges med langt bedre energieffektivitet. Det bør også vurderes å pålegge eiere av eksisterende bygg å bedre effektiviteten. Dere burde også vurdere å påby solceller på alle egnede tak.
-------------------	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Finans Norge	Energieffektivisering har vært underkommunisert som klimavirkemiddel i Norge. Paradoksalt nok bidrar høyere strømpriser til å aktualisere behov for energieffektivisering. Det er nødvendig å redusere energiforbruket, selv med en økt satsing på	Norge har en stolt historie som en stor eksportnasjon innenfor energisektoren. Dersom vi lykkes med omstillingen bort fra olje og gass til fornybar energi, har Norge et solid fundament for å fortsette å	6 C) Det er nødvendig med en helhetlig plan og oversikt for eksisterende og fremtidig energibruk, som følge av dagens og kommende elektrifiseringstiltak. Dersom vi skal nå klimamålene gjennom en storstilt elektrifisering av samfunnet, er det nødvendig å vite hva dette faktisk innebærer og ha en tilsvarende plan for investeringer og oppskalering av fornybar energiproduksjon. Denne må sees i sammenheng med plan for bruk av landarealer på en bærekraftig måte. Vi må også hensynta behov og ønske om å eksportere fornybar energi til Europa. Samtidig er det viktig at den fornybare energien blir prioritert for utslippsintensive sektorer som skal omstilles og der det ikke	6 E) Potensialet for utbygging av havvind er signifikant og norske myndigheter bør i større grad legge til rette for en bærekraftig utbygging langs den norske kysten. Her er tempo avgjørende, både for å sikre mer fornybar energi i tide, men også for å sikre norske næringsinteresser i møte med europeisk konkurranse. Det er fortsatt behov for ytterligere innovasjon og innfasing i denne sektoren, men høyt tempo er avgjørende for å lykkes. Utenom vannkraft er vindkraft på land antakelig den energikilden som kan gi oss mest strøm på kortest mulig tid, til lavest mulig kostnad. Utbyggingen av disse prosjektene må selvfølgelig overholde andre bærekraftsmål, spesielt hensynet til natur og biologisk mangfold, men vi har ikke tid eller råd til å skrinlegge vindkraft på land som virkemiddel og næringsssatsing. Det er få land i Europa som har like gode forutsetninger for storstilt utbygging av vindkraft på land som Norge, og dette er et ansvar vi må være bevisst.
---------------------	--	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Finans Norge	fornybar energiproduksjon . Eksisterende bygningsmasse trenger oppgradering for å bidra til energieffektivisering, redusere strømkostnadene for husholdninger og foretak og frigjøre strøm til andre formål i samfunnet og økonomien. Samtidig kan økt oppmerksomhet	være en stor energinasjon og eksportør av energi. Det er et stort behov for mer fornybar energi både innenfor og utenfor landets grenser, noe som kan legge grunnlaget for en storstilt	nødvendigvis finnes umiddelbare alternativer, for eksempel transport eller landbruk. Den fornybare energien bør ikke brukes slik at den bidrar til uheldige «lock-in» effekter styrker næringer uten relevant samfunnsmessig gevinst.	Det er viktig at prosjektene tar hensyn til sosiale omstendigheter, som lokalsamfunn eller urbefolkning. Disse må sees i sammenheng med overordnet arealbruk, og reflektere en helhetlig plan for hvordan nye satsinger skal bygges ut i Norge. Dersom vi skal videreutvikle Norges fortrinn innen energi, industri og tilhørende kompetanse, må dilemmaer og interessekonflikter adresseres klokt, men fremoverlent.
---------------------	--	---	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Finans Norge	rundt energieffektivisering og oppgradering/rehabilitering bidra til at flere innenfor bygg og eiendomssektoren velger dette fremfor å rive eksisterende bygg til fordel for nye. Det er stor klimagevinst i å beholde eksisterende bygg, og finansnæringen	norsk satsing innenfor fornybare energikilder. Med det store potensialet for økt fornybar energiproduksjon vil det være mulig å både tilby billig, fornybar energi til norske					
---------------------	---	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Finans Norge	ønsker å bidra til dette gjennom insentiver i produkt- og lånetilbud.	husholdning er og næringsliv, samtidig som vi kan eksportere energi og opprettholde eksportinntektene i energisektoren. Dersom vi kan dreie kapital, arbeidskraft og					
---------------------	---	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	--	--	---	--	--

Finans Norge		kompetanse bort fra fossil og mot fornybar energi, vil dette skape både et nytt norsk energieventyr, men også legge grunnlaget for ytterligere vekst og verdiskaping som følges av positive		
--------------	--	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	--	---	---	--	---	--	--

Finans Norge		ringvirkningene. Med våre komparative fordeler knyttet til produksjon av fornybar energi bør vi utnytte mulighetene som ligger i produksjon og eksport av energi til Europa. Det er også nødvendig å ha et felles		
---------------------	--	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Finans Norge		<p>europesk marked med solidaritetsprinsippet i energiproduksjonen i bunn, for å sikre at hele kontinentet klarer sine klimamål.</p> <p>Aktiviteter og prosjekter innenfor vannkraft, vindkraft på land og hav,</p>		
---------------------	--	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Finans Norge		hydrogen og karbonfangst og -lagring er noen eksempler på satsinger der Norge kan ta en europeisk lederrolle. Ressursgrunnlag, kompetanse og topografi er bare noen av grunnene til at Norge er i		
--------------	--	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Finans Norge		særstilling i Europa, og bør utnytte mulighetsrommet som dette medfører.		
--------------	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Den Norske Turistforening	<p>6A) Spare og effektivisere: Regjeringa må legge til rette for mer energisparing og -effektivisering i bygg og i industrien. For eksempel utnytte mulighetene som ligger i spillvarme fra norsk industri og utforske potensialet i vindkraft i tilknytning til eksisterende industriområder/næringsklynger, samt bedre støtteordninger til bedrifter og private husholdninger til energisparingstiltak.</p> <p>Prioritere: Som et ledd i å bruke mindre energi og spare naturen for unødig nedbygging har DNT spilt inn til Strømnettutvalget at staten bør innføre objektive krav eller bærekraftsvilkår for prioritering av hvilke prosjekt som skal få tildelt strøm, og som tar hensyn til arealbruk, naturmangfold, fotavtrykk, miljøpåvirkning, sysselsetting og lokal forankring.</p>	6D)Energisparing og effektivisering, sammen med opprusting og effektivisering av eksisterende kraftanlegg, samt naturvennlig vindkraft til havs kan redusere behovet for utbygging av vindkraft på land. Et førende prinsipp for norsk energipolitikk må være å ha minst mulig miljøbelastning og naturnedbygging per produserte kilowattime.
----------------------------------	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Klimae taten, Oslo kommune	<p>6A) Etter Klimaetatens vurdering, har lave energipriser lenge vært en utfordring for energieffektivisering i Norge. De høye kostnadsnivåene for energi som vi ser nå gjør at tilbakebetalingstiden på tiltak går drastisk ned og at tiltak som før var ulønnsomme nå lønner seg. For mange er likevel investeringen en høy terskel. Det er også knyttet flere barrierer til energieffektivisering utover det økonomiske, som hindrer gjennomføring av lønnsomme tiltak. Eksempelvis vil det for mange borettslag og sameier være tungt å få med seg generalforsamlingen på å vedta tiltak som gir en kostnadsøkning. Mange har også for lite informasjon om mulighetene for å energieffektivisere. Insentiver til energieffektivisering kan også reduseres gjennom utleieforhold.</p> <p>Vi mener kommuner kan spille en større rolle i energieffektivisering, og at nasjonale myndigheter bør tilrettelegge for dette. Kommunene sitter selv på en stor bygningsmasse, og har mange kontaktflater mot bedrifter og innbyggere. Nasjonale myndigheter bør stille opp med verktøy, tilskuddsordninger og veiledning for å forenkle kommunenes arbeid. Eksempelvis kan energiregnskap for kommuner lignende det kommunefordelte klimagassregnskapet etter vår vurdering være et nyttig verktøy.</p>	<p>6F) Klima- og miljøkonsekvenser må tas med i samfunnsøkonomiske vurderinger av utbygging av kraftproduksjon og næringsutvikling. Konsekvenser av nedbygging av natur og karbonlagre, indirekte klimagassutslipp fra material- og ressursbruk må hensyntas i analysene.</p> <p>Nasjonale myndigheter bør se hen til anbefalingene i FNs Naturpanels rapport (juli 2022) om verdsetting</p>	<p>Produksjon av bioenergi kan ta opp store landarealer og dermed stå i konflikt både med hensyn til matproduksjon, klimagassutslipp, -opptak og naturmangfold. Bioenergi som ikke kan dokumenteres bærekraftig, må unngås. Bærekraft må også inkludere hensyn til indirekte arealbrukseffekter. Bruk av biodrivstoff kan være et viktig alternativ til fossile energikilder i en overgangsfase. Både fast og flytende bioenergi bør primært stamme fra avfall og rester, og ikke medføre indirekte arealbruksendringer som følge</p>
-----------------------------------	---	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Klimae taten, Oslo kommune	<p>Klimaetaten mener et skjerpet nasjonalt mål for energieffektivisering, som kan oversettes til kommunenivå, vil gi raskere utvikling. Det er i dag vedtatt et nasjonalt mål om 10 TWh energisparing i bygg innen 2030. Dette målet er lite ambisiøst og kan ikke enkelt oversettes til kommunal kontekst. Mot 2050 vil flere sektorer måtte elektrifiseres. Energieffektivisering vil bli enda viktigere for å holde ned kostnader ved omstillingen, og for å redusere naturskadelig utbygging av ny kraftproduksjon.</p> <p>Etter vår vurdering bør det vurderes om det er nødvendig med en prioritering mellom hvilke sektorer som først får tilgang på elektrisk kraft, for å nå målet om lavutslippssamfunnet i 2050. Det vil i så fall kreve lovendring.</p> <p>Statnett har anslått at det elektriske kraftforbruket i Norge øke med omtrent 50 TWh de neste 20 årene. Kraftoverskuddet i Norge i 2021 var forventet å være rundt 15 TWh i et normalår. Dersom vi ikke lykkes med å vesentlig øke kraftproduksjonen i Norge, vil vi kunne ha negativ kraftbalanse innen 2030. DNV har konkludert med at konsekvensen av negativ kraftbalanse er at det vil</p>	<p>av natur i slike analyser for å sikre både tilstrekkelig kunnskap og riktig verdsetting av natur slik at dette inngår og vektes tilstrekkelig tungt i beslutninger om kraftutbygging. Dette kan føre til at man i noen tilfeller bør velge å effektivisere eller ruste opp nettet fremfor å bygge nytt.</p>	<p>av at matproduksjon flyttes og fører til nedbygging av andre naturområder. Samtidig er det viktig at bruk av bioenergi ikke forsinkes overgangen til utslippsfrie løsninger, og prioriteres til bruk der det ikke finnes gode, utslippsfrie alternativer.</p> <p>En bærekraftig forvaltning av skog med produksjon av skogråstoff vil være en viktig del av lavutslippssamfunnet. Skogen har imidlertid svært mange andre viktige funksjoner, både med hensyn til bevaring og økning av</p>
-----------------------------------	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Klimae taten, Oslo kommune	<p>være vanskelig å gjennomføre avkarboniseringsplaner og industriell vekst innen elektrisitetsavhengige sektorer som batteriproduksjon, grønt stål, aluminium og elektrolysebasert hydrogenproduksjon⁵.</p> <p>Klimautvalget bør se på konsekvensen av negativ kraftbalanse. Klimautvalget bør vurdere hvordan tilstrekkelig fornybar kraftproduksjon kan etableres raskt nok, i tillegg til å se på energieffektivisering. Utbygging av kraftproduksjon bør gjøres på en måte som minimerer inngrep i natur. Overordnet bør energieffektivisering prioriteres langt høyere enn hva som har vært tilfelle de siste årene. Vurderinger av kraftutbygging bør følge et hierarki der man først vurderer opprustning, deretter utvidelser og til slutt behov for nybygging dersom de to første alternativene ikke dekker behovet.</p>		<p>eksisterende karbonlagre, og som økosystem. Robuste økosystemer er ifølge klimapanelet fundamentalt for at mennesker og natur skal kunne takle klimaendringene. Skogen vil stå overfor store utfordringer som følge av et endret klima ifølge rapport fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø, på oppdrag fra Miljødirektoratet. Tiltak for å avhjelpe dette er blant annet mer variert skog med et rikt naturmangfold og mest mulig kontinuerlig skogdekke. Dette krever en dreining bort fra bestandsskogbruk med</p>
-----------------------------------	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Klimae taten, Oslo kommune						<p>tettplantet gran og flatehogst til alternative driftsformer med lukket hogst.</p> <p>Rammebetingelser for skogforvaltningen bør i langt større grad enn i dag ta inn over seg de ulike funksjonene skogen spiller i et klimatilpasset lavutslippssamfunn, hvor også naturverdier og biodiversitet må tillegges stor vekt. Dette må også få betydning for hvordan man produserer og bruker bioenergi og biomasse. Bruk av skogråstoff bør først og fremst brukes til langlevde treprodukter, for best mulig</p>
-----------------------------------	--	--	--	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Klimae taten, Oslo komm une						<p>klimaeffekt. En større del av trestokken bør utnyttes til langlevde treprodukter. Man bør i større grad innrette skogsdriften og treforedling slik at produksjon og etterspørsel rettes mot saktevokst tømmer med store dimensjoner av god kvalitet for solide og langlevde treprodukter som er egnet for ombruk.</p> <p>Bioenergi fra skogråstoff bør stamme fra rester og avfall fra skogsdrift. En slik tilnærming er i tråd med EUs skogstrategi, som trekker frem kaskadepriippet og sirkulære</p>
------------------------------------	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Klimaetaten, Oslo kommune			<p>prinsipper for bruk av biomasse. Ifølge EU bør bruk av skogråstoff prioriteres etter følgende hierarki: 1) treprodukter, 2) forlenge produkters varighet 3) ombruk 4) resirkulering 5) bio-energi og 6) forbrenning eller deponering. Bioenergi har etter dette hierarkiet nest lavest prioritet. Klimaetaten støtter denne tilnærmingen. Som tidligere nevnt, mener Klimaetaten at bioenergi og biodrivstoff kun bør være en overgangsløsning i omstillingen til lavutslippssamfunnet. I 2050 bør biodrivstoff kun brukes i</p>
---------------------------	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Klimataten, Oslo kommune						sektorer hvor overgang til el/hydrogen enda ikke er mulig. I veitrafikk, sjøfart og bygg og anlegg mener vi at biodrivstoff ikke skal være nødvendig, utover bruk av biogass.
---------------------------------	--	--	--	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Statkraft	Store barrierer gjør at privat og samfunnsøkonomisk lønnsomme tiltak ikke blir utført. Subsidiar, regelverk, opplæring og informasjon kan være mulige tiltak for å utløse dette potensialet. En fordel med energieffektivisering er at det ikke fører med seg betydelige naturinngrep og	Norge har et unikt utgangspunkt som en stabil energipartner. Vannkraften har historisk virket godt mot termisk kraft i landene rundt oss. årene fremover kan vannkraften	Over tid er det mulig å møte en betydelig økning i etterspørsel etter kraft gjennom utbygging av ny fornybar energi. Frem mot 2030 kan utbygging av vindkraft bidra med mer energi. Etter 2030 kan havvind bidra med et betydelig volum av energi. I tillegg kan oppgradering av vannkraft bidra til mer effekt og mer	Det ligger en rekke muligheter for ny lønnsom næringsvirksomhet i forbindelse med energiomstillingen. Økt etterspørsel etter fornybar energi vil gi arbeidsplasser og næringsvirksomhet både i forbindelse med drift og investeringer. Her kan særlig storstilt utbygging av havvind med tanke på eksport kunne bli en	Dersom Norge skal lykkes med å nå klimamålene og dekarbonisering av ny og eksisterende industri vil det mest sannsynlig være behov for mer kraft enn det legges opp til å bygge ut før 2030. I en situasjon hvor Norge	Konsesjonssprosessen må ha en viktig rolle i disse avvenningene. Disse prosessene må klare å balansere behovet for raskere behandling med involvering	Bioenergi (fast og flytende) vil være en del av det norske energisystemet i større grad enn i dag dersom vi skal nå klimamål. Frem mot 2050 vil bioenergi særlig ha en rolle som energibærer i bruksområder som er krevende å elektrifisere. Siden biodrivstoff er en begrenset ressurs er det viktig at den primært brukes i de sektorene hvor det er få alternativer. Prismekanismen kan være et effektivt virkemiddel for å sikre at det begrensede bærekraftige biodrivstoffet brukes der nytten er størst. Videre bør
------------------	--	--	--	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	--	---	---	--	---	--	--

Statkraft	kan gjennomføres raskt. Energieffektivisering kan bidra til aksept/legitimitet til andre tiltak som utbygging av vindkraft på land.	ha en lignende rolle opp mot fornybar energi. Vannkraften har et stort potensial til å balansere ut en økende andel fornybar energi. Det er også et stort potensial for utbygging av	energi. Det er også potensiale for noe sol og småkraft. Et viktig moment for å sikre at tilbud kan møte etterspørsel er raskere konsesjonsbehandling slik at produksjon kan bygges ut i takt med behovet. Det er også viktig at fleksibel produksjon verdsettes riktig,	betydelig ny næring. Økt bruk av bioenergi kan gi verdiskaping fra norske ressurser. Særlig i form av at avfall og restprodukter fra landbruk, skogbruk og fiske øker i verdi. Foredling av disse ressursene vil kunne gi lønnsom verdiskaping. Hydrogen vil kunne tas i bruk i industri- og	når sine innenlands klimamål vil det være en stor forbruksøkning. For å møte denne etterspørselen trengs det både ny energiproduksjon og energieffektivisering. Mange energieffektiviseringstiltak kan raskt	g av de som påvirkes av utbygging og innhentning av gode faktagrunnlag. Strømnettutvalget har tidligere foreslått at konsesjonsbehandling	bærekraftsertifisering være en integrert del av verdikjeden og man bør klare å komme til en omforent sertifiseringsordning som aksepteres av både næringen og miljøorganisasjoner. For å bygge opp verdikjeder for bærekraftig biodrivstoff er det viktig at eksisterende rammevilkår får ligge fast. De siste årene har det vært en mange endringer i rammevilkårene, noe som gjør det krevende å fatte investeringsbeslutninger.
------------------	---	---	--	---	--	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Statkraft		havvind på norsk sokkel. Utbygging av havvind kan levere kraft både til Norge og til andre land rundt Nordsjøen.	både i kost-nytte analyser i forbindelse med konsesjonsbehandling, og i nettreguleringen. Oppgradering og utvidelse av vannkraft har potensiale til å gi mer energi og en betydelig økning av effekten i systemet. Dette kan gjøres med relativt små naturinngrep sammenlignet med	transportsektoren, der hvor batterielektriske løsninger ikke er hensiktsmessige. Hydrogen er lite brukt innenfor disse sektorene i dag og det må derfor bygges opp næringskjeder fra bunnen av. Det vil være betydelige muligheter for å skape verdier og arbeidsplasser i forbindelse med denne verdikjeden. Med rask øktende	frigjøre energi. Solenergi kan også bygges ut raskt. Vindkraft på land kan gjøres raskere enn både havvind og ny vannkraft og vil være nødvendig for å nå klimamål og samtidig beholde kraftoverskuddet frem mot 2030.	ng skal foregå mer i parallell. Tilsvarende effektivisering av konsesjon prosessene for produksjonen bør også vurderes.	
------------------	--	--	--	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Statkraft			<p>å bygge nytt. Det er viktig at slike prosjekter får en rask og effektiv konsesjonsbehandling.</p> <p>Kraftmarkedet gjennom prissignalet er et viktig virkemiddel for å koordinere behovet for nye investeringer. Både for å sikre at det investeres tilstrekkelig, men også for å sikre at</p>	<p>etterspørsel etter hydrogen vil det være behov for både blått og grønt hydrogen. Norge har gode muligheter til å produsere grønt hydrogen og dette er en næringsmulighet i seg selv, i tillegg vil tilgang til grønt hydrogen være et viktig konkurransefortrinn for norsk industri.</p> <p>Videre kan tiltak for lagring av hydrogen</p>			
------------------	--	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Statkraft			det ikke overinvesteres. Noe som har betydelig kostnad både i form av nedbygging av natur og økte priser.	gi mulighet for utvikling av norsk næringsvirksomhet. Undervannslagring av hydrogen kan være en god mulighet for norsk leverandørindustri hvor man kan bygge videre på norsk spesialkompetanse fra offshorevirksomheten. I tillegg vil lagring av hydrogen gi større mulighetsrom for lokal hydrogenproduksjon			
------------------	--	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Statkraft				<p>, som igjen kan gi samfunnsøkonomiske ringvirkninger i distriktene. Norge har derfor mulighet til å ta store deler av dette leverandørmarkedet dersom vi er tidlig med i utviklingen.</p> <p>I tillegg vil fleksibiliteten som ligger i vannkraften være av stor verdi i årene fremover og bidra til at Norge har et energisystem med</p>			
------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Statkraft				en lavere kostnad enn land som må basere seg på dyrere former for fleksibilitet. Denne fleksibiliteten må tas vare på i et systemperspektiv, særlig i oppdatering av produksjonsbetingelser under vilkårsrevisjoner.			
-----------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Norges Skogei erforb und	<p>6G) Bioenergi er en energikilde med lange tradisjoner i Norge. Mange husholdninger baserer seg på vedfyring for deler eller mesteparten av oppvarmingen av hus og hytter. Dette bidrar til å avlaste strømmettet i den tiden strømprisene er høyest i løpet av året. Vedfyring er også en sikkerhet ved bortfall av strøm, og er dermed klokt å belage seg på med tanke på beredskap. Ved vedproduksjon benyttes treslag og dimensjoner som ikke eller i liten grad etterspørres av treindustrien i dag. Rester fra treindustri og tømmerproduksjon, kan benyttes til andre bioenergiformål, f. eks. fjernvarme eller produksjon av biodrivstoff. Begge disse anvendelsesområdene er pekt på som aktuelle tiltak å skalere opp bruken av i Klimakur 2030. Økt bruk av biodrivstoff er et tiltak som kan gi raske utslippskutt i de delene av transportsektoren som er vanskelig å elektrifisere. Samme virke som kan benyttes til dette formålet, kan også raffinere og brukes i andre typer produkter, som ofte i dag lages av fossil olje.</p> <p>Vi mener det er klokt at markedet styrer hvor trevirke brukes, og at det ikke legges regulatoriske føringer for hva trevirket kan benyttes til. I markedet prises tømmer til energiformål lavt, mens sagtømmer gir den høyeste prisen. Dette gir en effektiv styring av tømmeret til den industrien som enhver tid har høyest verdiskaping, i tråd med kaskadepriippet.</p>
---------------------------------	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

NTNU	Bygninger står for en stor del av fleksibilitetspotensialet. Siden Norge og Danmark har noenlunde samme antall innbyggere, kan vi anslagsvis si at el-profilen til Danmark tilsvarer Norges el-spesifikke forbruk. Med andre ord, el-forbruk som ikke kan dekkes av	Norges potensielle rolle er studert i et klimavennlig europeisk kraftsystem i mange NFR-prosjekter, EU-prosjekter og FME'sentre. Konklusjonene fra disse studiene er klare: Norge har en svært viktig rolle å	Den grønne omstillingen kommer til å kreve mye fornybar energi. Havvind kan gi oss en stor del av denne energien, men først må kostnaden reduseres. Dette kan oppnås med en kombinasjon av utbygging, forskning og innovasjon. Utnyttelsen av fornybar kraft utnyttes best	I den sjette rapporten fra FNs klimapanel «Mitigation of Climate Change» publisert i mars 2022 ble CO ₂ -fangst, -transport og -lagring oppgitt som avgjørende for å nå nullutslipp innen 2050, selv med stor fremgang innen fornybar energi og energieffektivisering. CO ₂ -lagring muliggjør produksjon av blått hydrogen som blir et	Regjeringen annonserte i mai planer om å tildele områder for 30 GW havvindproduksjon i Norge innen 2040 . Sørlige Nordsjø II (SNII) og Utsira Nord (UN) er i første omgang planlagt utbygd med 1 .5 GW bunnfast	Generelt er det viktig at alle beslutninger om utbygging av ny og fornybar energi gjennomføres som demokratiske prosesser og at lokalsamfunnene	Det store spørsmålet som gjelder bioenergi (biomasse) er om CO ₂ skapt ved forbrenningen eller andre benyttede prosesser regnes sammen med det som kommer fra fossile kilder eller ikke. Biomasse er først og fremst mat, dernest enten drivstoff i transportsektoren eller kan i noen tilfeller også benyttes som reduksjonsmiddel.
-------------	---	---	--	---	---	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

NTNU	andre energibærere, bl.a. belysning og elektriske apparater. Differansen mellom den norske og danske forbruksprofilen skyldes 1) kraftintensiv industri (differansen i sommerukene) og 2) el til oppvarming. Vi ser at i timene topplasten	spille, både gjennom energilagring (vannkraftreservoarer) og tilgang på ekstremt gode vindressurser (spesielt offshore men også onshore). Hvis Norge skal bli en verdensledende aktør innen	gjennom et velfungerende kraftmarked. Men da er det svært viktig at prissignalet virker i form at økte priser gir incentiv for ny kraft og energieffektivisering (som igjen presser prisen ned). Når det gjelder kraft fra land til petroleumsvirksomhet, det må skje i kombinasjon med	viktig supplement til EUs REPowerEU plan om å etablere produksjon av 10 millioner tonn fornybarhydrogen innen 2030. For å sikre at fornybar kraft brukes der den gir størst positiv klima- effekt, er det særdeles viktig å kunne tilby Europa blått hydrogen i tillegg til grønt. Siden Norge har både naturgass og CO ₂ -lagringskapasitet, i	havvind i SNII og med 1 .5 GW flytende havvind i UN . Utbygging av 30 GW havvind vil gi ca 150 TWh årlig, altså om lag like mye energi som vi får fra vannkraften vår i dag . Dette betyr en radikal endring av kraftsystemet,	får ta del i økonomien i slike prosesser. For å utnytte mer hydrogen, og på flere måter enn vi gjør i dag, må vi etablere en verdikjede som er	
-------------	--	---	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

NTNU	inntreffer, står bygg for over halvparten av Norges el-forbruk (både til el-spesifikke formål, tappevann og romvarme). Det ligger med andre ord et betydelig potensial i bygg til å redusere topplasten. Utfordringen ligger i hvordan vi kan aktivisere dette potensialet. Hovedhensikten	havvind, vil havvindindustrien i seg selv være en stor bidragsyter til økonomien, med eksport av havvindteknologi, utstyr og tjenester til nabolandene og resten av verden. EU har et	offshore vind (så har vi foreslått siden 2014). TrollVind er et godt eksempel på et slikt prosjekt. En gjentakende kritikk av CCS er at teknologien er for dyr til å gjennomføre. I FN sin klimapanel sin rapport «Mitigation of Climate Change» står det at selv om CCS gir økonomiske kostnader er de	tillegg til kompetanse, må vi bidra til økt tempo i utvikling av CCS for Norge og Europa. Energiomstilling som sikrer lave utslipp av klimagasser gir i aller høyeste grad muligheter for lønnsom næringsutvikling, spesielt innen grønn og blå hydrogenproduksjon der ressurstilgangen er god, men også innen	og krever utvikling av løsninger for effektiv og robust drift av kraftsystemet med store mengder vindkraft. Vi må også utvikle teknologi og løsninger for å realisere en mest mulig optimal utbygging av	både økonomisk, sosialt og økologisk bærekraftig. En rekke rent tekniske utfordringer må løses. Vi må også undersøke hvordan denne nye	
-------------	--	---	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

NTNU	med å utnytte fleksibilitet er hensyn til forsynings sikkerhet. Dette omhandler da å holde makslasten nede for å hindre utfall (unngå overbelastning), for å øke utnyttelsen av eksisterende nett, og samtidig utsette fremtidige investeringer i nett ved å tenke smart under	mål om å installere 300 GW med havvind kapasitet innen 2050. Om vi regner med Norge og Storbritannia, blir total kapasiteten i nærheten av 450 GW i 2050. Til sammenligning er det per	betydelige lavere enn de økonomiske og utviklingskostnadene forårsaket av klimaendringer hvis vi ikke gjør noe. CCS kan spille en viktig rolle i avkarboniseringen av den ikke-fornybare delen av energiproduksjonen. I tillegg er CCS også den eneste teknologien som kan avkarbonisere	batteriproduksjon så lenge tilgangen til kritiske materialer sikres gjennom resirkulering. Dersom det med energiomstillingen menes fra fossil til «fornybar» så er denne egentlig ikke så relevant for Norge fordi vi har veldig lite forbruk av fossile energikilder her til lands når man ser bort fra transport/samferdsel. Mulighet for ny	havnett og havvind	industrien vil påvirke samfunnet. Det nye forsknings senteret FME HYDROGEN har som mål å være i fronten av hydrogen forskning og -utvikling, for å	
-------------	--	--	--	--	--------------------	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

NTNU	bygging/etablering av nye bygninger og områder. Videre, ved systemintegrasjon vil områder/nabolag (flere bygg samtidig) spille en større rolle siden man kan tenke på design av lokalt energisystem både med tanke på substitusjon og fleksibilitet. Og ved smart bruk av	2021 installert 28 GW havvind i Europa (inkludert Storbritannia). Regjeringen annonserte i mai planer om å tildele områder for 30 GW havvindproduksjon i Norge innen 2040. Sørlige Nordsjø II	enkelte industriprosesser. Et eksempel er sement, der 2/3 av utslippene kommer fra kalsineringsprosessen og ikke fra forbrenning. Sementindustrien står for ca. 8 % av verdens CO ₂ -utslipp ⁸² , derfor vil CCS ha stor betydning for denne bransjen. Avfallsforbrenning er en annen	lønnsom næringsvirksomhet er kun avhengig av den tilgjengelige mengden av kraft (eksergi) eller arbeidsevne i denne sammenheng. Det finnes et viktig «Men» her: Metallproduksjon f.eks. krever generelt et reduksjonsmiddel i tillegg til energien som sådan, og siden et av de mest anvendelige reduksjonsmidlene		støtte visjonen som regjeringen har lagt frem i sitt veikart for hydrogen. Med en god kunnskap basert (bl.a. om krav til energikvalitet)	
-------------	---	---	---	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

NTNU	materialer og varmelagringskapasitet kan man endre effektprofil. Dette er enda ikke godt nok forstått i energisystemplanlegging. Byggsektoren består av veldig mange aktører, både private og offentlige (eks. husholdninger og næringsbygg). Avanserte styringssystemer	(SNII) og Utsira Nord (UN) er i første omgang planlagt utbygd med 1.5 GW bunnfast havvind i SNII og med 1.5 GW flytende havvind i UN. Utbygging av 30 GW havvind vil gi ca 150 TWh	industri der CCS kan brukes for å kutte utslipp. I år fikk Hafslund Oslo Celsio (tidligere Fortum Oslo Varme) midler til å realisere fullskala CO ₂ -fangst på sitt avfallsforbrenningsanlegg i Klemetsrud, Oslo. Anlegget står for ca. 17% av Oslos CO ₂ -utslipp, og vil være et betydelig bidrag til Oslo kommune sine	for slik industri er karbon, tolkes denne karbonbruken ofte som et energibehov. Det er nødvendig å skille mellom Varme, Brensel, Reduksjonsmiddel og Elektrisitet.		planøkonomi på plass og det faktum at såkalt «spillvarme» fra industriell virksomhet langt på vei kan dekke behovet for oppvarming av luft og vann i	
-------------	--	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

NTNU	kan gjøre det mulig å aktivere fleksible laster. Dette er også bekreftet av Statnett som i sin rapport «Alternative r til nett» som har pekt ut næringsbygg som en betydelig fleksibilitetsressurs. Det er derfor viktig at energi-, transport- og bygningssektoren	årlig, altså om lag like mye energi som vi får fra vann- kraften vår i dag. Allerede nå eksporterer Norge varer og tjenester knyttet til havvind for over 10 milliarder kroner årlig, ifølge en rapport fra Thema	klimamål. Dette arbeidet er også en del av regjeringens «Langskip»-prosjekt. Nordsjøen byr på gode forhold til å lagre CO ₂ trygt og effektivt. Dypt under Nordsjøen ligger geologiske formasjoner som vil gi permanent lagring av CO ₂ i de enorme mengdene som trengs. Sikker CO ₂ -lagring under Nord- sjøen er			«alminnelig forbruk». Siden industrien må bli kvitt overskuddsvarme kontinuerlig hele året mens oppvarmingsbehovet har sesongvariasjoner, vil	
-------------	---	---	---	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

NTNU	e behandles samlet slik at man unngår sub-optimalisering, og i stedet oppnår gode tekniske og samfunnsøkonomiske løsninger i et livsløpsperspektiv. Når det er naturlig (eks. når geografisk plassering gjør det mulig) så bør også industrianlegg sees på som en	Consulting Group23. I samme rapport er det beregnet at denne eksporten vil tidobles til over 100 milliarder kroner årlig i 2050 Strøm er en ferskvare som må brukes i samme sekund som	demonstrert i flere tiår. CO ₂ -lagring har foregått i Nordsjøen siden 1996. Equinor og deres partnere på Sleipnerfeltet i Nordsjøen har injisert rundt én million tonn CO ₂ hvert år i Utsiraformasjonen. CO ₂ -lagring har også foregått ved Snøhvitfeltet siden 2008. Strengt tatt er all energi «fornybar»,			magasiner av varme om sommeren for bruk om vinteren være viktig.	
-------------	---	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

NTNU	mulig ressurs i energisystemet. Mange fabrikker kan for eksempel ha prosesser som genererer varme som kan benyttes til å varme boliger og yrkesbygg. Potensialet for energieffektivisering utløses i næringer primært ved innføring av energieffektiv teknologi, og i husholdninger ved effektiv	den produseres. Med stor andel av kraft fra havvind, vil det oppstå situasjoner der det er for lite produksjon til å dekke etterspørselen, og situasjoner der det er for mye produksjon.	den kan ikke produseres eller forbrukes, kun omformes. Jorda er imidlertid ikke et lukket system med hensyn på energi, men mottar en konstant strøm av energi fra sola, noe av denne energien er årsaken til vind eller regn som i sin tur kan benyttes til kraftproduksjon. Den viktigste måten å utnytte solenergi på er ved				
-------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

NTNU	energiteknologi. Potensialet for energieffektivisering må først og fremst baseres på hvilken energikvalitet forskjellig virksomhet krever, og slik kvalitet kan langt på vei kvantifiseres vha. eksergi-begrepet fra termodynamikken.	Om man bruker den ekstra energien for å lage hydrogen når det er overskudd, og bruker hydrogenet når det er underskudd, bidrar man til å løse ubalansen. Her også kommer vår kunnskap om	solceller og der ligger Norge ikke spesielt godt an, i hvert fall ikke om vinteren og/eller i nordlige landsdeler.				
-------------	---	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

NTNU		Nordsjøen til nytte. Hydrogen kan potensielt lagres under havbunnen, enten i gjenbrukte oljebrønner, eller i store huler (kaverner) i underjordiske saltlag. Metoden med å lagre i					
-------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

NTNU		kaverner brukes allerede i dag for å lagre naturgass. Gasselskaper i Texas bruker slik lagring som en strategisk reserve for raffinerier. Nordøst i England har metoden					
-------------	--	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

NTNU		vært i bruk siden 1972.					
-------------	--	-------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Samfunnsbedriften	Elektrifiseringen av samfunnet kombinert med knapphet på klimavennlige energiformer, gjør at effektiv utnyttelse av energien vil være helt sentralt i årene fremover. Energieffektivisering er viktig for både å redusere energiforbruket og kutte klimagassutslipp. Stortinget har	Norge er tett tilknyttet det europeiske kraftsystemet via en rekke kraftkabler til Sverige og flere andre europeiske land. Det gjør at Norge er eksponert for endringer i det europeiske kraftsystemet. EU er en sterk	Storstilte planer for elektrifisering skaper utfordringer både for Norges mål om å ha overskudd av kraft, men også for kraftnettet. Samfunnsbedriften Energis medlemmer opplever den virkeligheten Statnett nå rapporterer om – det er begrenset ledig kapasitet i kraftnettet og	Ren energi er nøkkelen til grønn omstilling av samfunnet. Norge har store muligheter for å bygge en ny storstilt grønn næringsindustri ved bruk av fornybar energi. Samtidig finnes store teknologiske muligheter innen fornybarsektoren som Norge kan utvikle og eksportere. Norge har stor teknisk	Svaret på dette spørsmålet handler om politiske prioriteringer. Det er store politiske visjoner knyttet til nye fornybare arbeidsplasser, samtidig som transportsektoren og sokkelen skal ytterligere elektrifiseres	Kraftsektoren har mange interessekonflikter som må møtes og veies mot hverandre. I møte med slike konflikter trenger vi politisk forankret avveining som	Begrepet bioenergi brukes om ulike former for energi, også om biogass. For biogassbransjen er det en utfordring å bli satt i samme kategori som biodrivstoff fordi bærekraftig biogass representerer en egen sirkulær verdikjede som er forskjellig fra verdikjeden til biodrivstoff. Biodrivstoff benytter mer enn biologiske avfallsstoffer og representerer derfor andre utfordringer enn tilfellet er for biogass. Når vi snakker om bioenergi, forholder vi oss derfor i denne sammenheng til biogass. Bærekraftig biogass er
--------------------------	---	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Samfunnsbedriften	vedtatt et mål om å kutte 10 TWh innen 2030. Flere tiltak må tas i bruk for å nå dette målet. Regjeringen har varslet at konkrete forslag til tiltak vil bli lagt frem i statsbudsjettet 2023. Innen bygg finnes et potensial for energieffektivisering tilsvarende 10	pådriver for energi- og klimapolitikk en som også legger føringer for Norge. Energiprosesene i Europa er på et hurtigspor og det er viktig at norske aktører og myndigheter tar en fremoverlent	behov for å prioritere i flere områder. Prioriteringene kan utformes på ulike måter, enten det er antall arbeidsplasser, samfunnsøkonomiske gevinster eller CO2-utslipp som vektles og balanseres opp mot forskjellige forhold. Hvordan en slik prioritering burde utformes og	kompetanse – både på digitale verktøy og fornybar energi – som vi kan utvikle og levere som tjeneste. Likevel er tilgang til nok fornybar energi og kraftnett et helt avgjørende utgangspunkt for den elektrifiseringen som skal finne sted, og muliggjøre nye industrier som grønt hydrogen. I samsvar med større utbygging av fornybar energi, må	og elektrisitet skal erstatte skadelige utslipp innen landindustri. Da trenger vi mer kraft. Utbygging av vindkraft på land er en «lavt hengende frukt» med tanke på kostnader og utbyggingstid. Samtidig kommer dette	ender i tydelige prioriteringer. Samfunnsbedriften mener at Norge trenger en kort- og langsiktig produksjonsplan som sier noe om konkrete tiltak for	både klimasmart og sirkulær. Det er vanskelig å finne et bedre eksempel på fremtidens sirkulære økonomi. I dag benyttes matavfall, husdyrgjødsel og fisk i produksjonen av biogass og potensialet for økt biogassproduksjon er stort, men skal vi realisere potensialet så krever det regelutvikling, samt en bedre systematisering og organisering av avfallshåndteringen, uavhengig av hvilken sektor avfallet kommer fra. Biogass har et potensiale på 10 Twh i Norge innen 2035, og at biogass
--------------------------	---	---	--	---	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Samfunnsbedriften	prosent av Norges strømforbruk ifølge NVE. En av hovedutfordringene for husholdningene, er de store investeringssummene som umiddelbart kreves for å iverksette større tiltak i hjemmet. En grønn låneordning som gir tilgang til kapital, kan bidra	og mer aktiv rolle i utviklingen som pågår, for å sikre norske interesser. De europeiske klimaambisjonene krever nye teknologiske og innovative løsninger som Norge	vektes forblir en politisk avgjørelse.	det investeres mer i kraftnett for å sikre god overføring og utnyttelse av kraft fra sol, vind og vann. Den norske kraftbransjen oppleves å være godt posisjonert for å utnytte ny teknologi og nye næringsmuligheter. Likevel trengs det sterkere insentiver for at aktørene skal ta risiko og bygge videre på nye	med større inngrep i norsk natur. Det gir grunn til å etterlyse en sterkere balansering av visjon og virkemidler i norsk energipolitikk med konkrete politiske flertallsvedtak som står seg over tid.	ny kraftproduksjon, og hvor mye produksjon som kreves for å møte de ulike politiske ambisjonene. Her kan man høste gode erfaringer fra nasjonal	spiller en reell rolle i det norske energisystemet er det ingen tvil om. Den benyttes til tungtransport, industrivirksomhet og i maritim sektor. Flytende biogass (LBG) er konvertibelt med LNG. I biogassmarkedet i dag er det for lite biogass tilgjengelig i forhold til etterspørselen. Det er derfor viktig å legge til rette for økt produksjon og bruke det klimapotensiale som biogass representerer. Det er en lavt hengende frukt. Biogass og areal i Norge produseres biogass fra biologiske avfallsprodukter. Det er ingen
--------------------------	--	--	--	--	---	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Samfunnsbedriften	til å iverksette flere energieffektive prosjekter i bygningsmassen til husholdninger. Samtidig oppfatter Samfunnsbedriftene at husholdningene ikke er fullt klar over de lønnsomme investeringene i energieffektivisering som eksisterer for deres hjem. Et	kan bidra til å levere. Eksempelvis har Norge lenge vært et foregangsland for å ta i bruk elektriske biler. Vår erfaring og kunnskap om elektriske biler kan eksporteres og bidra til utslippskutt i andre land.		muligheter. Samtidig er det nødvendig med et sterkt samspill mellom bransje, akademia og myndigheter. Det vil bidra til innovasjon og næringsmuligheter, samt sikre fremdrift på området. Dette samspillet fungerer ikke optimalt i dag, og må koordineres i sterkere grad for å høste gevinster.		transport plan. Samtidig bør en del av planen omfatte hvor og hvordan vi skal bygge ny fornybar energi i det tempoet som kreves for å imøtekom	nedbygging av natur og tap av mangfold pga. biogassproduksjon. Det eneste arealet som går med er til selve produksjonsanleggene, som må sies å være et svært moderat inngrep. EUs handlingsplan et godt utgangspunkt for norsk vekst EU har tatt innover seg at skal energipotensiale som biogass representerer bli en realitet må det gjennomføres konkrete tiltak i hvert av medlemslandene. EU sier de på kort sikt vil øke produksjonen av biogass til 17 BCM. Målet innen 2030 er 35 BCM (342 Twh). Det er en betydelig
--------------------------	---	--	--	---	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	--	---	---	--	---	--	--

Samfunnsbedriften	<p>viktig tiltak må derfor være informasjonsspredning og etablering av lavterskel investeringsstøtte for energieffektive tiltak.</p> <p>Næringslivet responderer i større grad på tydelige signaler fra myndigheter og marked. Det er derfor vesentlig</p>	<p>Norge har også mye kunnskap om kraftkrevende industri og resten av energisektoren, som kan brukes til utvikling av nye industrier som havvind og hydrogen. Vår viktigste funksjon i dag er først og fremst å</p>				<p>me elektrifiseringsbehovene.</p> <p>økning i produksjonen. I handlingsplanen for biogass er det lagt opp til at hvert medlemsland skal: 1. Etablere tverrfaglige fora for biogassproduksjon (som Biogass Norge) 2. Utarbeide egne nasjonale strategier som angir hvordan de skal nå sine mål for biogassproduksjon 3. Revidere RED om nødvendig 4. Arrangere seminarer og kurs for å øke bevisstheten knyttet til potensiale biogass representerer 5. Koble det urbane og rurale sammen for å sikre at bioressursene utnyttes best mulig 6. Etablere nasjonale</p>
--------------------------	--	---	--	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	--	---	---	--	---	--	--

Samfunnsbedriften	at det legges tidlige og tydelige politiske føringer som får aktørene til å agere i ønsket retning. Samtidig må det tilrettelegges for verktøy som oppfordrer til energieffektivisering, omlegging av produksjon og kanalisering av energi i den retning som er mest mulig samfunns effektiv.	være en stabil leverandør av fossil energi. Fremover må det også være en ambisjon å bli en ledende teknologileverandør samt samarbeidspartner for fornybar energi når					insentiver for oppgradering av biogass 7. Etablere nødvendig infrastruktur 8. Legge til rette for forskning og utvikling 9. Sikre tilstrekkelig finansiering for å realisere satsingen Norge har et godt utgangspunkt for å være med på denne satsingen. Vi har produsenter av biogass som allerede produserer flytende biogass og vi har en leverandørindustri som er godt posisjonert for å levere sine tjenester til det
--------------------------	---	---	--	--	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Samfunnsbedriftene	Samfunnsbedriftene viser her til at det offentlige Norge også har et stort ansvar knyttet til å utnytte sin påvirkningskraft i offentlige innkjøp. Ved å stille strengere krav til energieffektivisering hos leverandører i innkjøpsfasen, er potensialet for å redusere	det gagnar begge parter.					
---------------------------	--	--------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Samfunnsbedriften	<p>fremtidig energiforbruk stort.</p> <p>Innenfor godstransport har sjøtransporten en overlegen posisjon i forhold til fraktmengde i forhold til bruk av energimengde. Hovedårsaken til dette er at i sjøtransporten reiser godset kollektivt. Dette reduserer</p>						
--------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Samfunnsbedriftene	mengden energi brukt pr tonn gods flyttet.						
--------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet	En kombinasjon av krav, økonomisk støtte og informasjon/kompetanseheving vil være mest effektivt for å utløse tiltak og realisere potensialet for energieffektivisering og energisparing. En ordning med hvite sertifikater (for strømsparing)	Overføringsnett til andre land skal ha som mål å bidra til mer effektiv og fornybar energibruk, ikke omfattende eksport av strøm. Kraftutveksling med andre land bidrar til god utnytting av kraftressurser	Systemet for tildeling av elektrisk energi til nye industriprosjekt må endres fra «først meldt inn får først tildelt» til en ordning hvor relevante myndigheter prioriterer mellom de innmeldte prosjekter ut ifra samfunnsnytte. Utfasing av fossil energibruk må skje	Det er mange muligheter for lønnsom næringsvirksomhet, men ikke alle nye prosjekter har tilstrekkelig samfunnsnytte til å få tildelt elektrisk kraft, for eksempel fabrikker for produksjon av energikrevende kryptovaluta. Se også svar på spørsmål 6C.	Ja. Naturvernforbundets rapport "Fossilfritt Norge" (https://naturvernforbundet.no/energi/for-nybar-energi/norge-kan-bli-fossilfritt-i-2040-article39760-120.html) viser at det er mulig å redusere den	En bærekraftig utvikling tilsier et lavere forbruk, inklusiv lavere energiforbruk, i vår del av verden. Næringsaktivitet må derfor tilpasses rammer	Forbrenning av biomasse direkte eller i form av flytende drivstoff gir CO ₂ -utslipp på linje med fossil energi. Den potensielle klimagevinsten fra bioenergi oppstår fordi planter og trær binder CO ₂ fra atmosfæren når de vokser. For vanlig skog betyr dette at det vil ta mange tiår før skogen har bundet den mengden CO ₂ som slippes ut når trær hogges og brennes for energiformål. I tillegg er det slik at omdanning av for eksempel skogressurser til flytende biodrivstoff gir som regel et betydelig energitap. Det blir dermed langt mer CO ₂
---------------------------	---	---	--	--	--	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	--	---	---	--	---	--	--

Naturvernforbundet	<p>bør innføres.</p> <p>EUs oppdaterte direktiver for energieffektivisering bør implementeres snarest mulig.</p> <p>Boliger</p> <ul style="list-style-type: none"> - Enova må få endret mandat til å innfri mål om energieffektivisering og energisparing. - Det må settes av mer penger i 	<p>ne og reduserer behovet for reservekraft og tilhørende naturinngrep og klimagassutslipp. Fordi transport av kraft innebærer energitap og kan gi betydelige naturinngrep, bør det</p>	<p>på en energieffektiv og miljøvennlig måte.</p> <p>Elektrifisering direkte fra nettet eller via batterier er den mest energieffektive måten å gjøre det på.</p> <p>Energieffektivisering og energisparing er det viktigste for å frigjøre energi, slik at fornybar energi kan erstatte</p>		<p>fossile energibruken med 55 prosent innen 2030 og fasen ut helt innen 2040 uten storstilt utbygging av ny fornybar energiproduksjon, men det forutsetter massiv satsing på energieffektivisering og redusert</p>	<p>som gjør at lavutslippssamfunnet tar vare på naturen, på miljøet og hensynet til utvikling i andre deler av verden. Her ligger det mange</p>	<p>som frigjøres enn den mengden som oppstår når drivstoffet forbrennes. De største klimainnvingene mot bioenergi fra skog kommer likevel fra potensielle utslipp fra skogsjorda. Det er her mesteparten av skogens karbon ligger, og flatehogst vil kunne gjøre at lageret tappes og opptaket svekkes. Det trengs derfor langt sterkere miljø- og bærekraftskrav til skogbruket og ved uttak av bioenergi.</p> <p>Det er lite sannsynlig at vi kan høste tilstrekkelig med bærekraftig og klimavennlig</p>
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet	Enova til energieffektivisering. - Det må stilles strengere krav til nye bygg i tillegg til innføring av tekniske forskrifter for eksisterende bygninger som omfatter vedlikehold og utskiftning av enkeltkomponenter. - "Minimum Energy	være et mål å utnytte energiressursene nær der de oppstår, og til fortrenging av fossil energibruk i Norge og i utlandet. Siden det blir mer uregulerbar kraft i det europeiske systemet, vil	fossil energi. Hydrogen og ammoniakk som skal brukes, må ikke være produsert med fossil energi, men være grønt. Det forutsetter at fornybare energikilder som benyttes til framstilling, ikke har uakseptable konsekvenser for naturmangfold og miljø. Grønt		energibruk i transportsektoren samt at petroleumssektoren trappes ned og fases ut innen 2040, i tillegg til modernisering av eksisterende vannkraftverk. For å komme helt i mål i 2040 trengs det noe mer kraftproduksjon fra nye	nye forretningssmessige muligheter. For å sikre lokal forankring og legitimitet i utbyggingssaker er det viktig at alle relevante aktører	biomasse til å dekke alle ønskelige formål. Biomasse kan brukes til svært mye og erstatte fossile ressurser, men det er en knapp ressurs. Jo mer som høstes, jo større er sjansen for at betydelige deler av forbruket kommer fra kilder som gir økte klimagassutslipp og gir negative effekter for naturen. Energipolitikken bør i mindre grad lene seg på bioenergi, og vi savner en helhetlig plan som viser hvor den knappe ressursen bør prioriteres for å gi størst miljønytte. Det er utfordrende at vi i dag har sterke virkemidler for bruk av
---------------------------	--	--	---	--	---	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	--	---	--	--	---	--	--

Naturvernforbundet	Performance Standards” (MEPS) bør innføres for å sikre at boliger med størst potensial for energisparing gjennomfører tiltak. Næringsbygg/offentlige bygg - Enova må målrette støtte til energieffektivisering av bygg innenfor	vannkraft få økt verdi. Men mye effektkjøring av kraftverk vil kunne gi uakseptable konsekvenser for naturmangfoldet og må derfor reguleres nøye.	hydrogen og grønn ammoniakk kan ikke legitimere utbygging av naturødeleggende vann- og vindkraft. På grunn av høyt energiforbruk ved framstilling, lav virkningsgrad totalt og en usikker klimagevinst bør syntetisk drivstoff ikke bli et satsingsområde. Biogass har		anlegg, og viser for oss at dette dette primært dekkes gjennom satsing på solkraft og skånsom utbygging av havvind.	og fagmiljøer involveres så tidlig som mulig i prosessen . Enkelte prosjekter har erfaringsvis opplevd uforutsigbare prosesser fordi aktører ikke har	biodrivstoff i veitrafikken, mens biomassen muligens kan brukes bedre til andre formål. Se også punkt 3D angående import av bioenergi. Skog kan virke bra i klimasammenheng, men skogen må brukes på en måte som optimaliserer klimagevinsten og samtidig ivaretar naturmangfoldet. Skogen må også brukes ut fra kunnskapsbasert klima- og naturtilnærming, ikke ut fra ensidig næringspolitiske interesser. Flateskogbruk bidrar
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	--	---	---	--	---	--	--

Naturvernforbundet	støtteordningen til grønne forretningsmodeller og tjenester, gjerne i form av energisparekontrakter. - Grønne leiekontrakter og grønne leieavtaler bør bli obligatorisk i eiendomsbransjen. - Krav om at alle bygg og virksomheter med forbruk over		fordelen av å inngå i et naturlig kretsløp, og det er potensial for økt produksjon fra organisk avfall. Flytende biodrivstoff kan på en grei måte tas raskt i bruk, men bioressursene er knappe, og omdanningsprosessen til flytende drivstoff er energikrevende. Det er nødvendig			vært godt nok involvert i tidlig fase. Det er nødvendig å styrke naturkartlegging generelt og særlig utredning skapasiteten og -kompetansen knyttet til	til svært store klimagassutslipp fra jord som det tar mange tiår å kompensere med nye planter. Flateskogbruk bør derfor fases ut til fordel for lukkede hogstformer som bevarer karbonet i jorda. Vernet skog både lagrer og binder CO ₂ , og særlig gamle skogtyper er dokumentert å inneholde store lagre. Vern av all biologisk gammel skog er derfor et godt klimatiltak. Å la skogen stå 50 år lenger enn hogstmodenhetsalder er også et dokumentert viktig tiltak. Økt hogst er vist å være negativt for klimaet på kort og
---------------------------	---	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet	100 000 kWh per år blir pålagt å innføre energiledelse som vil gi informasjon om hvor mye energi som blir brukt, og hvordan denne varierer. Industri - Forurensningsmyndighetene må sette krav til å utnytte spillvarme og redusert		at det stilles langt sterkere krav til framstillingen. Videre mangler det en helhetlig plan som viser hvor mye bioressurser som kan høstes på bærekraftig vis, og hvordan ressursene bør brukes til beste for miljøet. Biokull til reduksjonsmiddel i industrien er et viktig anvendelsesområde.			miljøkonsekvensutredninger. Alle store utbygginger krever en viss miljøkonsekvensutredning og naturkartlegging. Disse blir ofte sterkt kritisert. For å sikre	mellomlang sikt (30-100 år), og særlig dårlig er dette hvis økt hogst i tillegg utføres som flatehogst, slik det som regel gjøres i Norge i dag. Bevaring av gammelskog samt bruk av andre hogstformer enn flatehogst er også bra for naturmangfoldet. Gjødsling og markberedning som skogbruksmetoder må avskaffes siden disse øker klimagassutslippene fra skogen i betydelig
---------------------------	--	--	--	--	--	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet	energiforbruk i utslippstillatelser. - Nye teknologier i prosessindustrien som reduserer både energiforbruket og klimagassutslippene, må støttes.		De ulike energibærerne bør prioriteres etter følgende prinsipper, men manglende moden teknologi og lang innfasingstakt gjør at tidsperspektivet vil variere: Elektrifisering direkte eller via batterier bør ha forrang der dette er teknisk mulig. Deretter er det			legitimite t og unngå unødige omkamper er det viktig at det faktamess ige beslutning grunnlaget for eventuelle naturinngrep er så godt som	
---------------------------	---	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet			<p>biogass som bør prioriteres, og det vil i hovedsak gjelde tyngre kjøretøy og ferjer for bruk over lengre distanser. På kort sikt kan biogass tas i bruk der hvor fossilgass brukes i dag. Biogass kan i framtida også brukes som reduksjonsmiddel i industrien.</p> <p>Hydrogen bør</p>			<p>mulig og basert på solide faglige uavhengige kartlegginger og oppdaterte økologiske vurderinger. Det er avgjørende for tillitsbaserte</p>	
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet			<p>brukes der biogass ikke strekker til, og det gjelder både i transportsektoren og i industrien. I tillegg kan hydrogen brukes som energilager, for eksempel når man kombinerer solceller med vindenergi.</p> <p>Ammoniakk kan lettere lagres og transporteres enn hydrogen og har derfor noen</p>			<p>prosesser at vi unngår at det sås tvil om kvaliteten og den faglige uavhengigheten i utredningene som gjennomføres. For å unngå tvil om kvaliteten i</p>	
---------------------------	--	--	---	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet			<p>logistiske fordeler og egner seg derfor godt til bruk i blant annet større skip.</p> <p>Hydrogen og ammoniakk bør primært brukes i brenselceller for å lage strøm til elektromotorer. Å bruke hydrogen eller ammoniakk i forbrenningsmotorer krever mye energi og er ikke å anbefale, i hvert</p>			<p>utredningene bør det være en sertifiseringsordning for miljøkartleggere, men også at det vurderes andre modeller for å sikre reell uavhengighet</p>	
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet			fall ikke på lang sikt.			mellom utbygger og utreder. Det synes uansett å være et behov for å styrke utredning skapasitet og -kompetansen i de miljøene som står for miljøkartl	
---------------------------	--	--	-------------------------	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet						egginger i Norge, samt å sikre et oppdatert og helhetlig digitalt økologisk grunnkart for all natur i Norge. Norge har et særskilt ansvar for	
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Naturvernforbundet						å ta vare på naturgrunlaget for samisk kultur. Konsekvensene av all utbygging – det være seg vindkraft, vannkraft, kraftlinjer – er dramatisk for	
--------------------	--	--	--	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet						naturgrunlaget for samisk kultur og reindriften. Presset på naturgrunlaget kommer i tillegg til en lang rekke andre inngrep, arealtap og pågående	
---------------------------	--	--	--	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet						<p>klimaendringer.</p> <p>Vi har dessverre sett altfor mange eksempler på at samiske interesser og reindrift er blitt overkjørt, og Fosendommen slår</p>	
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Naturvernforbundet						ettertrykkelig fast at reindriftsamenes rett til kulturutøvelse er blitt krenket i Norge.	
---------------------------	--	--	--	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

SINTEF Energi	Energieffektivisering retter seg mot et stort og variert marked som går fra enkeltindivid til store multinasjonale konsern. Det er samtidig ett av de viktigste områdene å lykkes på for å oppnå 2050 målene. Her må hele bredden av virkemidler brukes: teknologiske,	Stort og mangefassetert spørsmål. Norge er tett integrert med det Europeiske kraftsystemet langs flere akser. Avtalemessig, regulatorisk, markedsdelt ager, sitter på halvparten av den	Summeres kraftbehovene knyttet til tiltak innen det grønne skiftet er det liten tvil om at vi står foran en kraftig utbygging av fornybar energiproduksjon. Dagens regime for fordeling av ny kapasitet både for produksjon og nett er nøytral. Det bør diskuteres om dette fortsatt er tjenlig og om en	På dette området er det blitt jobbet mye og godt de siste årene, både fra forskningsmiljøene, næringsforeningene, industrien selv, konsulenter og myndighetene. Disse gir et godt grunnlag for veivalg og handling og viser klart at det ligger store muligheter for eksport av produkter og tjenester med utgangspunkt i gode	Det er vanskelig å se at vi får nok fornybar kraft inn i det norske kraftsystemet for å drive det grønne skifte uten mer vindkraft på land på kort sikt. Kostnad og tilgjengelig teknologi er på et nivå hvor det er økonomisk	Denne problemsstillingen handler om kost/nytteløst og deling mellom aktører i samfunnet i bred forstand. Ikke bare kroner og ører, men verdier, holdninger,	Bioenergi har en rolle både som ressurs og for sysselsetting i distriktene. Utfordringen er at biomassen er verdifull inn mot mange bruksområder, kjemikalier, byggenæring og energi. Hvor mye som skal høstes og hva det skal brukes til vil være førende for hvor stor rolle det kan få inn mot fornybar energisektoren.
----------------------	--	---	--	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

SINTEF Energi	økonomiske, regulatoriske og samfunnsfaglige. Oppfølging i form av overvåking av progresjon er essensielt for kunne justere innsatsen slik at målene faktisk nås.	regulerbare energien (vannkraft). Systemet vil være i en rivende utvikling fram mot 2050. I en slik situasjon er det viktigste å sitte rundt bordet når prosessene som former det framtidige	ikke skal la målbilde og effekt inn mot det grønne skifte gi prioritet.	løsninger vi utvikler i våre nærrområder.	lønnsomt om en bare har prosjekter som lar seg realisere innen for konsesjonsmessige rammer. Lokal forankring og nytte samt trygghet for "do no harm"; knytta til natur og arealbruk er forhold det må jobbes	tradisjonene, rettighetene o.l. Prosessene er primært politiske, FOU miljøene har en rolle som faktaleverandører og i det å synliggjøre konsekve	
----------------------	---	--	---	---	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

SINTEF Energi		kraftsystemet går slik at våre interesser og særtrekk er kjent og ivaretas. Konkrete roller vil falle ut av dette.			med raskt for å muliggjøre det.	nser av veivalg som et underlag for beslutninger. Når store omlegginger skal skje raskt er det et desto større behov for kunnskap både om hva som	
----------------------	--	--	--	--	---------------------------------	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

SINTEF Energi						er mulig. samt hvilke og hvor store konsekvenser tiltak har.	
Bergen kommune, ved Klimataten	6 A) Energieffektivisering vert framheva som eit viktig tiltak. Dette stiller Bergen seg bak, og det er generelt viktig at for tema energi er det spesielt viktig å redusera forbruk, spesielt av elektrisitet. For at dette potensialet verkeleg skal kunne løysast ut, må statlege myndigheiter komme med målretta ordningar som oppmuntrar til energieffektivisering. På hushaldsnivå bør slike ordningar utformast slik at dei kjem dei med lågare inntekt til gode då dei vert hardast ramma av høge straumprisar.			6F) Her ynskjer me oss noko av Klimautvalet. Det vil vere viktig at ein er meir open på at nær alle typar kraftproduksjon vil medføre naturinngrep og at ein må akseptere dette i ein viss grad. Det kan vera nyttig og kanskje naudsynt om ein legg fram til scenarior: Viss vår livsstil og vår infrastruktur skal fungera tilnærma som i dag, kva type energiutbygging vil det krevja? Kor mykje natur må då byggast ned? Og scenario to, viss me skal bevare naturen, kva må då fjernast og endrast frå vår infrastruktur og modus i dag for å komma i mål?			

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Ungdommens fylkesutvalg	6 C) Solcellepanel kan bli brukt på statlige, fylkeskommunale og kommunale bygg.	6 D) I stor grad. Vi burde satse økonomisk på fornybar energi, som vil skape flere arbeidsplasser og skape et nytt økonomisk grunnlag i Norge.
--------------------------------	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Offshore Norge	Vi viser til oversikt over energieffektiviserings tiltak for petroleumsnæringen beskrevet i Konkrafts statusrapport for 2022: https://konkraft.no/aktuelt/det-er-mulig-a-reducere-co2-utslippene-med-50-prosent-innen-2030/	Norge har i dag en svært viktig rolle i det europeiske kraftsystemet, både gjennom gass eksport som brukes i flere sektorer som husholdninger, industri og kraftproduksjon, og gjennom	For å nå klimamålene er elektrifisering vårt viktigste verktøy for å kutte utslipp på norsk sokkel. Uten elektrifisering av enkelte felt når vi ikke målet om å halvere utslippene i 2030. Da blir det vanskeligere for Norge å nå sine nasjonale klimamål. Konsekvensen er at andre næringer må kutte betydelig mer	Norge bør utnytte sine konkurransefortrinn og kompetanse til å utvikle løsninger og lavkarbonverdikjeder basert på CCS, hydrogen, havvind, mineralvirksomhet til havs som kan tilbys Europa/Verden og bidra til en reduksjon av det globale klimafortrykket. Våre medlemmer er sentrale og er allerede godt i gang	Offshore Norge vil vise til LO og NHO med tilhørende landsforbund og foreninger sin "Felles energi- og industripolitisk plattform" utgitt mai 2021, og statusrapporten for 2022. Plattformen viser at utbygging av	6 F) Svaret her relateres til havvind. På myndighetsnivå må forvaltningsplanene for norske havområder være et viktig verktøy for samordning av ulike næringsinteresser. Næringer og miljøinteresser må også involveres i prosesser med åpning av nye områder for havvind jmf NVE oppdrag om identifisering av nye områder for havvind. Næringene må selv ha gode prosesser og møteplasser for tidlig og god dialog når en skal etablere havvindparker. For eksempel dra nå Offshore Norge på erfaringen fra sameksistens mellom fiskeri og petroleum, når vi nå utvikler prosesser og møteplasser for havvindutviklere. I tillegg må en sikre at en utvikler en havvindnæring som er ledende på bærekraft, og at en definerer målsetninger for utbygginger som blant
-----------------------	--	--	--	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Offshore Norge		kraftutveksling av vannkraften. På kort og mellomlang sikt skal Norge være en sikker og stabil leverandør av naturgass som hjelper andre land på veien i å nå sine klimamål. På lang sikt vil Norge også	til en høyere kostnad, noe som vil være både krevende og uheldig. Det er kun enkelte felt på norsk sokkel som skal elektrifiseres. Vi elektrifiserer ikke for enhver pris og de elektrifiseringsprosjektene som planlegges gjennomført er gjennomgående	med mange prosjekter som vil bidra til denne omstillingen. Konkrafts statusrapport for 2022 inneholder en gjennomgang av status for disse verdikjedeprosjektene og behovet for styrking av rammevilkår og virkemidler for å ta de riktige veivalgene. https://konkraft.no/aktuelt/det-er-mulig-	vindkraft fra land er nødvendig for å nå klimamålene, men ikke nødvendigvis i storstilt skala. Dette vil imidlertid avhengig av nødvendige oppgraderinger av vannkraften, utvidet vannkraftpotensialet,	annet tar hensyn til bærekraft og ønsket innovasjon. n/a
-----------------------	--	--	--	--	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Offshore Norge		kunne levere avkarbonisert naturgass i form av hydrogen, bl.a. gjennom det eksisterende rørsystemet til Europa. Eksport av kraft fra havvind vil også bli et viktig bidrag til det europeiske kraftsystemet	rimeligere enn veldig mange av tiltakene i andre sektorer i Norge. Hvert enkelt prosjekt vurderes hver for seg. Kostnad, kraftsituasjonen og feltenes levetid er blant faktorer som vurderes før det besluttes å elektrifisere. Elektrifisering av feltene hvor det er lønnsomt vil sikre	a-reducere-co2-utslippene-med-50-prosent-innen-2030/	installert mer solkraft og får realisert planene for havvind innen 2030. https://www.energinorge.no/contentassets/86e56f91b8cd42ac870ac44906bb7ace/rapport-felles-energi--og-industripolitisk -		
-----------------------	--	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Offshore Norge		t. Her må myndighetene klargjøre et fremtidig ambisjonsnivå for hvor mye kraft fra havvind som skal være installert, og ta nødvendige beslutninger for å realiseres dette, inkludert fremtidige	at feltene kan produsere med minimale utslipp i lang tid framover. Det er viktig for sokkelens konkurranseevne og for samfunnets inntekter langt inn i fremtiden.		plattform_mai_2021.pdf	
-----------------------	--	---	---	--	------------------------	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Offshore Norge		hybridløsninger. Norge bør derfor ha som ambisjon å opprettholde en god posisjon som en langsiktig leverandør av energi også i framtiden. I tillegg på målet om 30GW					
-----------------------	--	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Offshore Norge		havvind i 2040 må Norge sette et mål på installert effekt.					
-----------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Biogas Norge	Enova har et særlig ansvar i dette arbeidet. Det bør legges til rette for mer enn teknologiforbedring. Oppskalering av tiltak bør være et selvstendig kriterie.	Norge er en viktig energinasjon i Europa. Den rollen er det viktig å være bevisst. Like viktige er det å stille seg spørsmålet: Har vi tatt ut energipotensialet i Norge? Svaret på det er, nei!	Det bør etableres et større faktagrunnlag for tilgjengelig bærekraftig energi og hvor i samfunnet energien kan benyttes. El, hydrogen og biogass bør sees i sammenheng. Hvor mye kan produseres og i hvilke sektorer gis energien størst nytte. Ingen har laget den	Biogass representerer 16 000 nye grønne arbeidsplasser - om vi får lov å skalere opp produksjonen. Dette er distriktsarbeidsplasser. Norsk biogassbransje er langt fremme når det gjelder teknologiske løsninger og vi har Europas største produsent av flytende biogass. Både leverandører og produsenter er i	6 F) Eventuelle målkonflikter løses best lokalt i den enkelte kommune. Det bør være hovedregelen i etablering av ny næringsvirksomhet.	Begrepet bioenergi brukes om ulike former for energi, også om biogass. For biogassbransjen er det en utfordring å bli satt i samme kategori som biodrivstoff fordi bærekraftig biogass representerer en egen sirkulær verdikjede som er forskjellig fra verdikjeden til biodrivstoff. Bærekraftig biogass er både klimasmart og sirkulær. Det er vanskelig å finne et bedre eksempel på fremtidens sirkulære økonomi. I dag benyttes matavfall, husdyrgjødsel og fisk i
---------------------	---	--	---	---	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Biogas Norge		Biogass kan bidra med 10 Twh, en ikke ubetydelig energiresurs i det norske markedet. En ressurs vi ikke benytter oss av. I EU er de i full gang med å øke produksjonen av biogass. Der skal de investere 340 mrd	oversikten per i dag.	ferd med å levere lønnsomme arbeidsplasser.		produksjonen av biogass og potensialet for økt biogassproduksjon er stort, men skal vi realisere potensialet så krever det en bedre systematisering av biologisk avfallshåndtering, uavhengig av hvilken sektor avfallet kommer fra. Biogass har et potensiale på 10 Twh i Norge innen 2035. EU ser på Biogass som et viktig supplement i fremtidens klimavennlige energimiks. Biogass kan erstatte 20 prosent av russisk gass i EU. I Norge har biogass også et potensiale
---------------------	--	--	-----------------------	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Biogas Norge		kroner i nye biogassanlegg innen 2030. Målet er å oppskalere produksjonen for å erstatte russisk gass. EU regner med at biogass kan erstatte 20 prosent av den russiske gassen. Det er en					sammen med el og hydrogen. Biogass egner seg særlig i tungtransporten, industrien og i maritim sektor.
---------------------	--	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	--	--	---	--	--

Biogas s Norge		betydelig energimengde. På sammen måte har norsk biogassbransjen en rolle i det norske energimarkedet, men potensialet tas ikke ut per i dag. Biogass er en av flere brikker i det					
----------------------	--	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Biogas Norge		toale energimarkedet i Europa og vi kan være en av flere aktører i det europeiske kraftsystemet om vi slepper til.					
---------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Norges Jeger- og Fiskerforbund	<p>6E) NJFF ser at det er et dilemma hvordan vi som samfunn skal balansere fremtidig behov for energi og et ønske om samfunns- og industriutvikling med et ønske om å stoppe tap av natur og sikre viltets og fiskens leveområder og grunnlaget for jakt, fiske og annet friluftsliv.</p> <p>NJFF mener at det ikke skal bygges vindkraft i naturen. Det må tas tak i tiltak som kan gi mer kraft med minst mulig inngrep i naturen, og satses mer på tiltak innen energisparing og -effektivisering. Vi mener dette eksempelvis kan gjøres ved oppgradering og i noen tilfeller utvidelse av gamle vannkraftutbygginger. Gitt at det tas hensyn til natur og miljø, vil havvind være et satsingsområde, sammen med økt satsing på solenergi. Om det skal bygges ny vindkraft på land, bør dette skje i mindre skala knyttet til allerede regulerte områder i tilknytning til etablert infrastruktur.</p>
---------------------------------------	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

SINTEF AS	<p>6 C) Produksjon av hydrogen fra fornybare ressurser (vind/sol/vannkraft) er en teknologi som har vært kommersialisert. Omfattende arbeid er gjennomført å benytte hydrogen som energibærer for forskjellige transport applikasjoner. Imidlertid er det slik at ikke alle transport applikasjoner kan omstilles rask (manglende infrastruktur, eller motorteknologi). Tilgang til hydrogen spiller en avgjørende rolle til å øke effektiviteten i konvertering av biomasse til flytende drivstoffer. Sett på en karbon balansen over biomasse til drivstoff kan tilførsel av hydrogen doble effektivitet og dermed redusere tapene.</p> <p>En bedre ressursbase for produksjon av biobaserte drivstoffer er en viktig forskningsområde, tilgang til biomassen er begrenset og spesiell transportenergibærer har en forholdsvis lavt kost. Utvidelse av base til blant annet industriell (agrar, treforedling etc) restfraksjoner (de som ikke kan</p>	Potensialet til verdi/arbeidsskaping og samfunnspåvirkning generelt fremgår av biodrivstoffets betydning for Norges klimastrategi, illustrert ved innblandingsmandat av avansert biodrivstoff i transportdrivstoff, inkludert flydrivstoff, til tross fravær av en komplett norsk verdikjede og produksjonskapasite	6F) Biomassen er en begrenset ressurs, selv om nye kilder gjøres tilgjengelige. Særsilt krav til biologisk mangfold vil begrense tilgang. En taksonometri rund anvendelse eller prioritering av verdikjeder vil være nødvendig, her er to områder innenfor transport viktige: luftfart og marin transport. Vi trenger kunnskapsbasert beslutningsstøtte i planleggingen av den grønne omstillingen for å unngå målkonflikter	Dagens monopolistisk energisystem er basert på fossile råstoffer, selv om elektrifisering for individual transport har kommet i Norge lenger enn i andre sammenlignbare stater. Enerisystemet i fremtiden vil være avhengig av flere energibærer i parallel, primært vil det være fire parallele energibærer: elektrisk (batteri), hydrogen og biodrivstoffer i flytende/gassførmigen. Biodrivstoff bør produseres basert på restfraksjoner. En prioritering er nødvendig, spesiell for flytraffik hvor
------------------	--	---	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

SINTEF AS	utnyttes i materialgjenvinning) samt skogbruk, marin og agrar. Flere av disse ressurser har potensiale, men dette må evalueres mht. tekniske og økonomiske aspekter.	t. Konsekvensene av dette er at nesten alt flytende biodrivstoff som brukes i Norge er importert, med over 79 % fra USA, Tyskland, Kina og Ukraina, og størstedelen av importen er basert på avfall fra dyreslakt. Gtt den norske ressursbasen gjennom konvertering av skogsavfall er det en betydeilig potensiale for næringsutvikling	mellom økt etterspørsel av fornybar energi, og bevaring/forbedring av naturmangfold og økosystemtjenester. Klimaendringer og tap av naturmangfold er sammenkoblede problemer. Vi er f.eks. helt avhengige av at naturens økosystemtjenester for karbonfangst og lagring er robuste og fortsetter å fungere selv om klimaet endrer seg. Menneskeskapt nedbryting av økosystemer gjennom arealbruk utgjør en reell fare for slike	erstattning av dagens flytende drivstoffer vil krever vesentlig elngre tid enn for landbaserte transportsystemer.
------------------	--	---	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

SINTEF AS			og regionale ringvirkninger.	økosystemtjenester og er per nå et sentralt bidrag til de samlede klimagassutslippene. En konflikt som oppstår her er at oppskalering av fornybar energi som har som mål å redusere klimagassutslipp, potensielt medfører store arealendringer som igjen fører til destabilisering av økosystemtjenester med negativ tilbakevirkning på klimaet. Utfordringen i en beslutningssammenheng er at økosystemenes bidrag til	
------------------	--	--	------------------------------	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

SINTEF AS				verdiskaping i økonomien ikke er synlige i nasjonalregnskapet. I den økonomiske statistikken finner vi hverken nedbryting av naturen eller de positive bidragene fra økosystemtjenester. FNs statistiske byrå vedtok i mars 2021 en ny standard for naturregnskap. Regnskapet skal synliggjøre økosystemenes bidrag til nasjonaløkonomien. Statistikken skal være beslutningsrelevant slik at landene kan utvikle statistikk på viktige temaer	
------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

SINTEF AS					relatert til forvaltning. Arbeid med implementering av naturregnskap i Norge kan derfor bli viktig i denne sammenhengen. Dersom statistikken gjøres geografisk eksplisitt, kan den bli viktig for arealplanlegging på lokalt nivå.	
------------------	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	I tillegg til «energieffektivisering» bør behovet for energisparing også inngå. I tillegg til å bruke energien mer effektivt, må mange forbrukere også redusere energiforbruket i framtiden.	6C) NINA mener at vi trenger en helhetlig vurdering av det miljømessige og klimamessige fotavtrykket til de ulike typene fornybarteknologiene inkludert behov for utbygging av nett, for å gjøre de riktige valgene rundt bruken av ressurser. Se for øvrig pkt 6. I tillegg må det være økt fokus på energieffektivisering og energisparing for å begrense økningen i energibruken. Naturpanelet understreker at det trengs gjennomgripende samfunnsendringer for å hindre at vi ødelegger vårt eget livsgrunnlag. Dette innebærer en del kursendringer i flere	6F) NINA mener at vi i langt større grad må ta i bruk den kunnskapen, verktøyene og metodene som er forsket frem og utviklet for dette formålet. Det finnes for eksempel gode metoder for å gjøre vurderinger rundt hvor vi kan bygge ut fornybar energi og samtidig sørge for minimal nedbygging av urørt natur og redusert konflikt med lokale interesser. NINA mener også at beregninger for karbonutslipp fra arealbruk må inkluderes i beslutningsprosessene ved utbyggingssaker. Konkrete forslag er: <ul style="list-style-type: none"> • Sikre bedre arealutnyttelse for å begrense karbonutslipp og tap av natur ved utbygging av fornybar energi • Sikre at naturinngrep som følge av arealbruk for fornybar energi avbøtes og restaureres • Tiltak for å håndtere arealkonflikter mellom fornybarnæringen og annen næringsvirksomhet Videre mener NINA at energisektoren må ha et helhetlig systemperspektiv og inkludere natur og arealbruk i sitt arbeid. Forståelse for teknologienes rolle i systemet og teknologienes samspill i energisystemet er viktig for kostnads- og energieffektiv planlegging, design og drift av energisystemene. Betydning av å begrense tap av natur og naturgoder samt kunnskap om hvordan dette kan oppnås i planlegging og drift er
--	--	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)		politikkområder, herunder grunnleggende drivere for ødeleggelse av natur og for klimaendringer.	en forutsetning for det grønne skiftet. Slik kan man adressere konflikter mye tidligere i plan og utviklingsfaser, redusere omfanget av inngrep, skape grønne jobber, redusere kostnader og unngå grønnvasking av industrien.
---	--	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Energi Norge	Energieffektivisering er med på å redusere behovet for nettinvesteringer dermed bidra til raskere nettilknytning for andre kunder i nettkøen. Selv om mange energieffektiviserings tiltak er økonomisk lønnsomme er det ulike barrierer. Energi Norge ønsker en	I den pågående og nødvendige debatten om hvilke interesser Norge har i kraftutveksling nå og i framtiden framholdes ofte kun to perspektiver, forsyningsikkerhet og verdiskaping. Dette er svært viktige	I et velfungerende kraftmarked vil økende forbruk av kraft føre til utbygginger av nye kraftverk. Vi er helt avhengig av et velfungerende kraftmarked, og det er den beste måten å sikre balanse mellom produksjon og forbruk til enhver tid, og for å utnytte ressursene best mulig til gode for hele samfunnet.	Vi vil trekke frem det betydelige potensialet som ligger i å utvikle et moderne, fornybart energisystem som utnytter fleksible ressurser på en kostnadseffektiv måte. Grønne elektriske verdikjeder-prosjektet peker på dette som en potensiell betydelig eksportnæring. Samtidig vil det å utvikle et moderne	Det er det sannsynligvis, men risikoen for at det blir dyrt og/eller at det i større grad må gjøres med importert strøm vil være betydelig større dersom det ikke bygges ut mer vindkraft på land. Vindkraft på land er den mest økonomisk	Verden står overfor en dobbel krise. Klimakrisen og naturkrisen. Raske klimaendringer øker presset på naturen, og gjør den mer sårbar. Samtidig	Bioenergi spiller en avgjørende rolle i omstilling av det norske energisystemet. Men det er viktig at ressursene som utnyttes er bærekraftige og ikke har tilsvarende negative konsekvenser andre steder. Biogass er trolig en underutnyttet ressurs i Norge. Det bør være en ambisjon om å utnytte denne ressursen. Flytende biodrivstoff har vist seg å ha vesentlige utfordringer mtp. bærekraft gjennom hele verdikjeden. Bruk av biomasse i transportsektoren må være kompatibelt med tilgang til
---------------------	---	--	---	--	--	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Energi Norge	ambisjonsøkning med en nasjonal målsetting om 15 TWh Enøk i 2030. Eier-leietakerproblematikk utgjør en vesentlig barriere. Vi foreslår: -La prisene virke. Det er det kraftigste incentivet. Kompensasjonsordninger er viktige, men bør gis som	perspektiver. Samtidig blir klimaperspektivet lett undervurdert. Omstillingen til fornybar energi i Europa innbefatter en storstilt erstatning av utslippssintensive energikilder som kull-, brunkull-,	Selv om det er stor debatt rundt kraftmarked og kraftutveksling nå, bør vi jobbe for løsninger som utvikler og bygger på et velfungerende kraftmarked. Vi trenger mye mer kraftproduksjon i årene som kommer. Den norske fornybarnæringen kan levere kraften dersom det legges	energisystem i Norge bidra til å holde kostnadene for den norske klimagassomstillingen, særlig kostnader til nett og infrastruktur, nede. Dermed er utvikling av et moderne energisystem en viktig brikke i en vellykket omstilling. Omstillingen skaper store muligheter for å utvikle nye verdikjeder og næringer.	fornuftige løsningen på å øke norsk kraftproduksjon, og den løsningen som kan bidra med de største mengdene i dette tiåret. Per i dag ligger prosjekter på rundt 25 TWh til behandling hos NVE. 11,9 av dette er i de delene av Norge der	gjør tap av natur at vi blir mindre motstandsdryktige mot klimaendringene. I dette bildet representerer norsk fornybarnæring en viktig del av løsningen	bærekraftig biomasse til områder der det er mer utfordrende å finne fossilfrie alternativer, f.eks. enkelte behov i industrien, og med et scenario der andre land tilsvarende ambisjoner for bruk av bærekraftig biomasse.
---------------------	--	--	--	--	---	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	--	---	---	--	---	--	--

Energi Norge	<p>flate kontanttilskudd slik at de som bruker minst får mest og husholdninger som sparer får dobbel nytte.</p> <p>-Skattefradrag: Ved utleie får utleier i dag skattefradrag for vedlikeholdskostnader, men ikke for opprustning. Her foreslår vi å gi skattefradrag for</p>	<p>olje- og gasskraftverk med teknologier som har lave eller null klimagassutslipp knyttet til produksjonsfasen, særlig vindkraft og solkraft. Vind- og solkraft er uregulerbare energikilder. De</p>	<p>til rette for at det kan bygges ny kraftproduksjon i takt med forbruksveksten. Før 2030 er det en skånsom og tålbar utbygging av vindkraft på land, gitt at mer verdier legges igjen lokalt, som kan bidra mest. Vi må også satse stort på havvind- vi må gjennomføre havvindsatsningen i høyest mulige</p>	<p>Klimapolitikken bør ha som mål å bygge oppunder disse mulighetene. Muligheter innen CCS, hydrogen, maritim transport er velkjente. Innen disse tre segmentene plasserer Klimakur 2030 utslippskutt i kostnadsspennet over 500 kr/tonn – altså finnes kutt som utelukkende ut fra et kostnadsperspektiv bør komme før i tid.</p>	<p>prisene har vært problematisk høye den siste tiden (NVE, 2021). 3 TWh vannkraft er til behandling. Det meste av dette er i Nord-Norge.</p> <p>Dersom det skal lykkes i å gjenreise den lokale aksepten er det nødvendig</p>	<p>, samtidig som næringen står overfor flere dilemmaer i overgangen til lavutslippssamfunnet. Energi Norge har derfor engasjert PwC for å kartlegge</p>	
---------------------	---	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Energi Norge	<p>energieffektiviserings tiltak. Dette</p> <p>-Styrke Energimerkeordningen (EMO) for bygg. Vi mener departementet må sørge for fortgang i innføringen av en revidert energimerkeordning og anbefaler en styrking av energimerkeordningens posisjon (synliggjøring i</p>	<p>produserer basert på når vinden blåser og når solen skinner, ikke når det er etterspørsel etter kraft. I et kraftsystem med stadig med uregulerbar kraft, vil det derfor i økende grad oppstå behov for</p>	<p>tempo. Når Norge skal bli mindre fossilavhengig, spiller elektrifisering en avgjørende rolle. Vi skal samtidig i utvikle ny, grønn industri. Strømnettet må levere mye mer. Vi må sørge for at bedrifter og innbyggere får tilgang til nettet de har behov for raskere, holde nettkostnadene</p>	<p>At disse (og andre) utslippskutt også byr på store næringsmuligheter må tas med i vurdering av hvilke kutt som bør gjøres når.</p>	<p>at en større andel av skatteinntektene fra vindkraftverkene blir liggende igjen i lokalsamfunnet. Fra i år har det blitt innført en ny produksjonsavgift på ett øre per kWh som går til vertskommunene. Dette kommer i</p>	<p>de mest vesentlige utfordringene og mulighetene som norsk fornybar næring står overfor knyttet til klima, miljø og natur. Resultatene av dette arbeidet</p>	
---------------------	--	--	---	---	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Energi Norge	<p>bygget, ved leieavtaler, markedsføring).</p> <p>-Lån fra husbanken i de tilfeller hvor likvidietsutfordringer er et hinder for investeringer i lønnsomme tiltak. For lavinntektsfamilier bør dette være subsidierte lån.</p> <p>-Utrede minimumskrav</p>	<p>tiltak som sikrer balanse mellom forbruk og produksjon. Økt kraftutveksling er en nøkkel til å oppnå en slik balansering. Ved at kraft kan overføres over større avstander, vil produksjonene</p>	<p>nede og gjøre viktige grep for å sikre oppslutning i befolkningen. Vi må utnytte eksisterende nett bedre, bygge nett betydelig raskere enn i dag-i samarbeid med øvrige aktører i det nordiske kraftsystemet. Vi viser for øvrig til fornybarometeret. no og til Energi Norges hørings svar til Nakstadutvalget.</p>		<p>tillegg til eiendomsskatt som vertskommunen får fra kraftprodusentene. I tillegg til disse bidragene fra utbygger, må staten yte sitt ved å la deler av selskaps skatten fra utbygger tilfalle kommunene gjennom en</p>	<p>finnes her: www.energinorge.no/om-naringen/barekraft/</p>	
---------------------	---	--	---	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Energi Norge	for utleiebygg. Storbritannia har hatt dettesiden 2018. Et tilsvarende krav i Norge vil kunne ha effekt på energiytelsen i utleiebygg. Vi anbefaler at dette utredes.. -Strammere TEK: TEK kunne stilt strengere krav om energifleksibel oppvarming/vann	n fra et sol- eller vindkraftverk kunne benyttes av forbrukere over et større geografisk område. Samtidig vil forbrukere i et område som domineres av sol- og vindkraft også få	Det norske fjernvarmesystemet leverer utslippsfri energi i de områdene det finnes fjernvarmenett. Dette er en ressurs som kan utnyttes langt bedre enn i dag. Fjernvarme er også en fleksibel ressurs som kan bidra til å avlaste strømmettet. Det er for lite kunnskap om utnyttelse av		naturressursskatt.		
---------------------	---	---	--	--	--------------------	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Energi Norge	<p>båren varme. Det ble omsider bestemt nye energireglene til TEK17 i fjor. Dessverre ble ikke foreslåtte innskjerpelser om energifleksibel oppvarming tatt inn i reglene.</p> <p>-Offentlige krav: Det offentlige bør energieffektivisere egne bygg og stille minimumskrav til</p>	<p>tilgang på produksjonsressurser til å dekke etterspørselen fra et langt større område i de timene hvor lokal sol- og vindkraften er utilstrekkelig . Økt kraftutveksling mellom regioner (nord-sør...)</p>	<p>spillvarme/gjenbruk av energi. Denne koblingen mellom energi og sirkulærøkonomi er bl.a. helt sentral i EU-kommisjonens EU Strategy for Energy System Integration. Det meste av fjernvarme- og kjøling i Norge er basert på overskuddsenergi fra andre sektorer som gjenbrukes som en del av den</p>				
---------------------	---	---	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Energi Norge	bygg som leies inn av det offentlige.	og land bidrar dermed til å gjøre omstillingen til uregulerbare og utslippsfrie kraftkilder enklere. Legger man dette perspektivet til i debatten om Norges rolle i det europeiske	sirkulære økonomien. Utnyttelse av disse ressursene kan bidra sterkt til oppnåelse både av bærekraftmål og klimamål. Fjernvarmesystemene i norske byer er samtidig gode eksempler på sektorintegrering i energisystemet, som EU-kommisjonen har lagt fram en svær god strategi for.				
---------------------	---------------------------------------	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Energi Norge		kraftsystemet og ser på de betydelige mulighetene kombinasjonen av regulerbar vannkraft og industriskala havvindsatsing kan gi for både verdiskaping og regionale klimagassutslipp er det åpenbart at	Gjenbruk av varme frigjør elektrisitet, styrker nødvendig elektrifisering og bidrar til innovasjon i flere næringskjeder. Fjernvarme- og kjøling kan bidra til både forsyning av skip ved kai og avlastning av strømnettet for å få mer plass til ladeinfrastruktur. Fjernvarmen har vært avgjørende for at forbudet mot				
---------------------	--	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Energi Norge		dette må gjøres i et fortsatt tett samarbeid med resten av Europa.	bruk av fyringsolje til oppvarming kunne innføres. Næringen har vært aktiv i arbeidet for å utvide oljefyringsforbudet til også å gjelde byggeplasser. Annen innovasjon er knyttet til utvikling av sesonglagring av varme, gjenbruk av varme fra datasentre og etter hvert gjenbruk av varme fra				
---------------------	--	--	---	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

Energi Norge			hydrogenproduksjon.				
--------------	--	--	---------------------	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Viken fylkeskommune	6A) Viken fylkeskommune har tidligere spilt inn at det er behov for en omfattende revisjon av Enovas støttesystemer. Både offentlige og private aktører i Viken, men kanskje særlig husholdninger og mindre bedrifter, oppfatter det som vanskelig å få støtte fra Enova til å gjennomføre energi- og klimatiltak. Ved å avgrense Enovas mandat til innovasjon og utvikling så sitter Norge med en lang rekke aktører som delvis overlapper i sine støttesystemer for tidligfase utvikling, inkludert Innovasjon Norge, Siva, Forskningsrådet, og europeiske	Det er behov for en helhetlig energistrategi som ikke bare vurderer kraftsystemet men også bruk av andre energiformer basert på fornybare energikilder. Det bør fokuseres på hvordan man kan utnytte allerede eksisterende infrastruktur og produksjonsanlegg. Det ligger blant annet stort	6D) Havet og sjøens rolle i lavutslippssamfunnet er underkommunisert. Potensialet både forbundet med karbonopptak- og binding samt proteinproduksjon i hav og sjø er stort og vil antakeligvis spille en viktigere rolle mot 2050 i lavutslippssamfunnet. I tillegg er det en kilde til grønn næringsutvikling og verdiskaping. I Viken er det gode muligheter for dyrking av makroalger (tang og tare). Et spesielt næringsrikt vann i Oslofjorden og Skagerrak, spesielt ytre del, gir gode forhold for dyrking av tare i sjøen i våre kystområder. Tare dyrking gir 8 ganger så stor CO2 binding som skog. Her ligger det store	6G) Bioenergi kan spille en vesentlig rolle på områder der det ikke er kostnadseffektivt å bruke strøm. Dette inkluderer spesielt varme og drivstoff til tungtransport, maritim sektor og luftfarten. Dette har samtidig potensiale til å utvikle egen næring innen skogbruk og bioøkonomi, siden bioenergi ofte kan produseres gjennom parallelle linjer til industri med høyere verdier, f.eks. biogassanlegget til Borregaard som bruker reststoffer fra treforedlingindustri. For all produksjon av bioenergi er det viktig at det gjøres på bærekraftige prinsipper. Spesielt at det ikke går ut over matproduksjon. Det er også et poeng å følge med på utviklingen som skjer innen opprinnelsesgarantier i EU. Dette gjelder spesielt offentlig sektor, som i liten grad har tradisjon for å kjøpe
----------------------------	--	---	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Viken fylkeskommune	støttesystemer knyttet til bl.a. Horisont Europa. Samtidig skiller Norge seg ut ved å være bortimot det eneste landet i Europa som ikke har et støttesystem for gjennomføring av energitiltak. For å nå klimamålene må det fokuseres på gjennomføring av storskala omstilling av hele samfunnet og ha egne ordninger for de som har dårlige økonomiske forutsetninger. Det holder ikke å legge til rette for forskning, innovasjon og pilotfase, vi må sikre at hele samfunnet er med på en omfattende og rettfærdig endringsprosess. I dag fokuserer	potensiale i å utnytte eksisterende fjernvarme og overskuddsenergi. Oppgradering og utvidelse av eksisterende vannkraft er også mulig samt utnytte tak og fasader til solvarme/kraft	muligheter, både i produksjon av tredjegenasjons biodrivstoff og kortreiste føringredienser til laks og andre produksjonsdyr.	opprinnelsesgarantier, og dermed risikeres det dobbelttelling mellom kommersielle og offentlige aktører. Viken fylkeskommune prioriterer biogass, el og hydrogen som drivstoff. Hele potensialet i avfallsbasert biogass bør tas ut og det finnes mange mulige avfallsstrømmer man kan benytte. Økt etterspørsel etter biogass vil bidra til økt produksjon, noe som gir reduserte metanutslipp og bedre ressursutnyttelse. Biogassen kan produseres med like god klimaeffekt som el og hydrogen. Det er i denne sammenhengen viktig at stortingets vedtak om å endre målene for "nullutslipp" til "nullutslipp og biogass" for å sørge for at det ikke blir forvirring rundt om
----------------------------	---	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Viken fylkeskommune	<p>svært mange av statens virkemidler på de tidlige stadiene av teknologimodenhet – og i begrenset grad på implementering av moden teknologi som vil gi raske kutt i klimagasser og energieffektivisering. Virkemidlene må vris for også stimulere til gjennomføring av tiltak – gjerne formet som rettighetsbaserte støtteordninger til for eksempel solceller, varmepumper, etterisolering, pellets/flisfyr osv.</p> <p>Det bør vurderes om det skal opprettes lokale eller regionale</p>				bioenergi skal være en del av det grønne skiftet i fremtiden.
----------------------------	---	--	--	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Viken fylkeskommune	energikontor som har ansvar for å gi god og nøytral energirådgivning etter modell fra «Local Energy Scotland». Energikontorene kan drive aktiv utadrettet informasjon og tilpasset rådgivning til ulike målgrupper og samtidig bistå kommuner i energi og arealplanlegging. Husbanken kan kobles på for å hjelpe husholdninger med dårlig råd.						
----------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Næringslivet s Hovedorganisasjon (NHO)			NHO og LO med våre landsforeninger og forbund har jobbet målrettet med dette i en Felles energi og industripolitisk plattform som ble lansert i mai 2021, og en statusrapport for plattformen fra september 2022. Hovedbudskapet fra dette arbeidet er at Norge trenger betydelig økt produksjon av ny	NHO og LO med våre landsforeninger og forbund har jobbet målrettet med dette i en Felles energi og industripolitisk plattform som ble lansert i mai 2021, og en statusrapport for plattformen fra september 2022. Hovedbudskapet fra dette arbeidet er at Norge trenger betydelig økt produksjon av ny fornybar energi frem mot 2030 for å innfri	Det er lite sannsynlig at vi når klimamålene for 2030 uten at vi bygger ut mer vindkraft. Det vil i tilfelle bety at klimaomstillingen blir langt dyrere og vanskeligere enn den behøver å være. Vindkraft er per i dag		
---	--	--	--	---	---	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Næringslivet s Hovedorganisasjon (NHO)			<p>fornybar energi frem mot 2030 for å innfri de ambisjoner som foreligger for klimaomstilling og nye industrielle satsinger. Kraftproduksjonen må øke fra dagens nivå på 157 TWh til nærmere 200 TWh i 2030.</p> <p>Felles energi og industripolitisk plattform https://www.nho.no</p>	<p>de ambisjoner som foreligger for klimaomstilling og nye industrielle satsinger. Kraftproduksjonen må øke fra dagens nivå på 157 TWh til nærmere 200 TWh i 2030. Etter invasjonen av Ukraina, har utfordringen blitt større gitt at vi må hjelpe Europa etter bortfallet av russisk gass.</p>	<p>antakelig den raskeste og billigste måten å øke produksjonen av fornybar produksjon på i Norge. Vi har blant Europas beste vindressurser.</p>		
---	--	--	--	---	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Næringslivet s Hovedorganisasjon (NHO)			o/contentassets/67d09fd17be24b91be4c05147e8d4d20/rappo-felles-energi--og-industripolitisk-plattform_print_v255.pdf Statusrapport september 2022 https://www.nho.no/contentassets/539f7434827c44f482eaf2fbd74c3bb2/statusrapport-sep22-energi--og-	Felles energi og industripolitisk plattform https://www.nho.no/contentassets/67d09fd17be24b91be4c05147e8d4d20/rappo-felles-energi--og-industripolitisk-plattform_print_v255.pdf Statusrapport september 2022 https://www.nho.no/contentassets/539f7434827c44f482eaf2fbd74c3bb2/statusrapport-sep22-energi--og-			
---	--	--	---	---	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Næringslivet s Hovedorganisasjon (NHO)			industripolitisk-plattform.pdf	pport-sep22-energi--og-industripolitisk-plattform.pdf			
---	--	--	--------------------------------	---	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond	WWF ønsker mer bevilgninger, inntil 1 milliard på kort sikt, som skal fordeles til husholdninger. Det må her gis større enkeltbevilgninger, slik at man dekker mer av totale utgiftene, slik at også lavinntektsusholdninger har råd til å utløse tiltak. Her kan også husbanken	WWF ser viktigheten av samarbeid og samhandling i kraftsystemet – bedre nett og integrasjon vil på sikt gi bedre utnyttelse av kraftressurser og begrense behovet for nye	WWF har tidligere foreslått at det må gjøres mer helhetlige vurderinger rundt forbrukssiden av kraft, hvor man må sikre at begrensede fornybarressurser gjøres tilgjengelige for særlige kritiske omstillingsformål. Her har vi blant annet sett på muligheten for at man tilrettelegger for egne løp for nettilkobling for	WWF støtter en mulighetsorientert omstilling som skal sikre nye arbeidsplasser og verdiskapning som kan tillate at vi faser ut olje og gassproduksjon i Norge. Norge har et særlig fortrinn som energinasjon, som gjør at vi kan utvikle løsninger, teknologi samt produksjon som kan gi oss eksportinntekter.	Det er utredet av miljødirektoratet at vi trenger ytterligere 34 TWh ny kraftproduksjon årlig for å nå klimamål. Det er mulig å nå dette gjennom solceller på tak og i ukonvensjonelle områder, energieffektivisering og	Gjennom å prioritere energisparing, og velge de fornybare kraftkildene som gir lavest samlet naturfotavtrykk, i en helhetlig planlegging for å imøtekomme	Gjennom å prioritere energisparing, og velge de fornybare kraftkildene som gir lavest samlet naturfotavtrykk, i en helhetlig planlegging for å imøtekomme norske kraftbehov. Samt tilpasse plassering og gjennomføre beste praksis for avbøtende tiltak, for å ivareta norsk natur. Hvordan disse ser ut mer eksakt varierer mellom forskjellige energikilder. Se for eksempel Havvind på naturens premisser - WWF Det trengs bedre arealplanlegging, naturkartlegging både til land
------------------------------	--	---	---	--	--	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond	brukes mer aktivt, slik som lagt opp til i forrige statsbudsjett. I tillegg må man også tilrettelegge for at borettslag og leietakere i større grad kan utløse tiltak, eksempelvis gjennom hvite sertifikater osv. Teknisk byggforskrift må også forbedres mtp både sirkularitet,	utbygninger, og dermed også press på natur. Dette vil også gi best utnyttelse av regulerbarheten til norsk vannkraft, som kan gi langt større utslippskutt dersom den brukes der den erstatter kull og gasskraft.	utvalgte næringer, som eksempelvis grønt hydrogen eller batterifabrikker. WWF er også sterkt kritiske til at man skal tillate en elektrifisering med landstrøm. Oljenæringen har pr dato høyest betalingsevne og vil slik fortrenge andre virksomheter på land. På den andre siden har de muligheten til å	Dette vil være svært viktig for å erstatte eksportinntekter fra salg av olje og gass, og sikre en bedre handelsbalanse. Det er derfor viktig at vi utformer helhetlige også for å utnytte eksportpotensialet i omstillingen vi gjennomfører her hjemme. Forskning viser at havvind langsiktig har potensialet å erstatte arbeidsplasser og	havvind. Vindkraft på land må også vurderes. Dersom vi skal nå målene på andre måter vil det være svært kostnadskrevede urealistisk eller har stor negativ påvirkning på naturen (bioenergi, ccs, importert kraft eller	me norske kraftbeholdninger. Samt tilpasse plassering og gjennomføre beste praksis for avbøtende tiltak, for å ivareta norsk natur. Hvordan	og til havs. Dette vil tillate at man mer effektivt kan utpeke områder som er egnet til nye grønne næringer, samtidig som man ivaretar hensyn til vern og biomangfold. WWF støtter eksempelvis prinsippet om at man skal utpeke områder, som også er diskutert under EUs nye fornybardirektiv, men kun under forutsetninger om at det gjøres svært inngående konsekvensutredninger og man unngår særlig sårbare naturtyper. 6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet –
------------------------------	---	---	--	--	---	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond	energieffektivitet og plussproduksjon. Eksempelvis må det vurderes krav om at alle næringsbygg må tilrettelegge for egen kraftproduksjon gjennom solkraft.	En ekspansiv havvindpolitikk med mål om 30GW installert i 2035 vil tilsvarende kunne gi et verdifullt bidrag til Europa, hvor tilkobling til et felles nordsjønett vil gi økt inntjening og utslippskutt som følge av	finansiere egen kraftproduksjon med havvind. Dette må pålegges som et direkte krav for næringen, evt må det innføres en omstillingsavgift, hvor staten selv kan disponere midlene og bruke dem til å bygge ut tilsvarende eller større mengde kraft som det petroleumsbransjen selv vil legge	eksportinntekter fra olje- og gasssektoren. For at dette samtidig skal være en god klimaløsning, er det imidlertid avgjørende at havvinden bygges på naturens premisser, så det ikke ødelegger naturmangfoldet i områdene og naturens evne til å ta opp og lagre karbon. Skal Norge ha en sjanse og ta del av det internasjonale	grønt hydrogen). Selv om man utelukker elektrifisering av sokkelen vil man måtte tilføre ny kraft for å ta tilsvarende utslippskutt eksempelvis i kraftkrevende industri. Det er likevel viktig å understreke at disse kuttene bør ha	disse ser ut mer eksakt varierer mellom forskjellige energikilder. Se for eksempel Havvind på naturens premisser - WWF Det trengs bedre	både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse I sin nåværende form har bioenergi stor negativ innvirkning på naturmangfold per megawatt sammenlignet med annen fornybar energi, anslått til hundre ganger så stor påvirkning som for vind- og solenergi, og med mye av det globale produksjonspotensialet for biodrivstoff konsentrert innenfor områder med stor betydning for naturmangfold.
------------------------------	--	---	---	--	---	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond		kraftproduksjonen. Dette vil være essensielt for at vi i Norge skal lykkes med vår egen omstilling, samtidig som det vil kunne muliggjøre utfasing av gass og produksjon av grønt hydrogen i Europa.	beslag på gjennom elektrifiseringen.	markedet må en større satsning gjennomføres direkte, og omfattende kartlegging av natursensitivitet i aktuelle områder, som kan styre plassering og avbøtende tiltak, starte snarest. Dersom vi lykkes i en utbygning av 30 GW innen 2035 vil havvinden også være navet i sekundære næringer som grønt	forrang til elektrifisering, da dette er næringer som vil være viktige i det grønne skiftet, og ha større mulighet for langsiktige utslippskutt. Elektrifisering av sokkelen må derfor skje med egenprodusert havvind, eller innbetalinger	arealplanleggning, naturkartleggning både til land og til havs. Dette vil tillate at man mer effektivt kan utpeke områder som er egnet til nye grønne	
------------------------------	--	--	--------------------------------------	--	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond				hydrogen og nullutslipp industriprodukter, eller batterier. Når det kommer til blått hydrogen er det vanskelig å omtale som en klimaløsning gitt verdikjedeutslipp, merproduksjon av olje og gass, lekkasjer og transport. Det er også svært høye kostnader assosiert med å lage funksjonelle	til staten for å finansiere større utbygninger.	næringer, samtidig som man ivaretar hensyn til vern og biomangfold. WWF støtter eksempelvis prinsippet om at man skal utpeke områder, som også er	
------------------------------	--	--	--	---	---	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond				verdikjeder for blått hydrogen, og det vil samtidig legge beslag på begrenset karbonlagringskapasitet, som kunne hatt langt større utslippeffekt dersom man brukte den på direktefangs i avfallsforbrenning eller industri. Det er også en mindre effektiv energiform enn naturgass, og vil slik sett være svært fordyrende i en tid hvor det er		diskutert under EUs nye fornybardirektiv, men kun under forutsetninger om at det gjøres svære inngående konsekvensutredninger og man	
------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond				begrensede gassressurser. Når Europa en gang faser ut gass, vil samtidig «vinduet» for blått hydrogen som et overgangsdrivstoff være lukket, da man vil være nær 2040 og et nullmål. Slik sett vil store investeringer i blått hydrogen kunne risikere å bli «stranded assets» gitt høye karbonavgifter og		unngår særlig sårbare naturtyper.	
------------------------------	--	--	--	--	--	-----------------------------------	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

WWF Verdens naturfond				billig grønt hydrogen.			
------------------------------	--	--	--	------------------------	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Norsk Gjenvinning	<p>6 A) Virkemiddelapparatet er et viktig redskap som kan bidra til å utløse potensialet til energieffektivisering. Vi opplever i dag at det ikke er støtteordninger for bedrifter til å montere kjent teknologi for produksjon av strøm, som for eksempel solceller eller for innkjøp av elektrifiserte maskiner. Om målet er at flere skal omstille seg, bør denne støtten øke betraktelig og tilgjengeliggjøres for å sikre overgangen til elektrifisering av næringslivet.</p> <p>Videre bør det være et minimumskrav at Enova fullt utnytter sin årlige pott til gode energieffektive prosjekter både til næringen og til husholdninger.</p>	<p>6 D) Produksjon av lavutslippshydrogen (både grønn, blå og turkis) batteriproduksjon og ny og gammel fornybar produksjon har potensiale til å være den nye oljen for Norge.</p> <p>Andregenerasjons forbrenningsteknologi som avfall til hydrogen er en mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet. Her er det essensielt at regulering og tillatelser kommer på plass raskt.</p>
--------------------------	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Norsk Friluftsliv	<p>6A) 1. Politikere og myndighetene må endre tankegangen om at energiomstilling stort sett handler om ny teknologi og nye energiprojekter. Det internasjonale energibyrået (IEA) sier i sine analyser at energiintensiteten i verdensøkonomien må reduseres kraftig dersom vi skal klare Parismålene. Dette innebærer at energiforbruket må ned og vi må få mer ut av mindre energi. Samtidig løftes energieffektivitet frem som noen av de raskeste og mest kostnadseffektive tiltakene for å redusere klimagassutslipp. FNs klimapanel trekker også frem energieffektivisering som en nøkkel til å nå klimamålene.</p> <p>2. Norge har verdens nest største elektrisitetsforbruk per innbygger (fordelt på forbruket i alle næring og husholdningene). Politikere og myndighetene må derfor tørre å ta til orde for at vi må bruke mindre energi generelt og at energien vi allerede produserer må brukes mer effektivt. Tydelig politikk og kommunikasjon fra politikere og myndighetene er viktig for at industrien, næringsaktører befolkningen skal oppfatte satsingen på spare- og energieffektiviseringstiltak som en sentral del av energiomstillingen. Fra politisk hold har det vært litt betent og vanskelig å fortelle folk at det er klokt å investere i å spare energi. Med de høye strømprisene vi opplever for tiden er</p>	6F) Hvis man legger til grunn de siste års rapporter fra klima- og naturpanelet for omstillingen til et lavutslippssamfunn vil dette kreve raske, gjennomgripende og varige samfunnsendringer som må skje på tvers av økonomiske, sosiale, politiske og teknologiske områder. Denne erkjennelsen medfører at det er naturens tåleevne, og de mer moderate anslagene for elektrifisering og forbruksvekst, som må ligge til grunn for målene, politikken og omstillingen til et lavutslippssamfunn. Vi kan ikke fortsette tankegangen om at vi kan bygge oss ut av natur- og klimakrisene. Dette innebærer blant annet harde prioriteringer av hvilke kraftkrevende industri og næring vi skal legge til rette for i tråd med vår håndtering av klima- og naturkrisen. Vi må også kartlegge og iverksette de tiltakene med størst samspillseffekter mellom klimagassutslipp, energiomstilling og bevaring av biologisk mangfold. Vi må unngå nedbygging og omdisponering av arealer som er viktige for naturmangfoldet og naturgoder som klimagassopptak og
--------------------------	---	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

<p>det langt mer overkommelig å selge inn det faktumet at det å satse på spare- og energieffektiviseringstiltak er det som raskest kan gi lavere strømpriser.</p> <p>3. Det er behov for en handlingsplan for spare- og energieffektiviseringstiltak med tydelige nasjonale mål for ulike samfunnsområder, fulgt opp med konkrete juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler som skal realisere potensialet. Handlingsplanen må bygge på en gjennomgang av alle relevante barrierer som forklarer hvorfor lønnsom energieffektivisering ikke blir gjennomført.</p> <p>4. Miljøpolitikken må legges om slik at alle har mulighet til å leve miljøvennlig og ta del i det grønne skiftet. Men for å få til dette er det blant annet behov for en grundig gjennomgang av ENOVA-apparatet og de ulike ordningenes treffsikkerhet og effekt. Til eksempel forekommer halvparten av energioppgraderingene som gjøres, på hus som allerede har energioppgradert de siste tre åra. De med høy inntekt pusser opp mye mere og de energioppgraderer også mer. Men de får samtidig mye mer subsidier enn du skulle forvente ut fra hvor mye de pusser opp. Dagens ordning har altså en</p>	<p>karbonlagring. Men vi må også restaurere forringede økosystemer, noe som kan gi positive effekter for både klima og naturmangfold på noe lengre sikt, men sjeldent eller aldri kan erstatte intakt natur.</p>
---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

<p>motsatt Robin Hood-effekt, når man i realiteten tar elavgiften fra de fattige og subsidierer oppgraderinger av høyinntektshusholdninger. ENOVA-ordningen må derfor bli mer sosialt rettferdig, men også mer forutsigbar for søker.</p> <p>5. I ny byggtek-nisk forskrift må det stilles tydeligere energikrav ved rehabilitering for å utløse det store energisparepotensialet i eksisterende bygningsmasse.</p> <p>6. Offentlige bygg må gå frem som forbilde. Bygninger i offentlig eie, og spesielt kommunale bygg, ligger godt til rette for å demonstrere gode løsninger og ambisjoner på dette området.</p>	
--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

UiO:E energi	Energieffektivisering er egentlig en lite heldig benevnelse på det som faktisk trengs: energisparing. Effektivisering knyttes gjerne først og fremst til teknisk optimale forbedringer – og ikke sluttbruk.	6B) Norge bør ha en målsetning om å fortsatt være både en energi- og teknologileverandør. Teknologi er imidlertid ikke i seg selv tilstrekkelig for å kunne gjennomføre en bærekraftig og sosialt rettferdig omstilling av kraftsystemet. Det er derfor avgjørende viktig også å få inn langt flere av de humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektivene, og her kan Norge spille en viktig rolle som kunnskapsutvikler.	6 D) Tilstrekkelig kapasitet på forskning og utdanning, fra fagskoler til universitet, inkludert kompetanseutvikling hos dagens arbeidsstokk, er kritiske faktorer for å lykkes med grønn næringsutvikling.	6F) Det må gis rom til forskning som kan styrke kunnskapen om samfunnet og om menneskers levevis, behov og omstillingsmuligheter knyttet til klimaendringene. Når det gjelder utbygginger bør kartlegging av sosiale/kulturelle, naturmessige og næringsrelevante aspekter komme inn tidlig i konsesjonsprosessene.
---------------------	---	---	--	---

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>6A) Konkret anbefales det at regelverket legger til rette for følgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Netteier gis større myndighet til å etablere løsninger basert på lokale forhold. 2. Alle lokale energiressurser får levere inn på lokalt nett til vilkår som fremmer et grønt skifte. Tilpass energilovverket slik at det tilrettelegger for større lokal fornybarproduksjon – Herunder plusskundeordningen, energideling, områdeløsninger mv. 3. Nabolag (Energy Communities) gis incentiv til energiutveksling og energideling, samt utvikle 	<p>Utbygde naturressurser medfører et tap for lokalsamfunnet, da må krafta komme forbruker og næringer til gode: et konkurransefortrin n. Folk må kjenne at fornybarressursene kommer dem til gode.</p> <p>Energi er et knapphetsgode, vi trenger tydelige</p>	<p>Samtidig går energipolitikken for tiden tilbake til CO2-utslipps energikilder. Atomkraft blir aktuelt i EU revurdert, også kommunisert slik i Norge, som grønn energikilde.</p> <p>Reduksjon av energiforbruket/nivå et er lite problematisert. Skal vi nå krav om karbonbinding, må vi stoppe med</p>	<p>Ja, det skal være mulig å nå mål uten vindkraft på land, men da må vi energieffektivere. Vi trenger en oppgradering av eksisterende vannkraftverk, skatteregimet må legge til rette for vedlikehold og utvidelse,</p>	<p>Rettsikkerhet.</p>	<p>Bioenergi kan ikke erstatte fossile kilder en til en, en omstilling av transportsystemet er nødvendig. Restråstoffstrømmer fra skog/havbruk bør brukes på et høyere nivå i verdikjeden enn til forbrenningsmotorer.</p> <p>Det er et vesentlig skille mellom utnyttelse av biprodukter fra annen produksjon og at biodiesel/bioenergi beslaglegger arealer for matproduksjon, Norge bør redusere importen av bioenergi.</p>
--------------------------------	---	--	---	--	-----------------------	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	tekniske strukturer som tilrettelegger for fleksibilitet med netteier eller via tredjepart. 4. Nabolag gis tillatelse til å optimalisere sin samhandling med for eksempel felles batteri (lokal energibank) eller andre effektdempende tiltak med bedre avgifts- og regulatoriske rammer. El-batterier, termiske lager og smarte styringssystem som benyttes i tilknytting til lokal strøm-produksjon vil dempe behovet for omfattende nettutbygging. Utviklingen av slik fleksibilitet forutsetter markedsdesign og regulering med verdsetting av fleksibilitet og	føringer på hva kraft/energi skal brukes til. Ja takk begge deler er ikke lenger mulig. Først til mølla (NVE/RME) prinsippet er uheldig, kapasitet må prioriteres. Store midler investeres i havvind i Europa, men Norge hopper ikke på toget. Det trengs tydelige planer. Vi har alle	biodrivstoff Havvindproduksjon Veivalg er vanskelig, grønt og blått hydrogen er viktige begge to. Fokus på CCS. Sammenheng mellom naturgass og havvind: el brukes til hydrogenproduksjon . Havvind kan elektrifisere plattformer direkte. Ettersom det er	avskrivningsreglene må ta ut potensialet. Potensial i solkraft som vi kan utnytte. Satsting på havvind. Summen gjør at det er mulig å få det til uten vindkraft på land – men det krever vilje. Geovarme (lenke til		
--------------------------------	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>sektorkobling. Med riktig regulering og insentivstruktur kan byer og utbyggere realisere energisystem med samhandling mellom bygg og lokale energiressurser.</p> <p>5. Reguleringen gir insentiv til at aktører finner det lønnsomt å utvikle nye markeds plasser, produkt og tjenester som støtter sektorkobling (elektrisitet, varme kjøling).</p> <p>6. Reguleringen er forutsigbar og framtidsrettet slik at den gir trygghet for teknologiutvikling og senere skalering i et marked.</p> <p>Andre refleksjoner:</p>	<p>forutsetninger. Utvikle og ivareta leverandørindustri. Kontraktsregimene må ivareta norske leverandører. Utvikle markedet. Hjemmemarked for flytende havvind.</p>	<p>knapp tilgang på arbeidskraft og kompetanse må noen industri-grener som er låst inne fases ned og ut.</p> <p>Hele verdikjeden knyttet til nullutslipps- skipsfart kan få synergieffekter mot fiskeflåten.</p>	<p>potensialstudie): Mulig å se for seg mindre enheter (vindkraft) som står nærmere hus, og annen infrastruktur slik at det ikke bygges ut store parker i naturområder som brukes av reindriftsnæring og til rekreasjon.</p>		
--------------------------------	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>Reetablere byggeprogram innen ENOVA som tilgjengelig virkemiddel for flere prosjekt, herunder prosjekt med noe lavere innovasjons grad. Dette for å øke volum og takten i energieffektiviseringen til flere byggherrer – vil fremme realisering av volum prosjekt, som ligger tettere på allerede etablert teknologi og kunnskap. Rettferdighetsaspektet ved ENOVA-støtte: treffer de rike, ikke de fattige eller vanlige. Vi trenger enkle søknadsprosesser. Kunnskapsbygging: Fylkeskommunen er en viktig</p>			Mindre møller bidrar mindre, men kan redusere behov for å utbygge nettet. Bidrar lokalt. Det er nødvendig å redusere energiforbruk og endre vaner og holdninger.		
--------------------------------	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>aktør som byggherre, tilrettelegge for ambisiøse prosjekter. Tilrettelegg for økt kunnskapsstøtte gjennom utvidet bruk av FME (Forskningssenter for Miljøvennlig Energi)</p> <p>Utvikling og tilrettelegging av nye kunnskapsarenaer for deling av kunnskap og utvikling av nye modeller: Teknisk løsninger og ulike forretningsmodeller. Her vil fylkene kunne spille en aktiv rolle. Reduser terskelen gjennom finansiell risikoavlastning for ambisiøse prosjekt med statlige insentiv/ støtteordninger. Bruk statlige rammeoverføringer eller annet til særlig å intensivere</p>					
--------------------------------	---	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet, og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	---	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>ambisiøse pilotprosjekt innen offentlig sektor.</p> <p>Tettere kobling mellom Enova og Innovasjon Norge</p> <p>Private husholdninger:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Behov kompetanseheving blant håndverkere om energieffektive løsninger, slik at man kan få råd når man pusser opp boligen sin. I dag er det opp til hver enkelt å sette seg inn i ENOVA sine støtteordninger. <p>Regulatoriske krav gjennom TEK, Plan- og bygningsloven og energilovgivning: Vi må bruke TEK vesentlig mere aktivt for nye byggeprosjekt, men også i noe</p>						
--------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	større grad inn mot rehabilitering. Alle nye byggeprosjekt bør fra 2024 kunne ha krav om nær nullutslipp i bygningsdrift. Benytt flere og ambisiøse komponentkrav aktivt i all rehabilitering. Disse må oppdateres jevnlig mtp teknologisk utvikling.						
--------------------------------	---	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

Erik Olden	6B) Norge har en svært stolt historie i fagfeltet plasmafysikk, som er sentralt for å forstå nordlyset og vekselvirkningen mellom solvinden og jordas magnetfelt og atmosfære, men også fusjon og magnetisk innesperring. Tidlig på 1980-tallet støttet Norges Forskningsråd et initiativ for å bygge et fusjonseksperiment ved Universitetet i Bergen, men dette ble stoppet av Olje- og energidepartementet av budsjettgrunner. Senere ble det bygget et mindre eksperiment ved Universitetet i Tromsø for grunnleggende studier av bølger	fusjonsenergi	6F) Ja med å virkelig satse på fusjonsenergi. Flaggskipet på EUs veikart til fusjonsenergi er ITER-eksperimentet som nå er under bygging i Frankrike. ITER-prosjektet inkluderer EU, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Korea og USA, som til sammen utgjør mer enn halvparten av verdens befolkning. Oljerike Norge har altså valgt å stå utenfor dette banebrytende samarbeidet. Det er åpenbart med på å undergrave Norges posisjon som et foregangsland for bærekraftig utvikling. I EU er forskningen på fusjonsenergi organisert i EUROfusion, som sammen med fusjonskraft utgjør EURATOM-programmet. Da Norge undertegnet EØS-avtalen på begynnelsen av 90-tallet valgte vi å stå utenfor EURATOM-programmet siden dette	man burde se på Carbon Capture. der kan man ta CO ₂ vi allerede har sluppet ut og lage drivstoff av det. forså å bruke det. istedet for å bruke drivstoff fra olje.
-------------------	---	---------------	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
---------------------	---	--	--	---	--	---	---

<p>og turbulens, som har flere viktige koblinger mot fusjonsplasmafysikk.</p> <p>Ved UiT Norges arktiske universitet er utvikling av fusjonsenergi nå et strategisk satsningsområde. Nylig ble det opprettet et nytt forskningscenter, UiT Aurora Centre DYNAMO, hvor det forskes på fusjonsenergi i tett samarbeid med det internasjonale fagmiljøet. Fusjonsenergi inngår også i flere studieplaner ved UiT. Relevante aktiviteter forgår også ved flere andre universiteter og</p>		<p>også inkluderer utvikling av fusjonsenergi. Forholdet til fusjonsenergi ble ikke debattert. For at Norge formelt skal kunne ta del i EUs program for utvikling av fusjonsenergi er mulige løsninger et assosiert medlemskap i EUROfusion, slik som Sveits har, eller en egen bilateral avtale.</p>	
---	--	---	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

	<p>forskningsinstitutt i Norge.</p> <p>Dette bør satses enda mer på i Norge.</p>					
--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?	6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?	6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe	6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?	6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?	6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?	6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse
--------------	--	---	---	--	---	--	--

ForUM	<p>6 A) Energieffektivisering må bli mer lønnsomt, støtte til finansiering og gjennomføring. Gjennom regulering sikre at større boliger, biler, hytter og komfortøkning ikke øker forbruket. Markedsføring, større bevilgninger til ENOVA, høye energipriser (ved avgifter) og gunstige støtteordninger og styrking av inntektsgrunnlaget for lavinntektsgrupper ved skatteendringer/kontantstøtte, er viktige faktorer for å utløse potensialet for energieffektivisering.</p>	<p>6 G) Produksjon og bruk av bioenergi kan gi mer CO₂ i atmosfæren enn ved olje og gass. Dette pga lavere energiutnyttelse, lang nedbetalingstid ved flatehogst av skog og store (ofte ikke kvantifiserte) karbontap fra jord. Produksjon og bruk av råstoff til biodrivstoff vil ofte komme i konflikt med matsikkerhet og/eller drive avskoging. I tillegg må en ta med tap av natur.</p> <p>Bioenergi basert på biprodukter og avfall kan imidlertid være mer gunstig, f.eks. biodiesel fra brukt matolje, biogass fra organisk avfall og gjødsel. Forbrenning av biomasse vil også føre til luftforurensning og sotpartikler som driver oppvarming av atmosfæren.</p> <p>Bruk av biomasse som byggemateriale til erstatning av utslippsintensive råstoffer som stål og betong vil oftest ha en reell klimagevinst. Også bruk til biokull i industri og til karbonlagring i jord kan være klimagunstige anvendelsesmåter. Det må derfor gjøres grundige beregninger og vurderinger ved beslutninger om storskalaanvendelse av biomasse til bioenergi.</p>
-------	--	---

<p>Organisasjon</p>	<p>6A) Hvordan kan vi legge til rette for å utløse potensialet for energieffektivisering, både i næringer og i husholdninger?</p>	<p>6B) Hva bør Norges rolle være i det europeiske kraftsystemet?</p>	<p>6C) Hvordan kan verdiene i norske fornybarressurser best utnyttes gitt at det er mange planer for økt bruk av kraft, både elektrifisering av energibruk som i dag er dekket med fossil energi, ny næringsvirksomhet og kraft fra land som vil redusere utslippe</p>	<p>6D) I hvilken grad kan energiomstillingen gi mulighet for ny lønnsom næringsvirksomhet, for eksempel knyttet til grønt og blått hydrogen, batteriproduksjon og annen ny industrivirksomhet, og hvilke veivalg bør vi ta?</p>	<p>6E) Er det mulig å nå klimamålene for 2030 uten en større utbygging av vindkraft på land?</p>	<p>6F) Hvordan kan vi best håndtere målkonflikter mellom økt etterspørsel etter fornybar energi og andre interesser som næringsaktivitet, miljø og naturmangfold i et lavutslippssamfunn?</p>	<p>6G) Hvilken rolle bør bioenergi, både fast og flytende, spille i det norske energisystemet – både egenprodusert og importert, og hvilke avveininger er det viktig at vi gjør når det gjelder bruken av bioenergi, også sett opp mot annen bruk av biomasse</p>
----------------------------	--	---	---	--	---	--	--

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Teknologi

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Byggmester forbundet	7F) Byggmesterforbundet viser til at det for byggsektoren allerede er teknologi, løsninger og kunnskap som er godt kjent, men dessverre ikke tatt i bruk. Dette gjelder bl.a. vedlikehold og ombygging av eksisterende bygg (ROT-markedet). Det er ikke teknologi og kunnskap som er barrieren, men at den ikke anvendes. Gjeldende for bygghåndverksfagene er yrkesfagutdanningen innrettet med fokus på kunnskap og teknologi også tilknyttet klimautfordringene. Utfordringen er at det ikke er tydelige krav til denne kunnskapen i de segmenter av markedet hvor den er av avgjørende betydning. Det krever etablering av ett regelverk som regulerer dette. Stikkordene for dette er "Rehab-TEK", en myndighetsbasert registreringsplikt for arbeidene og kvalifikasjonskrav for utførelse av arbeidene.
Eivind Hoff- Elimari	7A) Norge bør helst både ha forutsetninger både på tilbuds- og etterspørselsiden for teknologiutviklingen. Pilot-E rettet mot el-ferger er et godt og vellykket eksempel - med koordinert virkemiddelbruk fra Forskningsrådet og helt ut til fylkeskommunene. Norske myndigheter bør derimot være forsiktig med å henge seg på teknologiutvikling der andre land allerede er kommet langt - der bør prinsipper om næringsnøytralitet være styrende.

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Klimavenner for Kjerne- kraft	<p>7A) Norge har god kompetanse på betongkonstruksjoner og sveising fra offshore-industrien. Dette er nøkkelkompetanse i forbindelse med kjernekraft. I tillegg er Norge langt fremme på materialteknologier, nuklærteknologi, simuleringsteknologier og andre teknologier knyttet til kjernereaktorer gjennom Institutt for Energiteknikk (IFE).</p> <p>En storskala satsing på kjernekraft vil bidra til næringsutvikling og sysselsetting. Dette vil være spesielt viktig når vi skal skalere ned vår virksomhet i Nordsjøen.</p> <p>En slik teknologi er generasjon IV</p>	Energibruk. Mange av teknologiene (CCS, hydrogenproduksjon, batterifabrikk) krever et stort energioverskudd.	Etterspør og sikre tilgang på bærekraftig strøm og varme. Bærekraftig i denne sammenhengen vil da være elektrisitetsproduksjon som slipper ut lite CO2, bruker lite ressurser, skaper lite avfall.	Nei. Kjernekraft er så overregulert at det er nesten umulig å starte opp kjernekraftrelatert virksomhet i Norge. Dagens reguleringer er mye strengere enn land som har kjernekraft uten at dette går ut over	Men må påregne endringer i disse utdanningsløpene basert på den industrien Norge som nasjon skal satse på. På samme måte som at vi har bygget opp utdanningsløp for offshore-sektoren med bore- og vedlikeholdsoperatører, petroeliumingeniører,	
--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Klimavenner for Kjerne- kraft	<p>reaktorer, som ikke bare bruker brenselet mer effektivt, men kan også brukes til å fisjonere fertilt materiale samt brukt brensel, slik at vi kan få ut mer energi av våre kilder til fertilt og fissilt materiale og redusere mengden og aktiviteten på det brukte brenselet som må lagres.</p> <p>En annen teknologi er lilla hydrogen og ammoniakk (NH₃). Spesielt ammoniakk er vi verdensmestre på i Norge (Yara, Alma)</p> <p>En annen teknologi er fusjon. Det finnes flere forskningsprosjekter på dette i Europa og verden. Norge bør delta aktivt i en av disse for å</p>				<p>sikkerheten.</p> <p>En ny reguleringsmyndighet etter modell fra Petroleumstilsynet med oppdatert lovverk kan være en mulig løsning på en rask tilpasning til et lovverk som tillater kjernekraft i Norge.</p>	<p>eksperter på seismikk, etc. så må vi påregne det samme enten det er snakk om batteriteknologier, hydrogenteknologier eller kjernekratteknologier.</p> <p>Utdanning legger grunnlaget for en suksessfull utnyttelse av de ressurser vi som land</p>	
--	--	--	--	--	--	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Klimavenner for Kjerne- kraft	sikre enda mer energi. Ved først å gå for kjerne- kraft i form av fusjonskraft så har man allerede mye av infrastrukturen på plass hvis og når fusjonskraft kommer på plass.				legger i en gitt næring. Norge har allerede en god utdanning på kjerneteknikk slik at vi har noe å bygge videre på.	
--------------------------------------	--	--	--	--	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

Animalia og Matprat	<p>7A) Landbruket er svært viktig for sysselsettingen i Norge. Mens rundt 40 000 er sysselsatte i primærleddet, er over 50 000 ansatte i matindustrien. Matindustrien er Norges største fastlandsindustri i omsetning og har flere ansatte enn den direkte sysselsettingen i petroleumssektoren. I fremtiden vil denne sektoren kunne vokse videre.</p> <p>Ettersom landbruket og husdyrproduksjonen ikke har samme muligheter til å kutte sine utslipp som sektorer der utslippene i høy grad er linket til fossile utslipp, er det viktig å satse på teknologi og innovasjon som reduserer netto utslipp fra landbrukssystemet, e.g. tiltak som reduserer utslippene av metanproduksjon fra drøvtyggere, oppsamling av metangass i fjøs, biogassproduksjon, samt økt binding av karbon i jordsmonn, beitemark og skogdriftarealer. Ettersom vi har knapphet på matjord i Norge og i stor grad er avhengig av drøvtyggerne som storfe og sau for å omsette norske ressurser til mat, vil dette representere teknologi som styrker bærekraften i det norske matsystemet og dermed bidrar til å opprettholde norsk matsikkerhet.</p> <p>Norge er allerede i front på disse områdene. Forprodusentene benytter allerede en kombinasjon av essensielle oljer (Agolin Ruminant) som bidrar til å redusere utslippene med 15-20 %. Videre er forskere ved NMBU involvert i en rekke prosjekter som undersøker mulighetene for å redusere utslippene ytterligere, bl.a. ved å tilsette rødalger som inneholder trihalometanet bromoform, et stoff som hemmer dannelsen av metan i vomma hos drøvtyggere. Det er antatt at dette kan bidra til å redusere metanproduksjonen med opptil 30 prosent. De tre bondeide samvirkenene Tine, Bondelaget og Felleskjøpet har inngått et samarbeid for å kutte metan fra jordbruket gjennom bl.a. nye sammensetninger av foringredienser. I tillegg arbeides det også med avl på storferaser, med et mål om å utvikle en mer utslippsvennlig ku, samt utvikling av teknologi for å kunne nyttiggjøre gass fra gjødsel og i fjøs som en kilde til miljøvennlig energi. Et annet aktuelt tiltak er bruk av biokull for å øke karbonbinding i jorden og jordkvaliteten. Biogass, gjødsel og biokull representerer alle teknologier som har stort potensiale til å øke sirkulariteten i landbruket. Det er særs viktig å legge til rette for implementering av denne typen innovasjon gjennom støtteordninger som BIONOVA, og videre at man sørger for å ivareta husdyrnæringen.</p>
----------------------------	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

Klima- etaten, Oslo kommune	<p>7A) Omstillingen til lavutslippssamfunnet krever storstilt teknologiutvikling og legger føringer for hvilke teknologiområder Norge bør prioritere i årene fremover. For å kutte utslipp fra bygge- og anleggsplasser, er det nødvendig med utslippsfri teknologi i alle prosesser, også de arbeidene som utføres av tunge og/eller spesial-maskiner. For gravemaskiner har overgangen fra fossilt drivstoff til utslippsfrie varianter gått fort, og de større utfordringene kommer når store maskiner og tunge oppgaver på bygge- og anleggsplassene skal utføres.</p> <p>Oslo kommune har vist at</p>	<p>7C) Omstilling av store sektorer som transport og bygg og anlegg til utslippsfri drift, forutsetter tilgang på tilstrekkelig energi og effekt i kraftnettet. Alternativt må kapasiteten hentes andre steder, som fra lokal energiproduksjon, mobile batteri-/ladeløsninger eller lignende. Problematikken knyttet til tilgjengeliggjøring av elektrisk kraft er behandlet i NOU 2022: 6 Nett i tide. Overordnet er Klimaetatens innspill til NOUen at tiltak foreslått i utredningen for å sikre nok utbygging og effektiv bruk av strømmettet må konkretiseres ytterligere og iverksettes så snart som mulig.</p> <p>Videre må nettselskaper ha insentiver til å kunne utvide kapasiteten tidsnok til å imøtekomme et økt og endret behov, for å unngå at manglende nettkapasitet blir en barriere for den økte elektrifiseringen</p>	<p>7D) Klimaetaten mener dagens systemer ikke er rigget for å ta i bruk nødvendig teknologi. Klimaetaten anbefaler at det innføres lovregulerte standardiserte og effektive prosedyrer som forplikter nettselskapene til, i samarbeid med kommunene, å kartlegge effektbehov i ulike byer/områder, og utarbeide planer for hvordan det vil ivaretas gjennom bedre distribusjon, fremføring av strøm eller utbygging av kraftnettet. Dette krever innstramning i dagens regelverk.</p> <p>For at manglende nettkapasitet ikke skal bli en barriere for den økte elektrifiseringen av samfunnet, må nettselskaper ha insentiver til å kunne utvide kapasiteten tidsnok til å imøtekomme et økt og endret behov. Klimaetaten støtter forslaget fra nettselskaper gjengitt i kapittel 12.3 NOU 2022: 6 Nett i tide om at nettselskapene må gis økte muligheter til å planlegge i forkant av nettutviklingen, for eksempel gjennom endringer i inntektsrammereguleringen.</p> <p>Tiltak for energieffektivisering og mest mulig effektiv</p>
--	--	---	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Klima- etaten, Oslo kommune	<p>gjennom bruk av anskaffelseskriterier og premiering av utslippsfri teknologi i anbudskonkurranser, stimuleres etterspørselen etter utslippsfrie kjøretøy og maskiner. Dette er et kraftfullt virkemiddel, og staten bør også bruke sin innkjøpsmakt på samme måte, ved å stille strenge krav til bygge- og anleggsprosjekter i statlig regi.</p> <p>Utvikling av karbonfangst og lagring er avgjørende for begrense temperaturstigningen. Norge har to fullskala CCS-anlegg under bygging og betydelige lagringsmuligheter. Dette er en teknologi Norge kan bidra til å utvikle, som kan gi næringsutvikling og</p>	<p>av samfunnet. Klimaetaten støtter forslaget fra nettselskaper gjengitt i kapittel 12.3 i NOUen om at nettselskapene må gis økte muligheter til å planlegge i forkant av nettutviklingen, for eksempel gjennom endringer i inntektsrammereguleringen. Fleksible ressurser som alternativ til utvidet nettkapasitet bør benyttes i større grad enn i dag. Nettselskaper må kunne legge til rette for slike fleksible ressurser. Regjeringen bør videre vurdere om det er nødvendig å prioritere hvilke sektorer eller aktører som først får tilgang på elektrisk kraft for å sikre at Norge når sine klimamål.</p> <p>I tillegg til at energi og effekt må være tilgjengelig på de aktuelle punktene hvor de skal brukes, er det også utfordringer knyttet til at ulike kapasitetsbehov vil</p>	<p>utnyttelse av dagens strømnnett må ha høy prioritet. Fleksible ressurser som alternativ til utvidet nettkapasitet (enten i en overgangsperiode eller permanent) bør benyttes i større grad enn i dag, og nettselskaper må kunne legge til rette for slike fleksible ressurser. Enovas mandat må i større grad gjelde utrulling av ny teknologi. For å kunne få til et fullstendig teknologiskifte trengs det støtteordninger for utrulling og ikke kun for innovasjon/piloter. I tillegg til innfasing av ny teknologi, må det også finnes statlige virkemidler for å fase ut fossil teknologi. For eksempel avgifter på fossile kjøretøy, maskiner og drivstoff.</p> <p>På oppdrag for Klimaetaten har Hafslund Rådgivning gjennomført en utredning som estimerer fremtidige aktivitet knyttet til bygg-/anlegg i Oslo, tilhørende elektrisitetsbehov ved gradvis omlegging til utslippsfri aktivitet, og sektorens behov for ladeinfrastruktur rettet mot bygg- og anlegg (inkl. tilhørende tungtransport) i Oslo mot 2030. Det er også gjort en vurdering av konsekvensene effektbehovet medfører. Effektbehovene</p>
--	--	--	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

Klima- etaten, Oslo kommune	<p>arbeidsplasser i Norge, samtidig som den har et betydelig eksportpotensiale.</p> <p>Utslippsfri teknologi innen skipsfart blir viktig dersom vi skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Norge har en lang historie som sjøfartsnasjon og norske verft og utstyrleverandører er i verdensklasse når det gjelder kvalitet og evnen til å levere miljøteknologi. I det offentlig-private samarbeidet Grønt Skipsfartsprogram samarbeider næringen om nye løsninger og tester disse i praksis ved å bygge nye skip. Samtidig er næringen godt eksponert for konkurranse fra verft og utstyrsleverandører i land med lavere kostnader. Det</p>	<p>inntreffe samtidig. Når en stadig større andel av transport (med spesiell vekt på tungtransport) og bygge- og anleggsarbeider opererer utslippsfritt i tråd med politiske mål, så vil økt effektbehov i større grad skje til samme tid. Dette kan føre til store utfordringer for kraftnettet, som ikke er dimensjonert for denne typen omstilling. Utbygging av kraft er både tidkrevende og svært kostbart, både med hensyn til økonomi, natur- og ressursbruk. Det er snakk om store investeringer både på nasjonalt og lokalt nivå, og utfordringer må håndteres på begge disse nivåene.</p> <p>En forutsetning for en helhetlig utrulling av teknologi i vegtrafikken er utbygging av lade- og fylleinfrastruktur. Her må det være en nasjonal satsning på utbygging av hurtiglading og stasjoner for hydrogen og</p>	<p>fra utslippsfrie bygge- og anleggsplasser representerer en urovekkende endring fra dagens effektsituasjon. Dette skyldes at hver enkelt bygg- og anleggsplass isolert sett har høye effektbehov og samtidigheten vil være betydelig når et hundretalls utslippsfrie prosjekt gjøres parallelt og det inntreffer stor grad av samtidighet med tanke på strøm- og effektuttak.</p> <p>Oppsummert må Oslo kommune legge til rette for et godt tilbud av offentlig tilgjengelig hurtigladeinfrastruktur rettet mot bygg- og anleggssektoren og tungtransporten. Dette anses som en helt avgjørende forutsetning for at man oppnår tilstrekkelig omstilling tidsnok for å nå klimamålene for 2030. Samtidig må det også sørges for at næringstransport er i stand til å lade hjemme eller på terminaler/depot for å unngå unødvendig og kostbar utbygging av hurtiglading i bybildet.</p>
--	--	---	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Klima- etaten, Oslo kommune	<p>er viktig at de generelle rammebetingelsene i næringen legger til rette for at nærings- og teknologiutviklingen kan fortsette.</p> <p>Klimaetaten vil også trekke frem teknologi for energieffektivisering, og teknologi som bidrar til sirkulære forretningsmodeller og økonomi.</p>	<p>biogass langs riksveinettet. En nasjonal plan for utbygging vil sikre at alle ruter skal være mulig å kjøre med nullutslippsteknologi. For å muliggjøre dette må det i tillegg til areal være tilgjengelig strømkapasitet langs vegnettet, se nærmere omtale av dette i svar på spørsmål under kapittel 6.</p>	
--	--	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	---	--	---	---	--	--	---

Statkraft	Teknologisk utvikling vil ha stor betydning for om vi klarer å nå klimamålene vi har satt oss for 2050. Både teknologier vi i dag ser vil være nødvendig og som får mye oppmerksomhet, som hydrogen, og teknologier og nye løsninger som ennå ikke er utviklet vil bli viktige. Det er naturlig at teknologier vi i dag ser kan bli	Et innspill her er at selskaper med virksomhet i flere land kan være en viktig kilde til overføring av teknologi og kunnskap på tvers av landegrensene.					
------------------	---	---	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Statkraft	<p>viktig får mye omtale, men det er også viktig at det legges til rette for innovasjon og teknologiutviklingen slik at også nye ideer og teknologier kan modnes.</p> <p>Når det gjelder hydrogen ser Statkraft tre barrierer for hydrogen til å bli konkurransedyktig i markedet; usikker etterspørsel,</p>						
------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Statkraft	<p>høye investeringskostnader og merkostnad i driftsfasen.</p> <p>Framtidig klimapolitikk og framtidig omstillingsevne og vilje hos kunder kan skape usikkerhet rundt etterspørselen etter hydrogen. Et viktig tiltak for å stimulere etterspørsel er å sikre at hydrogen blir konkurransedykti</p>						
------------------	---	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	---	--	---	---	--	--	---

Statkraft	g i forhold til fossile alternativer, og derfor bør kostnaden for å slippe ut CO2 økes både innenfor kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor. Videre kan man gjennom å stille krav i offentlige anbud og andre reguleringer, f.eks for hurtigbåter og langdistansebuss er bidra ytterligere til						
------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Statkraft	stimulering av etterspørselsiden. Verdikjedene for hydrogen er ikke markedsmodne og trenger støtte i startfasen. Det finnes produksjonsteknologi for grønt hydrogen i dag, men elektrolytorene produseres i manuelle prosesser og liten skala, og kostnadene er derfor høye. Økt skala,						
------------------	---	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

	<p>teknologiforbedringer og mer automatisering vil gi fallende produksjonskostnader. Det er derfor viktig å utløse de første investeringene som kan bringe dette volumet, og da trenger man støtte for å kompensere for høyere kostnader i starten.</p> <p>En viktig markedsbarriere for hydrogen er de høye</p>						
--	--	--	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

	<p>driftskostnader sammenlignet med fossile alternativer. Driftsfasen kan avhjelpest ved en form for driftsstøtte over et gitt antall år. Statkraft mener forutsigbarhet og risikoavlastning i driftsfasen er nøkkelen for å utløse milliardinvesteringer i et usikkert og volatilt marked.</p>						
--	---	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	---	--	---	---	--	--	---

Norges Skogeierforbund	7A) Norge ligger langt fremme når det gjelder bruk av tre i bygg. For å sikre fortsatt konkurransekraft er vi avhengig av automatisering som gir effektiv produksjon og utvikling av byggesystemer som øker materialenes levetid.
-------------------------------	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

NTNU	Norge bør utnytte sine komparative fortrinn som en energinasjon og som en havnasjon. I scenarier fra blant andre IEA og DNV vil vindkraft og solkraft bli de viktigste kildene til fornybar elektrisk energi mot år 2050. Spesialrapporten fra FNs Klimapanel om klimaendringer og landarealer	Gode incentivordninger for industriaktører er å samarbeide med forskningsmiljøene er viktige virkemidler for teknologiutviklingen. Vi ser også eksempler på internasjonal samarbeid mellom industriaktører i flere land	Manglende risikovilje hos sluttbrukere er en barriere, men kan (som også påpekt under svaret i punkt b) avbøtes med støtte til pilotering. Teknologisk kompleksitet er attraktivt for spesielt interesserte, men sannsynligvis ønsker de fleste teknologi som virker uten for mye brukermedvirkning. Et eksempel her kan være	Det er viktig at det politiske Norge viser lederskap og går sammen om å finne løsninger som forener og skaper entusiasme, også når bakteppet er dystert. En «misjonsdrevet» tilnærming kan være på sin plass. Det er viktig å skape hjemmemarked for industrien, og her spiller lover, forskrifter og konsesjoner en viktig rolle, samt incentiver og støtte til pilotering. Det er	Lokal strømproduksjon er et tema som blir mer og mer aktuelt, både i nærings- og kontorbygg, i nabolag, i enkelthusstader, og i smarte byer. Dette krever nytenkning rundt regelverk for lokal strømproduksjon, plusskunder	Elever og studenter blir opptatt av det samfunnet rundt er opptatt av, og skolen og universitetene har her et stort ansvar. Studenter blir sterkt formet som fagpersoner av det studieprogram de tar, og blir lett engasjert i temaer som studieprogrammet tar opp.	Ærlig og kunnskapsbasert kommunikasjon om vanskelige spørsmål og dilemmaer som oppstår i streben etter en bærekraftig utvikling er svært viktig. En bør ha tiltro til innbyggerne og kunnskapsbasert og ærlig kommunikasjon vil kunne demme opp mot populisme og fornektelse av menneskeskapt klimaendringer. Samtidig er det viktig at norsk politikk ikke bare formuleres ovenfra, men er gjenstand for demokratiske
-------------	--	---	---	---	---	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

NTNU	peker videre på fornuftig forvaltning av bioressurser for energiløsninger for å nå klimamålene. Når det gjelder vindkraft er det et faktum at arealbruken er svært stor, og en må legge dette til grunn ved utvikling av teknologien. Flytende vindkraftverk bør derfor være attraktivt, og her kan Norges	som muliggjørende for teknologiutviklingen, og her kan spesielt nevnes havvind og hydrogen. Det er ofte en lang vei fra en teknologi er ferdig utviklet av en leverandør til den tas i bruk. Støtte til pilotering reduserer risiko for	solcelleteknologi og energilagring i private hjem. Teknologien må være lett tilgjengelig og ikke kreve mye oppmerksomhet. Motstridende og forvirrende informasjon, til dels falsk informasjon, kan være en barriere, og bidra til å undergrave nye energiløsningers legitimitet hos folk flest. Vi har for eksempel sett at vindkraft på land	sannsynligvis nødvendig å øke tempoet ikke bare i teknologiutvikling, men også i de samfunnsmessige strukturer som støtter opp om og fasiliteter den utvikling som er nødvendig. Samtidig må utdanningssektoren og universitetene mobilisere for å bidra enda mer til den kunnskap og kompetanse som trengs for nye løsninger. Vi kjenner til	og handel mellom naboer. Systematisk energieffektivering i industrien og i bygg er et viktig virkemiddel for å nå klimamålene. Det er altså ikke nok å utvikle nye energibærere, men også å redusere det totale energibehovet. Konkrete	Innen fremvoksende sektorer kan behovet for kunnskap og kompetanse øke raskere enn det universitetene har rigget sine studieprogrammer for. Et aktuelt eksempel er solkraft. Her har vi nesten ingen utdanning i Norge, men kompetansen er svært	prosesser, hvor man både lærer av målene og ønskene til folk flest, og hvor forskjellige lag av befolkningen og det politiske sjiktet gjensidig påvirker hverandre, slik at en sammen skaper både mål og midler. Effekten av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi kan formuleres ved beskrivelse (visjon) av det framtidige lavutslippssamfunnet i kombinasjon med en tidsplan for hvordan
-------------	--	---	---	---	---	--	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

NTNU	fortrinn som en nasjon med stor erfaring fra offshore olje- og gassutvinning komme til sin rett. Vindkraftanlegg til havs er mekanisk utfordrende, men også utfordrende med tanke på drift og vedlikehold under vanskelige betingelser til sjøs. Her fins muligheter for lønnsom næringsutvikling	første bruker, og slik støtte kan få opp hastigheten på å få tatt teknologi i bruk. Vi vet at innovasjon og nye løsninger ofte springer ut av grunnleggende og dyp kunnskap. Derfor bør man som del av teknologiutvikling sørge	har skapt mye motstand som gjør at utbyggingen nærmest har stoppet opp. Man skal også være oppmerksom på grønnvasking fra aktører som kan ha finansielle og forretningsmessige interesser som går på tvers av det som vil være en positiv samfunnsutvikling. Mye av den «nye» teknologien går på tvers av eksisterende	utfordringene med manglende entusiasme for landbasert vindkraft. Men to andre fornybare energikilder utmerker seg ved at det her sannsynligvis vil være mulig å skape større grad av engasjement og fremtidsstro: vannkraft og solkraft. Norge bør utvikle sitt fortrinn innen vannkraft videre, og kraftnettet på land må også utvikles for	tiltak er teknologi for effektiv lagring (batterier, termisk lagring), og effektive løsninger for gjenbruk av spillvarme fra produksjon, som for eksempel batteriproduksjon. Dette krever utvikling av kontrollsystemer og	etterspurt, på alle nivå. Det er relevant å utrede spørsmålet om mer fleksibilitet i utdanning nærmere. For å sikre behovet for kvalifisert arbeidskraft til ny næringsutvikling av energieffektiv lavutslippsteknologi i Norge (CCUS, batteriproduksjon,	man kommer dit i løpet av 25 år.
-------------	---	---	--	--	--	---	----------------------------------

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

NTNU	og sysselsetting. Også de elektrotekniske systemene og de IT-baserte kontrollsystemene er en viktig del av havvindutvikling. En vil måtte utvikle et kraftnett i Nordsjøen basert på høyspent DC, kanskje med nye nett-topologier, som krever videre utvikling av kraftelektronikk, kabelteknologi og nye konsepter	for gode betingelser for grunnforskning i Norge, ikke minst ved våre universiteter. Samtidig må vi være åpne for mer misjonsdrevne forskning, og være med der for eksempel EU leder an. Engasjement i internasjonale initiativer	sektorer og for å lykkes med ønsket videreutvikling og implementering må sektortenkningen dempes ved å oppmuntre til samarbeid på tvers av sektor- og landegrensene	å kunne absorbere tilfeldig kraft bedre, samt kunne utnytte fleksibilitet både i vannkraften og i forbruk. Her vil instrumentering (f.eks. IoT-løsninger og sanntidsmålinger) være sentralt, samt nye metoder for å nyttiggjøre seg slike målinger i intelligent styring av systemet. Med en svært robust elforsyning, samt høy kompetanse i nettselskapene og hos	styring, samt samspill med nettselskaper for å nyttiggjøre overskuddsenergi, som enklere bør kunne benyttes som varmekilde. Reguleringsmyndigheten for Energi er, i likhet med andre aktører, nødt til å jobbe raskt med å finne regulatoriske	hydrogenproduksjon, resirkulering av plast og metaller, bio/sol/vann- og vindkraft), trengs økt kapasitet (studieplasser og ansatte) innenfor universitetsutdanninger/PhD og EVU. Studietilbudene må forankres i en helhetlig forståelse av vekselvirkningene mellom	
-------------	---	--	---	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

NTNU	for drift og kontroll. Et havbasert nett må, i likhet med kraftnett på land, være pålitelig, både med hensyn på energiproduksjonen og med hensyn til sikre IT- og kontrollsystemer (informasjonssikkerhet). Også her fins muligheter for norsk næringsliv i en internasjonal kontekst. Samspillet	utvikling av felles standarder for teknologiske verdikjeder på tvers av landegrensene vil kunne tjene som drivende potensial		kraftprodusentene, bør det ligge til rette for mye utvikling og verdiskaping i Norge her, samtidig som klimautfordringene adresseres. Solkraft (PV) er, i likhet med vindkraft, den form for elektrisk energiproduksjon som vil dominere i fremtiden ifølge scenariene fra IEA og DNV m.fl. Dette gjelder globalt, men også Norge har et kanskje overraskende stort	løsninger for disse mulighetene, og trenger sannsynligvis politisk drahjelp for denne jobben. Sannsynligvis er de administrative og regulatoriske systemene ikke tilpasset den sektoroverskridende og planøkonomiske framtid	teknologi- og samfunnsutvikling. Videregående utdanningsnivå må tilpasses for å imøtekomme dette behovet. Dagens utdanningssystem gir ikke den nødvendige koblingen mellom teori og praksis når det gjelder energi og kjemi. Elever/Student er har i dag ikke den	
-------------	---	--	--	---	--	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

NTNU	mellom næringslivet og våre universiteter vil være svært viktig. Norge bør også lede an i utvikling av utslippsfri transport til havs, det vil si elektrifisering av skip og implementering av infrastruktur for bruk av karbonfrie drivstoff som hydrogen og ammoniakk. Her er vi allerede			potensial for solkraft. Vi har en sterk industriell tradisjon på råvaresiden, men kan ved å ha ambisiøse mål for utbredelsen av solkraft i Norge også være med å drive utvikling på anvendelser, slik som sambruk med andre arealer (agri-PV, bygningsintegrasjon), flytende PV (havbasert) eller i forbindelse med vannkraftmagasiner. Vi kan også utvikle	som må realiseres for å lykkes i rask teknologispredning.	nødvendige «ryggmargsfølelsen» for å gjøre de riktige valgene mellom teknologialternativer. Energikonverteringskjeden består av en mengde teknologier: fra leting og produksjon av ressurser, til kraftproduksjon og overføring, til sluttbruk i industri,	
-------------	---	--	--	---	---	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

NTNU	langt fremme, men vi kan gjøre mer. Den største utfordringen for bruk av karbonfrie drivstoff til havs er tilgang til større volum av grønt hydrogen. Ulike pilotprosjekter er i ferd med å demonstrere slike teknologiske løsninger i relativt stor skala, med norske industripartnere i ledende roller.			teknologien med tanke på klimatiske forhold som vi har her, og dermed bidra til å gjøre PV interessant også for andre regioner med kaldere klima. Det som imidlertid særtegnert PV fremfor de andre fornybare kildene er at den egner seg svært godt som distribuert energi, for den enkelte husstand, borettslag eller bydeler. Dette er noe som kan gi entusiasme og driv i befolkningen, på		bygninger og transport.	
-------------	---	--	--	--	--	-------------------------	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

NTNU	<p>Det foregår også interessant utvikling innen elektrifisering av luftfart, hvor ikke minst Nord-Norge er relevant som arena for uttesting av ny teknologi, på grunn av luftfartens sentrale posisjon der.</p> <p>Begrenset bruk av landarealer til bioenergi og CO2-opptak (bio-CCS) vil være et bidrag for å nå klimamålene.</p>			<p>samme måte som skiftet til elbiler, hvis det politiske Norge kan omforenes om dette, og dermed legge til rette for en slik utvikling.</p> <p>Økt satsing på samarbeid mellom akademia og næringsliv, støttet gjennom virkemidler som SFI og FME, men også teknologidemonstrasjonsprogrammer med kortere tidshorison (eks. CLIMIT)</p>			
-------------	---	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

NTNU	Dette fordrer raske og inngående endringer i bruk av energi- og landsystemer, byplanlegging og infrastruktur, og til dels store atferds- og livsstilsendringer. Utviklingen her går primært mot effektive prosesssteknologier for produksjon av biodrivstoff for transport som ikke enkelt lar seg elektrifisere (luft/hav), samt						
-------------	---	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

	utvikling av effektive karbonfangst løsninger for bio- og/eller avfallsanlegg for varme- og kraftproduksjon lokalt. Avkarbonisering av metallindustrien ved bruk av biobaserte reduksjonsmidler er også her et viktig klimatiltak. Teknologiutviklingen må baseres på sterke forskningspartne						
--	---	--	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

	<p>rskap mellom akademia og næringsliv hvor langsiktig finansiering sikrer robust utvikling fra lavt til høyt teknologimodensnivå.</p>						
--	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Samfunnsb edriftene	Det er et problem at støtteordninger for teknologiutviklingen i Norge er overfokuset på innovasjon. Svært mye av den teknologien som finnes, kan settes sammen på nye måter for å skape store verdier, beredskap og behandling av eget avfall – som et eksempel. Hadde finansieringsstøtt	Det må være en harmonisering av vilkår og virkemidler mellom Norge og EU. Mange av de teknologiene som kreves i overgangen til et lavutslippssamfunn, er allerede kjente. For kommunal avfallsbransje gjelder dette særlig avanserte	En av de viktigste barrierene for å ta i bruk ny teknologi er usikkerheten rundt hva som vil være den ledende teknologien fremover, ikke minst gjelder dette i forhold til hvilke energibærere som vil bli sentrale i årene fremover. For eksempel bygges et nytt skip gjerne i et 50 års perspektiv. Dersom usikkerheten blir for stor vil det å «safe» ved å bruke		Kraftbransjen er i motsetning til mange andre bransjer, en gjennomregulert bransje. Eksisterende regelverk er meget detaljert, hvilket gir lite rom for innovasjon og nytenking. Spesielt kraftnettet er utsatt for meget stram regulering,		
--------------------------------	---	--	--	--	---	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Samfunnsb edriftene	e i sterkere grad vært innrettet på miljø og sirkulærøkonomi, ville mange flere anlegg for dette vært realisert i Norge. I stedet ender vi opp med å sende råvaren (avfall) ut av landet for å kunne foredles til ressurs, der det får en mye høyere verdi og kan brukes inn i produksjon av nye produkter. Her må det endringer til i	sorteringsanlegg. Det er likevel krevende å sikre at de får stor nok utbredelse i et tilstrekkelig raskt tempo. Harmonisering av vilkår og virkemidler gjelder også biogassområdene og relevant infrastruktur, slik som biogassanlegg	eksisterende drivstoff lett kunne bli resultatet. For havnene gjør denne usikkerheten at en ikke vet hvilke energibærere en skal legge til rette for. Denne typen usikkerhet kan til en viss grad kunne kompenseres ved en statlig støtte som bidrar til en risikoavlastning, eksempelvis gjennom ENOVA. ENOVA-støtten til å bygge ut		som i liten grad gir insentiver til å ta i bruk nye teknologier eller investeringer for å møte klimaendringene. Paradoksalt nok er et robust og framtidssikkert kraftnett en forutsetning for at elektrifisering av Norge skal finne		
--------------------------------	--	--	--	--	---	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Samfunnsb edriftene	virkemiddelapparatet.	g, fyllestasjoner m.m. Sverige og Danmark har bedre offentlige støtteordninger for produksjon av biogass sammenlignet med Norge. Sverige har en kombinasjon av investeringsstøtte og produksjonsstøtte, mens Danmark har	landstrøm er et godt eksempel på hva en kan oppnå ved å støtte etablering av alternativ infrastruktur på dette området. Regulatoriske krav og økte avgifter som legges på ulike utslippskilder kan også bidra til å utvikle ønskede energibærere. For havner kan en større grad av analyse og planlegging (Masterplan) fra myndighetene sin		sted. Samfunnsbedriftene mener det bør legges til rette for regulatoriske sandbokser som gir friere tøylere for aktører som ønsker å satse på teknologiske innovasjonsprosjekter, men uten at de er fullt bundet av de normalt		
--------------------------------	-----------------------	--	---	--	---	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Samfunnsb edriftene</p>		<p>ren produksjonss tømte med garantert minstepris for sin gass (Miljødirektoratet har utgitt rapport om temaet).</p> <p>At våre naboland har bedre støtteordning er enn Norge er eksempel på vilkår og virkemidler som bør harmoniseres</p>	<p>side være en idé slik at en får bygd ut riktig tilbud på riktig sted til riktig tid.</p>		<p>stramme juridiske rammene. For nettselskap kan det bety at man tillattes å teste pilotprosjekt er for batterier, men at man også får unntak fra visse reguleringer, eksempelvis reguleringen om kvalitetsjuste</p>		
---------------------------------------	--	--	---	--	---	--	--

Organisasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
--------------	---	--	---	---	--	--	---

Samfunnsbedriftene		. Videre, EU satser på biogass for å redusere avhengigheten av russiske gass og for å kutte i utslipp. Det vil derfor komme nye og trolig EØS-relevante krav fra EU på biogassområdet.			rte inntektsrammer ved ikke-levert energi (KILE-regulering). Samfunnsbedriftene mener slike justeringer vil legge til rette for raskere og større innovasjonso mfang innen kraftsektoren , som er til gode for samfunnet i en krevende		
--------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organisasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
--------------	---	--	---	---	--	--	---

Samfunnsbedriftene		bidragsytene til å utvikle de nye næringene i det grønne skiftet. Som en sentral sjøfartsnasjon med en betydelig maritim næringsklynge er Norge også viktig mht. utvikling av teknologi for sjøtransport, eksempelvis innen autonomi. En			energiomstilling.		
--------------------	--	--	--	--	-------------------	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Samfunnsb edriftene</p>		<p>konkurransesjef er også at vi har myndigheter som ønsker å bidra til det grønne skiftet og legger til rette for utviklingen, eksempelvis med utvikling av regelverk.</p>					
---------------------------------------	--	---	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Samfunns- edriftene</p>							
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Naturvern- forbundet	På oppdrag fra det tyske G20-formannskapet lagde IEA og IRENA i 2017 en rapport der de beskrev en energiomlegging konsistent med Parisavtalens langsiktige temperaturmål. En dobling av den årlige forbedringen i energieffektivitet er viktigst. IEA mente det vil være behov for CCS på fossile kraftverk, mens	Norge har mye å lære av andre land når det gjelder å realisere potensialet for energieffektivering og sirkulær økonomi.	Vi anser at mangelen på krav/reguleringer, som eventuelt kombineres med støtte til utvikling av ikke modne teknologier, er den største barrieren. En overdreven teknologioptimisme kan gjøre at vi ikke når klimamål fordi det utsetter nødvendig omstilling fordi vi lener oss på framtidig teknologi som skal løse problemet. Det	Det viktigste er at myndighetene setter krav, gjerne langsiktige krav, slik at bedriftene får tid til å omstille seg.	Miljødirektoratet bør i større grad benytte muligheten til å stille krav og etablere et tettere samarbeid med Forskningsrådet, Innovasjon Norge, SIVA og Enova for å gi økonomiske stimulanser for kommersialisering	Det viktige i utdanningen er å sette teknologien inn i en kontekst av bærekraftig utvikling.	Frakobling av klimagassutslipp og økonomisk utvikling er viktig.
---------------------------------	---	---	---	---	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Naturvern- forbundet	IRENA mente at fornybare energikilder vil erstatte den fossile energien som trengs for å nå målet. IRENA mente at CCS bare trengtes i sementindustrien og noen få andre prosessindustrier. Nye forretningsmodeller som tar i bruk "disruptive" teknologier som IT og fremmer sirkulær økonomi		kan for eksempel gjelde flytransporten, hvor det vises til mulig teknologiske løsninger som tar lang tid å utvikle og fase inn, og kanskje aldri vil levere nødvendige utslippskutt i tide.		ering av teknologi.		
---------------------------------	--	--	---	--	---------------------	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Naturvern- forbundet	<p>og annen type mobilitet og transport enn i dag bør stimuleres. Schibsteds FINN har regnet ut de årlig reduserer klimagassutslippene med om lag 20 millioner tonn i de landene ordningen finnes. Delingsøkonomi, nye forretningsmodeller som tilbyr tjenester som helt eller delvis kan erstatte produkter, som</p>						
---------------------------------	---	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
-------------------	---	--	---	---	--	--	---

	for eksempel utleie av redskaper, bør stimuleres. En gjennomsnittlig drill brukes bare 12 minutter gjennom sin levetid.						
Ungdomme ns fylkes- utvalg Trøndelag	Teknologi på hav- og offshoresektoren er et av Norges	Innovasjon Norge bør samarbeide med	Kompetanse.		Nei.	Ja. Mye av den kompetansen som lærere har er utdatert, så	Politikken skal bidra aktivt til å nå klimamålene

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Ungdomme ns fylkes- utvalg Trøndelag	store fortrinn. Her har vi mange muligheter til å bruke eksisterende kompetanse og forskningsmiljø til å lage ny lønnsom og miljøvennlig teknologi.	tilsvarende tiltak i andre land. Bør også samle alle liknende søkningsordninger på en side.				de trenger etterutdanning.	
---	---	---	--	--	--	----------------------------	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Offshore Norge	Norge bør utnytte sine konkurransefortrinn og kompetanse til å utvikle løsninger og lavkarbonverdikjeder basert på CCS, hydrogen, havvind, mineralvirksomhet til havs som kan tilbys Europa/Verden og bidra til en reduksjon av det globale klimafotavtrykket. Våre medlemmer er	Gjennom EU sine virkemidler/programmer for teknologiutvikling er det allerede et samspill der norske miljøer får tilgang på EU midler. Norwegian Energy Partners spiller også en viktig rolle for gjøre norsk kompetanse,	n/a	Se svar under 7B.	Det er mange eksempler på at europeiske og nasjonale administrative og regulatoriske systemer ikke er på plass for å få til omstilling og anvendelse av nye teknologier. Dette gjelder også på flere av de områdene der vi har	På videregående nivå har fagfornyelsen bidratt til at dette er satt mer på dagsorden i læreplanene enn tidligere. Den pågående implementeringen av fagfornyelsen vil vise om endringene får effekt i rett retningen. Fagfornyelsen er under en evalueringspros	n/a
---------------------------	--	---	-----	-------------------	--	--	-----

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Offshore Norge	sentrale og er allerede godt i gang med mange prosjekter som vil bidra til denne omstillingen. Konkrafts statusrapport for 2022 inneholder en gjennomgang av status for disse verdikjedeprosjektene og behovet for styrking av rammevilkår og virkemidler for å ta de riktige veivalgene. https://konkraft.no	erfaring og teknologi tilgjengelig i verden for øvrig. Disse "arenaene" har potensiale til å utnyttes enda mer. Mange av Offshore Norge sine medlemmer er multinasjonale selskaper som også har god oversikt over relevante			konkurransesfektortrinn (CCS, hydrogen, havvind etc). På disse områdene må forbedrede administrative og regulatoriske systemer forsterkes. For å lykkes med transport og lagring av CO2 på norsk sokkel mener Offshore	ess som skal ta fem år, fram til 2025. Det er derfor for tidlig å komme med konkrete forslag til endringer for dette utdanningsnivået på nåværende tidspunkt. Fagskoler, høyskoler og universitet er dyktige til å fange opp endringer i samfunnet som	
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Offshore Norge	no/aktuelt/det-er-mulig-a-reducere-co2-utslippene-med-50-prosent-innen-2030/	teknologier som er utviklet utenfor Norge.			Norge at myndigheter i nært samarbeid med næringslivet må: - Legge til rette for hensiktsmessige rammevilkår og, inntil CCS blir kommersielt lønnsomt, bidra med finansiell støtte. - Etablere	krever reviderte læringsutbytter . Det har imidlertid vært en del utdanninger, særlig på universitetsnivå, som har fått nye og mer "bærekraftige navn"; uten at det er blitt endret så mye i innholdet og læringsutbytte i utdanningene.	
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Offshore Norge					prinsipper for transport av CO2 over landegrensene - inkludert inngåelse av nødvendige bilaterale avtaler mellom Norge og land som ønsker å eksportere CO2 - Unngå unødvendige kostnadsdrivere – for eksempel tekniske	Det behov for å få på plass et godt system for etter- og videreutdanning, der behov for kompetanse og konkretisering av denne blir meldt inn av både arbeidsgivere og arbeidstakere. Deretter kan utdanningsinstitusjonene i samarbeid med partene utvikle nye	
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Offshore Norge					standarder og driftskrav som ikke er egnet til formålet. Det må utvikles felles, ikke selskapsspesifikke, standarder som bidrar til industrialisering, oppskalering og læring, og til å redusere kostnadene. <ul style="list-style-type: none"> - Utvikle hensiktsmessige og forutsigbare 	utdanningstilbud i tråd med behovene. Bransjeprogrammene under HK dir har bidratt til å igangsette dette arbeidet, men om et system skal etableres må denne satsingen videreføres da det vil ta mer tid enn de tre årene Bransjeprogrammene har fått finansiering.	
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutvikling en og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredning, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	---	---	--	--	---	---	--

Offshore Norge					systemer og prosesser for f.eks. tildeling av tillatelser og utarbeidelse av PUD som er skreddersydd for CCS. Herunder forenklet og kostnadseffektiv overføring av geologiske data tilpasset CCS - Sikre forutsigbarhet og		
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Offshore Norge					akseptable vilkår for brukere og balanse mellom risiko og fortjeneste for den som står for transport og lagring. Avklare krav som stilles til investorers ansvar gjennom hele levetiden og tilhørende finansielle garantier,		
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Offshore Norge					herunder vurdere tidspunkt og prosesser for overføring av lager til myndighetene, risikoavlastning knyttet til mulig lekkasje og overvåking.		
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Offshore Norge</p>							
------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Biogass Norge	<p>Å beslutte lønnsomme arbeidsplasser er vanskelig. Det er til slutt markedet som avgjør hva som blir en lønnsom arbeidsplass.</p> <p>Samtidig er det viktig at myndighetene bidrar med forutsigbare og konkurransedyktige rammebetingelser. Det gjør det enklere å vurdere nye investeringer</p>	<p>Norske myndigheter bør legge til rette for konkurranse dyktige rammevilkår. I dag får danske og svenske biogassprodusenter produksjonstøtte per kwh produsert biogass. I Danmark får produsentene garantert støtte 20 år frem i tid. I</p>	<p>Det tar tid å etablere nye verdikjeder. Det er en barriere i biogassmarkedet at det ikke er tilrettelagt infrastruktur langs norske veier. Igjen er det viktig å ha et helhetlig perspektiv på den politikken som utformes. Manglende politikk og oppdatert regelverk kan i seg selv være en barriere for utvikling.</p>	<p>Teknologispredning gjøres gjennom markedet, men det er samtidig viktig at norske myndigheter har en offensiv klimapolitikk. Da vil vi få fart på den grønne omstillingen.</p>	<p>Lover og regler må oppdateres i et raskere tempo. Ett eksempel er gjødselvarerforskriften. Dagens versjon ble utviklet i en annen tid og må oppdateres for å ta ut potensiale i økt biogassproduksjon, særlig fra vann og rensesanlegg.</p>	<p>Høgskole- og universitetssektoren bør tenke sirkulært og i større grad samarbeid på tvers av fag for å sikre at kompetansen dekker behovet.</p>	<p>Vanskelig spørsmål : Målet må være å klare den grønne omstillingen og samtidig skape lønnsomme nye arbeidsplasser.</p>
--------------------------	--	---	---	--	--	--	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Biogass Norge	<p>og om en skal tørre å satse. I Danmark har de sett gode resultater av slik politikk.</p> <p>Norge bør legge til rette for bærekraftig energi, men ikke prioritere en bestemt.</p> <p>Virkemiddelapparatet og offentlig politikk må likestille bærekraftige energiformer som el, hydrogen og biogass.</p>	<p>Norge, får du, om du er heldig, investeringss trette til et produksjonsanlegg.</p> <p>Forskjellen i virkemidlene mellom Norge, Sverige og Danmark, gjør at det er mer lønnsomt å importere biogass fra disse landene.</p> <p>Hvor bringer</p>					
--------------------------	---	--	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Biogass Norge</p>		<p>det oss? Ikke til grønn omstilling og utslippskutt.</p> <p>Biogass representerer kjent teknologi og i Norge har vi teknologileve randører som eksporterer sin kunnskap og sine produkter. Ett selskap eksporterer sin teknologi til Storbritannia</p>					
-----------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Biogass Norge		der ca 40 prosent av rensesanleggene benytter deres teknologi. For Norge innebærer det grønne arbeidsplasser og verdiskaping. Dette vil vi har mer av, men da må norske myndigheter anerkjenne biogass som en del av klimaløsninge					
--------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Biogass Norge		n i større grad enn det som er tilfelle i dag.					
--------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

Trondheim Tech Port	Det må satses mer på teknologier og domener hvor Norge har komparative fortrinn. Norge har unike kompetansemiljøer som må brukes. Verdikjeden av forskning og utdanning – naturressurser – teknologi – industri og mange års erfaring innen flere domener gir Norge et unikt	Samspillet mellom de ulike virkemidlene nasjonalt og internasjonalt er viktig for å kommersialisere mer av forskningen, og Norge bør ta en større og mer ledende rolle innenfor EU når det gjelder grønne energiløsninger – og	Forskning og kommersialisering koster penger, og tilgang på kapital er en stor barriere. Men også omstillingsevne og vilje, tillitt til teknologi, kunnskapsnektene/klimafornektene og lav gjennomføring av klimapolitikken er barrierer det må jobbes med. Det behøves flere incentivordninger for å øke gjennomføringstakten.	Det må tilføres mer kapital til investeringer i selskaper. Det er kort tid til 2050. For å oppnå økt samlet verdiskaping og omstilling av norsk næringsliv til nullutslipp er det behov for nye industrier og nye selskaper. Utvikling av ny teknologi og kommersialiseringsprosesser tar lang tid og er kapitalkrevende, vi begynner å få det travelt. Nok	Nei, da ville vi ligget bedre an med utvikling, testing og utrulling av nullutslippsteknologi i dag. Norge har sterke fortrinn for å ha en offentlig sektor som er verdensledende på utvikling og endring av regulatoriske	På samme måte som en person skal bli god i idrett må trene, må også befolkningen trene på entreprenørielle ferdigheter, skaperevner og teknologiforståelse. Utdanningssystemet bør gjennomgående ha mer praksisnære fagundervisning også knyttet til disse temaene.	Et meningsfullt mål effekt av norsk nullutslippsteknologi må underbygges av argumentasjon som: - Både samfunnsnytte og individnytte - Potensiale for verdiskaping (hvor verdiskapingen resulterer i goder for befolkningen) - Økt levestandard og sikring av gode levevilkår for alle. - Lokal og global klimaeffekt.
--------------------------------	--	--	--	---	--	---	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trondheim Tech Port	konkurransefortrinn. Spesielt gjelder dette innenfor grønne energiløsninger og grønne transportløsninger, både i luften, til lands og til havs. Muliggjørende teknologier som digitalisering, nanoteknologi og bioteknologi vil være viktig.	transportløsninger.	Utviklingen av bærekraftige løsninger må incentiveres sterkere og bedre. Incentivordningen som sørget for at Norge ble ledende på el-bil gir overføringsverdi til andre områder og viser at tydelig og spissede incentiver fungerer. Dette bør innføres innenfor felt som energieffektivisering og sirkulærøkonomi, både for enkeltpersoner og	kapitaltilførsel er et av de viktigste verktøyene for å lykkes med å nå målene, og ulike investeringsfond benyttes som aktører i å få det til. Det er nå økt risiko for kapitaltørke, særlig i tidligfase av en selskapsetablering. Det er liten interesse fra institusjonelle investorer og private formuende personer å gå inn som investor i presåkorn- og	rammer for å få dette til. Videre må det offentlige må lede an i bruk av miljøvennlig teknologi gjennom større bruk av innovative anskaffelser og klimaregnskap.	Vi må øke Norges innovasjonskraft ved å bygge kultur for kreativitet og skaperglede. Vi må trene på det vi vil bli gode på, fra vi er barn: - Skaper "mindset": Utforskning, tørre å prøve og feile, kreativ problemløsning - Lære seg innovasjonsverktøy: 3d	
--------------------------------	--	---------------------	--	---	--	---	--

Organisasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
--------------	---	--	---	---	--	--	--

Trondheim Tech Port			for næringsliv og offentlig sektor. Bærekraftsprosjekt er for nullutslipp må i større grad gjøres tverrsektorielle og langs akse av hele verdikjeder.	såkornfasen. Analyser tyder også på at tilbudet av matchekapital fra profesjonelle investorer er mindre enn det som kreves for å utløse virkemidler (tilskudd) fra Innovasjon Norge. Norge har få og små venturefond sammenlignet med andre land i Europa. Det statlige investeringsselskapet Investinor har gjennom en kartlegging identifisert et		printing, laserkuttere, digitale verktøy osv. - ALLE skal med - Fremdeles langt å gå på mangfoldet i tech - Skolen klarer ikke dekke det godt nok selv - En god del lærere mangler kompetanse og/eller interesse eller ressurser - Viktig å møte andre ildsjeler og forbilder	
---------------------	--	--	---	---	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trondheim Tech Port				kapitalgap for investeringer i norske selskap i ulike faser av TRL fra 4 og tover (eksklusive ekspansjon /sen fase) på mellom 5 – 8,5 mrd kroner per år for å ambisjonene om verdiskaping og omstilling. Kapitalgapet fordeler seg på: - 1 - 1,5 mrd kr i preså Korn og såkorn, - 1 - 2 mrd kr i Venture serie A - 3 – 5 mrd i Venture serie B.		Bør være et nasjonalt mål med økt interesse og rekruttering til realfag, teknologi og skapende aktiviteter. Med mer av dette kan vi også flytte befolkningen fra å være konsumenter til å være produsenter. (passiv forbruker av teknologi →	
--------------------------------	--	--	--	---	--	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trondheim Tech Port				Det er verdt å merke seg at kapitalbehovet for å gjennomføre det grønne skiftet kommer utenom det identifiserte kapitalgapet nevnt over. Dette omfatter muligheten for grønt og blått hydrogen, produksjon av batterier, grønt stål, datasenter, karbonfangst, fornybar energi innen vind og sol mm. Her er kapitalgapet til		problemløsende utvikler)	
--------------------------------	--	--	--	--	--	--------------------------	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trondheim Tech Port				<p>infrastruktur ekstremt stor, og vil være helt nødvendig å adressere for å klare overgangen til nullutslipp. Det må i årene fremover sikres nok kapital for investeringer i selskaper som satser på bærekraftige, teknologiske og miljøvennlige løsninger i alle selskapsfaser, og som kan utvikle robuste løsninger på viktige problemer med stort internasjonalt</p>			
--------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trondheim Tech Port				markedspotensiale, og deretter kommersialisere det basert på ambisiøse vekstplaner.			
--------------------------------	--	--	--	---	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

SINTEF AS	Norge har tradisjonell omfattende kompetanse på petrokjemi og opparbeiding av oljer til produkter (drivstoff, kjemiklaer) mye av den kompetansen/teknologi kan overføres/tilpasses til bioraffineri. Uvikling av disse teknologier vil føre til næringsutvikling og grunne resursfordeling	Norge er sterk involvert i internasjonal forskning. På energisiden er EU's forskningsprogrammer (H2020 og Horizon Europe) meget viktig arenaer for kompetansebygging. Søtte av forskningsinstitusjoner fra virkemiddelapparatet er	Omstillingen vil kreve et langsiktig offentlig engasjement. Det knyttes usikkerhet til nettopp hvor lenge det offentlige virkemiddelapparatet vil være "aktiv" og om eventuell endringer i skatter og avgifter har innflyttelse. Endring i biodieselavgiften 2008/2009 har hatt konsekvenser for næringsutvikling.		Plan- og bygningsloven vanskeliggjør kommuners muligheter til å stille krav om klimavennlige løsninger under bygging og materialvalg. Energiloven er ikke tilpasset teknologiløsninger for fleksibelt energibruk mellom bygg.		
------------------	--	--	--	--	---	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>SINTEF AS</p>	<p>en sterk regional utvikling.</p>	<p>avgjørende for å delta i disse forskningsprogrammene.</p>			<p>I kommunene ligger teknologien og kompetansen som skal til for å få ned utslippene. Dagens lovverk hindrer kommunene i å stille krav om bruk av ny teknologi. Dette må endres raskt.</p>		
-------------------------	-------------------------------------	--	--	--	---	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutvikling en og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredning, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	---	---	--	--	---	---	--

SINTEF AS							
------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Energi Norge	<p>7A) Tidlig bruk av ny teknologi gir raskere utslippsreduksjoner, men innebærer også kommersiell risiko i umodne markeder. Store ambisjoner med kort tidshorison krever tett samarbeid med næringslivet, gode insentiver og tilgang på kapital og kompetanse. Norge bør prioritere tiltak som har betydning i global sammenheng, som gir økt jobb- og verdiskaping og konkurransekraft, og som er styrings- og kostnadseffektive. «Forurensar-betaler»-prinsippet og avgifter som priser CO2-utslipp gir riktige insentiver, men utformingen må bygge på forutsigbarhet og ta hensyn til risikoen for karbon- og investeringslekkasje.</p> <p>Nye industrielle satsinger på grønne elektriske verdikjeder må dyrkes frem, som havvind, batterier, grønn skipsfart, energisystemer og hydrogen. Vi må utvikle og kommersialisere teknologi, sette tydelige ambisjoner, posisjonere norske bedrifter i sterkt voksende internasjonale markeder og prioritere støtte- og insentivordninger som virker utløsende på nye prosjekter. Vi viser særlig til «Grønne elektriske verdikjeder», som løfter frem mulighetene innen elektrifisering og utvikling av leverandørkjeder som også har grunnlag for eksport. For å utnytte det grønne skiftet i Norge til å utvikle ny kompetanse, ny teknologi og ny næringsvirksomhet bør FoU-innsatsen trolig fokusere særlig inn på områder der Norge har særlige konkurransefortrinn.</p> <p>For å kutte tilstrekkelige utslipp i Norge er det også avgjørende at vi blir bedre på å ta i bruk moden teknologi. Særlig innen industrien er det betydelig potensiale for å kutt utslipp med moden teknologi som ikke er lønnsom. At den er moden gjør at et ikke er mulig å få støtte fra Enova. Dette må løses. De lavhengende fruktene må plukkes ned med det samme.</p>
-------------------------	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Viken fylkeskommune	Potensiale for både bruk og produksjon av biogass og hydrogen er stort i Norge og vil bidra positivt til grønn næringsutvikling og sysselsetting. Videre har solcellenæringen stort potensiale og videreutvikling av næring og teknologi knyttet til vannkraft og treforedling/bioraffineri. Tilrettelegging		Det bør skilles på moden og umoden teknologi. Når det gjelder umoden teknologi kan det være barrierer knyttet til tillit og kunnskap til produktet/løsningen fra konsumenten eller manglende infrastruktur eller tilgjengelighet for å ta den/det i bruk. Når det gjelder moden eksisterende teknologi kan det være knyttet til kunnskap til	Det offentlige kan gå foran og stille klimakrav til blant annet innkjøp, bygg og kollektivtjenester. Det er også viktig å tilrettelegge for enkeltpersoner og organisasjoner. Det offentlige kan utvikle og subsidiere løsninger for blant annet delingsøkonomi som er bra både for klima og økonomien for den enkelte. Dette kan også bidra til å stimulere		Skolenorge har vært gjennom en stor reform når det gjelder strukturen i videregående opplæring. Fagfornyelsen for videregående opplæring ble iverksatt med nye læreplaner høsten 2020 på Vg 1 og med gradvis innføring av nye læreplaner 2021 og 2022. Læreplanverket har en	Nullutslippsløsninger i lavutslippssamfunnet bør ikke begrenses til el og hydrogen I utvalgets rapport defineres nullutslipp som el og hydrogen. I tråd med mål om sirkulær økonomi og effektiv ressursutnyttelse, er produksjon av biogass til drivstoff basert på avfall en like viktig prioritering som bruk av nullutslippsteknologi. Biogass er også et drivstoff som kan tas i bruk i dag og vil gi umiddelbar klimaeffekt.
----------------------------	--	--	--	--	--	--	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Viken fylkeskommune	for nyoppstartede teknologibedrifter bør vurderes for å sørge for at de er levedyktige.		teknologien og viljen til å prøve noe nytt. For både umoden og moden teknologi kan det være andre barrierer som konflikt med naturmiljø (eks vindmøller) eller folkehelse.	nødvendig adferdsendring.		overordnet del hvor flere temaer kan knyttes til bærekraft og klima. Lærerplanene ivaretar teknologiutvikling generelt og spesielt ny teknologi i området «Kompetanse i fagene» og vil være noe skolene må jobbe aktivt med fremover. Innenfor temaene som	Viken fylkeskommune er enig med utvalget i at biogass er en begrenset ressurs, og ikke kan dekke hele behovet i transportsektoren, men i dag utnytter vi kun en liten andel av de ressursene vi har tilgjengelig. Økt etterspørsel etter biogass vil bidra til økt produksjon, noe som gir reduserte metanutslipp og bedre ressursutnyttelse. Biogassen som vi kan produsere med like god klimaeffekt som el og hydrogen, bør derfor
----------------------------	---	--	--	---------------------------	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Viken fylkeskommune</p>						<p>kan knyttes til bærekraft og klima vil bruk av teknologi vil være sentralt i å foreta etiske gode valg, vurdere hva som er samfunnsnyttig bruk av teknologi og hva som ikke er det. Teknologi vil også stå sentralt når ungdom skal utforske og skape som en del av opplæringen.</p>	<p>prioriteres på lik linje som el og hydrogen, slik at vi på best mulig måte utnytter alle de ressursene vi har i Norge.</p>
-----------------------------------	--	--	--	--	--	---	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutvikling en og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredning en, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	---	---	--	---	---	---	---

Viken fylkeskommune						Klimaperspektivet ivaretas også ved at det er et eget punkt om bærekraftig utvikling som kan kobles på ivaretagelse av klima og naturressurser. Dette gjelder også høyere utdanning og etter- og videreutdanning der den teknologiske utviklingen må følges.	
--------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Viken fylkeskommune</p>						<p>Når det gjelder området «Kompetanse i fagene», er de nye læreplanene i enkelte fag mer rettet inn mot forståelse og bruk av ny teknologi. Fagfornyelsen har tatt inn den teknologiske utviklingen. Læreplanene har tatt utgangspunkt i den retningen vi tror samfunnet</p>	
-----------------------------------	--	--	--	--	--	---	--

Organisasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
--------------	---	--	---	---	--	--	---

Viken fylkeskommune						kommer til å utvikle seg, også innenfor teknologi, de neste tiårene. Et eksempel er hydrogen hvor dagens utdanningssystem legger til rette for at flere kan få kompetanse innen utvinning av hydrogen.	
---------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Næringslivet Hovedorganisasjon (NHO)	<p>7A) Norge er godt posisjonert og har naturgitte fortrinn for å gå i front på mange områder innenfor energi-, industri og klima. NHO gjort mye arbeid på dette både i Grønne elektriske verdikjeder og i samarbeidet med LO om Felles energi og industripolitisk plattform. Vi snakker her om verdikjeder som havvind, hydrogen, CCS, batterier, maritim, fornybar energi, energieffektivisering med mer.</p> <p>Grønne elektriske verdikjeder: https://www.nho.no/publikasjoner/veikart/gronne-elektriske-verdikjeder/</p>
---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

WWF Verdens naturfond	7A) Norge har særlige fortrinn innen energisektoren, hvor vi er verdensledere innen både havvind og grønt hydrogen. Utover dette har også Norge gode forutsetninger i prosessindustri, bioøkonomi og teknologi, og sirkulærøkonomi. Grønt plattform-samarbeidet er i dag et svært godt utgangspunkt for å innrette forskning og virkemiddelapparatet på tvers av bransjer. Problemet er at man i dag ikke har tydelige nok omstillingsmål for samtlige bransjer. Her er det viktig at man uformer sektoravtaler basert på .15 graders målet, som kan bidra til å tydeliggjøre nødvendige tiltak og teknologier. Herunder må man også se på	Det må innrettes kompetanseutvikling og utdanningspolitikk som tilrettelegger for at vi i Norge kan utvikle den kompetansen vi trenger. Dette gjelder spesielt i et omstillingshensyn hvor vi må kartlegge eksisterende versus nødvendig kompetanse i næringer som er særlig utsatt for omstillingsrisiko, som petroleumsbransje	7E) For å omstille seg administrativt og i forvaltningssystemet og ta i bruk ny teknologi fortløpende trengs det kapasitet og ressurser som er dedikert til dette. Dagens miljøforvaltning har både knapt med ressurser og kapasitet som gjør at bruk av ny teknologi ofte faller bakpå. Er det ønskelig at nye teknologiske løsninger som er bedre for miljø- og klima skal igangsettes, og ny kartleggings og overvåkingsteknologi, må man ha dedikerte ressurser til dette i organer som for eksempel Miljødirektoratet.	Alle utdanningssystemer burde ha planetens tålegrense og klima- og miljøperspektiver som en obligatorisk del av videregående opplæring og/eller studieløp. Disse spørsmålene påvirker alt vi gjør, og ikke minst er vi avhengig at alle samfunnsområdene omstiller	I en langsiktig og helhetlig plan for nullutslipp må man oppheve todelingen av klimapolitikken. Det vil derfor måtte utredes nødvendige utslippskutt, teknologi og tiltak for hele økonomien, inkludert landbruk og industri. Dette vil gjøre det lettere å operasjonalisere gode undermålinger per sektor, hvor man kan innrette sektoravtaler og strategier for eksempelvis batteriproduksjon, hydrogen,
--------------------------------------	--	--	---	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutvikling en og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredning en, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	---	---	--	---	---	---	---

	<p>naturfotavtrykk og sirkulærøkonomi som begge vil være sentrale for redusere fotavtrykket fra handle og produksjon.</p>	<p>n. Gjennom målrettet tilbud om etterutdanning og omskolering vil man her kunne tilrettelegge for rettferdig omstilling.</p>		<p>seg svært raskt. At fremtidens kompetanseha vere også innehar god kompetanse på natur og klima er derfor vitalt for å få inn som et helhetlig perspektiv som legger rammene for all aktivitet. Det burde også fordres for mer samarbeid på tvers av fagområder, og løsninger burde utvikles med</p>	<p>kraftkrevende industri eller annet.</p>
--	---	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

				<p>natur og klimahensyn til grunn. Eksempelvis burde man tenke på marint liv når man utvikler ny teknologi til havs, i stedet for å se hvordan man kan mitigere effekten på miljø når teknologien er ferdigutviklet. For å bli kvitt silotankegagen er man derfor avhengig at</p>	
--	--	--	--	---	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

				<p>utdanningen vår er tverrfaglig og at man inkluderer tverrfaglige perspektiver og arbeidsmetoder inn i utdanningsløpet.</p>	
--	--	--	--	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Norsk Gjen- vinning	Norge bør være ledene på sirkulære løsninger for å bidra til langsiktig råvaresikring. Dette har mange teknologiske aspekter som b.la sorteringsteknologi, sporbarhet, gjenvinningsteknologi eller digitale løsninger for å øke ombruk. Det bør heller ikke være noen tvil om at vi må satse på	Norge siden vi er utenfor EU, må involvere seg i de arbeidsgruppene som legger premissene. Det er krevende å søke opp teknologier utenfor Norge og redesign for å tilpasse Norske forhold. Innhenting av	I gjenvinningsbransjen har vi utfordringer i forbindelse med å rigge hele verdikjeden. Ikke bare teknologien som må på plass, men også oppstrøms- og nedstrøms løsninger i tillegg til å skaffe nok volumer til at teknologien blir økonomisk lønnsom. Med dagens virkemiddelapparat er det vanskelig å	For å få opp tempo og akselerere fokus bør man få til tettere samarbeid mellom forskningsmiljøer, teknologimiljøer og bedrifter. Man må etablere verdikjedesamarbeid, der en verdikjede i fellesskap etablerer strukturer som gjør at man får implementert teknologien slik at risikoen ved investeringen er håndterbar. Virkemiddelapparat	Nei. Det må være fokus på å harmonisere regulatorisk utvikling med teknologioms tilling. Regulatoriske systemer må ha evnen til å agere når det trengs så ikke det regulatoriske systemet blir en konkurranse ulempe.	Næringsliv og utdanning må samhandle mer for å skape forståelse og interesse. Kompetansen som tilbys i utdanningsinstitusjonene må speile behovene i industrien og næringslivet, og sammen må private og offentlige myndigheter hele tiden ha tett dialog for å komme frem til	
--------------------------------	--	--	---	--	---	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Norsk Gjenvinning	teknologi som bidrar til å løse energikrisen som hydrogen, ammoniakk, batterier og andregenerasjon s forbrenningsanlegg. Vi må få til klyngesamarbeid og åpenhet på tvers, selv om dette kan gå på bekostning av konkurransekraft .	eksisterende miljøteknologi fra utenfor Norge bør gi grunnlag for støtteordning er på lik linje for annen innovativ teknologi. I gjenvinningsbransjen er utfordring for Norge er ofte lave volumer, sammenlignet med andre land, som kan gjøre at	få midler til mellomstor skala. Ved implementering av teknologi er det store barrierer knyttet til konsesjonsbehandling. Her må man få til løsninger for raskere omstilling. Et eksempel på dette er hvordan konsesjoner i vindkraft ble håndtert i sin spede begynnelse hvor det kunne ta 5 år å få konsesjon.	et bør fokusere på denne typen samarbeid som løfter hele verdikjeder framfor bare enkelt-selskaper. Videre må aktører tørre å ta sjansen med å være først, ikke vente på EU-krav.		kompetansen som er relevant for at Norge skal bli et foregangsland innen klimakampen og overgangen til en sirkulær økonomi. Det bør også tilrettelegges for å øke praksisdelen i utdanningene. I gjenvinningsbransjen er teknologi helt essensielt.	
--------------------------	---	--	--	---	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	--

<p>Norsk Gjen- vinning</p>		<p>teknologien ikke alltid er tilpasset skalaen. Derfor må vi være harmonisert med landene rundt oss.</p>				<p>Dette gjelder sorteringsteknologi hvor bildegjenkjenning og maskinlæring har gjort enorme fremskritt, springsteknologi, og behandlingsteknologi for å beholde fraksjonene så høyt i avfallspyramiden som mulig. For å få til en overgang til en sirkulær verden</p>	
---------------------------------------	--	---	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	--

<p>Norsk Gjen- vinning</p>						<p>er den rette tekniske kompetansen helt essensielt.</p> <p>Vi lever i et digitalt samfunn og teknisk kompetanse og programmering er noe vi har umettelig behov for når flere bransjer nå skal gjennom et digitalt skifte. Digitalisering må være en større del av de</p>	
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Nosrk Gjen- vinning</p>						<p>andre studieretningene for å øke forståelse på tvers.</p> <p>I gjenvinningsbransjen opplever vi stor mangel på materialkompetanse. Dette handler om å kunne nyttiggjøre seg av sidestrømmer fra egen og andres produksjon på</p>	
---------------------------------------	--	--	--	--	--	---	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Norsk Gjen- vinning</p>						<p>en bedre måte, men også sikre at materialer blir gjenvunnet med høyest mulig virkningsgrad.</p> <p>Omskolering kan bidra til å opprettholde høyt kompetansenivå i arbeidslivet. Det er viktig at dette inkluderer kompetanse på alle nivåer, fra de sysselsatte i mer operative</p>	
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Norsk Gjen- vinning</p>						<p>stillinger til høyt utdannede medarbeidere som kan ha behov for dreining i sin kompetanse for å møte nye krav og teknologi.</p>	
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

Spire	Spire ønsker gjerne å understreke den delen av rapporten som vektlegger at teknologi ikke kan løse alt og behovet for å vurdere en mer helhetlig implementering og utvinning av ny teknologi. I Spire er vi kritiske til en overdreven tro på at teknologi som løsningen på klimakrisa. Vi er nødt til å ha et	7B) Vi trenger en sterkere åpenhetslov som sikrer at teknologi ikke blir utvunnet på bekostning av menneskerettigheter og miljøødeleggelser andre steder i verden. Miljøvennlig teknologi må gjøres tilgjengelig globalt, og industrialiserte land har et ansvar for å gjøre teknologi tilgjengelig for land i det globale sør, dersom land i globale sør har behov for gitt teknologi.	7D) Tempo i teknologiutvikling kan ikke gå på bekostning av menneskerettigheter og miljøødeleggelser. Vi er nødt til å tenke helhetlig på tiltak som blir gjort for å møte det grønne skiftet, og ikke risikere å ødelegge mer på veien enn det vi faktisk løser. Vi må anerkjenne teknologiutvinnings bakside. Ressurslagre i det globale sør blir tømt for å utvinne ny teknologi i nord. Store deler av solcellepanelene våre blir produsert under elendige vilkår i Kina, og kobolt utvinnes på bekostning av menneskerettighetsbrudd i gruver i den demokratiske republikken Kongo på 16 timers arbeidsdager og farlige arbeidsvilkår. Mineraler		
--------------	--	---	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Spire	bevist forhold til kostnaden av teknologien, og at teknologiutvinningskun er en liten del av flere tiltak. Det er ikke mulig å komme seg ut av klimakrisen uten å redusere forbruk og tenke annerledes om økonomisk vekst. Siden 1990 har teknologialternativet dominert norsk klimapolitikk, over reduksjon i økonomisk vekst	produseres på fossile fabrikker, og bønder blir forvist fra sine områder for at multinasjonale selskap skal kunne utvinne mineraler.		
--------------	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Spire	<p>og forbruk, men ikke bidratt betraktelig til å faktisk redusere utslipp. Det vil ikke være mulig å fortsette å forbruke og utvikle oss gjennom en konstant lineær framgang med teknologisk utvikling for å nå 2030 og 2050 målene.</p> <p>Samtidig er det også viktig at ny teknologi ikke går på bekostning av</p>				
--------------	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Spire	<p>andre naturhensyn, som f.eks. hvordan vannkraftverk kan ødelegge økosystemer og dersom vindmøller bygges i sårbar natur.</p> <p>En god teknologisk utvikling tar i bruk i tradisjonelle eller sirkulære metoder, og legger til rette for gode liv og sunn</p>				
--------------	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Spire	natur - heller enn ideen om at vi kan fortsette å ha tilsvarende økonomisk vekst og forbruk som i dag.				
--------------	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi og formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	---

UiO:Energi					<p>Ved innføring av ny teknologi trengs det en gjennomgang av reguleringer, inkludert ikke minst problemstillinger knyttet til personvern.</p>	<p>7F) Dersom Norge og verden skal lykkes med å få ned klimagassutslippene, samtidig som naturen i størst mulig grad bevares og restaureres og omstillingen skjer på en sosialt rettferdig måte, så er det helt kritisk å aktivere og involvere ikke-teknologiske fagområder.</p> <p>En omstilling av norsk industri til en bærekraftig sirkulærøkonomi innebærer utfordringer, men samtidig også muligheter. Forskning kan og må spille en viktig rolle, ikke bare i teknologiutviklingen, men også for en mer helhetlig forståelse av klima, miljø og energi der mange ulike perspektiver tas inn.</p> <p>Vi har dessuten altfor lite kunnskap om både klima- og natureffekter av import av mineraler og komponenter til Norge, spesielt viktig innen energiltak her</p>
-------------------	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

UiO:Energi						<p>hjemme. Slik utvinning av mineraler har også store sosiale konsekvenser i landene de utvinnes i, og dette trenger vi mer kunnskap om.</p>
-------------------	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trøndelag fylkeskommune	Norge og Trøndelag har kompetansemiljøer som de må brukes, og de må få tilgang til mer økonomiske ressurser, ikke mindre. Samhandlingen mellom praksis, realkunnskapen og kunnskapsmiljøene «hjerner», særlig innen primærnæringene må styrkes. Etablering av AgriTech Nordic 2030 som skal	Vurderingene er til dels svært alminnelige: «Teknologi kan ikke løse alt» og koblingen mellom begrepet lønnsomhet, kostnadseffektivitet og klimaendring er tiltak er ikke problematisert i tilstrekkelig grad, særlig i et globalt	Risiko/tillit: Det er behov for en kultur for risikoaksept og videreutvikle tillitsbaserte systemer. Det må være lov å gjøre feil (i søknader og prosesser). I stedet for å stoppe prosessen, må man veilede slik at det blir riktig neste gang. Byråkratiet er for tungt. - Alle må spille på lag - For å få midler i dag må for mye	Lovgivende myndigheter kan gjøre drastiske tiltak, som krav til å ta i bruk ny teknologi i for eksempel byggeprosjekt. Offentlige anskaffelser: hvis det offentlige ikke kan være innovative, har ingen andre råd Investeringer har for kort perspektiv på å gå i null (ved investeringstidspunktet må man være villig at det går mer	BATTERI: Vi må sørge for at støttenæringene til batteriene også vokser opp. Et viktig ledd i dette er fagskolen. Her er det viktig at NOKUT blir raskere til å godkjenne/la ge nye løp. Når økonomisk støtte skal gis, må det	Systemet vil alltid være på etterskudd, da må læreplanene ha rom for fleksibilitet. Mindre «grad og profesjon», mer tverrfaglighet. Utdanningsløpet både på videregående og i universitetssektoren må jobbe tverrfaglig. Realkompetansene/yrkesfag må	Utslippsfritt transportsystem: veg/bane/kortbanenett /næringsskipstrafikk Klare, statlige valg: staten kan ikke være teknologinøytral
--------------------------------	---	--	---	--	--	--	---

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trøndelag fylkeskommune	etablere Trøndelag som en betydelig aktør for bærekraftig matproduksjon globalt. Da må automasjon i landbruket skje over en stor skala. Logistikken for global mat-distribusjon må bli nullutslipp. Utrede neste generasjon landbruk (syntetisk mat) og legge til rette for fangst av data fra landbruket.	perspektiv. Miljøvennlig klimanøytral teknologi presenteres som en global løsning uten at det finnes realistisk vitenskapelig grunnlag for å anta at dette er gjennomførbart innen en tidsperiode som er nødvendig til å få den	rapporteres. - Det er lite tillit, og for mange rapporteringskrav Det må være lov til å gjøre feil. Å gjøre feil genererer kunnskap. Det offentlige bør involveres mer, og lære av andres feil. Standardisering: Vi må ha bedre målbarhet av nye og grønne teknologier. Manglende standardisering for nye teknologier kan øke	enn 10 år før man går i null). Ny teknologi er endring, og endring kan være vanskelig. Vi må skape trygghet rundt endringen.	gis på en slik måte at man blir oppfordret til omstilling, ikke belønne dem som forblir den samme.	«opp i verdi» Alle må ha noe som er meningsfylt. Alle er en ressurs. "Lære hele livet" er et viktig prinsipp som må følges fremover. Viktig med samarbeid mellom bachelor- og masterprogrammene og ulike bedrifter. Et slikt praksissamarbe	
--------------------------------	--	---	---	--	--	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>Ved å anvende EUs rammeverk for smart spesialisering kan vi bidra til vekst og eksport innen det vi har komparative fortrinn på. Her nevnes særlig matproduksjon, nullutslippsmobilitet.</p> <p>Havrommet: nullutslipp for skip med tilhørende infrastruktur som elektrifisering av</p>	<p>effekten den skal ha på temperaturøkning begrensning målet FN har satt. Norge har derimot trolig økonomi og ressurser til å klare målet. EU arbeid med omstillingen bør brukes som referanse. Skattesystem</p>	<p>usikkerhet. Økt usikkerhet gir færre investorer. Dette får konsekvenser i verdikjeden, og det er vanskeligere å satse på noe nytt.</p> <p>Holdning: Holdningen nå er at pris er viktigst. Vi tar ikke i bruk nye teknologier dersom det ikke har en direkte positiv konsekvens for oss selv. Det er en psykologisk belastning å endre</p>			<p>id kan med fordel starte tidligere i løpet. Utplassering og relevant arbeidserfaring er veldig nyttig. Det må bli attraktivt for bedriftene å ta i mot studenter</p>	
--------------------------------	--	---	--	--	--	---	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>havner der kraner, ladeløsninger for skip og havneoperasjoner er nødvendig i omstillingen. Nullutslippsteknologi langs hele verdikjeden for skipstrafikken er viktig. Teknologiutviklingen knyttet til informasjonsinfrastruktur på ressurs- og materialstrømmer, her er byggenæringen nærliggende med</p>	<p>et må tilrettelegge for innovasjon. Formueskatt på nystartede bedrifter som trenger oppstartskapital er et hinder. Risikoreduksjon ved investering i grunnforskning/deep tech og teknologier som har potensial på</p>	<p>vaner, tilegne seg nye rutiner og løsninger.</p> <p>Kunnskap/kompetanse: Synliggjøre gevinst. Gevinsten kommer av og til etter lengre tid enn ordinære investeringsprosjekter. Det er behov for aksept for dette. Samarbeid kunnskapsmiljø og næringsliv</p>				
--------------------------------	---	--	---	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	--	---	--	--	---	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>tanke på rehabilitering av bygg og ombruk. Se Sintef rapport om potensial for verdiskaping i sirkulærøkonomi.</p> <p>Lønnsom næringsutvikling må baseres på anvendelse av teknologi. Etablering av «Living labs» for valgte teknologier vil redusere risiko.</p>	<p>lang sikt.</p> <p>Det viktigste virkemiddelet er offentlige anskaffelser. Problemet er lav innkjøpskompetanse og at etterspørselsiden må stimuleres. Samtidig må risikoaksept styrkes. Bærekraft må vektas høyere enn i dag. Produkters</p>					
--------------------------------	---	--	--	--	--	--	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutvikling i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

<p>Trøndelag fylkeskommune</p>		<p>levetid og reparasjonsmuligheter må ha tydelige krav. Ingen andre aktører har mulighet til å ta risikoen.</p>					
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Organi- sasjon	7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutvikling en og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?	7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklin g i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?	7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?	7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredni ngen, hva bør ulike aktører gjøre?	7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?	7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?	7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknol ogi formuleres som et meningsfylt mål?
---------------------------	---	--	--	---	---	---	---

ForUM						<p>For å bli et lavutslippssamfunn må dagens utredningssystem på disse tre nivåer endres vesentlig. Ikke bare på bruk av "den nye teknologien" men også for å kunne se den i sammenheng med samfunn og natur, og om/hvordan den kan bidra til bærekraftsmålene. natur og i et</p>	
--------------	--	--	--	--	--	---	--

<p>Organi- sasjon</p>	<p>7A) Hvilke teknologier er det Norge spesielt bør bidra til å utvikle, og hvordan kan vi best legge til rette for teknologiutviklingen og at den bidrar til lønnsom næringsutvikling og sysselsetting i Norge?</p>	<p>7B) Hvordan kan vi få til et godt samspill mellom virkemidler for teknologiutviklingen i Norge og virkemidler i andre land, og at teknologien utviklet utenfor Norge tas i bruk i Norge?</p>	<p>7C) Hva er de viktigste barrierene utover kostnader for å ta i bruk eksisterende teknologi?</p>	<p>7D) Hvordan kan man få opp tempoet i teknologispredningen, hva bør ulike aktører gjøre?</p>	<p>7E) Er de administrative og regulatoriske systemene rundt teknologien forberedt på omstillingen og i stand til å ta i bruk den nye teknologien som trengs?</p>	<p>7F) Bør det gjøres endringer i dagens utdanningssystem på videregående nivå, i høyere utdanning og i etter- og videreutdanning for å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å ta i bruk den nye teknologien?</p>	<p>7G) Hvordan kan ønsket effekt av norsk politikk for utvikling og implementering av nullutslippsteknologi formuleres som et meningsfylt mål?</p>
----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

						<p>bærekraftsperspektiv.</p>	
--	--	--	--	--	--	------------------------------	--

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Europa

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-----------------------	---	---	---	--	---

<p>Poppy Kalesi</p>	<p>Det er allerede flere framoverlent kommuner og fylkeskommuner som har valgt å utvikle samfunnet i retning av EUs klimanøytralitet mål ved å delta i EUs Mission Climate Neutral Cities og Mission Climate Adaptation. Regjeringen bør invitere de og fasilitere dialog med staten, næringslivet, miljøorganisasjoner, investorer, forskere og det sivile samfunnet for å bli enige om strukturelle endringer i Norges forvaltning og styresett.</p> <p>Politikere på alle nivåer og på tvers av partier bør ta ansvar om å reflektere</p>	<p>Ja. Det hadde vært enklere hvis Norge var medlem av EU.</p>	<p>Fit for 55 utfordrer strukturen i Norges forvaltning siden det krever at helle samfunnet skal være med og i det erkjenner en tydeligere rolle for kommuner og fylkeskommuner som pådrivere.</p> <p>Den utfordrer også den tankegang at næringslivet skal være pådriver for klimaomstilling og at løsninger er først og fremst teknologiske. Fit for 55 erkjenner at klimaomstilling krever politiske og samfunnsmessige løsninger. Vi har all teknologi vi trenger for å</p>	<p>Ved å sikre et felles løp i kunnskaps og kompetanseutvikling samt tett samarbeid og koordinering av juridiske og økonomiske virkemidler.</p> <p>Norge bør vurdere å delta i styringssystem for energiunionen og EUs klimainnsats:</p> <p>Tittel https://www.europalov.no/rettsakt/styringssystem-for-energiunionen-eus-klimainnsats/id-9555</p>	<p>Ja. Samtidig bør Norge vurdere EU-medlemskap for å sikre at Norge og næringslivet kan være med i å påvirke rammevilkår og markedsdesign direkte, når lovende utvikles og forhandles. Markedsdesign og rammer er viktigere enn subsidier.</p>
----------------------------	--	--	---	---	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

	sammen hvordan de kan bruke EUs klimapolitikk til å snu på egen klimapolitikk.		<p>kutte utslipp innen 2030, det er bare å ta den i bruk.</p> <p>I tillegg krever Fit for 55 et robust målesystem av reelle utslipp framfor utslippsfaktorer og det innebærer mer transparens og innbygger involvering. Det krever en ny kunnskapssystem og nye kompetanse i det offentlige og en sterkere rolle for Miljødirektoratet.</p>		
Eivind Hoff- Elimari	8 E) Ja, det er mer målrettet og effektiv bruk av offentlige midler.				

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Klimavenner for Kjernekraft	<p>EU har på mange områder vært i førersetet når det kommer til å håndtere klima- og miljøendringene vi opplever nå.</p> <p>Gjennom vedtaket i EU-parlamentet om grønn taksonomi for bærekraft ble investering i kjernekraft listet opp som en slik investering. Dette bør også Norge ta etterretning av og investere tungt i kjernekraft.</p> <p>Men etter krigen i Ukraina tror vi at EU vil gå mer inn i seg selv.</p>	8B) Vi tror at EU, etter Russlands invasjon i Ukraina, i større grad vil sørge for egne interesser, både sikkerhetspolitisk, utenrikspolitisk, forsvar, forsyningsikkerhet, både energi og andre primærvarer som mat og teknologi. For elektrisitetsforsyningen vil det betyr at EU i større grad vil verne om egne interesser, slik at Norge, om vi fortsatt skal stå utenfor EU, også må sørge for vår egen forsyningsikkerhet. Dette vil også inkludere stabiliserende reserver i elektrisitetsforsyningen (svingmasser).
--	---	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Finans Norge	8D) De nye klimavennlige næringene og satsingene er avhengig av finansiering for at vi skal nå Norges klimaforpliktelser. Dette understreker behovet for at norsk finansnæring har konkurransedyktige rammebetingelser og at Norge innfører europeiske reguleringer i tråd med Norges EØS-forpliktelser. Slik sikres finansforetakene markedsadgang og kan konkurrere på like vilkår som europeiske konkurrenter. Det vil igjen styrke næringslivets mulighet til å satse på og realisere de prosjektene som vi trenger for å lykkes i omstillingen, samtidig som vi sikrer verdiskapningen.
---------------------	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>8B) I følge Oslos klimastrategi kan både vår egen måloppnåelse og oppnåelse av Parisavtalens globale klimamål styrkes gjennom internasjonalt samarbeid. Klimaetaten mener at Norges deltagelse i EUs klimasamarbeid fra 2021 er et eksempel på dette. Norge får gjennom denne avtalen rettslig bindende utslippsbudsjetter for hvert år, med sanksjoner dersom utslippsbudsjettene ikke nås. Selv om det er en viss adgang til å spare og låne fra budsjettet fra fremtidige år, gir dette klimapolitikken en langt større forutsigbarhet enn tidligere. EU-målene følges også opp med systemer og reguleringer som skal sikre gjennomføring og måloppnåelse, jf. forslagene til revidert regelverk som er lagt frem i forbindelse med Fit-for-55.</p> <p>EU-regelverket krever at omstillingen skjer i EU, ettersom det ikke er adgang til å regne med utslippskutt fra land utenfor EU/EØS-området. Selv om det er muligheter for å benytte fleksibilitet innad i EU, gjør avtalen med EU at det blir et større press på Norge om å gjennomføre utslippskutt nasjonalt.</p> <p>Stramheten i EU-systemet er etter Klimaetatens</p>	<p>Gjennom klimasamarbeidet med EU kan forslagene i Fit-for-55-pakken få stor betydning for Norge. For at Fit-for-55-pakken skal få tilsiktede konsekvenser er det viktig at Norge er raskt på banen med å vurdere og implementere regelverket. Dette er imidlertid ressurskrevende. Regelverket er komplisert, og det er et tett samspill mellom de ulike delene som er foreslått.</p> <p>I sitt innspill til Fit-for-55 peker Miljødirektoratet på at omfanget og kompleksiteten i den</p>	<p>8D)Norge bør i større grad være påkoblet de europeiske prosessene knyttet til EUs grønne giv og "Fit for 55", som legger sterke føringer for fremoverlent klimapolitikk. I mange tilfeller vil disse prosessene også kunne tilføye midler til klimatiltak for norske aktører.</p> <p>Nasjonale myndigheter kan i sterkere grad tilrettelegge for norske byer som er foregangsbyer for EUs samfunnsoppdrag på nullutslipp og klimatilpasning. Disse byene vil gjøre viktig pilotering og innovasjon som kan kopieres av andre norske tettsteder i det grønne skiftet, men er avhengig av nasjonal veiledning og tilrettelegging. Utvalgte byer vil ha behov for et særskilt forum for dialog med nasjonale myndigheter for å oppfylle EUs krav og forventninger.</p> <p>Flere norske byer, inkludert Oslo, deltar i satsningen Hundre klimanøytrale byer. EU forventer at nasjonale myndigheter tar en aktiv rolle i koordinering av byene de har valgt ut til samfunnsoppdragene på klimanøytralitet og tilpasning. Byene har behov for et særskilt</p>
--	---	--	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	--	--	---	--

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>vurdering positivt. Nasjonale mål om utslippskutt som ikke er rettslig bindende kan risikere å bli nedprioritert i møte med nye utfordringer og budsjettbehov. Målet i Hurdalsplattformen om å kutte de norske utslippene med 55 prosent innen 1990 innebærer at Norge må kutte drøye 26 millioner tonn årlige utslipp innen 2030. Per nå har Norge ikke noe nasjonalt system på plass som sikrer at dette målet vil nås, utover deltakelse i EUs system for gjennomføring av EUs 2030-mål gjennom avtalen om felles gjennomføring av Norges og EUs klimamål for 2030. Vi viser til Klimaetatens innspill til styringssystem og klimabudsjett under kapittel 2 og 10.</p> <p>Klimaetaten mener at måloppnåelse i større grad vil sikres gjennom fortsatt EU-samarbeid. En forutsetning må være at EUs nasjonalt fastsatte bidrag er tilstrekkelig ambisiøst og i tråd med Parisavtalens mål om å tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5°C. En innretning av klimapolitikken og system for gjennomføring etter 2030 som er mindre forpliktende og ambisiøst enn EUs system, vil etter vår vurdering være i strid med</p>	foreslåtte regelverkspakken gir opphav til bekymring for at relevante fagetater mangler ressurser til å få på plass regelverket og veilede berørte aktører (Miljødirektoratet, 2021). Klimaetaten mener det er sentralt at det sikres at tilstrekkelig kompetanse er på rett plass for å klare å gjennomføre regelverkspakken raskt.	møtepunkt/forum for dialog med nasjonale myndigheter for å oppfylle krav og forventninger som stilles fra europeisk side.
--	---	--	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergrepene. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	---	---	--	---

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>Parisavtalens progresjonsprinsipp. Eksempelvis har EUs bokføringsregler for skog- og arealbrukssektoren medført at Norges klimagassutslipp fra avskoging og andre arealbruksendringer har blitt tallfestet og synliggjort. En endring tilbake til "gammelt" bokføringssystem vil etter vår vurdering være et tilbakesteg.</p> <p>Norge bør avklare om klimasamarbeidet med EU kan kombineres med mer ambisiøse nasjonale utslippsmål. Slik det er i dag er det uklart om «ekstra» nasjonale kutt kan regnes opp mot Norges innmeldte mål under Parisavtalen. Ved en videreføring av EU-samarbeidet bør det vurderes om regelverket kan utformes på en måte som muliggjør mer ambisiøse mål enn det fordelingen i EU legger opp til. Slike mål bør da være rettslig bindende og forholde seg til EU-regelverket med rapportering, revisjoner og eventuelle sanksjoner ved manglende måloppnåelse.</p>		
--	---	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Statkraft	<p>Bruken av fornybar energi gjennom elektrifisering er en av de viktigste driverne bak at klimapolitikken blir mer sektorovergripende. Dette taler for virkemidler som går på tvers av sektorer, som karbonpris. Når Europa faser inn mer fornybar energi og setter mer offensive mål om elektrifisering gir dette store muligheter for Norge og norsk næringsliv. Vi har stor kompetanse på å bruke ren energi til å produsere varer og på å operere i et væravhengig kraftsystem.</p>	<p>Norge er tett knyttet til Europa gjennom et felles marked og EU er vår viktigste handelspartner. Norsk industri og næringsliv har både sine viktigste kunder og konkurrenter i Europa. Dette taler for et videre tett klimasamarbeid med EU. Både for å sikre like konkurransevilkår for norsk industri og for en langsiktighet og forutsigbarhet. Både EU og Norge har karbonprising som et viktig klimapolitisk instrument og en felles gjennomføring gir like karbonpriser.</p>	<p>Fit for 55 vil bety en gjennomgripende endring av det europeiske energisystemet. Dette vil ytterligere forsterkes gjennom REPowerEU. På kort sikt fører krisen til økt etterspørsel etter alle energikilder som ikke kommer fra Russland. På lengre sikt betyr dette en akselerert etterspørsel etter fornybar energi. En tilstrømming av kvotepliktig sektor vil gi industri og petroleumsvirksomhet insentiv til å kutte kostnader gjennom økte karbonpriser. REPowerEU vil føre til en massiv utbygging av</p>	<p>8 D) Som følge av Norges tilknytning til EU gjennom EØS avtalen treffer debatter om tiltak og virkemidler Norge i etterkant av at det er vedtatt i Europa. Det ville vært en fordel om europeiske prosesser forklares og diskuteres i Norge parallelt med at diskusjonen går i EUs medlemsland. Dette kan både gi en bedre debatt i Norge og ved å styrke forståelse av hva som skjer i Europa kan det gi en bedre politikikutvikling i Norge.</p>
------------------	--	---	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Statkraft			fornybar energi i Europa og på sikt redusere bruken av fossil energi. Her finnes det store muligheter for norsk kompetanse og ressurser, særlig havvind. Med forsterkninger av målene i ikke-kvotepliktig sektor vil det gi økt elektrifisering av oppvarming og transport. På lengre sikt vil det gi økt etterspørsel etter hydrogen og andre gasser med null utslipp. Økt fokus på energieffektivisering vil gi lavere bruk av energi og en større andel av denne energien vil være elektrisitet.	
------------------	--	--	---	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-----------------------	--	--	--	---	--

Norges Skogeierforbund	<p>8 B) Se utgreiing om effekt av endret LULUCF-regelverk i spm. 8C. I det endrete regelverket legges det opp til at opptaket i LULUCF-sektoren skal øke også etter 2030. Det viktigste tiltaket for å stoppe global oppvarming er å redusere bruken av fossile ressurser. Da er vi avhengig av fornybare ressurser som kan erstatte deler av det fossile, som skogen kan gi. Det går an å kombinere høyt opptak i skog med uttak av mye biomasse, men dette krever langsiktig forvaltning. EUs høye fokus på å øke opptaket i naturlige karbonlagre betydelig på kort sikt, stimulerer ikke til en forvaltning for å optimalisere opptak i skogen over tid.</p> <p>Norges tilslutning til EUs regelverk må forutsette at skogens kan brukes aktivt i klimakampen, både på kort og lang sikt.</p>	<p>8 C) LULUCF: EU har foreslått styrkede ambisjoner for opptak i LULUCF-sektoren (opptak på 310 mill. tonn CO2 i 2030). Dette innebærer at opptaket i sektoren må økes kraftig på svært kort tid. Dette skal skje i en tid hvor opptaket i europeisk og norsk skog er inne i en fallende trend. Da skogen vokser sakte, er det få tiltak som kan gjøres for å øke opptaket såpass mye på kort tid. Selv om vi kan gjøre mye gjennom styrket skogskjøtsel på lang sikt, vil disse tiltakene i liten grad slå ut på klimagassregnskapet vårt i årene frem mot 2030.</p> <p>Nitrogengjødsling og økt videreforedling av tømmer i Norge er tiltak som gir umiddelbare utslag, men som har et begrenset opptakspotensial.</p> <p>Avskoging står for et utslipp på 3,1 mill. tonn CO2 årlig (2019). Det er mye å hente ved å redusere avskogingen i Norge, men det er lite ved dagens politikk som tyder på at avskogingsarealet vil gå ned betydelig de nærmeste årene.</p> <p>Redusert hogst vil på kort sikt kunne gi økt opptak, men dette er en lite klok strategi på sikt. Gammel skog binder ikke CO2 like effektivt som skog i aktiv vekst. Å redusere hogsten vil føre til mer gammel skog, som igjen vil redusere CO2-opptaket på lengere sikt. Samtidig vil redusert hogst føre til mindre tilgang på fornybar biomasse, som kan brukes som erstatning for fossilt råstoff og i produkter med lang levetid. Å redusere hogsten for å øke skogopptak på kort sikt er derfor en høyst risikabel og uklok klimastrategi, som også vil slå negativt ut for grønn verdiskaping basert på norske tømmerressurser.</p>
-------------------------------	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

NTNU	<p>Å etablere helt nye industrier innen havvind, hydrogen og CCS kan virke som en overveldende oppgave men mye av ferdigheten og kompetansen disse nye industriene trenger finnes allerede. Norske bedrifter og ingeniører har flere tiårs erfaring innen olje og gass offshore. Norge har sterke posisjon innen CCS, havvind og hydrogen. Nordsjøen er så godt egnet til CO₂-lagring er vår enorme kunnskap om området. Bedrifter knyttet til olje- og gassindustrien har utforsket den norske kontinentalsokkelen i</p>	<p>Europa er Norges absolutt største marked for eksport. Utviklingen innen EU-landene for å dekarbonisere alle de viktigste sektorene, gjør at det utvikles nå standarder og reguleringer som setter krav til varer som skal produseres og konsumeres. Om norsk næringsliv fortsatt skal være aktuelle for dette markedet må de oppfylle disse kravene som er under utvikling og som implementeres i nærmeste fremtid. Europeiske scenariestudier peker på at kraftsystemet må avkarboniseres og vil domineres av vind- og</p>	<p>REPowerEU-planen innebærer en økt ambisjon for andelen fornybar energi fra 40% til 45% innenfor Fit for 55-pakken. En del av planen er å øke installasjon av solkraft til 600 GW før 2030 og bygge ut mer vindkraft. Dette vil øke behovet for fleksibilitet i kraftmarkedene for å håndtere variabilitet, og samspillet med land som Norge med fleksibel vannkraft blir viktigere enn før. Utbygging av overføringskabler mellom land vil være sentral for å utnytte forskjeller i fornybarproduksjon som varierer</p>	<p>· Bekjempelse av klimagassutslipp er selve definisjonen på et felles anliggende, og bør håndteres gjennom utstrakt internasjonalt samarbeid. Så Norge bør følge opp de samme virkemidlene som EU.</p>	<p>I tillegg må CCS utvikles til å bli en naturlig del av industri- og energisatsingene i framtiden, som et verktøy for aktører som vil utvikle sine business-case i tråd med EUs taxonomi. Uten CCS, vil det bli svært krevende, om ikke umulig å nå målene i Parisavtalen.</p>
-------------	--	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

NTNU	mer enn 50 år, samlet stor kunnskap om og forståelse av området. Lagringspotensialet i Nordsjøen er stort nok til at Norge kan skape en ny eksportindustri ved å tilby trygge lagringssteder til andre land som vil håndtere sine CO ₂ -utslipp. Nå bygges det infrastruktur i Nordsjøen basert på skipstransport av CO ₂ . Man bør utvikle planer for CO ₂ -rørnettverk som forbinder Europa med lagringsfasiliteter på sokkelen på samme måte som vi har rørnettverk for naturgassen. For store mengder CO ₂ , og gitte avstander vil dette	solkraft innen 2040 for å oppnå Europas klimaforpliktelser. Et eksempel på en mulig utviklingsbane for kraftsystemet er vist i figuren nedenfor. Resultatene er hentet fra NTNU sin energisystemmodell EMPIRE47 og viser et behov for over 2000 TWh vind- og solkraft innen 2040. Og med REPowerEU skal utbyggings- takten økes ytterligere. Dette er ambisiøst og samtidig svært viktig for å gjøre EU mindre avhengig av russisk gass samtidig som klima- målene skal nås. Her har Norge mulighet til å ta en	med geografisk plassering og at solkraften vil lede til lokalt energi- overskudd deler av dagen og under- skudd i andre perioder. For Norge vil dette kunne bety økt mulighet for å skape verdier gjennom å utnytte og videreutvikle fleksibiliteten i vannkraft, ved å bygge mer effekt- kapasitet og pumpekapasitet. For å fullt ut utnytte dette er det nødvendig å bygge ut mer fornybar kraft i Norge parallelt med over- føringskapasitet, slik at det ikke oppstår situasjoner med knapphet i Norge		
-------------	---	---	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

NTNU	<p>lønnes seg. Som overgangsløsning for å bygge fremtidens hydrogeninfrastruktur kan blått hydrogen, laget fra naturgass med CCS, bidra. Produksjon av blått hydrogen skal være et kostnadseffektivt supplement for å dekke EUs hydrogenbehov i perioden fram mot 2050. Samtidig som vi investerer i opptrapping av fornybarkapasiteten, vil investering i hydrogenproduksjon fra naturgass bidra til raskere avkarbonisering for flere industrier, fordi fornybar kraft trengs til mange formål, og for å avkarbonisere kraftforsyningen.</p>	<p>tydelig rolle, men da er det viktig at vi viser handlekraft nå. For våre naboland sitter ikke og venter på oss. Sverige for eksempel har økt vindkraft- utbyggingen betydelig de seneste årene og skal ha klar en plan for lokalisering av 120 TWh havvind allerede innen 2023.</p> <p>Norge har noen viktige, komparative fortrinn som vi kan benytte oss av. Vi besitter store havområder med de beste vindressursene i Europa, og vi har et vannkraftsystem som spiller godt på lag med varierende vind- kraft. Vi kan kombinere</p>	<p>kombinert med høye priser i Europa som vi har observert mot slutten av 2021 og starten av 2022. Studier viser at å integrere landforbindelser og fornybar kraft til land og til havs med et framtidig Nordsjønett vil gi stor fleksibilitet og verdiskaping .</p> <p>Et av virkemidlene som blir frem- hevet i REPowerEU-planen er å bygge mer overføringskapasitet mellom land for elektrisitet og gass. Fordelene med å øke handelen av elektrisitet mellom land er mange:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Vi får utnyttet de fornybare energikildene 		
-------------	--	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

NTNU	REPowerEU-planen løfter frem hydrogen som en av hovedpilarene i strategien, og den anbefaler å bygge "an EU-wide hydrogen backbone. Målet er å produsere 10 millioner tonn fornybart hydrogen innad i EU og legge til like mye importert fornybart hydrogen innen 2030. Dette målet vil være utfordrende å nå ettersom global elektrolytisk hydrogenproduksjon for tiden kun er ca . 0,03 millioner tonn per år ifølge IEA. Dette betyr i praksis at EU vil være avhengig av blått hydrogen om en	hydrogen- produksjon fra fornybar energi og naturgass for å oppnå en bedre utnyttelse av infrastrukturen. Alt dette avhenger imidlertid av at vi får muliggjort havvindpotensialet. Regjeringens ambisjon om å bygge ut 30 GW havvind innen 2040 er et betydelig løft. Samtidig må Norges planer sees i sammenheng med andre land sine ambisjoner og handlingskraft. Ønsker vi å lede an i det grønne skiftet gjennom oppbygging av grønne industrier og eksportnæringer, kunnskap og kompetanse, må vi erkjenne at vi har det	bedre ved at værvariasjonene glatter hverandre ut over større områder · Vi får utnyttet den billigste fleksible enheten (vannkraft, batterier, flyttbart forbruk) til enhver tid, og gjør systemet mindre avhengig av fossil termisk energi som variabel kraftkilde · Vi får mindre behov for å holde igjen kraftproduksjon fra markedet til bruk som reserver (såkalt "back-up kapasitet";)		
-------------	---	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratisvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	---

NTNU	miljøeffekt skal oppnås og skaleringen skal gå så raskt som planlagt. Vi må se utviklingen av nye gassressurser på norsk sokkel, ny fornybar satsing, Nordsjønett, CCS og hydrogen produksjon i sammenheng. Dersom russisk gass trekkes ut av EU-markedet som planlagt, vil det i en 10 års horisont være underskudd av billig rørgass og de første årene også et sterkt press på det globale LNG-markedet. Knapphet kombinert med mulig høye priser kan gjøre det mindre attraktivt å produsere hydrogen på kort sikt. Dette åpner for	travelte. Det betyr blant annet at vi trenger forpliktende 2030-mål for havvind og tilhørende planarbeid for lokalisering av vindparkene, utbygging av offshore nett, tilrettelegging for produksjon og distribusjon av hydrogen, samt et utstrakt samarbeid med europeiske land og EU på politisk plan innen industri, forskning og innovasjon.			
-------------	---	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

NTNU	<p>muligheter for å bruke gass som ligger lenger unna markedene, som i Barentshavet, til hydrogeneksport fram mot 2030.</p> <p>Det vil være sentralt å bygge ut etterspørselssiden og tilbudssiden i parallell og håndtere volumrisiko ved langsiktige avtaler.</p> <p>Optimal bruk av energiresursene vil være viktigere enn før med tanke på europeisk energisikkerhet. Det medfører en sterkere sektorkobling mellom energi, industri, transport og byggsektoren.</p>				
-------------	--	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Samfunnsbedri ftene	<p>'- Skape og videreutvikle gode arenaer for kunnskapsdeling og innspill til viktige prosesser, slik som EØS-referansegruppen til Klima- og miljødepartementet.</p> <p>- Klima- og miljøpolitikken må innlemmes i alle politikkområder og bli sektorovergripende.</p> <p>- Myndighetene burde innføre endringer som kommer fra EU i et raskere tempo – for å styrke sirkulærøkonomien.</p>	<p>Det enkle svaret er Ja. Norge er tett forbundet med resten av Europa både politisk og økonomisk, samt EU opptre som den politiske drivkraften for å få til en grønn økonomi (se også 8c og 8d). Vi tror derfor at Norge vil være best tjent med felles gjennomføring av klimamålene med EU også etter 2030.</p>	<p>EU-kommisjonens president, Ursula von der Leyen, lanserte i 2019 EUs Grønne giv (Green Deal). Hovedvisjonen er at EU skal bli det første klimanøytrale kontinentet innen 2050. I 2020 ble denne visjonen operasjonalisert ved "Fit for 55-pakken ". I mellomtiden har Europa og verden vært gjennom pandemi, krig og energikrise. Likevel har de ulike målsetningene ligget fast og nye initiativ som REPOWER EU har sett dagens lys. Den norske regjering har adoptert målsetningen om å redusere</p>	<p>8D) Særnorske ordninger står i veien for grønn omstilling. Vi er sene med å vurdere nasjonale tilpasninger knyttet til EU-direktiv. Norge må være mer proaktive når målene allerede er satt, for eksempel angående materialgjenvinningsmål.</p>
--------------------------------	---	--	---	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Samfunnsbedri ftene			<p>klimateutslippene med 55% innen 2030. I disse tider forhandler EU institusjonene om forslag som AFIR, FuelEU Maritime og innlemmelsen av skipsfarten i kvotesystemet (ETS).</p> <p>Samfunnsbedriftene mener at klimautvalget må følge de prosesser som pågår i realisering av de 14 tiltakspakkene som den grønne giv er. EU er den politiske kraften for å få til en grønn økonomi, og klimautvalget må legge dette til grunn i sitt arbeid.</p> <p>Det er viktig at norske</p>	
--------------------------------	--	--	---	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2- kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	---	---	--

Samfunnsbedri ftene			myndigheter innlemmer de ulike direktivene i «Fit for 55-pakken», uten opphold i norsk EØS- lovgivning. Hvis ikke vil Norge være i utakt med resten Europa innen klimapolitikken.	
--------------------------------	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Naturvernforbundet	Klimapolitikken i EU er en driver, men den bør ikke hindre Norge å gjennomføre tiltak som er nødvendig for å nå de globale miljømålene. Det er behov for mål for hver sektor og tilpassede virkemidler. Generelle virkemidler gir ikke nødvendigvis tilstrekkelig omstilling, ettersom marginalkostnadstilnærming (kvoter/avgifter) ikke nødvendigvis stimulerer til de nødvendige strukturelle endringene som er nødvendig for å oppnå omstilling til lavutslippssamfunn på sikt.	Det er generelt bra med et samarbeid med EU, men å utelukkende satse på ETS for kvotepliktig sektor kan bli en sovepute og føre til at tiltak i Norge kommer for sent og med større kostnader enn nødvendig. For ikke-kvotepliktig sektor må EUs politikk ikke hindre omlegginger i Norge som gir muligheter på kort og lang sikt. Her kan Norge lære av de europeiske landene som ligger lengst framme, for eksempel innen sirkulær økonomi.	Naturvernforbundet mener det er viktig at Norge både støtter den helt nødvendige energiomstillingen i Europa og øker fornybarandelen gjennom energieffektivisering og utfasing av fossil energi med kraft og varme fra fornybare energikilder. Vi er derimot svært kritiske til enkelte forslag til endringer i fornybardirektivet som vil svekke konsesjonssystemet for utbyggingen av fornybar energi. Vi mener det må være helt sentralt i den norske posisjonen at det ikke er	Vi må erkjenne at EU-regler og -virkemidler for klimamessig og miljømessig omstilling er begynnelsen på en ambisiøs politikk for å komme til null utslipp. Norge bør derfor systematisk sikte mot å være i forkant av denne utviklingen. Vi må ikke innrette oss på å oppnå minimumskrav. EUs handlingsplan for sirkulær økonomi setter klare føringer og mål for å redusere materialbruk, øke levetid på produkter og resirkulere det som kommer på markedet. Norge bør i større grad innta en proaktiv tilnærming til det som	Ja, CO2-kompensasjonsordningen er godt begrunnet, men bør ikke bli en sovepute, og i ordningen må det stilles betingelser om redusert energiforbruk og klimatiltak for å få utbetaling. Prosess 21 har identifisert interessante nye teknologier for å redusere sine klimagassutslipp, og utvikling av disse teknologiene bør stimuleres.
---------------------------	--	---	---	--	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-----------------------	---	---	---	--	---

Naturvernforb undet			<p>aktuelt for Norge å svekke landets miljølovgivning og dets prinsipper om tilstrekkelig kunnskap forut for beslutninger og demokratiske prosesser når nye energianlegg, herunder vindkraftverk, skal planlegges.</p> <p>«Energieffektivisering først» er et førende prinsipp for EUs planer for energiomstilling. Energieffektiviseringsdirektivet og bygningsenergidirektivet vil bidra til reovering av bygningsmassen og reduserte klimagassutslipp og er en viktig del av EUs «Fit for 55» og «Renovation</p>	<p>kommer fra EU, og se på hvordan vi kan gå foran framfor å alltid skulle oppnå det neste minimumsmålet, noe som heller ikke gir forutsigbarhet for næringslivet. Norge bør sette langsiktige milepælsmål for redusert materialbruk og økt ressurseffektivitet og innrette virkemiddelbruken deretter.</p>	
------------------------	--	--	---	---	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Naturvernforb undet			Wave». <p>Norge har en historie med manglende eller svært treg implementering av direktiver i EU som fokuserer på energieffektivisering. Den svært trege oppfølgingen i Norge og det at vi skal ha unntak og tilpasninger fra rammeverket som gjelder for andre EU-land på dette området, er et problem, blant annet fordi dette også henger sammen med EUs taksonomi. Vi mener dette svekker Norges arbeid for energieffektivisering, og det gjør det vanskeligere</p>		
--------------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Naturvernforb undet			<p>for oss å nå våre mål om å redusere klimagassutslippene og ta vare på naturen.</p> <p>EUs taksonomi for bærekraftige investeringer er i utgangspunktet positiv, men at vannkraft skal være inkludert i oversikten, er et feilspor. Det samme gjelder gasskraft og atomkraft.</p> <p>Det er også viktig at vi baserer oss på at regelverket vil strammes inn. Det vil derfor være helt feil av Norge å utnytte mulige smutthull i dette systemet. Isteden må vi gå foran og ha et</p>		
--------------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-----------------------	---	---	---	--	---

Naturvernforb undet			ambisiøst nivå på det vi gjør nå.		
------------------------	--	--	-----------------------------------	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergrepene. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-----------------------	---	--	--	---	--

Bergen kommune, ved Klimaetaten	<p>8A) 20. september kom ny rapport frå IEA, IRENA og FN som åtvarar om at dersom ein internasjonalt ikkje får til betre samarbeid, ved å peike på «the collaboration gap», vil netto null verta forsinka med fleire tiår. Med andre ord er det internasjonale samarbeidet, og for Norge sin del, å støtta seg på EU særskilt viktig.</p> <p>EU sitt mål om 55 % reduksjon i klimagassutslepp innan 2030 og klimanøytralitet i 2050 legg premissane for norsk klimapolitikk. At tre norske byar fekk status som dei fyrste 100 klimanøytrale byene i EU sin satsing er viktig, og her er det også viktig at nasjonale myndigheiter ser på korleis dette kan overførast til andre norske kommunar, og tek ei aktiv rolle i å legge til rette for dette.</p> <p>Bergen kommune har mål om å få tidleg tilgang på informasjon og påverke europeiske rammevilkår i tråd med kommunen sine interesser. KS har tatt initiativ til ein diskusjon om korleis kommunane kan kome tidlegare og tettare på politikkkutforminga av EU sin politikk. Frå Bergen kommune sin side verkar utfordringa å vere todelt. Vurdering av om EU sin politikkkutforming er relevant for Norge vert gjort på nasjonalt nivå. Det krevst ei kompetanseheving om kommunale oppgåver og handlingsrom for at våre interesser vert ivaretatt. Eit årleg møte i Europapolitisk forum, der berre eit fåtal kommunar er representert, møter ikkje denne utfordringa. Samstundes er det krevjande for kommunar å forstå omfanget av påverknad på norske tilhøve tidleg i politikkkutforminga, og det er heller ikkje sett av ressursar til å fylgje EU sin politikkkutforming tett. Ei løysing er å nytte regionskontora i Brussel og europeiske organisasjonar som til dømes Eurocities til overvaking i saker av særleg relevans. Ei anna løysing er betre dialog og kjennskap til kvarandre på tvers av forvaltningsnivåa.</p>
--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Ungdommens fylkesutvalg Trøndelag	8A) Vær med i den endringen. Gjør klima til en sektorovergripende tema i Norge.	8E) Ja, bedre å lage ny grønn teknologi enn å bruke penger på død industri. Må bruke andre virkemidler, da de tydeligvis ikke fungerer
--	--	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Offshore Norge	<p>EUs klimapolitikk dekker stadig større deler av den europeiske økonomien. Klimapolitikken har også fått et støttehelhetsfokus, gjennom at utslippskutt veies opp mot andre miljøhensyn (naturmangfold, forurensning etc.). Samtidig får klimapolitikken et økende omfang, gjennom at også oppstrøms og nedstrøms utslipps- og miljøeffekter må dokumenteres og pålegges kriterier.</p> <p>Det økende fokuset på verdikjedeutslipp styrker konkurransevnen til norske industri- og</p>	<p>Et felles marked for utslippsreduksjoner, som EU ETS, er samfunnsøkonomisk lønnsomt og gjør at man i prinsippet gjennomfører de billigste utslippskuttene først. Offshore Norge støtter derfor Norges deltagelse i EU ETS som et effektivt klimatiltak.</p> <p>Allikevel er det viktig at hvert enkelt land og hver enkelt sektor jobber målbevisst for å redusere sine utslipp. Olje- og gassnæringen i Norge har derfor gjennom Konkraft som ambisjon å redusere</p>	<p>Fit-for-55-pakken representerer en generell tilstramming av alle deler av EUs eksisterende klima- og miljøvirkemiddelapparat. I tillegg har flere nye forslag kommet inn, herunder et nytt sosialt klimafond, en CO2-grensejusteringsmekanisme for utvalgte industrivarer og et nytt kvotemarked for veitransport og bygninger.</p> <p>I tillegg har EU gjennom REPowerEU, som ble introdusert etter Russlands invasjon av Ukraina, en plan for utfasing av russisk gass til EU. I denne</p>	<p>Overordnet er det viktig at det gis tydelige og stabile langsiktige målsetninger for olje- og gassnæringen, havvindutbygging og andre sektorer og at rammebetingelser og virkemiddelapparat innrettes for å sikre at målene kan oppnås i samarbeid med de berørte aktørene.</p> <p>Norsk deltagelse i EUs klimapolitikk gir fleksibilitet for norske myndigheter og norske aktører gjennom EU ETS systemet og fleksibilitetsmekanismene under ESR-regelverket. Det er videre viktig å sikre at norske aktører</p>	<p>Vederlagsfrie kvoter/CO2-kompensasjon er ment å forhindre karbonlekkasje. CO2-prising er innført for å internalisere kostnaden for utslipp av klimagasser. Det er i utgangspunktet ønskelig at alle aktører som slipper ut klimagasser pålegges en avgift som reflekterer kostnaden knyttet til disse utslippene. Karbonlekkasje oppstår når noen disse klimakostnadene kun pålegges noen av aktørene i et marked, noe som svekker disse aktørenes konkurransevne.</p>
---------------------------	--	---	---	--	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Offshore Norge	råvareleveranser i EUs indre marked overfor andre globale konkurrenter som har høyere oppstrøms klima- og miljøfotavtrykk enn Norge. Særlig er dette gjeldende for naturgassleveranser fra Norge, som har langt lavere oppstrøms utslipp enn leveranser fra andre land, både gjennom rør og med LNG-skip.	egne utslipp på norsk sokkel til nær null i 2050.	situasjonen er det mer enn noen gang viktig at Norge er en stabil og pålitelig leverandør av olje og gass til EU og UK.	adgang til felleseuropeiske støtteordninger og samarbeidsprosjekter. Norge har en ordning som gjør at petroleumsvirksomheten betaler kvotepris (EU ETS) pluss CO2-avgift. Summen av disse to skal gradvis øke opp til 2000 NOK/tCO2 fram mot 2030. På denne måten er det gitt en forutsigbarhet knyttet til fremtidige CO2-kostnader.	Støtte til teknologiutvikling er på den annen side ment å motvirke innovasjonsbarrierer (o.l.), dvs. at deler av verdien av ny teknologi tilfaller hele samfunnet, mens kostnaden ved å utvikle teknologien ofte faller på en eller et fåtall aktører. I en slik situasjonen risikerer man at samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter ikke realiseres fordi de er bedriftsøkonomisk ulønnsomme for den enkelte aktøren. Så lenge kompensasjonsmekanismer er utformet på en
---------------------------	---	---	---	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-----------------------	---	---	---	--	---

Offshore Norge					<p>treffsikker måte for å forhindre karbonlekkasje, er det ikke grunn til å vurdere kompensasjon og støtte til teknologiutvikling som motsetninger til hverandre.</p> <p>Generelt er det en fordel om teknologiutviklingsperspektivet vektlegges når man skal tildele støtte, ikke bare utslippskutt.</p>
-------------------	--	--	--	--	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Biogass Norge	<p>EU satser offensivt på den grønne omstillingen. Krigen i Ukraina har ført til et offensivt virkemiddelapparat. Norge ligger etter EU og bør i størst mulig grad adoptere EU sin satsing for å skape fart i norsk grønn omstilling.</p> <p>Ett eksempel er biogass: EU satser 340 mrd kroner på nye biogassanlegg innen 2030. Det er en formidabel satsing og en stor mulighet for norske leverandører av utstyr til biogassproduksjon. En klar oppfordring til norske myndigheter bør være å hive seg på satsingen slik at vi kan ta</p>	Ja.	Forhåpentligvis innebærer det et økt tempo i den norske grønne omstillingen.	EØS avtalen er allerede grunnlaget for den grønne omstillingen i Norge. Norge bør lære av EU land og være noe mer fleksibel i forståelsen av EØS-reglene. De er kanskje ikke så rigide som vi tror.	Skal vi få opp tempoet i den grønne omstillingen må vi åpne for at skalering er ett av kriteriene i virkemiddelapparatet. Særlig i Enova. Det bør være klimagevinster som ligger til grunn for vurderingen av om et prosjekt får støtte, ikke teknologiutvikling i seg selv. Da stopper skaleringen opp. Da stopper omstillingen opp.
----------------------	---	-----	--	---	---

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-----------------------	---	---	---	--	---

Biogass Norge	del i omstillingen og verdiskapingen. Toget går nå. Ikke i 2050.				
---------------	--	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Norsk Institutt for Naturforskning	<p>EUs taksonomi for bærekraftige investeringer krever at bedrifter kartlegger og dokumenterer hvordan de påvirker naturmangfold (Regulation (EU) 2020/852). Naturpanelet IPBES fremhever restaurering av forringet naturen som en helt nødvendig løsning og har regnet ut at det er svært økonomisk lønnsomt. Vi får tilbake 10 ganger så mye som det vi investerer i å restaurere natur. Dette er grunnen til at FN har lansert tiåret 2021-2030 som det internasjonale tiåret for naturrestaurering. For å kunne levere forskning</p>	<p>Gitt at EU har gått foran med ambisiøse klimamål og at Norge er en del av handelssamarbeidet med EU vil det være naturlig at Norge viderefører felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030.</p>	<p>Det er svært viktig at Norge følger opp kravet fra EU at klimatiltak innen LULUCF knyttet til Fit for 55 ikke skal gå på bekostning biologisk mangfold. Økonomisk aktivitet som påvirker arealbruk i f.eks skog og jordbruksarealer bør ses i sammenheng med taksonomien for bærekraftige investeringer og det kan være behov for en ny vurdering av norske lover og forskrifter særlig knyttet til jord- og skogbruk der tiltak for å redusere negative effekter på miljø og styrke de positive effektene for opptak og lagring f.eks</p>	<p>8D) EU har hatt en stor omlegging av jordbrukspolitikken med styrket lønnsomhet for produksjon av miljøgoder og reduserte overføringer på produserte enheter (f.eks. kg og antall dyr). Samspillet mellom EUs jordbruksstrategi (Farm to Fork) og EUs biodiversitetsstrategi kan være til etterfølgelse for Norge.</p>
---	--	--	---	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratisvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	---

Norsk Institutt for Naturforskning	<p>som svarer på alle disse utfordringene, er det helt nødvendig å styrke innsatsen på forskning på natur og økologiske problemstillinger. Basiskunnskapen om artene og økologiske prosesser er fundamentet for å kunne finne de gode klima- og miljøløsningene.</p> <p>Naturmangfold har vært svakt dekket i sektorovergripende prosesser. Innsatsen knyttet til forskning på natur må trappes kraftig opp for at det skal være mulig å møte de politiske og samfunnsmessige endringene vi står i med god kunnskap. Under</p>		<p>hogstmetoder, jordhelse, restaurering og vannmiljøtiltak vil være aktuelle å løfte fram. Dette vil også ruste norsk næring bedre for kommende endringer i markeder og finansiering av disse.</p> <p>Alle sektorer som er areal- og ressurskrevende må bidra til å redusere utslipp og øke opptak både på kort og lang sikt. Opptaket i LULUCF-sektoren kan ikke brukes til å kompensere for et gitt utslippsnivå i andre sektorer f.eks fra jordbruk til skogbruk.</p> <p>Det er fortsatt uklart om en eventuell flytting av jordbrukssektoren fra</p>	
---	--	--	---	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Norsk Institutt for Naturforskning	EUs biologisk mangfold strategi 2030 (EU Biodiversity Strategy 2030) foregår en omfattende prosess med reviderte og nye lover som kan integrere vern og bærekraftig bruk av natur i andre sektors virkemidler (f. eks. skogloven, jordloven, klima regulering, restaurering). Norge deltar i EUs satsing på samfunnsoppdrag blant annet gjennom Horisont Europa. Nasjonale samfunnsoppdrag kan være en naturlig måte å ta EU satsingene til nasjonalt nivå for å jobbe mer transfglig og sektorovergripende.		«ikke kvotepliktig sektor» til skog og areal vil medføre at jordbruket i Norge vil få mindre krav til reduserte utslipp som følge av at skogen fortsatt har større netto opptak etter dagens regnemetoder.	
---	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Energi Norge	<p>8B) Tett og aktivt samarbeid med EU blir særlig avgjørende for å videreutvikle Norge som energinasjon og gjennomføre energiomstillingen. Det er egentlig ikke noe spørsmål: Norge skal realisere klimaambisjonene i samarbeid med EU. Vi deltar i EUs kvotemarked, har sluttet oss til mye av EUs klimarammeverk frem mot 2030, og skal nå også samarbeide om utslippskutt innen transport, bygg, landbruk og avfall. EU er et stort marked for Norge, ikke minst for norske energi- og teknologiløsninger. Norges tette energi- og klimasamarbeid med EU gir mange føringer og muligheter. EU er den viktigste drivkraften for en offensiv klimapolitikk, vårt viktigste marked, og Norge er fullstendig integrert i det nordiske kraftsystemet og -markedet. Tilknytningen til EU er viktig for nye grønne, norske arbeidsplasser. EØS-avtalen er viktig for norsk næringsliv, norske arbeidsplasser og norsk verdiskaping. Handel og internasjonalt samarbeid er avgjørende når vi skal skape jobber, utvikle nye eksportnæringer og gjøre klimakutt som monner.</p> <p>Vi mener det er avgjørende å sikre, men også utvikle klimasamarbeidet med EU. Energi Norge mener</p>	<p>Mange av rettsaktene listet ovenfor er revisjoner av regelverk som allerede er innlemmet i EØS-avtalen. Slike revisjoner vil ofte bli vurdert som EØS-relevante, slik at de etter hvert innlemmes i avtalen etter EFTA-landene har vurdert innholdet grundig og blitt enige med EU-siden om eventuelle tilpasninger. Mens noen deler av lovpakken er revisjoner av regelverk som tidligere er vurdert ikke EØS-relevant (f.eks. energiskattedirektivet) eller helt nytt regelverk (f.eks. karbongrensemekanisme n). Uansett vil hele</p>	<p>8D) Kvotehandelsystemet er det viktigste virkemiddelet for å redusere klimagassutslipp på en kostnadseffektiv måte på tvers av landegrenser. Klimautfordringene er ikke lokale, men noe vi må løse i fellesskap, så det er veldig positivt at systemet fungerer.</p>
---------------------	--	---	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Energi Norge	<p>dette bør ha en særlig høy prioritet i utvalgets arbeid. Vi anbefaler at klimaavtalen med EU oppdateres og utvides, slik at oppdatert regelverk, men også flere relevante klimareguleringer tas inn i EØS-avtalen via avtale og protokoll 31. Vi har ikke tid til EØS-etterslep. Dette fører til usikkerhet i rammevilkår for næringslivet, som vil sinke omstillingstakten og begrense Norges i utgangspunktet gode posisjon. Ikke minst mener vi det er avgjørende for at Norge skal få en plass ved bordet når havvind skal utvikles i Europa, at Norge implementerer TEN-E forordningen i Norsk rett. Vi har flere ganger gitt innspill på at den kan tas inn gjennom EØS-avtalens protokoll 31.</p>	<p>pakken måtte vurderes grundig av EFTA-landene. Disse prosessene har vist seg på energisektoren til å være tidskrevende. Energi Norge mener at FF55 etter sin natur er nødvendig regelverk for å komme i mål med utslippskutt til 2030 og vil også være viktig for Norge. Vi er bekymret for at det vil ta lang tid å implementere. Ren-energi-pakken er ennå ikke innlemmet og står overfor politisk vanskelige problemstillinger.</p> <p>EUs kvotehandelssystem, som er EUs</p>	
---------------------	---	---	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

Energi Norge		<p>“flaggskip” i klimapolitikken er viktig at strammes inn og oppdatert for å bidra til 55% kutt innen 2030. Når det gjelder CBAM er det flere ubesvarte spørsmål. Det er viktig å finne mekanismer som takler utfordringen med ev karbonlekkasje/utflagging i omstillingen.</p> <p>For øvrig har vi har svart på høringer til FF55 og RePowerEU, både til Norske myndigheter og kommisjonen, og viser til disse.</p>	
---------------------	--	---	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	8B) JA. Klimaproblemet er globalt og kan bare løses i et forpliktende internasjonalt samarbeid. Det viktigste grepet Norge kan gjøre for å sikre at vi blir et lavutslippssamfunn i 2050 er å videreføre klimasamarbeidet med våre naboer og handelspartnere i EU, og bidra med vår andel av utslippskuttene i en forpliktende byrdefordeling innenfor EUs klimarammeverk. Så må vi iverksette tiltak og virkemidler som sannsynliggjør at vi vil oppfylle disse forpliktelsene både i kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor.				
SINTEF Energi	EU er en av lederne i verden på Klima og har under Van der Leiens ledelse oversatt ambisiøse klimamål til konkrete handlinger, program for endringer av reguleringer og direktiver (FF55) og høye ambisjoner om å bruke omstillingen for å bygge opp ny grønn industri. Etter å ha startet med et teknologifokus har de sett i økende grad at det trengs helhetlige	Norge er en integrert del av den Europeiske økonomien uansett tilknytning til EU og har alt å vinne på i størst mulig grad å samspille tettest mulig med EU i å nå klimamålene.	Mange av disse er EØS relevante og vil kreve implementering i Norge. Det er viktig å ta del i utformingen av disse når det skjer slik at vi får fram våre interesser og beste råd i motsetning til å bare tilpasse oss når de er ferdig formulerte.	Den beste garantien er å ta del i utformingen og sørge for et best mulig samspill fra starten av. Tyngden i EUs samlede økonomi vil gi økt trygghet for veivalg og investeringer også for oss.	Dette er igjen et spørsmål om valg av mest effektive virkemiddel og må velges sett ut fra effektivitet basert på fakta og kvalifiserte analyser.

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

SINTEF Energi	løsninger som ikke bare løser klimautfordringen men også hensyntar de øvrige bærekraftsmålene. Det er fortsatt sterk fokus på teknologiutvikling (som trengs) med sett i en større helhet om med fokus på implementering. Dette bør også Norge følge opp. Norge er så				
----------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Norsk Gjenvinning	<p>8D) Bedre tilrettelegging fra aktørene som har utlysningene/klynger, knyttet til søknadsprosesser. Er svært få i Norge som bistår bedrifter med å søke, som kan noe om europeiske ordninger. Er også svært lav sjans for å vinne gjennom med en søknad til europeiske ordninger. Noen særordninger der Norske midler kan utløse EU midler på sikt, kunne vært hensiktsmessig. En slags to stegs-rakett:</p> <p>1. Innvilget støtte gjennom norsk ordning (Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Enova etc)</p> <p>2. tilbud fra overnevnte aktører, om å søke en spesifikk EU-pot, for neste fase i prosjektet, med støtte fra overnevnte aktører til å skrive søknaden.</p>				
UiO:Energi	Det har vist seg krevende å realisere sektorovergripende arbeidsformer i forvaltningen og innovasjon i offentlig sektor. Norge kan eksempelvis mer aktivt legge til rette for utvikling av	Dersom Norge skal kalle seg et foregangsland på klimaområdet, kan vi ikke være mindre ambisiøse enn EU.			

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	---	---	---	--	---

UiO:Energi	samarbeidskompetanse gjennom forsknings- og utdanningssektoren, slik EU gjør det gjennom ulike tiltak under Horisont Europa.				
-------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	Norge kan dra nytte av dette ved å ha fortsatt høy tillit og åpenhet i samfunnet. For å kunne lykkes med de komplekse problemstillingene klimakrisen innebærer, må man ha både sektorovergripende og internasjonalt samarbeid på tvers av landegrensene. Norge er sterkt posisjonert for dette da man allerede har delvis tett samarbeid mellom offentlig sektor, næringsliv og akademia. Dette må styrkes videre og man må ha strukturer/insentiver som motiverer til samarbeid og forhindrer siloer.	EU har en offensiv klimapolitikk som Norge bør følge og gjennomføre i tett samarbeid. For å lykkes med omstillingen til et lavutslippssamfunn og et klimanøytralt kontinent, spiller energi en avgjørende rolle. Norge som energinasjon med EU som sin største markedspartner må i store trekk følge de europeiske drivkreftene og gjennomføre tiltak i tett dialog. Her er det flere utfordringer og hensyn både på kort og lang sikt, men overordnet er det meget viktig at Norge følger med og er i front av utviklingen. Det betyr for	Mer fornybar kraft. Økt energieffektivisering. Elektrifisering av sektorer (f. eks utslippsfrie anleggsplasser). Reguleringer og lovgivning. Økte karbonpriser.	Forutsigbarhet i rammevilkår er viktig. De som satser og som er avhengig av eksterntfinansierte midler både fra norsk virkemiddelapparat og europeisk må kunne ha trygghet i at ordninger er stabile. For å sikre samspill mellom de nasjonale virkemidlene og felleseuropeiske virkemidler trengs også opplæring og kursing for enkeltaktører. Bedrifter, forskere og offentlig sektor må vite om mulighetene og få bistand til å kunne delta i prosjekter. Store europeiske prosjekter er	Ja. ETS-ordningen til EU er en av deres største suksesser og finansierer EUs innovasjonsfond som Enova er forvaltningsansvarlig for i Norge. Karbonprisen vil gradvis øke og erstattes av CBAM. Med økte priser for utslipp bør det være stimuleringsordninger som bidrar til å støtte teknologiutvikling for å kunne omstille industrien.
--------------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>For at Norge skal lykkes med dette spiller forskning og innovasjon en sentral rolle. Støttemidler som RES-EU som bidrar til kostnadsdekning for deltakelse i europeiske prosjekter (Horisont Europa) er essensielt. Uten dette vil forskningsinstitutter ikke kunne delta i like mange prosjekter som de gjør nå fordi egeninnsatsen blir for høy. Det vil igjen trolig føre til ytterligere press på nasjonale midler (fra Forskningsrådet og andre), samt at attraktive forskere (både norske og utenlandske)</p>	<p>eksempel at Norge på kort sikt fortsatt må produsere olje og gass (pga energimangel), mens det på mellomlang og lang sikt må jobbe med klimavennlige løsninger som CCS, fornybar kraft (vind, sol, vann), hydrogen og ha strategiske satsninger som passer med EU som batteri, mikroelektronikk, digitalisering. For å være posisjonert er det viktig at norske aktører er tidlig på og tenker regionale styrker (eksempelvis ved plassering av mulig batterifabrikk bør det allerede ligge føringer når utlysningen kommer,</p>		<p>ikke for alle, men vi må i enda større grad mobilisere aktører til å ta del i den europeiske kunnskapsutviklingen, for eksempel gjennom å delta i Erasmus-prosjekter, EØS-midler og andre som gir trening. Igjen vil rammevilkår som RES-EU være avgjørende for at Norge skal ha høy deltakelse i programmer. Norge bør også se på programmene i sammenheng, vi er med 11 europeiske programmer, er det andre vi burde være med i for økt synergi?</p> <p>Nasjonale virkemidler bør i større grad replisere, altså ha</p>	
--------------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>vil kunne flytte utenlands hvor det er bedre betingelser. Det er en uheldig utvikling.</p> <p>Vi må også synliggjøre mulighetene som Norge kan tilby utenlands. Eksempelvis er Trondheimsfjorden godkjent som testarena for autonome fartøy. Dette og andre såkalte «living labs» bør promoteres tydeligere utenlands for å attrahere større internasjonale selskaper til å gjøre sin forskning og utvikling i norske regioner. I så måte vil norske aktører være med i den internasjonale samfunnsutviklingen.</p>	<p>heller enn at man har ukoordinerte søknader fra «overalt»).</p> <p>Norge bør videreføre felles ambisjon om netto nullutslipp i 2050.</p>		<p>lignende oppsett/prosesser, som de europeiske. Dette for å kunne øke treningen i å jobbe med europeiske prosjekter. For enkelte forskere er det «for behagelig» å holde seg til enklere og komfortable nasjonale virkemidler og ikke konkurrere på høyeste nivå. Alle ordninger bør ikke være repliserte, men noen kunne være mer lik. Dette for å ha enda et «mellomtrinn» i «forskningstrappa».</p>	
--------------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-----------------------	---	---	---	--	---

Trøndelag fylkeskommune	Samarbeid med Europa er helt avgjørende for å lykkes. Norge trenger Europa og Europa trenger Norge.				
-------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon/ hvem	8A) Klimapolitikken i EU går i retning av å bli stadig mer sektorovergripende. Hvordan kan Norge dra nytte av denne utviklingen på best mulig måte?	8B) Bør Norge videreføre felles gjennomføring av klimamålene med EU etter 2030?	8C) Hvilke konsekvenser kan forslagene fra EU i Fitfor55-pakken få for Norge?	8D) Hvordan kan man sikre et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og felleseuropeiske virkemidler som legger til rette for en forutsigbar og gradvis omstilling?	8E) Bør vi i større grad legge om virkemiddelbruk overfor industrien fra kompensasjon (gratiskvoter og CO2-kompensasjon) til støtte til teknologiutvikling?
-------------------------------	--	--	--	---	--

Manjana Milkoreit	8B) While close alignment of policies with the EU is very important, Norway should also consider other multilateral institutions that could be important for/valuable in achieving climate goals/multiplying Norway's efforts and impacts. Climate tipping points in particular call for a regional approach with a focus on the Arctic. The Arctic Council and the Nordic Council of Ministers might provide important platforms for coordination and cooperation on issues related to tipping points in the Nordic region (e.g., Greenland Ice Sheet, permafrost thaw).
------------------------------	--

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Økonomisk vekst

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
Eivind Hoff-Elmari	<p>9A) Det interessante/reelle spørsmålet er ikke hvorvidt økonomisk vekst kan kombineres eller ei med planetens tålegrenser (det kan det åpenbart, jf. FNs klimapanelers WGIII summary for policy-makers fra tidligere i år), men at debatten bør ta innover seg Kaya-identiteten, med endring i BNP som én av faktorene som påvirker klimagassutslipp (og økologisk fotavtrykk om man utvider forståelsen av den). Jeg tror det igjen betyr at vi bør ha en tilnærming til BNP-vekst som til inflasjon: Samfunnet bør for all del unngå langvarig resesjon, men samtidig holde BNP-veksten moderat. Veksten bør ikke være sterkere enn det som trengs for at det skal være grunnlag for å fase inn ny og renere teknologi/mer effektiv produksjon. Oppgaven som ligger på de andre faktorene i Kaya-identiteten (som teknologiutvikling) for å redusere utslipp er dobbelt så stor om BNP vokser med 4 % som om det vokser med 2 % i året, og det er lite trolig (særlig med en stram tilbudsside) at ny teknologi eller andre produksjons/forbruksmønstre blir faset inn dobbelt så raskt ved 4 % vekst som ved 2 %. Med en slik tilnærming er vi tilbake til den rollen Simon Kuznets selv mente at BNP burde ha: Mer som en indikator for å måle temperaturen i økonomien og som bør holdes stabil, ikke som en indikator der målet er et høyest mulig tall.</p>				
Finans Norge	<p>9C) Det er nødvendig med regulatoriske krav som støtter opp om målene knyttet til sirkulær økonomi og sirkulære forretningsmodeller. Det vil være krevende å være lønnsom innenfor disse områdene så lenge det er mer kostnadseffektivt å produsere og/eller forbruke lineært. Her kan det være aktuelt å vurdere for eksempel skatte- og momsregler. Det kreves bedre insentiver for de som jobber sirkulært.</p> <p>Det er viktig med større kompetanse rundt hva sirkulær økonomi faktisk er og hva det innebærer, både for det enkelte foretak, sektorer og næringer. Norge trenger også å bygge gode verdikjeder for sirkulære forretningsmodeller, for eksempel gjenbruk av materialer, deler eller lignende.</p>				

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
Den Norske Turistforening			<p>Når det gjelder forbruk knyttet til fritid og friluftsliv er særlig utstyrsdelingsordninger, hyttedeling og gjenbruk aktuelle tiltak.</p>	<p>9D) Virkemidler som gjør det mer lønnsomt å gjenbruke bygg, framfor å bygge nytt.</p> <p>Når det gjelder varer og friluftslivutstyr som særlig er relevant for vårt arbeidsfelt, er det viktig med virkemidler som bidrar til lavere priser for reparasjon, utleie og brukthandel, og som gjør det enklere å starte opp virksomheter for dette.</p> <p>Når det gjelder brukthandel er det behov for forenkling av regelverket, og en oppdatering og forenkling av brukthandeloven vil være viktig.</p> <p>Andre virkemidler kan være økonomiske støtteordninger til oppstart av virksomheter for utleie og gjenbruk.</p>	

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>9C) Klimaetaten viser til svar under kapittel 3 knyttet til indirekte, forbruksbaserte utslipp. Politikk og virkemidler for reduksjon av indirekte, forbruksbaserte utslipp henger tett sammen med utvikling av sirkulærøkonomi. Overgang til mer sirkulære forretningsmodeller krever også grunnleggende systemendringer og virkemidler som bidrar til å endre markedet, samtidig som man utvikler kunnskap og kommunikasjon omkring sirkulærøkonomi og bærekraftig forbruk. Dette krever blant annet strengere rammer for hvilke produkter som plasseres på markedet, og forskning og utvikling som gjør det enklere å ta informerte klima- og miljøvennlige valg, både for næringsliv og private husholdninger.</p> <p>I denne sammenhengen er regulatoriske virkemidler som krav til økodesign, produkters varighet, utvidet produsentansvar og bruk av innkjøpsmakt gjennom krav i anskaffelser sentralt. Staten har et stort potensiale for å bruke innkjøpsmakten mer aktivt for å fremme bærekraftige produkter.</p> <p>Klimaetaten vil også fremheve EUs handlingsplan for sirkulærøkonomi og det foreslåtte rammeverket for bærekraftige produkter som skal stimulere til mer sirkulære forretningsmodeller gjennom blant annet krav til varige produkter, og tilrettelegging for ombruk og reparasjon. Norge bør prioritere dette arbeidet høyt og arbeide for rask implementering etter hvert som rettsaktene vedtas.</p> <p>Sirkulærøkonomien vil sette krav til ny kunnskap og nye organisasjonsformer. For eksempel må hus designes for lengre levetid, og slik at de kan plukkes fra hverandre og brukes på nytt. Det kan innebære behov for lagring av kunnskap om materialer og</p>	<p>9D) I en rekke bransjer kan det settes konkrete krav til ombruk, ombrukbarhet og sirkularitet. Flere av disse kravene settes trolig best internasjonalt i samarbeid med EU. Annet regelverk som anskaffelsesregelverket og plan og bygningsregelverket har også potensial til å bidra til endring. Offentlige aktører kan i større grad reparere og gjenbruke på tvers av virksomheter, og stille krav til ombrukbarhet og systemer for reparasjon gjennom innkjøp. Gjennom Plan- og bygningsregelverket kan det stilles krav til design for levetid, ombrukbarhet, demontering istedenfor riving og ombruk av materialer og masser.</p> <p>Regelverk som hindrer sirkulære tjenester og mer sirkulært forbruk bør endres. Eksempler på hensiktsmessige tiltak kan være innføring av fritak for MVA på reparasjonstjenester og å forenkle reglene for butikker som ønsker å selge brukte gjenstander.</p> <p>Se også svar på spørsmål under kapittel 3.</p>
-----------------------------------	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>konstruksjon. Ombruk av materialene vil kreve nye forretningsmodeller og trolig også arealer til utsalg og oppbevaring. Samtidig kan det tenkes at behov for arealer som tidligere er brukt til transport og lagring av varer blir mindre. En slik ny økonomi vil også kreve ny kunnskap i en rekke ulike ledd, noe som også må få konsekvenser for utdanningsystemet.</p> <p>Det er også viktig at myndighetene tilrettelegger for at næringslivet tar de rette beslutningene fra et klimaståsted. Internasjonale reguleringer som CSRD og taksonomien vil bidra betydelig til transparens om næringslivets klimaarbeid og –eksponering. Selv om disse i første omgang vil påvirke større bedrifter direkte, vil de ha ringvirkninger også for øvrige bedrifter i verdikjeden. Norske bedrifter er per i dag ikke forberedt på dette. Et mindretall norske bedrifter har klimaregnskap i dag, og kjennskapen til hvordan internasjonale regler vil påvirke norsk næringsliv framover er lav. Dette er avgjørende både fordi næringslivet står for en stor andel av klimagassutslippene, og fordi akselerert grønn omstilling er nødvendig for å sikre norsk næringslivs konkurransekraft i et lengre perspektiv. En proaktiv tilnærming fra nasjonale myndigheter innebærer tydelige krav, for eksempel obligatorisk klimaregnskap og klimarapportering, og parallelt tiltak for å tilrettelegge for at bedriftene klarer å levere på dette.</p>	
-----------------------------------	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Attac Norge	<p>Hva man regner som økonomisk vekst er ikke et trivielt spørsmål sett i sammenheng med økologisk fotavtrykk. Men hvis man legger til grunn at produksjon av varer også i fremtiden vil være å regne som en betydelig del av verdiskapningen, så mener Attac at svaret er nei. Selv om man i en fremtid hvor energiproduksjon skjer uten nevneverdige klimagassutslipp, vil enhver form for produksjon tære på naturens grenser. Det har lenge vært godt dokumentert at klodens bæreevne på en rekke parametre - fra fosformangel til havforsuring er langt overskredet med dagens aktivitetsnivå i økonomien. Overskridelsene er så</p>	<p>I norsk sammenheng er det fortsatt mulig å bevare et høyt velferdsnivå, men ikke uttrykt gjennom de samme indikatorene vi bruker i dag. Det er veldokumentert at den gjennomsnittlige nordmanns klimagassutslipp og materielle forbruk er langt over hva klodens bæreevne tilsier. Mer sirkulærøkonomisk produksjon og forbruk kan bøte på en del av dette, men vil ikke kunne løse problemene knyttet til overforbruk i seg selv. Det er dermed vanskelig å komme utenom en reduksjon i materielt forbruk, i hvert fall for personer i den øvre og midtre delen av inntektsskalaen. Men dette trenger ikke nødvendigvis å gå utover</p>	<p>Det primære er å gjøre det dyrere å sløse med begrensede råmaterialer, enten ved bruk av avgifter eller ved å legge strengere begrensninger på utvinning av naturressurser.</p>	<p>Sette krav til produsenter om mulighet til reparasjon og gjenbruk av produkter, samt større grad av standardisering.</p> <p>Styrke fellesskapløsninger for utlån og deling av produkter, slik som i bibliotekene.</p>	
--------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Attac Norge	<p>grove at det fordrer en drastisk endring av dagens system, spesielt i de rikeste delene av verden, for at dette skal være bærekraftig.</p> <p>I dagens økonomiske system gir heller ikke effektivisering av produksjonen (mindre innsatsfaktorer for samme output) den sårt tiltrengte reduksjonen i rovdrift. Dette er blant annet drevet av det rådende økonomiske systemets behov for stadig vekst og ikke bare profitt, men økt profitt. Ved å fortsette å beholde et mål om fortsatt økonomisk vekst i tradisjonell forstand vil man slå beina under de økologisk positive sidene ved tekniske innovasjoner.</p>	<p>velferd definert som livskvalitet i utvidet forstand, så lenge man dirigerer mer av samfunnets ressurser til offentlige tjenester, etablerer bedre ordninger for deling av produkter eller tar ut produktivitetsøkninger i generelle arbeidstidsreduksjoner.</p>			
--------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
Norges Skogeierforbund				<p>Ved nybygging må det bygges på en måte som gjør at materialer kan gjenbrukes i fremtiden. Man bør innføre konkrete krav om klimagassutslipp i TEK som stimulerer til økt bruk og gjenbruk av tre og forlenget levetid på bygg</p> <p>Ved å stille krav i offentlige anskaffelser kan man også bidra til dette.</p>	

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

<p>NTNU</p>	<p>Det er ikke noe klart svar på denne problemstillingen. Det er dokumentert at global økonomisk vekst, ressursbruk og klimaavtrykk henger sammen og Wiedmann et al. (2020) viser at økonomisk vekst og ressursuttak nesten er perfekt korrelert. Globale klimautslipp følger samme utviklingen, men med noe lavere pådrag. Korrelasjoner er ikke nødvendigvis det samme som årsakssammenheng, men det åpner for diskusjoner om bærekraftig økonomisk vekst er mulig.</p> <p>Sett fra økonomisk teori er det ingenting som skulle tilsa at det er en nødvendig årsakssammenheng mellom de tre faktorene.</p>	<p>Menneskelig velvære og vår evne til å opprettholde en velferdsstat er antatt avhengig av å opprettholde økonomisk vekst (UNRP 2011). Men for å greie å skape en bærekraftig økonomisk vekst må vi ifølge FNs Ressurspanel greie å skape to avkoblinger (decouplings) - vi må koble økonomisk vekst fra ressursbruk (ressursavkobling), og vi må koble økonomisk vekst fra miljøpåvirkningen (miljøpåvirkningsavkobling). Begge er helt avgjørende for at vi skal lykkes.</p> <p>Disse utfordringene er diskutert av United Nations Resource Panel (UNRP 2011) og European Environment Agency (EEA</p>	<p>Dette er selvfølgelig et komplekst spørsmål uten noe enkelt svar. En tilnærming gjennom økonomenes briller er å understreke at priser og insentiver skal reflektere de reelle kostnadene og fordelene. Dette kan for eksempel innebære fjerning av subsidier til visse produksjons- og forbruksmønstre. Noen ganger er dette direkte subsidier, andre ganger er det mer indirekte. Dersom det f.eks. er vanskeligere å finne en miljøvennlig reise (tog) enn en flyreise, kan dette bidra til økt bruk av fly uten andre økonomiske eller andre former for incentiv. I tillegg vil det dreie seg om å sørge for at de reelle kostnadene blir prissatt og dekket av aktuelle produksjonssystem (for</p>	<p>Igen, vanskelig. Her er det nok viktig å skape en større forståelse av hva som er kjerneproblemet. Er det at kostnader ved reparasjon/gjenbruk/gjenvinning er for høye i forhold til for eksempel bruk av nye varer eller råvarer? Eller er det at tilgangen på slike tjenester er for lav? En ekstra utfordring i et land som Norge er at en del reparasjoner kan forutsette dyr (norsk) arbeidskraft i motsetning til nye varer som er produsert med billig utenlandsk arbeidskraft. I slike tilfeller vil endringer i skatte- og avgiftssystemet kunne hjelpe, i tillegg til avgifter på jomfruelige materialer (se over) og skjerpene krav om levetid for produkter.</p>	<p>I en sammenfatning av alle internasjonalt publiserte studier som ser på sammenhengen mellom bærekraftsinnovasjoner og bedrifters konkurransedyktighet viser et stort flertall av studiene at sammenhengen er positiv (Hermundsdottir and Aspelund 2021) – altså at bærekraftige strategier også øker bedrifters konkurransedyktighet. Men, studien viser også at rammevilkår på nasjonalt-, industri-, marked- og forbrukernivå påvirker bedrifters evne til å drive lønnsomt med bærekraft. Rammevilkår for grønn omstilling er med andre ord avgjørende.</p> <p>Store kvantitative studier av norsk industri viser at</p>
--------------------	--	--	---	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

<p>NTNU</p>	<p>Det er mer rimelig å anta at sammenhengen er historisk og sosialt konstruert. Grunnen til det er at lineære økonomiske system hvor en tar ressurser ut av planeten, bearbeider det til produkter i industrielle prosesser som medfører klima- og andre miljøutslipp, og selger dem for økonomisk gevinst er forholdsvis enkle, intuitivt lønnsomme og lar seg lett skalere. Det er også den globale skaleringen av disse lineære økonomiske aktivitetene som har gitt oss bærekraftsutfordringene. Sirkulære og bærekraftige forretningsmodeller er mer kompliserte å få i gang og skalere (Geissdoerfer, Vladimirova et al. 2018), men det er ingenting</p>	<p>2021) som konkluderer med at det nok ikke er mulig å ha en fullstendig avkobling mellom ressursbruk og økonomisk vekst. Det er i praktisk vanskelig å ha et effektivt økonomisk system uten noen form for materialavtrykk. Utfordringen er imidlertid å få produksjonssystemene innenfor bærekraftige rammer, ikke totalt frikoblet. Men det vil si at planeten ikke kan belastes mer enn planeten rekker å gjenskape eller absorbere.</p> <p>I det siste har det blitt utarbeidet flere nye økonomiske modeller som viser hvordan dette kan gjøres, f.eks. 'Doughnut Economics' (Raworth 2017) og</p>	<p>eksempel knyttet til ressursuttak og forurensing). Generelt er det en rekke tiltak som må vurderes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sørge for gjenvunnet materiale er mer attraktivt enn jomfruelige materialer. Dette kan gjøres gjennom krav om gjenbruk, gjennom avgifter på jomfruelig materiale, gjennom standardiseringer som sikrer kvaliteten på gjenvunnet materiale, gjennom restriksjoner på avhending av materialer mm. - Infrastruktur for materialstrømmer må etableres, dvs. innsamlingsløsninger, sorteringsordninger, gjenbrukskanaler og resirkuleringsystemer og markedskanaler for disse materialene. <p>Teknologiutvikling for</p>	<p>For en del større varer, som f.eks. varer fra bygg og anlegg, er det i tillegg i dag ikke en god nok oversikt over tilgang. Her vil det hjelpe å utarbeide langsiktige oversikter om hva som vil bli tilgjengelig av brukte elementer når og ikke minst hvor. En slik database kan bidra til at andre aktører kan legge slike inn i sine planer. I dag vil en del elementer fra bygg ikke gå til ombruk rett og slett av den grunn at potensielle mottakere ikke vet det før det er for sent. Bruk av informasjonsteknologi og bedre løsninger for deling av informasjon er derfor sentralt. Igjen vil dokumentasjon på kvalitet være avgjørende (se over).</p> <p>Et sentralt grep kan være en sufficiencypolitikk</p>	<p>den positive sammenhengen mellom bærekraftsinnovasjoner og bedrifters konkurransedyktighet i høyeste grad er til stede også her til lands (Eide, Saether et al. 2020, Hermundsdottir and Aspelund 2022). Den siste studien viser at norske bedrifter som satser mye på miljøinnovasjoner profiterer både gjennom høyere verdiskaping, lavere kostnader og redusert risiko (Hermundsdottir and Aspelund 2022). Studien viser også at norske næringslivsledere har gjennomgående veldig positive forventninger til at bærekraftstrategier skal gi dem økt konkurransedyktighet.</p> <p>Bærekraftige forretningsmodeller som</p>
--------------------	---	---	---	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

<p>NTNU</p>	<p>prinsipielt i veien for at de ikke kan være både mer konkurransedyktige eller mer økonomisk verdiskapende når de er først etablert og skalert over en kritisk størrelse.</p> <p>Det er viktig å understreke at svaret dermed også er avhengig av hvordan man definerer vekst. Dersom dette er koblet til en situasjon med økt bruk av naturressurser, vil svaret uansett være nei (f.eks. Hickel and Kallis 2000).</p> <p>Det kan også argumenteres med at en mangel på økonomisk vekst, spesielt hvis dette fører til stopp i investeringer i nye mer miljøvennlige teknologier, kan bidra til økte klimagassutslipp. En del eldre primært deskriptive</p>	<p>‘Consumption Corridors’ (Fuchs et al 2021).</p> <p>Et kjernepoeng er at en rekke forurensende industrier/produksjonsprosesser er lite effektive fra et samfunnsperspektiv. De generer eksterne kostnader som samfunnet må håndtere og som ikke dekkes av de som har en (personlig) nytte av produksjonen (primært produsenter og forbrukere). Et mikroeksempel er kostnadene i byer med trafikkutfordringer. For stor trafikkmengde genererer en rekke kostnader for samfunnet i form av forurensning, helseutfordringer, plassmangel, osv. Innføring av avgifter (veipricing, bompenger osv.) bidrar til å justere</p>	<p>sortering og resirkulering er sentralt i dette.</p> <p>- Ulike former for funksjonsøkonomi må utforskes og i større grad etableres, både modeller hvor funksjoner leies og hvor en aktør har ansvar for vedlikehold, og modeller med take-back systemer og utvidet produsentansvar. Disse må imidlertid kobles til krav om gjenbruk slik at det ikke bare endrer hvem som til slutt avhender produkter uten å reelt påvirke levetid og gjenbruk av hele eller deler av produkter.</p> <p>- Vi ser at det er store koordinasjonsproblemer i overgangen fra lineære til sirkulære verdikjeder (Asplund et al. 2021). En overgang fra en lineær til en sirkulær produksjon forutsetter ofte at ikke bare en, men en rekke,</p>	<p>(f.eks. https://energysufficiency.de/en/policy-database-en/ eller https://sustainable-prosperity.eu/policy-database/). Mulige virkemidler for å nå dette kan være kvoter på forbruk, progressivt økende skatt på forbruk, reklameforbud på produkter som ikke bidrar til omstillingen, sosialt omfordelende avgifter som karbonavgift til fordeling osv.</p>	<p>baserer seg på sirkulære prinsipper om ‘ressursgjerrighet’ er spesielt attraktive fra både et miljø- og lønnsomhetsperspektiv (Aspelund and Srai 2016).</p> <p>To studier undersøker spesielt forhold tilknyttet norske industriledere. Som nevnt over finner en at bedriftsleder har veldig positive forventninger til de økonomiske resultatene av bedriftens bærekraftsstrategier (Hermundsdottir and Aspelund 2022), men vi finner også at måten norske ledere jobber med bærekraft tydelig påvirker evnen til å omgjøre det til økonomiske resultater (Eide, Saether et al. 2020). Dette er en nasjonal konkurransefordel.</p>
--------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
NTNU	<p>funn viser at miljøforurensning av alle typer har en tendens til å være høyere per innbygger i land med midlere inntekt. I det siste har det kommet en rekke funn som viser en frikobling mellom klimagassutslipp og økonomisk vekst som viser at en rekke land ser ut til å ha brutt koblingen mellom vekst og klimagassutslipp. Dette er mest framtreddende i land som har prioritert fornybare (eller i det minste lav GHG-utslipp) energikilder ved bevisste politiske valg. En kort oppsummering av noen av disse finnes her https://ourworldindata.org/co2-gdp-decoupling. Wang et al. (2021) peker i samme retning.</p> <p>Se også neste spørsmål.</p>	<p>de (personlige) insentivene og, dersom det utformes riktig, øker den generelle nytten i et samfunnsperspektiv. Selv om dette er et snevert eksempel, kan dette generaliseres til et bredt spekter av forurensnings- og ressursutfordringer. Slike avgifter (på ressurser, forbruk, osv) må også utformes slik at de ikke bidrar til andre bærekraftsutfordringer i form av økt ulikhet.</p>	<p>aktører må legge om sine produksjonssystemer. Det er f.eks. lite fordelaktig å starte innsamling av et materiale det ikke finnes noe mottak for, tilsvarende er det lite fordelaktig å starte en bedrift som forutsetter tilgang på et innsamlet materiale som i liten grad har innsamlingsystemer knyttet til seg. Dette framstår i dag som en barriere siden en omlegging kan være ulønnsom dersom ikke andre aktører følger opp i en samtidig handling. Funns fra forskningen viser at dette kan løses gjennom at myndigheter tar grep gjennom reguleringer og investeringsstøtte for å fasilitere en samtidig, koordinert og dedikert overgang til sirkulær</p>		<p>En helt ny, og foreløpig upublisert studie, viser at det er de rike og strengt miljøregulerte landene med store klimautslipp (les: typisk Norge) som i størst grad er i stand til å tiltrekke seg grønn risikovillig investeringskapital (Fystro and Sørensen 2022). Dette kan utgjøre en betydelig konkurransefordel for disse landene på sikt om de er i stand til å utvikle bærekraftige teknologiske løsninger på ressurs- og klimautfordringene. Men – reguleringer spiller altså en sentral rolle her – politisk nivå må tørre å sette ambisjonsnivået.</p> <p>Det er i tillegg viktig å adressere økt ulikhet som kan bidra til økte</p>

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
NTNU	<p>Det er imidlertid viktig å understreke at IPBES i sin rapport fra 2019 konkluderer med at dagens paradigme for økonomisk vekst må opphøre: «Also identified as a key element of more sustainable future policies is the evolution of global financial and economic systems to build a global sustainable economy, steering away from the current limited paradigm of economic growth.»</p>		<p>forretningspraksis. I denne sammenheng kan også forbud av ikke-sirkulær praksis være effektivt fordi det tvinger frem samtidighet og aksjon fra aktører som har en vente-å-se holdning.</p> <p>- Gjennomgang av økonomiske insentiver for reparasjoner og gjenbruk.</p>		<p>utfordringer.</p> <p>Det er også viktig å adressere norsk avhengighet av petroleumsindustrien som både i seg selv kan bidra til at kuttene går senere, men kanskje vel så viktig er det at det bidrar til at kapital, kompetanse og oppmerksomhet ikke i stor nok grad kommer til den nødvendige omstillingen og dermed bidrar til å forsinke denne. Det er grunn til å advare mot at dette ikke bare vil redusere muligheten til å nå klimamålene, det kan også svekke konkurransekraften, og dette kan bli en negativ selvforsterkende effekt.</p>

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Samfunnsbedriftene	<p>Norge står foran noen store utfordringer i tiden fremover. Vi skal redusere våre utslipp fra bruken av fossilt drivstoff med opptil 55 prosent innen 2030.</p> <p>Mange mener ny teknologi vil løse dagens utfordringer i transportsektoren, og det er delvis riktig. Elektrifisering av transportsektoren vil redusere utslipp av klimagasser, men transportformenes avtrykk på samfunnet er mer enn bare klimagasser. Et bærekraftig transportsystem handler også om trafiksikkerhet, naturforurensning, naturmangfold, arealbeslag, investerings- og vedlikeholdskostnader og andre negative</p>	<p>En viktig forutsetning for mer sirkulære forretningsmodeller er gode nok rammevilkår. For eksempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Et velrettet produsentansvar som faktisk sørger for at forurenseren betaler. Slik er det ikke i dag. - Strengere regler for produktdesign gjør at produsenter må designe og produsere for miljøets beste. - Dagens særnorske skille mellom husholdningsavfall og næringsavfall som ligner bør fjernes og harmoniseres med EUs definisjon av municipal waste. Ved å slå dem sammen får man de store mengdene med f.eks. plast, matavfall og etter hvert tekstilavfall som trengs for å skape 	<p>Foruten tiltakene som nevnes i svar på spørsmål 9c (f.eks. produsentansvar, produktdesign m.m.), kan en materialavgift stimulere til sirkulært forbruk. Det kan innføres en avgift på produkter som må forbrennes, eller deponeres, fordi produktene ikke kan gjenbrukes eller gjenvinnes. En avgift bør ilegges ved produksjon eller ved import, for å gi designere, produsenter og importører et insentiv til å lage og/eller importere mer bærekraftige produkter.</p> <p>Merverdiavgift på reparasjon og firkantede regler for ombruk står i veien for sirkulære forbruksmønstre. Ikke minst må informasjon om produktet gis kjøper, for</p>		
---------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Samfunnsbedriftene	<p>parametere som påvirker helsen, klimaet og samfunnet vårt.</p> <p>Selv om ny teknologi er en viktig driver for en grønn omstilling av transportsektoren, vil det også i fremtiden være svært viktig hvordan vi utnytter teknologien til å optimalisere transportarbeidet og redusere de negative samfunnskostnadene.</p> <p>Årets strømpriser har vært et forvarsel på hva som skjer når etterspørselen stiger raskere enn tilbudet. Når samfunnets fokus er mot å elektrifisere alt som elektrifisere kan, kommer spørsmålet om hvordan vi bruker energien som er tilgjengelig mest mulig effektivt (se spørsmål 6a).</p>	<p>lønnsomhet i hele verdikjeden og nå mål om 65 % materialgjenvinning. Lønnsomhet i behandling av avfall krever mengder.</p> <p>Av virkemidlene over tror vi særlig at produsentansvar er viktig i årene fram til 2050. Ordningen med produsentansvar flytter ansvar for produktets miljøavtrykk i hele dets levetid til produsenter og importører, også når det er avfall. Et rettferdig organisert produsentansvar internaliserer alle produktets kostnader og bidrar til at forbrukeren ved kjøpet betaler for hele livsløpet til produktet. Vi har produsentansvar for en rekke produktkategorier i dag, men kostnadene er ikke fordelt etter</p>	<p>at hen skal kunne ta riktige valg i kjøpsøyeblikket.</p> <p>Det blir mindre avfall og materielt forbruk av produkter som brukes lenge, ombrukes, kan repareres og til sist - egner seg til materialgjenvinning. En mer sirkulær økonomi kan gi verdiskaping, arbeidsplasser og sikrere materialtilgang, samtidig som det bidrar til å redusere klimagassutslippene og minsker behov for uttak av jomfruelige ressurser.</p>		
---------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Samfunnsbedriftene	<p>Strategisk havneutvikling reduserer transportsektorens klima- og miljøavtrykk og legger til rette for grønn næringsutvikling. Men det krever at man satser på sjøveien som den naturlige fartsåren for landet med verdens nest lengste kystlinje.</p>	<p>prinsippet om at forurenser skal betale. Dermed utnytter man ikke det store potensialet for klimakutt og en effektiv sirkulær økonomi, som en tydeligere produsentansvarsordning vil gi. Produsentansvar er et effektivt virkemiddel når det er rett utformet. Det er det ikke i dag, men det løser ikke alle utfordringer alene, og må brukes sammen med andre virkemidler som premierer gode klima- og miljøvalg. Eksempler på dette kan være ombruksløsninger, økodesign og krav om bruk av gjenvinnbare materialer, materialavgift og å blande inn resirkulerte ressurser i nye produkter.</p>			
---------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Naturvernforbundet	<p>Menneskelig forbruk av energi og naturressurser kan ikke være høyere enn at det lar seg kombinere med å holde oppe naturmangfoldet og naturens produksjonsevne. Tekniske omlegginger er ikke nok for å oppnå dette. Evig materiell vekst er ikke mulig innenfor ressursene på jorda. For at alle mennesker skal kunne leve gode liv innenfor rammene av jordas ressursgrunnlag og naturens tåleevne, må det totale forbruket på jorda reduseres, og særlig må forbruket til de rikeste reduseres kraftig.</p> <p>Vi kan ikke fortsette med den typen økonomisk vekst som vi har i dag. Brundtlandkommisjonen brukte uttrykket bærekraftig utvikling, ikke</p>	<p>Det er fullt mulig å bevare velferdsnivået, men den materielle levestandarden må bli mindre.</p>	<p>Særlig for forbrukerprodukter kan godt innrettede produsentansvarsordning er med økonomiske insentiver og langsiktige målkrav som prioriterer redusert materialbruk og høyest mulig ressurseffektivitet, bli viktig. Materialavgifter på uttak og bruk av primærressurser kombinert med innblandingskrav til resirkulert materiale der det er relevant, blir viktig, og her bør lukkede kretsløp prioriteres. Å styrke forbrukerrettigheter ved å øke reklamasjonstid på produkter og skifte bevisbyrden gradvis over fra forbruker til produsent er et godt tiltak for å stimulere til lengre levetid.</p>	<p>Aktuelle virkemidler er nevnt under spørsmål 9C. Konkrete tiltak som virkemidlene skal utløse, er også delvis besvart under samme spørsmål.</p>	<p>Norsk økonomi er i stor grad drevet av utvinning og foredling av ikke-fornybare naturressurser, import av billige og lite holdbare forbruksartikler samt investeringer i veier og boliger/hytter som alle bidrar til økte klimagassutslipp, tap av natur og liten ressurseffektivitet. Evnen til omstilling bort fra dette vil kunne påvirke i hvilken grad klimamålene nås.</p>
---------------------------	--	---	--	--	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

<p>Naturvernforbundet</p>	<p>bærekraft vekst. Det var for å presisere at den økonomiske utviklingen kan ha et annet innhold enn økt forbruk av materielle ressurser, det vil si høyere tjenesteinnhold. Ifølge "Earth Overshoot Day" var Norges rettmessige andel av de globale ressursene og klimagassutslipp brukt opp 12. april. Det er ikke bærekraftig.</p> <p>Omlagging av vekstens innhold kan for en periode og innenfor landets grenser legge grunnlag for vekst kombinert med redusert forbruk av naturressurser og utslipp av klimagasser. På lengre sikt og i et globalt perspektiv vil alle typer økt aktivitet også medføre økte utslipp. Forskningen på området</p>		<p>Nullsats for merverdiavgift på utleie og reparasjon i kombinasjon med andre virkemidler kan stimulere til økt levetid på produkter og bør innføres.</p> <p>Å prioritere avfallsreduksjon og dernest moden teknologi for avfallssortering og konvensjonell mekanisk gjenvinning av plastavfall kombinert med strengere og mer målrettede krav til produkter som settes på markedet gjennom blant annet utvidede produsentansvarsordninger, er et gode eksempel på tiltak som ikke krever teknologiutvikling, men helhetlig virkemiddelbruk.</p> <p>Økt materialgjenvinning stimuleres ved at</p>		
----------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Naturvernforbundet	er mangelfull, men det er ikke påvist at økonomisk vekst og redusert utslipp kan beholdes over tid, jamfør "Rebound-effekten" i kombinasjon med stadig økende kjøpekraft.		produsentene får krav til andel gjenvunnet materialressurser og krav om kildesortering. Kravene om kvalitet, pris og leveringssikkerhet må forplante seg fra produsent til gjenvinningselskap til kommuner og næringsliv som sorterer og til selgere og produsenter.		
---------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Naturvernforbundet	<p>Menneskelig forbruk av energi og naturressurser kan ikke være høyere enn at det lar seg kombinere med å holde oppe naturmangfoldet og naturens produksjonsevne. Tekniske omlegginger er ikke nok for å oppnå dette. Evig materiell vekst er ikke mulig innenfor ressursene på jorda. For at alle mennesker skal kunne leve gode liv innenfor rammene av jordas ressursgrunnlag og naturens tåleevne, må det totale forbruket på jorda reduseres, og særlig må forbruket til de rikeste reduseres kraftig.</p> <p>Vi kan ikke fortsette med den typen økonomisk vekst som vi har i dag. Brundtlandkommisjonen brukte uttrykket bærekraftig utvikling, ikke</p>	<p>Det er fullt mulig å bevare velferdsnivået, men den materielle levestandarden må bli mindre.</p>	<p>Særlig for forbrukerprodukter kan godt innrettede produsentansvarsordning er med økonomiske insentiver og langsiktige målkrav som prioriterer redusert materialbruk og høyest mulig ressurseffektivitet, bli viktig. Materialavgifter på uttak og bruk av primærressurser kombinert med innblandingskrav til resirkulert materiale der det er relevant, blir viktig, og her bør lukkede kretsløp prioriteres. Å styrke forbrukerrettigheter ved å øke reklamasjonstid på produkter og skifte bevisbyrden gradvis over fra forbruker til produsent er et godt tiltak for å stimulere til lengre levetid.</p>	<p>Aktuelle virkemidler er nevnt under spørsmål 9C. Konkrete tiltak som virkemidlene skal utløse, er også delvis besvart under samme spørsmål.</p>	<p>Norsk økonomi er i stor grad drevet av utvinning og foredling av ikke-fornybare naturressurser, import av billige og lite holdbare forbruksartikler samt investeringer i veier og boliger/hytter som alle bidrar til økte klimagassutslipp, tap av natur og liten ressurseffektivitet. Evnen til omstilling bort fra dette vil kunne påvirke i hvilken grad klimamålene nås.</p>
---------------------------	--	---	--	--	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

<p>Naturvernforbundet</p>	<p>bærekraft vekst. Det var for å presisere at den økonomiske utviklingen kan ha et annet innhold enn økt forbruk av materielle ressurser, det vil si høyere tjenesteinnhold. Ifølge "Earth Overshoot Day" var Norges rettmessige andel av de globale ressursene og klimagassutslipp brukt opp 12. april. Det er ikke bærekraftig.</p> <p>Omlegging av vekstens innhold kan for en periode og innenfor landets grenser legge grunnlag for vekst kombinert med redusert forbruk av naturressurser og utslipp av klimagasser. På lengre sikt og i et globalt perspektiv vil alle typer økt aktivitet også medføre økte utslipp. Forskningen på området</p>		<p>Nullsats for merverdiavgift på utleie og reparasjon i kombinasjon med andre virkemidler kan stimulere til økt levetid på produkter og bør innføres.</p> <p>Å prioritere avfallsreduksjon og dernest moden teknologi for avfallssortering og konvensjonell mekanisk gjenvinning av plastavfall kombinert med strengere og mer målrettede krav til produkter som settes på markedet gjennom blant annet utvidede produsentansvarsordninger, er et gode eksempel på tiltak som ikke krever teknologiutvikling, men helhetlig virkemiddelbruk.</p> <p>Økt materialgjenvinning stimuleres ved at</p>		
----------------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Naturvernforbundet	er mangelfull, men det er ikke påvist at økonomisk vekst og redusert utslipp kan beholdes over tid, jamfør "Rebound-effekten" i kombinasjon med stadig økende kjøpekraft.		produsentene får krav til andel gjenvunnet materialressurser og krav om kildesortering. Kravene om kvalitet, pris og leveringssikkerhet må forplante seg fra produsent til gjenvinningselskap til kommuner og næringsliv som sorterer og til selgere og produsenter.		
---------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Ungdommens fylkesutvalg Trøndelag	Ja vi kan, men dette må foregå innen bærekraftige sektorer.	Ja, dette handler om omfordeling og å fordele ressurser på en annen måte. Bør ha andre kriterier på hvilken velferd vi vil ha. Må organisere samfunnet på en annen måte.	Penger.	Bruktbutikker, det må lønne seg å reparere og gjenbruke i stedet for å kjøpe nytt. Må gjøres ulovlig å lage dårlig kvalitet for at det skal ødelegges. Design som varer lenge, dette må reguleres. Det må også lønne seg for bedriftene! F.eks. Hvitevarer- > gjøre det attraktivt for dem å reparere produkter i stedet for å tvinge kunder til å kjøpe nytt Nye ting bør bli dyrt, slik at det er billigst å kjøpe ting brukt. Gjenbruk av ressurser bør bli "kult" og enkelt, slik at en slipper å ta aktive valg.	
--	---	--	---------	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Offshore Norge	9E) Olje- og gassreservene på norsk sokkel er fellesskapets ressurser, og aktiviteten fører til store inntekter for fellesskapet som kan brukes til å påvirke våre evner til å nå klimamålene. Samtidig står produksjon av olje og gass for en fjerdedel av klimagassutslippene i Norge. Skal Norge nå klimamålene, er det derfor samtidig avgjørende at olje- og gassindustrien kutter sine utslipp. Dette er det mulig å få til, men det avhenger av forutsigbare rammevilkår, et styrket virkemiddelapparat og at planlagte kraft fra land-prosjekter ikke blir kansellert eller utsatt. Ref. Konkrafts statusrapport for 2022. https://konkraft.no/aktuelt/det-er-mulig-a-redusere-co2-utslippene-med-50-prosent-innen-2030/				
Biogass Norge	På sikt ja, men da må virkemiddelapparatet i dag innrettes mot raskere omstilling. Det betyr at oppskalering av produksjon av bærekraftig energi må prioriteres i virkemiddelapparatet.	Det bør være en målsetting.	Biogassbransjen kan raskt oppskalere produksjonen og bidra med bærekraftig energi, men det forutsetter et virkemiddelapparat som anerkjenner behovet for å støtte skalering og samtidig gir konkurransedyktige vilkår sammenlignet med Sverige og Danmark (og Finland)	Da må skatte og avgiftssystemet benyttes.	Det bør det ikke være. Norge har tilgang på nødvendig omstillingskapital.

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

SINTEF AS	<p>9D) 1. Strengere krav til produsenter og produktene som settes på markedet: det er en del materialer som er problematiske, som ikke lar seg gjenvinne og har lav kvalitet, eks en del typer plast. Stille krav til produsenter om at enkelte materialer ikke kan brukes. At de må garantere for levetid og kvalitet, at de reparerer eller legger opp til at man kan reparere hjemme, og for at de bruker resirkulerte materialer i produksjonen.</p> <p>2. Vi må sortere avfallet bedre og i større grad, og faktisk gjøre noe fornuftig med det etter sortering.</p> <p>3. Et mer fleksibelt og dynamisk regelverk: vi kan ofte bedre enn reguleringene tilsier. Standarder og reguleringer er ofte en barriere heller enn en pådriver. Eks direktorater må være mer på ballen for å skape innovasjon. Funksjonsbasert.</p> <p>4. Vi må ta inn over oss utslippene vi forårsaker i produsentlandene. Når for eksempel en entreprenør i Norge tvinges til å ta inn over seg utslippene og påvirkningen av stål og betong importert fra Kina i sitt regnskap, så vil det motivere til innovasjon og utvikling av bedre materialer her hjemme, og det vil også insentivere importører til å stille krav til materialene vi importerer.</p> <p>5. Vi må legge til rette for mer utleie- og låneordninger. Kommet i gang med biler, men enda en vei å gå for nesten alt annet.</p> <p>6. Vi har enda en vei å gå for å utvikle teknologier for å kunne resirkulere, bruke avfallsfraksjoner i nye materialer, øke levetiden...det trengs flere midler til industrinær forskning.</p>
------------------	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Bergen kommune, ved Klimaetaten	Rapporten viser avslutningsvis til at auka ressursbruk på klimaomstilling vil innebære mindre ressursbruk på andre områder. Dette er eit veldig viktig poeng då det viser kostnadane ved klimaomstillinga. Rapporten er derimot veldig vag med tanke på kva som må nedprioriterast. Ein må vere tydeleg på kva det skal bruke mindre pengar på og kva konsekvensane av dette blir.	<p>9C) Det er godt mogleg at dei viktigaste innovasjonane framover, er innovasjon i regelverk og reguleringar. Det trengst endringar i regelverk for gjenbruk av materialar. Ei rekke bestemmingar hindrar utvikling av metodar for gjenbruk. Ei utviding av produsentansvarsordninga som gir produsentar større ansvar for produkta dei slepp ut til marknaden vil og kunne ha effekt.</p> <p>Rapporten Sirkulære Bergen, tilgjengeleg på Bergen kommune sine sider, er ein sirkulær moglegheitsstudie for Bergen, som har vore veldig nyttig, både for oss, men og for andre kommunar. Der er enno fleire innsikter i barrierer for ei sirkulær omstilling.</p>	Økonomiske virkemiddel som justeringar i moms og skattereglar på slik at det vert meir lønnsamt å reparera, ombruka, gjenbruka og transformera. Her vil nok tiltakspakker vere spesielt viktig, som i spørsmål 5b.	
--	--	---	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Framtiden i våre hender	<p>Det er en sterk sammenheng mellom økonomisk vekst og klimagassutslipp. Klimapanelet sier at flere land har klart å oppnå både økonomisk vekst OG synkende klimagassutslipp, men at dette hovedsakelig gjelder høyt utviklede land, med høye utslipp per person. De sier også at framtidig økonomisk vekst som har vært demonstrert til nå ikke er tilstrekkelig for å nå klimamålet.</p> <p>Det holder ikke å bare fokusere på grønn teknologi, vi må også gjøre endringer i forbruket, og foreta en styrt nedskalering av det totale forbruksvolumet av karbonintensive varer og tjenester. Til sammen kan det kutte langt mer klimagassutslipp enn kun</p>	<p>Ja. Vi trenger en sunn økonomi som ikke skal vokse inn i himmelen. Det er ikke vårt høye velferdsnivå som driver opp utslippene våre i dag, det er et forbruk som er overdimensjonert i forhold til jordens ressurser, og vi ser en tydelig kobling til at de med høyest inntekt og formue er de som har høyest forbruk. En bærekraftig økonomi må derfor skalere ned overforbruket, ikke skalere ned velferden.</p>	<p>Ifølge EU-taksonomiens fjerde miljøpunkt er det spesielt fire indikatorer som skal bidra vesentlig til målet om overgangen til en sirkulær økonomi:</p> <p>Sirkulær design (og produksjon)</p> <p>Sirkulær bruk (øke verdien av produktet ved forlenget levetid)</p> <p>Sirkulær verdigjenvinning (gjenvinning og resirkulering)</p> <p>Sirkulær støtte (insentiver)</p> <p>Det beskrives syv nøkkelbransjer og sektorer der utfordringer og muligheter for sirkularitet er størst; elektronikk og IKT, batterier og kjøretøy, emballasje, plast,</p>	<p>Den sirkulære omstillingen overlapper i stor grad med en politikk som har til hensikt å kutte forbruksbaserte utslipp ettersom det er stor grad av samsvar mellom forbruksbaserte klimagassutslipp og ressursforbruk. Se derfor svar på dette spørsmålet blant annet under punkt 3D.</p> <p>Konkrete sirkulære økonomiske tiltak kan sees i svar på 9C, men kan også inneholde:</p> <p>Avgifter på jomfruelige materialer, økt satsning på reparasjon av produkter i alle bransjer, mer regulering av reklame og utvikling av forbruksbasert klimamål. Det bør også legges mer til rette for</p>	<p>Ved å ha for gunstige ordninger og subsidier for oljenæringen risikerer vi å gjøre investeringer i fornybar teknologi mindre konkurransedyktig. Dermed kan vi gå glipp av muligheten til å få et komparativt fortrinn i det grønne skiftet.</p> <p>Jo flere som investerer i fossilnæringen, jo flere er det også som har interesse av at aktiviteten fortsatt skal være høy i denne næringen, noe som igjen kan føre til økt lobbyvirksomhet fra fossilindustrien, og øke motstanden mot grønn omstilling. Vi mener derfor det bør iverksettes virkemidler som gjør det mindre attraktivt både for private aktører og næringslivet å investere i fossil energiutvinning.</p>
--------------------------------	---	---	--	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Framtiden i våre hender	<p>en av strategiene alene ifølge rapporten Consumption-based Scenarios for Sweden.</p> <p>https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FinalDraft_Chapter02.pdf</p> <p>https://research.chalmers.se/publication/529052/file/529052_AdditionalFile_133e0793.pdf</p>		<p>tekstiler, bygg og mat.</p> <p>Virkemidler for å fremme sirkulære forretningsmodeller med indikatorene og problemstillingen i fokus kan være:</p> <p>Bruke merverdiavgiften som et aktivt verktøy. Skatte- og avgiftsreglene gjør det unødvendig dyrt og vanskelig å selge brukte produkter, samt reparere og leie, og fører til destruksjon av produkter. For eksempel må selskapene betale moms for å donere produktene de har til overs, mens de kan skrive av såkalt «ukurante» varer på skatten. Dette fører til at selskapene destruer overskuddsvarer. Skatteloven er 100 år gammel og momsloven er</p>	<p>landsdekkende sirkulære senter i både stor og liten skala, med deling av alt fra verktøy til klær. Delingsøkonomien bør styrkes.</p> <p>Undervisning på skoler. Det er viktig at fremtidens arbeidstakere er klar for å jobbe med sirkulære og bærekraftige løsninger. Dette bør starte på skolen for å stimulere til en økning av sirkulære løsninger, og kunnskapen som trengs for et bærekraftig samfunn og fremtid</p>	<p>Økende ulikhet, og relativ fattigdom i Norge er også et problem som i verste fall kan føre til at folk blir så engstelige for sin egen økonomiske fremtid at de ikke tør å stemme frem mer progressiv klimapolitikk, dersom de tror at dette vil bli kostbart for dem selv. Dersom befolkningen oppfatter at klimatiltakene rammer urettferdig kan dette også bidra til å øke motstanden mot en progressiv klimapolitikk.</p> <p>Stadig økt kjøpekraft vil redusere våre evner til å nå klimamålene, siden inntekt er en av de viktigste faktorene som påvirker klimafotavtrykket vårt. Staten og det offentlige bør gå foran, og sørge for</p>
--------------------------------	---	--	---	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Framtiden i våre hender			<p>50 år gammel, og må endres for svare på dagens klima- og miljøutfordringer.</p> <p>Produsentansvar på flere produktgrupper. Produsentansvar som inneholder klare mål for ombruk av produkter kan føre til at flere bransjer/bedrifter blir tvunget til å fremme sirkulariteten i sine eksisterende forretningsmodeller, enten selv eller via returselskapet. Økomodulering av vederlaget kan føre til en endring i design av produktet i en mer bærekraftig retning.</p> <p>Insentiver og støtte spesifikt til sirkulære forretningsmodeller. Det bør settes av øremerkede midler for utvikling av</p>		å redusere sine direktørlønninger etc.
--------------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Framtiden i våre hender			<p>forretningsmodeller som vil gjøre det lettere å benytte brukte produkter. Dette kan fremme fortgang i å få markedet mer sirkulært og stimulere flere arbeidsplasser inn i sirkulærøkonomien.</p> <p>Høyere avgifter. Blant annet for bruk av jomfruelig materiale, for å insentivere bruk av materialgjenvunnet varer. Avgiften på avfallsbehandling for næringsvirksomhet kan økes. Det bør koste mer å kaste gjenbrukbare produkter.</p> <p>Krav til å prioritere bevegelse oppover i avfallspyramiden. Det burde komme et generelt krav om at all næring skal bevege seg oppover i avfallspyramiden til</p>		
--------------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Framtiden i våre hender			<p>ombruk og ressursreduering.</p> <p>Standarder for ombruk og sirkulærøkonomi. Det må utvikles internasjonale og nasjonale standarder for sirkulær økonomi. Generelt på definisjonen av selve ordet, men også bransjespesifikke standarder. Dette vil gjøre det enklere å forholde seg til krav og utvikling av sirkulær økonomi.</p> <p>Den sirkulær omstillingen understøttes også av en forbruksbasert klimapolitikk ettersom det er sterk overlapp mellom materialfotavtrykk og klimafotavtrykk. Tiltak skissert under tidligere punkter om forbruksbaserte utslipp inngår derfor her.</p>		
--------------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	Naturpanelets globale utredning (IPBES 2019) er tydelig på at det kreves gjennomgripende samfunnsendringer for at nåværende trender med tap av natur skal snus. De påpeker betydningen av å endre det økonomiske systemet, at alle sektorer må skape løsninger sammen og at ødelagt natur må restaureres. De understreker at naturen er en sentral del av løsningen i et klimaperspektiv. I likhet med andre politikkområder må også klimapolitikken utvikles på en måte som ikke medfører tap av natur.		Krav til gjenvinning og bruk av gjenvunnet materiale er eksempel på virkemiddel som sikrer økt sirkularitet. Ett eksempel er krav til andel gjenvunnet nitrogen eller fosfor i handelsgjødsel (eksempler fra bla. Sverige). Dette reduserer fotavtrykket og utslippene av næringssalter samtidig som det øker sirkularitet samtidig som det er bra for helse og miljø.		

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Viken fylkeskommune	<p>9D) Økt kunnskap, dreining av økonomiske incentiver og tilpassede reguleringer må til for å stimulere til mer sirkulært forbruk. Dagens reguleringer er en barriere for blant annet delingsløsninger og ombruk av varer og materialer. Det må også lønne seg for forbrukerne å velge brukt over nytt og materialgjenvinning må få større verdi enn i dag. Det økonomiske markedssystemet må i så måte reetableres og sirkulære verdikjeder må innføres. Samtidig må det arbeides for økt bevisstgjøring blant næringsliv, offentlige og innbyggere gjennom formidling av kunnskap om fotavtrykk på varer og tjenester. Det er også behov for standardisert klimagassregnskap og utslippsfaktorer nasjonalt slik at fylkeskommuner og kommuner bedre kan måle fremgang og effekt av tiltak.</p> <p>Konkrete tiltak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fjerne moms på reparasjon • Tilgjengeliggjøre flere utleietjenester (enklere å leie enn eie) • Etablere/ styrke marked for gjenbruk og ombruk • Ombruksenter, nettsider, plattformer • Etablere klimaregnskap som synliggjør klimafotavtrykket • Gi mulighet til å sette krav til sirkularitet i arealplanleggingen (industrielle symbioser osv). • Styrke bevissthet rundt «World Overshoot Day»
----------------------------	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

KFUK- KFUM Global	<p>9B) Å bevare det samme velferdsnivået i Norge i dag er ikke sannsynlig skal man bevare naturen for fremtidige generasjoner. Likevel, er det essensielt å sikre et velferdsnivå som sikrer gode levekår for innbyggerne nå og i fremtiden.</p> <p>Mange i Norge har et økologisk fotavtrykk over naturens tålegrense. Vi må revurdere idealet om evig økonomisk vekst, og fokusere på omfordeling av økonomiske ressurser til de med lav sosio-økonomisk status. Økende ulikhet er et problem både i verden, men også i det norske samfunnet.</p> <p>En bærekraftig økonomi vil vi påstå er en sirkulær økonomi, som ikke baserer seg på utvinning av naturressurser i så stor grad som vi gjør i dag. For å sikre velferd må vi sørge for at offentlige tjenester til innbyggerne er av god kvalitet. Samtidig må det norske forbruket av varer reduseres.</p>
----------------------------------	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	<p>JA, men det være en annen type vekst enn den vi har hatt gjennom dette og forrige århundre, med stadig økende materielt forbruk og unødig høyt konsum av naturressurser. Veksten fremover må i større grad baseres på sirkulære løsninger, ressurseffektivitet, digitalisering og ulike karbonhåndteringsløsninger. Samtidig vil der være behov for skånsomme naturinngrep for å sikre mat, materialer, mineraler og fornybar produksjon.</p>	<p>9C) For å oppnå økt sirkulærandel, noe som kan være en del av løsningen på å dekkle vekst og utslipp, må vi etablere en helt ny tenkemåte. Nåværende rammer og virkemidler er tilpasset en lineær økonomi. Videre er det viktig å forstå kompleksiteten, vi snakker om et høyt antall ulike forretningsmodeller innen svært ulike bransjer, og derfor trengs det naturlig nok et bredt sett av virkemidler. Det å utvikle konkrete nasjonale mål og indikatorer vil treffe alle bransjer. Det bør derfor settes konkrete nasjonale mål som gir næringslivet en tydelig retning og forutsigbarhet i overgangen til en sirkulær økonomi. I tillegg bør det etableres målbare indikatorer som gjør det mulig å følge utviklingen. Videre må det offentlige gjennom sin innkjøpsmakt bidra til å skape markeder ved for eksempel å tydeligere etterlyse sirkulære løsninger i anbud. En nødvending forutsetning for å få økt sirkulærandel er gode digitale løsninger. Det offentlige bør derfor i samarbeid med private aktører bygge løsninger som gir oversikt over blant annet material og avfallsstrømmer. Et siste aspekt som vil bidra til økt sirkularitet er en oppdatering av lovverket. Her er det eksempler på at regelverket står til hinder for utnyttelse av blant annet biprodukter fra fiskeriene da eksisterende regelverk ikke tar hensyn til nye teknologiske løsninger som har bidratt til at man får "renere" restprodukter enn tidligere og som dermed kan gå inn i nye verdikjeder.</p>			
SINTEF Energi	<p>Dette er et åpent spørsmål, hvor svaret dels avhenger av politiske veivalg, og dels kan baseres på faktiske analyser. Ulike hensyn må balanseres og klimautfordringer og naturhensyn bør definitivt løftes opp i prioritet. FNs</p>	<p>Et kompakt og innholdsrettet spørsmål det er vanskelig å gi et faktabasert ja/nei svar på. Bærekraft må hensyntas i større grad en tidligere og velferd som vi definerer de i dag vil nå et tak. Global velferdsdeling og</p>			<p>Norge er rik på ressurser, har et høyt kompetansenivå og mye kapital. Dette er et godt utgangspunkt for å ta en ledelse i omstilling, men da i spenn med den verdensdelen vi er en del av, Europa.</p>

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
	bærekraftsmål er per nå en av de beste og mest forankrede referansene for denne typen analyser og beslutninger.	bærekraft utfordrer vår forståelse av velferd og må redefineres.			

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Osloregionen interkommunalt politisk råd	<p>9C) Osloregionen foreslår flere virkemidler som kan støtte opp om mer sirkulær økonomi og forretningsmodeller:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det bør gis mer insentiver til energieffektivisering og bruk av overskuddsenergi fra bedrifter for har overskuddsvarme • Optimere vareleveranser til de ulike kommunale enhetene, slik at man får redusert transporten. • Gjenbruk og ombruk av byggematerialer. Fagavdelinger i kommuner og andre kompetansemiljø gi innspill og råd til utbygger/tiltakshaver under planlegging av nye bygg og utvikling av utbyggingsområder. • Tilskuddsordning for prosjekter som støtter sirkulær økonomi og som gir gevinst for regionen. Et eksempel på prosjekt er «Circle-scan» i Kongsvingerregionen • Bruke innovative anskaffelser med fokus på konkrete utfordringer som har behov for sirkulære løsninger. • Etablere standardssystem for avfallshåndtering som er nasjonalt for å optimalisere verdikjeden. Dette vil effektivisere og utvikle gjenbruk av produkter når bedre sortering av avfallsfraksjonene enn i dag. • Eksempel på avfallshåndtering som er mer tilgjengelig for innbyggerne: Bærum kommunes mobilt avfallsmottak, som skal gjøre det enklere å levere avfall og ombruksartikler i mindre mengder. 	<p>9D) Nedenfor er noen innspill på konkrete tiltak til mer sirkulært forbruk og dempe forbruket</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legge til rette for delingsøkonomi • Offentlige anskaffelser – Kriterier i anskaffelsesprosessen som stimulerer gjenbruk og sirkulærøkonomi. • Konkrete eksempler fra kommuner, bl.a. <ul style="list-style-type: none"> o Indre Østfold kommune for gjenbruk for IKT-utstyr. Hver gang man skal bestille ny PC skal man svare på om man kan ta en brukt PC o Eksempel fra flere kommuner: Innkjøpsavtaler/ordninger på brukte møbler i tillegg til nye, etablere ombruksentra o Eksempel Hamarregionen har Sirkula - Resirkula. <p>Gjenvinningsstasjon med butikker for gjenbruk av brukte ting, møbler, sport, elektronikk. Disse butikkene er samlokalisert med gjenvinningsstasjonen.</p> <ul style="list-style-type: none"> o Asker kommune og Kongsvingerregionen har prosjekter på ombruk av bygningsmaterialer. • Sirkulærøkonomi handler også om å bruke hele råvaren. Eksempelvis å ta i bruk hele stokken når man først hugger treet. • Kommunene kan ha næringsfond som stimulerer/premierer tiltak som er knyttet mot sirkulærøkonomi. • Asker kommune: rådgivningstjeneste på aktuelle tiltak til innbyggerne på energi og oppussing, reiser ut til innbyggerne • Sambruk av bygg til ulike type kommunale tjenester der man utnytter arealene best mulig.
---	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

WWF Verdens naturfond	<p>FNs ressurspanel viser til at vi i dag er svært langt fra å frikoble naturressurser og naturfotavtrykk fra økonomisk vekst. Tilsvarende har man for klimagassutslipp hatt noen tegn på at intensiteten har gått ned, selv om vi enda ikke har fått til vesentlige kutt. Dette gjør at vi kommer stadig lenger vekk fra å nå målsetninger på en hensiktsmessig måte. Sen oppnåelse av kutt vil kunne gi brattere kuttkrue, og dermed høye kostnader og begrensning av vekstmuligheter. I tilfellet vi ikke lykkes vil det i alle tilfeller også gi store negative konsekvenser som vil begrense vekst og velferd verden over. Tilsvarende gjelder også for natur, hvor tap av</p>	<p>Se svar over. Velferd må omdefineres rundt de tjenester og varer folk trenger fremfor volum i konsum, og med planetens tålegrenser som utgangspunkt. WWF har her utviklet en modell hvor vi definerer et såkalt «safe operating space» for den Norske økonomien. WWF ønsker å presentere dette for 2050 utvalget og vil ta kontakt uavhengig av dette innspillet for å forespørre et møte.</p>	<p>Norge har i dag uttalt støtte til et mål om å halvere fotavtrykket fra handel og produksjon som del av FN's naturavtale. WWF forslår at dette målet operasjonaliseres som et overordnet ønsket resultat av sirkulærøkonomisk handling. Fotavtrykket omfatter alt fra klima, areal, til material (inkludert biomasse), nitrogen, fosfat, og vann. Dersom man bruker planetens tålegrenser kan man her legge til grunn et «safe operating space» som viser hvor stor reduksjon Norge må gjennomføre for at vi skal få en frikobling og nedgang i natur og klimafotavtrykk fra vår økonomi. For sirkulærøkonomi er særlig</p>	<p>Hele virkemiddelapparatet må tas i bruk: miljøavgifter, utvidede produsentansvar, panteordninger, omsetningskrav, produktstandarder for miljø og levetidskrav, økodesign osv. Vi må også sørge for å innrette sirkulærøkonomi som del av ENOVA, samt integrere sirkulærøkonomi som en hovedpilar i mandatet til et potensielt Bionova. Slik kan vi i større grad utløse tiltak som i dag ikke er økonomisk lønnsomme, men som har påvist klimagevinst. I tillegg må vi også koble på naturdimensjonene av sirkulærøkonomien. Det er her viktigst at vi innretter et mål om halvering av fotavtrykk i tråd med Norges signaler ovenfor FN's naturavtale</p>	<p>Flere av sektoravtalene i Norge er i dag svært lite sirkulære og forutsetter økning i råvareuttak som forutsetning for vekst. Eksempelvis har man store planer om å øke uttak av skog i Norge, noe som vil medføre at man forringer opptak av naturlig karbonlagring i skog og jord. Her er et godt eksempel på at man i dag er låst i lineære vekstmodeller i Norge, og at økonomien er særs råvarebasert. Her vil en sektorplan som omfatte sirkulærøkonomi og foredling i langt større grad kunne gi utslippskutt. Ifølge SirkTre under grønn plattform vil man dersom man resirkulerer 10% av trevirke i dag kunne kutte 8% av klimagassutslipp. Tilsvarende er kritiske mineraler ofte trukket</p>
------------------------------	---	---	---	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

WWF Verdens naturfond	<p>økosystemtjenester som følge av nedbygging så vel som klimaendringer vil kunne medføre eksistensielle trusler. I lys av dette bør man her vurdere stadig sterkere virkemidler, hvorav noen vil kunne medføre innskrenkninger på økonomiske vekstmuligheter. Men i utgangspunktet er WWF positive til at vi skal gjennomføre en omstilling som ivaretar klima og natur på en måte som er mest mulig effektiv og sikrer høy velferd for folk flest. Vi må her jobbe for å sikre at planetens tålegrenser fungerer best mulig som «budsjettstranker» for økonomisk utvikling, og innrette gode strategier for å nå målene på en måte som sikrer dette. Oppnåelse av</p>		<p>materialfotavtrykket viktig, da det omfatter materielle ressurser i omløp. Det bør være et særlig viktig mål for sirkulærøkonomien å redusere dette gjennom å redusere forbruk eller erstatte forbruk med sirkulære ressurser. Eksempelvis har Nederland satt et ambisiøst mål, i sammenheng med deres handlingsplan for sirkulærøkonomi, om å halvere bruken av primære ressurser (mineral, metals and fossil fuels) innen 2030. Dette må omsettes til sektorperspektiver, her bør man benytte seg av nyutviklede rammeverk som SBTN (sciences based targets for nature) og TNFD (task force for nature related financial disclosures) som bidrar til</p>	<p>som styrende for disse planene, på lik linje med klimamålet. Det må her jobbes for å identifisere potensialet til sirkulærøkonomiske løsninger til å redusere de forskjellige fotavtrykkene. Dette er særlig viktig for at vi skal kunne prioritere å løse ut gode tiltak gjennom økt virkemiddelbruk.</p>	<p>frem som en barrierer for klimapolitikken. Her er det tilsvarende mangel på sirkulær tenkning som legges til grunn for strategier, uten at man har vurdert en sirkulærøkonomisk respons. WWF har sammen med SINTEF ledet et arbeid som har sett på potensialet globalt for teknologiutvikling for å redusere, erstatte, resirkulere forbruk av kritiske mineraler for det grønne skiftet, og hvordan dette - på lang sikt - kan dekke hele behovet fra omstillingen, hvor økt uttak av eksisterende reserver vil dekke mellomlegget. Det er her viktig at vi heller satser på teknologi for å gjenvinne og utsortere kritiske mineraler fra avfall, og infrastruktur for</p>
------------------------------	---	--	---	---	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

WWF Verdens naturfond	<p>målsetninger må i dag få større forrang fremfor vekstmål, eksempelvis gjennom at man vektet andre indikatorer i tillegg til BNP i utforming av politikk. Dette bygger på prinsippet om «a well being economy» hvor vi må diskutere hvordan vi kan få til en økonomi som skaper resultater som kommer samfunnet til gode. Vekst vil da naturlig fortsette å måle summen av aktivitet i økonomien, men hvor man omdefinierer verdien av denne aktiviteten ut ifra planetens tålegrenser. Eksempelvis vil man innrette tydeligere grenser for hvor og hva man kan bygge, så vil dette gjøre at vi innretter nye løsninger andre steder, gjennom fortetning og bedre arealutnyttelse. For</p>		<p>å identifisere nødvendige sirkulære og bærekraftstiltak som bidrar til å redusere fotavtrykket i respektive sektorer. Dette vil sammen med det overordnede rammeverket for planetens tålegrenser gi grunnlag for at vi kan innrette sektoravtaler som bidrar til å redusere det totale naturfotavtrykket, og derfor også naturrisiko. Som nevnt over inngår dette i et større rammeverk WWF er i prosess med å utvikle. Vi deler gjerne mer om dette med utvalget.</p>		<p>raffinerings og smelting av slike mineraler til omsetning i nye produkter. Norge har her en stor metallurgisk sektor og lang erfaring fra prosessindustrien som gjør oss godt posisjonert til å bidra med løsninger. WWF vil gjerne presentere denne rapporten for utvalget. Dette er igjen en motvekt til det «ekstraktive og lineære» vekstperspektivet som preger Norsk forvaltning og næringsliv, hvor man i dag utelukkende fokuserer på ny utvinning, eksempelvis gjennom gruvedrift på havbunnen, noe som i dag ikke hverken kan gjøres kostnadseffektivt, eller på en bærekraftig måte da vi ikke kjenner miljøkonsekvensene på svært sårbare</p>
------------------------------	--	--	---	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
WWF Verdens naturfond	<p>konsum av varer vil man måtte premiere lavere utslipp og fotatrykk, da måler man altså kvaliteten av forbruket fremfor dagens volummål. Dette må underbygges med rettferdighetsprinsipper for å sikre tilgang til alle, som i dag eksempelvis er avhengig av lav pris alternativer med et høyt fotavtrykk (fast fashion osv.). Se forslag over om miljø og klimaavgifter til fordeling.</p>				<p>økosystemer. Dette er et godt eksempel på de sammensatte avveiningene vi gjør mellom natur og klima, som vil komme til syne dersom man ikke forankrer begge hensyn som overordnede målsetninger for politikktutforming.</p>

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Norsk Gjenvinning	<p>9C) For å sikre sirkulære forretningsmodeller må det stilles minimumskrav til andelen resirkulert råmateriale som benyttes i nye produkter. Det må også stilles krav til at produktene er gjenvinnbare og at det er dokumentert at dagens teknologi kan gjenvinne produktet (opp til f.eks en viss prosent). Det må også stilles krav til dokumentasjon om at produkter er designet for ombruk og reparasjon.</p> <p>Som grunnlag for støtte til investeringer, er det viktig å ta inn hele bildet av en aktivitet. Investeringer må derfor benytte en Life Cycle Analysis (LCA) til et produkt og ikke kun se på deler av livsløpet. Vi mener dette er viktig for å få det fulle bildet av effekten ved en prosess, og ikke foreta beslutninger på feil grunnlag. Øker energiforbruket på et anlegg, men samtidig bidrar med økt gjenvinning av verdifulle, knappe ressurser, må dette tas høyde for i beslutninger om investeringer.</p>	<p>9D) For å stimulere til sirkulært forbruk må det tilrettelegges bedre for ombruk lokalt og digitalt, både på individ- og næringsnivå. Eksempelvis gjennom digital tvilling.</p> <p>Det kan også benyttes økonomiske insentiver/fordeler ved å bruke resirkulerte materialer i produksjon av produkter hvor lavere CO2 utslipp per enhet medfører f.eks. lavere selskapskatt for virksomheten eller andre økonomiske fordeler. På kundesiden kan kutt i merverdiavgiften for ombruk eller produkter med resirkulerte råvarer være et virkemiddel.</p>
--------------------------	---	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Rethinking Economics Norge	<p>9A) Nei, det er vanskelig. Siden all produksjon krever energi og materialer og gir avfallsprodukter, er det grenser for hvor mye man kan effektivisere en produksjonsprosess - miljøkonsekvenser er uungåelige. Økonomisk vekst kan imidlertid også finne sted gjennom vekst i tjenesteproduksjon, men erfaring tilsier at denne etterlengdede «endringen av vekstens innhold» faktisk ikke skjer, eller at vi først og fremst forbruker den typen tjenester som er sterkt miljøbelastende (f.eks transport, datalagring). Stadig mer forskning understøtter derfor tesen om av frikopling mellom økonomisk vekst og miljøbelastning hverken finner sted eller kan finne sted (Haberl et al. 2020).</p> <p>En annen grunn til at effektiviseringsfokus ikke har ført fram, er den såkalte tilbakeslagseffekten (også kalt Jevons paradoks) som handler om at redusert energi- eller ressurseffektivisering ikke fører til lavere energi-/ressursforbruk, snarere tvert imot. Det skjer fordi de frigjorte ressursene i praksis går inn i produksjonen og fører til mer produksjon. En reduksjon i det totale ressursforbruket (og dermed utslipp og andre miljøbelastninger) må derfor initieres ved andre politikktiltak enn kun effektivisering. Dette kan gjøres f.eks ved å sette grenser/tak for ressursforbruk, ressursuttak og/eller energiproduksjon, gjerne i kombinasjon med en mer aktiv tilbuds-sidepolitikk. Det siste har nylig vært foreslått i rapporter både fra IPCC (2022) og fra IEA (2021) der man har tatt et oppgjør med det tradisjonelle fokuset på etterspørsel og understreket den katastrofale mangelen i Parisavtalen på omtale av (produksjonen av) fossile brensler.</p> <p>De siste tiårs fokus i miljøpolitikken har vært på teknologiske</p>	<p>9B) Gitt rapportens egen definisjon av «velferd», fokusert på muligheter og rettigheter, kan man svare positivt på dette spørsmålet. Et høyt velferdsnivå trenger imidlertid ikke bety at vi bevarer velstandsnivået, noe som gjør at vi her må pirke borti utvalgets mandat som legger til grunn at lavutslippssamfunnet ikke skal være et lavinntektssamfunn. Med en slik avgrensning, utelukker man muligheten for å reflektere rundt mulighetene for at et samfunn med lavere inntekt allikevel kan ha en høy grad av velferd.</p> <p>Det er i anledning argumentene i forrige spørsmål viktig å minne om at en reduksjon i det økonomiske aktivitetsnivået ikke trenger å være så dramatisk som det gjerne framstilles. For dersom en slik endring er godt planlagt og kombineres med en sosial politikk fokusert på omfordeling og oppfyllelse av grunnleggende behov, kan omstillingen oppfattes både som rettferdig og kanskje til og med bidra til en styrking av velferden, særlig for de dårligst stilte og særlig i et globalt perspektiv.</p> <p>Det blir nemlig stadig klarere at økologisk bærekraft og velferd er integrerte utfordringer innenfor den nødvendige omstillingen vi står ovenfor i det 21. århundret. Samtidig indikerer en rekke nyere studier at opprettholdelsen av velferdsystemene og sosial politikk ikke lenger kan forutsette økonomisk vekst og økte skatteinntekter, men at vi trenger å utvikle politiske virkemidler som kan stagge nivået på de totale materialstrømmene i økonomien, samtidig som ulikhetene reduseres (e.g., Haberl et al. 2020). Forskning innenfor bærekraftig velferd er derfor opptatt av det som med ulike navn kalles grunnleggende behov (Gough 2017), den sosiale grunnmuren (Raworth 2012) eller sosiale minima (Kapp 1965). Perspektivet</p>
-----------------------------------	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Rethinking Economics Norge	<p>løsninger, (teknisk) effektivisering og kostnadseffektivitet. Gitt erkjennelsen av de negative miljøkonsekvensene ved økonomisk vekst, bør dette fokuset avløses av en større diskusjon omkring hvilken økonomisk aktivitet vi ønsker. Som utvalget påpeker i rapportutkastet må det gjøres prioriteringer. Da blir relevante spørsmål hvilke økonomisk aktiviteter som bør gis plass og i hvilken størrelsesorden, samt hvilke sektorer som er så grunnleggende for samfunnet at de må prioriteres med hensyn til å kunne få slippe ut klimagasser (f.eks. matproduksjon) eller med hensyn til å kunne få bruke fossil energi enda en stund (i en overgangsfase).</p> <p>Referanser Haberl H. m.fl. (2020). A systematic review of the evidence on decoupling of GDP, resource use and GHG emissions, part II: synthesizing the insights. Environ Res Lett 15(6):065003</p> <p>IEA (2021). Net Zero by 2050: A Roadmap for the Global Energy Sector.</p> <p>IPCC (2022). Climate change 2022. Mitigation of Climate Change. Working Group III, contribution to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.</p>	<p>handler om å utforske hvordan menneskeheten kan holde seg innenfor planetens tålegrenser samtidig som den økonomiske aktiviteten/produksjonen er høy nok til å kunne forsyne/tilfredsstille folks grunnleggende behov (Fanning et al. 2020).</p> <p>Tilnærmingen har også menneskerettslige aspekter, med paralleller til FNs Kovensjon for Økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, og skiller seg substansielt fra konvensjonell økonomisk teori der man kun opererer med en generell forståelse av «preferanser» og hevder at det er umulig å skille mellom grunnleggende behov og andre typer ønsker/begjær, eller mellom basisgoder og luksusgoder.</p> <p>Referanser Fanning, A.L., D.W. O’Neill og M. Büchs (2020). Provisioning systems for a good life within planetary boundaries. Glob Environ Change 64:102135.</p> <p>Gough, I. (2017). Heat, greed and human need: climate change, capitalism and sustainable wellbeing. Edward Elgar, Cheltenham</p> <p>Kapp, K.W. (1965). Social Economics and Social Welfare Minima.</p> <p>Koch, M. (2022). Social policy without growth: moving towards sustainable welfare states. Social Policy and Society, 21(3), ss. 444-459.</p> <p>Raworth. K (2017). Doughnut economics: seven ways to think like a 21stcentury economist. Random House Business, London.</p>
-----------------------------------	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Norsk Friluftsliv	<p>Økonomisk vekst i form av økt forbruk har bidratt til velferd for mange, men har også vært en sentral driver for de klimaproblemene vi nå står overfor. IPBES-rapporten peker ikke bare på befolkningsvekst og konsum som den egentlige driveren bak både arealtap, klimaendringer, forurensing og overfiske, men rapporten er også krystallklar på hva som skal til for å løse krisen: Med mindre vi styrer vekk fra paradigmat om økonomisk vekst, vil vi ikke engang klare å justere kursen.</p> <p>Circularity Gap Report Norway viser at Norge har et av de høyeste forbrukene i verden. Dersom hele jordens befolkning skulle levd som nordmenn, hadde vi trengt 3,6 jordkloder. Samme rapport viser at av alle ressurser som forbrukes her i landet, blir over 97 prosent ikke sirkulert tilbake i økonomien. Mye tyder på at vi har et behov for å revitalisere betydningen av velferd og gode liv, og samtidig være åpne for at lavere vekst og mindre forbruk kan være berikende for våre liv, og ikke begrensende. I den sammenheng oppfordrer vi Klimautvalget til å utarbeide analyser og kunnskapsgrunnlag av klimaeffekten ved moderate anslag for</p>	<p>9D) Det er avgjørende at Klimautvalget ser veien til et lavutslippssamfunn i sammenheng med vårt forbruk og den lineære norske økonomien. Når Norges sirkularitet er 2,4 prosent, ligger en del av løsningen å øke sirkulariteten betraktelig, men også prioritere strategier som reduserer vårt materielle fotavtrykk gjennom en mer ressurseffektiv økonomi, der vi bruker ressursene mer effektivt, bruker ting lengre, reparerer og gjenbraker.</p> <p>Norsk Friluftsliv jobber for at friluftslivet kan ha en naturlig plass i et lavutslippssamfunn. Men for at våre opplevelser i naturen ikke skal bidra til å ødelegge den, må vi kutte kraftig ned på forbruket av friluftsklær, -utstyr og transport. Erkjennelsen av at sider ved dagens friluftsliv bidrar til belastning på nettopp den naturen vi elsker å oppholde oss i, omtales gjerne som «friluftsparadokset». Vi nordmenn ligger på verdenstoppen når det gjelder å kjøpe sports- og friluftslivsutstyr. Med et forbruk på cirka femten milliarder kroner i året, bruker hver av oss tre ganger mer på sports- og fritidsutstyr enn den gjennomsnittlige europeer. Vi flyr også cirka fem ganger mer enn en gjennomsnittlig EU-borger, og bruker ofte bilen for å komme oss til naturen.</p> <p>Det enorme forbruket i friluftslivet kan sees på som en konsekvens av en økonomi som er basert på vekst, et premiss om stadig økt forbruk og svært lav sirkularitet. Vi ønsker å motvirke denne kjøp-og-kast-karusellen med holdningsendringer og inspirasjon til et friluftsliv som handler om opplevelser og ikke utstyr. Samtidig mener vi myndigheter, produsenter og forhandlere må ansvarliggjøres og motiveres til å lage og selge produkter som tåler lang tids bruk og som er designet for å kunne repareres enkelt. Lovverk og politikk må stille strengere krav til gjenbruk og sirkularitet, blant annet gjennom å legge til rette for bruksalg. Momsen på reparasjoner av klær og utstyr må fjernes slik at reparasjoner blir billigere, og dermed et bedre alternativ enn å kjøpe nytt. Løsninger vi løfter frem for å redusere forbruket i friluftslivet er også sentrale for forbruksendringer på andre områder i samfunnet.</p>
--------------------------	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Norsk Friluftsliv	forbruksvekst og elektrifisering sammenlignet forhold til hva den har vært de siste 15-20 årene.				
--------------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

<p>Spire</p>	<p>Vi må bort fra paradigmet om evig økonomisk vekst dersom vi skal komme til et lavutslippssamfunn. Til nå har vi ikke sett at økonomisk vekst er forenlig med nullutslipp og et sterkt naturvern. Dette konkluderer også FNs naturpanel med, hvor de sier at det er en klar korrelasjon mellom vekst og miljøødeleggelse.</p> <p>Paradigmet om økonomisk vekst har ført oss i denne krisen. Dagens økonomiske system er urettferdig, overutnytter ressurser og skaper ulikhet. Det opprettholder også en ujevn maktbalanse, og utnytter ressurser og landareal i det globale sør. Vi trenger ekte samfunns- og strukturendring som tar oss bort fra insentivene,</p>			<p>Av konkrete tiltak for mer sirkulært forbruk bør det bl.a. være strengere krav fra myndighetene som legger mer ansvar på selskapene om mer sirkulært og klimavennlig produksjon i alle ledd i verdikjedene. Lovverket må operere ut i fra at aktører har like vilkår, og at de som operer ut ifra ikke-sirkulære virksomheter ikke får et økonomisk fortrinn. Sirkulær økonomi må være faktisk sirkulær, og ikke muligjøre grønnvaskin.g</p> <p>Det materielle forbruket må også ned. Dette krever en større samfunnsendring bort fra dagens forbruksvaner. Et konkret tiltak kan være strengere regulering på reklame og annonsemarkedet. Videre</p>	<p>For å nå klimamålene er vi nødt til å tenke annerledes om norsk økonomi på flere plan. Vi trenger nye visjoner og institusjoner for bærekraftig økonomi, som vektlegger naturens tåleevner og omfordeling av verdens ressurser. Økologisk økonomi, "smultringøkonomi", "degrowth" og annen sirkulær økonomi er noen alternativer til dagens system.</p> <p>I tillegg er det viktig for oss å understreke at ideen om "Grønn vekst" ikke er forenlig med å nå klimamålene per i dag. "Grønn vekst" forutsetter en frikobling mellom miljøbelastning og</p>
---------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
Spire	lovene og politikken som legger opp til økonomisk vekst. Derfor mener vi i Spire at vi er nødt til å tenke på alternativer som ikke inneholder økonomisk vekst, for å sikre best mulig levevilkår for mennesker og natur innenfor jordas tåleevne.			må det stilles krav om at produkter skal kunne vare lenge, og at enkeltdele skal kunne byttes ut.	økonomisk vekst, noe som også FN's naturpanel peker på at henger tett sammen. "Grønn vekst" har store utfordringer med å holde seg innenfor planetens tålegrenser, og per i dag er mye av den såkalte "grønne veksten" fortsatt preget av grønnvasking og miljøfiendtlige systemer.
UiO:Energi	Nei, det har vist seg å være umulig, men det er prisverdig at økonomisk vekst løftes som tema og problematiseres.				
Trøndelag fylkeskommune		temaet bør omformuleres til Bevaring av levestandard i et sirkulærøkonomisk globalt system og spørsmålene spisses i den retningen			

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>Innenfor landbruk, skogbruk, havbruk og fiskeri er det flere kategorier av sentrale barrierer som reduserer næringenes potensial for økt sirkularitet. Noen lavt-hengende frukter er knyttet til regulatoriske endringer for hva som er tillatt å produsere og forbruke av ressurser til dyrefôr og gjødsel. For å utløse ytterligere potensial står kritiske økonomiske og teknologiske barrierer i veien. Et betydelig løft innen kunnskap vil være nødvendig for å utløse det store potensialet som ligger i Norges biobaserte verdikjeder. Kunnskapsbehovet gjelder for næringene selv, tilknyttede næringer, og blant barn og unge i grunnutdanning som skal forvalte Norges</p>		<p>Vi vil her henvise til forskningsprosjektet BioDigSirk, og noen av anbefalingene og konklusjonene fra dette prosjektet der mange trønderske aktører har vært representert. Det bør etableres en entydig og forpliktende prioriteringsmodell for private aktører og offentlige myndigheter som sikrer høyest mulig samfunnsnytte og verdiskapning knyttet til foredling av råstoff</p> <p>Verdihierarkiet bør:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forankres i food first-prinsippet • FNs bærekraftsmålet "ingen sult" • Inkludere det kommersielle verdiskapningspotensialet • Illustrere regulatorisk tilrettelegging • Legge føringer for 	<p>Mesteparten av dagens regelverk er tilpasset en lineær økonomi, eksempelvis definisjon av hva som er ressurser eller avfall og hvilke aktører som har lov til å håndtere disse. Dette gjelder i tillegg regnskaps-, skatte- og avgiftssystemet som ikke i tilstrekkelig grad fremmer en sirkulær økonomi. Det etterlyses tydeligere politiske krav og målsettinger, og en mer koordinert offentlig forvaltning for å utløse potensiale for sirkulær økonomi og synergier som ligger i og på tvers av næringer og verdikjeder. De største økonomiske barrierene knytter seg til å skape lønnsomhet for sirkulære løsninger og forretningsmodeller, og å gjøre disse konkurransedyktige i forhold til lineære</p>	<p>Det ene begrepet som best karakteriserer vår tids økonomiske paradigme, er nok «økonomisk vekst». Økonomisk vekst er delvis en konsekvens av måten økonomien er organisert på, men vekst er også en nødvendighet for å vedlikeholde stabiliteten i systemet. Økonomisk vekst er derfor blitt et politisk imperativ innen den vestlige markedsøkonomien. Rent teknisk innebærer økonomisk vekst en ekspansjon over tid i økonomisk aktivitet, målt ved brutto nasjonalprodukt (BNP). Ulike lands BNP kan summeres til et globalt BNP (eller GWP, gross world product). Det er to viktige drivkrefter bak økonomisk vekst. Den ene er naturlig nok</p>
--------------------------------	--	--	---	--	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Spire	<p>bioressurser i fremtiden. Prosessindustrien er en industri med et naturlig høyt potensial for sirkularitet. I Norge har industrien jobbet målrettet med å redusere avfall og optimalisere prosesser over flere tiår. Mesteparten av det nåværende kommersielt lønnsomme potensialet for økt sirkularitet er derfor allerede hentet ut i prosessindustrien. Økonomiske barrierer står i veien for å utløse ytterligere potensial. Videre møter industrien på viktige regulatoriske barrierer knyttet til hvilke ressurser de har lov til å behandle og omsette i markedet. For bygg-, anlegg- og eiendomsbransjen er det en rekke regulatoriske barrierer knyttet til norsk og europeisk regelverk. I</p>		<p>virkemidler og politiske strategier</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirke investeringsviljen <p>Verdihierarkiet bør integreres i rapporteringssystemer og speiles i utformingen av statistikk.</p> <p>Det bør etableres et målrettet program for industriutvikling som bidrar til økt ressursutnyttelse gjennom utvikling av industrisymbiose, bioraffinering, biosirkulær produktutvikling og kvalitetshåndtering av bioråstoffer, samt risikoavlastning.</p> <p>Det trengs både spesifikk, lokal kapasitet i logistikk- og foredlingsledd og koordinert utvikling av verdikjeder for å oppnå</p>	<p>løsninger. Dette skyldes primært manglende prissetting av samfunnskostnader knyttet til eksisterende produkter, prosesser og verdikjeders miljøpåvirkning. Teknologisk er det behov for å utvikle nye løsninger for å kunne utnytte flere sekundære ressurser og utvikle nye sirkulære produkter og tjenester. Flere teknologiske løsninger er imidlertid modne, men blir ikke skalert opp på grunn av økonomiske barrierer og/eller digital umodenhet i flere næringer. Manglende digital infrastruktur hindrer virksomheter i å optimalisere produksjon for å redusere ressursbruk og avfall. I flere næringer er manglende tilgang til data</p>	<p>befolkningsutviklingen. En økonomi med en økende befolkning vil oppleve en generell økning i etterspørsel og, om tilveksten er mennesker i arbeidsfør alder, økt tilbud av arbeidskraft. Behovet for økt økonomisk aktivitet – vekst – følger som en nødvendig konsekvens. Den andre drivkraften for økonomisk vekst er teknologisk utvikling. Historisk sett har den fundamentale effekten av teknologisk utvikling vært en bedret arbeidsproduktivitet. Det betyr at produksjon per time arbeidsinnsats har økt, eller sagt med andre ord: Teknologien har erstattet innsats av arbeidskraft i produksjonen. Teknologi i form av f.eks. håndredskaper og</p>
--------------	---	--	---	---	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

Spire	<p>t tillegg er det viktig å redusere de økonomiske barrierene knyttet til å skape lønnsomhet for sirkulære løsninger og forretningsmodeller. Mange forskjellige aktører med ulike interesser er en strukturell barriere for mer samarbeid om sirkulære løsninger. Det er en sterk kultur for å benytte primære og lineære innsatsfaktorer som utgjør et hinder for å fremme en mer sirkulær økonomi. For varehandelen er de økonomiske barrierene de viktigste. Det er flere regulatoriske barrierer som bidrar til å redusere lønnsomheten i de sirkulære forretningsmodellene. Manglende kunnskap og kompetanse om sirkulær økonomi i bransjen og</p>		<p>ønsket skalering.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Styrke handlingsrommet og tydeliggjøre mandatet til fylkeskommuner og kommuner knyttet til utvikling av kortreiste biosirkulære verdikjeder. • En bred og målrettet programsatsning, der teknologifremmende, etterspørselsfremmende og kapasitetsbyggende virkemidler kan kombineres. • Legge til rette for god infrastruktur for både råstoffhåndtering, fôrbehandling, produksjon og prosessering. • En gjennomgang av relevante virkemidler (SIVA, IN, NFR etc.) • Styrking og bedre koordinering mellom de ulike aktørene i virkemiddelapparatet. 	<p>om materialkvalitet og -innhold et sentralt hinder for å utløse potensialet for en mer sirkulær økonomi. Strukturelle barrierer som ulike og fragmenterte systemer for avfallshåndtering fører til suboptimale løsninger, og utgjør en betydelig barriere for økt materialgjenvinning. Videre er mangel på samarbeid innad og på tvers av verdikjeder og næringer trukket frem som svært viktig i alle næringer. Til sist gjør små volumer og regionalt spredte ressurser det utfordrende å etablere økonomisk lønnsom utnyttelse av flere sekundære og sirkulære ressurser i Norge. Manglende kunnskap og etablerte kulturer er en kritisk barriere for å få til nødvendig omstilling i</p>	<p>verktøy, storskala maskiner og fabrikker, datamaskiner, etter hvert også roboter og kunstig intelligens, bidrar alle på sin måte til å minske behovet for menneskelig (manuell) arbeidsinnsats. Det er mange eksempler på manuelle arbeidsoppgaver opp gjennom historien som vi ikke lengter tilbake til. Denne produktivitetsøkningen har imidlertid en grunnleggende bieffekt: Den reduserer behovet for arbeidskraft, og med det antall arbeidsplasser. Dersom den frigjorte arbeidskraften kan settes i annen verdiskapende virksomhet, bidrar en slik teknologiutvikling som fremmer arbeidsproduktivitet til økonomisk vekst. Det er en gunstig situasjon,</p>
-------	--	--	--	---	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

Spire	blant forbrukere utgjør en sentral barriere		<ul style="list-style-type: none"> • Gi klyngeorganisasjonene en tydelig definert rolle i det langsiktige arbeidet. 	<p>hele økonomien. Manglende kunnskap og faktagrunnlag knyttet til den totale miljøbelastningen ved innsatsfaktorer og produkter gjør det krevende for bedrifter og forbrukere å vite hva som er gode, sirkulære valg. Etablerte holdning og vaner gjør at bedrifter og forbrukere i mange tilfeller ikke etterspør eller prioriterer mer sirkulære løsninger. Til sist er det behov for mer forskning og innovasjon innen sirkulær økonomi, både innad og på tvers av næringer og forskningsmiljøer.</p>	<p>politisk og økonomisk sett. I motsatt fall, dersom økonomien av en eller annen grunn er i en situasjon hvor ekspansjon ikke er mulig (f.eks. ved lavkonjunktur eller lav konkurransevne mot import), vil slik teknologisk utvikling føre til økt arbeidsledighet, og over tid potensielt til økende sosial og politisk uro. Tilsvarende som for arbeidskraft, teknologisk utvikling vil også effektivisere bruken av andre produksjonsressurser. Frigjorte ressurser, enten i form av lavere kostnader eller økt kapitalavkastning, vil naturlig bli satt inn i annen produktiv aktivitet (investeringer) eller forbruk, og således bidra til økt økonomisk aktivitet. Denne spiralen</p>
-------	---	--	--	---	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Spire					<p>mellom teknologisk framgang, økt økonomisk aktivitet og kapitalakkumulering er et sentralt kjennetegn ved vår nåværende markedsøkonomi. Dette betyr at en kapitalistisk økonomi med teknologisk utvikling må vokse for å kunne fungere over tid. Dersom veksten stopper og fravær av vekst blir en langvarig tilstand, vil arbeidsledighet og mulig sosial spenning følge som en naturlig konsekvens, og økonomien vil ikke lenger fungere optimalt. Denne mekanismen er hovedårsaken til at «økonomisk vekst» er blitt et politisk</p>
--------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Miljømerking Norge/Svanemerket	<p>9D) De færreste forstår hva sirkulær økonomi er. En representativ undersøkelse vi har gjort, viste at bare 1 av 5 forbandt sirkulær økonomi med resirkulering og gjenbruk, ellers var kunnskapsnivået lavt. Nesten halvparten hadde ikke peiling. Og det er ikke så rart, for «sirkulær økonomi» er et abstrakt begrep som ikke er en del av hverdagen til de fleste.</p> <p>Så et tiltak er å konkretisere overfor de ulike målgruppene hva sirkulær økonomi er og hvorfor det er smart for dem – og for vår felles fremtid – å bruke ressursene fra naturen på en mer effektiv måte. Vi tror både forbrukere, produsenter, private og offentlige innkjøpere og politikere trenger å få en bedre forståelse av hva sirkulær økonomi er, og hva de kan gjøre i praksis for å støtte opp under den. Behovet for verktøy som gjør det enkelt for alle disse målgruppene å ta gode valg er enormt.</p> <p>Når en vare eller tjeneste blir sertifisert med det offisielle miljømerket Svanemerket, oppfyller det mange og strenge krav som tilfredsstiller behovene i den sirkulære økonomien: Økt bruk av fornybare og resirkulerte råvarer, strenge kjemikaliekrav (slik at vi ikke gjenbraker miljøgiftene), redusert ressursbruk, lavere energiforbruk, god kvalitet og lang levetid, produktdesign og mulighet til å reparere produktet, gjenbruk og optimal avfallshåndtering. Økt oppmerksomhet rundt Svanemerket og eventuelt andre verktøy som gjør det lett å ta gode valg for klimaet og for sirkulær økonomi selv om kunnskapen ikke er på topp, tror vi er viktig.</p>
---------------------------------------	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Manjana Milkoreit	<p>9A) While it is possible to have economic growth while reducing GHG emissions (decoupling has been observed in a number of countries based on changing the technologies for production), it is ultimately not possible to have continued and unlimited economic growth without deterioration of nature. The planet and its resources are finite. Since economic growth requires increasing amounts of resources/natural inputs, unlimited growth is physically impossible. Economic growth is not a suitable indicator of societal success and wellbeing, esp. with a view to sustainability.</p>
--------------------------	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

ForUM	<p>Det grønne skiftet har vært på alles munn siden 2015, nærmest som en mirakelmedisin mot både global oppvarming og det store pågående tap av naturverdier. For noen betyr det en verden der vi kan fortsette i samme (vekst) spor som nå, bare vi gjør det med fornybar energi og resirkulerer materialene vi bruker. Andre mener derimot at det grønne skiftet også må omfatte et kritisk blikk på den økonomiske veksten. Regjeringen omtaler det grønne skiftet som «en omstilling til et samfunn hvor vekst og utvikling skjer innenfor naturens tålegrenser».</p> <p>Det er faktisk ganske ambisiøst siden naturens tålegrenser allerede er, eller i ferd med å bli overskredet, i verden, i Europa og også Norge.</p>	<p>Da må produksjon og forbruk dreies fra naturressursintensive goder/produkter til tjenester/goder/produkter som krever små naturressurser, inkludert energi og som sikrer velferden som f.eks. helse, omsorg og utdanning.</p>			<p>Produksjon, kjøpekraft og energi- og ressursintensiv forbruk i Norge har økt i mange årtier og det er en forventning i samfunnet at dette vil fortsette. Effekten av tiltak for kutt av klimagassutslipp har i vesentlig omfang blitt spist opp av denne utviklingen. Omfattende erstatning av fossil med fornybar energi vil kutte utslipp av klimagasser. Om dette er nok til å nå klimamålene vil avhenge av hvor hurtig fossil energi fases ut og hvor mye vi greier å kutte ikke energirelaterte utslipp, f.eks. i jordbruk, arealbruk og prosessindustri. Innfasing av fornybar energi vil imidlertid utgjøre et økende press på naturmangfold og økosystemer, avhengig av omfang og type.</p>
--------------	---	--	--	--	---

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

ForUM	<p>Regjeringens politikk tyder imidlertid på at den anser naturens tålegrenser anses som relativt fleksible. Et synspunkt som synes å deles av betydelige grupper av befolkningen og næringslivet. Det Europeiske miljøbyrå (EEA) konkluderer i en publikasjon «Growth without economic growth» av jan 2021 at økningen av produksjon, forbruk og ressursbruk drevet av økonomisk vekst har hatt en ødeleggende effekt på natur og menneskelig helse. Teknologiske forbedringer og effektivisering (energi og resirkulering) har ført, og fører til en gevinst, men denne gevinsten spises mer eller mindre opp av økt produksjon og forbruk drevet av</p>				<p>Tendensen til økt energibruk vil gjøre det vanskeligere å nå klimamålene uten forringelse av naturen.</p>
-------	--	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

ForUM	<p>økonomisk vekst. Disse konklusjonene vil neppe skape en stor debatt, men neste konklusjon vil være mer kontroversiell; å koble veksten i ressursbruk og utslipp helt løs fra den økonomiske veksten ansees ikke som mulig, ikke globalt og ikke varig. I noen rike land har ressursbruk og tap av natur økt mindre enn veksten i BNP og forurensning og klimagassutslipp har gått ned. Bedre teknologi har spilt og vil spille en betydelig rolle, men minst like viktig er at industri, bruk av naturressurser og utslipp har flyttet ut og blitt erstattet av tjenesteytende virksomhet mens ressurs- og karbonintensive produkter importeres.</p>				
-------	---	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
--------------	---	---	--	--	---

ForUM	<p>Overgang til sirkulærøkonomien vil være et viktig og nødvendig bidrag til et mer bærekraftig samfunn. Økonomisk vekst med lite eller ingen økning i ressursbruk og miljøvirkninger ville imidlertid kreve at opp mot 100 prosent av materialene resirkuleres. Dette anses som umulig i I EEA-rapporten. For eksempel resirkuleres bare 12 prosent av råmaterialene for EU som helhet (i 2019), dette til tross for at EU ligger i verdenstoppen med omfattende systemer og ambisiøse mål. I Norge resirkuleres bare 3 prosent. Siden en global løskobling av økonomisk vekst og ressursbruk og tap av natur ikke er gjennomførbar mener EEA-rapporten at det</p>				
-------	---	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

ForUM	trenges kreativitet for å komme videre; hvordan kan samfunnet utvikle seg og vokse i kvalitet (meningsfylt liv, kreativitet, solidaritet og empati) heller enn kvantitet (materielt forbruk); hvordan skape livsstil og samfunn som forbruker mindre og likevel er attraktive for alle og ikke bare personer med miljø-, spirituelle				
--------------	--	--	--	--	--

Organisasjon	9A) Kan vi ha fortsatt økonomisk vekst uten klimagassutslipp og forringelse av naturen?	9B) Er det mulig å bevare velferdsnivået og samtidig ha en bærekraftig økonomi?	9C) Hvilke virkemidler kan bidra til mer sirkulære forretningsmodeller i ulike sektorer og i ulike bransjer?	9D) Hva kan gjøres av konkrete tiltak for å stimulere til et mer sirkulært forbruk, slik at det materielle forbruket dempes?	9E) Er det andre langsiktige utviklingstrekk ved norsk økonomi som kan påvirke våre evner til å nå klimamålene?
---------------------	--	--	---	---	--

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Beslutningssystem

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

<p>Poppy Kalesi</p>	<p>Mer systematisk arbeid på kunnskapsutvikling i kommunesektoren er veldig viktig. For å utløse den potensialet bør kommunesektoren involveres tidligere i EU/EØS saker for å sikre kompetanseutvikling, innovasjonsprosjekter, rutiner og prosesser som kan bidra i å gjennomføre effektiv klimapolitikk. KS sin rapport fra november 2021 er en god kilde: https://www.ks.no/fago/mrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/kommuner-bor-involveres-tidligere-i-eu-og-eos-saker/</p> <p>Jeg mener at det bør</p>	<p>Jeg mener at fylkeskommuner har en stor potensial i å bidra som innovasjonspådrivere og premissleverandør for klimavennlig arealbruk. Det kan være billigere og mer effektivt å løse det juridisk ved å:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tydeliggjøre den rolle som premissleverandør for kunnskap om klima- og naturutfordringer i lokale beslutninger - Sikre at kommunale planlegging i større grad skjer i tråd med regionale føringer - Gi fylkeskommunene en rolle som «arealbank» for 	<p>Jeg forslår å se på et portefølje av tiltak og virkemidler:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klimaloven bør forsterkes med forpliktende mål og straff og den rolle som «lovenes lov»; bør erkjennes. Det utfordrer det norske tradisjon med den er den enkleste måte å kommunisere til verden at Norge vil noe med klima. - Hvis ikke det er mulig da bør plan - og bygningsloven endres for å erkjenne klima- og naturhensyn som sentrale hensyn. PBS bør kobles direkte til energiloven og alle hensiktsmessige sektorlover og målkonflikt mellom de bør adresseres. - Inntektssystemet for 	<p>Ja, det kan være en god løsning men den krever en tredje, uavhengige parti som kan evaluere fremgang. EUs styringssystem for energiunionen og EUs klimainnsats kunne igjen gi inspirasjon. Kilde: https://www.europolov.no/rettsakt/styringssystem-for-energiunionen-eus-klimainnsats/id-9555</p> <p>Samtidig har ikke ESA den rollen. Kanskje Miljødirektoratet kan få den rolle?</p>	<p>Ja, så lenge innspill følges opp av både politikere og administrasjonen.</p> <p>Frankrikes klimaråd er et godt eksempel der klimaråds innspill resulterte til lovendring og etablering av en ny forbrytelse: økocid.</p> <p>Danmarks klimaråd er et eksempel der klimaråds innspill ble ikke fulgt opp.</p>
----------------------------	---	---	---	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Poppy Kalesi	sees sammen med kommunesektorens rolle i internasjonal klima og energi samarbeid. EUs styringssystem for energiunionen og EUs klimainnsats har bidratt i å synliggjøre rollen av regioner og kommuner i gjennomføring av klimapolitikk selv om ulike land i EU har ulike tradisjoner. Jeg forslår å vurdere innføring av EUs styringssystem i det norske kontekst. Kilde: https://www.europalov.no/rettsakt/styringssystem-for-energiunionen-eus-klimainnsats/id-9555	interkommunale arealtransaksjoner.	kommunesektoren bør endres til å ta høyde for klima og naturansvar. - Fylkeskommunen bør styrke sin rolle som kompetanse og læringscenter for klima og natur og fasilitere lærings- og innovasjonsnettverk for kommunene. -		
---------------------	---	------------------------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Eivind Hoff-Elmari	De ulike forvaltningsnivåene i Norge er innbyrdes lite hierarkisk organisert, noe som skaper lange prosesser med tvetydige utfall. Det gjør norsk forvaltning lite egnet til å foreta kursendringer. Man behøver ikke gå lenger enn til Sverige for å se en atskillig tydeligere rollefordeling på miljø/arealplanfeltet mellom stat/län/kommune.	Her spiller kommuner og fylkeskommuner en grei rolle på både kollektivtrafikk og avfallshåndtering, men de får til mest der brukerbetalingen er størst (jf. framgang avfallshåndtering har vært større enn på kollektivtrafikk). Det mest problematiske er at kommunenes reelle handlingsrom er på arealplaner, og her er det svært få reelle insentiver til at de skal spille den rollen de bør. Det handler om små ressurser i små kommuner og det handler om insentiver i kommunenes inntektssystem.	Endre insentivene - fase ut kommunenes andel av innbyggernes inntektsskatt. Dette ble gjort på slutten av 90-tallet for næringskatten (som da ble overført til staten) og det er nå på tide å gjøre det samme med personskatten.	Ja, ideen er spennende men det er usikkert hvordan en «handlingsregel» som for oljefondet ville kunne overføres til klimapolitikken. Antakelig bør det dreie seg om en forpliktende plan for gradvis økning av kostnaden ved utslipp - her kan nasjonale myndigheter supplere ETS-prisen, ev. også drivstoffpriser, gjennom fleksibel nasjonal avgift som gir sluttbruker størst mulig forutsigbarhet. Det kunne tenkes at det fattes én beslutning om dette, og at de løpende justeringer av avgiftsnivåer for å nå denne prisbanen gjøres av f.eks. Miljødirektoratet eller	Ja, både et «ekspertråd» og et «borgerråd» etter fransk modell kan være nyttige. Jeg har likevel større tro på forskjellen et borgerråd kan spille i å skape dynamikk i den klimapolitiske debatten, enn på den faktiske effekten av et ekspertråd for «oppfølging av klimastrategier». Handlingsregelen fungerer tross alt tålelig greit uten noe ekspertråd, mens Norges Banks rentestyring er basert på et tydelig mandat gitt til en stor og faglig
---------------------------	---	---	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Eivind Hoff- Elimari				<p>annen ikke-politisk myndighet, slik at man skaper en armlengdes avstand til den løpende politiske debatten. Her er parallellen til Norges Banks rentestyring mer relevant enn oljefondets handlingsregel.</p> <p>Dersom det ikke er mulig, kan en prisbane kombineres med en klimabelønningsordning. Da har man en mekanisme som skaper et politisk insentiv for faktisk måloppnåelse: For å sikre proveny til en stabil utbetaling av klimabelønning over tid, må prisen på utslipp øke i</p>	tung institusjon, ikke et lite ekspertråd. Jeg frykter at et ekspertråd også vil bidra til å skape en ytterligere glidning i retning av rettsliggjøring av politikken, større offentlig splittelse og til syvende og sist svekket folkelig støtte til klimapolitikk.
-------------------------	--	--	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Eivind Hoff-Elimari				tråd med at utslipp går ned.	
Thomas Cottis	10 A) Ærlig informasjon til folket om alvoret i klimakrisen			10 E) Ja.	
Finans Norge	10 A) Som regionale aktører at når hver kommune skal vurdere og beslutte utbygging, så mangler en helhetlig vurdering på nasjonalt nivå. Samtidig står utbygging av boliger og hytter høyt på agendaen i mange kommuner med tanke på ønske om økt bosetning og sysselsetning. Det er nødvendig med en helhetlig tankegang rundt regulering, som gir mening for overordnede nasjonale mål, samtidig som både klima- og naturhensyn respekteres rundt om i landet.			<p>10 D) Norge har lovfestet sine klimamål og både regjeringen(e) og stortingspolitikere må være forpliktet til å følge dette målet. For å sikre at dette er enklere å etterleve trenger vi verktøy som totalt «utslippsbudsjett» og referansebaner for utslippskutt, slik at det blir enklere for politikere å styre etter fastlagte planer.</p> <p>Et konkret eksempel for å sikre langsiktighet er at myndighetene inngår langsiktige kontrakter med næringslivet om utslippskutt. Dette vil bidra til å redusere den politiske usikkerheten knyttet til et ambisiøst klimaarbeid i næringslivet. Et eksempel er den Solberg-regjeringens budskap om kraftig økning av CO2-avgiften frem mot 2030. Dette gir et tydelig signal til næringslivet, men det er fortsatt betydelig politisk usikkerhet knyttet til dette avgiftsnivået, særlig for enkeltsektorer. Dersom myndighetene</p>	

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Finans Norge		<p>kunne utstedt langsiktige «differansekontrakter» knyttet til de signaliserte CO₂-priser kunne dette vært en effektiv måte å fjerne den politiske usikkerheten, og på denne måten hadde det vært mindre risiko for aktører å investere i grønne løsningen innen eksempelvis maritim, bygg og anlegg og landbruk. Differansekontraktene kan være på samme nivå som de signaliserte avgiftene, og vil da i praksis ikke innebære noen ekstra utgift for staten så lenge politikerne holder seg til sine langsiktige ambisjoner.</p>
--------------	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Den Norske Turistforening	<p>10 A) ' -Et grep kan være å bryte båndene mellom utbygger og utreder ifm. konsekvensutredninger, eller innføre en form for uavhengig kontroll av KU før endelig vedtak. Dette vil gi mer nøytral kunnskap uavhengig av sektorinteresser, og bidra til økt tillit til beslutningsgrunnlaget.</p> <p>-Økte ressurser til regional planlegging og kompetanse både i kommunene og fylkeskommunene.</p> <p>-Styrke innsigelsesinstituttet – et sterkt og forutsigbart innsigelsesinstitutt er vesentlig for å sikre at overordnede interesser, særlig for natur, kultur, miljø og friluftslivsverdier, blir ivaretatt der det er stort press fra sektorinteresser. Dette er særskilt relevant i tilfeller der små samfunn/kommuner med lite handlingsrom opplever stort press fra næringsaktører i ulike sektorer.</p>	10 C) Kommunene kan gis myndighet innenfor klare nasjonale rammer, der det stilles nasjonale minimumskrav, og med belønningssystem for kommuner som ønsker å jobbe for mer ambisiøse mål.
---------------------------	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	Etter Klimaetatens oppfatning synes den nødvendige, tverrsektorielle forankringen av nødvendige klimatiltak å mangle i den statlige forvaltningen. Sektoransvaret i staten står sterkt og sektormål sees ofte ikke i direkte sammenheng med klimamålene. Dette kan føre til at klimamålene nedprioriteres og at sektorene vurderer enkelttiltak fremfor en mer helhetlig omstilling. Nasjonale analyser for klimagassreduksjoner, inkludert Klimakur 2030, har utredet sektorvise klimatiltak fremfor en helhetlig	Kommunene spiller en viktig rolle som foregangsaktører i klimaarbeidet. Kommunene har allerede flere virkemidler, og handlingsrommet kan utnyttes i større grad enn i dag. Kommunene møter likevel flere barrierer, som merkostnader, regulatoriske barrierer, og behov for ressurser, som finansiering og kompetanse. Klimakur 2030 skisserer fem punkter som kan bidra til å styrke kommunenes rolle som klimaaktør: 1. Gi kommunene en tydelig rolle i klimapolitikken – forventninger og verktøy 2. Økt og enkelt tilgjengelig økonomisk	Klimaetaten er enig i utvalgets vurdering av at omstillingen krever en fundamental endring av systemene for beslutninger sammenlignet med dagens beslutningssystemer. Statlig forvaltning må også være organisert på en måte som gjør at alle sektordepartementer og underliggende etater og virksomheter har eierskap til og ansvar for å utvikle og gjennomføre klimapolitikk og – virkemidler, se svar på spørsmål 10A. Det samme gjelder kommunal forvaltning. Det bør være plikt for både stat og kommune til å utforme planer og gode styringsverktøy for å sikre at beslutninger som tas	Klimapolitikken frem mot 2050 må være forutsigbar og gi en tydelig retning om hvor samfunnet er på vei. Det bør derfor være en transparent plan for gradvis opptrapping og innstramming av klimapolitikk- og virkemidler. Dette er viktig for å at næringsliv og marked kan innrette seg på veien mot lavutslippssamfunnet og i større grad inkludere langsiktig klimapolitikk i investeringsbeslutninger som tas i dag, men som kan påvirke utviklingen i lang tid fremover. En mer aktiv bruk av regulatoriske virkemidler kan sikre både forutsigbarhet og like rammebetingelser for	Klimaetaten mener at større åpenhet i det nasjonale klimaarbeidet er vesentlig for at befolkningen skal kunne følge opp myndighetenes klimastrategier. Hvis det opprettes et klimaråd, og deres vurderinger legges frem offentlig, kan dette være et viktig bidrag til økt åpenhet og tilgang på informasjon. Vi mener at mandatet til klimarådet bør innrettes på en måte som gjør at det både skal gi vurderinger av framgangen i klimaomstillingen i tråd med Klimaloven, samt gi anbefalinger til
-----------------------------------	--	--	---	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>tilnærming til omstilling. Hver sektor sitter på egen kunnskap og egne modeller. Dette gjør det utfordrende for klimamyndighetene å følge opp sitt mandat.</p> <p>Det er behov for et styringssystem som bygger ned siloarbeidet og sikrer en transparent og felles kunnskapsutvikling. Virkemiddelvurderinger må være mer samkjørt på tvers av sektorer og mer tilgjengelig for offentligheten. Klimaetaten mener at et statlig klimabudsjett bør inkluderes som en integrert del av statsbudsjettet.</p>	<p>støtte til kommuner – til omstilling og investeringer 3. Tydeliggjøre og utvide det juridiske handlingsrommet, spesielt innenfor plan- og bygningsloven 4. Satse på offentlige anskaffelser – sikre etterlevelse og implementering av klimahensyn 5. Vurdere å innføre klarere krav til rapportering og systematisk integrering av klimahensyn i kommunens beslutningssystemer. Klimaetaten mener dette er et godt utgangspunkt for å styrke kommunenes rolle i omstillingen.</p> <p>Mange norske kommuner</p>	<p>som er forenlig med omstillingen som kreves på både kort og lang sikt.</p> <p>Etter vår vurdering må klima og miljø vektas tungt i alle relevante beslutninger. Dette krever endringer regelverk og i intern organisering i forvaltningen. Offentlige myndigheter bør ha en lovfestet plikt til å legge tung vekt på klima- og miljø i alle beslutninger som kan påvirke klimagassutslipp, – opptak og naturmiljø. Systemet for vurdering av samlet belastning på økosystemer slik det nå fremgår av naturmangfoldloven må også forbedres slik at både statlige og kommunale</p>	<p>næringsaktører og andre på veien til lavutslippssamfunnet.</p> <p>Klimaetaten mener videre at en form for handlingsregel for klimapolitikken kunne være nyttig, og at det vil passe godt sammen med en organisering og et klimabudsjett som la til rette for en sterkere statlig klimaledelse. Klimaetaten mener at et klimabudsjett med sektorvise veikart som viser utslippsutviklingen og mulige tiltak langt på vei vil kunne fylle rollen som en slik handlingsregel, blant annet fordi et slikt system tydeliggjør hva som må gjøres.</p>	<p>hvordan regjeringen med underliggende departementer bør videreutvikle arbeidet. Skal klimamålene nås, er det viktig at forslag som er politisk krevende og som går på tvers av sektorer utredes. Dette er noe et klimaråd kan bidra til.</p> <p>Dersom klimarådet også har i oppgave å se på hvordan man bør gå frem for å få til en helhetlig omstilling, kan det gi en positiv utvikling i å motarbeide siloarbeid. Dette kan også være med på å imøtekomme hensyn nevnt under spørsmål 10A og D.</p>
----------------------------------	---	---	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	Til en viss likhet med nasjonale myndigheter, er også Oslo kommune en kompleks organisasjon med mer enn 50 virksomheter i form av etater, kommunale foretak og aksjeselskap. For å løfte og koordinere klimaarbeidet i kommunen, etablerte Oslo en egen Klimaetat i 2016. Klimaetaten har et tydelig mandat om å være en pådriver overfor de andre etatene, samt å utvikle klimabudsjettet som ansvarliggjør alle sektorer gjennom klimatiltak og rapportering på	langt fremme i overgangen til lavutslippssamfunnet. Dette gjelder for eksempel elektrisk mobilitet, redusert biltrafikk og utvikling av kollektivtransport. For transport som er del av det offentlige kollektivtilbud er det muligheter til å stille klimakrav gjennom anskaffelsesregelverket. Det bør fremgå klart av yrkestransportregelverket at fylkeskommunene også kan stille klimakrav i ruteløyver til kommersielle busser. I følge Klimakur 2030 er styring og organisering, transport, karbonfangst og -lagring, byggeaktivitet	beslutningstakere har bedre forutsetninger for å vurdere dette. Dette må også inkludere påvirkning som følge av klimaendringer. Videre er vi enige med utvalget i at klima- og miljøkonsekvenser systematisk må vurderes og vektlegges i alle beslutningsprosesser, ikke bare de som vanligvis defineres som klimapolitikk.		Hvis det opprettes et klimaråd, vil det kunne være naturlig at enheten som utvikler et nasjonalt klimabudsjett (se forslag under spørsmål 2B og 10A) også kan være sekretariat for klimarådet. Sekretariatet kan ha ansvar for å ha dialog og samle inn data fra de ulike sektorene, for videre å levere faglig underlaget med analyser med mer til klimarådet. Klimarådet vil deretter kunne gjøre overordnede vurderinger opp mot Klimaloven og ha et spesielt ansvar for å
-----------------------------------	---	---	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>fremdrift av disse. Klimaetaten har en særegen rolle i kommunen ved at vi både har et formelt ansvar for å informere byrådsavdelingen dersom fremdriften på klimatiltak ikke er tilstrekkelig, samt å gi innspill til andre etaters tildelingsbrev og til formelle budsjetttrunskriv. Klimaetaten har også ansvar for effektberegninger av virkemidler, selv om vi er avhengige av at andre etater gir oss aktivitetsdata og informasjon. Vi har altså et mer utvidet mandat til å følge opp</p>	<p>og infrastruktur, bioenergi, oppvarming, avfall og avløp, og kutt i indirekte utslipp, eksempler på områder der norske byer går foran. Kommunene tar en viktig rolle i markedsutvikling og erfaringer med klimatiltak som også kan spres og bidra til global omstilling.</p> <p>Oslo har god erfaring med bruk av klimakrav i anskaffelser. I følge Oslos anskaffelsesstrategi skal krav i anskaffelser benyttes som et kraftfullt virkemiddel for en grønnere by. Nullutslippsteknologi skal være det foretrukne alternativet. Som en følge</p>			<p>sikre at kunnskapsgrunnlagene som utvikles og vurderingene som gjøres er faglige på et sektorovergripende nivå, og ikke preget av silotenking. Klimarådets anbefalinger og vurderinger må være offentlige.</p>
-----------------------------------	---	---	--	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>klimaarbeidet i kommunen enn det statlige klimamyndigheter har.</p> <p>Vi anbefaler at utvalget vurderer om en klimaenhet med ansvar for kunnskapsutvikling, sammenstilling av klimabudsjett og vurdering av utslippsutviklingen, kan være egnet på statlig nivå. En klimaenhet bør ha tilstrekkelig analyseverktøy til å gjøre de fleste vurderinger internt. Det vil fremdeles være viktig at sektorene spiller inn vurderinger og virkemidler, og at sektorene har</p>	<p>av dette har utviklingen for utslippsfrie anleggsmaskiner skutt fart de siste to årene og markedet er nå i rask utvikling.</p> <p>Blant de største utslippssektorene i byer er utslipp fra avfallsforbrenning. Utslippene fra avfallsforbrenning stammer hovedsakelig fra forbrenning av plastholdig avfall. Kommunen har gjennom sitt lovpålagte ansvar en mulighet til å påvirke utslipp fra husholdningsavfallet. Kommunene har imidlertid få virkemidler får å få ned utslippene fra</p>			
-----------------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>tilstrekkelig antall klimabyråkrater som jobber ut fra et tydelig samfunnsoppdrag om å få ned klimagassutslipp. Samtidig, uten egen analysekapasitet kan en statlig klimaenhet ha større utfordringer med å foreslå endrede strukturer på et overordnet nivå.</p> <p>Man kan se for seg at Miljødirektoratet får et utvidet eller styrket mandat for en klimaenhet. Vi mener likevel at for at en slik enhet skal ha tilstrekkelig handlingsrom og gjennomslag til å bryte ned siloer, bør det ligge</p>	<p>næringsavfallet. Avfallsregelverket bør gjennomgås med hensyn til virkemidler for reduksjon av fossile fraksjoner i næringsavfall.</p> <p>Klimakur fremhever også karbonfangst- og lagring av utslipp fra avfallsforbrenning som eksempel på klimateknologi hvor byer går foran. Karbonfangst og lagring på Klemetsrud vil være i drift fra 2026 og vil bidra med utslippsreduksjoner på 200 000 tonn, eller 400 000 tonn medregnet negative utslipp. Karbonfangst- og lagring på avfallsforbrenning vil kunne bidra med</p>			
-----------------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	i tilknytning til Statsministerens kontor eller være et sekretariat som hører under et klimaråd, se nærmere under 10E. En slik enhet bør ha som oppgave å lage et utkast til klimabudsjett som skal behandles i den ordinære budsjettprosessen.	betydelige negative utslipp som følge av at en stor del av avfallet er biologisk materiale. Utvalget bør se på langsiktige virkemidler som gir insentiver til investeringer i både karbonfangst og løsninger for negative utslipp.			
-----------------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

NTNU	Klimapolitikken skal bygge på bred kunnskap som identifiserer viktige vippepunkt i arbeidet for systemisk endring til klimanøytralitet, spesielt i gråsonen mellom sektorer, forvaltningsstrukturer og interesser (økologisk, infrastruktur, sosial, kulturell, økonomisk, estetisk, juridisk, osv) må fanges opp. For at klimaomstillingen i byer, lokalsamfunn og nabolag skal lykkes, bør den for eksempel være inkluderende, rettferdig, vakker og bærekraftig; den bør skape tillit, tilhørighet og eierskap til	Byer, lokalsamfunn og nabolag er steder der folk lever sine daglige liv, der omstillingen på tvers blir til i praksis, og der man utformer løsninger og prosesser som får til merverdi på tvers av sektorer heller enn at de utkonkurrerer hverandre. Det skjer gjennom å utvikle og implementere aktiviteter sammen med innbyggere, og gjennom å leve forandringen slik at man kan sammen kan skape den løsningen som fungerer best i praksis. En helhetlig satsing (se spm1) blir vanskelig og lite attraktiv når man likevel må dele den opp blant mange departement,	Klimapolitikken skal gjøre det enkelt for flere byer å finne løsninger for å bli klimanøytrale. Eksisterende misforhold mellom ambisjoner og tiltak i klimapolitikken kan justeres gjennom tydelig lokal politisk ledelse. Klimautvalget kan lage nasjonale rammer for å hjelpe byer og lokalsamfunn med å utvikle klimaavtaler, med å finne frem til akkurat den kunnskapen de trenger i sitt nærmiljø, og samtidig tilrettelegge for læring på tvers av by- og landegrensene. Innenfor arealplanlegging der kommunene er beslutningstagere, håndteres også store	Vi vil gjerne foreslå en multimodal handlingsregel (se svar på spørsmål 1), kombinert med metoder for å lokalisere og ansvarliggjøre kilder for klimagassutslipp på en nyskapende og mye mer direkte måte[1]. [1] Moran, D.; Pichler, P. P.; Zheng, H.; Muri, H.; Klenner, J.; Kramel, D.; Többen, J. R.; Weisz, H.; Wiedmann, T.; Wyckmans, A.; Strømman, A. H.; Gurney, K. R.. Estimating CO2 Emissions for 108,000 European Cities. Earth System Science Data 2022; Volume 14. s. 845-864	Vi vil anbefale at befolkningen samskaper klimastrategier, heller enn å bare følge dem opp. Klimaråd og "citizen assemblies" er en måte å gjøre det på. Men det er mange flere involverende måter for å engasjere befolkningen og for å øke "societal readiness". Folk vil ikke følge en klimaavtale med mindre de føler at den gir mestring, mening og medvirkning, og at de opplever positive effekter (se svar på spm1). Bred forankring i lokalsamfunnet er nøkkelen til suksess:
-------------	---	--	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

NTNU	omstillingen. Disse gråsoner kan fanges opp ved å bruke en multimodal "impact model"[1]. Ved å bruke en multimodal tilnærming, kan man for eksempel vise til en betydelig merverdi for klimaomstilling i byer, lokalsamfunn og nabolag. I tillegg til lavere energiforbruk og klimagassutslipp gir en helhetlig klimaomstilling blant annet: 1. Lavere energiavhengighet og mindre kritisk avhengighet av internasjonale forsyningskjeder, og dermed mer motstandskraft	finansieringsordninger og til og med enheter i kommunene, uten en ordentlig forankring på tvers (slik de er fragmentert i høringsdokumentet og dermed går imot Klimautvalgets egen anbefaling). Horisont Europa satser helhetlig gjennom sine samfunnsoppdrag, Norge har ikke gjort det (ennå). Vi forventer at Klimautvalget bruker sitt mandat til å foreslå lignende grep. Norske byer og tettsteder ligger i front for å nå bærekraftsmålene og for å lykkes med det grønne skiftet, og vil knekke koden for å få flere med	klimaavtrykk fra industri, bergverk, luftfart, sjøfart, anleggsmaskiner, og ikke minst veitrafikk. På lang sikt. Særlig veitrafikk er viktig for å få klimanøytralitet i byer og tettsteder. Dette må implementeres på en annen måte enn tidligere i arealplaner etter Plan- og Bygningsloven. Natur og omgivelser ødelegges ved overforbruk, og i noen sammenhenger ved å forsøke å få til klimatiltak. Det er behov for handlingsregler for å ta gode valg og unngå å skape urettferdighet mellom by og rurale områder. Eksempler på divergerende «bærekraftsmål» som en kommune kan måtte		fagforeninger, ungdomsgrupper, lokale medier, kulturinstitusjoner, stiftelser, små og mellomstore bedrifter, privat næring og offentlig sektor. Mange ønsker å bidra, men noen terskler er veldig høye. Ved å legge til rette for at flere skal kunne delta, kan flere også stå for prosesser de selv har deltatt i. Det er utrolig viktig at alle kan se sin egen virksomhet som del av bærekraftsmålene. Hovedmålet er å få alle til å føle at deres bidrag utgjør en forskjell. Representanter for ungdoms- og
-------------	--	---	--	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

NTNU	<p>2. Redusert energi- og transportfattigdom, og lavere trygdeutgifter gjennom økt trivsel og helse</p> <p>3. Mindre forurensning, bedre og tryggere bomiljø og dermed høyere livskvalitet</p> <p>4. Høyere produktivitet hos ansatte, mindre fravær og bedre restitusjon på sykehus gjennom sunne, komfortable og trivelige bygninger</p> <p>5. Omstilling av næringslivet, med vilje til å innovere på tvers av sektorer og stimulering av kreativitet og nye prosesser, selskap og løsninger. Mer lokal sysselsetting i grønne</p>	<p>på veien. Norske kommuner har allerede eksperimentert med nye former for innovasjonspartnerskap i flere år, og investerer tungt i lokale aktører, aktiviteter og ressurser på bakken, slik at flere kan samskape det klimanøytrale samfunnet vi ønsker å leve i. I Bærekraftsnettverket, for eksempel, hjelper norske kommuner hverandre for å nå bærekraftsmålene innen 2030. Trondheim, Stavanger og Oslo kommune er blitt utvalgt til å delta i EU sitt samfunnsoppdrag om å skape 100 klimanøytrale byer innen 2030. Flere norske kommuner er blitt</p>	<p>håndtere er:</p> <p>1. Grønn energi som vindkraft forringer grunnlaget for primærnæringer, reindrift, bosetning, friluftsliv og turisme.</p> <p>2. Økonomisk bærekraftige næringer forringer natur- og kulturlandskapsverdier til «nødvendige» tiltak som matforedlingsanlegg, transport og reiselivsanlegg.</p> <p>3. Jordvern skal være sterkt, men kan også gi økt utbyggingspress på andre viktige arealer med stort naturmangfold (som utmark, naturbeiter)</p> <p>1. Grønn teknologi som batterifabrikker i utkantkommuner gir arbeidsplasser, men</p>		<p>grasrotorganisasjoner, kultursektor og idrett, offentlig sektor og privat næringsliv, har i flere år jobbet for å bli klimanøytrale innenfor sin egen sektor, og står på for å gjøre Norge til et lavutslippssamfunn. Det kan av og til føles som 3 skritt frem og 2 tilbake, men fremover går det!</p> <p>Kunst-, kultur-, idretts- og grasrotorganisasjoner har stor endringskompetanse. Det har også små og mellomstore aktører i næringslivet. Ved å benytte seg av den store endringskompetansen</p>
------	---	--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

NTNU	<p>sektorer (energieffektiv renovering av bygninger, fornybar energiproduksjon, offentlig transport, lokal matproduksjon basert på bærekraftige landbruksmetoder,...) og i sirkulærøkonomien (demontering, gjenvinning, reparasjon og revaluering,...). Som et resultat blir også flere midler investert på nytt lokalt</p> <p>6. Mobilitet: mindre trafikkbelastning med tilhørende økonomiske kostnader, helsegevinster gjennom aktive transportformer (og dermed reduksjon i helsekostnader)</p> <p>7. Høyere</p>	<p>CrAFt Cities (craft-cities.eu) som gjør klimaomstillingen inkluderende, rettferdig, bærekraftig og rett og slett vakker.</p> <p>Klimaomstillingen i byer, lokalsamfunn og nabolag krever en tverrfaglig og systemorientert tilnærming (ikke bare basert på innsatsen til engasjerte individer), som reduserer fragmentering av ansvar, styrker samarbeid på tvers av sektorer. Omstillingen bør forankres godt i organisasjonsstrukturer, nyskapende regulatoriske og politiske retningslinjer, og innovative økonomiske og partnerskapsmodeller.</p>	<p>forringer store arealer med natur-og kulturlandskapsverdier. Kommunene konkurrerer om «å få» dette.</p> <p>2. Manglende «revisjon» av gamle planer, områder som er regulert for 20-30 år siden fortsetter å bli arealer for industrietableringer, dette gjelder vassdragsnære arealer, myrområder og andre naturområder.</p> <p>3. Hytteområder beslaglegger sårbare høyfjellsoner der det går ut over naturverdier og truede arter.</p> <p>4. Fortetting i sentrale byområder bidrar ikke nødvendigvis til sosial bærekraft fordi boligprisene blir for</p>		<p>kan man involvere et bredt spekter av innbyggere og tilrettelegge for at flere kan bidra på egne premisser. Teater, bibliotek, kulturhus, folkehøgskoler, museer og festivaler er møteplasser hvor vi kan bringe sammen folk som ellers ikke treffes, for å diskutere det som det ellers ikke er rom for å diskutere. Kunst og kultur kan utfordre byer og lokalsamfunn til å gå bort fra business as usual, til kritisk å reflektere over egne prosedyrer, og for å sette sammen kunnskap og erfaring igjen på nye måter.</p>
-------------	--	--	---	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

NTNU	<p>eiendomsverdi av energieffektive (renoverte) bolig- og yrkesbygg; 'fremtidssikring' med hensyn til fremtidige (energi)behov</p> <p>8. Økt steds kvalitet gjennom multifunksjonell bruk av rom og infrastruktur for eksperimentering, innovasjon og kulturuttrykk. Skape innbydende, attraktive omgivelser der folk ønsker å bruke tid og som er verdifulle for alle samfunnsgrupper.</p> <p>9. Bedre samspill mellom by og natur. Økt steds kvalitet gjennom naturbaserte løsninger for overvann som</p>	<p>Det offentlige må kunne vise til en tydelig satsing, for eksempel gjennom innkjøpsordninger, regelverk og innovasjonsprosjekt. Uten en slik satsing, kan vi heller ikke forvente at næringslivet tør å prioritere dette. Offentlig sektor bør vise en reell politisk vilje til omstilling, med langsiktige konkrete endringsstrategier og klare mål, støttet av regulering og rammebetingelser. Det må stille klare krav til offentlige innkjøp, bærekraftig finans m.fl. – innkjøpsmakt er ett av de viktigste verktøy. Det er viktig å skape gode rammer, uten å diktere</p>	<p>høye[1]</p> <p>Det sektorovergripende synet må derfor også ned på kommunenivå, der vedtakene om arealer og utvikling konkret kan gjøres. Areal- og transportløsninger må samordnes og det kreves kunnskap om en rekke felter innenfor ulike næringer og natur/miljø. Samarbeid mellom ulike sektorer er også nødvendig for å lage helhetlige blå-grønne grep i byer og tettsteder.</p> <p>Hvordan skal politikere lokalt håndtere slike divergerende bærekraftsmål? De folkevalgte har et verv som de ofte må utføre</p>		<p>Bruker vi flere av disse organisasjonene systematisk som testarena, lærer vi mye fortere og bredere som samfunn.</p> <p>Visualisering gjennom digitalisering, datadrevet samskaping og digitale tvillinger kan bidra til å gjøre klimaomstillingen mer håndgripelig. De kan brukes til å gjøre innbyggere og profesjonelle aktører oppmerksomme på mindre åpenbare forhold og kvalitative aspekter ved fysiske omgivelser, skape bedre forståelse, gi et bedre grunnlag for diskusjon, provosere til</p>
------	---	---	---	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

NTNU	<p>bekkeåpninger og allment tilgjengelige blå-grønne "trådparker" i byutviklingen. Å ta i bruk arealer til urbant jordbruk og felles hager kan transformere tidligere bilbaserte arealer og bidra til sosial bærekraft og naturkontakt. Påvirker holdninger og gir kunnskap. Lavere karbonavtrykk gir mer naturaliserte parker med høyere arts mangfold.</p> <p>[1] Den 1. november 2022 publiserer vi en utvidet rapport på engelsk, den kan</p>	<p>hvordan: man bør skape rom for menneskelig kreativitet; en slags samfunnskontrakt der alle kan bidra til å utvikle framtidens samfunn. Mangler det tydelig politisk vilje med ambisiøse målsettinger, kan det fort føre til trøtthet i medvirkningsinitiativ.</p>	<p>på sin «fritid» på kommunenivået. PBL bør ivareta medvirkning, beslutningsprosesser og omstilling knyttet til klimamålsettinger. I mange situasjoner er ikke medvirkningen på plass tidlig/godt nok, og befolkningsgruppers engasjement og tillit tynnslikes, som i vindkraftsaker.</p> <p>Arealplanleggerne og rådgivere innenfor feltet kan bringe inn utfyllende kompetanse, men også de er avhengig av retningslinjer, veiledere og forskrifter for at resultatet skal bli klimavennlig.</p>		<p>ettertanke, og kort sagt bistå i nye måter å planlegge for en positiv, klimanøytral fremtid.</p>
------	---	--	---	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

NTNU	<p>ettersendes ved behov. Opprinnelig referanse: Handevyvere, H. (2010), Strategieën voor een verhoogde implementatie van duurzaam bouwen in Vlaanderen. Toepassing op het schaalniveau van het stadsfragment (Strategies Towards Increased Sustainable Building in Flanders. Application on the Scale of the Urban Fragment), PhD Dissertation, K.U.Leuven, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/269336/1/ManuscriptLirias.pdf; with a summarising overview in: Vandevyvere, H. (2013), Evaluating the</p>		<p>[1] https://www.nmbu.no/forskning/disputaser/pressemedlinger/node/45988</p>		
------	--	--	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

NTNU	Sustainable Performance of an Urban District: Measured Score or Reflexive Governance?, in: International Journal of Sustainable Development & Planning, Vol. 8, No. 1, p. 36–58, https://doi.org/10.2495/SDP-V8-N1-36-58				
------	--	--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Samfunnsbedriftene	<p>10 B) Norske kommuner har allerede en svært viktig rolle innen avfallshåndtering, særlig for norske husholdninger. Samfunnsbedriftene organiserer samtlige av landets kommunale avfallsselskaper- og aktører. Sammen med innbyggerne bidrar de allerede stort til omstillingen og de ønsker å ta en større rolle. Det får de til hvis man får på plass rammevilkår slik som et rettferdig organisert produsentansvar, finansiell støtte til infrastruktur og strengere krav til produktdesign (se svar på spørsmål 9 c og d).</p> <p>Det er et problem at ved utsortering av avfall, som skal brukes om igjen som ressurs til ny produksjon, så er det bare kommuner som får konkrete krav. Næringsliv som har liknende avfall, slipper med å bare tilrettelegge for utsortering. Det er for eksempel positivt om mer av matavfallet fra næringslivet finner veien til en biogassreaktor. Slik kravet er utformet i dag har man ingen kontroll med hva som faktisk skjer med næringsavfallet, og i realiteten legges hovedansvaret på kommuner. Det er et ansvar vi tar, men vi får likevel ingen finansiell støtte til infrastruktur som må bygges. Vi ber derfor om at finansieringsmidler gjøres tilgjengelig for kommuner som investerer i utsorteringsanlegg for at Norge skal nå målene om økt materialgjenvinning.</p> <p>Andre områder hvor kommunene kan bidra er for eksempel gjennom anskaffelser, som planmyndighet og forsøplingsmyndighet. Et annet punkt hvor både kommuner og fylkeskommunen kan bidra til omstillingen er utdanning. For eksempel innen fag- og yrkesretninger som trengs i omstillingen, f.eks. innen sirkulær økonomi.</p> <p>Et annet grep som kan styrke rollen til kommunene er å gi mer ressurser til offentlig forvaltning, herunder Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet og Statsforvalterne. De mangler ressurser i arbeidet sitt med å innføre viktig regelverk fra EU, noe Miljødirektoratet har uttalt selv offentlig. Avfallsbransjen merker konsekvensene i form av treg innføring av viktige EU-direktiver og tiltak. Utilstrekkelige tilsyn skaper urettferdighet blant aktører. Det er uheldig med tanke på at rammevilkårene til kommunale avfallsselskaper baseres i stor grad på utviklingen i EU.</p> <p>Våre medlemmer rapporterer også om kapasitetsutfordringer hos statsforvalterne i arbeidet deres med tillatelser og andre saker som omhandler viktige klima- og miljøtiltak. Det kan i noen tilfeller ta mange år før noen saker er ferdig behandlet. Slik mister kommuner verdifull tid i sitt arbeid med omstillingen av Norge.</p>
--------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Samfunnsbedriftene	<p>Samfunnsbedriftene gjennomfører for tiden en kartlegging av kommunale avfallsselskapers ansvar, muligheter og barrierer i overgangen til en sirkulær økonomi. Formålet med kartleggingen er å gi Samfunnsbedriftene og kommunale avfallsselskap en oversikt over krav og muligheter når det gjelder deres rolle og oppgaver i den sirkulære økonomien, samtidig med å synliggjøre de barrierene og begrensningene som foreligger. Vi vil dele kartleggingen med Klimautvalget når den er klar, i oktober/november.</p>
---------------------------	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Naturvernforbundet	På nasjonalt plan må en nasjonal klimaplan være overordnet sektorvise planer som for eksempel Nasjonal transportplan. Hver enkel statsråd må få et resultatansvar for hvilke utslippsreduksjoner som skal oppnås, og et revisjonsteam fra Riksrevisjonen og/eller Finansdepartementet og Klima- og miljødepartementet bør jevnlig gjennomgå sektoren for å sikre at det er fungerende systemer for forbedringer på plass. Dette er en modell som Norsk Hydro har brukt i sitt miljøarbeid. Statsforvalteren må ha	Staten må gi klare føringer og fastsette klimamål som kommunene skal nå, men kommunene bør ha spillerom innen stedvise forhold. Det trengs klimagassregnskap og sanksjoner dersom lokale mål ikke nås. Staten bør finansiere en klimarådgiver i hver kommune, tilsvarende MIK-reformen for en del år siden, jamfør ordningen med energirådgiver i Asker kommune.	Det må strammes betydelig inn, blant annet ved at staten gir planretningslinjer som følges opp av statsforvalteren.	Regjeringen og hver sektor må forplikte seg til å nå målet for utslippsreduksjoner innen 2030 (55 prosent) og klimamålet for 2050. Utviklingen for å nå målet må kontrolleres hvert år for hver sektor. Dersom utslippene er høyere enn en lineær reduksjon tilsier, må regelen være at budsjettet til aktiviteter som øker eller reduserer klimagassutslippene, korrigeres for å komme på rett kurs.	Et klimaråd kan være nyttig både for å kontrollere at myndighetene følger opp og for å gi gode ideer til den type omstillingstiltak som kreves. Kommunene kan også med fordel etablere klimaråd.
---------------------------	---	--	---	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Naturvernforbundet	som en viktig oppgave å påse at nasjonale planretningslinjer følges opp i kommunene.				
Bergen kommune, ved Klimaretaten	Ein bør sjå på moglegheiter for å innretta kommunale løyvingar med tydeleg klimaomsyn. Vi oppfordrar òg staten til å i større grad bruke lovverket til å dreie utviklinga i rett retning mot eit lågutsleppssamfunn, og her trengs tein gjennomgang av reguleringar og lover for å vri desse i retning av heilskapleg omstilling.	10 B) Rolla til kommunar og fylkeskommunar er stor og kan verta endå større (se svar på 10A, 8a, 6a, 4b og c). Men for at desse skal kunne ta ei større rolle, trengst ein del nye verkty. Her er storbykommunanes krav og ynskjer som formulert i kronikkar, brev og samtaler (Arendalsveka til dømes) særskild relevante. Til dømes ynskjer Bergen og Oslo å teste ut nullutsleppssonar men opplev at det tar veldig lang tid å få på plass juridiske avklaringar. Ein frå nasjonalt hald aktiv storbypolitikk med fokus på klima, vil kunne gje betre verkty og virkemiddel.	10 D) Eit nasjonalt karbonbudsjett kan fungera styrande. Nye prosjekt har alltid ei økonomisk avklaring, slike avklaringer må og innførast for klima. "Har me "nok" utslepp igjen til å gjennomføra prosjekt X? Eller må det skrinleggast?" Slik omsyn vil vera nyttige også på lokalt nivå, fordi kommunar ofte opplev at nasjonale myndigheiter tar avgjersler om store infrastrukturgrep som er i strid med klimamål og mål om samordna areal- og transportplanlegging.		

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Bergen kommune, ved Klimaretaten	<p>Lovverk, økonomiske insentiv og innretningar og tenestetilbod – alle må samkjøyrast for ei heilskapleg utvikling. For kommunar er plan- og bygningslova sentral, og også den treng å styrkast som klimalov. Det trengst nye verkty, og som dette kapitlet påpeiker, her har og tar mange kommunar ei viktig rolle. I Bergen har me krav om klimagassvurderingar i plan og byggesak ved nybygg større enn 1000m², ved vesentlege naturinngrep og der det skal gjerast val mellom riving og bevaring. Dette har gitt eit betre grunnlag for diskusjon,</p>		
---	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Bergen kommune, ved Klimaretaten	vurderingar og avgjerder. For å sikre kontinuitet i arbeidet, sjølv om regjeringar kjem og går, tilrår me at det vert satt ned milepælar for arbeidet, gjennom lov eller forskrift		
----------------------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Ungdommens fylkesutvalg Trøndelag	<p>Man må ha et forum hvor man kan snakke om det man prioriterer politisk, slik at det blir samsvar i beslutningene.</p> <p>Uansett om sektorene er imot hverandre prioriterer man løsninger som er bærekraftige, klima- og miljøvennlige, og til fordel for norske befolkningen.</p>	<p>Gjør kollektivtransport billigere og mer tilgjengelig, spesielt i distriktene.</p> <p>Et krav om at alle skal kildesortere, både privatpersoner og bedrifter.</p> <p>Kommunene og fylkeskommunene har et eget ansvar på sine ansvarsområder, de må kunne sørge for at alt av avfall blir håndtert rett og effektivt.</p> <p>Kommuner og fylkeskommuner spiller en STOR ROLLE, de bør stille krav, bruke innkjøpsmakt, og være holdningsendrer.</p>	<p>At det legges rammeplaner hvor kommuner kan ha arealpolitikk som holder seg innen disse kravene, slik at de fortsatt kan bestemme hva det skal gjøre.</p> <p>Bruke de nasjonale målene som retningslinjer når vi lager lokal arealpolitikk.</p>	<p>Ja, en handlingsregel hadde vært veldig nyttig. Den kunne utformes med tips og triks på hvordan man kan drive miljøvennlig politikk lokalt. Disse tipsene burde gå på alt, både kildesortering, transport, vei, klær, mat osv. Det er veldig viktig at disse tipsene er konkrete, slik at man enkelt vet hva man gir tips om.</p> <p>En handlingsregel bør baseres på FNs bærekraftsmål, i tillegg til de nasjonale anbefalingene innenfor klima og miljø.</p>	<p>Et nasjonalt klimaråd kunne holdt politikere og myndigheter ansvarlige for klima, miljø og utslipp, og i tillegg sørget for håndheving av bærekraftig politikk.</p>
--	---	---	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Amnesty International Norge	<p>10 E) Amnesty International Norge understreker behovet for å respektere, beskytte og oppfylle retten til informasjon, deltakelse og erstatning, samt ytringsfrihet og organisasjonsfrihet i all klimapolitikk, ref Norges forpliktelser i henhold til menneskerettighetene og FNs bærekraftsmål 16. I omstillingsarbeidet vil det være viktig å sikre informasjon om tiltakene og mulighet for befolkningen og særlig utsatte grupper til å delta i utformingen, oppfølgingen og evalueringen av tiltakene.</p> <p>Amnesty støtter etableringen av et uavhengig klimaråd eller klimakommisjon som kan føre kontroll med om myndighetenes klimamål etterleves. NIM har tatt til orde for at en uavhengig klimakommisjon får lovfestet mandat til å gi råd om utslippskutt og overvåke etterlevelsen av menneskerettslige klimaforpliktelser. En klimakommisjon kan bidra til å tvinge fram vanskelige valg når det er uenighet om hvilke virkemidler og tiltak som skal iverksettes, og dermed redusere faren for at politikere skyver utslippskutt foran seg. En klimakommisjon kan gi kredibilitet og faglig støtte til vanskelige beslutninger myndighetene må ta for å respektere sin menneskerettslige forpliktelse til å avverge farlige klimaendringer. Det vil også sikre uavhengig kontroll av om staten gjør nok for å beskytte mot klimaendringene og motvirke skjevfordelte kuttbyrder på de minste blant oss, og de generasjoner som kommer etter oss.</p>
------------------------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Offshore Norge	<p>10 A) Olje- og gassnæringen har lagt frem et klimaveikart som skal redusere utslippene med 50 prosent innen 2030 og til nær null i 2050. Tiltakene som er nødvendige for å nå utslippsmålene som f.eks kraft fra land, eller hvor næringen kan bidra med ny kraft til det grønne skiftet som f.eks tildeling av arealer for utbygging av havvind, er svært godt kjent for beslutningstagerne og avhenger ikke i særlig grad av endrede beslutningssystemer.</p>	<p>10 D) Offshore Norge er skeptiske både prinsipielt og praktisk til innsnevring av demokratiets handlingsrom gjennom å sette politiske prioriteringer og avveininger på autopilot. Det er vanskelig å se for seg effektive handlingsregler for klimamål i praktisk nasjonal politikk hvor resultatet ikke blir suboptimalt med hensyn til globale klimaeffekter, maksimering av kostnadseffektivitet og total samfunnsøkonomi.</p>
----------------	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Biogass Norge	<p>Politikk handler alltid om prioriteringer. Det er ikke nytt.</p> <p>Når det er sagt, er det viktig at det er sammenheng i virkemidlene som benyttes av stat, fylke og kommune. Vi har etablerte systemer for dette i Norge, det handler vel mer om å ta de i bruk. Og tørre å gjøre beslutninger.</p>	<p>Kommuner og fylker har stor innvirkning på politikkområdene de forvalter:</p> <p>Avfall: aktivt legge til rette for god håndtering av avfallet og sikre at biologisk avfall går til biogassproduksjon. Gjerne i samarbeid med næringslivet. I dag er dette et svakt punkt.</p> <p>Transport: Dagens regelver ligestiller el, hydrogen og biogass i offentlige innkjøp. Dette må videreføres.</p> <p>Bygg og anlegg: stille krav til bærekraftige byggeplasser.</p> <p>En tilbakemelding som gis er forøvrig at</p>	<p>Det er ingen grunn til å anta at en kommune eller et fylke er mindre interessert enn staten i å lykkes i den grønne omstillingen.</p>	<p>Å definere klare mål for hva vi skal oppnå vil være et nyttig verktøy i klimapolitikken. Det er en metode andre land har lyktes med.</p>	<p>Usikker. Hvilken rolle skal et klimaråd ha? Vi har etablerte beslutningssystemer i Norge som står seg. Det er bedre å ruste de for den jobben som skal gjøres.</p>
----------------------	--	---	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
Biogass Norge		myndigheter som Miljødirektoratet, Statsforvalteren og Klima og miljødepartementet har for knappe ressurser. Det i seg selv hindrer grønn omstilling.			
SINTEF AS	<p>10 E) Det trengs et fokus på befolkningen i kommunale Klima- og Energiplaner. De fleste av Norges Klima- og Energiplaner ser på egen kommunal virksomhet eller enkelte sektorer. Men rollen og bidrag av befolkningen er ikke nevnt. Dette må endres - sammen med en tydelig klimakommunikasjon av politikerne og administrasjonen for å skaffe en bevissthet og motivasjon for hver enkelt innbygger.</p>				

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

SINTEF AS					
Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	Først er det viktig å få regelverket på plass som sikrer at klima og naturlovverket integreres og samordnes med et mer moderne sektorlovverk (se innspill til spørsmål 1 om Ambisjon og nye juridiske virkemidler). Deretter er det behov for en god kommunikasjon rundt behovet for reelle, omfattende tiltak for å nå de svært krevende klimamålene som er satt. Da er det viktig	10 B) Det er mye press på kommunene for å styrke deres økonomiske vekst og det er en stor utfordring at det gis lokale dispensasjoner som en standard og ikke et unntak f.eks byggesaker i strandsonen, på fjellet eller ved etablering av industri og bruk av naturen som dumpingplass for masser og materialer. Fylkeskommunen og Statsforvalter må i større grad bruke innsigelsesregelverket også ut ifra klimahensyn og måloppnåelse fram mot 2030 og 2050.	10 D) En handlingsregel kan være nyttig. Ett eksempel på et slikt nyttig tiltak er Klimaavtalen mellom jordbruket og staten. Dette er en god start på å konkretisere forpliktelsene, tiltakene og være tydelig på hva som er «ris bak speilet» dersom sektoren ikke leverer. SKM_C65819062109500 (regjeringen.no)		

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	med en god vurdering av samlet belastning og et strengere regime for dispensasjoner og unntak fra forpliktelse. Dette krever koordinering på tvers av sektorer og styringsnivåer.		
--	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Viken fylkeskommune	<p>10 B) Kommuner og fylkeskommuner har en rekke ulike roller og ansvarsområder. Disse kan grovt deles i tre:</p> <p>Forvaltning: Regional planlegging er en bærebjelke i fylkeskommunens utøvelse av samfunnsutviklerrollen. Det har innvirkning på strategisk retning til samfunnsutviklingen, mobilisere samfunnsaktører og samordne virkemidler for effektiv ressursutnyttelse. Gjennom regionale planer legger fylkeskommunen føringer som kan redusere naturbeslag og klimagassutslipp i kommunene. Blant virkemidler som er aktuelle, er retningslinjer som forsterker knutepunktutvikling og dermed utbyggingsmønstre som reduserer transportbehov, rasjonell gjenbruk av byggmasser som bidrar til reduserte klimagassutslipp og naturinngrep, og styrket vannforvaltning som bidrar til bedre klimatilpasning og omlegging av arealbruk og vannbårne utslipp, som igjen reduserer ressursbruken, reduserer klimagassutslipp og styrker naturgrunnet.</p> <p>Drift:</p>	<p>10 D) En handlingsregel for klimapolitikken kan være nyttig slik det lages for økonomien i Norge. Handlingsregelen bør bygge på langsiktige utslipps- og referansebaner og inkludere miljøperspektiver og klimatilpasning.</p>	<p>Et klimaråd kan sikre at klimapolitikken blir mer langsiktig og at beslutningene får leve lengre enn de demokratiske mandatperiodene. Klimarådet bør ha faglige ressurser og ha et overordnet ansvar for klimapolitikken slik som riksrevisjonen.</p>
---------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Viken fylkeskommune	<p>Kommunene og fylkeskommunene har en rekke driftsoppgaver knyttet til vidt varierte temaer. Fylkeskommunen som eier av kollektivselskapene Brakar, Ruter (deleier med Oslo kommune) og ØKT, står for store utslipp i Viken samfunnet. Pr 2021 er det ca. bare 20% av bussene i Viken som er utslippsfrie, basert på Vikens definisjon om at biogass, el og hydrogen er likeverdige drivstoff i fremtidens drivstoffmiks. Viken fylkeskommune har mål om at kollektivtrafikken skal bli utslippsfri innen 2028. Det største hinder for overgang til nullutslipp er høyere kostnader for utslippsfri drivlinje, særlig i de markedene som er umodne. For bybusser er ikke dette en stor utfordring, men for de lengste busslinjene er det fremdeles mindre tilbud av gode løsninger, og usikkert kostnadsbilde. For hurtigbåt er det knyttet enda større kostnader til omlegging til utslippsfri drift. Fylkesrådet mener det er uheldig dersom merkostnader knyttet til nullutslippsløsningene får en negativ virkning på kollektivtilbudet. I så fall vil utslippsfri kollektivtransport kunne svekke kollektivtransportens konkurransevne mot personbiltrafikk. Det er viktig at det finnes gode</p>		
----------------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Viken fylkeskommune	<p>ordninger som muliggjør overgang drivlinjer som er utslippsfrie, uten at kostnadene knyttet til dette skal medføre reduksjoner i kollektivtilbudet.</p> <p>Utvikling: Gjennom rollene som regional utviklingsaktør har fylkeskommunene stort handlingsrom og kan bidra til at utviklingen av næringslivet og kommunene går i felles retning mot lavutslippssamfunnet. Fylkeskommunen tilrettelegger for både utvikling av nye løsninger og markedet for å få tatt disse i bruk. Dette kan gjøres gjennom planverket som går ut over arealforvaltningen eller gjennom nettverks- og klyngearbeid. Å bygge kapasitet, kultur og kompetanse for helhetlig virkemiddelbruk, felles innsats og samarbeid på tvers av fag, sektorer og forvaltningsnivå er en viktig rolle fylkeskommunen har som regional utvikler og er helt sentralt for å lykkes i omstillingen til lavutslippssamfunnet. Det er viktig at rollen som regional utvikler videreutvikles.</p>		
----------------------------	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	<p>10 D) Klimaloven er vedtatt nettopp for å øke forpliktelsen til å realisere klimamålene. Den beste måten å øke forpliktelsen på er gjennom internasjonalt forpliktende samarbeid. Der er klimaavtalen med EU om felles gjennomføring av klimamål, med byrdefordeling mellom landene, antakelig den aller beste måten å binde politikere til masten. Parisavtalen og Norges innmeldte klimaforpliktelse er bunnplanken, men alle land må innfri. Politikere er i seg selv en fornybar ressurs, og et vedtak gjelder bare inntil et nytt er fattet. Forpliktelsen til å gjennomføre klimapolitikk må komme fra et flertall av valgte politikere som også har befolkningen med seg. En handlingsregel for klimapolitikken kan være et nyttig redskap som er verdt å utrede, men forutsetningen må være at den er enkel å forstå og har legitimitet både hos folket og politikerne.</p>
---------------------------------------	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

WWF Verdens naturfond	Natur og klima må inn i utredningsinstruksen og tilhørende veileder: natur- og klimahensyn skal være et vurderingstema i alle statlige utredninger av statlige tiltak, og natur- og klimarisiko må vurderes spesifikt der det er relevant. Dette vil forankres i en klimahandlingsplan og klimabudsjett (se innspill under).	WWF ønsker at man skal gi økte bevilgninger til kommunalt klimaarbeid gjennom klimasats. I tillegg må vi også strukturere arbeidet og målsetninger som styrer det kommunale klimaarbeidet, da det i dag er stor variasjon i tiltak og ambisjon. Det finnes ingen bestemmelse som sikrer at klimavirkningen av kommunale planer og budsjetter skal synliggjøres i klimaloven. Kommunene har ansvaret for arealpolitikken jf. plan- og bygningsloven. I kommunenes planarbeid legges langsiktige rammer som har stor betydning for muligheten til å	Alle kommuner må få øremerket tilskudd for å ansette en naturforvalter og klimarådgiver i kommuneapparatet. Det vil øke kunnskapsgrunnet om naturgoder i kommunen, i tillegg kunnskaper om utslipp og andre klimatiltak. Dette vil bidra til at det blir tatt bedre beslutninger på natur og klimafeltet. Alle klima- og naturtiltak som berører kommuner, må kompenseres økonomisk slik at det blir insentiv for å gjøre det bra på natur- og klimafeltet samtidig som man vil unngå at klima- og naturtiltak oppleves som negative. "For å sikre at beslutninger	WWF foreslår en klimahandlingsplan basert i klimabudsjetter. Klimahandlingsplanen skal vise hvilke klimatiltak som skal settes i verk i neste stortingsperiode for å holde de samlede klimautslippene innenfor rammene av det vedtatte karbonbudsjettet. Handlingsplanen skal også fordele ansvaret for måloppnåelse knyttet til tiltakene som skal til for å nå det gjeldende karbonbudsjettet. Ved å bryte karbonbudsjettet ned på sektornivå, blir ansvaret for måloppnåelse fordelt mellom ulike departementer, slik at målene legges til grunn for	WWF mener det er avgjørende at klimapolitikken er kunnskapsbasert, det vil si basert på faktabasert og etterprøvbart vitenskap. Det sikres best gjennom at den er uavhengig, og at den ikke er politisk styrt eller farget. Det gjelder særlig klimarapportene og det faglige grunnlaget for handlingsplaner. For å sikre uavhengighet, god samordning og kunnskapsbasert avklaring av faglige spørsmål foreslår vi å lovfeste at KLD og Miljødirektoratet er
------------------------------	--	---	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

WWF Verdens naturfond	<p>redusere klimagassutslipp og unngå økte ressurser utslipp i framtiden. Det er derfor viktig at klimavirkningene av kommunale planer utredes og synliggjøres. Klimaloven bør sikre kommunene gjør dette. På samme måte som at klimavirkningene av statsbudsjettet må synliggjøres, er det viktig at klimavirkningene av de kommunale budsjettene også synliggjøres. Norske kommuner er svært forskjellige i størrelse og folketall. Det er viktig likevel viktig at det utarbeides en felles metode for synliggjøring av klimaeffekter av de kommunale budsjettene,</p>	<p>om arealbruk bygger på oppdatert kunnskap kan det innføres en bestemmelse om at gamle reguleringsplaner ikke kan videreføres ved rullering av kommuneplanens arealdel, uten at det foretas en konkret vurdering av reguleringsplanens virkninger for klima- og miljøhensyn.” (sitat fra KS FoU-rapport 2022)</p> <p>For å sikre at Klima- og naturhensyn får bedre gjennomslag i den daglige forvaltningen, må relevant sektorregelverk få hjemler som styrker Naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper (NML §§8-12) ved vedtak etter de enkelte sektorlover.</p>	<p>departementenes planer. Dette vil bidra til at klimatiltak prioriteres gjennom hele perioden og i alle relevante sektorer. WWF-Norge anbefaler at karbonbudsjett og klimahandlingsplan samles i en stortingsmelding om klima som legges fram hvert fjerde år, helst i forkant av et valg. Det finnes ingen bestemmelse om klimahandlingsplan eller karbonbudsjett i klimaloven. Vi anser klimahandlingsplanen og karbonbudsjettet som de sentrale styringsverktøyene i WWF sitt forslag til klimalov, og viktige styringssystemer for norsk klimapolitikk.</p>	<p>ansvarlig for å utarbeidet det faglige grunnlaget som skal ligge til grunn for tiltakene i klimarapportene og handlingsplanene. Når det gjelder klimavirkningene av statsbudsjettet vil det følge ansvaret for utarbeidelsen av dette.</p> <p>Vi foreslår at Miljødirektoratet legger fram faggrunnlaget for handlingsplanen, og at denne blir gjenstand for alminnelig høring før regjeringen utarbeider forslag til handlingsplan som legges fram for Stortinget. Når det gjelder utarbeidelsen av</p>
------------------------------	---	---	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

WWF Verdens naturfond	<p>og at det lages et godt veiledningsmateriale. Synliggjøring av klimaeffektene i kommunale budsjetter vil være et viktig grep for å sikre at ikke vedtak med negative klimavirkninger fattes, og styre budsjettene i retning av omstilling til lavutslippssamfunnet. WWF foreslår at ny paragraf i klimaloven skal lyde: Klimavirkningen av kommunale planer og budsjetter. Kommunene skal beregne og synliggjøre klimavirkningen av kommuneplanen og årsbudsjettet.</p>	<p>Det må utarbeides gode veiledere for de miljørettslige prinsippene som samkjører og styrker klima- og naturhensyn på tvers av sektorene. Som arealforvalter må kommunen selv være bestiller av kunnskapsgrunnlaget for egne beslutninger. "Båndet må brytes" mellom kartlegger og utbygger, og derfor må bestilling av naturkartlegging og konsekvensutredninger gjøres av kommunen selv. For å sikre at daglig forvaltning følger opp hensyn i arealplaner, må dispensasjonsreglene klargjøres slik at dispensasjoner ikke gis på feil grunnlag.</p>	<p>Begrunnelsen fra regjeringen for ikke å ha nasjonale karbonbudsjett som en del av klimaloven, er todelt. Det ene er at Norge skal fastsette norske mål for utslippsreduksjoner i 2030 i ikke-kvotepliktig sektor gjennom EU, og dette gjøres om til et karbonbudsjett. Det andre er at regjeringen mener at «et slikt tilleggsbudsjett for Norge, særlig hvis det omfatter kvotepliktig sektor vil legge en nasjonal begrensning for norske utslipp som kan være til hinder for næringsvirksomhet og næringsutvikling i Norge.» WWF mener at karbonbudsjettene i ikke-kvotepliktig sektor ikke vil</p>	<p>det faglige grunnlaget for handlingsplanene etter har vi sett hen til nasjonal transportplan der fagetatene legger fram sitt forslag til handlingsplan, som danner grunnlaget for den transportplanen regjeringen legger fram for Stortinget. En annen parallell er faggrunnlaget som legges fram av Faglig forum i forbindelse med forvaltningsplanene for havområdene.</p> <p>Klimarevisjon Klimalov inneholder ingen mekanismer for uavhengig oppfølging og kontroll med tiltakene som skal</p>
------------------------------	--	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

WWF Verdens naturfond				<p>stå i veien for å ha nasjonale karbonbudsjetter. Norge vil også måtte lage handlingsplaner for å nå målene i ikke-kvotepliktig sektor, noe som ikke automatisk følger av avtalen med EU. Uten karbonbudsjetter er det fare for at Norge nok en gang går inn i en situasjon der man skyver utslippsmål framfor seg fram til de ikke er mulig å nå lengre. Kvotepliktig sektor trenger langsiktige føringer for å omstille seg til å ta del i lavutslippssamfunnet fram mot 2050, og den prosessen må starte allerede nå. Karbonbudsjetter vil gi en</p>	<p>gjennomføres i henhold til klimaloven. I Norge er det Riksrevisjonen som fører tilsyn med at regjeringen gjennomfører politikk vedtatt av Stortinget. Det skjer gjennom forvaltningsrevisjoner.</p> <p>WWF foreslår at Riksrevisjonen i klimaloven gis en fast oppgave med å gjennomføre en klimarevisjon av eksisterende virkemidler i forkant av utarbeidelsen av en ny handlingsplan.</p> <p>Klimaråd Klimalov inneholder ikke noe forslag om</p>
-----------------------	--	--	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

WWF Verdens naturfond				gradvis omstilling for alle sektorer fordi det setter rammer for utslippene og sektorvise delmål opptil 12 år fram i tid. Dette vil føre til at fremtidige regjeringer også vil prioritere innsats som styrer norsk næringsliv og industri inn mot lavutslippsteknologier. Dette vil være et viktig element for å sikre norsk velferd de neste 30 årene.	opprettelse av et Klimaråd, og det ble i forbindelse med at klimaloven kom på plass, opprettet et teknisk beregningsutvalg for klima (TBU klima) som skal foreslå metoder for å beregne klimaeffekt av statsbudsjettet, og gi råd om hvordan eksisterende metoder for tiltaks- og virkemiddelanalyser på klimaområdet kan bedres. WWF ønsker i tillegg et klimaråd som oppnevnes av Kongen i statsråd for en nærmere bestemt periode. Det vil være
-----------------------	--	--	--	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

WWF Verdens naturfond					<p>ønskelig at medlemmene i klimarådet sitter i rådet i perioder på 8 – 12 år for å sikre kontinuitet og langsiktighet. Hovedhensikten med Klimarådet er å opprette et uavhengig organ som kan rådgive regjeringen, og bidra til et godt opplyst offentlig ordskifte om klima.</p> <p>Det skal utarbeides et mandat for Klimarådet som i likhet med sammensetningen for rådet skal fastsettes i forskrift. Klimarådet vil bli forelagt rapportene etter ny § 7 og faggrunnlaget som skal utarbeides av</p>
-----------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

WWF Verdens naturfond					Miljødirektoratet jf. § 11 til handlingsplanene etter ny § 8. Rådet skal uttale seg om rapportene, og alle uttalelsene fra Klimarådet skal være offentlige.
------------------------------	--	--	--	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Norsk Gjenvinning	10 B) Sette tydelige krav til egne virksomheters innkjøp, forbruk og gjenvinning. Det er også viktig at kommuner og fylkeskommuner underbygger nasjonale ambisjoner og sikrer omstilling lokalt gjennom raskere saksbehandling av tillatelser og konsesjoner som bidrar til en mer effektiv overgang til en sirkulær økonomi.
-------------------	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Norsk Friluftsliv	<p>10 C) Kommunene får stadig større ansvar innenfor klima og naturforvaltning, uten at det følges opp med økte bevilgninger til økt plan- og miljøfaglig kompetanse og nødvendige systemer som gjør at vi kan måle om hver enkelt kommune når målene vi setter for klimagassutslipp og bevaring av naturmangfold. Samtidig som miljøkompetansen i kommuner må økes ved hjelp av statlig finansiering, kan det være fornuftig å etablere målbare kriterier for gjennomføring av klima- og arealpolitikk. På denne måten kan måloppnåelse på dette området i hver valgperiode vurderes, før hvert nye kommunevalg. Dette vil bidra til at velgerne systematisk vil kunne vurdere måloppnåelse på dette området før de stemmer.</p> <p>En annen løsning kan være at kommunens inntektssystem belønner måloppnåelse innen klima, natur og miljø. En fordelingsnøkkel som dreier inntektssystemet i retning av bærekraftig arealbruk, kan kalles en «grønn kommune-nøkkel». Men en slik fordelingsnøkkel kan det gis tilskudd gjennom inntektssystemet til kommuner med uforholdsmessig stort ansvar for å nå nasjonale mål for naturforvaltning, klimaarbeid og klimatilpasning.</p> <p>Det kommunale selvstyre er imidlertid betinget av nasjonale og vesentlige regionale hensyn blir ivaretatt. Staten kan bestemme, når staten vil bestemme, og staten har også en plikt til å kontrollere. Plan- og bygningsloven slår fast at offentlige myndigheter har rett og plikt til å delta i planleggingen. Statsforvalteren er en slik offentlig myndighet, som nettopp skal bidra til å ivareta fellesskapets interesser der dette er av vesentlig nasjonal eller regional betydning. Kunnskapen om kommunens manglende plan- og miljøfaglige kompetanse og kapasitet, samt Riksrevisjonens og EVAPLANs konklusjoner ift. innsigelser, understreker behovet for en styrking og forsterkning av statsforvalterens ressurser og rolle. Statsforvalteren bør være en proaktiv og rådgivende samarbeidspartner for kommunene, samtidig som det er et stort behov for en kontrollinstans som bidrar til rettsikkerhet for både natur og mennesker, likebehandling og tillit til forvaltningen. Det at det foreligger både rådgivende og kontrollerende funksjoner i statsforvalterens rolle, gir både en opplærende og en preventiv effekt. Dette vil bidra til at nasjonale mål i klima- og arealpolitikken nås.</p>
-------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>'- Nasjonalt nivå må koordinere seg på tvers av sektordepartementer. Medbestemmelse gjennom høringsrunder, men jo tydeligere rammen er fra nasjonalt nivå, jo lettere vil det være å gjøre gode beslutninger.</p> <p>- Mye tyder på at beslutningssystemene ikke er gode nok. Dette gjelder på alle nivå, helt fra avgjørelsen om å sykle til jobb eller ta bil, til de store nasjonale veivalgene. En helhetlig klimapolitikk angår de små og de store beslutningene.</p> <p>- Klima må bli hard valuta i form av lover,</p>	<p>Rollene til fylkeskommunen er diskutert i Trøndelag fylkeskommune handlingsplan for klimaomstilling:</p> <p>Samfunnsutvikler: Fylkeskommunen har en pådriverrolle som innebærer å være samspillsaktør, nettverksbygger og kunnskapsmegler opp mot næringsliv, forskningsmiljø, kommuner, frivillige lag og organisasjoner. Viktige samhandlingsarenaer i Trøndelag er beskrevet i kapittel 6.</p> <p>Videre vil føringer i regionale strategier og handlingsplaner/-</p>	<p>10 C) Det er behov for både gode, direkte insentivordninger, og regulerende tiltak for å få til den grønne omstillingen. Det er ønskelig med et kommunalt belønningssystem som gir rom for valg.</p> <p>En mulig løsning for å ivareta selvråderett, samtidig som areal ikke lett blir omdisponert er å kreve kvalifisert flertall (¾) i omreguleringssaker, i stedet for et alminnelig flertall som det er i dag.</p>
-------------------------	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>krav og regulering. I dag taper klima hver gang i møte med harde budsjetttrunder.</p> <p>- Det må også bli tydelig i statsbudsjettet at klimapolitikken faktisk er prioritert. Å nå målene i klimapolitikken i kommunene uten gode insentivordninger er urealistiske. Det er ingen økonomiske insentiv i dag. Man kunne også fått fratrukket hvis man ikke når politiske mål.</p> <p>- Forsterket klimapolitikk krever at forvaltning og politiske partier er omforent. Tydeligere nasjonal ramme krever kan gi høyere aksept for at</p>	<p>programmer være viktige for å bidra til klimaomstilling i bl.a. næringslivet. Dette kan for eksempel være føringer om bærekraftig verdiskaping, bioøkonomi, sirkulærøkonomi, smarte samfunn, etc.</p> <p>Bruken av økonomiske virkemidler, blant annet innenfor regional utvikling, FoU og kultur/ folkehelse, vil også være vesentlige virkemidler for å få til en klimaomstilling i fylket.</p> <p>Fylkeskommunen har forøvrig tilgang til eksterne virkemidler som kan bidra til klimaomstilling. Eksempel</p>	
--------------------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>store endringer er nødvendig.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Krevende, men ønskelig, å ha tre forvaltningsnivå. Det bidrar til et inkluderende beslutningssystem. En tydeligere fell retning fra nasjonal trengs. - God klimapolitikk handler om målstyring - hvordan måle god livskvalitet i et lokalsamfunn? I dag har vi god dokumentasjon på økonomisk aktivitet, men ikke på naturmangfold, sosial rettferdighet og klima. Her vil verktøy som klimabudsjett, arealregnskap og bærekraftsindikatorer 	<p>på virkemidler er Miljødirektoratets Klimasatsmidler, SIATs (senter for idrettsanlegg og teknologi), ENOVAs og Innovasjon Norges økonomiske støtteordninger, avtaler med statlige aktører, partnerskap med næringsliv og frivillig sektor, informasjonskampanjer, etc.</p> <p>I tillegg til punktene nevnt i handlingsplanen for klimaomstilling nevnes følgende punkt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Som regionalt forvaltningsnivå kan fylkeskommunen være en god løsning i mange sammenhenger. Det regionale nivået bidrar til 	
--------------------------------	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>være essensielle.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kommunalt belønningssystem, direkteinsentivordning – mye mer presist i stedet for å bygge gjennom tungt virkemiddelapparat. - Lokal selvråderett blir tøff, for det er ikke sikkert det går an. <p>Jordverndiskusjonen illustrerer utfordringen når det ikke er en universell enighet.</p> <p>Spørsmålene er besvart generelt i delrapporten: «Troverdigheten til gjennomføring av klimapolitikken må derfor styrkes» og forankres langt mer</p>	<p>selvråderett og lokal forståelse, samtidig som fylkeskommunen er link opp mot store nasjonale beslutninger. Dette forutsetter av fylkeskommunen får myndighet til å ta beslutninger i egne regioner.</p> <p>Myndighet: Fylkeskommunen er myndighet innenfor blant annet planforvaltning, vannforvaltning og kulturminner. Det er en rekke lover og forskrifter som vi må ta hensyn til som myndighet. Blant våre viktigste virkemidler for klimaomstilling er å veilede kommunene i arbeidet med Plan- og</p>	
--------------------------------	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	virksom i alle ledd i forvaltningen.	<p>bygningsloven og tilhørende retningslinjer.</p> <p>Eier og forvalter: Fylkeskommunen er eier og forvalter av fylkesveger, kollektivtransport og en stor eiendomsmasse. Hovedandelen av fylkeskommunens egne klimagassutslipp kommer fra disse sektorene. I denne rollen kan fylkeskommunen utøve innkjøpsmakt ved å etterspørre løsninger som både utfordrer og utvikler lokale næringsaktører. Dette kan igjen bidra til å utvikle mer klimavennlige produkter, komponenter og metoder. Trøndelag fylkeskommune skal stille</p>	
--------------------------------	--------------------------------------	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Trøndelag fylkeskommune		<p>krav om klimanøytralitet og nullutslipp med ambisjon om plussenergihus ved gjennomføring av nybygg- og større rehabiliseringsprosjekter. Klimaendringer vil føre til større skader og vedlikeholdskostnader på eksisterende infrastruktur. Som vegeier må fylkeskommunen bygge infrastruktur som er dimensjonert for å tåle mer ekstremt vær. Dette krever kunnskap om hvordan klimaet i regionen varierer over året og kunnskap om hvordan ekstremvær påvirker lokale forhold. Tiltak for å gjøre</p>	
-------------------------	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Trøndelag fylkeskommune		<p>infrastruktur klimarobust vil medføre økte kostnader.</p> <p>Tjeneste: Fylkeskommunen er tjenesteleverandør av bl.a. utdanning, bibliotek tjenester, tannhelse og samferdsel. Et viktig grep for å få til klimaomstilling på dette ansvarsområdet, er samarbeid med forskningsmiljø for utvikling av gode kunnskapsgrunnlag. Miljøbevissthet og respekt for naturen er grunnleggende verdier i opplæringsloven og i læreplanverket.</p>	
-------------------------	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Miljømerking Norge/Svanemerket	<p>10 B) Offentlige innkjøpere handler inn for 650 milliarder i året. Det vil si at de har enorm markedsrett og virkelig kan bli en motor for det grønne skiftet, ved å stille gode klima- og miljøkrav til det de skal anskaffe. Vi har gjort en fersk spørreundersøkelse blant innkjøpsansvarlige over hele Norge, og dokumenterte der at bare halvparten av kommunene og fylkene som ble spurt hadde satt miljø- og klimamål for sine anskaffelser, og at bare 4 av 10 kommuner har en person i staben som har dedikert ansvar for miljø og bærekraft. 3 av 4 synes det er delvis til svært utfordrende å stille klima- og miljøkrav i anbud.</p> <p>Med andre ord: Det er svært viktig å hjelpe kommunene og fylkenes innkjøpere til å stille gode miljøkrav som både reduserer klimabelastning, kutter miljøgifter og bygger opp under den sirkulære økonomien. Men skal vi lykkes med dette, må det være lett å velge rett. Da må innkjøperne ha gode, troverdige verktøy som gjør dem i stand til å utøve markedsretten sin – selv om de ikke er miljøeksperter selv.</p> <p>Svanemerket, det offisielle miljømerket i Norden, og tilsvarende miljømerker, er slike verktøy. De vurderer alle relevante miljøproblemer som kan oppstå i hele produktets liv fra A til Å. Det betyr at varer og tjenester som er sertifisert etter denne typen miljømerker oppfyller krav som tar hensyn til klimakrisen, ikke bare med tanke på CO₂-utslipp, men også når det gjelder overgang fra fossile til fornybare energikilder og materialer, god kvalitet og økt levetid på produktene, resirkulering og reduksjon av avfallsmengder – som jo har en indirekte klimaeffekt.</p> <p>Svanemerket er myndighetenes eget miljømerke, og får driftstilskudd over Barne- og familiedepartementets del av statsbudsjettet (som del av forbrukerapparatet i Norge). Som offisielt miljømerke legger vi stor vekt på åpenhet/transparens, dokumentasjon og kontroll. Kravene revideres hvert tredje-femte år, og det er offentlige høringer på alle nye eller reviderte miljøkrav. Svanemerket har en kjennskap på 95 % i den nordiske befolkningen. I dag er det mer enn 25 000 svanemerkede varer og tjenester på det norske markedet.</p> <p>Ved å stille krav om Svanemerket eller andre type 1 miljømerker kan innkjøpere sikre seg leveranse av produkter som tilfredsstillende ambisiøse klima- og miljøkrav, selv om de ikke er eksperter på området selv. Slike miljømerker gjør det enklere å stille miljøkrav, og når</p>
--------------------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Miljømerking Norge/Svane-merket	<p>mange innkjøpere stiller gode og likelydende krav, får næringslivet tydelige signaler på hva de skal levere på. Når miljøkrav standardiseres på denne måten, bidrar det til økt forutsigbarhet for næringslivet, noe som får store ringvirkninger både for reduksjon av klimagassutslipp og for utbredelsen av sirkulær økonomi.</p>
---------------------------------	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Manjana Milkoreit	10 A) For some policy arenas, such as climate change, it is imperative to have national-level policy integration and coordination across different sectors, i.e., climate policy, energy policy, land-use policy, etc. Interdepartmental units – maybe tied to the Prime Minister’s office – should be used to ensure alignment across policy domains and resolution of conflicts. Such a unit should have more than coordination tasks, but formal authority to resolve policy goal conflicts.
--------------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

ForUM	<p>10 E) Vi vil understreke behovet for å respektere, beskytte og oppfylle retten til informasjon, deltakelse og erstatning, samt ytringsfrihet og organisasjonsfrihet i all klimapolitikk, ref. Norges forpliktelser i henhold til menneskerettighetene og FNs bærekraftsmål 16. I omstillingsarbeidet vil det være viktig å sikre informasjon om tiltakene og mulighet for befolkningen og særlig utsatte grupper til å delta i utformingen, oppfølgingen og evalueringen av tiltakene.</p> <p>ForUM støtter etableringen av et uavhengig klimaråd eller klimakommisjon som kan føre kontroll med om myndighetenes klimamål etterleves. NIM har tatt til orde for at en uavhengig klimakommisjon får lovfestet mandat til å gi råd om utslippskutt og overvåke etterlevelsen av menneskerettslige klimaforpliktelser. En klimakommisjon kan bidra til å tvinge fram vanskelige valg når det er uenighet om hvilke virkemidler og tiltak som skal iverksettes, og dermed redusere faren for at politikere skyver utslippskutt foran seg. En klimakommisjon kan gi kredibilitet og faglig støtte til vanskelige beslutninger myndighetene må ta for å respektere sin menneskerettslige forpliktelse til å avverge farlige klimaendringer. Det vil også sikre uavhengig kontroll av om staten gjør nok for å beskytte mot klimaendringene og motvirke skjevfordelte kuttbyrder på de minste blant oss, og de generasjoner som kommer etter oss.</p>
-------	---

Innspill til Klimautvalgets delrapport - Andre innspill

Organisasjon/privatperson	Er det overordnede temaer eller problemstillinger som ikke er dekket av våre foreløpige vurderinger?
Kirsten Opsahl	<p>Hva kan vi som nasjon og forbrukere gjøre nærmest umiddelbart for å få ned forbruket fra varehandel:</p> <p>Opprette en nasjonal ombruksplattform. Forbrukere, det offentlige og privat næringsliv kan ved kjøp i butikk/nettbutikk/handel koble kjøpet rett til ombruk. Der kan kjøper i kjøpsøyeblikket frigi varer for salg, utleie eller gi bort allerede idet varen er kjøpt.</p> <p>I tillegg kan både kjøper og ombruker avlese deres besparelser i form av utslipp, ressursforbruk, energiforbruk. For varehandel vil de kunne ta økt samfunnsansvar ved å koble deres kunder mot ombruk i kjøpsøyeblikket.</p> <p>Får vi ombruk inn som en naturlig tanke fra kjøpsøyeblikket vil det øke det store antall varer som er ombrukelige for andre.</p> <p>Private kan kjøpe fra det offentlige etc. Tenke nytt omkring hvem som kan handle fra hvem.</p> <p>Det omsettes millioner av varer pr dag i Norge. En svært liten andel av disse går til ombruk. Varer må være lenger i bruk før de blir til avfall. Ved å satse på en digital løsning som forenkler ombruk vil man på kort tid se at ombruk øker i samfunnet.</p> <p>Fra vi er baby til vi er gammel forbruker vi enorme mengder varer. Forbrukere må få en løsning som forenkler og gjør det mulig å tilby til ombruk og å selv ombruke varer.</p> <p>Skalerbar til alle varetyper, til utlandet og som et middel for å ha mulighet til å samle inn verdifulle komponenter fra varer.</p> <p>Den største vareopptellingen noensinne. Hver forbruker bør få dette tilbudet. Varehandel trenger å koble deres forbrukere rett på ombruksmarkedet.</p> <p>Det finnes nesten 6 millioner ombrukere i Norge</p>

Tormod Knutsen

Pkt. 9 i klarspråk: Vårt materielle overforbruk er driveren bak både klimaendringer og ødeleggelse av naturmangfoldet. Det siste året Norge IKKE hadde et overforbruksår var i 1970. Nå kommer Norges overforbruksdag i første halvdel av april (og vi er ikke blitt mer fornøyde/lykkelige av den grunn!). Velferd består av så mye mer enn materielt forbruk/økonomisk velstand, som kan økes uten materielt overforbruk. Det materielle overforbruket og miljøfotavtrykket må reduseres med ca. 75%. Jeg er født i 1948 i en ganske vanlig familie, og kan ikke huske at jeg noen gang har savnet noe materielt. I 1970 hadde jeg "mer enn nok" av materielle goder. Kjenn etter du også! : Når var det sist savnet etter materielle goder som var ditt største savn? Derimot har savnet av uberørt natur, ren luft, stillhet og et varmt og menneskevennlig samfunn med små forskjeller blitt stadig sterkere siden 1960-tallet! 🙄❤️👍

Helen Hartel Rådgivning AS

Hei og takk for muligheten å komme med innspill. Her følger 3 temaer som jeg synes krever mer oppmerksomhet:

1. Norge trenger ikke bare nye lover og regler, men også bedre etterlevelse av både nytt og eksisterende lovverk. Eksempler hvor dette mangler nå til dags er energimerking av yrkesbygg til utleie eller over 1000 m² (forpliktet siden 2011!) og Klima- og energiplanlegging i kommuner. I en overgangsperiode kan det gis god hjelp til å etterkomme både nytt og eksisterende regelverk, men etter en viss frist må det gis bøter som svir.

2. Kunnskap for å ta del i diskusjonene rundt omstilling mot 2050 mangler for store deler av både næringsliv, det offentlige og privatpersoner. Mest effektiv måte å øke kunnskap i bedriftene kan være å satse på kunnskapsøkning blant regnskapsførere og revisorer. Disse bør ha forutsetning til å kunne følge med på nytt regelverk og å skjønne konsepter som klimarisiko. I tillegg har de et fortrolig forhold til sine kunder og kan dermed videreformidle relevante deler av denne informasjonen. Hele den grønne omstilling er en stor øvelse i endringsledelse. Det bør derfor brukes verktøy fra endringsledelse som kommunikasjonsplaner.

3. Menneskets hjerner er ikke skapt for problemstillinger som er så komplekse som overgangen til et lavutslippssamfunn. Derfor er det viktig å bruke visualiseringsverktøy ved sammenligning av alternativer. Et eksempel på et slikt verktøy er «Multi-party decision matrix» utarbeidet av Edgar Hartel. Verktøyet blir forklart som video på <https://www.youtube.com/watch?v=ZwELDjhVT14> og i bokformat på <https://archive.org/details/HowToVisualizeAndEvaluateDecisionOptionsEdgarHartel>. Boken var opprinnelig et vedlegg til Edgar Hartel sin bok «Decision making, politics and quality of life – How to solve problems without creating larger ones» som inneholder flere verktøy for problemløsning (se <https://archive.org/details/DecisionMakingPoliticsAndQualityOfLifeEdgarHartel>). Å bruke verktøy som visualiserer beslutninger vil også gjøre beslutningsprosesser mer transparente, samt gjøre det lettere for flere å delta i diskusjoner.

Thomas Cottis	Alt som utvalget har presentert har for lite fokus på nødvendigheten av at Norge gjør sin andel av to graders målet, og at det er at Norge må kutte 3,5 millioner tonn CO2-ekv pr år fra og med 2022. Hvis ikke utvalget skjerper sin kommunikasjon om at de viktigste kuttene - de med største klimaeffekt, det er de kuttene vi gjør nå.
Finans Norge	<p>Finansnæringen ønsker å være en aktiv bidragsyter i omstillingen og står klar til å ta vår del av jobben for at Norge skal lykkes. For finansnæringen er det avgjørende med stabile og forutsigbare rammebetingelser for å operere på en god og effektiv måte. Finansnæringen er avhengig av vesentlig og relevant informasjon for å ta riktige beslutninger, og bedre datakvalitet og tilgang på informasjon er viktig i denne sammenhengen. Dersom negativ påvirkning på klimagassutslipp og klimaendringer prises riktig, og informasjonen fra offentlige myndigheter og næringslivet er vesentlig, relevant og åpen, vil det være enklere for finansnæringen å oppfylle sin visjon om å være en pådriver i omstillingen til lavutslippssamfunnet.</p> <p>Finansnæringen ser frem til et godt samarbeid med myndighetene, resten av næringslivet, andre bransjeorganisasjoner og siviltt samfunn slik at vi lykkes i omstillingsarbeidet.</p>

Amnesty International Norge	<p>Som nevnt under spørsmål 2A savner Amnesty International Norge et menneskerettslig perspektiv i Klimautvalgets rapport. Vi anbefaler at Klimautvalget legger til Norges Institusjon for Menneskerettigheters (NIM) rapport "Klima og menneskerettigheter" (2020) https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2020/10/Klima_og_menneskerettigheter.pdf som en del av saksgrunnlaget for utvalgets arbeid.</p> <p>Amnesty International Norge konstaterer at klimaendringene allerede krenker mange menneskers grunnleggende rettigheter, og fremover truer selve muligheten til å ivareta menneskerettighetene. Det handler om retten til vann, mat, bolig, helse, arbeid, utvikling, et sunt miljø, kultur, selvbestemmelse, og i siste instans til å være fri for diskriminering og grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling, samt retten til liv. Klimautvalget bør derfor inkludere et rettighetsbasert perspektiv i sine vurderinger. Klimaendringene berører befolkningen ulikt og forsterker ulike maktforhold basert på økonomi, sosial gruppe og kjønn, og de øker sårbarheten til utsatte grupper som flyktninger, funksjonshemmede og urfolk.</p> <p>Det menneskerettslige perspektivet må være en del av analysen og følgelig også en vesentlig faktor når klimapolitikken utformes frem mot 2050. I utformingen av klimapolitikken – både for å avverge en oppvarming over 1,5 grader og for å tilpasse samfunnet til klimaendringer – må menneskerettighetene ivaretas.</p>
------------------------------------	---

Offshore Norge	<p>HAVBUNNSMINERALER</p> <p>Havbunnsmineraler er sulfider, manganskorper og mangannoduler som dannes i de dype delene av havet, gjerne over 1000 meter under havoverflaten. Disse mineralene inneholder metaller som kan være økonomisk interessante. På norsk sokkel er det påvist høyt innhold av kobber, sink, kobolt og enkelte sjeldne jordarter.</p> <p>Disse metallene benyttes i teknologier som er avgjørende for det grønne skiftet, som for eksempel solceller, vindturbiner og batterier. Etterspørselen etter disse råvarene er derfor anslått å øke kraftig i årene som kommer, samtidig som det vil bli et stadig større fokus på bærekraftige verdikjeder og forsyningsikkerhet på tilbudssiden.</p> <p>I dag er utvinningen og prosesseringen av enkelte mineraler og metaller globalt svært geografisk konsentrert. For at tempoet i det grønne skiftet skal øke er vi avhengige av et tilstrekkelig og stabilt tilbud av nødvendige råmaterialer. Når tilbudet er svært konsentrert, blir det også sårbart for plutselige skifter i handelspolitikk eller konflikt. Dette kan føre til volatile priser på de aktuelle materialene og senke tempoet i det grønne skiftet, det samme kan underinvesteringer i ny ansvarlig utvinning.</p> <p>Norge kan med sine forekomster på norsk sokkel bli en stabil og trygg tilbyder av sertifiserte metaller på samme måte som vi har levert olje og gass i mange tiår. Utvinningen av havbunnsmineraler i Norge representerer en stor mulighet for industrien og kompetansen som finnes i tradisjonell olje- og gassvirksomhet. Norge kan bli et foregangsland på dette feltet med høyt fokus på teknologiutvikling, miljø sikkerhet og lokal verdiskaping. Myndighetene og næringen ønsker derfor å undersøke muligheten og potensialet for denne typen utvinning.</p> <p>Offshore Norge støtter den pågående åpningsprosessen for undersøkelse og utvinning av havbunnsmineraler på norsk sokkel. Leting og utvinning av havbunnsmineraler representerer en helt ny næring for Norge med et mulig betydelig verdiskapingspotensial. Det er i en tidlig fase avgjørende med tilstrekkelig offentlig støtte hva gjelder ressurskartlegging, datainnsamling, industriell og miljømessig kunnskapsbygging samt forskning og utvikling på dette feltet. Videre er etableringen av finansielle, arealmessige og arbeidsrelaterte rammebetingelser sentralt for å sikre forutsigbarhet i utviklingen av mineralvirksomhet på norsk sokkel.</p>
-----------------------	--

--	--

Norges Forskningsråd	<p>Innspill til Klimautvalget 2050 Fra: Forskningsrådet 30. september 2022 Overordnede innspill</p> <p>Forskningsrådet takker for å kunne komme med innspill på Klimautvalget 2050s delrapport om hvilke veivalg Norge står overfor for å nå målet om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050. Vi mener rapporten er et godt utgangspunkt. Rapporten er god strukturert, og vi setter pris på utdyping og beskrivelser av begreper som gjør det enkelt å lese rapporten. Klimaforskningen finansiert av Forskningsrådet er innenfor klimasystemet og klimaendringer, effekter av klimaendringer for natur og samfunn, og tilpasning til klimaendringer, klimapolitikk og omstilling. I tillegg er klima et viktig tema i mange andre investeringer fra Forskningsrådets side, ikke minst innenfor energiforskningen, den søkerinitierte prosjektstøtten til næringslivet, og lavutslippsforskningen iblant annet jordbruk, matindustri og transport. Den unge satsingen på sirkulærøkonomi inngår også, og andre av Forskningsrådets virkemidler slik som støtte til førkommersielle offentlige anskaffelser. Grønn plattform er en satsing som gir støtte til forsknings- og innovasjonsdrevet grønn omstilling i næringslivet fra forskning og teknologiutvikling, frem til ferdige løsninger. Forskningsrådet skal bidra til kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling og nødvendig kunnskapsoppbygging i de ulike sektorene, og at klimaforskningen finansiert av Forskningsrådet slik sett styrker den lokale, nasjonale og globale kunnskapsutviklingen innenfor klimaområdet. Mange tiltak for å redusere utslipp og øke karbonopptak er relativt nye. Det er derfor spesielt viktig at de følges av forskning for å sikre gradvis mer evidensbaserte klimatiltak. Rapporten peker på en rekke områder der det er store kunnskapshull og dermed stort behov for forskning. Eksempler er tekniske løsninger for karbonfangst og -lagring (CCS), utvikling av climateknologi med implementering, tiltak for energieffektivisering og sirkulær økonomi, rettferdig omstilling (samfunnsøkonomiske kostnader/gevinster ved klimapolitikk fordeles og hvordan disse fordeler seg, hvordan få aksept for tiltak), hvordan klimatiltak i ulike sektorer samspiller og forståelsen av natur (naturkvaliteter og biologisk mangfold, prissetting av natur) og hvordan natur kan være en del av løsningen. Vi mener rapporten i større grad bør peke på forskning for å komme med gode løsninger på klimautfordringene. Vi benytter også anledningen til å understreke viktigheten av at beslutningsprosessene i samfunnet bygger på forskningsbasert kunnskap. Forsknings- og innovasjonssystemet er en svært viktig brikke i omstillingen vi skal igjennom. For at sektorpolitikken og forskning- og innovasjonspolitikken skal spille bedre sammen er det behov for tettere integrasjon. En lovende framgangsmåte er samfunnsoppdrag. Norge har allerede gode erfaringer med samfunnsoppdrag i mindre skala, som for eksempel PILOT-E ordningen for blant annet elektrifisering av maritimtransport. OECD erkjenner Norges arbeid med slike satsninger, og påpeker muligheter for norske samfunnsoppdrag i større skala (se her). Utvalget bør</p>
-----------------------------	---

vurdere samfunnsoppdrag som et mulig verktøy for å fokusere og akselerere arbeid rundt deler av omstillingen hvor forskning og innovasjon kan spille en rolle.

Kap. 1. De aller fleste utslippene av klimagasser må fjernes for godt innen 2050

For å nå målene er det ikke tilstrekkelig med teknologi, politikk, reguleringer og internasjonale avtaler. Samfunnet og borgerne må inkluderes og involveres, det må legges til rette for reelle valgmuligheter hvor man kan velge løsninger som gir lavere klimagassutslipp, men som ikke nødvendigvis koster mer. Forskning er her en del av løsningen.

Definisjon Netto nullutslipp (s. 6): En tilstand der mengden CO₂ som slippes ut .... er lik mengden CO₂ som fjernes fra atmosfæren gjennom menneskelig aktivitet. Bør definisjonen også inkludere det som fjernes med naturlige opptak av CO₂ (f.eks. økt tilvekst skog), se f.eks. definisjon i SNL her.

Kap. 2. Klimapolitikken må fremme helhetlig omstilling, ikke begrenses til enkelttiltak

Det er viktig at klimaarbeidet bygger på lærdom fra tidligere kriser for å håndtere denne langsomme krisen.

Forskning er viktig for å belyse eventuelle positive effekter av klimatiltak utover utslippsreduksjoner, som for eksempel fordelene for folkehelsen av tiltak innen transport (mindre bilbruk) og mat/landbruk (kostholdsendringer).

Det nevnes at avveininger og valg må til der målkonflikter ikke kan unngås. Det er behov for mer kunnskapsbygging innen kontroversielle temaer knyttet til klimaomstillingen. Uten forsterket innsats for å bygge uavhengig kunnskap på kontroversielle temaer og målkonflikter, vil samfunnet være dårligere stilt til å ta nødvendige avveininger og valg.

Kap. 3. Utslippene i Norge må ned, men norsk politikk må også redusere det norske globale klimafotavtrykket og bidra til at verden blir et lavutslippssamfunn

Forskning og innovasjon for omstilling av olje og gass næringen mot fornybare energikilder, samt CCS (Carbon Capture and Storage) er viktige deler av løsningen.

Det spørres om vi har nok kunnskap om klimaeffekten av norsk import og eksport til å kunne utarbeide og følge opp relevant politikk for utslippene. Klimaeffekten av endringer i norsk eksport av petroleum nevnes også. Disse problemstillinger går utover det som er dagens klimapolitikk/-mål. Det faller dermed ofte utenfor prioriteringene som er laget på basis i politikken / målene. Det er viktig at vi også tilrettelegger for forskning som motstrider eller er kritiske til gjeldene klimapolitikk for å skaffe kunnskap rundt dette.

Kap. 4. Klimakrisen løses ikke hvis ikke også naturkrisen blir løst. Ytterligere nedbygging av natur og arealer må begrenses

Klima- og naturkrisene henger sammen både når det gjelder utfordringer og løsninger. Vi må løse disse krisene for å nå bærekraftsmålene. Bærekraftig arealforvaltning er en stor samfunnsmessig utfordring i Norge og må møtes med samarbeid på tvers av fag og sektorer. Forskningen spiller her en viktig rolle for å forstå sammenhenger, og bidra til løsninger. Det er behov for både naturvitenskapelig forskning og teknologiutvikling og samfunnsvitenskapelig forskning inkludert den maktkritiske forskningen.

<p>Forskningsrådet</p>	<p>Kap. 5. Rettferdig omstilling forutsetter grønn omfordeling</p> <p>Det er behov for mer kunnskap om hvorvidt negative konsekvenser av lavutslipp og grønn omstilling kan hindre vilje og evne til omstilling av velferdsløsninger og omstilling i arbeidslivet.</p> <p>Bør vi tilrettelegge for økt kunnskap og bevisstgjøring om grønn omstilling tidlig i skoleløpet, for eksempel ved at det er en del av opplæringen i barnehage og skole. Det vil gi gode forutsetninger for medvirkning og involvering i utforming og implementering av klimapolitikken.</p> <p>Kap. 6. Norge må gå gjennom en energiomstilling med mer effektiv bruk av all energi, økt bruk og produksjon av fornybar kraft og bærekraftig bruk av bioenergi</p> <p>Samfunnsvitenskapelig forskning har en viktig rolle for å forstå de ulike aspektene ved debatten rundt klimaomstilling som for eksempel eierskap til kraftproduksjon og fordeling av felles samfunngoder.</p> <p>Kap. 7. For å komme til lavutslippssamfunnet trengs ytterligere teknologiutvikling og bedre spredning av teknologi som allerede finnes</p> <p>Definisjon Karbonfangst og -lagring (s. 29). Det står at Karbon som er lagret permanent vil ta karbon ut av kretsløpet og redusere CO₂-innholdet i atmosfæren. CCS tar imidlertid ikke karbon ut fra atmosfæren/kretsløpet, men gjør at utslipp begrenses (CO₂ slippes i mindre grad ut), se f.eks. her.</p> <p>Kap. 8. Norge bidrar best til klimamålene gjennom tett og forpliktende samarbeid med EU</p> <p>Kap. 9. Økonomisk aktivitet basert på fossile energikilder eller overbruk av andre naturressurser er ikke bærekraftig</p> <p>Norge er bare 2,4 % sirkulært ifølge Circularity Gap Report Norway fra 2020. OECDs nylig lanserte rapport OECD Environmental Performance Reviews: Norway 2022 bekrefter også at vi har en lang vei å gå. Den viser at Norge har et av verdens høyeste materialforbruk per innbygger og at kun en liten andel av produktene vi forbruker blir sirkulert tilbake i økonomien. Vi trenger mer kunnskap om</p>
-------------------------------	--

hvorvidt det er mulig å framkalle økonomisk vekst fra ressursforbruk. Forskningen spiller her en viktig rolle.

Kap. 10. Beslutningssystemene i dag legger ikke tilstrekkelig til rette for den omstillingen vi skal gjennom

Hvordan få med folk på nødvendige endringer? Hvilke utfordringer stiller klima- og miljøkrisen demokratiet overfor? Har demokratiet som styreform svakheter når det skal håndtere langsiktige kriser? Hvordan motvirke polarisering i debatten? Dette er eksempler på viktige spørsmål som forskning kan adressere.

<p>Bergen kommune, ved Klimaetaten</p>	<p>For å redusere omtrent alt direkte utslepp innan 2050 må samfunnet gå gjennom ei enorm omvelting på om lag 25 år. Om ein skal løyse både klima- og naturkrise må ein både vere gjerrig på utslepp av klimagassar og forbruk av naturareal. Den komande NOUen må vere tydeleg på kva implikasjoner dette vil gi for samfunnet. Dette er etter vår vurdering vanskeleg å løyse utan at me alle må ofre ein del av dei goder som mange av oss nyt godt av i dag som; hytte på fjellet, eigen bil og flyreiser.</p> <p>Det vert vist til utfordringa med å drive økonomisk aktivitet utan klimagassutslepp og øydelegging av naturen. Det er sant at lægre økonomisk aktivitet kan redusere velferd og gi mindre økonomisk handlingsrom. På same tid er det eit høgt forbruk som er hovuddrivar for indirekte utslepp, nedbygging av natur og tapping av naturressursar. Dette er dimed noko som må tas tak i og det må komme tydeleg fram at ein ikkje kan legge til grunn økonomisk vekst slik det vert praktisert i dag utan at det skal gå på kostnad av noko. Dersom ein legg til grunn redusert økonomisk vekst, må det og komme tydeleg fram kva dette tyder og korleis det vil sjå ut i praksis.</p>
<p>Energi Norge</p>	<p>Et konkurransedyktig næringsliv og nye arbeidsplasser er avgjørende for å lykkes. Vi har eksisterende næringer i dag med utslipp som må bort og som har behov for støtte til dette. Norske bedrifter har gjerne høyere CO2-kostnader enn mange konkurrenter i utlandet, noe som i utgangspunktet er positivt. Mulighetene for støtte til omlegging må være langsiktige og forutsigbare og bidra til at bedriftene ser en fremtid for sin virksomhet i Norge – dermed bør det signaliseres i nær fremtid hvilke muligheter som vil finnes for både investeringsstøtte og differansekontrakter.</p> <p>Den viktigste klimaløsningen er å erstatte fossil energi i alle sektorer med fornybar energi. «Alt» må gå på fornybar strøm, hydrogen, bioenergi eller overskuddsvarme. Nullutslipp vil kreve gjennomgripende endringer i måten vi organiserer samfunnet på. Særlig viktig er det at man priser alle utslipp høyt nok. Det er det mest effektive virkemidlet, i tillegg til å støtte utvikling av ny kunnskap og teknologi som kommer hele samfunnet til gode. Fart og handling er avgjørende for å ha en sjanse til å nå målene. Det haster å få omsette kunnskap til handling.</p>

Viken fylkeskommune

Viken fylkeskommune har et mer utfyllende svar på dette spørsmålet som nå er spredt utover spørsmålene under de 10 tematikkene på grunn av plassmangel her. Innspillet er sendt inn i sin helhet til klimautvalgets e-post.

Det mangler en klar visjon om hva lavutslippssamfunnet er, hvor vi vil og hvem endringene er for. Det mangler en introduksjon som sier noe om en hvordan et bærekraftig lavutslippssamfunn kan se ut og hvem som vil dra nytte av utvalgets foreslåtte endringer i et langsiktig perspektiv. Et lavutslippssamfunn er avhengig av et godt samspill mellom økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft (inkl. klima). Ett viktig moment som bør få større fokus er den sosiale bærekraften. Viken fylkeskommune mener at lavutslippssamfunnet skal sikre gode levekår og et best mulig livsgrunnlag for dagens innbyggere og for fremtidige generasjoner.

Lavutslippssamfunnet må bygges innenfor planetens tålegrenser og slik at klimaendringer håndteres på en best mulig måte. Her er også beredskap og samfunnsikkerhet et viktig element å vurdere for utvalget. Overgangen innebærer at vi må kutte drastisk i både de direkte klimagassutslippene og de indirekte klimagassutslippene samtidig som man binder og tar opp karbon. Fossil energi skal fases ut, det er kun klimagassutslipp fra biogene kilder som vil være igjen i lavutslippssamfunnet. Samtidig må det ta hensyn til utjevning av sosiale ulikheter. Her er det viktig å finne den rette balansen mellom målrettede og universelle tiltak.

Utvalgets rapport fokuserer i betydelig grad på endringer som skal skje i næringslivet og hvordan næringslivet kan tilpasse seg krav til store utslippskutt, men klimagassreduksjoner må gjennomføres i alle sektorer. Det er viktig at det skapes en felles visjon om hvordan lavutslippssamfunnet skal se ut – også etter 2050 – både for innbyggere og for næringsliv. Denne felles visjonen om hva lavutslippssamfunnet skal være og hvordan det vil påvirke livene våre (på både godt og vondt) må raskt løftes frem, inngå i utvalgets videre arbeid, og være en viktig del av det totale budskapet som kommuniseres mot innbyggere og mot næringslivet. De to systemendringene som energiomstilling og sirkulær økonomi (mer utfyllende besvart i sprs 2b) må bli en del av den felles visjonen.

Videre mener Viken fylkeskommune at følgende problemstillinger ikke er godt nok dekket, men som besvart under andre spørsmål mer utfyllende:

1. Global naturkrise og ivaretagelse av biomangfold bør ikke begrenses geografisk til Norge

	2. Helhetstankegangen må vektlegges sterkere 3. Nullutslippsløsninger i lavutslippssamfunnet bør ikke begrenses til el og hydrogen 4. Landbrukets rolle i lavutslippssamfunnet bør løftes frem 5. Havet og sjøens rolle i lavutslippssamfunnet er underkommunisert

<p>Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)</p>	<p>Norges finansielle investeringer gjennom Statens pensjonsfond utland utgjør en potensielt stor klima- og miljøpåvirkning i de land som selskapene operer i. I september 2022 ble det annonsert om klimahandlingsplanen til oljefondet. Planen har blant annet to klare mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle selskaper som oljefondet investerer i skal ha et mål om netto nullutslipp innen 2050. • Alle selskapene skal innen 2040 ha en plan om nullutslipp. <p>NINA viser til vårt høringsinnspill til det etiske rammeverket for Statens pensjonsfond utland . Der peker vi blant annet på at det ikke er nok med et klimakriterium til bruk i Etikkrådets arbeid, men at retningslinjene bør endres til å utvikle et kriterium som omfatter både klima og naturmangfold, slik at risiko for naturødeleggelser kan fanges opp og legges til grunn for vurdering av utelukkelse fra SPU på lik linje med klimarisiko. For å oppnå netto null utslipp må natur både bevares og restaureres. 2020-10-19_NOU_SPU_etisk_rammeverk_NINA_innspill (1).pdf</p>
<p>Osloregionen interkommunalt politisk råd</p>	<p>Nedenfor er det listet opp temaer eller problemstillinger som ser ut til ikke å være dekket av Klimautvalgets foreløpige vurderinger.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karbonbinding i skog som et viktig klimatiltak. Dette har NIBIO på Ås forsket på over flere 10-år, så her finnes det mye dokumentasjon • Råvaremangel og materialtretthet ved at produkter ikke kan gjenvinnes • Krisehåndtering. Pandemien har vist at folk lytter hvis det er vilje og kriseforståelse. Er det erfaringer fra pandemihåndtering som kan brukes i håndtering av klima- og naturkrise? • Viktig at utvalget presenterer noen spennende og positive scenarier for mobilisering mot lavutslippssamfunnet • Kommunikasjon som verktøy på veien mot lavutslippssamfunnet

UiO:Energi	<p>Det er klokt å legge til grunn at «det er et stort misforhold mellom de uttalte ambisjonene i klimapolitikken og vedtatte tiltak og virkemidler», og de ti brede hovedpunktene er gode. Imidlertid savner vi en tydeligere ambisjon om et helhetlig løft for utdanning og kompetanseutvikling. Dersom Norge skal kunne lykkes med den store omstillingsprosessen vi står overfor, så er det helt nødvendig å tilby tilstrekkelig kapasitet på relevante utdanninger. Dette gjelder på alle utdanningsnivåer, inkludert innen etter- og videreutdanning. Vi foreslår at også denne utfordringen løftes og diskuteres av Klimautvalget. Utdanningsbehovene knyttet til omstilling er mange og komplekse, og det er nødvendig at myndighetene samarbeider godt med utdanningssektoren hvis vi skal lykkes her.</p> <p>Universitetet i Oslo er allerede i gang med målrettet arbeid mot å tilby alle studenter forskningsbasert utdanning innen klima, miljø og bærekraft. Vi jobber for å få inn flere klimarelevante tema og perspektiver i veletablerte studieløp og akademiske disipliner, og vi kommer til å tilby nye studier på både bachelor- og master-nivå fra 2023. Andre universiteter og høyskoler arbeider med tilsvarende studiemål, og vi samarbeider godt om erfaringsutveksling innad i UH-sektoren. Likevel hadde det vært gunstig med mer strategisk arbeid og samarbeid mellom utdanningssektoren og relevante myndigheter. I løpet av få år må vi lykkes i å tilby både unge elever og studenter, samt de som ønsker eller trenger etter/videreutdanning, et godt faglig tilbud som bidrar til å sikre at vi har relevant kompetanse i arbeidslivet til hurtig og effektivt å kunne gjennomføre et grønt skifte. Kompetanseutfordringene i norsk næringsliv, samt sentral og lokal forvaltning er betydelige. Skal vi få klimagassutslippene ned til (nær) null, så trenger vi at alle sektorer bidrar, og utdanning i bred forstand spiller da en nøkkelrolle.</p> <p>Som universitet sitter vi på kompetanse på svært mange av områdene utvalget trekker opp, og bidrar om ønskelig gjerne i mer inngående diskusjoner rundt de enkelte problemstillingene/områdene.</p>
-------------------	---

Manjana Milkoreit	The report does not consider how life in Norway in 2050 might be shaped by different environmental and climatic conditions; it focuses on changes in politics, economy and technology. But the climate will be different in 2050, and this might have major effects on the way Norwegians live their lives, do work, build homes or enjoy the outdoors. A more integrated social-environmental perspective might shed light on change processes that will be driven by the environment rather than policy.
--------------------------	--

ForUM	<p>Som nevnt under spørsmål 2A savner ForUM et menneskerettslig perspektiv i Klimautvalgets rapport. Vi anbefaler at Klimautvalget legger til Norges Institusjon for Menneskerettigheters (NIM) rapport &quot;Klima og menneskerettigheter&quot; (2020) https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2020/10/Klima_og_menneskerettigheter.pdf som en del av sakgrunnlaget for utvalgets arbeid.</p> <p>ForUM konstaterer at klimaendringene allerede krenker mange menneskers grunnleggende rettigheter, og fremover truer selve muligheten til å ivareta menneskerettighetene. Det handler om retten til vann, mat, bolig, helse, arbeid, utvikling, et sunt miljø, kultur, selvbestemmelse, og i siste instans til å være fri for diskriminering og grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling, samt retten til liv. Klimautvalget bør derfor inkludere et rettighetsbasert perspektiv i sine vurderinger. Klimaendringene berører befolkningen ulikt og forsterker ulike maktforhold basert på økonomi, sosial gruppe og kjønn, og de øker sårbarheten til utsatte grupper som flyktninger, funksjonshemmede og urfolk.</p> <p>Det menneskerettslige perspektivet må være en del av analysen og følgelig også en vesentlig faktor når klimapolitikken utformes frem mot 2050. I utformingen av klimapolitikken – både for å avverge en oppvarming over 1,5 grader og for å tilpasse samfunnet til klimaendringer – må menneskerettighetene ivaretas.</p>
--------------	--

Nettverk fjord- og kystkommuner (NFKK)

Nettverk fjord- og kystkommuner (NFKK) viser til invitasjon om å gi innspill til klimautvalgets foreløpige vurderinger.

NFKK er positive til at klimautvalget søker å se arealbruk og forvaltning av havområder i et helhetlig perspektiv. Samtidig er det viktig for NFKK å understreke at kommunene selv må være en sentral myndighetsutøver over områdene innenfor grunnlinjen, for eksempel ved å kunne bestemme hvor oppdrettslokaliteter skal tillates gjennom planprosesser. Klimautvalget skriver blant annet at

«..I Norge har arealpolitikk på land og i kystnære havområder i stor grad vært ansett som et kommunalt anliggende og ansvar (jf. Kommuneplanens arealdel) (...) Summen av alle valg knyttet til arealbruk på lokalt nivå (ofte i form av bit-for-bit-utbygginger) har globale konsekvenser, og utviklingen i klimakrisen og naturkrisen har konsekvenser på lokalt nivå.

Verktøy i areal-, transport-, og miljøpolitikken, som plan- og bygningsloven, arealregnskap, naturregnskap og regnskap over økosystemtjenester (som CO2-opptak og -lagring), er derfor sentrale verktøy for å vurdere veivalg rundt omstilling til et lavutslippssamfunn. Politikken for energi, jordbruk, skogbruk, samferdsel og andre næringer må vurderes ved disse veivalgene. Til havs er helhetlige forvaltningsplaner og sektorlovgivning viktige for hvordan områdene i havet inngår som en del av omstillingen (...).».

Utvalget er opptatt av veivalg som Norge står overfor og beskriver et dilemma der samfunnet er avhengig av naturen for matproduksjon og livsgrunnlag, samtidig som vi er avhengige av å løse klimakrisen. Det er ikke til å stikke under stol at ett av disse valgene er en videre satsing på produksjon av kortreist og bærekraftig mat gjennom sjømatindustrien – en næring som også bidrar til lokale arbeidsplasser og bosetting langs kysten. Fjord- og kystkommunene i NFKK mener at natur- og klimahensyn ikke trenger å gå på bekostning av matproduksjon og arbeidsplasser, snarere tvert om.

Vurderinger knyttet til lokaliseringen av havbruk må gjerne være en del av helhetlige planer, men kommunene må selv være pådriver og beslutningstager i disse avgjørelsene. Videre foreslår utvalget at *«et overordnet grep kan være bruk av arealnøytralitet eller naturnøytralitet som styrende for arealpolitikken, hvor forringing av et areal må motsvares med restaurering eller tilbakeføring til naturlig tilstand av et annet»*. NFKK stiller seg spørrende til hvordan dette skal gjennomføres i praksis, og hvorvidt det vil få konsekvenser for næringsutøvelse eller på produksjon av bærekraftig og kortreist mat gjennom sjømatnæringen. Herunder er det for øvrig påkrevet å få en langt breiere

definisjon av begrepet havbruk. Det er viktig å få fram at havbruk er mye mer enn lakseoppdrett; det handler om å høste fra ville bestander, bruke det til fiskeoppdrett og å dyrke havet i ordets rette forstand.

Utvalget foreslår også at dersom man legger til rette for mindre arealer vil det kunne stimulere til innovasjon og nye forretningsmodeller. Selv om NFKK i utgangspunktet er positive til arealeffektivitet og innovasjon, ønsker vi å gjøre utvalget oppmerksom på at et slikt grep også kan innebære å flytte arbeidsplasser fra mindre sentrale strøk til offshore oppdrettsvirksomhet. I neste omgang vil dette sannsynlig føre til utflagging av en næring der Norge har store naturgitte fortrinn gjennom en skjermet kystlinje og golfstrømmen. Og da må en spørre seg: Er det dette man vil, og er det dette man har råd til?

Videre påpeker utvalget at bygging av veier og ny bebyggelse bidrar til utslipp av 2.6 millioner tonn CO2. Nettopp derfor mener NFKK blant annet at det i større grad må satses på godstransport via sjøveien. NFKK er også enige i at naturens egenverdi må tillegges vekt når man vurderer nye inngrep i natur, noe de samfunnsøkonomiske analysene som ligger til grunn i Nasjonal transportplan i liten grad tar hensyn til i dag.

Utvalget nevner at Norge har forpliktet seg til et globalt rammeverk for naturmangfold der 30 % av hav og land skal beskyttes. Også her mener NFKK det må gå an å ha to tanker i hodet samtidig, slik at det skal være mulig med bærekraftig mat- og energiproduksjon i fremtiden.

CICERO	<p>CICERO Senter for klimaforskning er det ledende tverrfaglige klimaforskningsinstituttet i Norge. CICERO skal bidra til omstilling gjennom å drive forskning, utredning, rådgivning og informasjon om klimarelaterte globale miljøspørsmål og internasjonal klimapolitikk. Målet er å fremskaffe kunnskap som kan bidra til å redusere klimaproblemet og å styrke det internasjonale klimasamarbeidet. I denne høringsrunden har vi gått igjennom pågående eller nylig avsluttede forskningsprosjekter som CICERO leder eller er involvert i, og som kan være aktuelle under de ulike punktene som utvalget ber om innspill til. Innspillet sendes i ett dokument til sekretariatsleder og nettedaktør. Innledningsvis vil vi gjøre oppmerksom på:</p> <p>INCLUDE INCLUDE er et forskningssenter for sosialt inkluderende energiomstilling og som ledes av Universitetet i Oslo. CICERO, og en rekke andre forskningsmiljøer deltar også. Senteret har en rekke aktuelle prosjekter som har interesse for utvalgets arbeid. Velkommen til Include! - Include – Forskningssenter for sosialt inkluderende energiomstilling (uio.no)</p> <p>PLATON PLATON er Norges største samfunnsfaglige klimaforskningsprosjekt. CICERO og fem andre forskningsmiljøer bidrar i prosjektet i samarbeid med 30 ulike samfunnsaktører. PLATON har en rekke underprosjekter som skal bidra både til politikere og næringsliv i arbeidet med å gjøre Norge til et lavutslippssamfunn. Om oss - Platon (platonklima.no)</p> <p>1. De aller fleste utslippene av klimagasser må fjernes for godt innen 2050</p> <p>Hydrogen Både den norske regjeringen og EU har i løpet av sommeren 2022 lansert strategier for hvordan hydrogen som energikilde kan redusere klimautslipp. Men effekten av de hydrogenlekkasjene som vil oppstå har vi lite kunnskap om. Hydrogen kan påvirke konsentrasjonen av metan og ozon i atmosfæren. Dersom hydrogen viser seg å føre til økte nivåer av disse to gassene, kan det bidra til mer global oppvarming. Endringer i ozonlaget påvirker også hvor mye skadelig UV-stråling fra solen som treffer jorden, og hvis ozon skulle komme ned på bakkenivå, så vil gassen være giftig for både mennesker og dyr, og kan føre til mindre avlinger. https://www.cicero.oslo.no/no/prosjekter/hydrogen</p>
---------------	---

Prosjektets formål: Prosjektet HYDROGEN har som mål å finne ut hvordan hydrogenutslipp påvirker miljøet og klimaet, og vil produsere viktig kunnskap som kan hjelpe politikere og andre beslutningstagere med å se både fordelene og ulempene ved mer bruk av hydrogen, samt usikkerhetsmomentene.

2. Klimapolitikken må fremme helhetlig omstilling, ikke begrenses til enkelttiltak

Elektrifisering av kjøretøyparken er Norges hovedstrategi for å redusere klimagassutslippene i ikke-kvotepliktig sektor. I denne forbindelse er det avgjørende å ha god kunnskap om hvordan avgiftsvirkemidlene i veisektoren virker. I en ny rapport har Transportøkonomisk institutt beregnet hvordan markedet for nye personbiler vil reagere på et antall ulike endringer i politikken eller i teknologien. Denne rapporten og andre studier om transport og klima i PLATON-prosjektet finnes her: Platon - Transport <https://www.platonklima.no/transport>

STRESSTEST

Det er ikke bare enkeltbedrifter som bør stresstestes opp mot klimascenarioer, også bransjer og hele økonomier bør stresstestes, bla.. for å komme fram til løsninger som er robuste under svært ulike framtidsscenarioer. <https://cicero.oslo.no/no/artikler/vil-ny-energi-gi-darlig-okonomi>

Offentlige innkjøp som klimapolitisk virkemiddel

Offentlige innkjøp som klimapolitisk virkemiddel Potensialet for å kutte utslipp i matsystemet er betydelig. I denne rapporten undersøker vi i hvilken grad offentlige innkjøp av mat og drikke kan benyttes som et virkemiddel for å redusere klimagassutslipp. Hvor slagkraftig offentlige innkjøp er i å bidra til kostholdsendringer og reduserte klimagassutslipp er avhengig av hvilke mål som settes innenfor offentlig virksomhet og hvordan disse målene blir implementert.

<https://hdl.handle.net/11250/2837073>

3. Utslippene i Norge må ned, men norsk politikk må også redusere det norske globale klimafotavtrykket og bidra til at verden blir et lavutslippssamfunn

PLATON – karbonfangst og lagring Hva slags rolle skal karbonfangst og lagring ha i lavutslippssamfunnet? Kan det gi et vesentlig bidrag til å redusere utslippet av CO₂ i Norge og Europa?

<https://www.platonklima.no/karbon-fangst-og-lagring>

AVIATE

Flybransjen må satse mye bredere på radikal innovasjon for å finne løsninger som kan bringe sektoren til nullutslipp. Tradisjonelle virkemidler vil ikke være tilstrekkelige, men Norge har allerede begynt på et løp som kan være lovende og få internasjonal betydning: Det norske kortbanenettet er ideelt for tidlig utprøving og oppskalering av elfly (og andre teknologier) fordi 1) det er korte distanser og 2) det er satt ut på offentlig anbud (FOT-ruter) slik at det er mulig å stille strenge krav om lave/null utslipp. <https://cicero.oslo.no/no/prosjekter/aviate>. Artikkel: <https://www.nature.com/articles/d41586-022-02963-7>

4. Klimakrisen løses ikke hvis ikke også naturkrisen blir løst. Ytterligere nedbygging av natur og arealer må begrenses

FIREPLUG

Prosjektet handler om ulike avveininger som må gjøres når vi skal gå over til et fornybart energisystem. Vann-, vind- og solenergi er nødvendig for å erstatte fossil energi når vi går over til et grønt energisystem. Samtidig må vi sørge for at arealbruk til fornybar energiproduksjon påvirker naturmangfold og økosystemtjenester så lite som mulig. For å lykkes må vi ha bedre kunnskap om avveiningene mellom de ulike mulighetene når vi planlegger utbygging i naturen.

Det er et behov for bedre metoder, indekser og data for inngrep i naturen.

En natur-relatert tematikk er å sammenligne arealbruk og konsekvenser for natur og biodiversitet av ulike hovedalternativer for klima- og energipolitikken framover i forhold til behovet for mer tilgang på grønn kraft som (ikke i prioritert rekkefølge): a) Oppgradering av eksisterende vannkraftsystem for å øke produksjonen (inklusive meir pumpekraft, og evt. øke effektkapasiteten); b) Utbygging av mer vindkraft på land; c) Større satsing på bioenergi fra skogen.

Utvalget legger vekt på arealnøytralitet gjennom restaurering. Det er bra, men det trengs en kartlegging av areal. Har vi nok aktuelle areal til restaurering? Hvor enkelt er det å 'flytte' et økosystem med planter og dyr til et annet område?

<https://www.nina.no/B%C3%A6rekraftig-samfunn/Fornybar-energi/FIREPLUG>

POLICY BRIEFS IN SUPPORT OF THE HIGH-LEVEL POLITICAL FORUM 2022 ADDRESSING ENERGY'S INTERLINKAGES WITH OTHER SDGs

Et viktig budskap fra FNs klimapanel og naturpanel er at mens naturtiltak ofte er positivt for klima, så er klimatiltak ikke alltid positivt for naturen (gjelder spesielt fornybar energi). Klimautvalget bør derfor gi sine råd i et bærekraftsperspektiv, der spesielt sammenhengen mellom fornybar energi og naturmangfold vektlegges. En FN rapport (POLICY BRIEFS IN SUPPORT OF THE HIGH-LEVEL POLITICAL FORUM 2022 ADDRESSING ENERGY'S INTERLINKAGES WITH OTHER SDGs) gir oppdatert status for kartlegging av sammenhenger mellom FNs bærekraftsmål 7 (rimelig og ren energi) og andre bærekraftsmål. De understreker behovet for indikatorer for å tallfeste effekten fornybar energi har på spesielt 3 av FNs bærekraftsmål, inklusiv bærekraftsmål 15 (liv på land): 'Energy's interlinkages with sustainable land management should be underpinned by multiple indicators that reflect the complexity and multifaced nature of such relationship.' Men, skriver de, lite egnede data er tilgjengelig som fanger denne effekten. Det er derfor et behov for å identifisere og utvikle indikatorer som kan brukes til å bestemme effekten fornybar energiproduksjon og forbruk har på naturen. PhD student Vegard Bøe (NMBU) gjør en systematisk litteratur-review der han kartlegger hvordan forskningen har målt naturkonsekvensene av energiproduksjon og -forbruk. Fra introduksjonen: The review shed light on what aspects of biosphere integrity the studies draw attention to, whether the indicators used manage to reflect the complexity of the impact on biosphere integrity and whether these indicators are suitable for both tracking global progress on the interlinkage between renewable energy and its impact on nature as well as guiding policy decisionmaking.

Internprosjekt ved CICERO

Stiller spørsmål om hva vi kan gjøre for at klimatiltak ikke skal gå på bekostning av natur og hvordan vi kan oppnå støtte i befolkningen, som er nødvendig for at klimatiltak skal bli vedtatt og satt i gang. Her er rådene:

- Å verne et naturområde, når et annet beslaglegges
- Legge opp til å gi mer natur tilbake enn det som man beslaglegger
- Restaurering av natur er viktig, men vi må ha med oss at restaurering har sine begrensninger, da den aldri kan erstatte urørt natur.
- Kan vi legge opp til alternativer til kraftnettutbygging, som klimaomstillingen også vil kreve mye av?
- Det er viktig å lytte til fagfolk på natur!
- Vi trenger vi noen overordnede rammer for hvordan vi bruker arealer og hvordan vi ser klimatiltak i sammenheng med andre inngrep i naturen.

- Det er en gjennomgående bekymring for at natur- og miljøhensyn ikke vektlegges nok i beslutninger om utbygging og drift av kraftverk og kraftnett og annen utbygging. Det tydeliggjør at det er behov for tiltak som er rettet mot beslutningsprosesser.

Klimavennlig arealbruk i små kommuner.

Hva kjennetegner statens forventninger og virkemidler for klimavennlig arealbruk i mindre kommuner? <https://www.sum.uio.no/include/forskning/prosjekter/forskerprosjekter/arealbruk-kommuner/index.html>

Vind i kommuneseglene

Regjeringen vil ha mer vindkraftutbygging. Kommunene skal få mer makt og økte inntekter fra vindkraft, men blir fristelsen til å ofre naturverdier til fordel for utbygging for stor? Naturen kan bli den tapende part når kommunene får mer makt over vindkraftutbyggingen.

<https://www.platonklima.no/wp-content/uploads/2022/06/Vindkraft-Innsikt-juni2022.pdf>

5. Rettferdig omstilling forutsetter grønn omfordeling

Samarbeidsstyring i omstillingen til sirkulærøkonomi: En studie av sirkulære initiativer i norske kommuner.

PhD knyttet til INCLUDE. Prosjektet vil undersøke hvordan kommuner kan oppnå en omstilling til sirkulær økonomi gjennom samarbeidsstyring. I prosjektet undersøkes hvordan kommuner kan samarbeide med næringslivet for å oppnå økt sirkularitet, samtidig som de ivaretar legitimitet i prosessen og demokratisk ansvarlighet. Prosjektet vil bidra til å undersøke hvordan kommuner gjennom samarbeidsstyring kan oppnå en sosialt rettferdig omstilling til sirkulær økonomi.

<https://www.sum.uio.no/include/forskning/arbeidspakker/arbeidspakke-3-kommunen-som-endringsaktor.html>

Folk og klima: Utvikling i nordmenns oppfatninger om klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar 2018 – 2021. CICERO rapport Denne rapporten gir en oversikt over noen deskriptive resultater fra fire spørreundersøkelser gjort i prosjektet ACT ('From targets to action: public responses to climate policy instruments') som er finansiert av Norges forskningsråd. Prosjektet ferdigstilles i løpet av 2022, mens CICEROs klimaundersøkelse fortsetter. Mange av spørsmålene i undersøkelsen presenteres ikke her, men vies grundigere analyser i publiserte og kommende vitenskapelige artikler. Tallene som

presenteres i denne rapporten gir oss et bilde av hva nordmenn mener om klimaendringer, klimapolitikk og eget ansvar. Oppsummert viser tallene stor grad av stabilitet over tid, med noen unntak, og mønstrene i forskjeller mellom grupper er også relativt stabile.

<https://hdl.handle.net/11250/2995382>

JUSTDECARB

Prosjektet undersøker hvorfor klimapolitikken kan oppfattes som sosialt urettferdig og produsere 'vinnere' og 'tapere', og dermed skape motstand og polarisering. Hittil har prosjektet bl.a. analysert nordmenns holdninger til åtte ulike klimapolitiske virkemidler, inkludert hva som kjennetegner henholdsvis motstandere og tilhengere. For eksempel finner studien at disse holdningene er sterkt knyttet til holdninger til innvandring. De neste månedene, skal prosjektet utvikle en 'verktøykasse' for å hjelpe europeiske beslutningstakere å styre omstillingsprosesser i en sosialt rettferdig og politisk robust retning.

<https://cicero.oslo.no/no/prosjekter/justdecarb>

Artikkel: <https://doi.org/10.1016/j.trd.2022.103222>

Towards Sustainable Welfare States in Europe

Dette er en nylig publisert bok som NOVA og CICERO har ledet arbeidet med: Towards Sustainable Welfare States in Europe (e-elgar.com) Det er et resultat av Sustainability-prosjektet (Sustainable European Welfare Societies: Assessing Linkages between Social and Environmental Policy - OsloMet). Vi viser at bærekraftig utvikling og klima-agendaen er blitt tettere koblet sammen med innsikt i at vi ikke får til en klimaomstilling uten å jobbe for en rettferdig utvikling, hvor alle skal med.

6. Norge må gå gjennom en energiomstilling med mer effektiv bruk av all energi, økt bruk og produksjon av fornybar kraft og bærekraftig bruk av bioenergi

Flexeffect

Omstilling mot energibruk som er forenlig med lavutslippssamfunnet krever store endringer i folks dagligliv og det er viktig å se dette i sammenheng med et rettferdighetsperspektiv. Flexeffect prosjektet ser spesifikt på hvordan tiltak for å jevne ut strømbruk i husholdninger (gjennom ny nettleie) forstås i samfunnet og hvordan de påvirker husholdningers energipraksiser, motivasjon for energisparing og investering i ny teknologi. Å jevne ut strømforbruket er et viktig tiltak for å sikre at energisystemet fungerer godt og for å hindre eller forsinket utbygging av nettet med de kostnadene

det har økonomisk og miljømessig. Samtidig kan slike tiltak (gjennom ny nettleie) være vanskelig å forstå for forbrukerne og ha negative konsekvenser for familier og husholdninger.

Prosjektet bidrar med kunnskap på både hvordan folk forstår og oppfatter tiltak for å jevne ut strømbruken, samt positive og negative påvirkning på energipraksiser og livskvalitet. Prosjektet ser også på husholdninger som tar i bruk ny teknologi for å jevne ut strømbruken samt en sammenligning med hvordan slike tiltak er blitt implementert i Norge og Sverige. Denne kunnskapen er relevant ikke bare i tilknytning til å jevne ut strømbruken, men også andre dimensjoner av strømbruk som er viktig i energiomstillingen.

FLEXEFFECT - Den fleksible forbruker: barrierer, muligheter og effekter (cicero.oslo.no)

COME RES - Utviklingen av lokale energisamfunn i Norge

EU-prosjektet COME RES tar for seg utviklingen av lokale energisamfunn i Norge og Europa. Prosjektet skal: • Undersøke om den sosiale aksepten for utbygging av ny fornybar energi øker dersom for eksempel vindkraftverk, solcellepaneler, vannkraftverk og batterier er eid av lokalsamfunnet. • Hente erfaringer og innsikt om lokale energisamfunn fra en nasjonal referansegruppe. • Finne ut hvilke drivere og barrierer som ligger til grunn i etableringen av lokale energisamfunn.

<https://cicero.oslo.no/no/prosjekter/come-res>

LOKALEN

Prosjektet er en del av INCLUDE og vil studere lokale energi-initiativ på Utsira. Resultatene skal bidra til å identifisere drivere bak lokale energiløsninger til bruk i kommuner og lokalsamfunn.

<https://www.sum.uio.no/include/forskning/prosjekter/forskerprosjekter/lokale-energi-initiativ-pa-utsira/index.html>

Forest-based bioenergy in Norway's green transition: Balancing production and other societal interests.

Dette er en CICERO rapport som ser på det potensiale biomasse fra skog har i det grønne skiftet. Biomasse fra skog er det største potensiale for bioenergi i Norge.

<https://hdl.handle.net/11250/2834949>

7. For å komme til lavutslippssamfunnet trengs ytterligere teknologiutvikling og bedre spredning av teknologi som allerede finnes

ENABLE

Hvordan kan vi sikre at nye teknologier og nye forretningsmodeller kan bidra på en best mulig måte økonomisk, sosialt og miljømessig til den grønne omstillingen, og tas i bruk enda raskere og i større omfang? En rekke tiltak vekker motstand, som gjør det vanskelig for politikere å vedta dem. Andre tiltak er ressurskrevende og skaper splid om prioriteringer og hvem som skal ta kostnadene. I tillegg er det usikkerhet rundt hvordan en rekke teknologiske nyvinninger og forretningsmodeller bør reguleres. Noen nyvinninger lanseres som «grønne løsninger», men selv om miljøeffekten kan være usikker. For å lykkes med en hurtig grønn omstilling er det avgjørende å ta tak i disse problemstillingene tidlig og helhetlig: Gitt at Norge skal bygge ut havvind i stor skala bør vi lære av konfliktene knyttet til vind på land og forsøke å forstå hvilke interessekonflikter som kan oppstå og bl.a. sørge for at alle sentrale aktører blir involvert tidlig og på en god måte i utbyggingsprosesser. <https://cicero.oslo.no/no/prosjekter/enable>

8. Norge bidrar best til klimamålene gjennom tett og forpliktende samarbeid med EU

Klar for 55? EUs nye klimaregelverk og betydningen for Norge.

Klimaregelverket er en sentral del av 'Klar for 55'-pakken og EUs grønne giv (European Green Deal – EGD). I denne rapporten fokuserer vi på sentrale foreslåtte endringer av dette regelverket, og mulige implikasjoner for Norge. Forslagene for kvotesystemet og innsatsfordelingsforordningen utgjør ikke radikale endringer for Norge og har relativt bred støtte. Derimot er forslaget for arealbrukssektoren mer kontroversielt. Det vil være svært krevende for Norge å nå målene for innsatsfordelingsforordningen og arealbrukssektoren. <https://hdl.handle.net/11250/2832112>

Klimaregelverket er en sentral del av EUs grønne giv og klima- og energipakken 'Fit for 55'. En 2021-rapport fra CICERO mfl. analyserte Europakommisjonens (kommisjonens) foreslåtte endringer av klimaregelverket og mulige implikasjoner for Norge. Denne rapporten ser på hvordan Ministerrådet (rådet) og Europaparlamentet (parlamentet) har behandlet forslagene i løpet av juni og juli 2022, og oppdaterer 2021-analysen. Rapporten vurderer også hvordan krigen i Ukraina og EUs «REPowerEU»-melding påvirker forslagene. Alle forslagene ser nå ut til å bli vedtatt, uten radikale endringer fra kommisjonens opprinnelige forslag. Rådet beholder stort sett anbefalingene fra kommisjonen, mens parlamentet skrur opp ambisjonene. Hvor kontroversielle forslagene kan bli for Norge sin del avhenger derfor av trilogforhandlingene. Krigen i Ukraina øker heller enn demper ambisjonene i den

grønne given. Tempoet og detaljnivået i EUs energiplaner står i sterk kontrast til Norges.

<https://hdl.handle.net/11250/3016250>

9. Økonomisk aktivitet basert på fossile energikilder eller overbruk av andre naturressurser er ikke bærekraftig

Description of a 1.5°C scenario with chosen measures.

In the Paris Agreement, it was agreed to limit global warming to well below 2°C, and preferably to 1.5°C, compared to pre-industrial levels. At the follow-up meeting in Glasgow in 2021, the goal was strengthened to 1.5°C. Based on previous studies and a review of the relevant policies and measures to achieve the 1.5°C target, this report describes one specific 1.5°C scenario with chosen measures that will be used in three models, i.e., a global macroeconomic computable general equilibrium model GRACE, a global energy market model FRISBEE, and a Norwegian macroeconomic model KVARTS. <https://hdl.handle.net/11250/2994350>

10. Beslutningssystemene i dag legger ikke tilstrekkelig til rette for den omstillingen vi skal gjennom

SUSTAIN

Prosjektet tar utgangspunkt i tre styringsutfordringer for gjennomføring av klimavennlig transportpolitikk. 1. Den romlige utfordringen - hvordan romlige forhold i byregioner påvirker politikkutforming og innbyggernes oppfatning av transportpolitikk, 2. Nettverksutfordringen - hvordan lokale myndigheter samarbeider med offentlige og private aktører i utformingen av bærekraftig transportpolitikk og 3. Den kommunikative utfordringen - hvordan kommunikasjonsstrategier kan øke ansvarlighet og innbyggernes aksept for politiske tiltak. I samarbeid med fem mellomstore norske byområder og et sett med ytterligere brukerpartnere studerer vi hver av disse utfordringene i dybden, men også på tvers, altså hvordan de er koblet sammen og slik innebærer muligheter og utfordringer i klimapolitikken. Les mer om prosjektet her: [SUSTAIN \(cicero.oslo.no\)](https://www.cicero.oslo.no)

VOM (Virkemidler for Omstilling av Matsystemet)

Matvaresystemet er en viktig kilde til utslipp, og har stor innvirkning på arealbruk, biologisk mangfold og helse. Forskning viser at tekniske løsninger i matsystemet er bra, men i seg selv ikke nok til å bringe klimamålene innenfor rekkevidde. En omstilling, med endringer i kosthold og produksjon er

nødvendig. VOM prosjektet forsker på hvordan å utnytte mulighetene til økt norsk plantebasert matproduksjon og -innovasjon, og hvordan å få til endringer i forbruk, for å redusere utslippene i matsystemet uten å få negative effekter på lokalt biomangfold, økonomi i distriktene, eller andre verdier som settes høyt. Prosjektet forventes å få viktige resultater for norsk næringsliv, produksjon, og aksept, som kan bidra til klimamålene, og kan gi viktige innspill til «klima-veien fremover». VOM - Virkemidler for Omstilling av Matsystemet (cicero.oslo.no)

Upscale. (Upscaling sustainable collaborative consumption using public libraries).

En større grad av organisert lån og deling av varer og tjenester anes som et viktig skritt for å unngå overforbruk, og bidra til utvikling av en mer sirkulær økonomi. Nye digitale plattformer kan understøtte delingsaktiviteter lokalt og gjøre dette mer tilgjengelig. For å oppnå klimamessige effekter må imidlertid dette oppskaleres i betydelig grad, og knyttes til en bredere omlegging av forbruksvaner og livsstiler. I Upscale studerer vi muligheter og forutsetninger for at biblioteker kan operere som knutepunkt for deling og utlån av forbruksgjenstander. Prosjektet analyserer forsøk i fem kommuner og resultater viser blant annet at det er stor interesse for mer deling og lån av forbruksgjenstander i befolkningen. Foreløpige funn viser at deling har et potensial for å erstatte kjøp, men at det bedre lånetilbud også bidrar til at flere kan delta i ulike fritids- aktiviteter.

Byvekstavtalenes bidrag til en bærekraftig areal- og transportutvikling

Dette prosjektet har hatt som hovedmål å undersøke hvilket potensial helhetlige byvekstavtaler har for å oppnå en bærekraftig bo-, areal og transportutvikling.

<https://cicero.oslo.no/no/prosjekter/byvekstavtalenes-bidrag-til-en-baerekraftig-areal-og-transportutvikling>

Forskningsrådet	<p>Overordnede innspill</p> <p>Forskningsrådet takker for å kunne komme med innspill på Klimautvalget 2050s delrapport om hvilke veivalg Norge står overfor for å nå målet om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050. Vi mener rapporten er et godt utgangspunkt. Rapporten er god strukturert, og vi setter pris på utdyping og beskrivelser av begreper som gjør det enkelt å lese rapporten.</p> <p>Klimaforskningen finansiert av Forskningsrådet er innenfor klimasystemet og klimaendringer, effekter av klimaendringer for natur og samfunn, og tilpasning til klimaendringer, klimapolitikk og omstilling. I tillegg er klima et viktig tema i mange andre investeringer fra Forskningsrådets side, ikke minst innenfor energiforskningen, den søkerinitierte prosjektstøtten til næringslivet, og lavutslippsforskningen iblant annet jordbruk, matindustri og transport. Den unge satsingen på sirkulærøkonomi inngår også, og andre av Forskningsrådets virkemidler slik som støtte til førkommersielle offentlige anskaffelser. Grønn plattform er en satsing som gir støtte til forsknings- og innovasjonsdrevet grønn omstilling i næringslivet fra forskning og teknologiutvikling, frem til ferdige løsninger.</p> <p>Forskningsrådet skal bidra til kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling og nødvendig kunnskapsoppbygging i de ulike sektorene, og at klimaforskningen finansiert av Forskningsrådet slik sett styrker den lokale, nasjonale og globale kunnskapsutviklingen innenfor klimaområdet. Mange tiltak for å redusere utslipp og øke karbonopptak er relativt nye. Det er derfor spesielt viktig at de følges av forskning for å sikre gradvis mer evidensbaserte klimatiltak.</p> <p>Rapporten peker på en rekke områder der det er store kunnskapshull og dermed stort behov for forskning. Eksempler er tekniske løsninger for karbonfangst og -lagring (CCS), utvikling av klimateknologi med implementering, tiltak for energieffektivisering og sirkulær økonomi, rettferdig omstilling (samfunnsøkonomiske kostnader/gevinster ved klimapolitikk fordeles og hvordan disse fordeler seg, hvordan få aksept for tiltak), hvordan klimatiltak i ulike sektorer samspiller og forståelsen av natur (naturkvaliteter og biologisk mangfold, prissetting av natur) og hvordan natur kan være en del av løsningen. Vi mener rapporten i større grad bør peke på forskning for å komme med gode løsninger på klimautfordringene. Vi benytter også anledningen til å understreke viktigheten av at beslutningsprosessene i samfunnet bygger på forskningsbasert kunnskap.</p>
------------------------	---

	<p>Forsknings- og innovasjonssystemet er en svært viktig brikke i omstillingen vi skal igjennom. For at sektorpolitikken og forskning- og innovasjonspolitikken skal spille bedre sammen er det behov for tettere integrasjon. En lovende framgangsmåte er samfunnsoppdrag. Norge har allerede gode erfaringer med samfunnsoppdrag i mindre skala, som for eksempel PILOT-E ordningen for blant annet elektrifisering av maritimtransport. OECD erkjenner Norges arbeid med slike satsninger, og påpeker muligheter for norske samfunnsoppdrag i større skala (se her). Utvalget bør vurdere samfunnsoppdrag som et mulig verktøy for å fokusere og akselerere arbeid rundt deler av omstillingen hvor forskning og innovasjon kan spille en rolle.</p>
--	---

Handelskampanjen	<p>Handelsavtaler og klimatilpasning</p> <p>Handelskampanjen takker for anledning til å spille inn til utvalgets arbeid. Det er et stort og omfattende tema, og i innspillet vårt tar vi opp noen konkrete klausuler i handels- og investeringsavtaler som bidrar til å befeste en politikk og retning fra en tid før klima- og naturkrisene ble så åpenbare i allmenn politisk bevissthet, som de er i dag.</p> <h3>Innledning</h3> <p>Det ble laget et grunnlag for debatten om handel og miljø/klima tidlig i WTOs historie, både i Norge og i FN-systemet – spesielt UNDP. Vi legger til grunn viktige prinsipper i denne tidlige forskningen, i vårt og vårt internasjonale nettverks videre arbeid i de senere årene: (referanser)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sustainable Norway (1995 edition), John Hille, Open Library https://openlibrary.org/books/OL18792782M/Sustainable_Norway - Third World Network (2001) The Multilateral Trading System: A Development Perspective: https://www.iatp.org/sites/default/files/Multilateral_Trading_System_A_Development_Pers.htm - Making Global Trade Work for People, Kamal Malhotra, innbundet (9781853839818) Adlibris Bokhandel: https://www.adlibris.com/no/bok/making-global-trade-work-for-people-9781853839818, UNDP, Rockefeller Foundation, Heinrich Boll Foundation, Wallace Global Fund for a Sustainable future <p>Vi viser til innspillet og presentasjonen fra Attac Norge, som også er styremedlem i Handelskampanjen.</p> <p>Vi vil be utvalget være oppmerksomt på at det praktisk og teoretiske grunnlag for dagens handelspolitikk styres av to avgjørende begreper: «Komparative fortrinn» (med <i>Most Favoured Nation</i> og <i>National Treatment</i>) og at politiske tiltak skal være «minst mulig 2 handelshindrende». Nesten all tvisteløsning og konflikter om handelspolitikk dreier seg om disse sentrale begreper. Det fører til at politikk i liten grad kan rettes inn mot:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Redusert ressursforbruk – for tanken er at den økonomiske effektiviteten skal føre til at produksjon blir billigere, slik at forbrukere kan øke forbruket samtidig som produsenten kan få økt avkastning. Det er i utgangspunktet ikke rom for å begrense spesielle produkter eller
-------------------------	--

tjenester om det ikke kan vitenskapelig stadfestes at det er skadelig i den gjeldende jurisdiksjon. Vekstmodellen stadfestes.

2. Sirkulær økonomi, ombruk og ikke-bruk/sparing – det er viktig at det ikke bare er markedsmodeller (med prinsippene most favoured nation, national treatment, og «minst mulig handelshindrende») som gjelder, men at det er mulig å innføre politikk med mest mulig miljø- og klimaeffektivitet. All den tid energi- og klimapåvirkning ikke er 100% internalisert i kostnadsbildet, vil mest mulig miljøeffektiv politikk kunne bli hindret.

3. Rettferdige løsninger som skaper legitimitet for de endringer som trengs. Her melder fagorganisasjoner verden rundt, at de to ovennevnte prinsipper kan føre til et race til bunnen for arbeidsfolk. Det økonomisk billigste produksjonsvalg kan ofte være i jurisdiksjoner med dårlige arbeids- og miljøbeskyttelse. Når samme land blir pålagt krav for å redusere miljø- og klimabelastning, og kanskje ansatte kastes ut i usikkerhet eller arbeidsledighet, så blir det vanskelig å få den nødvendige folkelige støtte til nødvendig tiltak.

4. Matproduksjonens, jordsmonnets og de genetiske ressursenes helt spesielle rolle er blitt stadig mer åpenbar under de pågående kriser. Men WTOs avtale om jordbruket, immaterielle rettigheter og svake beskyttelses muligheter for utviklingsland, legger til rette for et industrielt, eksport og investordrevet jordbruk, fram for politikk som ivaretar det mangfoldet av klima, jordtyper, genetiske mangfold, som jorda trenger. Handelsavtalene favoriserer industrijordbruk, spesialisering og eksport, samt uvettig forbruk av vannressurser – som heller ikke er internalisert i henhold til kostnader og lokalbefolknings menneskerettighetsfestede behov for tilgang. Her trengs helt ny politikk for klima og beredskap.

5. De enkelte lands ulike energimiks basert på naturtyper og ressurstillgang, klima og miljø, krever mangfoldige politiske tilnærminger. Investeringsbeskyttelsesavtalen *Energy Charter Treaty* (ECT) fra 1991, og en tilnærming til «teknologinøytralitet»¹ som også Norge har fremmet ved ulike anledninger, vil kunne befeste dagens energimiks og undergrave en tilpassa tilnærming innen energiproduksjon og forbruk. Her trengs både revisjon, og midlertidig stans i avtaler som foreløpig virker å føre politikken videre i feil retning.

6. Enkelte lands historisk betingete urettferdige fordeling – ulik teknologi og finansieringstilgang – utviklingsland trenger enda mer mulighet for tid og rom til å sikre en utvikling for samfunn og natur. Her har forhandlingene i handelsavtalene stått på stedet hvil. De lovete fleksibiliteter som var lovet utviklingsland, for at de kunne utvikle sine økonomier i en retning som både kunne gi arbeidsplasser og grunnlag for finansiering av fordelende velferd, gjør den store majoriteten av lav- og middelinntekstland helt avhengige av en kolonial produksjonsstruktur med eksport av ressurser. Som Agenda 21 (FNs handlingsplan for bærekraftig utvikling) prinsipper stadfestet, er en bærekraftig utvikling også avhengig av en fordeling av fellesskapenes ressurser og kunnskaper og teknologi. Dagens handelsavtaler trenger en virkelighetssjekk mot dette formålet.

Det trengs et internasjonalt rammeverk som gir rett til et mangfold av løsninger, ikke politiske standarder som må dokumenteres å være minst mulig handelshindrende. Avgjørende er naturligvis at løsningene er transparente, men ikke konkurransetilpasning for konkurransens og handelens eget formål. Dagens kriser viser også at beredskap ikke kan basere seg utelukkende på transportkrevende globale verdikjeder på grunn av finansielle, ikke ressursbesparende hensyn. Eksemplene vi har brukt under er ikke nødvendigvis «grønne», men de er eksempler på at politikk, offentlige investering og styring med «grønne formål» som utfordres av handels og investeringsavtaler.

Klausuler i handelsavtaler i konflikt med klimatilpasning

Lands støtte til økt grønn energi kan bryte med WTO-regler:

Storbritannia er et av landene som satser på å utvikle og investere i fornybar energi, men dette området har vært svært kontroversielt når det kommer til handelsregler. Frem til 2020 hadde de til sammen 15 tvister med Verdens handelsorganisasjon (WTO) knyttet til programmer for fornybar energi.

Også Canadas programmer for '*Feed in Tariffs*' (flere varianter finnes, men grunnprinsippet er at produsenten får garantert selge strømmen, og at de får betalt mer enn markedspris) ble utfordret av EU i 2013 av flere grunner, inkludert anklagen om at det var ulovlige subsidier.

Disse sakene handler om hvordan stater subsidier denne grønne energisektoren. Avtalen om subsidier i WTO tillater at land kan iverksette '*countervailing measures*' (som toll) hvis de mener

at et subsidiert produkt fra et annet land påvirker deres nasjonale industri negativt, eller hvis det er skaper det de mener er en «urettferdig fordel» for nasjonale selskaper over utenlandske selskaper. Før år 2000 ble noen subsidier for miljø unntatt disse reglene (*'green light' subsidies*), men det unntaket ble ikke fornyet.

Avtalen for subsidier i WTO må revideres for å tillate større handlingsrom for å støtte opp om programmer for grønn energi. Nok et eksempel på dette er at EU nå utfordrer Storbritannias satsing på havvind som skal øke produksjonen av fornybar energi og lokale jobber, fordi de hevder at den bryter med WTO-avtalen.

EU hevder at kriteriene som Storbritannia setter for å kunne motta subsidier er diskriminerende og vil favorisere selskaper som bruker britiske produkter over de som bruker importerte produkter. 28 mars 2022 ba EU om en konsultasjon med Storbritannia i WTO, det er steget før en tvisteløsningssak. 3 Bakgrunnen for konflikten er Storbritannias ambisiøse plan om å firedoble produksjonen av havvind før 2030. Med mål om at denne satsingen skal klare å produsere nok strøm til alle husholdninger i Storbritannia, skape 60 000 jobber, øke produksjon og industri, og redusere karbonutslipp. I utbyggingen av havvind er det blitt lansert flere konsesjonsrunder i 2015, 2017 og 2019, der selskaper først må sende inn en søknad om å delta. I søknaden må selskapene presisere og legge ved bevis på nivået av lokalt innhold i deres prosjekt, og nivået av lokal jobbskaping. Lokalt innhold kan for eksempel være kjøp av lokale produkter i verdikjeden. EU mener at krav om lokalt innhold bryter med WTO-avtalen (artikkel III:4 av GATT- avtalen fra 1994) som krever at et land ikke kan diskriminere produkter som er importert mot produkter som er produsert nasjonalt (nasjonal behandling).

En britisk statsansatt sitert i Financial Times, viser til at britiske ministre er 'forundret' over hvorfor EU vil utfordre subsidieordningen da EU-land bruker lignende metoder.

Bruken av lokalt innhold kan være et viktig verktøy i industrialisering for å sikre at en investering fører til jobber og at produksjon og kunnskap skapes i landet, og ikke forsvinner til utenlandske selskap. Det kan sammenlignes med de ti oljebud som ble brukt i byggingen av oljenæringen i Norge.

Grønne jobber og industriprogrammer

Programmer for å skape lokale jobber og lokal industri er kobla til ambisjonen om klimatilpasning, men 'lokalt innhold krav' er spesifikt forbudt i flere bilaterale investeringsavtaler og WTO-avtalen *Trade Related Investment Measures Agreement* (TRIMS) på bakgrunn at de diskriminerer utenlandske selskaper. Hensyn som miljøfordeler av kortere verdikjeder er ikke med i vurderingen.

Det har vært flere saker i WTO som utfordrer bruken av 'lokalt innhold krav'. India har utfordra flere stater i USA for bruken av lokalt innhold i sektoren for fornybar energi. EU har, som tidligere nevnt, utfordra Canada for bruk av «*Feed in tariff*»- programmer i fornybarsektoren, som favoriserte lokale tilbydere. USA har utfordra India for bruken av lokalt innhold innen solcelleproduksjon.

Det er behov for et moratorium i tvisteløsninger i WTO over saker som omhandler nasjonalt støtte for klimatilpasning og økt produksjon av klimavennlig energi som er strid med WTO-regler.

4

4 TWN, Environment- and Climate -Related JSIs: Caveat Emptor:

https://www.twn.my/title2/briefing_papers/MC12/briefings/Short%20note%20-%20environment%20JSIs%20generally.pdf

Offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser er et viktig verktøy for en grønnere økonomi. Det kan legges inn miljøkrav når varer skal kjøpes inn.

WTO-avtalen om offentlige anskaffelser, og noen frihandelsavtaler, tillater bruken av miljø- og andre bærekraftskriterier når anskaffelseskontrakter skal tildeles. Men hvis det legges inn støtte for lokale bedrifter kan det utfordres i WTO. Regler på offentlige anskaffelser i WTO og frihandelsavtaler er ofte så komplekse at de som legger ut anskaffelseskontraktene ikke er komfortable med å bruke de fleksibiliteter som finnes.

Teknologioverføring

Det å utvikle og sikre spredning av grønn teknologi er en kritisk del av en klimatilpasning. Det er nødvendig for en rettferdig utvikling at utviklingsland har tilgang til ny teknologi og er i stand til å utvikle egen teknologi. Teknologioverføring er en forpliktelse i *United Nations Framework*

Convention on Climate Change (UNFCC, artikkel 4.5) og i Kyoto-protokollen (artikkel 10(c) og 11.2(b)). Det ble tydelig for hele verden under koronapandemien at immaterielle rettigheter i WTO og frihandelsavtaler kan gjøre det vanskelig for utviklingsland å bruke teknologien, tilpasse den og sette i gang egen produksjon. Patenter gir patentinnehaver rett til monopol i 20 år, for industrielt design er det 10 år. Flere utviklede land står hardt imot å revidere immaterielle rettigheter og å få på plass krav om teknologioverføring, isteden er teknologioverføring ofte overlatt til markedet og hva selskapene bestemmer seg for. 6

Reglene rundt immaterielle rettigheter må revideres for å sikre en bedre balanse mellom det å skape et insentiv for innovasjon og samtidig sikre at tilgangen på teknologi er rettferdig. Det må sikres en reell og effektiv teknologioverføring (som fastsatt i UNFCC artikkel 4.5, og artikkel 10 i Parisavtalen) av miljøvennlig teknologi til utviklingsland, ved å bruke bilaterale avtaler, og andre avtaler om teknologioverføring og utviklings samarbeid.

Forhandlinger om en avtale på miljøvarer og tilgang på miljøteknologi

Forhandlingene om en avtale på miljøvarer er forhandlinger som foregår blant en gruppe land i WTO (plurilateralt), der Norge er med. Forhandlingene har møtt motstand hos en del utviklingsland da liberalisering av denne sektoren i stor grad vil falle på dem, innenfor sektorer hvor utviklede land er konkurransedyktige. Lista over miljøvarer er også veldig bred, hvilket vil føre til økt liberalisering av varer og tjenester i disse landene.

Hvis reglene rundt immaterielle rettigheter og forbud mot krav om lokalt innhold er like strenge som i dag, vil en slik liberalisering føre til at de utviklede landene som har et konkurransefortrinn vil forbli dominerende, og utviklingsland vil hverken få teknologioverføring eller mulighet til å utvikle egen teknologi. Utviklingsland vil da bli avhengige av en dyr, importert teknologi med høye kostnader til vedlikehold.

⁵ Khor, M, Montes, M, Williams, MandYuIII, P.B.V(2017) "Promoting Sustainable Development by addressing the impacts of climate change response measures on developing countries". South Centre

⁶ TWN, Environment- and Climate -Related JSIs: Caveat Emptor:

https://www.twn.my/title2/briefing_papers/MC12/briefings/Short%20note%20-%20environment%20JSIs%20generally.pdf

Disse initiativene pleier å legge vekt på at land skal få teknologioverføring og tilgang på ny teknologi gjennom den kommersielle handelen, men det er ingen forpliktelser eller referanser til forpliktelser som ligger i UNFCCC.⁶

Det er behov for et unntak (en såkalt 'waiver') fra TRIPS-avtalen over miljøteknologi.

ISDS og klimatilpasning

Det er viktig med en rask og effektiv omstilling fra fossil energi for å sikre at global oppvarming holder seg under 1,5 grader. Da må Norge og andre land ha muligheten til å innføre miljøpolitikk uten frykt for milliardsmål fra internasjonale investorer. Vi krever derfor at den norske regjering trekker Norge ut av samtlige avtaler som inneholder investor-stat-tvisteløsningsmekanisme (ISDS) og ikke inngår avtaler i fremtiden som inneholder denne mekanismen. Årsaken er at ISDS-mekanismen gir utenlandske selskaper en særegen rett til å saksøke stater i private tribunal der hverken nasjonale lover, som Norges klimalov, eller Grunnloven må tas hensyn til i beslutningene som er bindene for staten. Utenlandske selskaper kan saksøke staten for ny politikk for det grønne skiftet hvis det bryter med de «berettigete forventningene» til investor til å behandles «rettferdig og rettmessig». Dette gir i dag høye kostnader og økt overgangsrisiko for omstilling.

For å nå klimamålene om å redusere utslipp må stater raskt fase ut fossil energi. Det kan innebære at planlagte prosjekter ikke kan gjennomføres, og/eller at tillatelser for olje og gassproduksjon trekkes tilbake eller ikke gis. ISDS-saker er svært dyre, og kompensasjonene kan bli skyhøye, spesielt innen fossil energi. Det kan bli dyrt å velge miljø i en slik situasjon. IPCC erkjente i sin nyeste delrapport at ISDS-saker kan føre til at stater ikke innfører eller forsinker implementeringen av tiltak som skal fase ut fossil energi. Danmark og New Zealand anerkjente nylig at ISDS-systemet har påvirket deres miljøambisjoner negativt.

Land som har en stor andel av fossil energiproduksjon beskyttet av ISDS-mekanismen vil altså stå overfor betydelig juridisk og økonomisk risiko dersom en ønsker å avvikle produksjonen av fossil energi.

En ny studie gjort av forskere fra blant annet Boston University viser en oversikt over 55 206 olje- og gassprosjekter i 159 land som har fått tillatelse til produksjon, men der den endelige

beslutningen for investeringen skal tas mellom 2022-2050. Hvis landene kansellerer disse prosjektene, kan vi se ISDS-søksmål i 19 prosent av tilfellene til en estimert søksmålsverdi på 60-234 milliarder dollar. Dette vil bety store finansielle tap for disse landene, og det vil fjerne midler fra budsjetter som kunne vært brukt på klimatilpasning og omstilling. Hvis land i tillegg kansellerer olje- og gassprosjekter som er under utvikling vil det introdusere ytterligere økonomiske tap fra ISDS-krav.

Energichartertraktaten (ECT) er den største bidragsyteren til en rekke av de skyhøye ISDS-kravene over miljøtiltak da avtalen inneholder ISDS. Avtalens fokus er energi, og den er ratifisert av 50 land. Norge har som kjent ikke ratifisert ECT-avtalen, som er bra og viktig. Bakgrunnen for avgjørelsen var en vurdering om at «tvisteløsningsmekanisme[n] er i strid med Grunnloven». Italia ble saksøkt av selskapet Rockhopper på bakgrunn ECT-avtalen etter at regjeringen forbød oljeutvinning innen 12 nautiske mil fra kysten. Rockhopper vant og fikk tildelt 190 millioner euro. Selskapet hadde investert 33 millioner euro i innledende oljeleting, men selskapet hadde verken bore- eller utvinningstillatelse. Likevel mente voldgifttribunalet at selskapet hadde rett på erstatning. Italia trakk seg fra ECT-avtalen i 2015. 7 I oktober 2022 varslet Frankrike at de trekker seg fra ECT-avtalen slik at de kan nå sine klimamål.

7 «Europeiske land gjør opprør mot energitraktat som straffer stater for å føre grønn politikk: Binds av fossilindustrien», Tore Keller, Information, publisert i Klassekampen 5 november 2022

På bakgrunn av dette krever vi at Den norske regjeringen holder på standpunktet om å ikke ratifisere ECT-avtalen, samt trekker seg ut som part i avtalen. I tillegg ber vi regjeringen avslutte de gamle bilaterale investeringsavtalene som Norge har som inneholder ISDS. 8

(Teksten er tatt fra et Brev «For å nå miljømålene må regjeringen si opp avtaler med ISDS» sendt i mai 2022 til regjeringen, sammen med ni andre organisasjoner).

Bærekraftig landbruk og tilgang på frø

Bærekraftig landbruk kan være landbruk som er tilpassa lokale forhold og hvor bønder kan kontrollere, lagre og bruke frø. Internasjonalt er det derimot en økende monopolisering der få frøselskap kontrollerer en stor andel av verdens frø. Disse selskapene har en interesse av at bønder hvert år kjøper nye frø. Posisjonen til frøselskapene er støtta opp om av de strenge

	<p>reglene på immaterielle rettigheter i UPOV-konvensjonen som ofte er et krav for å signere nye frihandelsavtaler. Norge har også lagt inn krav om signering av UPOV-konvensjonen i våre frihandelsavtaler, selv med utviklingsland, noe som bidrar til strenge regler på immaterielle rettigheter og gjør det umulig for bønder å lagre, dele eller å bruke frø fra forrige års avling.</p>
--	---

Naturviterne	<p>Punkt 1. De aller fleste utslippene av klimagasser må fjernes for godt innen 2050.</p> <p>Punkt 2. Klimapolitikken må fremme helhetlig omstilling, ikke begrenses til enkelttiltak.</p> <p>Helhetlig omstilling krever at staten tar et koordineringsansvar. Sektorvise veikart er vel og bra, men også disse må koordineres og justeres på tvers. Naturviterne mener Klima- og miljødepartementet (KLD) bør gis klarere myndighet til å koordinere og pålegge utslippskutt på tvers av sektorer. Fremover bør naturfaglige vurderinger for utslippskutt gis større innflytelse på prioriteringer i finans og næringspolitikken, gjennom KLD.</p> <p>Det betyr tiltak for utslippskutt og naturmangfold må vektlegges mer enn de gjør i dag. Finans-, industri- og klimapolitikk må også skifte fra en praksis med formulering av mål til gjennomføring av kutt. Fremgang i klimapolitikken kan ikke bygge på mål og ambisjoner, men må bygge på faktisk fremgang i form av reelle utslippsreduksjoner.</p> <p>Innføringen av «grønn bok» (regjeringens klimastatus og -plan) som del av statsbudsjettet er et steg i riktig retning, men statens klimabudsjett må bli tydeligere på hvilke budsjettprioritering som kutter utslipp og hvilke som øker utslipp. Sammenhengen mellom finanspolitiske prioriteringer og klimagassutslipp må tydeliggjøres skal «grønn bok» fungere som et styringsverktøy.</p> <p>Et forslag er tydeligere oversikt over utslippskilder og tiltak, sektor for sektor. Oslo kommunes klimabudsjett kan tjene som eksempel, med både en utslippsramme og ansvarlig etat for innføring av hvert enkelt tiltak.</p> <p>Det er naturlig at «grønn bok» også utvides med et eget naturregnskap som synliggjør verdien av og endringer i natur og økosystemtjenester over tid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • KLD må i større grad gis innflytelse på flere politikkområder med mål å sikre at naturmangfold og klimautslipp vektlegges sterkere i politiske prioriteringer. • «Grønn bok» bør utvides med tiltak og kostander for utslippskutt, samt naturregnskap som synliggjør verdien av og endringer i økosystemtjenester over tid. • Samfunnet som helhet må i større grad veie bruken av ressurser og kompetanse opp mot klimakutt og omstilling. Investeringer i prosjekter som forlenger avhengigheten av fossilenergi bryter med anbefalingene fra FNs Klimapanel (IPCC) og Det Internasjonale Energibyrådet (IEA).
---------------------	---

- Statlige investeringer fremover bør innrettes mot utslippskutt og grønn omstilling som et eget mål i seg selv.
- Det må legges til rette for omstilling- og videreutdanningstiltak som sikrer at næringsliv og offentlige etater har riktig kompetanse for det nye, grønne arbeidslivet.
- Det bør tydeligere kommuniseres fra offentlig myndigheter hvilke sektorer hvor utslippskutt er mulig, og i hvilke sektorer hvor utslippskutt ikke er mulig eller veldig kostbart.

Det er viktig at alle sektorer bidrar, samtidig som det etableres aksept for hvor kutt kan og ikke kan gjennomføres. F. eks. kan matproduksjon vanskelig gjøres helt uten utslipp, mens store deler av transportsektoren bør kunne bli utslippsfrie. Det betyr samtidig at bruken av transportmidler hvor nullutslipp ikke er teknologisk mulig bør fases ut (se også punkt 6 om bioenergi).

Punkt 3. Utslippene i Norge må ned, men norsk politikk må også redusere det norske globale klimafotavtrykket og bidra til at verden blir et lavutslippssamfunn.

Krav om klimakutt må gjelde Norge både som konsument (importør) og produsent (eksportør). Da kommer man ikke utenom at det må gjøres store omstillingsgrep i energisektoren. Bruken av kompetanse må vris fra fossil energiproduksjon til langsiktige investeringer og utvikling av teknologi og produksjon for fornybar energi. Den forbigående europeiske energikrisen kan ikke bli en bremsekloss for energiomstilling, men bør utnyttes som en katalysator for fremgang i energieffektivisering, fornybarutbygging og offentlig diskusjon om prioritering i bruken av energi som en begrenset ressurs.

Punkt 4. Klimakrisen løses ikke hvis ikke også naturkrisen blir løst. Ytterligere nedbygging av natur og arealer må begrenses.

Klima- og naturkrisen må løses samtidig. En konsekvens av dette er etter Naturviternes mening at plan- og bygningsloven må styrkes, og at det må bli betydelig vanskeligere å bygge ned natur. Dette gjelder også triviell natur, ikke bare rødlista arter og naturtyper.

- Det er i kommunen arealpolitikken utformes og praktiseres. Kompetansen og ressursene i kommunene til naturforvaltning må styrkes. Spesielt må sikring av natur med høyt karbonopptak og -lagring prioriteres.
- Arbeidet med kartlegging av natur og utarbeidelsen av et nasjonalt naturregnskap må forseres.

- Det bør utarbeides en nasjonal plan for ivaretagelse av natur.
- Naturens posisjon i plan- og bygningsloven må forsterkes.
- Det bør komme tydeligere statlige føringer i arealpolitikken som vektlegger at utbygning og infrastrukturprosjekter må kunne dokumentere positivt bidrag til reduksjon av klimagassutslipp og bevaring naturmangfold.
- I større grad må arealpolitikken rette seg mot utnyttelse av allerede bebygde eller sterkt forringet areal.
- Målet om naturrestaurering må i større grad forsterkes i lov- og planverk og kommunale planer. Norge har et mål om å restaureres naturområder som er forringet eller ødelagt, for å gjenopprette og forbedre tilstanden i økosystemet. 15 % av ødelagte naturområder skal restaureres innen 2025.
- For å kunne bidra til bedre klimatilpasning i kommunene, må både kapasiteten og samordningen mellom de ulike statlige etatene som arbeider med klimatilpasning styrkes. Kommunene må få sterkere støtte og bidrag fra statlige etater inn i det lokale klima- og naturarbeidet.
- Kunnskapen om og bruken av naturbaserte løsninger må økes i kommuner og hos industri- og næringslivsaktører. Det er viktig at industribedrifter og landbruk tar i bruk naturbaserte løsninger der det er hensiktsmessig på egne eiendommer og i tilknytning til egen drift.

5. Rettferdig omstilling forutsetter grønn omfordeling

Det er viktig at det legges opp til bredt samarbeid mellom ulike samfunnsinteresser og grupper, slik som etableringen av rådet for rettferdig omstilling i arbeidslivet, bestående av LO, YS, Unio og Akademikerne fra arbeidstakersiden og NHO, KS, Virke og Spekter fra arbeidsgiversiden. Hovedavtalene i alle tariffområder gir organisasjonene og tillitsvalgte medbestemmelse. Det er viktig at partene i arbeidslivet engasjeres i omstilling til nullutslippssamfunnet, for å sikre bred forankring og samarbeid om nødvendigheten av klima- og miljøpolitikk.

Alle virksomheter utarbeider i dag virksomhetsstrategier og -planer som definerer virksomhetens overordnede mål og hvordan man skal jobbe for å realisere disse. Staten må legge til rette for og bidra til at trepartssamarbeidet støtter opp under utarbeidelsen av grønne virksomhetsstrategier. Tillitsvalgte må sikres en sentral rolle i dette arbeidet.

6. Norge må gå gjennom en energiomstilling med mer effektiv bruk av all energi, økt bruk og

produksjon av fornybar kraft og bærekraftig bruk av bioenergi

Betydningen av energieffektivisering har vært lenge vært underkommunisert i den norske energidebatten. Økningen av strømprisene i 2022 har i noe grad endret dette. Tall fra Cicero senter for klimaforskning viser også nylig en endring til det positive i folks holdninger til vindkraft.¹ Høye energipriser og kostnadene ved strømstøtteordningen har aktualisert den økonomiske verdien av energieffektivisering. Fra et klimaperspektiv er det likevel viktig å påpeke at energiomstilling og energieffektivisering må drives fremover også i år hvor strømprisen skulle være lav.

Norge har et væravhengig energisystem, og tempoet i energieffektiviseringstiltak og fornybarutbygning kan ikke avhenge av utviklingen i spotprisen. Rammebetingelser og støtteordninger for energieffektivisering og fornybarutbygning bør styrkes uavhengig av kortvarige eller midlertidige endringer i energipriser, eller hvilket prisområde bedrifter og folk bor i.

¹ <https://forskning.no/energi-klima-ntb/nordmenn-er-blitt-mer-positive-til-vindkraft-pa-land/2081065>

Et viktig prinsipp for fremtidig utbygging av ny fornybar energi må være at ytterligere tap av naturmangfold ikke aksepteres (jf. pkt. 4 over). Det betyr at naturmangfold bør vektlegges sterkt enn lønnsomhet ved utbygginger knyttet til kraftproduksjon.

Fornybarutbygning og tilrettelegging av ny industri og infrastruktur vil kreve mer kommunale ressurser og kompetanse til naturkartlegging og arealplanlegging, for å sikre at viktige naturverdier ikke går tapt i overgangen til nullutslippssamfunnet.

Kraft (strøm) må brukes til å etablere ny utslippsfri industri og næring på lang sikt, ikke til å kutte utslipp på kort sikt. Elektrifisering av norsk sokkel bør i all hovedsak kun skje der det bidrar til fornybarutbygging med verdi utover klimakutt fra olje- og gassproduksjon.

Det er lite trolig at bioenergi fra norske naturressurser er en god erstatning for elektrifisering og fornybarenergi som sol-, vind- og vannkraft på lang sikt. Investeringer og bruk av bioenergi må veies opp mot hvilke drivstoffalternativer som finnes og verdien ved alternativ bruk av biomassen. Det er begrenset med tilgang på biomasse i verden og det er eksempler på at bruk av bioenergi til transport fortrenger for eksempel matproduksjon eller har negativ påvirkning på biomangfold. Rene avfallsstrømmer som ikke har annen anvendelse, slik som f. eks biogass fra matavfall, synes å ha størst potensial i et langtidsperspektiv.

- Utnyttelse av tilgjengelig biomasse må bygge på sirkulærøkonomiske prinsipper for å etablere lønnsomme verdikjeder som støtter opp under utviklingen av avansert norsk bioøkonomi med null- eller lavutslipp.
- Bionova bør være statens virkemiddel for å sikre utvikling av norsk bioøkonomi og etableringen av nye grønne arbeidsplasser.
- Et viktig mål for en moderne og fremtidsrettet bioøkonomi er energibalanse. Dersom mengden energi vi tilfører for å produsere for eksempel mat, er større enn energien vi evner å hente ut gjennom fotosyntese til å dyrke avlinger, går energiregnskapet i minus.
- Utviklingen og innføringen av ny teknologi for bearbeidelse og foredling, må kunne gi anslag på forholdet mellom energi og nytte vi får ut av biomassen, sett opp mot hva produksjonen forbruker av energi.

7. For å komme til lavutslippssamfunnet trengs ytterligere teknologiutvikling og bedre spredning av teknologi som allerede finnes

-

8. Norge bidrar best til klimamålene gjennom tett og forpliktende samarbeid med EU

EUs handlingsplan for bærekraftig finans og EUs «grønne» taksonomi vil kreve betydelig naturfaglig kompetanse i årene fremover. Målene som taksonomien retter seg omhandler ikke kun klima, men inkludere blant annet «beskyttelse av artsmangfold og sunne økosystemer» og «beskyttelse av vann og marine ressurser».

Det vil trolig være økende behov for natur- og klimakompetansen i forvaltning, næring og industri framover hvis Norge skal lykkes med å følge opp lov- og regelendringer som iverksettes gjennom EØS-samarbeidet. Blant annet rapportering og vurdering av natur- og klimavennlige investeringer kan komme til å kreve økt integrering og samarbeid mellom klimafaglig og naturvitenskapelig miljøer opp mot finansielle miljøer og institusjoner, også i utdanningsforløpet.

9. Økonomisk aktivitet basert på fossile energikilder eller overbruk av andre naturressurser er ikke bærekraftig

Se punkt 3 og 6.

10. Beslutningssystemene i dag legger ikke tilstrekkelig til rette for den omstillingen vi skal

gjennom

Se punkt 1 om styrking av KLDs innflytelse på finans- og næringspolitikk, punkt 4 om styrking av naturens posisjon i plan- og bygningsloven, og punkt 6 om sterkere statlig styring i planlegging av fornybarutbygging.

KS

KS viser til den åpne invitasjonen til å komme med innspill til Klimautvalget og svare på spørsmål gitt i utvalgets delrapport.

Med delrapporten har utvalget gitt et solid grunnlag for en målrettet debatt om veivalgene som må tas i norsk klimapolitikk. KS vil med dette slutte seg til premissene utvalget legger for sitt arbeid:

- Skal Norge omstilles til et lavutslippssamfunn, må klimapolitikken forsterkes. Tiltak må ikke utsettes og lavutslippsutvikling må i større grad bli en del av den generelle samfunnsutviklingen.
- Klimapolitikken må favne bredere. Den må ses i sammenheng med naturkrisen og politikk for bærekraftig arealbruk.
- Klimapolitikken bør i større grad legge vekt på varig omstilling til lavutslipp.
- Klimapolitikken må være mer enn et sett med sektorplaner. Den må i større grad håndtere tverrgående problemstillinger.

**Norges institusjon for
menneskerettigheter (NIM)**

Innspill 2 til Klimautvalget 2050

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) viser til invitasjon fra Klimautvalget 2050 til å komme med innspill til 10 utvalgte temaer innen 30. september 2022.

Vi viser til vårt tidligere innspill til utvalget 2. desember 2021 om sammenhengen mellom klimaendringer og menneskerettighetene.¹ I denne sammenheng vil vi supplere dette ved å knytte noen korte bemerkninger til noen relevante spørsmålet fra utvalget.

Til spørsmål 1.B, 1.D, 10.D og 10.E, viser vi til NIMs anbefalinger i årsmeldinger fra 2020 og 2021 om å utrede (i) oppretting et uavhengig klimaråd og (ii) endring av klimaloven. Innholdet i og begrunnelsen for anbefalingene er nærmere beskrevet i årsmeldingene.² Til spørsmål 3.B og 3.E viser vi til at Grunnloven § 112 i følge Høyesterett omfatter klima og eksporterte forbrenningsutslipp fra norsk olje og gass for så vidt gjelder den skade slike utslipp gjør i Norge.

Til spørsmålene i del 5 viser vi til at vi i forrige innspill løftet sammenhengen mellom FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) art. 6, 17 og 27 og klimaendringer. Den da omtalte klagesaken anlagt av urfolket Torres Islanders, er nå avgjort. FNs menneskerettskomité fant at Australia ikke hadde beskyttet urfolkets fysiske integritet, hjem og kulturutøvelse godt nok mot klimaendringer, i strid med SP art. 17 og 27.4

Vi ønsker utvalget lykke til med videre arbeid, og stiller oss til rådighet ved behov.

Nils Jakob Johnsen

KLIMATILTAK. HELHETLIG PRIORITERINGSMATRISE

1. BAKGRUNN

I Norge, og de fleste land, har klima-, energi- og kostnadseffektive klimatiltak lav prioritet. I tillegg har enkelte vedtatte klimatiltak liten eller ingen klima-effekt.

Noen vedtatte tiltak er lite energieffektive og svært kostnadskrevende, samtidig som natur- og miljøvern hensyn i liten grad ivaretas.

Beslutningsprosesser knyttet til klimatiltak er ofte mangelfulle, samtidig som helhetsorienterte beslutningskriterier mangler.

2. FEILPRIORITERINGER OG KONSEKVENSER AV DISSE

Mangelfulle beslutningsprosesser fører til feilprioriteringer med tilhørende negative konsekvenser. Vi har ingen mulighet til å nå de nasjonale klimamålene for 2030 med nåværende prioritering

Det enorme energiforbruket knyttet til enkelte klimatiltak kan gi en betydelig energimangel her i landet om noen år.

Natur, som binder store mengder CO₂, ødelegges i stort omfang, blant annet i forbindelse med vindkraft på land og motorveibygginger som markedsføres som klimatiltak.

3. HVA KAN VI OPPNÅ MED EN PRIORITERINGSMATRISE?

Den enkle, helhetlig prioriteringsmatrisen vi har utviklet, kan medvirke til at treffsikre, naturbevarende, miljøvennlige, energieffektive og kostnadseffektive klimatiltak prioriteres høyere. Aktuelle klimatiltak gjennomgås og gis delscorer for:

- . Klimaeffekt (global)
- . Energibehov og -effektivitet
- . Kostnadseffektivitet
- . Konsekvenser for natur og miljø
- . Sysselsettingseffekt
- . Konsekvenser for enkeltmennesker og husholdninger
- . Tildeling av score i prioriteringsmatrisen:
- . Aktuelle klimatiltak er gitt score innen ovennevnte faktorer. Klima-effekt og energieffektivitet er tillagt mest vekt.

- . Det enkelte klimatiltak kan maksimalt oppnå en score på pluss 100.
- . Scorene er på basis av foreliggende informasjon om klimaeffekt, energieffekt og konsekvenser, eller «beste skjønn».
- . Totalscore angir hvor bra tiltaket er ut fra en helhetlig vurdering. De gir grunnlag for å kunne skille «klienten fra hveten».
- . Tiltakene som er vurdert, har oppnådd en totalscore mellom minus 40 og pluss 90 (av 100 mulige).

Det er et stort tankekors at «klimatiltak» med minusscore, fortsatt er aktuelle å gjennomføre.

4. FORUTSETNINGER:

- . Livssyklusperspektiv. Eksempel: Produksjon av el-biler gir store CO₂-utslipp. Det går år før disse er utlignet – spesielt for store el-biler og når Europeisk mix legges til grunn.
- . Europeisk miks er aktuell etter at energi-avtalene, og de gjensidige leveringsmulighetene, med EU trådte i kraft. Elektrisk energi regnes her som bare delvis fossilfri.
- . Klima-effekten er vurdert på global basis. Enkelte tiltak gir klimagass-reduksjon nasjonalt, men ikke globalt. Som elektrifisering av norsk sokkel.
- . Enøk, reduksjon av matsvinn og vern av skog/myr: Tiltakene forutsettes å være omfattende. Der staten er pådriver, og der det skjer en betydelig mobilisering av lokale aktører. Faktorene som er valgt, vektingen av den enkelte faktor og tildelingen av enkeltscore kan diskuteres. Slike diskusjoner kan bidra til at viktige klimatiltak, herunder prioritering og konsekvenser av disse, blir bedre opplyst.

6. KLIMATILTAK SOM ER VURDERT OG TILDELT SCORE I PRIORITERINGSMATRISEN

7. KOMMENTARER TIL TILTAK MED HØY TOTALSCORE:

Omfattende enøk i bygg og industri: EU-studier indikerer at potensialet er minst 20 % - og det i land som bruker mindre energi pr. innbygger enn Norge. Enøk i eksisterende bygg bør suppleres med strengere bygningsforskrifter som sikrer lavere energiforbruk. Det offentlige bør også bygge mer areal- og energieffektive bygg, og i større grad oppgradere eksisterende bygg, fremfor å rive og bygge nytt. Vi forutsetter at betydelige midler bevilges via ENOVA (noe som vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt).

KAF: CO2-avgift til fordeling: En høy nok avgift vil sikre betydelig nedgang i bruk av fossil energi – og at noen klimatiltak blir mer lønnsomme (som hydrogenproduksjon og CCS). Staten refordeler totalsummen som kreves inn – med lik sum til hver innbygger. Derved straffes de som slipper ut mye CO2 økonomisk. Mens de som slipper lite ut, får nettogevinst.

Storstilt satsing på sykkel, el-sykkel og kollektivtrafikk gir klimagevinster, reduserer forurensingen og trafikkstøyen, reduserer bilkøene og er privatøkonomisk gunstig. Bilbruken vil gå ned, noe som igjen reduserer kostnader til veivedlikehold og utbedring/bygging av veier.

Stoppe motorveitbygging: Bygg 2-felts veier med forbikjøringssoner i stedet – kombinert med utbedring og sikring av eksisterende hovedveier. Dette gir mindre trafikk, lavere fart, lavere utslipp og mindre naturødeleggelser.

Omfattende vern av skog, myr og andre naturområder. Slik natur lagrer store mengder CO2. Vernemålene for skog nås. I tillegg blir myrområder identifisert og fredet.

Betydelig reduksjon av matsvinn. Noe er gjort, men mer kan gjøres. Dette tiltaket gir bra klima-effekt, er gunstig økonomisk og ressursparende.

8. KOMMENTARER TIL TILTAK SOM HAR FÅTT MIDDELS TOTALSCORE.

Momsfritak og lavere bompenger/parkeringsavgifter for elbiler. Gir lavere CO2-utslipp, renere byluft, høy energieffektivitet og bedre privatøkonomi. Men genererer miljøskadelig gruvedrift og fører til mer trafikk inn til byene pga. bruk av kollektivfelt og rimelige parkeringer/bompenger. Momsfritaket innebærer inntektstap for staten på ca. 30 milliarder pr. år. I tillegg kommer lokal subsidiering av bompenger og parkering. Levetiden for el-biler er lavere enn for fossilbiler, og dekkslitasjen er større. Store el-biler kommer dårlig ut klimamessig i et livssyklusperspektiv. Spesielt om en bruker såkalt EU-mix for energibruk. Oppgradering av eksisterende kraftlinjer og –linjenett. Gir forholdsvis rimelig elektrisk kraft med moderate naturinngrep.

Lyntog: Mellom Oslo og Trondheim/Bergen/Haugesund/Stavanger. Lyntoget tar over noe av godstrafikken og mye av flytrafikken mellom de aktuelle byene. Og reduserer privatbilbruken.

El-fly: Mindre fly kan tas i bruk mellom eksempelvis Bergen og Stavanger og på andre kortere strekninger. Energieffektiviteten er høy, men potensialet for å kutte CO2 begrenset, fordi flyene har lav setekapasitet og liten rekkevidde. Må trolig bruke hydrogen- og hybridløsninger på lengre flystrekninger.

By-, T-baner, trolleybusser og moderne trikker i store byer: Bergen, Oslo og delvis Trondheim er bra dekket her, men kan fortsatt bygges videre ut. Det blir dyrt, men gir betydelige klima- og miljøgevinster.

Produksjon av hydrogen og ammoniakk. Neppe mulig å produsere hydrogen og ammoniakk med bare utslippsfri energi. Naturgass og CO2-lagring blir nødvendig om målsatt produksjonsmengde skal realiseres. Produksjonen er lite energieffektiv, og den krever store statlige tilskudd. Potensialet for CO2-kutt de neste 10 årene er ca. 5 % av samlede norske CO2 utslipp. Bra sysselsettingseffekt.

Vindkraft til havs: Svært høye enhetskostnader gir høye energipriser. Naturinngrepene er mindre alvorlige sammenlignet med vindkraft på land, selv om der er noen negative konsekvenser.

CO2-fangst og lagring: Krever betydelige statstilskudd og mye energi. Miljø-ulempes. Bra sysselsettingseffekt. Utbyggingen gir CO2-utslipp. Årlig fangst av CO2 ved Norcem Brevik blir ca. 400.000 tonn. Om 3 CCS-prosjekter blir ferdige innen 10 år, vil det gi en brutto reduksjon i CO2-utslippene i Norge på ca. 1,2 millioner tonn CO2, eller en nasjonal utslippsreduksjon på ca. 2,5 %. Dette monner lite i forhold til målet om 55 % samlet utslippsreduksjon innen 2030. Men disse utslippene kan neppe kuttes på annen måte. Solcelleparker på bakken. God klima-effekt, relativt kostnadseffektivt, men arealkrevende. Deler av Norge har ganske mye sol. Gunstig kostnadsutvikling over tid. Bør satses sterkere på.

9. KOMMENTARER TIL TILTAK SOM HAR FÅTT LAV ELLER NEGATIV TOTALSCORE:

Vindkraft på land: God klima-effekt hvis det bygges mange vindparker. Men krever enorme arealer og gir store naturødeleggelser. Kraftig folkelig motstand. Relativt kostnadseffektivt.

Atomkraft. God klimaeffekt. Høye investeringskostnader, moderate driftskostnader. Uløste avfallsproblemer. Sikkerhetsrisiko. Stor folkelig motstand. Stabil energitilførsel. Lavt arealforbruk. Energieffektiv løsning.

Elektrifisering av norsk sokkel fra land. Netto reduksjon av CO₂-utslipp blir trolig omkring null. Gassen som frigjøres ved overgang til elektrisk strøm, vil bli transportert til Europa. Transporten, og fremføringen av strøm til plattformene, medfører energitap. Elkraft er mer energieffektivt enn gass, men denne gevinsten utlignes trolig av energitapene ved transport. Enorme kostnader og svært høyt energiforbruk. Totalscore: minus 20 (!)

Hordfast. Tap av skogs- og myrområder som binder CO₂. Byggingen gir store CO₂-utslipp. Kjørehastigheten og privatbiltrafikken vil øke. Gir økte årlige CO₂-utslipp. Kostnadene er høye og naturødeleggelsene betydelige. El-ferjer og utbedring av eksisterende veitrasé er bedre alternativer. Som koster mindre økonomisk - og gir lavere utslipp. Totalscore minus 40 (!)

10. KLIMATILTAK. KATEGORISERING.

11. SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER:

Besluttende myndigheter bør ta i bruk verktøy som sikrer mer helhetlige forhåndsvurderinger av klimatiltak og mer treffsikre prioriteringer. F.eks. en enkel, kvalitetssikret beslutningsmatrise.

Norge satser altfor lite på tiltak med prioritet 1. Ingen av dem har grønt lys i dag. Bør gis høyeste prioritet. Eksempel: Sterk og bred satsing på enøk vil gi stor klima-effekt til en lav samfunnsøkonomisk kostnad. Og frigjøre betydelige energimengder.

Norge ligger bra an når det gjelder tiltak med prioritet 2 (med unntak av lyntog). Disse tiltakene gir god klimaeffekt, men koster mye og er til dels lite energieffektive. Produksjon av grønt hydrogen, grønn ammoniakk og fangst/lagring av CO₂ er kostnads- og energikrevende. Men trolig nødvendige for å nå klima-målene. Gir arbeidsplasser og næringsutvikling.

Vindkraft på land og atomkraft har fått prioritet 3. Men atomkraft gir stabile energileveranser og krever lite areal. Og vindkraft på land kan bygges ut i tilknytning til industriarealer?

Motorveitbyggingen bør stanses så snart som praktisk mulig. Hordfast markedsføres som et klimatiltak, men scorer minus 40 på prioriteringsmatrisen (!)

Enøk gjør ikke seg selv. Anbefaler en kraftig økning i midler til ENOVA og enklere søknadsprosedyrer. Sats sterkt og bredt!

Sterk satsing på tiltak med prioritet 1 er nødvendig om Norge skal ha noen som helst mulighet til å nå klimamålene for 2030.

Klimaetaten i Oslo

Klimaetaten takker for muligheten til å gi innspill til utvalgets foreløpige vurderinger. Vi slutter oss til utvalgets helhetlige tilnærming til hvordan klimapolitikken bør formes frem mot 2050. En endring i klimapolitikken fra sektorvis vurdering av enkelttiltak til en helhetlig og sektorovergripende omstilling av samfunnet er etter vår vurdering helt nødvendig for å nå det lovfestede målet om lavutslippssamfunnet. Vi vil samtidig understreke at en helhetlig strategi for omstilling også bør inkludere klimatilpasning. Dette inkluderer arbeid for å sikre robuste økosystemer med et rikt naturmangfold, noe som underbygger behovet for å se klima og natur i sammenheng i beslutningsprosesser.

Med Oslos mål om 95 % utslippsreduksjoner innen 2030, så er inngangen til klimaarbeidet at alle sektorer skal tilnærmet null utslipp i 2030. Inkludert i klimastrategien er også mål om at kommunen skal rustes for å møte klimaendringene. Oslos klimamål krever en kraftig omstilling av byen på få år. Dette krever en tydelig og effektiv klimaledelse overfor alle kommunens virksomheter, byens næringsliv og private husholdninger. Dette innebærer blant annet at klimahensyn skal inkluderes i alle relevante beslutninger og at klimagassreduksjoner inkluderes som grunnleggende hensyn i alle sentrale styringsdokumenter, som budsjett, kommuneplan, anskaffelsesstrategi, med mer. Føringer fra klimastrategien implementeres også som sentrale føringer i etatenes tildelingsbrev med særskilte oppdrag til hver enkelt virksomhet som er ansvarlig på ulike sektorområder.

Et helt sentralt styringsverktøy er klimabudsjettet, som er koblet til kommunens ordinære budsjett og budsjettprosess. I tillegg kreves omfattende dialog og samarbeid med næringslivet, samtidig som kommunen prioriterer god kommunikasjon for adferdsendring og mulighet for befolkningen til å medvirke i den omstillingen som kreves.

Med Oslos ambisiøse klimapolitikk, krav i anskaffelser med mer, så har vi på få år sett en rask endring i markedet knyttet til utslippsfri teknologi, både i transport- og bygg- og anleggssektoren. Samtidig ser vi at infrastrukturen og kapasiteten i strømmettet ikke er tilpasset omfanget av elektrifiseringen som vi kreves for å nå klimamålet. Vi ser også en økende aksept for en ambisiøs klimapolitikk, og at befolkningen får stadig grønnere vaner.

Oslo er likevel helt avhengig av kraftfulle statlige rammebetingelser i vårt klimaarbeid. Vår erfaring er at statlige rammebetingelser i dag er for svake for den omstillingen som kreves for et lavutslippssamfunn, og at utviklingen går for sakte. Kommunene trenger et klart juridisk

handlingsrom, med tydelig oppfordring til sitt klimaarbeid, særlig gjennom kommunens rolle som planmyndighet. Videre må staten innrette langsiktige rammebetingelser slik at det blir lønnsomt for næringslivet å investere i klimavennlig teknologi, for eksempel karbonfangst- og lagring hvor det ikke finnes realistiske alternativer til utslippskutt. Vi håper utvalgets arbeid kan føre til raske beslutninger på statlig nivå, som kan bidra til å nå ambisiøse byers klimamål også frem mot 2030.

Overordnet støtter Klimaetaten de ti påstandene som ligger til grunn for kapitlene i utvalgets rapport. Vi mener utvalget med dette har et godt grunnlag for videre arbeid. Våre innspill til enkelte av påstandene, og hvordan disse kan implementeres fremgår av vedlegget under. Innspillene er også lagt inn via linken på utvalgets nettsider.

Donald Provan

Proposal for introduction of quotas for consumption of energy in Norway

This is an old idea first put forward by geologist Colin Campbell for the UK and since promoted by the late David Fleming ,(www.flemingpolicycentre.org.uk).

The system would provide a fair and efficient system for managing Norway's a country's reduction in emission of CO2 in line her commitment under the Paris Agreement. The country has committed to cut greenhouse gas emissions by at least 50% by 2030 and 90% by 2050 from the levels in 1990. Note that this note only addresses emission of CO2 – other measures are required to reduce the emissions of other greenhouse gases, particularly methane.

The main features of the proposal are listed below: _

- The Norwegian government has appointed a committee for Climate Change (Klimautvalget 2030). This committee should be mandated to formulate a stepwise reduction in the country's greenhouse gas emissions towards 2050.
- The committee would stipulate an annual 'Tradeable Energy Quotas' (TEQs) budget, where each TEQ represents 1 kg CO2 emitted in the production or use of a fuel. The TEQs budget would be reduced annually in line with the planned fall in energy consumption.
- • The total number of TEQs would be subdivided into household and commercial sectors, (industry, services, local and central government etc.), for example on a 50:50 basis.
- • 50% of the total TEQs would then be allocated free to each adult in the country on a monthly basis. The remainder would be sold to commercial and government sectors under an auction process The price of a TEQ would have to be negotiated
- • When fuel (electricity, petrol, diesel, bunkers and jet kerosene) is purchased the buyer surrenders an equivalent number of TEQs
- • Proceeds from the sale of TEQs in the commercial sector would be channelled into sustainable energy or energy conservation projects
- • A customer can sell unused TEQs on the open market: alternatively, if he or she needs more TEQs they can be purchased. This will create an incentive to reduce consumption.

An Example:

Mainland Norway emitted roughly 40 million tonnes CO₂ in 2021. Under the Paris agreement this will reduce to 17.5 million in 2030 and 3.5 million in 2050 (see chart below)

The 40 million tonnes CO₂ in 2021 equates to 40 billion TEQs (1 TEQ = 1 kg CO₂). 20 billion TEQs are allocated to the private sector, 20 billion to commercial. This can be adjusted according to the measured consumption by the two sectors,

In the first year, say 2023, every adult (say 4 million) would then receive 5000 TEQs/year or 420 TEQs/month. This would be reduced stepwise, reaching 2200 TEQs/ year in 2030 and some 440/year in 2050.

Fuel could be rated according to the amount of CO₂ emitted when burned, as follows:-

Electricity* 0.05 TEQ /kwh

Petrol 2.2 TEQ/litre

Diesel 2.7 TEQ/litre

Bunkers 3.3 TEQ/litre

Jet fuel 2.5 TEQ/litre

Note that, although 90% of Norway's electricity production is hydro and thus sustainable, some is imported from neighbouring countries which rely on other sources. I therefore suggest a rating also for electricity as an incentive, both to reduce consumption and introduce energy conservation measures. Measures would have to be introduced to reduce the considerable quantities of wood used for fuel.

Obviously, energy consumption will vary between individuals. A typical consumer's monthly consumption could be:

Electricity 1000 kwh = 50 TEQs

Petrol 200 litres = 440 TEQs

Alt. diesel 200 litres = 540 TEQs

Assuming his budget is 420 TEQs/month he would either have to buy additional TEQs, reduce his driving or switch to an electric car.

The alternative to such a system would be the introduction of a Carbon Tax. Experience has shown that this has little impact on consumption and, being imposed by Government, would be an unpopular measure. On the other hand, the TEQ system, which creates incentives for energy saving in

	<p>all members of the public, businesses, local authorities and central government, should receive wide support once people get used to the idea. All transactions would be electronic so both purchase and surrender of TEQs would be hassle-free.</p>
--	---

--	--

LO Norge

Rådet for rettferdig omstilling: LOs innspill til spørsmål fra Klimautvalget 2050

Følgende innspill ble forberedt til møtet mellom det nasjonale Rådet for rettferdig omstilling og Klimautvalget 2050 den 24 januar 2023.

1. Hvordan kan virkemiddelbruken i den tradisjonelle klimapolitikken bidra til å styrke omstillingsevne og -vilje i arbeidslivet?

For at vi skal lykkes i den grønne omstillingen av den norske økonomien er vi avhengige av høy sysselsetting, og at vi får til en rettferdig omstilling i arbeidslivet. Derfor må virkemiddelbruken i den tradisjonelle klimapolitikken bidra til verdiskapning og sysselsetting i Norge i størst mulig grad. Dette må være en gjennomgående prioritering i all virkemiddelbruk i klimapolitikken som handler om omstillinger i arbeidslivet. Vi må innrette virkemiddelapparatet i klimapolitikken så det bidrar til utviklingen av framtidens grønne næringer og arbeidsplasser i Norge. Vi ser at det er deler av virkemiddelapparatet som kan forbedres på dette området.

Et eksempel på dette er omstillingen av skipsfarten i Norge. Mandatet til Enova er i dag kun fokusert på å bidra til teknologiutvikling og tidlig markedsintroduksjon som bidrar til utslippskutt. Dette fører til at rederier får statlige støttemidler for innkjøp av mer bærekraftige teknologier, men velger billigste verft. Mange kontrakter som før gikk til norske verft går nå derfor til verft i Tyrkia med dårlige arbeidsforhold. En høy andel av lavutslippsfergene som blir kjøpt av stat, kommune og fylke i dag blir også kjøpt fra utenlandske verft.

Hvis vi fortsetter på denne måten, vil vi undergrave omstillingsevnen til norske eksportnæringer som skaper framtidens arbeidsplasser i Norge. I bevilgningen av statlig støtte til grønn omstilling gjennom virkemiddelapparatet, som for eksempel forskningsmidler eller i krav til grønne offentlige anskaffelser, er det viktig å inkludere sysselsetting og verdiskapning i Norge som ett av kriteriene. Det vil bidra til å styrke omstillingsevne og -vilje i arbeidslivet.

I tillegg er det avgjørende at virkemidlene man bruker i den tradisjonelle klimapolitikken tar i

bruk modellen for trepartssamarbeid og partssamarbeid for omstillingsprosesser som vi har i Norge, i størst mulig grad. Dette er det beste virkemiddelet vi har til å gjennomføre ambisiøse omstillingsprosesser i arbeidslivet og økonomien.

2. Hvordan kan virkemidlene på områder som ikke tradisjonelt forstås som klimapolitikk (eksempelvis næringspolitikk, forskning og utdanning, arbeidsliv) brukes til å forsere omstillingen til et lavutslippssamfunn?

Aktiv næringspolitikk som kombineres med offensive finansielle virkemidler for å utvikle nye grønne industrier og næringer er avgjørende for at vi skal nå målene våre om å kutte utslipp, samt å styrke industriens andel av verdiskapning og eksportinntekter i framtiden.

De fleste fornybare industrimuligheter krever store, risikofylte investeringer som norsk kapital ikke vil kunne mestre på egen hånd. Her bør statlige investerings- og eierskapsinstrumenter brukes som et strategisk virkemiddel i oppbygningen av ny industri. Styrkingen av eksisterende, samt utredning og etablering av nye slike investerings- og eierskapsinstrumenter, bør skje i samråd med fagbevegelse og industri.

Tilgangen til slik industrielt rettet kapital er avgjørende for å sikre norsk industri framtidig klimavennlig vekst og sysselsetting, samtidig som at fellesskapet får sin del av den framtidige gevinsten ved investeringer som er muliggjort av statens bidrag til grønn omstilling.

Dette er grunnlaget for en offensiv nærings-, klima- og velferdspolitik for framtiden.

3. Hvordan kan vi sikre at hensynet til rettferdig omstilling i arbeidslivet støtter opp under andre rettferdighetshensyn i klimapolitikken?

Ved å arbeide for at omstillingen har god demokratisk forankring gjennom medbestemmelse i omstillingsprosesser i arbeidslivet, bidrar begrepet rettferdig omstilling til å skape en større omstillingsvilje i den norske økonomien. På den måten skaper rettferdig omstilling rom for enda mer ambisiøse og drastiske omstillinger i arbeidslivet for utslippskutt, samtidig som det skaper tillit blant arbeidstakere til at omstillingen ikke truer deres livsgrunnlag. Derfor mener

vi at å insistere på at omstillingen skal være rettferdig for arbeidstakere ikke forhindrer en rask omstilling – tvert imot. Rettferdig omstilling er et nødvendig tiltak for å få til så rask og ambisiøs grønn omstilling som overhodet mulig - nettopp fordi det forebygger konflikter i implementeringsfasen.

Rettferdig omstilling er et begrep som i seg selv handler om å sikre demokratiske prosesser i grønn omstilling i arbeidslivet. Her er partssamarbeid på bedriftsnivå, trepartssamarbeid på nasjonalt og sektornivå, og medbestemmelse grunnleggende elementer. Denne prosessen åpner for at forskjellige rettferdighetshensyn skal bli representert gjennom aktiv involvering, representasjon, og medbestemmelse i omstillingsprosesser.

Vi er opptatt av at vi skal videreføre den norske arbeidslivsmodellen til det framtidige arbeidslivet. Denne modellen, som er basert på trepartssamarbeid, partssamarbeid, og et godt organisert arbeidsliv, er avgjørende for å:

1. opprettholde lave sosioøkonomiske forskjeller i landet,
2. for å sikre rettferdig fordeling av verdiskapningen i det grønne skiftet, og
3. for å styrke det norske demokratiet.

Det handler om å sikre et godt og trygt livsgrunnlag for framtidige generasjoner, og å sørge for at Norge er et godt sted å leve i framtiden også.

4. På hvilken måte kan trepartssamarbeidet brukes mer aktivt i omstillingen?

Vi må bruke trepartssamarbeidet – men også partssamarbeid - aktivt på alle nivåer for å få til den omstillingen vi trenger. Vi er veldig fornøyde med at regjeringen satte opp dette nasjonale rådet for rettferdig omstilling som skal se på hvordan vi skal få til de store strukturelle omstillingene som den norske økonomien og arbeidslivet skal gjennom de neste årene. Et område hvor det kan være nyttig å bruke partssamarbeid (i utvidet forstand) mer aktivt i omstillingen, er i offentlig sektor. Vi har gode strukturer og avtaler mellom partene i arbeidslivet i privat sektor for å identifisere konkrete, og kostnadseffektive tiltak for utslippskutt og miljøtiltak. Partssamarbeid er imidlertid også et nyttig

redskap i de omstillingsprosessene som staten, fylkeskommuner, og kommuner skal gjennom i årene framover for å legge til rette for et lavutslippssamfunn, og for å tilpasse oss villere og mer ekstremt vær.

Her er det et stort potensial for mer involvering av arbeidstakere, og å ta i bruk den kompetansen og kunnskapen de sitter med for å identifisere tiltak for omstilling - som i for eksempel grønne offentlige anskaffelser, og i utviklingen av beredskap for naturkatastrofer og klimarelaterte sykdommer og pandemier.

Vi har god erfaring med forpliktende og uforpliktende avtaler mellom partene i arbeidslivet for å få til utslippsreduksjoner og klima- og miljøtiltak. I januar 2023 signerte vi intensjonsavtalen for klimapartnerskap, som setter rammene for framtidige avtaler for utslippskutt og omstilling til sirkulærøkonomi i forskjellige bransjer – mellom bransjeorganisasjonene til partene i arbeidslivet og relevante departementer. Vi arbeider også aktivt med å utvikle en plastpakt for øyeblikket.

Å etablere miljøavtaler mellom partene i arbeidslivet er en god modell for hvordan vi kan bruke trepartssamarbeid aktivt for å innføre tiltak også for framtidige omstillinger.

5. Har rådets medlemmer konkrete erfaringer med samarbeid mellom arbeidslivets parter for å fremme lavutslipps-omstilling, som kan være nyttig i utvalgets arbeid?

I tillegg til rådet for rettferdig omstilling og intensjonsavtale for klimapartnerskap, samarbeider partene i arbeidslivet for å legge til rette for det grønne skiftet og rettferdig omstilling på flere områder.

LO og NHO samarbeidet om en felles energi- og industripolitisk plattform som ble lanserte i 2021. Denne strategien identifiserte tiltak for å utvikle potensielle grønne næringer i Norge basert på den kompetansen og de konkurransefortrinnene vi har i industrien vår i dag. Disse næringene inkluderte vindkraft, solenergi, fjernvarme, i tillegg til havvind, batteriproduksjon, og karbonfangst, og vil legge grunnlaget for en omstilling til et framtidig lavutslippssamfunn i

Norge.

LO og NHO fulgte opp dette samarbeidet med en kartlegging av kompetansebehov i utvalgte bransjer, som verdikjedene for batterier, havvind, hydrogen, CO2 fangst, maritim sektor, og skognæringen.

Vi har også brukt partssamarbeid for å løse konkrete utfordringer vi står overfor når det kommer til å skape fleksible etter- og videreutdanningsprogrammer som sikrer riktig kompetanse til den grønne omstillingen. Et eksempel på dette er bransjeprogrammene som sprang ut av frontfaget i 2018.

Bransjeprogrammene er utviklet av partene selv, og svarer på et stort udekket behov for skreddersydd etter- og videreutdanning. Gjennom disse bransjeprogrammene møtes partene lokalt, diskuterer kompetansebehov, og lager en plan for gjennomføring. Det har blitt et egnet verktøy for å få på plass utdanningsmoduler raskt, i takt med industriens kompetansebehov. Gjennom lokalt trepartssamarbeid i regionene har LO i sammen med NHO og fylkeskommunene også vært med på å etablere regionale kompetanseforum, som består av utdanningsaktører, partene i arbeidslivet, og offentlig sektor.

I disse regionale kompetanseforumene setter vi framtidens kompetansebehov på dagsorden, og følger opp innspill fra de lokale samarbeidsarenaene, bransjene, og utdanningsaktørene. Basert på disse innspillene setter vi i gang prosjekter etter behov. Dette er eksempler på hvordan vi tar i bruk part- og trepartssamarbeid for å skape en bedre omstillingsevne i norsk økonomi og arbeidsliv.

7. Hvilke samarbeidsarenaer ser rådets medlemmer som nyttige å skape eller videreføre i organiseringen av klimapolitikken frem mot 2050?

Trepartssamarbeid og partssamarbeid er grunnlaget for hvordan fagbevegelsen arbeider for grønn omstilling i Norge.

En måte vi kan vurdere å utvide bruken av trepartssamarbeidet i denne omstillingen kunne for eksempel være å etablere regionale råd for rettferdig omstilling, hvor partenes regionskontorer og fylkeskommunene møtes for å finne løsninger og tiltak for regionale utfordringer for grønn omstilling. Uteapparatene våre står enda nærmere de omstillingene som skjer hver dag i industrien og lokalsamfunn over hele Norge, og har god innsikt i hvilke utfordringer som oppstår i disse prosessene. Regionale rettferdig omstillingsråd kunne også være en god ressurs for å identifisere gjennomgående og sektorovergripende problemstillinger og utfordringer i den grønne omstillingen som kunne spille inn til vårt arbeid her i det nasjonale rådet for rettferdig omstilling.

Med vennlig hilsen

LO Norge

Sissel Merete Skoghaug

(sign.)

Kenneth Sandmo

(sign.)

Saksbehandler Margit N. Lindgren